KUN BÉLA

VÁLOGATOTT ÍRÁSOK ÉS BESZÉDEK

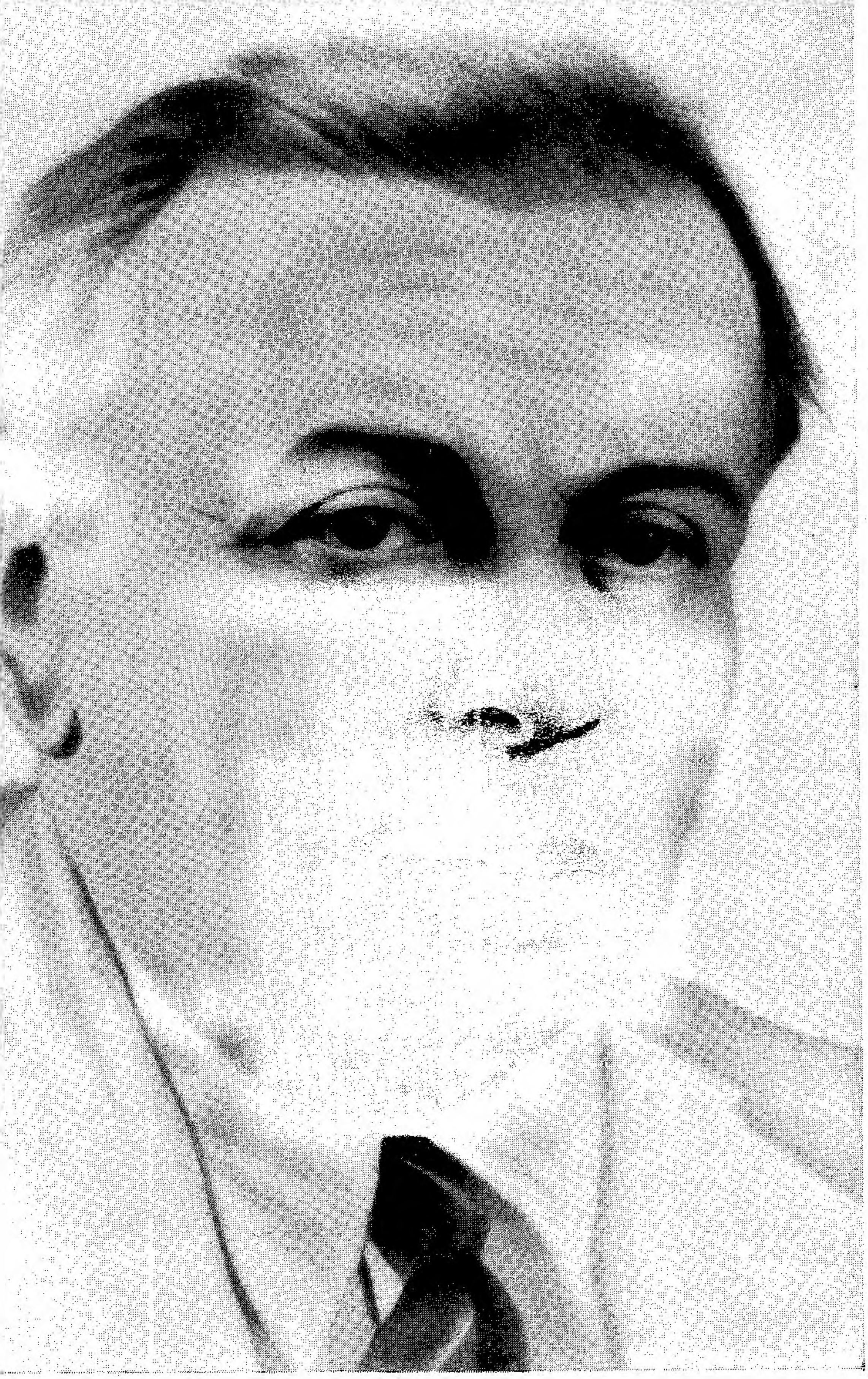

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

KUN BÉLA

VÁLOGATOTT ÍRÁSOK ÉS BESZÉDEK

I. KÖTET

Szakszervezetek Elméleti Kutató
Intézete
Dokumentáció

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ
1966

SAJTÓ ALÁ RENDEZTÉK:

VASS HENRIK,

FRISS ISTVÁNNÉ ÉS SZABÓ ÉVA

A BIBLIOGRÁFIÁT KÉSZÍTETTE:

VALKÓ ÖDÖNNÉ

ELŐSZÓ

Kun Béla, a magyar és nemzetközi munkásmozgalom kimagasló vezetője cikkeinek, beszédeinek, brosúráinak második gyűjteményes kiadása születésének 80. évfordulóján jelenik meg. Munkái képet adnak az olvasónak a magyar munkásmozgalom jelentős időszakáról, a proletárdiktatúrát megelőző és a Tanácsköztársaságot magába foglaló évek dicső harcairól. Egyidejűleg kitűnik belőlük, hogy az ideiglenesen elbukott forradalom, az érte kiontott vér a jövő forradalom talaját termékenyíti meg, előkészíti a jövő győzelmeit.

A kétkötetes mű az 1913 és 1936 közötti időszakot öleli fel. Megvilágítja a szerző elméleti és gyakorlati tevékenységét, a haza, a magyar és a nemzetközi proletariátus ügye iránti töretlen hűségét. A közzétett munkák egy része a Nagy Októberi Szocialista Forradalom időszakában született, s már akkor összekötötte a magyar proletariátus küzdelmeit az orosz nép történelmi harcaival. Több cikk foglalkozik a szocialista forradalom alapvető problémáival, a proletariátus forradalmi harcának történelmi jelentőségével.

A gyűjteményben közölt írások a Kommunisták Magyarországi Pártja megteremtésének fontos dokumentumai. A proletárdiktatúra idején mondott beszédeit, írásait, nyilatkozatait a kommunista forradalmár hite és lelkesedése hevíti, lángot gyújtva az elnyomottak milliós tömegeinek szívében. Kun Béla írásai összegezik a tanulságokat, a hibákat és tévedéseket, köztük a saját hibáit is, ugyanakkor telítve vannak bizalommal, harci kedvvel, meggyőződéssel, hogy a bukott forradalmat győzelmes forradalom fogja követni.

Történelmi okmányai ezek a magyar kommunisták áldozatos küzdelmének, s természetszerűleg visszatükröződnek bennük nemcsak a történelmi jelentőségű győzelmek és sikerek, hanem azok az ellentmondások is, amelyek az akkori nemzetközi viszonyok között, a magyar munkásosztály akkori helyzetében s a Kommunisták Magyarországi Pártjának és vezetőinek akkori elméleti színvonala és tapasztalatai

mellett aligha voltak elkerülhetők. Ezek gyökerei jórészt arra vezethetők vissza, hogy a KMP mint fiatal párt nem rendelkezett forradalmi tapasztalatokkal. Terhelte a pártot a régi szociáldemokrata múlt, s még az sem mentesítette bizonyos hibák elkövetésétől, hogy vezetőinek egy része megjárta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom iskoláját.

Maga Kun Béla vette a legtöbb esetben a legszigorúbban bonckés alá a párt tevékenységét, amiről a kötet olvasói a későbbi beszédek és tanulmányok olvasása során maguk is meggyőződhetnek.

Kun Béla beszédei és cikkei szinte kivétel nélkül valamilyen konkrét, időszerű politikai célt szolgáltak, egy-egy politikai akciót indítottak meg, fejlesztettek tovább vagy bíráltak. A cikkekben és beszédekben feltárt és elemzett történelmi tények ismerete nélkül nehéz megérteni a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom ez időbeni közös problémáit. Vezetésével alkalmazták Magyarországon a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat követően először e forradalom módszereit, a leninizmus elveit, megállapításait és gyakorlati intézkedéseit. Kun Béla, a fiatal Kommunisták Magyarországi Pártja élén, olyan szocialista államot vezetett, amely a szovjet néppel szövetségben hadat üzent az imperializmusnak, megváltoztatta Délkelet-Európában az osztályok közötti erőviszonyokat, és kísérletet tett, hogy megjavítsa az évszázadokon át egymás ellen uszított népek egymáshoz való kapcsolatát. A Kommunisták Magyarországi Pártja vezette munkásosztály és nép eme hősi harcának eredményeit sem az ideiglenesen győzedelmeskedő ellenforradalom nem semmisíthette meg, sem a fasiszta demagógia nem törölhette ki a legszélesebb néptömegek érzésvilágából, célkitűzéseiből és vágyaiból.

A kötethez mellékelt bibliográfia mutatja, milyen termékeny, alkotó munkát végzett Kun Béla szóban és írásban. A bibliográfia nem teljes, mert külföldön megjelent írásai nincsenek még mind felkutatva, s beszédei sem maradtak hiánytalanul fenn. Mint agitátor, a hadifogolytáborokban, hadifogoly-népgyűléseken szónokolt, mint katona a harctérre induló vörösharcosokhoz beszélt, mint pártszervező gyakran szólott a kaszárnyákban, gyárakban, sőt utcákon, tereken összeverődött munkástömegekhez, és ezeket a (harcost és korát egyaránt nagyszerűen jellemző) beszédeket nem jegyezték fel. A gyűjtemény így is maradandó értékű. Kun Béla számos megállapítása — amely a munkásosztály és a

parasztság szövetségének kérdéseit taglalja, amely a győztes orosz forradalom és a világ népeinek függetlenségi harca közötti kapcsolatokat értékeli — kiállta az idő próbáját.

Kun Béla írásainak megismerése leleplez egész sor rágalmat, amelyekkel évtizedeken át igyekeztek elhomályosítani, sőt beszennyezni az 1919-es magyar proletárforradalom emlékét. E rövid bevezető nem tűzhette ki céljául a Tanácsköztársaság történetének és Kun Bélának a magyar és a nemzetközi munkásmozgalomban betöltött szerepének mindenoldalú ismertetését. Történészeink feladata a magyar munkásmozgalom és az egész magyar történelem egyik legfényesebb szakaszának, az első magyar proletárforradalom korának és Kun Béla történelmi szerepének tudományos, monografikus feldolgozása.

Kun Béla 1886. február 20-án született Lelle községben. Apja falusi jegyző volt. Iskoláit erdélyi városokban végezte. Erdély akkor a magyar királysághoz, tehát a Habsburg-birodalomhoz tartozott.

Már fiatalon sok olyan igazságot ismert meg, amelyeket a hivatalos szociáldemokrata mozgalom nem volt hajlandó tudomásul venni. Erdélyben élve tapasztalta a más nemzetiségűek függetlenségi törekvésének elementáris erejét, és szülőfalujába vissza-visszatérve megismerte a föld nélküli parasztság, a mezőgazdasági munkások helyzetét. Megértette, milyen nagy jelentőségű szövetségest jelentene a munkásosztály számára a szörnyű nyomorban élő, egyre lázongó szegényparasztság. Diákkorában házitanítója volt az akkor még gimnazista Ady Endre. Később olvasta Ady Endrének az első orosz forradalomról szóló írását, Herzennek és a többi nagy orosz forradalmi demokratának a műveit. Ezek keltették fel érdeklődését az orosz forradalom iránt. De érdeklődését már nem állt módjában kielégíteni, a magyarországi szocialista sajtó és könyvkiadás nem ismertette, alkalmasint nem is ismerte az orosz forradalom problémáit. Ha egy-egy írás megjelent az orosz munkásmozgalomról, az a párt és a közelgő forradalom kérdéseit a mensevikek szempontjából taglalta. A fiatal Kun Béla olvasta a magyar szociáldemokraták írásait. Olvasás közben felmerült kétségeire, az önmaga által felvetett kérdésekre akkor még nem tudott válaszolni és választ kapni. Mikor egyetemi évei idején újságíró lett, igyekezett pótolni szocialista tudásának hiányosságait,

olvasott a tudományos szocializmus megalapítóinak írásaiból is, de (gyakran hangoztatta) ekkor még igazi marxistává minden igyekezete ellenére sem válhatott. A marxizmust Magyarországra elsősorban Kautsky és az osztrák szociáldemokraták közvetítették, felhígítva, sőt nemegyszer meghamisítva.

Kun Béla tizenhat esztendős korában lépett be a Szociáldemokrata Pártba. Huszonhárom esztendős volt, amikor osztályellenes izgatásért először állt bíróság előtt. A Szociáldemokrata Párt vezetősége őt is, mint az opportunista politikát ellenző valamennyi szocialistát igyekezett elszigetelni a tömegektől. De Kun Béla ekkor már egy nagy vidéki város, Kolozsvár munkásmozgalmának középpontjában állott.

Az első világháború kitörésekor Kun Béla, szemben a Szociáldemokrata Párt vezetőségével, háborúellenes volt. Behívták és az orosz frontra küldték. Rangja: zászlós (alhadnagy). 1916-ban hadifogságba került, a tomszki hadifogolytáborba szállították. Itt már egy tevékeny forradalmi csoportot talált, amelynek vezetői Szilágyi Imre, Seidler Ernő, dr. Münnich Ferenc, dr. Reiner Károly és Jaross Béla voltak. A csoport háború- és monarchiaellenes propagandát folytatott a hadifoglyok között. Kun Béla megjelenése határozottan a forradalmi munkásmozgalom irányába terelte a csoport működését, és fokozta érdeklődésüket az orosz forradalom eseményei iránt. Maga is elmélyültebben tanulmányozta a tudományos szocializmus irodalmát, figyelemmel kísérte Lenin tevékenységét. A csoport kapcsolatot teremtett a szibériai bolsevik szervezetekkel, és itt jutottak először Lenin néhány írásához. Ezek választ adtak sok olyan kérdésre, amelyek Kunt már egy évtizede foglalkoztatták. A hadifogolytábor magyar és osztrák szociáldemokratáival karöltve tanulóköröket szerveztek.

A cár elűzése után, a bolsevik szervezetek követelésére enyhült a hadifogolytáborok lakóinak helyzete. Bizonyos megszorítások mellett a hadifoglyok a városokban élhettek. Kun Béla és társai a fogolytáborból, ahol a reakciós tisztekkel már éles konfliktusban álltak, kiköltöztek a városba. Felvételüket kérték a helyi bolsevik pártszervezetbe, és még az októberi forradalom előtt tagjai lettek a Kommunista Pártnak. Kunt beválasztották a tomszki kormányzóság bolsevik szervezetének vezetőségébe. Cikkeket írt a „Znamja Revoljucii" című lapba.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme végleg felszabadította a hadifoglyokat, és polgárjogot adott nekik. A több milliós hadifogolytömeg egyrészt szövetségeseket adott a forradalomnak, olyan szövetségeseket, akik a forradalom eszméit rövid idő múlva magukkal vihették nyugat felé, másrészt veszedelmet is jelentettek: a reakciós tisztek vezetése alatt könnyen válhattak az ellenforradalom tartalékává. Megindult a harc a hadifogoly munkás- és paraszttömegek megnyeréséért a forradalom és az ellenforradalom között. És a hadifoglyok eddig lappangó, csak itt-ott kirobbanó ellentéte tudatos osztályharccá nőtt. Kun Béla a hadifoglyok forradalmi mozgalmának legkiemelkedőbb vezetője volt. Az első internacionalistának nevezett s valóban a proletár nemzetköziség alapján álló hadifogoly-zászlóaljak megszervezését és hadbavezetését is ő kezdeményezte. Sok ezer kommunistává fejlődött magyar hadifogoly az ő tanítványa volt.

1917 végén Pétervárra utazott. Ott ismerkedett meg Leninnel és a forradalom több vezető egyéniségével. Ott kezdte elsajátítani a bolsevik vezetés módszereit, megérteni a munkás-paraszt szövetségre, a párt és a tömegek elválaszthatatlan egységére épült lenini forradalmi politika lényegét.

Mikor a szovjet kormány a Pétervárt fenyegető német támadás elől Moszkvába költözött, Kun Béla is vele tartott. Ekkor már állandó munkatársa a „Pravdá"-nak. Főleg nemzetközi, illetve magyar vonatkozású cikkeket írt.

A helyzet az Osztrák—Magyar Monarchiában és nem utolsósorban Magyarországon akkor már egészen más volt, mint amikor Kunt a frontra kényszerítették. A háború szörnyű szenvedéseket zúdított a dolgozó népre, és elképzelhetetlenül nagy profitot jelentett a nagybirtokosoknak, a bankároknak, a gyárosoknak és a spekulánsoknak. Bár a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetősége szinte teljes nyíltsággal támogatta az imperialista háborút vezető kormányt, az osztályharc kiéleződött és tudatosabbá lett. A zimmerwaldi és kienthali háborúellenes határozatok, ha nem is hiánytalanul, eljutottak Magyarországra is. E határozatok elvi alapján vagy ehhez az alaphoz közeledve szerveződtek a hivatalos pártvezetéssel szemben álló kisebb-nagyobb szocialista agitációs és munkaközösségek, amelyek kapcsolatot kerestek és részben találtak is a munkástömegekkel és a ka-

tonákkal. 1918 januárjában a breszt-litovszki béketárgyalások idején, a Szociáldemokrata Párt vezetőségének tiltakozása ellenére, Magyarországon (egy időben az ausztriai általános sztrájkkal) politikai tömegsztrájk zajlott le, amely békét követelt és állást foglalt az októberi forradalom mellett. Ez a több napos sztrájk megmutatta, bebizonyította, hogy a magyar munkásság nagy többsége követni akarja „az orosz példát". Több helyen (először Pécsett, majd a Szerbiát megszállva tartó Osztrák—Magyar Monarchia magyar csapatai között Kragujevácon és másutt) katonai felkelés tört ki. A szociáldemokrata pártvezetőség szembefordult a politikai sztrájkkal, a katonai felkelésekről tudomást sem vett. A pártvezetőség már a háború kezdetén a háborús kormány szövetségese lett, az ellenzéki csoportok pedig sem ideológiailag, sem szervezetileg nem voltak képesek a proletárforradalom felé törő tömegek vezetésére. A magyar proletariátus osztályharcos követeléseit és a magyar nép Habsburg-ellenes érzéseit, függetlenségi törekvését a legtudatosabban, legkövetkezetesebben és leghatározottabban a Kun Béla vezette oroszországi magyar forradalmár hadifoglyok csoportja fejezte ki. Ez a csoport 1918. március 24-én megalakította az első magyar kommunista szervezetet, az OK(b)P magyar csoportját, amelynek elnöke Kun Béla volt.

Kun, Szamuely Tiborral együtt részt vett a magyar, német és cseh nyelven megjelenő „Nemzetközi Szocialista", majd a „Szociális Forradalom" című magyar kommunista lap megalapításában és irányításában. E lapokban és számos brosúrában alapozta meg elméletileg Kun Béla a magyar kommunista mozgalmat. Brosúrái közül a „Mit akarnak a kommunisták?" és a „Mi a Tanácsköztársaság?" címűek programot adtak a már forrásban levő, de még nem kiforrott magyarországi forradalmi mozgalomnak. Hazatérő hadifoglyok csempészték át Magyarországra az újságokat és brosúrákat s velük a bolsevik eszméket.

A háborút vezető magyar kormány számára már 1918 elején az egyik legsúlyosabb politikai kérdés az orosz fogságból hazatérő volt hadifoglyok magatartása, akiket „nem gyógyít ki" az orosz földön magukba szívott forradalmi eszmékből sem a megfigyelő tábor, sem az internáló tábor vagy a büntetőszázad. A Magyarországra csempészett brosúrák ellen valóságos hajtóvadászat folyik. De egyre több volt hadifo-

goly tér haza a szovjet földről, és a magyar munkások egyre több szocialista írást adnak kézről kézre.

1918. április 13-án és 14-én Moszkvában kongresszust tartott a szervezett hadifoglyok több mint négyszáz küldötte. A kongresszus állást foglalt az imperialista háború ellen, a szocialista forradalom mellett. A kongresszus egyik előadója Kun Béla volt. A kongresszus után megalakult az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottsága mellett a Külföldi Csoportok Föderációja, amely Kun Bélát választotta elnökéül.

Lenin az OK(b)P VIII. kongresszusán a Külföldi Csoportok Föderációjának jelentőségéről a következőket mondotta: „Ezeknek a csoportoknak elég jelentős számú tagját teljes egészében beavattuk a fő politikai tervekbe és az általános politikai feladatokba... több százezer hadifogoly ment vissza Magyarországra, Németországba, Ausztriába... és ha ott velünk rokonszenvező csoportok és pártok vannak túlsúlyban, ez annak a láthatatlan és a szervezeti beszámolóban csak sommásan és röviden érintett munkának köszönhető, amelyet az oroszországi külföldi csoportok végeztek, és ami az Oroszországi Kommunista Párt... tevékenységének egyik legfontosabb lapja."[1]

Kun megszervezte az internacionalista zászlóaljak központi vezetését. Az internacionalisták a polgárháborúnak szinte minden frontján kitüntették magukat. Sok-sok ezer magyar munkás és paraszt áldozta életét az októberi forradalom győzelméért, megértve, hogy az októberi forradalom végső győzelme előfeltétele a magyar nép felszabadulásának és Magyarország függetlenségének.

1918 nyarán az úgynevezett szociálforradalmárok ellenforradalmat szerveztek Moszkvában. Az ellenforradalom leverésében komoly részük volt a magyar vöröskatonáknak. Ők foglalták vissza Kun Béla vezetése alatt a moszkvai főpostát. 1918 nyár utóján—őszén Kun Béla a perm—liszvai fronton is fegyverrel a kézben harcolt az ellenforradalmi csoportok ellen. Ezekben a harcokban magam is résztvettem egy internacionalista egység élén.

1918 októberében és novemberében összeomlott a sok száz éves Habsburg-birodalom. A háború kiélezte a szociális és nemzeti ellentéteket, amelyeket a soknyelvű monarchia meg sem kísérelt megoldani vagy akár enyhíteni. A Habsburg-birodalomban a szociális kérdés

és az elnyomott nemzetek függetlenségi törekvése közigazgatási kérdés volt csupán, amelyet csendőrszuronnyal és rendőri bíráskodással igyekeztek felszámolni. A háborúban kicsorbult a Habsburg-militarizmus kardja, és az addig csak ösztönös nemzeti függetlenségi törekvések és szocialista célkitűzések az októberi forradalom győzelme következtében tudatosabbá és időszerűbbé váltak.

Magyarországon 1918 október végén egy szociáldemokratákból és baloldali polgári politikusokból álló Nemzeti Tanács vette át az ügyek intézését, olyan kormányt alakítva, amely Magyarország sorsát a győztes antanthatalmak kezébe akarta letenni. Felajánlkozott az amerikai, angol, francia és olasz imperializmusnak. Az antant segítségével remélték megmenteni a „történelmi Magyarország" határait és a polgári Magyarországot — a magyar néppel szemben. A „forradalmi kormány" büntető expedíciókat küldött a földfoglaló parasztok ellen. A II. Internacionálé Bernben tartott ülésén a Magyarországi Szociáldemokrata Párt küldöttsége a magyar uralkodó osztályok sovinizmusának szellemében lépett fel. A „történelmi Magyarországot" védelmezték, hogy a magyar kizsákmányoló osztályoknak más nemzetiségeket elnyomó és kizsákmányoló uralmát meghosszabbíthassák. Hogy mi módon akarta megoldani a „forradalmi kormány" a szociális kérdéseket, azt bebizonyította a szociáldemokrata kereskedelemügyi miniszter, Garami Ernő, aki indokolatlannak és jogosulatlannak tartotta a munkások bérköveteléseit, de milliókat ajándékozott a gyárosoknak — szénsegély stb. címén. Ugyanakkor a szociáldemokrata közoktatásügyi miniszter, Kunfi Zsigmond, arra kérte a magyar munkásságot, hogy „hat hétre függessze fel az osztályharcot". A „forradalmi kormány" vérbe fojtotta a parasztlázadásokat, nem ismerte el jogosultnak más nemzetek függetlenségi törekvését, a tőke és a munka harcában pedig a tőke oldalára állt. A földosztást ugyan felvette programjába, de a forradalmi földfoglalással szemben egy „törvényes" — értsd bürokratikusan, „szabályosan", főleg csigalassúsággal végrehajtott — földosztást tervezett. Tűrte, hogy volt tisztek ellenforradalmi szervezeteket létesítsenek, s ezek a szervezetek nyíltan állást foglaltak a demokratikus átalakulás s így a földosztás ellen is. Nyilvánvalóvá vált, hogy a „forradalmi kormány" nem tudja és nem akarja megoldani a legégetőbb szociális kérdéseket, még a reformokat is csak tervezi.

A kormány, hogy a győztes antanttól támogatást nyerjen, hozzájárult, hogy Magyarországot felvonulási területnek használják fel a szovjet nép ellen tervezett és szervezett fegyveres intervenció számára.

1918 novemberében Kun Béla Ukrajnán és Lengyelországon keresztül illegálisan hazatért Magyarországra. Megérkezése eldöntötte a szocialista baloldalon belüli vitát. — A vita arról folyt, hogy a baloldali szociáldemokraták és a forradalmi szocialisták a Szociáldemokrata Párton belül szervezzenek ellenzéket, vagy külön pártot alakítsanak. 1918. november 24-én megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja, amelynek vezetésében Kun Béla mellett részt vettek Oroszországból hazatért harcostársai: Jancsik Ferenc, Kellner Sándor, Dr. Münnich Ferenc, Pór Ernő, Rákosi Mátyás, Rabinovics József, Seidler Ernő, Szamuely Tibor, Vántus Károly, továbbá az itthoni harcosok: Alpári Gyula, Chlepkó Ede, Fiedler Rezső, Hirossik János, Korvin Ottó, László Jenő, Mikulik József, Rudas László, Somló Dezső, Szántó Béla, Vágó Béla és mások. 1918 decemberében megjelent a Kommunista Párt lapjának, a „Vörös Ujság"-nak első száma.

A szociáldemokraták a II. Internacionálé felé orientálódtak, amelyet a győztes imperialista országok szociáldemokratái vezettek. A magyar szociáldemokrata vezérek számára a legkívánatosabb cél az volt, hogy valamelyik győztes imperialista állam szállja meg Magyarországot — mentse meg a magyar kizsákmányoló osztályok uralmát és lehetőleg minél többet a nem magyarlakta területekből. Mivel a polgári osztályok és pártok a Szociáldemokrata Párt mögé húzódtak — rendületlenül bízva abban, hogy a szociáldemokraták megmentik számukra kiváltságaikat és előjogaikat —, a kapitalizmus és a szocializmus ellentéte a szociáldemokraták és a kommunisták közötti harc formáját öltötte. A munkástömegek egyre nagyobb része és a föld nélküli parasztság jelentős része 1919 január és február folyamán már a Kommunista Párt programját tette magáévá. Kun Béla a munkások és katonák között végzett szervező és agitációs munkájával nagymértékben hozzájárult a párt népszerűségéhez, és neve zászló lett. A fejlődés oly gyors iramú volt, hogy a párt az elért győzelmeket nem tudta szervezetileg is rögzíteni, biztosítani. Azoknak a munkásoknak, akik a Kommunista Párt programját magukévá tették, jelentős része a Szociáldemokrata Párt tagja maradt. És a Szociáldemokrata Párt tagjai maradtak

azok a baloldali szociáldemokraták is (Bokányi Dezső, Hamburger Jenő, Landler Jenő, Latinka Sándor, Lengyel Gyula, Pogány József, Nyisztor György, Varga Jenő stb.), akik olyan fontos kérdésekben, mint a föld forradalmi kisajátítása, az üzemi ellenőrzés stb. egyetértettek a Kommunista Párttal.

A Szociáldemokrata Párt vezetősége látta, hogy egyre inkább talaját veszti. A kommunisták elleni rágalomhadjárata és mértéket nem ismerő uszítása csak a burzsoáziánál talált visszhangra; a munkástömegekben pedig épp ellenkező hatást keltett. Rövidesen nem maradt más út számukra, mint a nyílt erőszak és a Habsburgok fegyvertárából örökölt provokáció. Egy tüntetés alkalmával, amikor a munkások a „Népszava" szerkesztősége elé vonultak, hogy tiltakozzanak a kommunistaellenes rágalomhadjárat ellen, a tömegek szétoszlatására felvonultatott karhatalmi alakulatok a tömegbe lőttek. Több rendőr megsebesült, néhány meghalt. Ezt az incidenst felhasználta a Szociáldemokrata Párt vezetősége, s rendőrgyilkossággal vádolta a kommunistákat. A Kommunista Párt vezetői tudták, hogy ez a vád ürügyül szolgál majd a párt elleni fegyveres támadásra. Kun Béla javaslatára a párt vezetői nem vonultak illegalitásba, hanem bevárták letartóztatásukat. 1919. február 20-ról 21-re virradó éjszaka a Kommunista Párt több vezetőjét valóban letartóztatták. Kun Bélát a rendőrök puskatussal alaposan összeverték. A letartóztatás és a rendőri brutalitás azonban nem a szociáldemokrata vezetőség malmára hajtotta a vizet, hanem a kommunisták népszerűségét emelte, különösen Kun Béláét, aki a szenvedéseket bátorsággal és önuralommal tűrte. A Szociáldemokrata Párt vezetősége kirendelte Budapest utcáira a szervezett munkásokat tüntetni a kommunisták ellen. Ez volt az utolsó sikere! A munkások február végén és március elején már *szervezett tömegben* álltak a kommunisták mellé. A Szociáldemokrata Párt vezetősége mindjobban elszigetelődött. A burzsoázia, amelynek érdekeit képviselte, már nem bízott benne feltétlenül. Nem a „lojalitásában", hanem erejében és befolyásában kételkedett. A munkások viszont mindjobban megértették, hogy a pártvezetőség nem az ő érdekeiket képviseli. Hibásnak bizonyult a szociáldemokrata vezetőségnek a nyugati imperialistákra építő külpolitikája is. Az antant imperialistái felhasználták ugyan a magyar kormányt, de szolgálataiért nem fizettek. A szovjet-

ellenes katonai felvonulást Magyarországon át tervezték, amibe a magyar kormány szó nélkül beleegyezett, viszont az antanttól remélt gazdasági és politikai segítség elmaradt. A kormány — amelynek gerincét a Szociáldemokrata Párt képezte — csak látszathatalom volt.

A budapesti munkástömegek mind erélyesebben követelték a letartóztatott kommunista vezetők szabadon bocsátását. A legnagyobb ipartelepek, mint például Csepel, a kommunisták mellé álltak. A nyomdászok sztrájkba léptek. Ugyanakkor az antant budapesti katonai képviselője, Vix francia alezredes jegyzéket adott át a kormánynak: újabb területek kiürítését követelte. Nyilvánvalóvá vált a koalíciós kormány és a jobboldali szociáldemokrata vezérkar teljes politikai csődje. A szociáldemokrata balszárny és velük a centristák többsége megegyezést ajánlott a kommunistáknak: javasolták a két párt egyesítését, és elfogadták a kommunisták javaslatát a proletárdiktatúra létesítésére, továbbá a Szovjet-Oroszországgal való szövetség megkötésére. Tehát lényegében elfogadták a kommunista programot. A két párt közötti tárgyalások a Gyűjtőfogházban folytak le, és ott írták alá a megállapodást, amely a proletáregység jegyében született, és amelyet a proletárdiktatúra kikiáltása követett.

1919. március 21-én megalakult a Magyar Tanácsköztársaság, amely véd- és dacszövetséget ajánlott fel Szovjet-Oroszországnak. Március 22-ről 23-ra virradó éjjel Lenin rádiótávírón hívta Kun Bélát.

— Itt Lenin. Kérem Kun Béla elvtársat a készülékhez. (Kun távollétében Pór Ernővel folyt le a beszélgetés.)

Pór Ernő:

— A magyar proletariátus, amely tegnap éjszaka az egész államhatalmat meghódította, bevezette a proletárok diktatúráját, üdvözli Önt, a nemzetközi proletariátus vezérét. Tolmácsolja forradalmi szolidaritásunkat és forró üdvözletünket az egész forradalmi orosz proletariátusnak... A Szociáldemokrata Párt a kommunisták álláspontjára helyezkedett, a két párt egyesült... A Magyar Tanácsköztársaság felajánlja az Orosz Tanácsköztársaságnak a véd- és dacszövetséget. Fegyverrel kezünkben fordulunk szembe a proletariátus valamennyi ellenségével.

„Itt Lenin. Őszinte üdvözletem a Magyar Tanácsköztársaság proletárkormányának és külön Kun Béla elvtársnak. Üdvözletüket át-

adtam az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt kongresszusának. A lelkesedés óriási."[2]

A 133 napos Magyar Tanácsköztársaság bukása után a Szociáldemokrata Párt jobboldali vezetői, a kis- és nagypolgári pártok, valamint a fasizmus előfutárjaként jelentkező soviniszta egyesületek és fehérterrorista bandák förtelmes rágalmakkal illették a proletariátust, a Kommunista Pártot, annak vezetőit, és mindenekelőtt Kun Bélát. Az első magyar proletárforradalom leverését követő kegyetlen terror megtizedelte a magyar forradalmárok sorait. A minden eszközzel folytatott fasiszta métely, a szellemi és lelki terror — és egyidejűleg a párt önbírálata az elkövetett hibák fölött — egy időre elhomályosították a magyar proletárforradalom csodálatos hősiességének, páratlan áldozatkészségének és nagyszerű gyakorlati eredményeinek fényét. Nyilvánvaló, hogy a két párt egyesítését hibásan hajtották végre. A Kommunista Párt, amely szervezetileg jóval gyengébb volt, mint a Szociáldemokrata Párt, és káderei sem voltak olyan tapasztaltak, az egyesült párt keretében nem tudta a forradalom érdekében irányítani és vezetni az egész dolgozó népet, sőt válságos órákban az ipari munkások többségét sem mindig. „Ugyanakkor a KMP vezetői (elsősorban én magam) — írja Kun Béla — elkövettük azt a hibát, hogy készpénznek vettük azt, hogy a szociáldemokrata vezérek szavakkal elismerték a kommunisták platformját, a proletárdiktatúrát, a szovjethatalmat."[3] A megegyezés mégis nagymértékben előrehozta a proletárdiktatúra létesítésének időpontját, és az így nyert idő óriási jelentőségű volt mind bel-, mind külpolitikai szempontból. Belpolitikailag: véget vetett az ellenforradalmi erők nyílt, fegyveres szervezkedésének, megakadályozta, hogy a főváros a francia gyarmati csapatok tényleges uralma alá kerüljön, és véget vetett a lázongó parasztság ellen küldött büntető különítmények garázdálkodásának. Megakadályozta a termelés további züllesztését, amit a burzsoázia egészen március 21-ig, az államapparátus nem kis mértékű segítségével folytatott. Végül egységbe fogta a proletariátust, amely az orosz forradalmat tekintette példának.

A Magyar Tanácsköztársaság létrejöttének nemzetközi jelentősége is óriási volt. Mindenekelőtt megakadályozta, hogy a Balkánon állo-

másozó francia csapatok Magyarországon át felvonuljanak Szovjet-Oroszország ellen. E francia csapatok erejét a Magyar Tanácsköztársaság Vörös Hadserege kötötte le. A Magyar Tanácsköztársaság létrejötte megakadályozta továbbá, hogy az antant haditanácsa az újonnan alakult Jugoszláviától és Csehszlovákiától fegyveres erőt követeljen a Szovjetunió ellen. Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia vezető köreinek figyelmét és katonai erejét lekötötte a Magyar Tanácsköztársaság. A magyar forradalom vérbefojtása után pedig a magyar proletariátus hősi példája jelentősen hozzájárult, hogy a Magyarországgal szomszédos újonnan alakult államok dolgozóit és fegyveres erejét nem lehetett felhasználni Szovjet-Oroszország ellen.

A pártegyesülés hibás és helytelen végrehajtása mellett súlyos következménnyel járó hibát követett el a magyar tanácskormány a földosztás kérdésében is. A Tanácsköztársaság létrejöttének tizedik évfordulóján Kun Béla így összegezi e két fő hibát: „Maga a Kommunista Párt — dacára a vezető káderek egy része által az orosz forradalomban szerzett tapasztalatoknak — egészében véve nem tudta helyesen értékelni a párt szerepét a forradalomban akkor, amidőn a hatalom elfoglalására került a sor. Ehhez járult az is, hogy a Kommunista Párt működésének négy hónapja alatt alig-alig tudta csak feltenni is — nemhogy elméletileg és politikailag meg tudta volna oldani — a magyarországi proletárforradalom egyik legalapvetőbb kérdését: a parasztkérdést."[4]

E két körülményből származik a forradalom két alapvető hibája: az egyesülés helytelen módja a Szociáldemokrata Párttal, a Kommunista Párt beolvadása a Szociáldemokrata Pártba, és a parasztkérdés doktriner, nem bolsevik kezelése, mely a proletárforradalmat, annak vezető osztályát, a proletariátust a forradalom legfontosabb tartalékától, a parasztságtól fosztotta meg. A tanácskormány — amely a Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt vezetőiből alakult — a föld forradalmi felosztása helyett nagy szövetkezeteket akart létesíteni, nem számolva sem a magyar föld nélküli parasztság föld iránti vágyával, sem azzal, hogy az egyébként is kicsi és a háború alatt erősen megrongálódott magyar ipar a termelőszövetkezeteket nem tudja ellátni a szükséges munkagépekkel. Forradalmi földosztás esetén a parasztság túlnyomó többsége fegyvert fogott volna a Tanácsköztársaság

védelmére. Így a parasztságnak csak a legöntudatosabb része állt be a magyar Vörös Hadseregbe. Pedig már néhány héttel a proletárdiktatúra kivívása után a fiatal magyar Vörös Hadseregnek sokszoros túlerő ellen kellett védelmeznie a proletárhazát.

A Vörös Hadsereg a fegyveres harc első fázisában vereséget szenvedett az intervenciós csapatoktól. Május 2-án, amikor az intervenciós csapatok már Budapestet veszélyeztették, a tanácskormány és a párt fegyverbe szólította a proletariátust, felhívta a népet, hogy mentse meg a proletárdiktatúrát. A proletariátus és a dolgozó parasztság legöntudatosabb része fegyvert fogott. A munkásezredekkel és a fegyvert ragadó szegényparasztokkal megerősített Vörös Hadsereg visszaverte az intervenciós seregeket, és diadalmasan vonult előre.

Az egyesült pártban meghúzódó jobboldali szociáldemokraták a centristák vezetésével hátbatámadták a Magyar Tanácsköztársaságot és Vörös Hadseregét. A szociáldemokrata Böhm Vilmos, a magyar Vörös Hadsereg főparancsnoka, hivatkozva Clemenceau jegyzékére, a hadjárat beszüntetését, a vöröscsapatok visszavonulását követelte. A kommunisták, bár tudták, hogy Böhm követelésének megvalósítása mérhetetlen károkkal jár, erősen lecsökkenti a Vörös Hadsereg erejét, és a munkásosztályon belül kedvezőtlen hangulatváltozást okozhat, tehát, ha nem akartak szakadást, nem akartak ürügyet szolgáltatni a szociáldemokratáknak arra, hogy kiváljanak az egyesült pártból és ezzel megbuktassák a Tanácsköztársaságot, kénytelenek voltak engedni.

Éveken át bírálták Kun Bélát azért, hogy „hagyta magát megzsarolni". Kun elvtárs majdnem tíz esztendőn át válasz nélkül hagyta ezt az igazságtalan, nemegyszer rágalmakba csapó bírálatot. 1928-ban, azon a napon, amikor több hónapos ausztriai börtönbüntetése után Moszkvába érkezett — este előadást tartott a moszkvai magyar emigránsok klubjában. Előadásában felvetette azt a kérdést, hogy a Magyar Tanácsköztársaság kormánya miért vonta vissza Szlovákiából a diadalmasan előrenyomuló Vörös Hadsereget.

A visszavonulást Böhm Vilmos követelte — mondta Kun Béla. — Ellene Szamuely, Alpári, Korvin, Rudas, Szántó, Rákosi és Jancsik Ferenc szólaltak fel. A vitában a Szociáldemokrata Pártból jött népbiztosok nagy többsége Böhm mögé állt, mellé állt a pártvezetőség volt szociáldemokrata tagjainak nagy többsége is, és szinte az egész

szakszervezeti bürokrácia, tehát a többség. Többség alatt — folytatta Kun — nem a proletariátus többségét értem, hanem a vezetőség többségét. Mivel nem volt önálló, *igazi* Kommunista Pártunk, a helyzet az volt, hogy a kormány, a pártvezetőség és a szakszervezetek vezetői határoztak az egész nép életét döntően befolyásoló kérdésekben — a munkások nélkül, a nép nélkül. Persze, állandóan a munkásokra és a népre hivatkozva.

Nyilvánvaló volt — fejtette ki Kun elvtárs —, hogy Böhm robbantani akar, szakadást akar kiprovokálni olyan pillanatban, amikor a szakadás a kommunisták és a szociáldemokraták között a Magyar Tanácsköztársaság azonnali bukását jelentette volna. Mi időt akartunk nyerni.

Néhány hónappal a fent idézett előadás után Kun Béla azt írja: „Valahogyan beletörődtünk, hogy a bukott forradalomnak duplán az a sorsa, hogy rágalmazzák. De beletörődtünk a csapások súlya alatt egy időre abba is, hogy a magyarországi proletárforradalom jelentősége elsősorban negatív tanulságaiban áll. Pedig ez a felfogás valahogyan a szociáldemokráciának forradalmunkról vallott felfogásából lopódzott be a kommunisták közé. A magyarországi proletárforradalom nemcsak hibái miatt jellegzetes, de erényeivel, jó oldalaival is tündöklik."[5]

A Magyar Tanácsköztársaság létesítése, a magyar proletariátus és szegényparasztság hősi harca a Szovjet-Oroszországgal kötött és vérrel megpecsételt szövetség gazdag gyümölcsöket hozott a magyar nép számára. 1944—1945-ben a Szovjetunió diadalmas hadserege felszabadította Magyarországot a német fasizmus és magyar lakájaik rémuralma alól, visszaadta a magyar népnek négyszáz esztendő előtt elveszített függetlenségét, és megadta a lehetőséget a magyar dolgozóknak a népi demokrácia kivívására és a szocializmus alapjainak lerakására.

A Magyar Tanácsköztársaság 133 napos hősi küzdelem után elbukott. Elárulták, vérbe fojtották, a néhány napig uralomra került „tiszta szociáldemokrata" kormány visszaadta a gyárakat régi tulajdonosaiknak, a földeket a nagybirtokosoknak, és kezdte újraszervezni a nagybirtokosok Magyarországának régi erőszakszervezetét: a csendőrséget és a rendőrséget. De az újból hatalomra kerülő burzsoázia

nem mutatkozott hálásnak az osztályárulókkal szemben. Egy maroknyi reakciós kalandor elsöpörte a szociáldemokrata kormányt, és megkezdődött Magyarországon a fehérterror rémuralma, a legmélyebb nyomor, a legkegyetlenebb munkásüldözés, a legszörnyűbb népbutítás. Fehér-Magyarország kormánya egyike volt a leghangosabb, legarcátlanabb szovjetellenes uszító bandáknak — megértve, hogy a reakciós belpolitikának legbiztosabb támasza a reakciós külpolitika, és azt is megértve, hogy a szörnyen elnyomott és korlátlanul kizsákmányolt magyar népnek egyetlen reménysége a Szovjetunió.

Kun Bélát és a magyar tanácskormány tagjainak többségét Ausztriában internálták. Magyar fehértisztek két ízben is merényletet kíséreltek meg ellene. Sikertelenül. 1920 nyarán, miután éhségsztrájkkal kikényszerítette szabadon bocsátását, Németországon át Szovjet-Oroszországba utazott. Lenin azonnal fogadta, és bevonta őt a legidőszerűbb munkába: az intervenciósok elleni fegyveres harcba. Tagja volt a Krím felszabadítására küldött hadseregcsoport forradalmi tanácsának, jelentős szerepe volt a Vrangel-hadsereg és a Krímben állomásozó intervenciós csapatok szétzúzásában.

Amikor Lenin meghalt, úgy gyászolta, mint az édesapját. Munkával gyászolt. A Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottsága 1924 tavaszán Kun Bélát bízta meg azzal, hogy szervezze meg Lenin alapvető műveinek az összes európai és ázsiai nyelvekre való lefordítását és kiadását. Lenin több művét akkor már világszerte ismerték és tanulmányozták, de műveinek rendszeres fordításáról és kiadásáról még nem történt gondoskodás. Ezt a munkát Kun Béla szervezte és irányította, Lenin iránti hálás szeretettel, Lenin zsenije iránti tanítványi tisztelettel és csodálattal. Bizonyos, hogy Lenin világtörténelmi jelentőségű művei az ő munkája nélkül is utat találtak volna a világ minden sarkába, de az is bizonyos, hogy Kun Béla meggyorsította és rendszeressé tette a lenini művek terjesztését. Erre a munkára élete végéig nagyon büszke volt.

A magyar kommunista mozgalom lassan feleszmélt az ellenforradalom okozta súlyos csapás után és újra rendezte sorait. Ebben nagy szerepük volt az emigrációba került kommunista vezetőknek — rájuk hárult a párt újjászervezésének feladata.

Kun Béla vezetésével kezdődött meg — már néhány hónappal a Magyar Tanácsköztársaság bukása után — a Kommunisták Magyarországi Pártjának újjászervezése. Ez nem volt könnyű! A Tanácsköztársaság történelmi tapasztalatainak legszigorúbb elemzése nélkül lehetetlenség volt munkára és forradalmi harcra képes pártot szervezni. A párt külföldi vezetésében és emigrációs szervezeteiben évekig tartó frakcióharcok nehezítették e feladat megoldását, és egyben az illegális munkát Magyarországon.

Kun Béla tizenhat esztendőn át egy pillanatra sem lankadó energiával és lelkesedéssel vett részt a magyar kommunisták munkájában. 1921-től 1936-ig, mintegy 15 évig a Kommunista Internacionálé vezető szerveiben dolgozott a legfontosabb beosztásokban, elméleti és gyakorlati munkájával segítette a különböző országok forradalmi mozgalmait. Közben más feladatokkal is megbízták a Szovjetunióban, így például az uráli pártbizottság agitációs-propaganda osztályát vezette. A Komintern V. kongresszusán az agitációs és propagandamunkát irányította és a Kommunisták Magyarországi Pártját képviselte. A kommunista sajtó legaktívabb munkásai közé tartozott, a nemzetközi kommunista mozgalom kérdéseiről számos cikket írt a Komintern sajtóorgánumaiba — mint azt a kötethez mellékelt bibliográfia is szemlélteti. Írásai angolul, franciául, németül, oroszul és más nyelveken jelentek meg.

1925-ben illegálisan Bécsbe utazott, részt vett a Kommunisták Magyarországi Pártjának I. kongresszusán. A két főreferátumot ő tartotta a magyarországi politikai helyzetről és a parasztkérdésről. Kezdeményezte az „Új Március" című folyóirat kiadását.

Kun Bélát a Szovjetunió kormánya az októberi forradalom 10. évfordulóján a Vörös Zászló renddel tüntette ki.

Hosszabb-rövidebb ideig Bécsben tartózkodott. Részt vett Losoncon a párt illegális tanácskozásán. Visszatérése után — 1928 tavaszán — Bécsben a rendőrség letartóztatta. A nemzetközi reakció nagy rágalmazó hadjáratot szervezett Kun Béla ellen, és mindent megtett, hogy az osztrák kormány kiadja Horthy hóhérjainak, de a nemzetközi proletariátus viharos fellépése mégis arra kényszerítette az osztrák kormányt, hogy lehetővé tegye Kun Béla kiutazását a Szovjetunióba. Leningrádban óriási tömeg élén a Komintern nevében Manuilszkij,

a haladó értelmiség nevében pedig Henri Barbusse üdvözölte. A Komintern akkor ülésező VI. kongresszusa beválasztotta az elnökségbe.

1929 decemberében Kun Béla kezdeményezésére megindult a magyar emigráció „Sarló és Kalapács" című folyóirata. Ugyanakkor megszervezték a „Sarló és Kalapács" könyvtárát, amelynek több füzetét Kun Béla írta. Mint a nemzetközi kommunista mozgalom egyik kiemelkedő vezetőjének szerepe volt a Kommunista Internacionálé politikai irányvonalának, általános munkájának kialakításában, amely nagy segítséget jelentett a nemzetközi forradalmi mozgalomnak, de amely nem volt mentes hibáktól, tévedésektől sem. Ezek a tévedések összefüggnek a korabeli helyzet és osztály-erőviszonyok hibás értékelésével, a szociáldemokrata mozgalom jellege és a hozzája való viszony szektás megítélésével. Igaz, a jobboldali szociáldemokrata vezetők osztályáruló tevékenysége nagymértékben megnehezítette a két munkáspárt közeledését számos országban. „A szociálfasizmus, mint meghatározás — Togliatti szavaival — a munkásmozgalom azon részének mélységes neheztelését fejezte ki, amelyet a szociáldemokrata vezetők árulása, álnoksága és erőszakoskodása számos európai országban — de főleg Németországban — háttérbe szorított. Jogos neheztelés volt ez és nem egy szociáldemokrata vezető megérdemelt volna ennél rosszabb jelzőt is."[6] Ennek általánosítása azonban akadályozta a munkásosztály erőinek egyesítését, a kommunisták és a szociáldemokraták összefogását a fasizmus ellen.

Mint ismeretes, e téren a Hitler-fasizmus győzelme új helyzetet teremtett, a nemzetközi munkásmozgalom fő feladatává vált a fasizmus és a háború elleni harc. Ennek kiemelkedő eseménye a Kommunista Internacionálé 1935-ben megtartott történelmi jelentőségű VII. kongresszusa, amelynek útmutatásai később a KMP tevékenységének is iránytűjévé váltak. Ezen a kongresszuson Dimitrov elvtárs előterjesztette a népfrontpolitikára vonatkozó javaslatot. A kongresszus elvetette a régi, a szociáldemokráciát általában sértő jelzőket (mint például a „szociálfasizmus", „szociáláruló" stb.), és a demokratikus erőket a kommunista pártok vezetésével harcos antifasiszta frontba igyekezett egyesíteni a reakció egyre agresszívabb erőivel szemben. Természetesen, az átmenet az új politikára nem volt sima és egyszerű számos elvtárs, így Kun Béla részére sem. Tévedéseitől nem tudott

egyszerre megszabadulni, azonban mihelyt meggyőződött az új politika helyességéről, azt védte, képviselte és propagálta. Szemléltető példája ennek az ebben a gyűjteményben közzétett egyik írása: „Beszélgetés szociáldemokrata vezetőkkel és munkásokkal." Ebben a vitacikkében kifejti, hogy „minél egységesebb lesz a munkásosztály harca a jelen közvetlen feladatainak megvalósításáért — a gazdasági helyzet javításáért, a demokratikus jogok védelméért, a dolgozók mozgási szabadságának kiterjesztéséért —, annál megfoghatóbb közelségbe kerül a jövendő feladatainak megvalósítása: a Gömbös-kormány elsöprése, a fasiszta diktatúra megdöntése.

Ha tehát valaki a jövőre akarja felkészíteni a munkásosztályt, annak arra a kérdésre kell felelnie: miért, hogyan harcoljon most, a jelenben, a legközelebbi hónapokban a magyar munkásság."[7] Tehát a harc eredményessége azt követeli: „Fogjunk össze szociáldemokrata munkások, pártszervezeti vezetők! Fogjunk össze, amíg nem késő! Álljunk össze a közös harcra a kenyérért, a munkáért, a szabadságért, a földért, a békéért a bankárok, gyárosok, a nagybirtokosok és kartellvezérek ellen. Ha egyek leszünk, velünk lesz az egész dolgozó magyar nép és győzni fogunk a harcban."[8]

Kun Béla ötvenedik esztendeje felé közeledve, bár nem volt teljesen egészséges, még kitűnő erőben, fáradhatatlanul folytatta munkáját. Esztendőkön át készült a magyar proletárforradalom történetének megírására, de bármily nagy volt a munkabírása, a történelemírásra nem tudott időt szakítani. Nagy kár! Műve hosszú időre programot adhatott volna minden igaz magyar hazafinak, minden igaz magyar kommunista forradalmárnak.

Munkájának és harcának sikerei nem tették elbizakodottá, az ellene irányuló rágalmak és támadások sem tették keserűvé. Mindvégig fiatalos maradt, harcos és derűlátó. Amikor Moszkvában egy-egy munkáscsalád (Jancsik, Chlepko, Vitéz vagy Jankovics) „magyar vacsorát" adott, órákon át együtt énekelte harcostársaival a magyar népdalokat, és néha úgy elérzékenyült egy-egy hazai dal hallatán, hogy könny csillogott a szemében. Pedig egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy viszont fogja látni a forrón szeretett magyar földet, megéri a magyar nép felszabadulását.

Csak egyetlenegyszer volt az az érzésem, hogy mégis kételkedik abban, hogy megéri a felszabadulást. Egy délután, amikor lakásán felkerestem, íróasztalánál ülve olvasott. Jöttömre letette a könyvet, amelyet később, beszélgetés közben megnéztem. A könyv Kossuth Lajosról szólt, az 1848—1849-es magyar polgári forradalom vezérének életrajzát tartalmazta. Az emigráns Kossuth Konstantinápolyból elindult Franciaország és Anglia felé, de a vitorlás hajó, amelyen utazott, a szélcsend következtében megrekedt a kisázsiai parton. Éppen a kis Rodostó várossal szemben. És így Kossuth órákon át látta azt a helyet, ahol II. Rákóczi Ferenc, az 1703—1711-es magyar szabadságharc vezére életének utolsó esztendeit töltötte száműzetésben, internálva, elhagyatva. Kun a könyvnek erről szóló helyét felkiáltójellel megjelölte. Nem tudom, mit gondolt és mit érzett a megjelölt sorok olvasása közben, de tudom, hogy az én szívem nagyon elszorult a felkiáltójel láttán.

Pedig azokban a napokban egy kis hadsereg helyett dolgozott. Bécs proletariátusa fegyvert fogott a mind arcátlanabb fasizmus ellen, és Kun szervezte a bécsi harcosok nemzetközi támogatását.

Ismétlem, mindvégig derűlátó maradt. Mikor 1936-ban a Spanyolországba induló magyar kommunistáktól búcsúzott, nem sejtette, hogy utoljára látja fegyvertársait. Mindegyiktől e szavakkal vált el: A viszontlátásra — Magyarországon!

Forrón szeretett hazájába azonban sohasem térhetett vissza. 1939. november 30-án meghalt.

A magyar nép négyszáz esztendőn át harcolt függetlenségéért. Valamennyi magyar szabadságharcot leverte, vérbe fojtotta a túlerő. A nemzetközi helyzet egyetlenegyszer sem tette lehetővé a magyar szabadságharcosoknak, hogy aktív külső szövetségeseket szerezzenek. Ellenkezőleg: a külföldi hatalmak a gyakorlatban mindig ellenségei oldalára állottak, a magyar szabadságharcosokat legfeljebb felhasználni, kihasználni igyekezett egy-egy külföldi hatalom. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme megváltoztatta a világhelyzetet, és a magyar szabadságharc a győztes, szabaddá lett szovjet népben erős, megbízható, önzetlen szövetségest nyert. Ezt Kun Béla ismerte fel először. Amikor 1918-ban a hadifoglyok internacionalista zászlóaljait szervezte, amikor 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaság nevében

véd- és dacszövetséget ajánlott fel Szovjet-Oroszországnak, megvetette alapjait a győztes magyar szabadságharcnak, a magyar függetlenség visszaszerzésének, a magyar nép felszabadulásának.

Ő volt az, aki elindította a reformista, osztályáruló politikával szemben az osztályharc, a proletárforradalom elméleti alapján álló és forradalmi harcokban születő és erősödő proletárpárt szervezését. Elsőként ismertette Magyarországon Lenin tanítását a munkás-paraszt szövetségről. A munkások és parasztok között élt, tudatosan dolgozott és harcolt érdekeikért. Jól ismerte a munkásosztályt, természetesen elsősorban a magyar munkásosztályt, s mindenben azonosította magát érdekeivel. Soha, egy pillanatra sem tartott azokkal a „teoretikusokkal", akik a munkásosztályban csak eszközt láttak, egy elvont, kiagyalt forradalmi cél eszközét, de azokkal a „gyakorlati érzékű" politikusokkal sem, akik a pillanatnyi feladatok megoldása közben könnyen, sőt szívesen megfeledkeztek a végső célról, a szocializmusról, a kommunizmusról. Nevelte és edzette azt a gárdát, amelyből a magyar kommunista mozgalom kinőtt. Személyes bátorságával és nagyszerű agitációs erejével nemegyszer lelkesedést és csodálatot váltott ki, de történelmi szerepét a leninizmus megértése, a leninizmusnak magyar viszonyokra való alkalmazása és a leninizmushoz való törhetetlen ragaszkodása biztosította. Ugyanez tette őt a reakció gyűlöletének és mesterkedéseinek célpontjává.

A gyűjteményben közölt anyag egy része gyorsírói feljegyzések alapján, a szerző ellenőrzése nélkül látott napvilágot. Az írásokban vannak megállapítások, értékelések, melyek egy részét a szerző az események távlatában helyesbítette. Múltbeli tevékenysége minden részletének felülvizsgálására óriási elfoglaltsága és korai halála miatt nem kerülhetett sor. De Kun Béla a forradalmi cselekvés, a harc embere volt. Jól tudta, hogy csak az nem követ el hibát, aki nem cselekszik. Ebben a két kötetben nem vitatkozni kívántunk, inkább jóvátenni azt a történelmi bűnt, amelyet a személyi kultusz a pártunk történetének legjelentősebb korszakára és annak legfontosabb vezető személyiségére vonatkozó hallgatással vagy ferdítéssel elkövetett.

Kun Béla a marxizmus—leninizmus kiváló publicistája volt — írásai ilyen szempontból is jelentősek —, igazi jelentősége azonban harcos, következetes forradalmi tetteiben, személyes példamutatásában és

közvetlen nevelő munkájában gyökerezik. A harcosok egész seregét nevelte, s ezzel nagy segítséget nyújtott népe felemelkedéséhez. E bővített gyűjteményben megjelenő írásai és beszédei további értékes fegyvert és tanítást adnak a függetlenségét védelmező, a szocializmust építő magyar népnek.

*

Engem a világháború eseményei összesodortak Kun Bélával, és orosz hadifogságban, a tomszki hadifogolytáborban találkoztunk először. Ő már akkor marxista szemmel nézte a világot, én még a marxizmus felé közeledő radikális polgári forradalmár voltam. Konkrét politikai munkát végeztünk a hadifoglyok között, és a tomszki egyetemi könyvtárban fellelhető marxista műveket tanulmányoztuk.

Közös forradalmi munkánkban és harcainkban az ideológiai különbségek is kiegyenlítődtek, s így Kun Béla vezetésével marxista forradalmi csoport alakult ki a tomszki táborban. Felvettük a kapcsolatot a helyi bolsevik szervezettel és részt vettünk annak tevékenységében. Három nyelven lapot adtunk ki, és gyűléseken terjesztettük forradalmi eszméinket.

Barátságom Kun Bélával egyre közvetlenebbé vált, és ez csak mélyült az orosz polgárháború idején, a proletárdiktatúra nehéz hónapjaiban Magyarországon és az utána következő illegális években. Nagyra becsültem elvi szilárdságát, személyes bátorságát, amely azt mutatta, hogy nemcsak a forradalmi szó, hanem a forradalmi tettek embere is volt.

Dr. Münnich Ferenc

Kun Béla válogatott írásainak és beszédeinek ez a gyűjteménye gazdag élethagyatékának 112 művét tartalmazza. A válogatásnál arra törekedtünk, hogy a közlésre kerülő munkák egyrészt érzékeltessék a szerző pályaindulásától utolsó munkái megjelenéséig kifejtett elméleti és politikai tevékenységének főbb vonásait, másrészt a gyűjtemény ölelje fel az érintett időszak magyar és nemzetközi munkásmozgalmával kapcsolatos jelentősebb írásait, beszédeit. A különböző helyeken elszórtan megjelent cikkeken és dokumentumokon kívül ismét közreadjuk a „Magyar Tanácsköztársaságról" című kötet csaknem teljes anyagát. Elméleti jelentőségük és forrásértékük mellett azért is szükségesnek láttuk ennek közlését, mert a kötet — amely 1958-ban jelent meg — ma már antikváriumi ritkaság. Márpedig a Tanácsköztársaság eseményeinek hiteles értékeléséhez, Kun Bélának a magyar és nemzetközi munkásmozgalomban betöltött szerepének megértéséhez, e témáról szóló írásai értékes történelmi források, és ezeket az új olvasórétegek számára is hozzáférhetővé akartuk tenni.

A két kötetben közzétett, eddig még nem publikált dokumentumok teljesebbé teszik a képet Kun Béla elméleti fejlődéséről, politikai tevékenységéről. Segítségükkel világosabban kibontakozik az olvasó előtt az adott időszak számos pártpolitikai és szervezeti kérdése. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt XX. pártgyűlésén, 1913-ban elmondott hozzászólásától — az 1936-ban készült „Beszélgetés szociáldemokrata munkásokkal és vezetőkkel" című munkájáig, kora munkásmozgalmának számos bonyolult kérdésében írásban és szóban állást foglalt, kifejtette nézeteit, mindig abból kiindulva, hogy hatékonyan segítse a nemzetközi és a magyar proletariátus harcának sikerre vitelét.

Elméleti és politikai szempontból Kun Béla írói munkásságát három korszakra oszthatjuk.

Az első korszak kezdeti újságírói tevékenységét, felszólalását 1913-ban az MSZDP XX. pártgyűlésen, szibériai hadifogsága alatt, majd

Moszkvában megjelent cikkeit (szám szerint 46), kisebb terjedelmű brosúráit (10) öleli fel a Tanácsköztársaság megalakulásáig.

1917-ben az októberi forradalom győzelme után a szibériai orosz nyelvű bolsevik lapokban jelentek meg cikkei („Novaja Zsizny", „Znamja Revoljucii", „Nasa Zsizny", „Szibirszkij Rabocsij").

1918-ban rendszeresen írt a „Szociális Forradalom"-ba, az „Izvesztyijá"-ba és a „Pravdá"-ba. A „Pravdá"-ban 1918-ban megjelent cikkeit „Revolutionary Essays" címen, az 1920-as években Londonban angol nyelven kiadták.

Kisebb terjedelmű brosúrái („Kié a föld?" „Mit akarnak a kommunisták?" „Mi a tanácsköztársaság?" „Megszólal az akasztófaerdő") Moszkvában jelentek meg az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportjának kiadásában, a Kommunista Könyvtár és a Forradalmi Írások sorozatban.

Brosúrái, cikkei aktuális kérdéseket vetettek fel. Foglalkozott a magyarországi kommunista mozgalom elméleti alapjaival, a magyarországi forradalmi mozgalom programjával és tömegbázisával, a parasztság helyzetével és helyével a forradalomban. Cikke jelent meg „A jövő Internacionáléjáról" a „Pravdá"-ban és a „Szibirszkij Rabocsij"-ban, több cikke foglalkozott az osztrák és a német forradalmi mozgalommal. 1918-ban jelent meg az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportjának megalakulásáról és akcióprogramjáról szóló közlemény Kun Béla és Pór Ernő aláírásával. (Lásd Párttörténeti Közlemények, 1958. 1. sz.) A felsorolt lapokban feltehetően több cikke is megjelent, amelyeket azonban nem sikerült azonosítani.

A Tanácsköztársaság alatt néhány kivétellel Magyarországon is megjelentek a már 1918-ban Moszkvában kiadott brosúrák, 20 kisebb terjedelmű művét adták ki önálló kiadásban. Ebben az időben a „Kié a föld?" orosz nyelven, a „Mit akarnak a kommunisták?" szlovák és eszperantó nyelven is megjelent Budapesten. A „Vörös Ujság"-ban és a „Népszavá"-ban közzétett egyik cikkét „A proletárdiktatúra és a tanítóság" címen kiadták brosúra formájában is.

A petrográdi „Kommunyisztyicseszkij Intyernacional" és a „Kommunistische Internationale" közölte Kun Béla Bogár Ignáchoz írott levelét. Ez a levél a Közoktatásügyi Népbiztosság által kiadott „Egy-

ség okmányai"-ban is megjelent, egy időben magyar és német nyelven. Ebben a cikkében fejtette ki a párt politikai irányvonalát, kül- és belpolitikáját.

A Tanácsköztársaság alatt megjelent cikkeiben aktuális kérdéseket vetett fel, így a pártegységről, a Tanácsköztársaság külpolitikájáról. Informálta a közvéleményt a Smuts tábornokkal, majd Clemenceauval folytatott tárgyalásokról, a magyar Vörös Hadsereg hadműveleteiről. Előadásokban ismertette a pártprogram módosítását, majd az erről szóló vitát. Beszédeiben, cikkeiben foglalkozott az agrárkérdéssel, az élelmezésüggyel, lelkesítő beszédeket tartott a katonáknak és az ifjúmunkásoknak.

Ebben az időben jelent meg nálunk Lenin „A harc útja" című munkája Kun Béla előszavával, amelyben ismerteti Lenin életrajzát, fő műveit és forradalmi elméletének alapjait.

Munkásságának harmadik szakasza 1920-tól 1936-ig terjed. Az emigráció éveiben igen széles körű elméleti-politikai, írói, szépirodalmi és szerkesztői tevékenységet fejtett ki.

Önálló művei 1920-ban egyidejűleg jelentek meg Moszkvában, Wienben és Milánóban. Például a „Forradalomról forradalomra" — amelyben megjelöli a magyarországi kommunisták feladatait az adott helyzetben — ezt közli a New York-i „Előre" is folytatásokban. „A magyarországi munkásság a fehérterror alatt" című művét a moszkvai „Vörös Ujság", a „Kommunistische Internationale" (oroszul is) átvette. Az említett lapokon és folyóiratokon kívül megjelentek még cikkei a „Proletár"-ban, a „Kommunismus"-ban, az „Internationalé"-ban (több helyütt Kolozsváry Balázs álnéven), továbbá rendszeresen írt a „Pravdá"-ba és a németországi munkáslapokba.

Ebből az időszakból 25 önálló művét ismerjük, melyekből 12 jelent meg magyar nyelven, közöttük 3 mint a KMP illegális kiadványa. Műveit német, orosz, francia, olasz, angol és román nyelven adták ki. Ezen művekből közöltek a külföldön megjelenő magyar nyelvű lapok és folyóiratok is [„Új Március", „Sarló és Kalapács", „Munkás" (Kassa), „Párisi Munkás" stb.], a Magyarországon illegálisan megjelenő „Kommunista", és az idegen nyelvű lapok („Internationale Presse Korrespondenz", „Rundschau", „Kommunyiszticseszkij Internacional", „Bolsevik" stb.).

Az 1920 és 1936 között írott műveiben, cikkeiben elemezte a Tanácsköztársaság tanulságait, foglalkozott a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom (német, román, kínai, amerikai) aktuális problémáival, a Kommunista Internacionálé munkájával, a Kommunisták Magyarországi Pártja szervezési és politikai kérdéseivel, a nemzetközi kommunista mozgalom stratégiájával és taktikájával. Felszólalt a Kommunista Internacionálé kongresszusain és plénumain, előadást tartott a Kommunista Ifjúsági Internacionálé plénumán Marx halálának 50. évfordulóján, a kommunista újságok szerkesztőinek nemzetközi konferenciáján.

Sokoldalú munkásságát bizonyítja az elméleti, politikai, szépirodalmi művekhez írt nagyszámú — szám szerint 28 — bevezetés, elő- és utószó, könyvismertetés és a kiterjedt szerkesztési munka.

Előszót írt Lenin különböző műveihez, Marx—Engels „Kommunista Kiáltvány"-ához, a forradalmi szakszervezeti munka vezérfonalához stb., valamint szépirodalmi művekhez (Illés Béla „Ég a Tisza", Kahána Mózes „Taktika", Karikás Frigyes „39-es dandár", Lengyel József „Visegrádi utca"). Egyik legszebb írása ebben a műfajban Szamuely Tibor „Riadó" című munkájához írt előszava. Szerkesztésében jelent meg 1933-ban a Kommunista Internacionálé dokumentumai és a Kommunista Internacionálé első kongresszusának jegyzőkönyve.

A gyűjtemény minden dokumentumát teljes terjedelmében változtatás nélkül közöljük, a bennük levő „kipontozás" megfelel az eredetinek. A „Magyar Tanácsköztársaságról" című kötetben helyenként az eredetitől eltérő (stilizált) beszédek szövegét itt, az eredetihez hűen közöljük, csupán néhány helyen szúrtunk be névelőt vagy ragot szögletes zárójelben.

A dokumentumok jegyzetelésénél elsősorban arra törekedtünk, hogy a mai olvasó számára esetleg ismeretlen utalásokra vagy tényekre választ adjunk, esetenként pedig megjelöljük azokat a forrásokat, ahol az olvasó bővebben tájékozódhat az érintett kérdésről. Kun Béla gyakran idézte a marxizmus klasszikusait. Olyan helyeken, ahol korabeli forrásokból nem szó szerint, hanem értelemszerűen idéz, anélkül hogy idézőjelet használna, igyekeztünk a kötetben előforduló idézetek forrását megjelölni. A marxizmus klasszikusaitól származó idézeteket meghagytuk Kun Béla fordításában, olyan helyeken azonban, ahol

értelmi eltérések adódtak az idézet és a legújabb magyar fordítás között, jegyzetben közöljük az utóbbi szövegét is. Kivételt képeznek a gyűjtemény első kötetében megjelenő oroszból most először magyarra fordított cikkek és beszédek, amelyeknek szövegében előforduló Marx—Engels—Lenin idézeteket a legutolsó magyar kiadás alapján közöljük.

A dátumokat általában a cikkek végén, a forrás megjelöléssel együtt közöljük, csupán a beszédeknél adjuk meg a cím alatt a dátumot, amely a beszéd elhangzásának pontos idejét közli, míg a záradék (például újságcikknél) a megjelenés idejét tünteti fel.

A címeket többnyire változatlanul hagytuk, Kun Béla brosúráit minden esetben az eredeti címmel közöljük. A dokumentumokban előforduló dőlt- vagy nagybetűs kiemeléseket nem vettük át.

Az első kötetet két részre osztottuk. Az első rész 1913 októbertől 1919. március 21-ig tükrözi Kun Béla tevékenységét, a második részbe vettük fel a Tanácsköztársaság alatt elmondott beszédeit, és az írott anyagokat, ily módon hangsúlyozva az 1919. március 21-től augusztus 1-ig terjedő munkásságának politikai és elméleti jelentőségét. A második kötet az 1920—1936 között megjelent munkáit tartalmazza.

A forrásmegjelölésben nem tüntettük fel valamennyi megjelenési helyet, mert a csatolt bibliográfiában minden adatot felsoroltunk. Az esetek többségében az eredeti, vagyis az első megjelenés helyét jelöltük meg. Szükségtelennek tartottuk megismételni a cikk címét, ha az teljesen megegyezik a cikk elején feltüntetett eredeti címmel. Cirill betűvel csak a bibliográfiában adtuk meg a címeket. A kiadványt névmutatóval láttuk el.

A gyűjteményhez mellékelt *bibliográfia* áttekintést nyújt Kun Béla sokoldalú elméleti, politikai tevékenységéről. Ez azonban még nem teljes. Eddig a magyar és külföldi lapokban 377 cikkét és 60 beszédét, felszólalását sikerült felkutatnunk. Ennél bizonyára több cikke jelent meg, a fenti adatok csak a magyar könyvtárakban fellelhető írásainak számát tükrözik.

A bibliográfiát három részre osztottuk.

Az első rész Kun Béla önállóan megjelent műveit tartalmazza betűrendben. A magyar és idegen nyelven megjelent műveknél a magyar nyelvűt emeltük ki, ezt követik a német, francia, orosz nyelvű azonos

tartalmú kiadványok. Időrendben közöltük és + jellel jelöltük ezen művekből az időszaki sajtóban és gyűjteményes kötetekben megjelent részleteket.

A második részben időrendben állítottuk össze az időszaki sajtóban és a gyűjteményes kötetekben kiadott tanulmányokat, cikkeket, bevezetéseket, elő- és utószókat, a Kun Béla által szerkesztett és fordított műveket.

A harmadik rész időrendben sorolja fel Kun Béla beszédeit, felhívásait, leveleit, táviratait, nyilatkozatait. Mindkét részben + jellel jelöltük az azonos tartalmú, másutt is megjelent munkákat.

A *csak* idegen nyelven megjelent műveknél szögletes zárójelben megadtuk a magyar fordítást.

A kötet összeállításához és szerkesztéséhez nyújtott segítségükért köszönetet mondunk *Gábor Sándorné*, *Szabó Ágnes* és *Milei György* elvtársnak.

Budapest, 1965. november 25

A kötet szerkesztői

1913 október–1919 március

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTPOLITIKA KÉRDÉSEIRŐL

Két felszólalás az MSZDP XX. pártgyűlésén

Amióta a választójog kérdése napirendre került, Buchinger elvtárs esztendőnként összeállítja a jelentést, és mindig kijelenti, hogy komolyan, komolyabban és végül legkomolyabban meg kell csinálni a pártszervezeteket. Ezt a komolyságot azonban sem Buchinger elvtárs, sem a pártvezetőség nem vette komolyan, mert ha valamit esetleg megtett Pesten a pártszervezetek kifejlesztése érdekében, a vidéken, szerte az országban egyetlenegy oly intézkedés sem történt, ami a pártszervezetek kiépítését, megalakítását célozta volna. Azt hiszem, hogy Buchinger elvtársat kell hogy érdekelje ez a kérdés, és kell hogy végrevalahára leszálljon arról a nagy lóról, hogy a vidéki pártszervezetek, a vidéki pártmozgalmak a közvélemény szempontjából semmit sem számítanak, és hogy legalább annyi keveset, amennyit megtettek a budapesti szervezetek kiépítése érdekében, meg kell tenni a vidéken is. Jól emlékszem azokra az időkre, amikor a párttitkár nem Budapesten töltötte el egész idejét. Tudom, hogy azóta a nagypolitika sokkal inkább lefoglalja a párttitkárt, de kétségtelen, hogy addig, amíg az irányító munkát nem kapják meg a vidéki állítólagos szervezetek, amíg közvetlenül nem fogják kioktatni azokat, akik a vidéken hivatva vannak a pártszervezet kiépítését elvégezni, addig mindenféle választásnak a lehető legkészületlenebbül fogunk elébe menni. Hiszen a legnagyobb szerencsétlenségnek tartanám, ha véletlenül most kiírnák a választásokat, mert azt hiszem, hogy egyetlenegy szerve nem volna a pártnak a vidéken, amelyik a választások intézését tisztességesen el tudná végezni. Nagyon szeretném, ha az idei legkomolyabb felhívás a pártszervezetek dolgában nemcsak a vidéket ösztönözné munkára, hanem végre munkára ösztönözné a központi párttitkárságot is olyan irányban, hogy legalább valóban utasítással látná el azokat a vidéki helyeket, ahol nincsenek alkalmas emberek, még az utasítások végrehajtására sem, de semmi esetre sem arra, hogy ötleteket termeljenek a pártszervezetek kiépítése terén.

A sajtóról röviden azt kívánom elmondani, hogy a „Népszava" sem az egyik, sem a másik munkáját nem végzi el úgy, amint azt el kellene végezni, sem az események regisztrálása, az informáló munka nem olyan, amilyennek kellene lennie, sem a tanító munka nem megfelelő. Kétségtelen, hogy ennek a két feladatnak megoldása nagy nehézség elé állítja a „Népszava" szerkesztőségét, de ez nem azt jelenti, hogy sem az egyiket, sem a másikat nem kell úgy elvégezni, mint ahogy arra a pártnak szüksége van. A „Népszava" egy időben elöljárt az események regisztrálásában, a panamák kiderítésében, de amikor legelöl is járt, akkor is nem tudta felszínen tartani az eseményeket. Egy-két napig írt valamiről, azután teljes mértékben ellankadt, úgyhogy az események egyáltalán nem maradtak felszínen. A tanító munkát abban látja a „Népszava", hogy három vezércikket is ad naponta, első cikket, amelyben elmélkedik, második cikket, amelyben elmélkedik, harmadik cikket, amelyben elmélkedik, ellenben a hírrovata hiányos. Azok helyett az elmélkedések helyett inkább abban látnám a nevelő, az oktató munkát, ha tényleg végrehajtaná a „Népszava" azt a tervét, amit Révész elvtárs a „Népszava"-naptárban említett, hogy a hírrovattal neveljük az elvtársakat, a hírrovatot dolgozzuk fel szocialista szellemben. Nem akarom azt mondani, amit Preusz elvtárs mondott, hogy egyszerűen leragasztja a „Népszava" a kőnyomatosokat.[1] Viszont az is kétségtelen, hogy ezen nevelő, oktató munka nem kielégítő azért sem, mert azok a cikkek, amelyeket joggal kifogásoltak, részben egyszerű átiratai, nagyon nívótlan átírásai a „Kosmos" és a többi német folyóiratnak, részben úgy vannak megírva, hogy azok senkit a világon nem érdekelnek, unalmasan és rosszul vannak megcsinálva: ugyanaz a szellem, hang és mód az, ami a „Gartenlaube"-ba, de semmi esetre sem napilapba való.

Nem tudom, hogy hogyan gondolja a pártvezetőség az oktatás központi intézményének a megvalósítását; de ha ezt rá akarja bízni egy tanárra, akkor biztosíthatom a pártgyűlést, hogy ugyanaz lesz az eredmény, mint tavaly. Egy szakszervezeti és pártmunkában megedzett és kiképzett elvtársra van szükség az oktatás intézményénél; a tanárok és tudósok adják a pedagógiai, nevelési szempontokat, de magát az oktatás szervezését ne tanárra bízzuk, akinek a pártéletben semmi gyakorlata nincs, hanem olyanra, aki a pártéletben nevelődött. Az ok-

tatás kérdésével kapcsolatosan kellene a pártirodalom terjesztését is megoldani. Nem úgy, hogy három-négy „Népszava"-naptárt, egy-két „Volksstimme"-naptárt és a mozgalom történetét hozzuk ide elárusításra; addig, amíg jó üzletember nem veszi a kezébe a Népszava-könyvkereskedést, addig kétségtelen, hogy még rosszabb statisztikát fog felmutatni Buchinger elvtárs a pártirodalom terjesztéséről, mint az idén. Kérem újból a pártvezetőséget — hogy Buchinger elvtárs szavával éljek —, hogy a legkomolyabban kezdjen hozzá most már a szervezetek kiépítéséhez, vigye át a valóságba és csinálja meg a pártszervezeteket. *(Helyeslés.)*

Tisztelt pártgyűlés! Ha Garami elvtárs nem volna az egész kongresszus alatt olyan érzékeny hangulatban *(Garami Ernő:* „Én egyáltalán nem vagyok érzékeny hangulatban!"), és nem félnék attól, hogy rossz néven veszi, akkor azt mondanám, hogy a paktumról mondott mérlege[2] csak abban különbözik a Magyar Bank mérlegétől, hogy ez jóhiszeműen hamis. Hogy mennyire hamis ez a mérleg, bizonyítja Garami elvtársnak az a kategorikus állítása, hogy az ellenzékkel való szövetkezés a szociáldemokrata öntudatra nem volt káros. Weltner elvtárs is ezt állítja. Ezt nem csodálom, mert hiszen Weltner elvtársnak nem kellett részt vennie azokon a gyűléseken, amelyektől mindannyian őszintén undorodnak azok, akik kénytelenek voltak ilyen gyűléseken részt venni és a grófi taktikához alkalmazkodni.[3] A szociáldemokrata öntudat nevelésében ez a szövetkezés nulla eredménnyel járt, ez kétségbe nem vonható. Vannak igen sokan, akik elkeseredéssel szemlélik ezt a taktikát, amely talán pillanatnyilag másnak látszik, azonban igen sokat ártott azoknak, akiknél még nem volt kifejlődve eléggé a szociáldemokrata öntudat.

Nagyon veszedelmesnek ítélem, hogy továbbra is ebben a szoros szövetkezésben maradjunk. Csodálkozom, hogy Garami elvtárs még mindig megbízhatónak tartja az ellenzéki blokkot és az a véleménye, hogy az összes megbízhatatlan politikusok már átvonultak Andrássy pártjába.[4] Én azt hiszem, hogy egy szép napon szövetségeseink teljesen le fognak olvadni és a választójogi táborban nem marad más Justh Gyulán és néhány párthívén kívül, míg az összes megbízhatatlan politikusok átvonulnak Andrássy pártjába. Így azután meglesz ismét

a koalíció, és a választójog ügyét ismét elejtik. Garami elvtárs a történelmi materializmusra hivatkozik, hogy ez szükségszerű állapot. De nem tudom, hogy hol látja Garami elvtárs a tárgyi bizonyítékokat, mert az ellenzék személyi megbízhatóságában teljes joggal kételkedni kell. Igen megbízható helyről hallottam, hogy Szabadkán Apponyi Albert gróf egy népgyűlésről, amelyen a május 23-áról[5] csak szó esett, mégpedig nem is a Szociáldemokrata Párt, hanem a választójogi liga küldötte részéről — dühösen eltávozott. Biztosíthatom Garami elvtársat, hogy mindenütt az országban, ahol a szocialista meggyőződés teljes mértékben ki van fejlődve, ott ezeket az embereket megbízhatatlanoknak tartják. Azokon a helyeken pedig, ahol megbízhatónak tartják, ott valószínűen még nincs kifejlődve a szocialista öntudat, vagy pedig már azoknál elveszett az osztályöntudat.

Kunfi elvtárs, akit egyébként nem akarok támadni, mert hiszen nincs itt, azt mondja a „Szocializmus"-ban,[6] hogy sikereket ugyan nem értünk el, de ebben nem a taktika a hibás. Ha sikertelenségről beszélünk, miért nem látjuk be, hogy a küzdelem eredménytelensége az ellenzék szereplésén múlott, amint ezt már a párt többször megállapította. Garami elvtárs nem mondta el, hogy az ellenzék nagyon gyáva és lanyha magatartása eredményezte a sikertelenséget.[7] Az ellenzéknek a választójoggal szemben való magatartása okozta a sikertelenséget. Ha Garami elvtárs megelégedett a Tisza választójogi javaslattal elért eredményekkel...[8] *(Garami Ernő:* „Én nem mondtam azt, hogy meg vagyok vele elégedve!")... én csak azt mondottam, hogy ha Garami elvtárs meg van elégedve... *(Garami Ernő:* „Miért mondja akkor, hogy én vagyok megelégedve?")... én hozzátettem a „ha" szót, bizonyos, hogy az ország munkássága nem nyugszik meg a Tisza választójogi törvényében. A határozati javaslatnak sem a hangjával, sem pedig a tartalmával nem vagyok megelégedve.[9]

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1913. október 19., 20. és 21. napján, Budapesten megtartott XX. pártgyűlésének jegyzőkönyve. Népszava, 1913. 170—171. és 215—216. old.

EGY MAGYAR SZOCIÁLDEMOKRATA HADIFOGOLY KATONATISZT LEVELE

Az OSZDMP[10] helyi szervezetének elnöke a következő német nyelvű levelet kapta az egyik magyar hadifogoly katonatiszttől:

Elvtárs!

Az orosz—japán háború[11] idején fiatal szociáldemokrata voltam, s az amszterdami nemzetközi szociáldemokrata kongresszuson[12] láttam, amikor két elvtársunk, Plehanov és Katajama összeölelkezett, ezzel bizonyítva, hogy a szociáldemokrácia nemzetközi szolidaritását vérontással sem fojthatják el.

Lehet, hogy az emberiség nagy katasztrófája, a világháború meggyengítette a nemzetközi szolidaritást, de semmilyen körülmények sem tudták azt megsemmisíteni.

Mint a Magyarországi Szociáldemokrata Párt erdélyi bizottságának tagja és a proletariátus aktív harcosa (akit a körülmények Tomszkba vetettek) köszöntöm Önt és Önnel együtt a győzelmes orosz szociáldemokráciát, köszöntöm a proletariátus nemzetközi szolidaritása jegyében.

Örömmel és irigykedve nézem a forradalom örvendetes és csodálatos vívmányait, és feszülten várom azt a napot, amikor együtt folytathatjuk közös ügyünket: a világ proletárjainak felszabadítását; amikor a szociáldemokrácia, teljesítve a világ proletariátusának történelmi hivatását, diadalra viszi a világ felszabadításának nagy ügyét.

Fel akarom használni a szabadság napjait, hogy ha csak írásban is, de üdvözöljem Önt, a tomszki szociáldemokrata szervezet elnök elvtársát és az orosz elvtársakat.

Végtelenül boldog lennék, ha személyesen üdvözölhetném Önt, vagy valakit a kevésbé elfoglalt elvtársak közül (az új városi kórházban, ahol kezelés miatt tartózkodom). Éljen a nemzetközi szociáldemokrácia, éljen a forradalom!

Szociáldemokrata üdvözlettel:

Kun Béla

a kolozsvári (Magyarország)
Munkásbiztosító Pénztár elnöke,
jelenleg hadifogoly katonatiszt

Nasa Zsizny (Tomszk), 1917. április 12.
Párttörténeti Közlemények, 1962 március. 110. old.

EGY MAGYAR SZOCIÁLDEMOKRATA AZ OROSZ FORRADALOMRÓL

Egy elvtárs, aki idegen országban szolgálja a világ proletárjai felszabadításának ügyét, a következőket írja nekünk az orosz forradalommal kapcsolatos benyomásairól:

...Európa nyugati részének általában és különösen a nyugateurópai munkáspártoknak érdekük, nagyon nagy érdekük, hogy az orosz forradalmi párt győzzön és a cári abszolutizmus megbukjon. „Európa — mondja Engels az orosz cárizmus külpolitikájáról 1889-ben írt tanulmányában — mint valami lejtőn, növekvő sebességgel csúszik lefelé a világháború örvénye felé, amely sohasem látott kiterjedésű és hevességű lesz. Csak egy dolog állíthatja meg: a rendszerváltozás Oroszországban. Az, hogy ez néhány év alatt be kell hogy következzék, nem kétséges. Bárcsak jókor jönne még ahhoz, hogy a különben elkerülhetetlent elkerüljük.[13]

Az elkerülhetetlen megtörtént, de azután végbement Oroszországban az államrend megváltozása is: a forradalom. Értékesebb és szebb ajándékot soha, egyetlen nép sem adott a szenvedő emberiségnek. Az orosz forradalom messzire hangzóan parancsolja a borzalmas mészárlás beszüntetését, és akkor szétoszlik a kiömlött embervér tengeréből felszálló véres köd, amely eddig mindent eltakart Nyugat-Európa népeinek tekintete elől.

Én, aki az orosz elvtársaktól távol dolgoztam a közös ügyért, de velük együtt szívtam magamba annak a Nyugatnak levegőjét, ahol a szociáldemokrácia nagy eszméi megszülettek, az új nagy orosz forradalom fényénél megértettem: „Ex oriente lux". („Keletről jön a fény.")

Nehéz lenne leírni azokat az érzéseket, melyek eltöltik egy idegen ország szociáldemokratáját, amikor közvetlen közelről érinti a forradalom szele. Mindig mélyen szerettük a forradalmi orosz proletárt, sok tanítónk került ki az orosz proletárharcosok soraiból. Amikor

hozzám — aki az oroszországi állapotokat illetően tájékozatlan voltam — eljutottak az első hírek a forradalomról, eleinte aggodalmak és kételyek ébredtek bennem.

A marxista — hasonlóan a vegyészhez — mindig az összes társadalmi jelenségek elemzésére törekszik, és én kerestem azokat az erőket, amelyek szétzúzták a cári önkényuralmat. Semmi kétség nem fért ahhoz, hogy ezeknek az erőknek nagy része a proletariátushoz tartozik, de bennem az a félelem támadt, hátha ez csak valamilyen kitörés, talán idő előtti kitörés, egyike azoknak, amelyek — mint Csernisevszkij írja egyik tanulmányában az orosz parasztságról — előfordulnak minden nép életében.

Most, a tudnivágyó marxista kétkedése ellenére érzem, hogy mindez nem csupán ideiglenes megnyilvánulása volt a munkásosztály erőinek, hogy a munkásosztály erősen a kezében tart mindent. A munkássajtó hozzám eljutott hangjaiból, az egyre fokozódó szervező munkából ítélve látom, hogy a forradalom nem drámai hatásokból áll, nem az eksztázis gyümölcse, melyre a kiábrándulás érzése következhet, hanem a proletariátus rányomta bélyegét a forradalomra.[14] Hallgassuk meg erről Marx klasszikus szavait:

„Proletárforradalmak... állandóan bírálják önmagukat... visszatérnek a látszólag már elvégzetthez... kegyetlen alapossággal gúnyolják első kísérleteik felemásságait, gyengéit és gyatraságait... míg meg nem teremtődik az a helyzet, amely minden visszafordulást lehetetlenné tesz."[15]

Az ilyen forradalom nemcsak egy nép ügye, nem csupán egy ország boldogságának és szabadságának forrása, ez olyan hatalmas folyam, melynek át kell törnie egész Európán, míg beleömlik az egész emberiség szabadságának hatalmas, szent óceánjába.

Kun Béla
magyar szociáldemokrata

Novaja Zsizny (Tomszk), 1917. április 22.
Párttörténeti Közlemények, 1962 március. 111—112. old.

A PARASZTSÁG HELYZETE MAGYARORSZÁGON[16]

Oroszországon és Magyarországon a nagybirtokosok egyaránt tudatában vannak, hogy hamarosan búcsút kell venniük földbirtokaiktól.

A magyar parasztok helyzete a legkevésbé sem irigylésre méltó, de az orosz forradalom felébresztette bennük azt a reménységet, hogy nemsokára vége lesz évszázados szenvedéseiknek. A magyar paraszt végre az összes grófok, hercegek és papok előtt kinyilvánította elvitathatatlan jogát a földhöz.

A föld nélküli magyar paraszt szívében évszázadok óta izzó gyűlölet azzal fenyeget, hogy vakító tűz lesz belőle.

Oroszország példája ragályos. Éppen ezért lehetséges, hogy nemsokára a magyar völgyekben is felröppen a „Föld és Szabadság" felírású vörös zászló, mert bizonyosak vagyunk abban, hogy a harcmezők lövészárok-barátkozásainak rövid szakasza nem múlhat el nyomtalanul még Európa legelmaradottabb parasztja, a magyar paraszt felett sem.

Magyarországról és a magyar parasztokról keveset tud az orosz paraszt, bár testvérek ők a szükségben és a szenvedésben. Magyarország a határtalan nagy földbirtokok és a föld nélküli, nyomorban élő mezőgazdasági bérmunkások országa.

Az egész magyar földterület 35 százaléka[17] a nemesek és a katolikus egyház tulajdona.

A föld, amely a katolikus középkori lovagok kezében van — akik azt örök tulajdonként kapták a királyoktól jutalmul odaadásukért és hűséges szolgálatukért —, forradalmi fordulat nélkül sohasem jutna a parasztok kezére. A földterület jelentős részét a főpapság és a szerzetesrendek birtokolják. A fennmaradó rész csaknem egészében a nagybirtokosoké. A parasztnak ritkán sikerül tulajdonába vennie egy kis darabka földet, és akkor is csak drága áron, abban az esetben, ha valamelyik nagybirtokos szerencsejátékon veszít vagy kicsapongó,

tékozló életet él és kifizethetetlen adósságokat csinál. Ilyenkor az állam, maga a kormány, hogy fedezze a tönkrement földbirtokos adósságait, átveszi a földjét, felparcellázza és a parcellákat magas áron szétosztja a parasztok között.

A magyar paraszt földbirtoka átlagban nem nagyobb három gyeszjatyinánál.[18] A magyar paraszt gazdasága semmivel sem jobb az orosz parasztokénál. A parasztnak nincs pénze. Csaknem az egész jövedelmét adófizetésre kell fordítania, mert az adórendszer Magyarországon — ugyanúgy, mint a cári kormányzat idején Oroszországban — egész súlyával egyedül a parasztságra nehezedik. A parasztság, mivel pénze nincs, nem képes megvásárolni a legszükségesebb szerszámokat és gépeket sem, amelyek nélkül lehetetlenség eredményesen gazdálkodni. Végül is a paraszt az uzsorások és a kulákok kezébe kerül, észrevétlenül egész vagyona átkerül az ő tulajdonukba.

A paraszt akkor semmi mást nem tehet, minthogy összeszedi utolsó holmiját és elhagyja lakóhelyét. Szabad földek reményében tömegesen vándorolnak ki Amerikába. 1907-ben Magyarországról, melynek lakossága körülbelül 20 millió fő, 209 174 ember vándorolt ki, főként parasztok és napszámosok. A kivándorlók száma meghaladja a természetes szaporulatot.[19]

A kivándorlás növekedése — a munkáskezek számának csökkenése következtében — a munkabér emelkedésére vezetett. Ezért aztán a nagybirtokosok törvényt hoztak,[20] amely megtiltja a parasztoknak, hogy más országokba telepedjenek. A megfelelő rendőri intézkedések következtében az áttelepülés csaknem lehetetlenné vált, vagyis a parasztokat megfosztották a szabad költözködés jogától. Az intézkedések következményei hamarosan megmutatkoztak. Még a hivatalos statisztikai adatok szerint is a minimumra csökkent a mezőgazdasági munkások munkabére: a béres évi jövedelme nem haladja meg a 262 koronát (105 rubel). Egyidejűleg az elsőrendű közszükségleti cikkek ára a kétszeresére emelkedett.

Nem irigylésre méltó a magyar paraszt politikai helyzete sem. A paraszti lakosság és a munkásosztály 90 százalékának nincs választójoga. A magyar parlament csak a nagybirtokosok érdekeit védelmezi, akik még az ipari burzsoáziára is rákényszerítik követeléseiket. Minden törvény, minden intézkedés, amelyet a parlament bevezet, a nagy-

birtokosok kezére játszik, és mind jobban leigázza a parasztokat és a falusi proletárokat.

A magyar paraszt mindenestül a csendőrség hatalmában van. A parasztokat sztrájkért 30—60 napig terjedő elzárásra ítélik. Maga a kormány látja el a nagybirtokosokat sztrájktörőkkel. Erre a célra nagy létszámú tartalékot tart mezőgazdasági munkásokból. Aratás idején ezrével tartóztatják le a parasztokat a legcsekélyebb vétségért is, és ily módon megfosztják őket attól a lehetőségtől, hogy ellássák magukat valamelyes tartalékkal, hogy biztosítani tudják létfenntartásukat télen, a munkanélküliség idején.

Csaknem a legutóbbi időkig ilyen volt a magyar paraszt, a magyar mezőgazdasági munkás élete. Most, amikor a magyar parasztok százezrei hullatják vérüket a lövészárkokban, a hátországban a nagybirtokosok és a burzsoázia a maguk kis ügyeit intézik és hatalmas tőkéket harácsolnak össze. A magyar parlamentben egyetlen képviselő akadt, aki javasolta, hogy adjanak földet a parasztoknak, természetesen pénzért. Javaslatára a következő választ kapta: „Helyesebb lenne bevezetni a jobbágyságot." A választ a parlament többsége viharosan megtapsolta.

Meg kell azonban említenem, hogy a magyar paraszt és mezőgazdasági bérmunkás már nemegyszer megpróbálta lerázni magáról a földbirtokosok igáját. A parasztok titkos szövetségeket alakítottak, és voltak esetek, amikor nyílt, véres harcban politikai jogokat és földet követeltek, de ezek a kísérletek siralmasan végződtek. A parasztok legkisebb mozgolódása esetén, még békés sztrájkok alkalmával is azonnal megjelennek a csendőrök és rendőrök — a kapitalisták és a földbirtokosok hűséges szolgái —, s tűzzel-vassal józanítják ki a parasztokat.

A múlt század kilencvenes éveiben a magyar föld sok ezer paraszt vérét itta be. Ezekben az években a magyar parasztokat megfosztották még attól a kevés politikai jogtól is, amellyel addig rendelkeztek. A vezetőket börtönbe zárták, a kevésbé öntudatos parasztok eltávolodtak a mozgalomtól.

A Szociáldemokrata Párt létrejötte után a parasztok szervezését a szociáldemokraták vették kezükbe. A kormány hiába erőlködött, a szociáldemokraták munkáját siker koronázta. Ma már a magyar

paraszt a nemzetközi szociáldemokrácia zászlaja alatt áll. Figyelemre méltók egy kiemelkedő paraszt-pártmunkás következő szavai:

„Mi parasztok — írta — a földet csak termelési eszköznek tekintjük, amely elengedhetetlenül szükséges létfenntartásunkhoz. Távol áll tőlünk a gondolat, hogy a föld magántulajdonunkká váljon. Csak azt akarjuk, hogy a föld a mi használatunkban legyen. Ennek csak egyetlen jelentős akadálya van — a föld magántulajdona. Ezért mély meggyőződésünk, hogy a föld csak akkor lesz a mi használatunkban, ha közös birtokunkká válik."

Bármit beszéltek is a kishitűek és az orosz forradalom ellenségei, a forradalom szikrái messze szétrepültek, és ezekből a szikrákból — erről meg vagyok győződve — Európa-szerte fellobbannak a forradalom lángjai.

Lehet, hogy a Magyarországon szétszórt sírokon — melyekben békésen pihennek a csendőrszuronyok áldozatai — már most ott leng a zászló, melyet a lövészárok-barátkozások idején valamelyik orosz ottfelejtett a „baráti-ellenséges" lövészárokban, vagy emlékül hagyta ott — a zászló, melyre e sokatmondó szavak vannak fölírva: „Föld és Szabadság."

Ez a zászló vezeti döntő harcba a szocializmusért a magyar parasztságot is.

Kun Béla

Znamja Revoljucii (Tomszk), 1917. október 28.
Párttörténeti Közlemények, 1962 március. 113—116. old.

A permanenssé vált orosz forradalom legutóbbi eseményei világosan és egyértelműen bebizonyították, hogy az Oroszországban lezajlott fordulat nem az utolsó burzsoá forradalom, hanem — a párizsi kommünt leszámítva — az első proletárforradalom. Marx Károly már a „Brumaire tizennyolcadikája" című brosúrájában megírta, hogy a XIX. században burzsoá forradalom nem lehetséges.[22] Ezt a tételt most tökéletesen megerősítette az orosz forradalom. Az imperializmussal harcoló proletariátus, az ipari munkások, a mezőgazdasági munkások és a félproletár szegényparasztok megakadályozták, hogy a végbement fordulat a kispolgári demokrácia érdekeire korlátozódjék.

Ha már egyszer saját kezükbe vették a kapitalista hatalom uralmának eszközeit, engedelmeskedniük kellett a történelmi dialektika szükségszerűségének, vagyis meg kellett semmisíteniük az államot mint a burzsoázia hatalmi eszközét. Hogy ez milyen formákban valósul meg, hogy békés úton alakul-e át az állam a vagyonosok hatalmának eszközéből „kultúrállammá", vagy a proletariátusnak még vérét kell hullatnia közvetlen tömegmegmozdulásokban — ezt senki sem tudja empirikus pontossággal meghatározni. Bármint történjék is, egy már világos: az orosz forradalmat a szokásos sablon szerint a burzsoá forradalmak kategóriájához sorolni nem lehet. Ez új típusú forradalom, amelyben a proletariátus kezdettől fogva tudatában van osztályérdekeinek és döntő faktorként lép fel. És magától értetődik, hogyha a mai forradalom nem a burzsoá forradalmak történetének utolsó mozzanata, hanem a proletárforradalom bevezetője, akkor kétségtelen, hogy a társadalmi szervezet belső fejlődéstörvényei szerint ez a forradalom nemzetközivé válik.

Ahogyan a kispolgári demokrácia követeléseinek megvalósítása sem korlátozódott egyetlen állam területére, ugyanúgy a proletárforradalmat sem tartóztathatják fel győzelmes útján az államhatárok.

A nemzetközi forradalom kérdésében a legfontosabb a következő: lehetséges-e Németországban proletárforradalom vagy sem? A válasz nem olyan egyszerű, mint ahogy azt a burzsoázia bértollnokai és Marx tanításának üresfejű kérődzői gondolják. De még ők sem kételkednek abban, hogy a proletárforradalom objektív feltételei Németországban teljesen megértek.

Igen fejlett kapitalizmus, a tőke kevesek kezében való centralizációjának és koncentrációjának összes ismérveivel, a nemzet jelentős többségét alkotó proletariátus — mindez kielégíti azokat is, akik — mint Kautsky is utolsó előtti cikkében [„Letopisz" („Évkönyv"), 1917 július—augusztus] — ragaszkodnak ahhoz a véleményhez, hogy a szocializmusnak nem elégséges feltétele a kapitalizmus, hanem az adott ország teljes iparosítása is szükséges. Csakhogy, mondják erre a burzsoá sajtó és a kispolgárság ideológiájának bérencei, hiányoznak a szubjektív feltételek.

„A német proletariátus nem forradalmi szellemű: minden német proletár egy kis II. Vilmos; a német szociáldemokrácia valódi típusa Scheidemann; a kapitalizmus szilárd szervezete kizárja a forradalom minden lehetőségét" és így tovább. Eltekintve attól, hogy Karl Liebknecht és csoportja már régóta nemcsak hogy nem elszigetelt kisebbség, hanem most már a német proletariátus tömegének többségét képviseli, az úgynevezett „reálpolitikának" ezek a következtetései azért sem helytállók, mert Németország most minden valószínűség szerint a forradalom előtti Oroszország képét mutatja. „Szervezett éhség" minden elképzelhető szabályozás ellenére, virágzó spekuláció, háborús fáradtság, békevágy, hatalmas és elkerülhetetlenül tovább növekedő drágaság — mindez máris aktív fellépésekre késztette a tömegeket.

A forradalom szubjektív feltételei nem a scheidemannoktól vagy davidoktól függnek. A kompromisszum-politikának ezekre a hőseire Cereteli, Szkobelev és Csheidze sorsa vár, akik nem vállalták a pétervári proletár tömegek aktív fellépésének vezetését. Hol vannak ma a tegnapelőttnek ezek a hősei?

Németországban a forradalom a legrosszabb esetben nem sokkal a béke megkötése után fog fellobbanni. Az európai és ennek megfelelően a német pénzügyi válság elkerülhetetlen.

Az orosz pénzügyeknek még háború előtt megindult összeomlása

tönkreteszi először a francia, majd az osztrák—magyar és azután a német pénzügyi helyzetet is. A krach következményei forradalmasítani fogják a német proletariátust, mindenféle vilmosok és scheidemannok ellenére. Ahhoz sem fér kétség, hogy az ipar demobilizálása nem megy olyan simán, mint ahogyan mozgósítása ment. A német tőkések nem fognak könnyen lemondani a gyermekek és nők olcsó munkaerejéről. És azután jön azoknak a milliónak a munkanélkülisége, akik tegnap még fegyvert hordtak, és végül a hihetetlen arányokat öltő drágaság...

Bízvást állíthatjuk, hogy e körülmények következtében a tömegek már most fellángoló gyakori kitörései forradalomba torkollnak.

De... Az uralkodó imperialista burzsoázia húzódozása a béke haladéktalan megkötésétől, e burzsoázia annexiós törekvése sokkal előbb feléleszti a forradalom lángját. A háború csak szétfoszlatta a parlamentáris illúziókat, a „parlamenti kretenizmus" (Marx kifejezése) eltűnőben van. Ellenben a tömegek forradalmi demonstrációi fejlődőben vannak. Az illegális munkásszervezetek és az illegális munkássajtó, melyeket a háború és a kivételes törvények hívtak életre, teljesítették feladatukat.

Akik a béketüntetésekre való felhívásokat úgy tekintik, mint az orosz munkás-paraszt kormány dekrétumának visszhangját, ezek az elvtársak, Ledebour és elvtársai már forradalmárok, ezek nem a kancellár félhivatalos diplomatái, mint Scheidemann és David Stockholmban. A Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsának félig proletár, félig kispolgári márciusi felhívása[23] a Stockholmban diplomatáskodó Scheidemannban keltett visszhangot, míg a munkás-paraszt kormány felhívásának[24] visszhangja a német proletariátus forradalmi fellépése volt.

A német burzsoázia nem tehet olyan mértékű engedményeket a hatalom kérdésében a proletariátusnak, hogy azokkal feltartóztassa a forradalmi mozgalmat. Az imperializmus nem „a kapitalista klikk politikai melléfogása", melyet nagyobb körültekintéssel nem lenne nehéz kijavítani, mint ahogy ezt a minimalizmus utópistái állítják. Ellenkezőleg, az imperialista politika — a bel- és külpolitika egyaránt — a német kapitalizmus szükségszerű politikája és az is volt. És éppen ezért elkerülhetetlen Németországban a proletariátus forradalma. Az im-

perialisták nem térhetnek rá a demokratizmus útjára a belpolitikában. Bármely kísérlet akár csak Németország demokratizálása irányában is, forradalomra vezet.

Németországban a forradalom nemcsak szükségszerű, hanem történetileg elkerülhetetlen.

Hogy a német proletariátus ma közvetlenül a forradalom előestéjén áll-e, vagy forradalma kissé később fog fellángolni, azt nem lehet pontosan meghatározni, mert a forradalom nem kikötött időre szóló tőzsdei ügylet.

A forradalom erőit és azok előzetes fellépéseit mi már látjuk. Aki megismerkedett a német szárazföldi és tengeri militarizmussal és a német fegyelemmel, az tudja, milyen hatalmas jelentőségű például a Független Szociáldemokrata Párt[25] által a flottában szervezett felkelés[26]. Néhány évvel ezelőtt egy felkelés a német flottában annyira elképzelhetetlennek tűnt, amennyire ma a félforradalmároknak lehetetlennek tűnik a nemzetközi forradalom.

Scheidemann ugyanúgy nem képviseli a német proletariátust, mint ahogyan Szkobelev nem képviseli az orosz proletariátust.

A német munkások igazi képviselője Liebknecht, Ledebour és Hoffer[27], ugyanúgy, mint ahogy az oroszoké Lenin, Trockij, Krilenko vagy Rjazanov.

És ez éppen a forradalmat jelenti...

Kun Béla,
a Magyarországi Szociáldemokrata
Párt Erdélyi Bizottságának tagja

Szibirszkij Rabocsij (Tomszk), 1917 december.
Párttörténeti Közlemények, 1962 március. 116—119. old.

Magyarországon a proletárok munkástanácsokat szerveznek.[28] Azt, amit a munkások nem értettek és nem érthettek meg a párizsi kommün idején az I. Internacionálé üzenetéből, most meg kell érteniük: „Ha a munkások megfeledkeznek kötelességükről, ha tétlenek maradnak, akkor a mostani szörnyű háború csak előfutárja lesz még szörnyűbb nemzetközi harcoknak, és minden országban újból le fogják verni a munkásságot a kard, a föld és a tőke urai" *(Marx:* A polgárháború Franciaországban).[29]

A minimalizmus utópiája — hiszen így nevezhetjük a közép- és nyugat-európai szociáldemokrácia hivatalos többségének árulását — már halódik. A közép- és nyugat-európai országokban a munkástanácsok alakítására irányuló ismétlődő kísérletek szították az ellentétet a munkásság és a szociáldemokrata pártszervek között. Ezek a kísérletek azt bizonyítják, hogy a dolgozók már torkig vannak érdekeik állandó semmibevevésével. A régi pártok és szakszervezetek, amelyek rettegnek a proletárdiktatúrától, nem tudnak megszabadulni attól a gondolattól, hogy a proletárok immár nemcsak „láncaikat veszíthetik" — ezért a proletariátus forradalmi energiája új kiutat keres magának.

Ezek az új szervek biztosítják a forradalmi energia szabad megnyilvánulását, amely most nemcsak Oroszországban, hanem valamennyi tőkésországban is felgyülemlett. Az orosz forradalom egyik legnagyobb történelmi érdeme éppen az, hogy a munkás-, katona- és paraszttanácsoknak, a proletárdiktatúra új szerveinek megteremtésével megszabadult a rothadt burzsoá parlamentarizmus ideológiájától.

Az pedig, hogy a magyar munkások most munkástanácsok alakításával próbálkoznak, azt mutatja, hogy a baloldali szociáldemokrata kisebbség — amely a hivatalos pártvezérek minden szemrehányása ellenére kihirdette a budapesti tömeggyűléseken elfogadott határo-

zatát[30] — már világosan és határozottan megértette, mi a proletariátus időszerű feladata. Nem az, hogy kisegítő szerepet játsszon a kétes értékű „demokratikus" forradalom táborában — amire a pacifista érzelmű kispolgárság és literátorai törekednek —, hanem az, hogy szociális forradalom[31] útján felszabadítsa a magyar proletárokat és parasztokat. A munkástanácsok megalakítása nem egyszerű utánzása az orosz forradalomnak, hanem belső szükségszerűség. Egyfelől a pártszervek és a munkások közti már említett ellentétből, másfelől a forradalmi mozgalom szocialista jellegéből következően jöttek létre.

A választójogi törvény új tervezete,[32] amelyet Vázsonyi, a választójogi miniszter, a magyar demokratikus szatócsok vezére készített elő, korántsem valósítja meg az általános választójog eszméjét, amelyért negyven éve folyik a harc. Egy másik miniszter, aki ugyancsak az „ellenzékből" került ki, olyan törvényt készít elő, amely után a magyar parasztok végleg keresztet vethetnek reményeikre, hogy a közeljövőben földet kapnak. A teljes pénzügyi válság és az ipar militarizálása, amelyek a nagybirtokosok közellátási politikáját a munkások számára még elviselhetetlenebbé teszik, nem jogosítanak fel arra a reményre, hogy a magyar proletariátus és parasztság a kapitalizmus keretei közt bármit is elérhet.

Magyarország gazdasági helyzete erősen hasonlít Oroszországéra. Magyarország félig imperialista, félig gyarmati agrárállam, ahol a lakosság széles rétegei félig fölszabadított, földtelen béresekből állnak. A latifundiumok birtokosai a külföldi tőkések kezében levő nagybankokon keresztül szervezetileg összefonódtak a pénzmágnásokkal. Nincs remény arra, hogy a munkáspárt parlamenti reformok útján, a tőkés csoportok közti belső ellentéteket kihasználva — mégha a választójogot meg is kapja —, akár csak egy lépést is tehet a demokratikus szociálpolitika irányában.

A demokratikus jelszavak mind Oroszországban, mind Magyarországon még megvalósulásuk előtt elavultak.

A burzsoázia pacifista csoportja ez idő szerint teljesen képtelen kézbe venni a hatalmat, mivel a birtokos osztályok Magyarországa Ausztriával együtt mind a béke kérdésében, mind gazdasági tekintetben gyarmati függvénye Németországnak.

Magyarország hivatalos szociáldemokráciája a háború alatt német

befolyás alatt állt, de el kell ismernünk, hogy a szociálsovinizmus itt mégsem rendezett olyan orgiákat, mint Németországban. Mint a jelentésekből látjuk, a párt hivatalos vezetősége nem tudott a háború elleni harc radikális eszközeihez nyúlni, s 1917 decemberében elsikkasztotta a budapesti munkások általános sztrájkot sürgető követelését.

Bresztben[33] eldől a magyar szociáldemokrácia sorsa is. A magyar proletariátusban, amely az orosz proletariátushoz hasonlóan vállalja a parasztok felszabadításának feladatát is, van forradalmi energia, s ez az energia nem fékezhető meg a német független szociáldemokratákéhoz hasonló „megfontolásokkal", hogy „egyelőre nincsenek meg a szocializmus objektív feltételei".

Ha igaz az, hogy a kapitalizmus érettségének bizonyos foka nélkül nem valósítható meg a társadalom szociális átalakítása, az is igaz, hogy a nincstelenek osztályharca ugyanolyan objektív tényező, mint maga a kapitalista fejlődés.

Az, hogy a magyar munkások osztályharcuk során elérkeztek a munkástanácsok megalakításához, azt bizonyítja, hogy ki akarják vívni a hatalmat, akár a pártkörök vezetésével, akár ellenükre.

Ez a forradalmi mozgalom nem pusztán plátói üdvözletküldés az orosz forradalomnak, hanem a proletariátus akaratának megvalósítása a tanácsok formájában.

Tehát a proletárok jelszava hamarosan nemcsak az lesz, hogy „Éljen a III. Internacionálé", hanem az is, hogy „Éljen a tanácsok nemzetközi hatalma!"

Kun Béla

Pravda, 1918. január 26.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. Kossuth Könyvkiadó 1958. 37—40. old.

A „Novaja Zsizny"-nél[34] működő irodalmár urak nap mint nap hiábavalóan felemlítik Marx nevét, csakhogy bebizonyítsák: a szovjethatalom nem úgy működik, ahogy az marxistákhoz és szociáldemokratákhoz illene. Nem elégedve meg a „bennszülött" eredetű cikkekkel, az egyik legutóbbi számban szükségesnek találták, hogy a bolsevikok elleni polémiájukban a „független szociáldemokrata" német tekintélyre — sajna, Anonim tekintélyre — hivatkozzanak. Mi kedvezőbb helyzetben vagyunk: a Névtelen ellensúlyozásaképpen mi is hivatkozhatunk egy ugyancsak független szociáldemokratára, aki azonban cikke alá odaírja a saját nevét. Ennek a független szociáldemokratának — Eduard Bernsteinnek — a neve olyan név, mely — feltételezzük — kellőképpen opportunista ahhoz, hogy az irodalmi lap szerkesztősége mérvadónak ismerje el önmagára nézve. Ez a nem ismeretlen szociáldemokrata a magyar pacifisták „Világ" című lapjába cikket írt, melyben — többek között — a következőket mondja: „Még azok is, akik kételkednek a bolsevikok belpolitikájának ésszerűségében és hibásnak minősítik külpolitikájukat, el kell hogy ismerjék: békeprogramjukkal az egész világnak egy olyan valóban demokratikus nemzetközi példát mutattak, amelyhez hasonlót nem ismer a történelem. Mert vajon hol és mikor láttak olyat, hogy valamely hatalomra jutott párt elismerte volna idegen nemzetiségű alattvalói önrendelkezésijogát, egészen a teljes elszakadásig? Németországban a Szociáldemokrata Párt alapítói, összhangban a szociáldemokrata program alaptételeivel, magukévá tették ezeket az alaptételeket... El kell ismernünk, hogy a béke nem valósul meg mindaddig, amíg a nemzetiségi kérdést mindenütt az orosz békeprogram alapjai között lefektetett eszméknek megfelelően meg nem oldják."[35]

Ez a véleménye a nem-anonim szociáldemokratának. Természetesen nem szabad egy helyben állni és tétlenül várakozni, míg a béke alászáll a földre, valahogy úgy, ahogyan a messiásnak kell megérkeznie.

A nemzetek joga az önrendelkezéshez vagy — helyesebben — a teljes elszakadáshoz csak oly társadalomban lehetséges, mely szocialista elveken épült fel. De ahhoz, hogy ezt el lehessen érni, keresztül kell menni a proletárdiktatúrán, a szocialista forradalmon, csak akkor köszönthet be a béke és „nyugalom"; a kapitalista társadalom keretei között soha. Ezt a német szociáldemokrácia megalapítói annak idején nagyszerűen megértették, és ezért ők a dolgok igazi lényegét tekintve a proletárdiktatúra hívei, nem pedig a messiás földreszállásában hivő „forradalmárok" voltak. Ám, ki cselekszik úgy, ahogyan azt a szociáldemokrácia megalapítói követelték? Ki osztja az ő tanításuk alapvető elveit? A nem-anonim szociáldemokrata saját opportunizmusát megtagadva kénytelen beismerni, hogy a bolsevikok az ilyen igazi szociáldemokraták.

Kun Béla

Pravda, 1918. január 30.

„Oroszország elvesztette jelentőségét a nemzetközi politikában!" — ordítja az imperialista burzsoázia az egész világon.

És most... Ha valaki a nemzetközi politikáról akar beszélni, annak éppen a forradalmi Oroszországgal kell kezdenie, és bejárva a nemzetközi forradalmi mozgalom egész labirintusát, ismét vissza kell térnie Oroszországhoz. Ahogyan annak idején a kapitalizmust tanulmányozó kutatónak Angliát kellett szem előtt tartania, mint a kapitalista termelés és a megfelelő csereviszonyok klasszikus példáját, úgy a jelenben minden forradalmár és az egész imperialista burzsoázia Oroszországra veti tekintetét.

Az októberi forradalom után a világ proletariátusa számára még helytállóbbak Marx szavai: „De ha a német olvasó farizeus módon vállvonogatva venne tudomást az angol ipari és mezőgazdasági munkások viszonyairól, vagy derűlátóan azzal nyugtatná magát, hogy Németországban korántsem ilyen rossz a helyzet, azt kell neki mondanom: *De te fabula narratur!*"[36]

Ahogy külföldön minden munkásnak figyelmet kell szentelnie ezeknek a soroknak, úgy viszont Oroszországban mindenkinek, aki nem akarja meglátni a nemzetközi forradalom jeleit, javasolhatjuk, hogy olvassa el a következő, nem kevésbé aktuális szavakat: „Perszeusznak azért volt szüksége ködsipkára, hogy elrejtőzzön a szörnyek üldözése elől. Mi a ködsipkát mélyen szemünkre és fülünkre húzzuk, hogy a szörnyek létét letagadhassuk." (A tőke. I. köt. III—IV. old.)[37]

Távol állva minden forradalmi túlzástól, megállapíthatjuk, hogy a proletariátus csak Oroszországon belül izolált.[38] A fejlődés dialektikájának[39] megfelelően, minden jelenség maga teremti meg saját létezésének feltételeit. Ugyanúgy, ahogyan a kapitalizmus megszülte az ipari tartalékseregét (a munkanélküliek hadseregét) és később a gyarmati imperializmust — ez létezésének elengedhetetlen eszköze —,

az orosz forradalom is életre kelti a proletariátus forradalmi alkotóerejét és erőinek hatalmas arányú növekedését.

A második Internacionálé bizonyos fokig az első Internacionálé tagadásává vált. Az első Internacionálé forradalmi aktivitása, világosan kifejezett internacionalizmusa helyett a második Internacionálé egyre inkább afféle menedékhellyé vált, amelyben tétlenül lehetett várni a forradalmat mint valami ítéletnapját; menedékhelyévé az imperializmussal való együttélésnek, amely a polgárbékével (burgfrieden) végződött. A fejlődés antagonisztikus törvényeinek megfelelően a harmadik, már születőben levő Internacionálé semmilyen körülmények között sem lesz a másodiknak egyszerű újjászületése. A harmadik, forradalmi Internacionálé nem egymással lazán összekapcsolt különnemű részek keveréke, hanem a világ proletárjainak összeforrott, valódi szövetsége lesz.

Marx kiáltványa visszhangzik most az egész világon. Ez a kiáltvány, amelyet a munkások nemzetközi szövetsége terjesztett, él a forradalmi mozgalomban. A kiáltvány így hangzik: „A Nemzetközi Munkásszövetség tagozatai minden országban szólítsák fel a munkásosztályt cselekvésre. Ha a munkások megfeledkeznek kötelességükről, ha tétlenek maradnak, akkor a mostani szörnyű háború csak előfutárja lesz még szörnyűbb nemzetközi harcoknak, és minden országban újból le fogják verni a munkásságot a kard, a föld és a tőke urai."[40]

A kapitalizmusnak és az osztályharcnak negyvenhét esztendeje telt el azóta, hogy Marx ezeket a sorokat leírta. És a mi kapitalista évszázadunkban, amikor a fejlődés hatalmas léptekkel megy előre, létrejöttek már nemcsak e sorok megértésének, hanem forradalmi megvalósításának feltételei is.

Kövessük nyomon az eseményeket.

I

Kezdjük áttekintésünket a legjelentéktelenebb kis országgal, amely jelenleg a forradalmi helyzet állapotában van — Portugáliával.[41] Mi fölötte kevés és csekély tájékoztatást nyújtó adattal rendelkezünk

a portugál forradalomról. Mégis, a marxizmus fényében ez a forradalom nagyon érdekes képet tár elénk.

Azt bizonyítja, hogy több-kevesebb idő elteltével, ha a proletariátus még nem vitte végig a saját harcát, a forradalom újra kezdődik. Még tíz év sem telt el a portugál forradalom után, amely végzett a monarchizmussal[42] és ismét: ideiglenes kormány, polgárháború, az elnök letartóztatása, új alkotmányozó gyűlés. A rendelkezésünkre álló értesülések igen hiányosak, és segítségükkel nem lehet pontos következtetésekre jutni a portugál forradalom jellegére vonatkozólag. De sok mindent megértünk akkor, ha tekintetünket Portugália múltjára vetjük.

A portugál demokrácia egyik vezére, E. Peluso, „Burzsoá köztársaság és szocialista párt Portugáliában" című cikkében (Neue Zeit, 29. évf. 581—585. old.)[43] az előző forradalom helyzetét a következő szavakkal jellemzi:

„A Portugál Köztársaság első alkotmányozó ülése, amely most szándékozik szavazni az egész nemzet alaptörvényéről, mindenekelőtt militarista parlament. Az alkotmányozó gyűlés összesen 190 küldötte között 90 katonatiszt van... A forradalom óta a köztársaság fölötte nagylelkűvé vált a forradalmat támogató magasabb rangú tisztek irányában és oltalmazza őket, míg a népnek — az érte harcoló és vérét ontó népnek — tett ígéreteit elfelejtette." Kinek nem jut eszébe erről a moszkvai tanácskozás:[44] Kornyilov lelkes ünneplése — a proletárés a parasztkatonák kivégzése?

És tovább:

„Egyszóval eltávolították mindazt, ami demokratikussá válhatott volna ebben a burzsoá köztársaságban." (Ismét nem tudunk nem gondolni a moszkvai tanácskozásra, az „ország élő erőire".)[45]

E körülmények okát a cikk következő sorai világítják meg:

„40 év folyamán a portugál proletariátus, amelyet elragadott a köztársaságra törekvés heve, nem fordított figyelmet a szociális kérdésekre. Elvetette saját ügyét, hogy a burzsoázia javát szolgálja. A portugál proletariátus ma ugyanarra a pontra jutott el, amelyen 40 évvel ezelőtt a Köztársasági Párt volt... A köztársasági uralom első lépései okozta csalódás felébresztette a portugál proletariátust, és most ő szólít harcra a szabadságért és a társadalmi igazságosságért."

Két évvel e sorok megjelenése után ugyanez a szerző a „Neue Zeit"

című folyóiratban tudósítást közöl a kolosszális munkanélküliségről, az adók emeléséről az ellenforradalmi monarchista kísérletekről, a baloldali radikális burzsoáziának a választójog korlátozását célzó összeesküvéséről — egyszóval a „köztársasági" uralom összes elképzelhető jótéteményeiről. Azt írja: „Az április 27-i események, vagyis a radikális ellenzéknek a kormány elleni összeesküvései, valamint az olyan cselekmények, amikor valami söpredék bombát dob a diákok közé, úgyszintén a naponta ismétlődő egyéb tények: mindezek a portugál parlamentarizmus meddősége által kiváltott kétségbeesés szétaprózott robbanásai és a heves felháborodás tanújelei."[46]

Ami ezután történt Portugáliában, az mindenki előtt ismeretes. Az angol finánctőke hatalmában levő köztársaság beleártotta magát „az igazságosság háború"-jába, a világméretű mészárlásba.[47] Ez a lépés fokozta a proletariátus elnyomorodását és még erősebben a forradalmi összecsapások útjára lökte.

Mégha ismeretlen is előttünk a portugál proletariátus jelenlegi helyzete, a beérkezett hírekből ítélve egy dolog mégis vitathatatlan: ezt a forradalmat már a proletariátus önálló fellépése jellemzi.

Ami a portugál proletariátus erejét illeti, ez nem éppen szívderítő probléma. Nagyon is lehetséges, hogy a legutóbbi portugál forradalom nem több forradalmi fellobbanásnál. De mindenesetre leszögezhetjük a portugál forradalom bizonyos tanulságait, nevezetesen:

1. Az alkotmány formáinak változásai, a monarchiáról a köztársaságra való áttérés a proletariátusnak nem ad semmit, hacsak a proletariátus nem lép fel ebben a fordulatban tényezőként, önálló erőként.

2. A kapitalizmus fejlődésének jelenlegi fokán nemcsak hogy nem lehetséges az osztályérdekek egyensúlya, hanem mindenütt, ahol a tömegek kilépnek a törvényesség határai közül, megrendül a társadalmi viszonyok szilárdsága. És egyszerre csak a fejlett kapitalizmus korszakában fellángoló forradalom feltétlenül permanenssé válik.

II

Amikor ezeket a sorokat írjuk, az angliai, franciaországi és olaszországi proletariátus helyzetéről még nem rendelkezünk kielégítő

adatokkal. Ez a bizonytalanság azonban önmagában is sokat mond. A háború kitörése előtt a külföldi újságok szintén nem közöltek egy szót sem arról, hogy Pétervár proletariátusa már 1914 augusztusában barikádokat épített. Nem a proletariátuson múlik, hogy abszolúte semmit sem tudunk az antantországokban folyó eseményekről. Sok szociáldemokrata vezér árulása és valamennyi ország scheidemannjainak erőfeszítései ellenére is léteznie kell ezekben az országokban a proletariátus tömegmozgalmának.

Olaszországban a tömegek jó előkészítést kaptak a szociáldemokráciától a tömegharcokra. Az olasz szociáldemokrácia története azt mutatja, hogy ott a kispolgári és proletár elemek (részek) közötti differenciálódás már régen végbement. Az olasz szociáldemokrácia körében talajukat vesztették azok a remények, hogy az összes szociális kérdéseket meg lehet oldani békés harc útján, a parlament segítségével. A tömegek fellépése Olaszországban mindennapi jelenséggé vált. Ahol a tömegek ily felkészültek, ott csupán az a forradalmi helyzet hiányzik, melyben a tömegfelkelés sikeres lehet.

Ezt a helyzetet Olaszországban a harcias imperializmus teljes veresége elő is idézte. Milánóban, Torinóban, az egész lombard iparvidéken fegyverrel a kezükben harcolnak a proletárok.[48]

Az orosz munkás-paraszt kormány békekötésre irányuló lépései kész tények elé állították Olaszország, Franciaország és Anglia, valamint Németország és Ausztria—Magyarország proletariátusát.

Valamennyi ország proletariátusa előtt egyértelműen és meg nem kerülhető módon vetődik fel a kérdés: vagy a háború folytatása szövetségben a saját burzsoáziával más országok proletariátusa ellen, főképpen a forradalmi Oroszország ellen, vagy pedig a tömegek forradalmi felkelése, nyílt és éles osztályharc, amely az imperializmus (területi hódításokra való törekvés) korszakában csak a maximális program (a végcélok) jelszavaival vihető véghez.

Franciaországról és Angliáról egyelőre semmi határozottat sem mondhatunk. De útmutatóul szolgálhatnak ebben a bizonytalanságban Marx fentebb idézett szavai, melyek azt bizonyítják, hogy azonos okok azonos következményekre vezetnek. Pénzügyi válság, éhség, munkanélküliség, növekvő anarchia a termelésben, megteszik a magukét a tömegek forradalmasítása terén.

Ezen országok kapitalista fejlődésének sajátos feltételeivel magyarázható az a körülmény, hogy a francia és az angol munkásoknak a háború idején olyan jelentéktelen politikai súlyuk volt, hogy jelentőségük régebben is kisebb volt annál, mint amilyen lehetett volna.

Nem „Russe", nem „forradalmi romantikus", hanem Kautsky írta 1907-ben (Társadalmi forradalom, 2. kiadás): „Az angol munkások mint politikai faktor most lényegesen hátrább állnak, mint Oroszországnak — Európa gazdaságilag legelmaradottabb és politikailag legéretlenebb országának — munkásai. Ez a politikai öntudat az orosz proletariátusnak nagy gyakorlati erőt ad; míg a forradalom elvetése, a pillanatnyi érdekekre való korlátozódás, az úgynevezett reálpolitika az angol munkások erejét semmivé tette."[49]

III

A német munkásmozgalom szolgál a legjobb példával arra, hogy az aranykor — a burzsoáziával való álmatag együttélés, az úgynevezett reálpolitika időszaka — a múlté. Bár a német szociálsoviniszták sem rendelkeznek forradalmi öntudattal, de jó szimatjuk van. Már kiszimatolták, hogy a tömegek közt más áramlatok vannak. És bár kettős lelkületük még nem engedi meg nekik, hogy egyenesen a forradalom irányába menjenek, de már nem tagadhatják a forradalmi munkásmozgalom létezését.

A német és a francia hivatalos szociáldemokrata sajtó még ócsárolja a bolsevik párt vezetésével haladó orosz proletárok tevékenységét. De azok a tudósítások, amelyek a „Pravda" hasábjain egy német munkás tollából jelentek meg, bizonyítják, hogy a marxizmus alapelvei meghódítják és forradalmasítják Németország proletariátusát.

A (szocialistaellenes) kivételes törvények[50] bukása óta Németországban nem volt semmiféle illegális munkásmozgalom. Most, a háború idején, földalatti szervezeteket, illegális sajtót és nyomdákat hoztak létre. Az értelmiség nem vesz részt ezekben a forradalmi munkásszervezetekben. A proletárok egyedül, saját erőikre támaszkodva szerveznek tömegdemonstrációkat.

Másrészt Ludendorff, Czernin, Tisza és az imperializmus más kép-

viselőinek beszédeiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az imperialisták csak látszatra fogadják el a hadisarc és annexió nélküli béke formuláját. Az imperialista rablópolitika e képviselői egytől egyig kijelentették, hogy Európa nyugati részében az annexiók egyáltalán nincsenek kizárva. Tisza nyíltan kijelentette egy osztrák—magyar küldöttségnek, hogy „a magyar katonáknak a francia fronton kell megmutatniuk Németország iránti hálájukat".

Az elmondottak az illegális munkásmozgalom keletkezésének okait is megmagyarázzák. A félhivatalos szociáldemokrata vezérek hadd gyártsák ezrével a határozatokat a leszerelésről, nemzetközi döntőbíróság felállításáról, ez az utópizmus ma már aligha téveszthető meg a proletariátust. Marx azt mondotta: „Az emberek tévedhetnek, de az osztályok sohasem." A német illegális szervezetek igazolják Marx megállapításának helyességét.

Magyarországon a munkástömegek a tömegsztrájk azonnali meghirdetését követelték. Még ha a pártvezérek ideiglenesen fékezik is ezt a mozgalmat, Magyarországnak a német imperialisták által történt teljes gyarmatosítása következtében elkerülhetetlen a robbanás.

A háború forradalmasító erői és a háború okozta éhség még nem éreztetik teljes mértékben hatásukat. Az imperialistáknak az a törekvése, hogy mindenáron folytassák a háborút, majd a leszerelés, az ipari csőd, a termelés felbomlása, a közlekedés szétzilálódása — mindez elkerülhetetlenül a forradalmi tűzvész gyúanyagául szolgál.

Nem a képmutató szerelmi vallomások, amelyekkel a scheidemannok és elvbarátaik naponta elhalmozzák az orosz forradalmat — nem ezek keltik új életre az Internacionálét, hanem a tömegek egyöntetű fellépése a német szociáldemokrácia hivatalos vezérei ellen és a forradalmi taktikát követelő munkások egységes megmozdulása.

Az orosz forradalmi proletariátus teljesíti történelmi feladatát. Minden cselekedetében és lépésében kifejeződik annak tudata, hogy ügye túlnő a nemzeti kereteken és közvetlenül összefügg valamennyi ország szocializmusának ügyével. Ez nem egyszerűen a nemzetköziség alapelveiből ered, ez magának a proletárforradalomnak, a proletárdiktatúrának a természetében gyökerezik.

„A proletariátusnak nincs szüksége a burzsoá forradalom frazeológiájára" — mondta Marx a „Brumaire tizennyolcadikájá"-ban,[51] a forradalmi Internacionáléval kapcsolatos fejtegetéseinket mégis a „Carmagnole" szavaival fejezhetjük be:

„*Ça ira, ça ira,*
Qui vivra — verra."[52]

Szibirszkij Rabocsij (Tomszk), 1918 január.
Párttörténeti Közlemények, 1962 március. 120—126. old.

Még nem érkezett el az ideje, hogy a proletár világforradalom győzelmi dalait énekeljük, de már hangosan zeng és napról napra szélesebben ömlik el a forradalmi harc dala. A kórus nap mint nap erősödik: Ukrajna, Finnország, Lengyelország, Magyarország, Ausztria — megannyi állomás a proletárforradalom útján. Tegnap a német proletárok építettek új állomást: a berlini munkásküldöttek tanácsát.[53]

Lássatok mindnyájan, holt betűk követői, a marxi eszmét felfogni nem tudók, felemás lelkű és akaratú kispolgárok, akik képtelenek vagytok következetesen végigvinni a forradalmat, mert azt csupán drámai effektusként képzelitek el — nyissátok fel szemeteket!

A kommün példájával ma már senkit sem lehet megijeszteni. Milyen kicsi is volt a proletárfelkelésnek ez az első kísérlete, s milyen jelentéktelen volt a többi országban a proletariátus együttérzésének megnyilvánulása! És milyen hatalmas a munkás- és paraszttömegek szociális forradalma, milyen hatalmas a tömegmozgalom hatása és befolyása valamennyi kapitalista országra! Az októberi forradalom a proletártömegek egész potenciális forradalmi energiáját felébresztette. Nemcsak az orosz, hanem a finn, magyar, osztrák, lengyel és német proletariátus is hozzákezd — Engels szavaival élve — „önállóan történelmet csinálni, betölteni a jelenkori proletariátus történelmi hivatását — a világ felszabadítását"[54]

A munkásküldöttek szovjetjeinek megalakítása szimptomatikus jellegű. Ezek a szervek, Engels megállapítása szerint, „a proletariátus által működésbe hozott társadalmi tényezők, megadják a számára kívánatos irányt és működést".

A tanácsok megszületése azt mutatja, hogy létrehozóik nem akarnak már harcukkal a kapitalista állam keretei között maradni, hanem harcolni fognak ez állam ellen, egészen annak megsemmisítéséig. A proletariátusnak van nagy pártja, van szakszervezeti gépezete, de a szovjeteket választotta az osztályharc szervezeti formájául. Mit je-

lent ez? Ez annyit jelent, hogy a munkások — hivatalos vezetőik határozatlansága ellenére — világosan felismerik: a felszabaduláshoz vezető egyetlen út a szociális forradalom... mégpedig nyomban, azonnal, haladéktalanul.

A szovjetek létrehozása annyit jelent, hogy Németországban vége az államtól való rabszolgai rettegésnek, mely a diplomácia területéről igen sok munkás tudatába is benyomult. Itt, Nyugaton már nem lehet szó arról, hogy hiányoznak a szocializmus megvalósításának objektív, materiális előfeltételei, premisszái. A szociális forradalom Keletről Nyugatra terjed át.

És nem véletlen, hogy Keleten kezdődött. Ez mélységes belső szükségszerűség, az imperialista gazdaság struktúrájának egyenes következménye. És a forradalmi kommunista párt taktikáját, a bolsevikok taktikáját elítélő „szociáldemokraták" ostobaságát mindennél ékesebben bizonyítja, hogy nem képesek megérteni e jelenség történelmi szükségszerűségét.

A szociális forradalomhoz szükséges feltételek és a társadalom szocialista átszervezéséhez szükséges feltételek nem feltétlenül esnek egybe. Tisztán ideológiai mozzanatok mellett maga az imperializmus is közrejátszott ennek a helyzetnek a kialakításában.

A gyarmatok és félgyarmatok kivételével minden jelenkori állam, amely nagy létszámú proletárosztállyal rendelkezik, a következő három fő típusra osztható.

Az első csoportba azok az államok tartoznak, ahol a nemzetgazdaság félgyarmati-félimperialista helyzetben van (például Oroszország). A második csoportot azok az államok alkotják, ahol a nemzetgazdaság szervezete még nem teljesen élősdi, azaz a fiatal imperializmus országai (például Németország); a harmadik csoport a rothadó, élősdi imperializmus országaiból tevődik össze (például Franciaország).

Az októberi forradalom rágalmazói és szabotőrjei képtelenek megérteni, hogy a szociális forradalom miért éppen Oroszországban kezdődött és nem Németországban vagy Angliában, ahol a gazdasági fejlődés a leginkább érett meg a szocializmusra.

Nos, hát azért, mert a szociális forradalom objektív előfeltétele, a proletár tömegek teljes elnyomorodása itt, s az ilyen típusú országokban a legnagyobb fokú.

Ezeken a félgyarmatokon okozta az imperializmus a legnagyobb nyomorúságot és pusztulást. Ha ezekben az országokban az elnyomorodás viszonylag nem is olyan nagy, mint a magasan fejlett tőkésországokban, például Angliában, abszolút mértékben véve azonban sokkal nagyobb. És minthogy a szociális forradalom egyik tényezője a néptömegek abszolút elnyomorodása, a forradalomnak Kelet felől kell Nyugatra terjednie.

Útjának kiindulópontja — Oroszország: innen Ausztria—Magyarországon keresztül vezet Olaszországba, majd győzelmet arat a fiatal, aktív imperializmus országaiban, Németországban, és végül diadalra jut a parazita államokban, a rothadt burzsoá rendszer, a régi imperializmus országaiban: Angliában és Franciaországban.

Minden új társadalmi jelenség maga hozza létre a fejlődéséhez szükséges feltételeket. Ez a marxista történeti módszer alfája és omegája. Aki ezt tudja, nem táplálhat kétséget abban a tekintetben, hogy az orosz forradalom nemcsak visszhangra talál Nyugaton, hanem ott is hasonló fejleményeket von maga után. És az orosz proletariátus forradalmi kommunista pártjának taktikája teljes egészében a nemzetközi szocialista forradalom elkerülhetetlenségén alapul.

A tények igazolták be ennek az egyedül lehetséges forradalmi marxista taktikának a helyességét.

A berlini munkásküldöttek tanácsa a legújabb és legjobb bizonyíték.

A szocialista forradalom Keletről Nyugat felé menetel, feltartóztathatatlan erővel és gyorsasággal. A proletariátus a teljes befejezésig viszi a világforradalmat.

A Breszt-Litovszkban tárgyaló orosz delegáció harcát sztrájkukkal támogató német munkások milliói kezeskednek ezért.

Kun Béla

Pravda, 1918. február 1.

„Proletárforradalmak... állandóan bírálják önmagukat, folyton megszakítják saját menetüket, visszatérnek a látszólag már elvégzetthez, hogy megint újból elkezdjék, kegyetlen alapossággal gúnyolják első kísérleteik felemásságait, gyengéit és gyatraságait."[55]

Ezek a szavak, amelyekkel Marx a proletárforradalmat és annak a burzsoá forradalomtól való különbözőségét jellemezte, az általunk átélt napokban önbírálatra kell hogy serkentsék a proletárdiktatúra minden hívét, az üzemi bizottságok, az ellenőrző bizottságok minden tagját, minden proletárt. Az önkritikára éppen azért van szükség, mert a proletárdiktatúra megnyilvánulásai feletti egyetlen kontrollt jelenti. Minden kívülről jövő kritika, még az is, amely a szovjetekben levő belső ellenzék köréből származik, halálos ellenségünk dühének kifejezése. E kritika célja nem tevékenységünk elvtársi kijavítása, hanem a pusztulásunk.

Vissza kell térnünk bizonyos állásokhoz, melyeket látszólag már meghódítottunk, és ahol ez szükséges, újra kell kezdenünk a szervező munkát. A proletárdiktatúra nem pillanatnyi tömegfellángolás terméke: Oroszország munkásosztálya hosszú és szívós harc eredményeként érte el azt. Diktatúránk éppen ezért nem kelthet állandó ünnepi hangulatot. Nincs tehát semmiféle okunk arra, hogy kerüljük az önkritikát: ha egyszer nincs ekstázis, akkor nem kell félnünk, hogy a forradalmi mámor után — mely a burzsoá forradalom mézesheteit jellemzi — beáll a súlyos másnaposság állapota.

Minden munkásnak az oroszországi proletárdiktatúra megerősítésére kell kihasználnia azt az átmeneti időszakot, amely a segítségünkre jövő nemzetközi forradalomtól elválaszt bennünket. E tevékenység helyéül ne csak az utcák és terek szolgáljanak — melyeken az orosz munkás ragyogó győzelmeit aratta —, hanem a gyár is, maga a termelési folyamat, mely a proletárállam életerejének forrása. A termelés szervezésének kérdései, amelyek most a proletariátus feladatává lettek,

harcunk legégetőbb kérdései. E feladatok megoldása függ minden egyes proletártól, mert megoldásuk alapját nem a tőke hatalma, hanem a munka alkotja.

I

„A munkásosztály nem várt csodákat a kommüntől" — mondja Marx a párizsi kommünről írott ragyogó művében.[56] Az orosz proletariátus nem várhat csodákat a proletárdiktatúrától. Ezt mindenekelőtt az államosított vállalatok munkásságának kell megértenie. Meg kell értenie — Marx kifejezésével élve —, hogy „hosszú küzdelmeken, történelmi folyamatok egész sorozatán kell átmennie, amelyek mind a körülményeket, mind az embereket meg fogják változtatni."[57]

Azt várni vagy követelni, hogy az államosított és az ellenőrzött vállalatok munkásai pontosan ugyanúgy éljenek, mint a szocializmusban vagy annak magasabb szakaszában, a kommunizmusban, azt jelenti, hogy félreértjük a helyzetet, vagy provokációnak engedünk; azt jelenti, hogy valamilyen „népi dekrétummal" megvalósítható utópiában hiszünk; ez végső soron demagóg-provokátor hatás, mely belülről próbálja aláaknázni a proletariátus uralmát.

A proletárdiktatúra az államosított vállalatoknál — és ezek száma jelentős — megszüntette a kapitalista kizsákmányolást, de a szovjetek és a munkásellenőrzés minimálisra szoríthatja le a kizsákmányolást a még magánkézben levő gyárakban és üzemekben is. Az összes vállalatok államosítása a közeljövő feladata. Ezzel a társadalom — Engels szavaival élve — „...az összes termelési eszközök urává teszi magát, hogy társadalmilag tervszerűen használja fel őket, megsemmisíti az emberek eddigi leigázottságát saját termelési eszközeik alá... A régi termelési módot tehát alapjából forradalmasítani kell..."[58]

E felszabadító folyamat során az első feladat a termelési eszközök társadalmasítása. Ezt a feladatot viszonylag könnyen meg lehet oldani, mivel az imperializmus fejlődése a termelés fokozott koncentrációjával járt.

De ez nem minden. Ez, hogy úgy mondjuk, csak állami aktus, bár igaz, hogy a proletárállamé. A termelés megszervezése nem az állam tevékenységének eredménye: az államhatalom meghódításának az a

célja, hogy elhárítsa az akadályokat a termelés jelenlegi rendszerétől, a kommunista rendszerhez vezető fejlődés útjából. Amíg az új gazdasági erők teljesen ki nem fejtik hatásukat, amíg a régi termelési módot teljesen meg nem változtatjuk, átmeneti szakaszban fogunk élni, melynek folyamán a kapitalizmusnak még sok maradványa fog hatni.

Ezzel minden munkásnak tisztában kell lennie.

II

Az alapvető kérdés, amely ebből ered, a munka intenzitásának kérdése. Az élelmiszerválság, a szállítás felbomlása és a gazdasági élet egyéb „válságai" — másodrendű kérdések. Ezek a munka termelékenységének emelésével oldhatók meg, ami jelenleg nagyobb mértékben függ a munka intenzitásától, mint bármikor.

A munka termelékenysége nemcsak a munka intenzitásától függ. De a termelékenység fokozásának objektív feltételei — a technikai eszközök és a feldolgozási eljárások tökéletesítése — nincsenek meg, és nem tudjuk őket előteremteni a külső és belső ellenforradalommal vívott harc folyamán. Ezek rajtunk kívül álló tényezők.

Más dolog a munka intenzitása, amely az utóbbi időben a minimumra zuhant. Nekünk, a proletárdiktatúra híveinek nincs okunk eltussolni ezt a tényt. Az orosz munkás átlagos munkaintenzitása még a kapitalizmus uralma idején is alacsonyabb volt, mint más kapitalista országokban.

Annak a munkásnak a szemszögéből, akinek nem érdeke, hogy a vállalat termelékeny és jövedelmező legyen, a munka intenzitásának kérdése elég egyszerűen oldódott meg. A munkás így okoskodott: „Akármilyen keveset dolgozom, semmiképpen sem küszöbölhetem ki a kapitalista módszereit, melyek a munkaerőm kiszívására irányulnak; valamennyi profitja mindenképpen marad."

Még nem is volt olyan régen, amikor az orosz munkások a saját bőrükön érezték a munkaintenzitás növelésének kapitalista módszereit. Ma már nem léteznek azok a külső erők, amelyek objektív tényezők segítségével növelték a munka intenzitását, olyan tényezők

segítségével, mint például a gépek járásának meggyorsítása, a Taylor- és egyéb bérfizetési rendszerek.

A munkások most korlátlan urai a vállalatnak, és nincsen semmiféle külső erő, amely növelhetné a munka intenzitását. Csupán két tényező maradt, amely alkalmas e nagy feladat megoldására: a munkaidő csökkentése és a munkásosztály önfegyelmezése.

„A *megrövidített munkanap* első hatása azon a magától értetődő törvényen alapszik, hogy a munkaerő hatóképessége fordított arányban van hatóidejével. Ezért, bizonyos határok között, az erőkifejtés fokában megnyerik azt, ami tartamában veszendőbe megy."[59]

Ennek az állításnak helyességét a tapasztalatok igazolták.

A munkaintenzitás csökkenése a munkanap megrövidítése után és a kapitalizmus hajtómotorjának kiküszöbölése után, csak a fegyelem hiányával magyarázható.

Addig, amíg a termelés szocialista szervezete teljes egészében fel nem váltotta a kapitalizmust, minden esetben nagy veszélyt jelent a termelésre és ezzel a proletárdiktatúrára nézve is, ha a munkaintenzitás a régi színvonal alá süllyed.

Bennünket nem fenyeget a világgazdaság konkurrenciája, mert a proletár Oroszország el van zárva a világpiactól; számunkra a munka termelékenységének csökkenése a belső áruforgalom létérdekei szempontjából jelent végveszélyt.

A drágaság, az élelmiszerárak rögzítése, a pénzforgalom — mindezek a problémák a legnagyobb mértékben függnek a munka termelékenységétől, s az viszont, mint már mondottuk, a legszorosabb kapcsolatban van a munka intenzitásával.

Éppen ezért a termelést szervező minden új proletár szervnek fő feladata az, hogy visszaállítsa a régi munkaintenzitást.

III

Az első út, amely ehhez vezet — a munkások önfegyelmezése. Ez egyáltalán nem a forradalmi energia elfojtását vagy a munkás anyagi helyzetének romlását jelenti. De nem szabad engednünk a pillanatnyi érdekek csábításának. Azok a proletárok, akik nem elégedtek

meg azokkal a vívmányokkal, amelyeket egyetlen csapással értünk el, azok a proletárok, akik egyszerre elérték azt, amiért megalkuvó testvéreik évtizedekig harcoltak; azok a proletárok, akik ennél nem álltak meg és végigvitték a forradalmat — ezek a proletárok nem feledkezhetnek meg a világforradalom nagy érdekeiről.

A munkásosztálynak — mondja Marx — „nem eszményeket kell megvalósítania, csak ki kell szabadítani az új társadalomnak a régi, összeomló burzsoá társadalom méhében már megfogamzott elemeit."[60]

De az új társadalom ez elemeinek forrása a termelés, és mindenki, akinek a kezében szerszám van, a proletárdiktatúra és a kommunizmus sorsát tartja a kezében.

Kun Béla

Znamja Revoljucii (Tomszk), 1918. április 14.
Párttörténeti Közlemények, 1962 március. 127—130. old.

Nemrégen Czernin gróf, volt külügyminiszter állást foglalt az orosz forradalom hatására történő morális annexiók ellen. Akkor még csak kezdődtek a lázongások az Osztrák—Magyar Monarchiában. A Duna-monarchia ijedt kormánykörei akkor még olyan eszközöket alkalmaztak, amelyek ideig-óráig leplezni tudták a kapitalizmus bomlását.

Azóta azonban eltelt egy kis idő, s Ausztria—Magyarország is a forradalmi ragály gócává vált. A német imperialisták most már nemcsak az orosz határon rendelnek el egészségügyi zárlatot[61], hanem az Ausztria—Magyarország népei felől szálldogáló forradalmi bacilusokkal szemben is védekezni kényszerülnek.

A német kormány jegyzéke azt követeli, hogy a német hadifoglyokat ne csak a szovjetorosz szervektől, hanem a „szövetséges" osztrák és magyar hadifoglyoktól is szigeteljék el. A német kormány szerint a Habsburg-monarchia Oroszországban levő alattvalói mind „fertőzöttek". A német imperialistákat újabb veszély fenyegeti, mégpedig egy szövetséges országból kiinduló forradalom fenyegeti a szomszédos területeket.

Az ausztria—magyarországi lázongás már nem a jövő kérdése, hanem a ma eseménye. Ezek a mozgalmak nem elszigetelt, imittamott fellángoló éhséglázadások, hanem a forradalom előhírnökei, amelyek rendszeresen felbukkannak a monarchia minden szegletében...

A forradalom talaja nagyszerűen elő van készítve, jóllehet a hivatalos Szociáldemokrata Párt minden módon tartózkodott ezektől a megmozdulásoktól. Németország napról napra újabb teljesíthetetlen követeléseket támaszt Ausztria—Magyarországgal szemben. A kimerült monarchia képtelen kielégíteni ezeket a követeléseket, s a német imperialisták úgy bánnak ezzel az országgal, mint a háború előtt a „nagy"-hatalmak Törökországgal.

Magyarországon most újra Tisza, a cári miniszterek legjobb tanítványa tartja kézben a gyeplőt, akit egész Magyarország osztatlanul gyűlöl.

Tisza már 1912-ben géppuskákat állított a magyar Parlament elé, és tüzérséggel lövetett a tüntető munkásokra. Tisza a monarchia utolsó reménysége, a német imperializmus utolsó ütőkártyája, amellyel el akarja hárítani a proletármozgalom forradalmi kirobbanását.

A magyar kormányt Tisza követelésére elmozdították. Tisza vakbuzgó hívét, Burián bárót nevezték ki külügyminiszterré.

Tisza ismét diktátor lett, de már nem az osztrák IV. Károly, hanem a német II. Vilmos mellett.

Közben Galíciában egymást követik a proletár- és parasztlázadások. Magyarországon a szociálárulók a Wekerle-kormány bukásával elveszítik az utolsó lehetőségét is annak, hogy folytassák korábbi kompromisszumos politikájukat. A magyar munkások hangulata a végsőkig feszült, és a párt „vezérei" nem tudják elhárítani az általános sztrájkot.

A magyar csapatok, amelyek azelőtt a nacionalista uszítás következtében a cseh proletariátus legrosszabb elnyomói voltak, most már „megbízhatatlanokká" váltak. Magyar csapatok helyett most már tiroli lövészek állnak őrt nemcsak Prágában, hanem Budapesten és Bécsben is.

Tisza gróf az osztrák—magyar ellenforradalom stratégája, de egyszersmind a legjobb forradalmasító tényező.

Németországnak valóban van oka aggodalomra, s aggódik is. Már alkalmazzák a régi módszert — eltitkolják a veszélyt. A „Vorwärts"-et[62] három napra betiltották. Nem azért, mert a lap erélyesen felemelte szavát a német imperialisták, az alattomos gyilkosok ellen. Ó, nem, ez nem történhet meg a scheidemannistákkal! — Csak azért, mert a szociálárúló lap igen óvatosan meg merészelte írni, hogy Ausztria—Magyarországon igen válságosra fordult a helyzet — a német cenzúra betiltotta.

A német birodalom a régi cári módszerhez folyamodik: hazudik, s eltitkolja még a célzásokat is, amelyeket a forradalomra tesznek.

De ott ez ugyanúgy nem menti meg a helyzetet, mint ahogy Tisza gróf diktatúrája sem menti meg Ausztria—Magyarországon.

Ezek a körülmények, ellenkezőleg, annak biztosítékai, hogy az oroszországi proletárköztársaság nem hiába várja a nemzetközi forradalmat... Ausztria—Magyarországon a válság megérett.

Pravda, 1918. április 26.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 41—48. old.

Távol a londoni temető egyik egyszerű kőtáblás sírjától, mélyen bent az első proletárállam területén kinőtt a földből a proletariátus első filozófusának és harcosának első emlékműve — Marx első nyilvános emlékműve...

„És hát Oroszország!... A cárt az európai reakció főnökeként proklamálták. Ma a cár a forradalom hadifoglya... és Oroszország az európai forradalmi akció élcsapata."[63]

A „Kommunista Kiáltvány" második orosz fordításához Marx és Engels által fűzött előszónak ezek a szavai immár valósággá váltak.

A proletárforradalom a nagy küzdelem közepette, minden ország imperialista hóhérainak gyűrűjétől övezve szemléltető bizonyítékát szolgáltatja a marxista tanítás életképességének.

A marxizmus valamennyi eltorzítója, a proletariátus ügyének árulói mind Oroszországban, mind pedig Nyugat-Európában, a minden rendű és rangú szociálárulók és mensevikek fogcsikorgatva figyelik a forradalom menetét és a proletárdiktatúra szerveinek munkáját.

De a proletariátus, mely szobrot állított Marx Károlynak, kiveti soraiból ezeket a félforradalmárokat. És ez az első kőszobor gyönyörű, önmagáért szóló bizonyítéka a kommunista párt oroszországi felvilágosító munkájának.

Bármily magasan áll is Németország vagy Franciaország proletariátusa kulturális téren, az osztályharc tudományos elmélete sehol nem hatolt oly mélyen a proletár lelkébe, mint Oroszországban.

Ha az orosz proletariátus zöme valóban oly tudatlan volna, mint azt a tömegek nélkül maradt szociáldemokrata vezérek rikácsolják tehetetlen dühükben, úgy a munkásosztály öntudatának felébresztése terén a proletárforradalom többet tett, mint együttvéve az összes likvidátorok, a proletárforradalom ez idő szerinti halálos ellenségei, a maguk propagandájával.

Az osztályharc eljutott a kiéleződésnek arra a végső fokára, amelyet

Marx Károly egyáltalán el tudott képzelni. A proletariátus uralkodó osztállyá szerveződött, hiába akarták megakadályozni ebben a szociálfilozófusok, félfilozófusok és esztéták.

Az uralkodó osztállyá vált proletariátus szemében Marx Károly emlékműve a saját harcának, a saját végső győzelmének szóló emlékmű. E győzelem jóvoltából Oroszországban a marxizmus kikerült azoknak az értelmiségi köröcskéknek a kezéből, amelyek ezt a tanítást a saját szájuk íze szerint akarták átalakítani.

A marxista elmélet a forradalomban született és a forradalmat folytató proletárállam elismert tanítása lett. S mivel a proletárdiktatúra végigviszi a forradalmat, a marxizmus már csak ezért sem lesz Oroszországban félhivatalos elmélet a szónak abban az értelmében, mint a német szociáldemokrácia körében. A marxizmus a forradalom elmélete volt és maradt, miként Marx sem volt soha csak teoretikus, hanem a proletariátus forradalmi harcosa volt, aki mindenkor állhatatosan a proletariátus győzelméért dolgozott.

A forradalmi osztály sohasem eshet bele a személyi kultusz bűnébe.

Mindazonáltal az egyik legnagyobb marxista közgazdász igazat írt, amikor megállapította: „A nevek — faktorok". Ugyanezt el lehet mondani az emlékművekről is.

Ha a győzelmes orosz proletariátus minden köztéren felállítja harcos előfutárainak szobrait, ez nem lesz személyi kultusz, csupán saját forradalmának megbecsülése.

És ha esetleg eltűnik némely nagyértékű műemlék, sőt ha netán még be is olvasztják őket — ez nem lesz barbárság, mint azt néhány gyenge lelkű ember állítja.

Szolgálja minden a proletárforradalom ügyét, mint ahogyan eddig minden a rabságbadöntés ügyét szolgálta.

Marxnak első — Penza városában felállított — szobra is így szolgálja a forradalom ügyét, hiszen Marx emléke, akárcsak minden, amit Marx írt vagy tett, minden formájában a proletariátus győzelmének tényezője.

Kun Béla

Pravda, 1918. április 28.

Az orosz proletárforradalom „belső ellensége" ez idő szerint elsősorban a kispolgárság. Nem a kisajátítók most lezajló kisajátítása jelenti a legnagyobb nehézséget a proletárdiktatúra útján. A tőke kisajátításának útjában tisztára objektív jellegű akadályok állnak. A nagytőkések kis csoportja nem jelent tömeget, ezért hamar erőtlenné válik a felfegyverzett proletariátussal szemben. A társadalom kispolgári rétegei viszont jelentős tömeget alkotnak, különösen Oroszországban, nem is szólva a parasztság tehetős részéről. E kispolgári rétegek kívánságaival számolni annyi volna, mint félúton megállítani a forradalmat. Azt jelentené, hogy lemondtunk a tőke megsemmisítéséről.

A kispolgári tömeg éppen nagy létszáma következtében megőrizte a munkásmozgalomra gyakorolt befolyását. De e befolyásnak tett mindennemű engedmény elhajlást jelent a marxi álláspontól, hiszen éppen Marx szabadította meg a szocializmust a kispolgári elemektől.

A kispolgári szocialista pártoknak a proletárforradalom előcsatározásai és utolsó, döntő küzdelme idején tanúsított magatartása kétszeresen is arra kötelez bennünket, hogy legelső tanítónk születésének századik évfordulóján emlékezetünkbe idézzük a kispolgárságra vonatkozó felfogását. Elképzelni sem lehet Marx tanításának nagyobb megcsúfolását, mint azt a tényt, hogy a kispolgári szocializmus különféle irányzatainak képviselői állandóan Marxra hivatkoznak.

I

Marx a filozófiai világnézetében s a társadalmi termelés anyagi feltételeire vonatkozó nézeteiben bekövetkezett fordulat után a liberalizmus maradványaitól is megszabadult.

A közgazdaságtanban „A filozófia nyomorúsága", politikailag a

„Kommunista Kiáltvány" jelzi a szocializmusnak minden néven nevezendő kispolgári csökevénytől való végleges megszabadulását.[64]

A tudományos szocializmus megalapítói az időben még nem rendelkeztek forradalmi tapasztalatokkal, de elméleti elemzés útján már akkor sikerült megállapítaniuk azt a tényt, hogy a forradalmi mozgalomban a kispolgárság csak reakciós és utópista tényező lehet.

Ez a kispolgárság — mint azt a „Kommunista Kiáltvány" is hangoztatja — „a proletariátus és a burzsoázia között lebeg, és a polgári társadalom kiegészítő részeként állandóan újból képződik".[65] Ez az osztály, amely a kapitalizmus előtti korszakok legkülönböző elemeiből, az úgynevezett dolgozó értelmiségből és a burzsoázia lakájaiból tevődik össze, Franciaországban, Svájcban és részben Németországban az 1848-as forradalom előretolt állásaiban foglalt helyet.

A „Kommunista Kiáltvány" álláspontja az volt, hogy a kommunisták támogassák a fenti elemek által alakított különféle ellenzéki csoportosulásokat, de állandóan legyenek vele tisztában, hogyha a kispolgárság képviselői valóban „forradalmiak, akkor azért azok, mert előttük áll a proletariátusba való átmenetük."[66]

A kispolgársághoz fűzött egyébként sem túlzott remények is merőben hiúnak bizonyultak. Az 1848-as forradalom szemléletesen mutatta meg a forradalmi kispolgárság politikai csődjét. Nemcsak a kispolgárok erőtlenségét tárta a világ elé, hanem azt is, hogy veszélyt jelentenek a forradalom ügyére nézve.

A francia forradalomban a proletariátust nem a nagy-, hanem éppen a kisburzsoázia zúzta szét.

„A butik — mondja Marx az „Osztályharcok Franciaországban" című munkájában — összeszedte magát és megindult a barikádok ellen, hogy helyreállítsa azt a forgalmat, amely az utcáról a butikba vezet... És miután a barikádokat lerombolták és a munkásokat megsemmisítették, és a boltok őrei diadalittasan visszarohantak boltjaikhoz, ezek bejáratát elbarikádozva találták a tulajdon egyik megmentője, a hitel egyik hivatalos szereplője által, aki orruk alá dugta a fenyegető írásokat: lejárt váltó! lejárt házbér! lejárt adósságlevél! lejárt butik! tönkrement butikos!"[67]

A kispolgár képtelen uralkodni. Hosszabb időre kispolgári uralom el sem képzelhető. Mindenekelőtt gazdasági okokból, hiszen a kis-

polgár a nagytőkés adósa, s tőle függ mindaddig, amíg csak fennáll a hitel rendszere, ennek megszüntetése pedig a magántulajdon uralma mellett lehetetlen.

A tőkés termelés imperialista szakasza teljesen igazolta Marx e nézetét. Ha gazdaságilag megvalósítható lenne a tőke demokratizálása részvénytársaságok útján — ezt az esztelenséget a marxizmus eltorzítói találták ki —, a kispolgári részvénytulajdonosok többsége ez esetben is erőtlen lenne ahhoz, hogy vezesse a társadalmat.

Az imperializmus által felvetett alternatívák az imperialista gazdasági viszonyokban gyökereznek. Csak két olyan osztály létezik, amely uralkodni képes: a nagytőkések osztálya és a proletariátus.

A nagyburzsoáziával kötött mindennemű kompromisszum — a proletárforradalom elárulása. A forradalom győzelme után a kispolgársággal való bármilyen kompromisszum magának a nagytőke uralmának visszaállítását, a kapitalizmus uralmának restaurálását jelentené!

Az 1848-as forradalom tapasztalatai teljesen megerősítették Marxot abban a meggyőződésében, hogy a forradalom csak egyetlenegy jelmondatot írhat zászlajára: a burzsoázia valamennyi rétegének teljes szétzúzása, proletárdiktatúra.

II

A kapitalizmus keretei között a kispolgárság — halhatatlan. Nemcsak arról van szó, hogy a kiskereskedők és a kisárutermelők, a magántulajdon és a hitel elvének hódolói élősdieket hurcolnak magukkal a társadalmi organizmusban, előmozdítva ezzel a társadalmi munka eltékozlását, hanem egy külön ideológia hordozóit is kitermelik soraikból, amelynek funkciója feltartóztatni a proletárforradalmat.

A kispolgárságnak, Marx szavai szerint, nincsenek speciális osztályérdekei. De felszabadítása nincs összekapcsolva azokkal a feltételekkel, melyek kilépnek a magántulajdon kereteiből. Minthogy nem képes önálló osztályharc viselésére, mindennemű határozott harcot társadalomellenes jelenségnek minősít. A kispolgár saját felszabadulásának feltételeit, amennyiben azok nem lépnek át a magántulajdon korlátain, az egész társadalom megmentése feltételének tekinti.[68]

Ezért a kispolgári tömegek jelentik a legnagyobb veszedelmet a proletárdiktatúra szempontjából. Társadalmi reprezentációjuk rendkívül erős. Speciális érdekeikkel tökéletesen összeegyeztethetetlenek azok a gazdasági megrázkódtatások, amelyek az átmeneti korszakokban elkerülhetetlenek.

A hitel megrendülése kihúzza a talajt a lábuk alól. Rendről, a hitelrendszer megszilárdításáról kiáltoznak, olyan értelemben, hogy az irántuk tanúsított mindennemű engedékenység a legteljesebb restaurációra vezet.

A kispolgári ideológia hordozói, akik a munkáspártban a kapitalizmus bírálóinak szerepét töltötték be, amikor a munkásmozgalom még a kapitalizmus kritizálásának stádiumában volt, és akik magukkal hozták a specifikusan kispolgári világnézetet, a döntő harc korszakának beköszöntésével csalódást éreznek.

Ideológiai uralmuk véget ért, viszont képtelenek megszabadulni a kispolgári világnézettől, ez meghaladja erőiket.

Íme, mit mond Marx a „Louis Bonaparte Brumaire tizennyolcadikájá"-ban, ahol oly mesterien elemzi ezt a kispolgári világnézetet, a munkásmozgalom ilyesfajta „képviselőiről", helyesebben a mozgalomra rátapadt piócákról:

Téves elképzelés, hogy a demokrata képviselők „valamennyien shopkeeperek vagy ezeknek a rajongói. Műveltségük s egyéni helyzetük tekintetében olyan távol állhatnak tőlük, mint ég a földtől. Ami őket a kispolgár képviselőivé teszi, az az, hogy a fejükben nem jutnak túl azokon a korlátokon, amelyeken amaz az életben nem jut túl, hogy ezért ők az elméletben ugyanazokra a feladatokra és megoldásokra hajtatnak, amelyekre amazt hajtja a gyakorlatban az anyagi érdek és a társadalmi helyzet. Egyáltalában ez a viszonyuk valamely osztály *politikai* és *irodalmi képviselőinek* ahhoz az osztályhoz, amelyet képviselnek."[69]

A proletáröntudat e megmérgezőivel szemben Marx könyörtelen volt. Ilyennek kell lennie minden munkásmozgalomnak is.

A gúny és harag fegyverével üldözte a burzsoázia és a proletariátus közötti bűnös kapcsolatot megtestesítő akkori francia szociáldemokrácia „bajnokait".

A munkásmozgalmat meg akarta szabadítani minden kispolgári

Fiatalkori felvétel

Kolozsvár — 1914.
Ebben a házban
lakott
Kun Béla

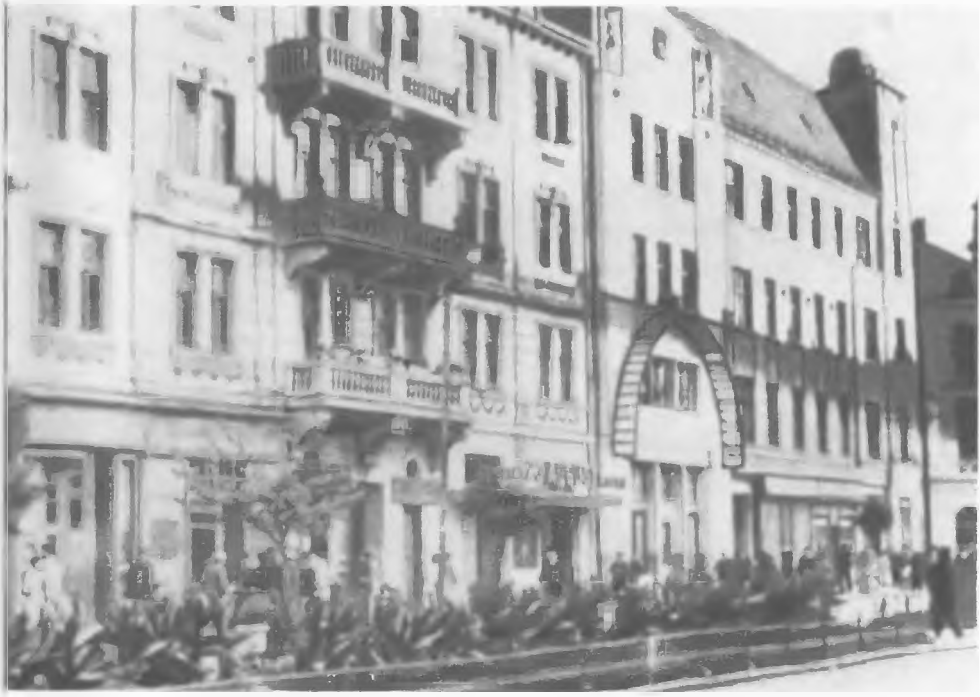

A „császár katonája" feleségével és kislányával (1915)

Kun Béla hadifogoly zsoldkönyve (1916)

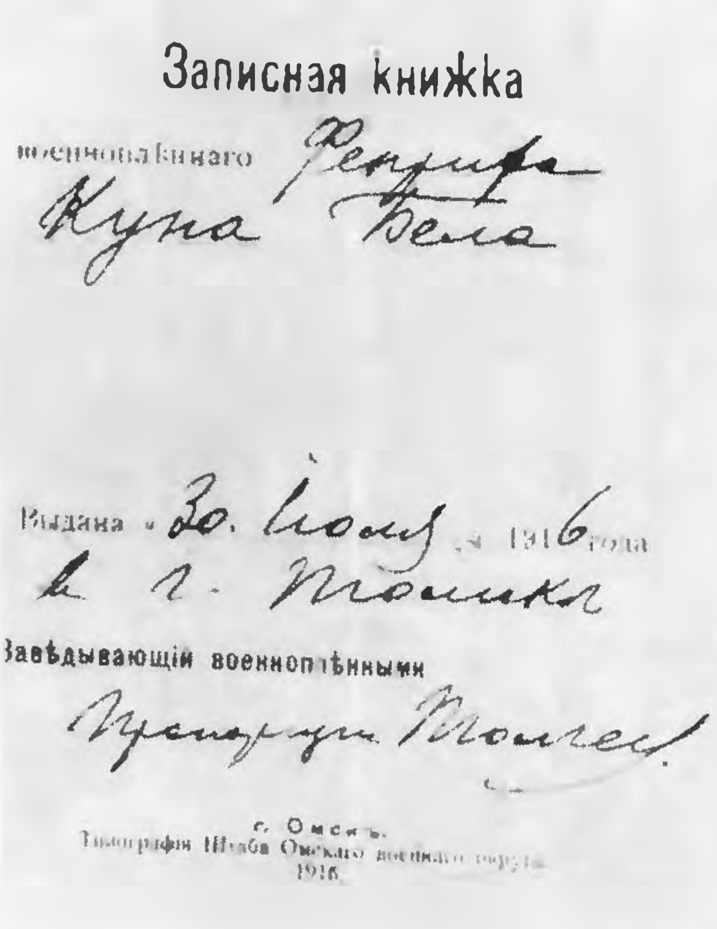

Записная книжка

военноплѣннаго Рекрута Куна Бела

Выдана 30. Іюня 1916 года в г. Томскъ

Завѣдывающій военноплѣнными [illegible]

г. Омскъ.
Типографія Штаба Омскаго военнаго округа.
1916.

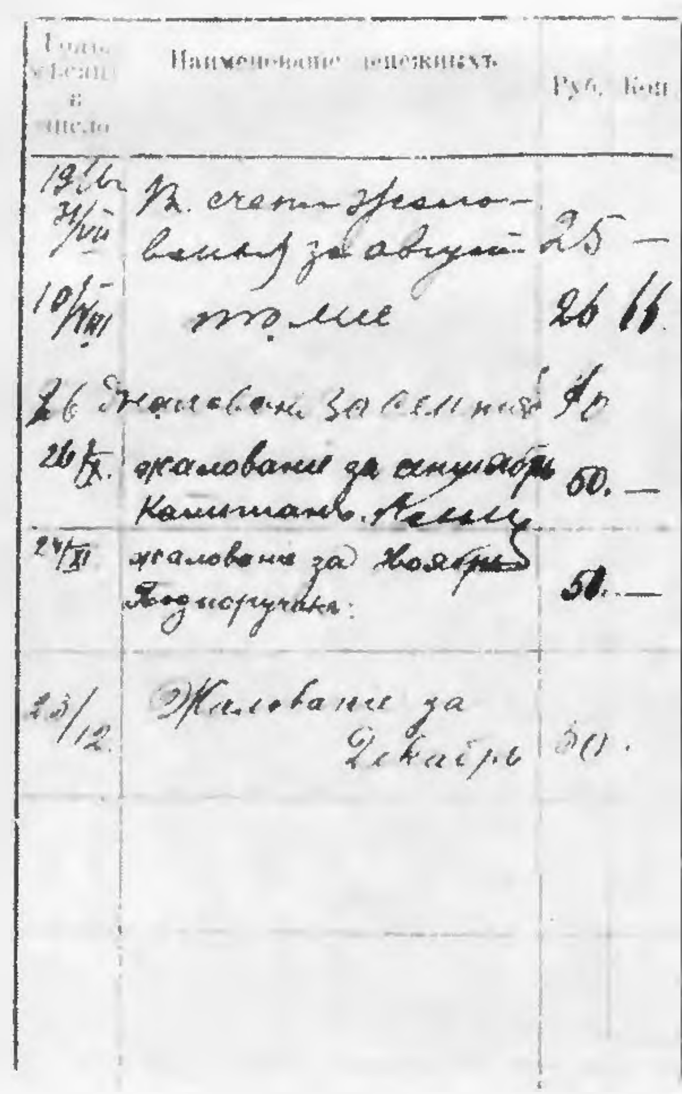

Годъ, мѣсяцъ и число	Наименованіе денежныхъ	Руб.	Коп.
1916 24/VII	Въ счетъ жалованья за августъ	25	—
10/VIII	[illegible]	26	66
26	Жалованье за [illegible]	40	
26/IX	жалованье за сентябрь Капитана [illegible]	50	—
24/XI	жалованье за ноябрь Подпоручика	50	—
23/12	Жалованье за декабрь	50	

ЕНТРАЛЬНОМУ КОМИТЕТУ РУССКОЙ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТІИ.

/Большевиковъ/.

Дорогіе Товарищи.

Доводимъ до вашего свѣдѣнія, что 24 сего марта мы создали коммунистическую венгерскую группу.- Группа теоретически и практически стоитъ на платформѣ Русской Коммунистической Партіи/большевиковъ/.- Мы признаемъ программу выработанную коллегіей послѣдняго партійнаго съѣзда.-

Группа издаетъ - при помощи Ц.К -два раза въ недѣлю газету подъ названіемъ " Соціальная революція " политическаго и научнаго содержанія.-

Цѣль газеты распространеніе коммунистическихъ идей среди военноплѣнныхъ въ Россіи и пролетаріевъ и крестьянъ въ Венгріи, въ интересахъ соціальной революціи при помощи вооруженнаго возстанія.- Для этого мы хотимъ доставлять газету иллегальнымъ путемъ въ Венгрію и Америку, гдѣ живутъ болѣе 2 милліоновъ венгерскихъ рабочихъ.-

Редакція производится коллегіей въ составѣ 3 членовъ.-

Группа устраиваетъ агитаторскіе курсы.- Такимъ путемъ здѣсь подготовленныхъ товарищей мы хотимъ отправить въ качествѣ эмиссаровъ въ Венгрію/иллегальнымъ путемъ/.- Эти эмиссары должны создать тамъ коммунистическую организацію, поддерживающая связь съ остающимися здѣсь группами эмигрантовъ и таможнимъ лѣвымъ крыломъ соціал демократической партіи.-

Просимъ признанія нашей группы Русской Коммунистической Партіей въ рамкахъ организаціоннаго устава.-

Съ товарищескимъ привѣтомъ

Предсѣдатель группы
Бела Кун

Секретарь группы
Ернст Пор

Москва, [illegible] марта 1[illegible]9 года.

Kun Béla és Pór Ernő levele az OK(b)P magyar csoportjának megalakulásáról

Lenin és Kun Béla 1918-ban. Iván Jurijevics Kusnir szobrászművész alkotása (1958)

elemtől, éppen azért, mert a kispolgári ragaszkodás a magántulajdonhoz, a többé-kevésbé nyílt törekvés a hitel intézményének fenntartására, a félelem minden alapvető társadalmi megrázkódtatástól — a proletariátus és a proletárforradalom legnagyobb belső ellensége.

III

A proletárdiktatúra engedékenysége a kispolgárság iránt pusztulással fenyegeti magát a proletárdiktatúrát.

A burzsoázia ellen „alulról" harcoló proletariátus könnyebben tudja megóvni magát ettől az engedékenységtől, mint a győzelmes proletariátus. A „felülről" harcoló proletariátus, az államhatalom birtokosa, amelynek szerveznie kell a termelést, nehezebb helyzetben van, mint az a proletariátus, mely még nem vívta ki a diadalt. Még a munkásosztály sem szabadult meg minden kispolgári vonástól, ami pedig azt a kispolgári parazita tömeget illeti, amelyik a forradalom előtt a társadalom nyakán élt, ezek most a proletárállam nyakán szeretnének élni.

Oroszországban a belső ellenforradalom elnyomása azt mutatja, hogy itt is bekövetkezett az az idő, amikor (mint Marx mondja a „Polgárháború Franciaországban" című munkájában) a nagytőkések kivételével a burzsoázia összes csoportjai, tehát a „butikosok, üzletemberek, kereskedők" elismerik: a proletariátus az egyetlen osztály, amely társadalmi téren kezdeményezésre képes. Ez azonban annyit jelent, hogy a kispolgárságnak ugyanaz a része, amely „a munkásokat feláldozta hitelezőinek", újból meg fogja kísérelni, hogy egyezségre lépjen hitelezőivel.

Amíg a kispolgárság él, sohasem lesz képes megtagadni önmagát, még akkor sem, ha aláveti magát a proletariátusnak. Az önálló ellenállásra képtelen ugyan, de kerülő utakon mindenképpen igyekszik eltorzítani a forradalom értelmét és céljait.

Ha sikerül valamilyen álruhában megjelennie a proletariátus harci porondján, minden erejét arra fogja összpontosítani, hogy megmaradhasson boltja tulajdonosának, a kapitalizmus adósának. Kezdetben „a hitel visszaállításáért" harcol, ám számára ez a jelmondat

nem más, mint „a tulajdon visszaállítása jelszavának leplezett formája".

A Marx centenáriumát ünneplő forradalom nem felejti el azt az ítéletet, melyet ő a kispolgárság fölött mondott ki.

Kun Béla

Pravda, 1918. május 4.

A NÉMET IMPERIALIZMUS KIRÁLYI TRÓNOKAT EMEL

A német imperializmus és militarizmus szégyenletes cselekedeteinek jellemzésére új szavakat kell keresni, mert a régi szavak már nem megfelelők és nem elég erősek. Gyengék és fakók mindazok a jelzők, amelyeket eddig az írók fantáziája és a forradalmár publicisták felháborodása talált a német gaztettek jellemzésére.

Ha történetesen vasgáliccal írnánk, még ez a maró folyadék is afféle rózsavíznek bizonyulna. A német imperialistákat illetően még a legdurvább szitok is gyengéd sóhajszámba menne.

Németország az egész világ-ellenforradalom zászlóhordozója lett.

Mindenki torkig van azzal, amit a német gyilkosok művelnek Ukrajnában.[70] De Finnországról sem szabad megfeledkezni.[71] A német ellenforradalmárok restaurációs dühe ott már a legszélsőségesebb formákat ölti.

Most már nemcsak a finnországi proletariátus diktatúrájának megdöntéséről van szó. Nemcsak a kapitalizmus és a magántulajdon teljes visszaállításáról. Nemcsak a demokratikus burzsoázia uralmáról.

Tisztán megfigyelhető, hogy a német imperialisták Finnországban valamiféle monarchia felállításán törik a fejüket. Már nemcsak a gazdasági kapcsolatok szférájáról van szó, hanem politikai elvekről is. Az általános választójog megsemmisítéséről van szó. Castrén szenátor, a német imperializmus bérence a következő nyilatkozatot tette:

„Azt a kérdést, hogy fennmarad-e Finnországban a demokratikus rend, az általános választójog, csak a szejm döntheti el, amely nemsokára újrakezdi félbeszakított munkáját. A szociáldemokrata képviselők többségét hazaárulásban találták bűnösnek. Ezeket el kell ítélni és ennek megfelelően a szejm soraiból is kizárni." A tomboló finn burzsoázia a német hadseregre és a német condottierék[72] ellenforradalmi különítményeire támaszkodva máris bevezeti a maga véglegesnek hitt diktatúráját.

De a burzsoá ukrán rada sorsa fenyegeti az aljas finn burzsoáziát is.[73]

A finn versailles-iak nem élvezhetik békében uralmukat. Véres bűntetteik, melyek erősen emlékeztetnek a párizsi kommünárok lemészárlására, nem teremthetnek szilárd alapot fehérgárdista uralmukhoz.

Németországban, lám, úgy találták, hogy a finnek voltaképpen egyáltalán nem republikánusok; természetüknél fogva — úgymond — tősgyökeres monarchisták...

Hiszen könnyű dolog a monarchista törekvések terjesztéséhez ügynököket találni, s e monarchista törekvéseket az angol imperialisták is támogatják.

A finn határok közelében már ott settenkedik egy csomó hajléktalan princ, mint annak idején Albánia körül.[74] Már két trónjelölt is akadt Finnország részére: egy német és egy dán.

A német jelölt: Oszkár porosz herceg. Mint a német újságok jelentik, az angol imperialisták igyekeznek kompromittálni ezt az embert, hogy kidomborítsák a német veszélyt a finn nép szempontjából.

A másik trónkereső: Axel dán herceg.

Ez a két „munkanélküli" a kedvenc a finn koronára áhítozó dinasztia-ivadékok csődületében.

A német közleményekből ítélve a monarchizmus teoretikusai már ott vannak a Finn Köztársaság területén. Egyelőre úgy látják, hogy a monarchia Finnországban megvalósíthatatlan. Egyikük röviden és velősen megmondotta, hogy a monarchiához a mostani kormány hulláin keresztül vezet az egyetlen út.

De a német imperialistákat hullákkal nem lehet elriasztani. Ők már tökéletesen elsajátították a gonosztevők módszerét:

Kezeket fel!...

Finnországban most megismétlik, amit Ukrajnában csináltak.

Az államcsínyt az imperialisták specifikus politikai módszerükké avatták, s a német banditák nagy ügyességgel alkalmazzák.

Finnországban már megtörténtek az előkészületek az általános választójog megsemmisítésére. A finn burzsoázia segítségével a hóhérok már előkészítik a véres leszámolást az egész finn szociáldemokráciával; egyben lerakták az alapokat az önkényuralom visszaállításához.

Poroszország terjeszkedik. Az imperialisták kardja nemcsak fenyeget, hanem üt és vág is.

Fokozatosan ki kell fejlődnie a revansgondolatnak. Nem a soviniszta revansénak, hanem a nemzetközi revansénak. El kell terjednie annak a forradalmi gondolatnak, hogy vissza kell fizetni a gaztetteket, a német imperializmusnak, az egész világ ellenforradalmi élcsapatának.

A német proletárok, amikor majd felkelnek, nem csupán a saját forradalmukat fogják megvívni. Az orosz, az ukrán, a finn, az észt, a lett és a litván proletárok meghatalmazottai is lesznek. Mindannyiuk nevében állnak majd bosszút a német imperialistákon és pretoriánusaikon.

Ütött a bosszú órája. Be kell következnie a nemzetközi proletariátus nemzetközi revánsának. Küszöbön áll az új élet mind a finn forradalom, mind pedig Ukrajna számára.

A finn király — legyen bár Oszkár vagy Axel — nem lesz hosszú életű. Az új trónok nagyon rövid ideig fognak létezni.

Kun Béla

Pravda, 1918. május 9.

Kijevben a német katonák szocialistává vált, forradalmi hangulatú fejei ellen a bitófákat használják eszközül.

Revelben a lázadó német matrózokat felakasztották.

A lövészárkok közvetlen közelében az idő drága: nemigen jut belőle bitófák ácsolására, de golyó még akad erre a célra... Ott a puskagolyó az eszköz ahhoz, hogy a fejeket kigyógyítsák a szocializmusból.

Ám a háború olyan pusztítást végzett az emberanyagban, hogy a német és osztrák imperialisták — bár továbbra is igénybe veszik a bitófát és a golyót — mégiscsak kénytelenek megkísérelni, hogy felvegyék a harcot a szocializmus felé forduló fejekkel és igénybe vegyék a morális ráhatás fegyvereit is.

Ennek jegyében Németországban és Ausztria—Magyarországon új szó keletkezett az ellenforradalmi agitáció meghatározására.

Ez az új szó: a fejek deszocializációja.

Ausztria—Magyarországon a végsőkig fokozódott a forradalmi „veszély".

Itt lényegesen vékonyabb az a munkásosztály, amelyet az adóállamokból kifacsart extraprofit segítségével megvásároltak, mint Németországban.

A német imperializmus ilyenformán legelőször itt adta ki a parancsot: deszocializálni a fejeket.

A bolsevik kormányról a hadügyminiszter kezdeményezésére az osztrák—magyar hadsereg soraiban terjesztett brosúrák az első kísérletet jelentik arra, hogy megbénítsák az orosz proletárforradalom hatását.

Ami a hadifoglyokat illeti, a dualista monarchia kénytelen mindennemű reményt feladni velük kapcsolatban.

A kormányt annyira leköti az általános belső bomlás elleni harc, és már annyira eladósodott, hogy sem ideje, sem pénze arra, hogy ezeket a „lelki" hatóeszközöket a hadifoglyok között is alkalmazza.

Ebben a viszonylatban Ausztriában az egyetlen eszközt a büntetőtáborok jelentik, melyek a hadifogságból hazatérőket várják.[75] Ám a katonák százai szöknek vissza ezekből a lágerekből Oroszországba, Ukrajnába, a Kaukázusba.

Németország viszont „kultúrállam" és hitelező ország. Németországban van pénz is és van „szellemi" fegyver a bolsevista fertőzés elleni harchoz. Németország még nem veszítette el azt a reményét, hogy jó útra térítheti hazakerülő fiait. A német hadifoglyok sem kevésbé fertőzöttek, de Németország még abban a helyzetben van, hogy legalább létrehozhatja a deszocializációs apparátust.

A most Oroszországba érkezett úgynevezett „nagy német bizottság" már megkapta a feladatot a fejek deszocializálására. A bizottság nagy propagandaanyaggal érkezett.

A német militarista irodalom termékei elő fogják segíteni azt az ellenforradalmi munkát, amely a katonák „önkéntes" fegyelmének és a szolgálati szabályzat szerinti „öntevékenységének" helyreállítását szolgálja.

S ha mindez nem volna elegendő, úgy ott vannak a bitófák és ott a puskagolyó, melyek mindörökre deszocializálják az átgyúrástól idegenkedő fejeket.

Természetesen lehet, hogy a német imperializmus eddigi diplomáciai beavatkozása maga után vonta a hadifoglyok körében végzett forradalmi munka szervezetének módosítását, de semmiképpen sem fogja tudni megakadályozni a fejek forradalmasulását. Ehhez nemcsak a forradalom megsemmisítésére volna szükség, hanem maguknak a hadifoglyoknak agyonlövetésére is.

Ez a német imperializmusnak már nem áll módjában, és ezért — de csakis ezért — fanyalodnak a német bizottság „kulturális-felvilágosító" munkájára.

Igen ám, de a német ellenforradalmárok „kulturális-felvilágosító" munkája csak megkönnyíti a központi hatalmak országaiból emigrált kommunisták forradalmi munkáját.

Ez a militarista propaganda megteremti az Oroszországban levő hadifoglyok számára a „kedvező feltételeket". Mint Minszkből, Dvinszkből, Vilnából és Przemyślből értesülünk, az itteni gyűjtőtáborokból megkezdődött a tömeges arányú szökés. Vagyis Német-

ország és Ausztria—Magyarország proletárjai Oroszországba menekülnek a német militarizmus járma elől.

A német imperializmus csak akkor tudja deszocializálni a fejeket, ha ugyanazokat az eszközöket alkalmazza, mint Ukrajnában, Revelben és Wolmarban:

— Kezeket fel! — És aztán bitófa vagy golyó...

Kun Béla

Pravda, 1918. május 11.

Mindenkinek, aki türelmetlenül várja a nemzetközi forradalmat, feltétlenül emlékeznie kell azokra az eseményekre, amelyek a februári forradalmat megelőzték.

Az osztrák kormány és Károly császár helyzetét analógnak látjuk az akkori oroszországi helyzettel. Nem olyan értelemben gondolunk hasonlóságra, mintha a körülmények pontosan fednék egymást. És az úgynevezett osztrák—magyar alkotmány létezése se vezessen félre bennünket.

Mint azt a német—ausztriai szociáldemokráciának a Reichsrat megnyitásának elnapolása miatt közzétett tiltakozó felhívása mutatja,[76] a parlament jelentősége a nullára csökkent, hiszen a császári kormány teljesen képtelen szembenézni a parlamenti vitával az osztrák politika olyan lényeges kérdéseiben, mint például az élelmezésügy megszervezése, a császári leirat, Czernin távozása, a magasabb politika és a monarchia pénzügyi kérdései.

Egyetlen polgári párt sincs, amelyik ne tiltakozott volna a Reichsrat ülésszakának elhalasztása miatt. A különböző nemzetiségi csoportok, köztük a cseh képviselők egy csoportja is, egybehangzóan leszögezték, hogy abszolutista rendszer van kialakulóban, és tiltakoztak a kormány ellen.

A német—osztrák szociáldemokrata parlamenti csoport felidézi a Friedrich Adler golyója által megsebesített Stürgkh[77] emlékét.

„Ha eszükbe jutna, hogy a pángermán háborúelnyújtók szolgálatában visszaállítsák az abszolutizmust és Ausztriát Stürgkh-módra kormányozzák, úgy a munkásosztály kénytelen lesz harcra kelni a népjogokért."

A kiáltvány felszólítja a munkásokat és munkásnőket, hogy legyenek harci készenlétben, mert bármely pillanatban szükség lehet rá, hogy megmozduljanak.

Másrészről, hogy, hogy nem, nyilvánosságra kerülnek olyan közlé-

sek, mint például az államadósságokkal foglalkozó bizottság jelentése, mely elevenére tapint a „szent és sérthetetlen militarizmusnak", a katonai igazgatás szerveinek. Mint látható, a központi hatalomnak nem volt elegendő ereje ahhoz, hogy megakadályozza Ausztriában — a katonai cenzúra e klasszikus hazájában — a jelentés napvilágra jutását. A jelentés beismeri, hogy a hitel-emisszió valószínűtlen méreteket ért el, s leszögezi, hogy az emissziós bank lázas tevékenysége pénzügyi, valutáris és politikai-gazdasági szempontból a legsúlyosabb kételyeket ébresztheti, és hogy a katonai vezetés rendkívüli követeléseinek fő oka „egyrészt a hadipótlékkal növelt törzstiszti fizetésekben keresendő, melyek a hátországban aránytalanul magas szintet értek el; másrészt pedig a front mögött a katonai egységek gazdaságosnak nem nevezhető akkumulálása figyelhető meg. Végezetül pedig a hadiszállítók aránytalan összegeket kapnak áruikért."

Vajon kinek nem jutnak eszébe azok a beszédek, amelyek a forradalom előtti dumában a monarchikus rendszert bírálták?

A tisztek megvesztegetése aránytalan összegű illetményekkel, csapattestek akkumulálása a hátországban — ezek „szükségszerű és elkerülhetetlen" jelenségek.

A trieszti és krakkói események arra mutatnak, hogy a csapattestek hátországi akkumulálása elkerülhetetlen. A hadsereg annyira megbízhatatlan a kormány szempontjából, hogy több ezredet is ki kell próbálni, míg végül csak akadnak, akik hajlandók vállalni a testvérgyilkosság undorító „kötelességét".

Triesztben a városi egységek csatlakoztak az éhséglázadáshoz, Krakkóban pedig, mire a hatóság képviselői végre katonai karhatalomhoz jutottak, a tömeg csepp híján kifosztotta a katonai élelmezési raktárakat.

Utcai csatározásokra is sor került. A megmozdulások szervezetlenül, spontán módon zajlottak le, de a forradalom szempontjából szimptomatikus jelentőségűek.

A hadseregben olyan gigantikus méreteket ölt a dezertálás, amely már csak a forradalom utáni oroszországi mércével mérhető.

A budapesti városparancsnok parancsából nyilvánvaló, hogy a menetszázadokban frontra indított katonák tömegestül szöknek meg útközben. A szökés miatt letartóztatottak száma olyan nagy, hogy a

katonai hatóságok kénytelenek a polgári börtönöket is igénybe venni, mert a katonai börtönök már zsúfolásig teltek.

A „katonai egységek gazdaságosnak nem nevezhető akkumulálása a hátországban" még inkább „nem gazdaságossá" vált azáltal, hogy az Oroszország elleni legutóbbi rablótámadás idején egész dandárokat és hadosztályokat kellett lefegyverezni.

Valahányszor kis katonai osztagra van szükség, legalább kétszer annyi katonát kénytelenek küldeni, mint amennyi kellene; a megbízhatatlan ezred mögött ott kell állnia az állandó hátországi szolgálatot teljesítő megbízható ezrednek is — hiszen egyrészt kímélni kell ezeknek a megbízható katonáknak az életét, másrészt pedig egész megbízhatóságuk azon nyomban füstbe menne, mihelyt a hátországból a frontra irányítanák őket.

Lám, ezt jelenti „a katonai egységek gazdaságosnak nem nevezhető akkumulálása a hátországban" — amiről az államadósságok ellenőrző bizottságának jelentése szól.

Az élelmiszerválságra rendkívül jellemző az a körülmény, hogy néhány ausztriai helységet Németországnak kell táplálnia. Magyarország nem ad búzát azon egyszerű oknál fogva, hogy az uralkodó körök nem jutnak hozzá: a tehetős magyar parasztnak bőven van pénze, s elrejti készleteit a rekviráló bizottságok elől. A kisparasztgazdaságok szintén féltik-óvják készletkéjüket a csendőröktől. Németország és Ausztria csak akkor juthatnának élelmiszerhez Magyarországon, ha behatolnának oda. A magyar parasztot csak erőszakkal lehetne a „szövetséges" iránti hűségre kényszeríteni.

Csehországban — ugyanúgy, mint Galíciában, ahol az éhséglázadásokat csak fegyveres erővel lehetett letörni — teljesen elő van készítve a talaj a felkelésre, nemcsak a cseh, hanem a német lakosságú vidékeken is.

A csehországi német kerületek vezetőinek rendkívüli értekezlete határozatban mondta ki:

„Cseh-Németország a végső határig jutott el."

Tirol kizárólag az Ukrajnában zsákmányolt német készletekből él. Maga Ausztria vajmi keveset tud magának megkaparintani. Németország ebben a vonatkozásban is fokozza a dualista monarchia vazallusi alárendeltségét.

A hivatalos szociáldemokrácia — ezt el kell ismerni — ez idő szerint kezd radikálisabbá válni, mindazonáltal korántsem fejezi ki az osztrák munkásosztály hangulatát.

Azokból a kis újságtöredékekből, melyeken a cenzor szeme valahogyan átsiklott, kiderül, hogy minden piac és vásárcsarnok valóságos csatatér. Csatatér, amelyen asszonyok és férfiak harcolnak a rendőrség és az élelmezésügyi intézmények ellen.

Az ilyen összecsapások mindennapos események minden egyes városban. A munkások „lustasága" következtében csődbe jutott a hadigazdálkodás.

A hatóságok, például az államvasutaknál, most igyekeznek elejét venni ennek a néma szabotázsnak, főleg a nyersanyag tekintetében.[78]

De már semmi sem segít. Triesztben és Krakkóban a munkások már fegyverhez nyúltak. Az osztrák központi hatóságok gyengesége csak biztosítékot jelent arra nézve, hogy a munkások tömegmozgalma fegyveres felkelés útján győzelmes forradalommá megy át.

Aktivitásban már nincs hiány.

Pravda, 1918. május 19.

A szoros szövetség Németország és Ausztria—Magyarország között megköttetett,[79] és most már teljes fegyverzettel lép fel az imperialista világháború porondján.

Az új szerződés révén Németország a szó teljes értelmében annektálta Ausztria—Magyarországot. A dualista monarchia bármelyik nemzetének lázadás vagy felkelés esetén azonnal számolnia kell a fegyveres megszállás perspektívájával. A szerződés alapvető vonása azonban nem az, hogy Ausztria—Magyarországot gyarmati helyzetbe süllyeszti, nem is az ország gazdasági kizsákmányolása, hanem az, hogy biztosítja Németországnak imperialista céljai megvalósításához az ágyútölteléket.

Hogy az annexiót szerződéses formába bújtatták, ennek a körülménynek nincs semmilyen jelentősége. A német háborús párt lapjai még csak nem is titkolják, hogy ez a forma csak a győzedelmes német imperializmus különös kegyének köszönhető.

A „Preussische Zeitung" („Kreuzzeitung") rámutat arra, hogy katonai és politikai jellegű megfontolások nem teszik lehetővé a titkos megállapodás nyilvánosságra hozását, és diadalmas hangon jelenti ki, hogy Németország és Ausztria szövetségi szerződése elsősorban a német fegyverek sikereinek eredménye.

A lap nem is rejtegeti az új szerződés katonai, támadó jellegét; nem titkolja, hogy célja az osztrák—magyar emberanyag felhasználása a német háborús célok érdekében.

Ausztria—Magyarország gazdaságilag már tökéletesen kimerült. Nem szállíthat sem búzát, sem nyersanyagot. A monarchia hitelképességében már szövetségesei, a német imperialisták sem hisznek. Az egyetlen áru, amelyet Ausztria—Magyarország még szállítani tud — ezt is csak üggyel-bajjal —, az ágyútöltelék.

A szerződés azonban nem csekély ellenállásba ütközik Ausztria valamennyi nemzeténél, ideértve még az osztrák németeket is.

Az „Arbeiter Zeitung" élesen tiltakozik e támadó szerződés ellen, ez ellen az annexió ellen, hiába hangsúlyozza az osztrák kormány, hogy „a kettős-szövetség[80] védelmi jellege változatlan".

Dacára azoknak a kétségbeesett próbálkozásoknak, hogy megakadályozzák Ausztria annektálását és végérvényesen gyarmati sorba süllyesztését, a félhivatalos ausztriai kommüniké „szövetségesi kötelességénél" fogva kénytelen kijelenteni, hogy ennek a szerződésnek az éle nem csupán Oroszország ellen irányul, mint eddig, hanem „valamennyi hatalom ellen".

Az osztrák kormány félhivatalos közleménye rámutat továbbá arra, hogy „az új szövetség ebben a formában a népek szövetségének keretei közé illeszkedik be". Ez elnevezés mögött a közép-európai államok Németország vezetése alatt tervezett szövetsége rejtőzik.

Lehet, hogy ez megnyugtatja a Karl Renner-típusú osztrák szociálpatriótákat, de semmiképpen sem elégíti ki Ausztria és Magyarország proletár tömegeit. Annexióval nem lehet megnyugtatni a katonákat, akik mind sűrűbben szöknek meg egységeiktől, vagy pedig — megbízható értesülések tanúsága szerint — megtagadják, hogy a francia frontra menjenek...

Ha az osztrák félhivatalos közlemény kétszer is kihangsúlyozza, hogy „az új szövetség számára létrejött a megingathatatlan alap" — az a katonai erő, amely egy német lap szerint a szövetség értékét adja —, úgy ez azt jelenti, hogy az osztrák uralkodó már csak úgy boldogul, ha német csapatokat hív be Csehországba és Magyarországra.

Tisza és Seidler ezzel a szövetséggel próbálja megtámogatni az összeomlóban levő államhatalmat. De a német imperialisták csak ugyanazokkal az eszközökkel kényszeríthetik a szerződés betartására az osztrák—magyar munkásokat, mint amilyeneket Ukrajnában alkalmaztak.[81]

Hogy a szerződés erre az esetre milyen előírásokat tartalmaz, azt majd megtudjuk a titkos dokumentumok nyilvánosságra hozatalakor, amikor erre — Szovjet-Oroszország mintájára — Ausztria—Magyarországon is sor kerül.

A német, az osztrák és a magyar forradalmárok használják ki ezt az új szerződést a német—osztrák imperializmus elleni harcuk fokozására. A csapattestek hangulata mutatja, hogy ez a harc már megindult.

Ha mégis akadnak majd olyan „szociáldemokraták", akik Ausztria külső összeomlásától félve a forradalom útjába akarnak állni, ezeket az igazi proletárok tömegei el fogják söpörni.

E szerződés után az osztrák—magyar proletariátus előtt még élesebben jelentkezik a dilemma: véget nem érő háború vagy forradalom?

Kun Béla

Pravda, 1918. május 24.

Előszó

Ez a kis röpirat magyar és német nyelven több kiadásban szolgálta a nemzetközi proletárforradalom ügyét. Először Oroszországban, majd Németország több városában jelent meg a spartacusok[82] különböző csoportjainak kiadásában, azután Ausztriában s végül most Magyarországon.

Megjelenése nyomon követte az oroszországi munkásmozgalomnak azt az elhatározását, mely a szociáldemokráciával való szakítást teljessé tette azáltal is, hogy a párt elnevezését megváltoztatva kommunistának nevezte magát, úgy, amiként annak idején Marx és Engels tették.[83]

A röpirat a bolsevizmus rövid foglalata. Elsősorban a proletárforradalom útjait és módjait tárgyalja, a hatalomhoz vezető utakat és módokat, a proletariátus hatalmi berendezkedését, a diktatúra átmeneti intézkedéseit a szocializmus megvalósítására csak röviden érinti.

A kapitalizmus és szocializmus közé eső átmeneti időszaknak, a proletariátus diktatúrájának programját részletesen tárgyalja a mi kedves barátunk, Buharin Nyikolajnak magyar nyelven is megjelent könyvecskéje: „A kommunisták (bolsevikiek) programja."

Ezt a kis füzetet gyűlölettel írtam. Nem sokkal azután, amikor — egy időre — kénytelenek voltunk kiadni kezünkből a fegyvert,[84] — melyet a proletariátus nemzetközi földjének védelmére az azóta összeroppantnak látszó német és osztrák—magyar imperializmus ellen ragadtunk. Kénytelenek voltunk letenni, nemcsak azért, hogy a fegyvereket a proletariátus ellen feltámadó orosz burzsoázia ellen fordítsuk, hanem azért, mert a német, osztrák és magyar proletariátus forradalmi kitöréseit szociáldemokrata vezetőségeik visszafojtották. — A legkétségesebb időszaka volt ez a nemzetközi forradalomnak, de amit akkor írtunk a proletárföldön a nyugatra eső hivatalos szociáldemokráciáról, fokozottan igaz ma is, amidőn a nemzetközi forradalom halad előre a proletariátus győzelme felé.

Liebknecht és Luxemburg meggyilkolása,[85] a magyarországi proletariátus mozgalmában fölmerülő valamennyi esemény, a berni kongresszus[86] mind igazolják ezt a felfogást.

De a burzsoázia magatartása, a magyarországi burzsoá demokrácia viselkedése, az ellenforradalom szervezkedése is igazolói a bolseviki taktikának.

Ha nincs ok változtatni az eredeti kiadáson — annak ellenére, hogy megjelenése óta a forradalom óriási területeket és tömegeket hatott át —, arra viszont nem volt időm, hogy egyes nem aktuális helyeket aktuálissal pótoljak.

Az internacionalista vöröskatonákat — magyarokat és németeket — ez a kis füzet világosította föl elsősorban a kommunista mozgalomról, hiányokat pótolt nevelésükben, amelyet hazájuk munkáspártjai elhanyagoltak. A proletárforradalom vörös hadseregének új osztagait — hiszem, ebben a formájában is fogja majd nevelni.

Budapest, 1919 február.

Kun Béla

A világháború alapjában rendítette meg a társadalom minden építményét. A háború romboló útjában legelső akadályként kellett volna álljon a munkásság vezető pártjainak, a szociáldemokrata pártoknak nemzetközi szövetsége: az Internacionálé. Ez az akadály azonban eltűnt a háború viharának első kitörésére. Romba dőlt, darabokra szakadt az első alkalommal, amidőn ki kellett volna állnia a nemzetköziség tűzpróbáját.

A tőke kizsákmányolása alól felszabadulni törekvő proletárokat — a társadalomnak azt az osztályát, mely ki van zárva a termelőeszközök birtokából, s létét kizárólag munkaereje áruba bocsátásából tartja fönn — nemzetközi szövetségbe tömörítette össze a különböző államok közötti forgalom fejlődése, s ennek következtében a világ valamennyi népe között létesült szoros kapcsolat. Közös sors a kizsákmányolásban, közös elnyomatás, a felszabadulás közös feltétele: a tőkés termelés s az ezen alapuló társadalmi rend megdöntése szükségszerűen létrehozták valamennyi ország munkásosztályainak nemzetközi egyesülését a közös erővel vívandó osztályharcra, valamennyi ország elnyomói és kizsákmányolói: a tőkések ellen.

Mégis: a háború kitörésekor valamennyi ország munkáspártjainak többsége rögtön feladta ezt a közös osztályharcot, odaállt a „saját" országabeli tőkések oldalára, s a burzsoázia (a vagyonosok) elleni közös harc helyett egymást gyilkolták a különböző országok munkásai.

Úgy tűnt föl a háború néhány hónapja után, mintha a szociáldemokrata pártok egymás közötti ádáz gyűlölködésében elégett volna a munkásság felszabadításának, a szocializmusnak eszméje.

Ez történt akkor, amidőn legnagyobb szükség lett volna a munkásság kíméletlen és szorosan egységes nemzetközi osztályharcára. Akkor, amidőn egyenesen a proletárok életére törtek a tőkések, amikor a drágulás egy csapásra elértéktelenítette mindazt a munkabéremelést, amit évtizedek harcával vívtak ki a munkások szervezetei; amidőn tető-

pontra hágott a kapitalisták szövetségeinek harci ereje. A munkásságnak keserves, nehéz harcok árán elért jogait rongyokra tépték a háború zavartalan folytatása érdekében. A demokráciát — ahol ez létezett — felváltotta a tőkések katonai diktatúrája, s nemcsak a fegyverbe hívott, de a háború érdekében munkahelyükön maradt munkások is a militarizmus járma, katonai fegyelem alá kerültek.

A büszke, erős és harcra kész proletariátus helyett mélyen rabszolgaságba süllyedt, akarat és bátorság nélküli tömegek mentek a közös osztályharc helyett egymással szembe: egymás gyilkolására. A vezérek, akik azelőtt nemzetközi tanácskozásokon hirdették — szavakkal — a szabad népek szabad testvéri egyesülését, részben maguk is gyilkosságra indultak, részben a vágóhídra zavart tömegek mögül fogcsikorgatva gyalázkodtak egymás ellen. Jóváhagyták az embergyilkosságnak és országrablásoknak elébük terjesztett költségszámláit, megszavazták a hadiköltségeket, részt vettek a munkásság képviselőiként a „honvédelem" szervezésének munkájában. A munkások osztályharcának erőszakos elnyomása mellé ők szolgáltatták a szellemi fegyvereket: az altató, a butító eszméket.

A munkáspártok egy része: a szociálpatrióták, hazafiszocialisták nyíltan beszegődtek az embergyilkolás szolgálatába. A másik rész tétlenül nézte, legföljebb erőtlen tiltakozó szavakkal kísérte a munkásság vágóhídra küldését és bilincsbe verését.

Az egyik csoport eszköze lett az imperialisták rablóbandájának, a másik csak alkalmazkodott az imperializmushoz. Az egyik eltüntette a munkásság osztályharcát, a másik elerőtlenítette. A háború azonban nem akar befejeződni, sőt folyton új alkalmak, okok kerülnek elő a továbbhúzására. A proletariátus mind mélyebbre süllyed a nyomorúságba, rabságba; nehéz osztályküzdelmével megszerzett jogainak még a foszlányai is veszendőbe mentek. Az elnyomatás nőttön-nőtt, az élet színvonala mind alábbra szállott, az elégtelen táplálkozás a gyermekeket Heródesként gyilkolja, s a jövendő gazdasági romlásának képe mind sötétebb fekete színben jelentkezik. Az állami mindenhatóság: a tőkének a munkások fölött való diktatúrájának (korlátlan hatalmának) ez a kifejezése most már lehetetlenné teszi az osztályharc régi fegyvereinek: a parlamenti és szakszervezeti harcnak eredményes alkalmazását.

Azok, akik önként szolgálatába állottak a bankok útján egyesített tőkebirtokosoknak: az imperialisták, kénytelenek most tehetetlenül tovább rohanni az ő harci szekereik mellett. Akik hozzáalkalmazkodtak az imperializmushoz, erőtlenné tették az osztályharcot, nem bírnak új erőre kapni, mert eltávolodtak az erőforrástól: a proletariátustól.

De van egy harmadik csoportja a munkásmozgalomnak, ennek az útja nem az osztályharc feladásának, az osztályok közötti békének útja. Nem a vagyonos osztállyal, a burzsoáziával való megalkuvásé. Nem is a cselekvés nélküli várakozás álláspontja, hanem a forradalmi osztályharcé, a tömegcselekvésé, mely gyökereiben támadja a nyomorúságot, tövestül tépi ki a társadalomból a háborús gyilkolást és rablást. Oda támad, ahol fészkel az ok: a tőkés termelési rend s ennek legújabb fejlődése, az imperializmus.

Nem töretlen az útja, nem kipróbálatlan a harcmódja, s az elnevezése sem új a munkásság e forradalmi harci pártjának: a kommunista pártnak. Csak az árulók által meghamisított szociáldemokráciával szemben jelent újat.

Egyébként visszatérés ez a forradalmi munkásmozgalom hagyományaihoz, visszatérés ahhoz, amit a munkásság nagy tanítómesterei, a proletárforradalom nagy előharcosai: Marx Károly és Engels Frigyes tanítottak a „Kommunista Kiáltvány"-ban, s amit elfelejtettek, akik tanításaik örököseinek vallották magukat:

„A kommunisták gyalázatnak tartják nézeteik és törekvéseik eltitkolását. Nyíltan hirdetik, hogy céljaikat csak minden létező társadalmi rend erőszakos megdöntésével érhetik el. Reszkessenek az uralkodó osztályok a kommunista forradalomtól. A proletárok csak láncaikat veszíthetik el, cserébe nyerhetnek egy világot.

Világ proletárjai egyesüljetek!"[87]

1. A munkásság válaszúton

A tőkés termelési rend, a kapitalizmus, mely a termelőeszközök magántulajdonán, a munkaerő kizsákmányolásán alapszik, új korszakába jutott. Ez az új korszak, melyet imperializmusnak szokás ne-

vezni, körülbelül a XX. századdal együtt kezdődik, s élesen különbözik a régi kapitalizmustól.

A régi kapitalizmus és a tőkés termelés új korszaka, az imperializmus között a fő különbség abban áll, hogy az áruk elhelyezésére szolgáló piacoknak, a termeléshez szükséges nyersanyagok forrásainak megszerzése, főleg és elsősorban pedig a fölösleges tőke elhelyezése céljából minden erővel arra törekszik, hogy a világ minden tájékán hatalma alá vessen idegen területeket. A XIX. század végén azelőtt nem is sejtett mértékben nőttek a termelési erők, fölhalmozódott a tőke, s mind kevesebb kezekben összpontosult. A tőkét, melyet nem lehetett elhelyezni teljesen az ország belsejében levő vállalatokban, igyekeztek olyan országok területén vállalkozásokba fektetni, amelyeknek termelése fejletlenebb volt, s amelyeknél hiányzott a tőke. Ezek a vállalkozások különösen nagy hasznot hajtottak. A tőkések szövetségesei tehát, amelyek saját országukban már úgyis egyedáruséggal (monopólium) rendelkeztek, igyekeztek a külön haszon céljából ezeken az idegen területeken, mint a sajátjukon berendezkedni. Ez más szavakkal azt jelenti, hogy nagy hasznot hajtó vállalkozásaik számára versenymentes területet akartak csinálni az idegen földből, ahol a hasznot nem fenyegetheti más országok tőkéseinek konkurrenciája.

Bent az ország belsejében szövetségeik (kartellek, trösztök) útján kiküszöbölték egymás között a konkurrenciát a tőkések. Ennek folytán egyik ország tőkéseinek összessége úgy vette fel a harcot a másik ország tőkéseinek összességével, mint két egységesen szemben álló versenytárs. A harc tárgyai a gyarmatok voltak, meg azok a kisebb és nagyobb államok, melyeknek gazdasági élete a tőkés termelés alacsony fejlődési fokán állott. Afrika volt a gyarmati harc színhelye, Ázsia ősrégi, de fejletlen gazdasági életű államai: Kína és Perzsia, valamint Kisázsia voltak a további ütközőpontok. Európában a Balkán-államok voltak ennek a küzdelemnek célpontjai.

A XX. század hajnalhasadása, amikor a banktőke (finánctőke) döntő jelentőségre tett szert a gazdasági életben, felosztva találta már az egész világot. Egyik ország tőkései kénytelenek voltak tehát a másik tőkéscsoport birtokára leselkedni mohó sóvárgással, s a világ újrafelosztását áhítozni. A sóvárgás, az áhítozás nem maradt meg a lelkekben, kifejezésre jutott a világuralomra való nyílt törekvésekben, az

úgynevezett nagyhatalmak s elsősorban Anglia és Németország részéről.

Zsebre tett öklökkel néztek farkasszemet egymással a nagy kapitalista államok tőkései. De az öklökben ott szorongott a revolver, melyet minden pillanatban készek voltak előrántani. Többször elő is rántották, egymásra kiáltván a régi jó rablószokás szerint: kezeket föl!

Ez a világuralomra törekvés hatalmába kerítette lassanként az egész vagyonos osztályt. Érthető ez azért, mert a gazdasági élet fölött minden országban, de az úgynevezett „szövetséges" országok egész sorában is, néhány nagybank lett az úr. Ezek a bankok rengeteg tőkét szívtak fel magukba a vagyonnal rendelkezők minden rétegéből úgy, hogy a munkásosztályon kívül mindenkinek érdeke lett a bank részvényeinek magas kamatozása; ennek feltétele pedig a tőkések minél jobb elhelyezése, minél versenymentesebb értékesítése volt a gyarmati vagy félig gyarmati sorban levő országokban. Lett légyen egyébként a legradikálisabb ellenzéki is a burzsoázia valamelyik tagja, bármi is volt egyébként az álláspontja a belső politika kérdéseiben: maradi vagy haladni akaró, papi konyhán élő vagy istentagadó, kormányhű vagy ellenzéki, köztársasági vagy királypárti—egyben egyek voltak: a tőkeelhelyezés területének biztosítására szükséges költségek megszavazásában. A biztosítás eszköze pedig mi volt más, mint a militarizmus, a hadsereg. A hadsereg és a hajóhad költségeinek elő kellett teremtődnie. Ezt megszavazta még a burzsoá is,[88] aki egyébként féltéglával veregette mellét, hogy ő kormányt akar villásreggelizni.

Az imperialista nagyhatalmak között sem volt e tekintetben lényeges különbség. Csak annyiban különböztek egymástól, hogy amelyiknek sok volt a gyarmatbirtoka, az ezt meg akarta őrizni (Anglia), amelyiknek kevesebb volt, annak támadóbb volt a fellépése (Németország). De ahol még teljesen fel nem osztott, le nem foglalt területekről, gyöngébb államokról volt szó, ott mindkettő — Anglia éppúgy, mint Németország — támadni akart. Ázsiai Törökország, Kína, a Balkán-államok támadási céljai voltak a világ valamennyi imperialistáinak.

Az imperializmus uralkodó politika lett a XX. század folyamán valamennyi nagy tőkésállamban.

Egyetlen társadalmi osztály állott ellenségesen az imperializmussal szemben: a munkásosztály. A munkásosztály pártjai: a szociáldemokrata pártok nemzetközi összejöveteleiken tiltakoztak az imperializmus terjeszkedő, hódító szándékai ellen. A nemzetközi összejöveteleik fő tárgya mindig a háború elleni harc volt.[89] A bankok urai, a finánctőke birtokosai, akik ott rejtőzködnek az összes császárok, királyok, a képviselőházak és a hadseregek mögött — néha rejtett, néha világosan látható mozgatóként —, nem ijedtek meg ezektől a tiltakozásoktól.

A háború kitört. A tiltakozás csak üres szó maradt, sőt, még az sem, mert a munkások vezető pártjainak, a szociáldemokrata pártoknak többségei valamennyi háborús nagyhatalmi államban a háború kitörésekor beszüntették az osztályharcot a tőkésosztály ellen. Jámbor képviselőházi ellenzék szerepére vállalkoztak, s példájukat követték a kis országok szocialistái is. Még ott is, ahol a munkásságnak nem volt egyáltalában beleszólása az ország dolgainak intézésébe, még választójoga sincs, mint Magyarországon.

A proletariátus képviselet, vezetők nélkül maradt a háború kitörésekor. Csak egy törpe kisebbség akadt, mely nem nézve a börtön veszedelmét, az akasztófa kilátását, fel merte emelni szavát. Ezeknek száma nőttön-nőtt a háború folyamán, amikor a világháború következményei: az élet színvonalának teljes lehanyatlása, az elnyomorodás, a drágaság, a katona- és rendőruralom tűrhetetlensége, mindennemű politikai harc lehetetlenné tétele megmutatta, mit eredményezett az osztályharc felfüggesztése, a „honvédelem".

A teljes elbarbárosodás, a kultúra vívmányainak gyilkos kezekkel való elpusztítása, millió s millió emberélet kipusztítása, özvegyekké lett asszony-, árvákká lett gyermekmilliók jajjai felébresztették lassanként a proletariátust lázas álmaiból, melybe elsősorban hivatalos „vezéreinek," a különböző kormányszocialistáknak a „mindnyájunknak közös hazája védelméről" szóló hazug meséi merítették.

Mindez azonban nem magyarázza meg azt, miként történhetett, hogy a proletárok pártjai minden harc nélkül otthagyták a háborúellenes állásfoglalást, eldobták az osztályharc fegyvereit a vérontó imperialista rablók előtt, s magasra tartott kezekkel vonultak át a másik, az ellenséges táborba fogolyként, helyesebben rabszolgaként.

Ezt csak úgy lehet megérteni, ha tudjuk, hogy a szociáldemokrata pártok többsége már a háború előtt elhagyta a forradalmi proletár osztályharc álláspontját, s a másik résznek többsége sem vett föl olyan harcállást, amely az imperializmus elleni küzdelemnek megfelelt volna.

A nagy többség a munkásság egy kis részének pillanatnyi érdekeit képviselte a rablóállamok parlamentjében. Kifejezője volt annak a látszólagos és pillanatnyi érdekközösségnek, mely fönnáll a tőkekiviteli, gyarmati munkások kizsákmányolásából külön hasznokat zsebre vágó kapitalisták s ebből a külön haszonból egy kis külön béremelést élvező munkások között. Ez a pillanatnyi érdekközösség a hazának nevezett rablóállam védelmébe kergette bele a munkásságot, mely vére hullásával, elnyomorodással, jogvesztéssel s tengernyi szenvedéssel fizette meg a tanulságot, hogy ez a pillanatnyi és látszólagos érdekközösség, a tőke és a munka kibékíthetetlen érdekeinek elleplezője, nem lehet a proletariátus politikájának nevezett irányítója. Keservesen tanulta meg újból, hogy amit Marx és Engels írtak a „Kommunista Kiáltvány"-ban — s amit szinte gondosan titkoltak előle —, ma is megdönthetetlen igazság: „A proletárnak nincs hazája."[90] Drágán fizette meg a tanulságot újból, hogy az, amit hazának neveznek, a vagyonos osztályok legfőbb elnyomó szervezete: a burzsoá állam, minden más lehet, csak nem a proletárok szeretetének, gondoskodó védelmének tárgya.

A másik, a teljesen be nem hódolt rész többségének állásfoglalása sem volt alkalmas arra, hogy egy erőteljes kiindulópont legyen az imperialista háború elleni támadásra. Ez a része a szociáldemokrata pártoknak azt tartotta s részben még ma is azt tartja, hogy az imperialista politika nem szükségszerű következménye a gazdasági fejlődésnek, hanem rossz politikája a kapitalisták egy csoportjának, mely még ezeknek sem jelent semmi hasznot. Ezek „őrület"-nek nevezték a fegyverkezést, amely nem volt egyéb, mint vér, természetesen munkásvér árán is haszonra éhes tőkéseknek hideg számítása. „Rossz üzlet a háború", az volt a felfogásuk ezeknek a szociáldemokratáknak, s a háború alaposan rájuk cáfolt, mutatván, hogy százszázalékos hasznokat csak hadiszállításokon lehet szerezni.

Mindkét szociáldemokrata csoportnak az állásfoglalása alkalmatlan arra, hogy a proletariátus harcát az imperializmus ellen eredményessé

tegye. Mindkettőnek közös sajátossága, hogy annak a korszaknak felel meg, amikor a tőke még növekedőben volt, s még nem érte el azt a rendkívül magas fejlődési fokát a tőkés termelés, melyre az imperializmus fokán eljutott. Mindkettő apró-cseprő reformokkal, a tőkés termelés által a munkásokon ütött sebeknek javasasszonyok módjára való kuruzsolgatásával kívánja tűrhetőbbé tenni a munkásság helyzetét a kapitalista társadalmi rend keretén belül. Nem veszik észre, hogy amidőn a tőkés termelés legmagasabb fokán a kapitalisták nem a bőrt horzsolják a munkások testén, hanem utolsó csepp vérüket szivattyúzzák, életüket ontják, nem reform, nem kuruzslás, de a vérszívók, életkiontók elpusztítása a feladat.

Az imperializmus s ennek szükségszerű, elkerülhetetlen következménye új feladat elé állította a munkásságot. Az imperializmus azt jelenti, hogy a szervezett munkássággal szemben szervezett tőke áll, melyet egységessé tett gazdasági szövetsége, s még szorosabb egységbe juttatta néhány nagybank, melyek kezükben tartják a vállalatok óriási százalékát. Nem elegendők tehát azoknak az időknek fegyverei, amikor a munkássággal szemben szervezetlenül állott a tőke, s nem tudta egységesen latba vetni hatalmi és elnyomó szervezetének: az államnak minden eszközét az osztályharcát vívó munkássággal szemben.

Ezzel a tőkés szervezettel szemben erőtlen a legáltalánosabb, legdemokratikusabb választójog alapján összeült képviselőház is. Ez a szervezett tőke nem kénytelen alkudni, mert a demokrácia képviselőházi kritikája, tiltakozása nem érinti hatalmi eszközeit, nem rendíti meg a hatalom birtokában.

Magának a proletár tömegeknek kell fellépniük vele szemben cselekvően, azoknak a tömegeknek, melyeknek fellépése hatalmának alapjait: a termelést rendítheti meg; csak úgy lehet eredménye a harcnak.

Az imperialista háború eddigi következményei még inkább szemlélhetővé tették, hogy a proletariátusnak végső, döntő harcba kell szállnia a tőkés termelési rend ellen. A háború még óriásibb tőkéket halmozott fel, de tönkretette a termelési erőket. Minden gép, minden nyersanyag, minden szállítási eszköz csak azt a célt szolgálta, hogy legyen mit ellövöldözni a háborúban, s legyen mivel táplálni a gyilkolásra küldött csapatokat.

A harctereken azonban nemcsak a golyókat lövöldözték el, a gépek-

nek, közlekedési eszközöknek nagyobb része is átment azokba a hadfelszerelési termékekbe, melyek a háború céljait szolgálták. Tönkrement gépek, tönkrement szállítási eszközök, ezek híján nem pótolható nyersanyagok a munkanélküliségnek soha nem látott mértékével fenyegetik a munkásságot.

A felhalmozódott tőkékkel szemben államadósságok állanak, melyekkel a hadviselő államok tartoznak saját imperialista uraiknak. A kamatok minden országban többre rúgnak ezek után az adósságok után, mint amennyi az állam háború előtti egész évi jövedelmének öthatszorosa volt. Ezt az évi termelés jövedelméből kell fedezni, a gazdasági élet törvénye szerint; elsősorban a munkában levő proletárok jövedelméből.

Ez következnék a háború után, ha a háború egyáltalán befejezhető volna: nyomorúság, ínség, barbárságba süllyedés.

Ámde a háború nem fejeződik be. A háborút nem tudják befejezni a tőkések. Nem tudhatják befejezni, mert a háború befejezése rájuk szakasztja a háború minden gazdasági következményét; a termelés összeomlását. S ha be is fejezhetnék ők, a háború nem dönti el a világuralom kérdését, melynek fenn kell forognia mindaddig, míg értékesítésre váró, haszonra éhes tőke van felhalmozva.

Ez az állapot a munkásságot mindenképpen választ elé állítja.

Egyik út: az imperializmus. Ezen az úton nyomorúság vérzi a proletariátus lábát, ínség kínozza gyomrát, vérét akarja ontani, életét kioltani a rablóháború.

A másik út: a szociális forradalom. Ez az út felszabadulást jelent. A tőkés termelés, az imperializmus gyökereinek kivágását, a kizsákmányolás megszüntetését és a békét.

Csak ez a két út van előtte. Ha biztatják is egyéb ösvényekkel, kitérőkkel, biztos — hogy minden ilyen ösvény, mely nem terjed túl a tőkés társadalmi rend keretein, csak az első útba szalad bele.

Az imperializmus tehát parancsolólag szól a munkásséghoz:

Válassz: vagy imperializmus, vagy szociális forradalom.

Az új harchoz, melyet rákényszerít a proletariátusra az imperializmus, új fegyverek kellenek, új harcmód és új csoportosulás, mely nem ragaszkodik a régi eszközökhöz, a régi harcmódhoz, hanem mindent a proletariátus új szükségleteihez szab.

Ez a csoportosulása a proletariátusnak: a kommunista párt. Eszközei: az általános sztrájk, az ipari és mezőgazdasági munkástömegek fegyveres fölkelése. Módszere: a forradalom és a polgárháború. Célja: a haladéktalan nemzetközi szociális forradalom, a proletariátusnak uralkodó osztállyá való szervezése, a proletárdiktatúra teremtése, hogy a vagyonos osztály elnyomásával, az osztálykülönbségek megszüntetésével bevezesse az emberiséget a „szükségszerűség birodalmából a szabadság országába"[91], a kommunizmus kezdőfokára: a szocializmushoz.

11. Erőszakra erőszak

Amikor háborúba indították a proletár tömegeket, a tömött gyalogjárókról felhangzottak mindenfelé a kiáltások: éljenek a haza megmentői.

És csakugyan sokan indultak a háborúba azzal a hittel, hogy ők majd a hazát fogják védeni a frontokon. De mégis nagyon kevés, elenyészően csekély lett volna azoknak a száma, akik önként mentek volna védeni a hazát még a háború elején is. Hát még a háború második, harmadik vagy éppen a negyedik esztendejében. S hányan akadtak volna önkéntesek a rablóhadjáratokra, az ukrajnai vagy a finn proletárok forradalmának leverésére?

A túlnyomóan nagy többség, mondhatnók csaknem valamennyi ipari és mezőgazdasági munkás, csak azért ment a háborúba, mert kénytelen volt menni. Csak erőszak vitte bele őket a „haza védelmébe".

Akármilyen furcsának tűnik is föl némelyek szemében, mégis úgy van: a haza, amelyet meg kellett „védeni", teljesen azonos azzal az erőszakkal, mely a háborúba űzte az önként nem kívánkozókat.

Mi volt ez az erőszak? Miben nyilatkozott meg ez? Egyszerűen abban, hogy mindenki tudta: ha nem teszek eleget a behívóparancsnak, nem megyek védeni a haza határait, akkor főbelövet — az állam.

A haza határai: az állam határai. A haza csak más neve az államnak. Az államról pedig már nem lehet olyan könnyen szavalni, mint a hazáról szokás, hogy az mindnyájunknak édesanyja. Szerető, igazságos édesanya, aki kibékíti gyermekeinek, a vagyonos és vagyontalan osztályoknak ellentéteit. Nem! Az állammal akkor találkozik a szegény

ember, amidőn a párnáját doboltatják el adóba, amikor emelik a hús fogyasztási adóját, hogy legyen pénz a hadseregre. Az állammal a katonaságnál van dolga a szegény embernek, városinak, falusinak egyaránt, ahol két-három esztendőt kell eltöltenie legszebb életkorából. Nem ingyen. Pofonokkal, rúgásokkal, brutalitásokkal fizetik a fáradságát. A szolgabírónál, a rendőrségnél, a bíróságoknál lehet vele találkozni, ahonnan megint a börtönben, a fogházban végződik az út. Az állam, melyet másként hazának neveznek, maga az erőszak, ennek az erőszaknak szervezete.

Ha tehát az állam nem édesanya, hanem éppen ellenkezőleg, a proletárok elnyomását szolgáló eszközök foglalata a vagyonos osztályok kezében — nem édesanya a haza sem.

De hiába vigasztalják magukat a „szintén szocialisták", hogy majd az lesz belőle, ha nem is az manapság.

„Az állam — mondja Engels Frigyes, a mi legnagyobb tanítómesterünknek, Marx Károlynak hűséges munkatársa — az állam: az osztályellentétek kibékíthetetlenségének terméke és kifejezése. Az állam ott, akkor és annyiban keletkezik, ahol, amidőn és amennyiben az osztályellentéteket nem lehet kibékíteni. Ellenkezőleg: az állam létezése maga a bizonyítéka annak, hogy az osztályellentétek (a vagyonosok és vagyontalanok közt) kibékíthetetlenek."[92]

Az állam, más néven a haza, az erőszaknak szervezete avégre, hogy a vagyonosok elnyomhassák, lekötve tarthassák a dolgozó vagyontalanokat. Az állam a szervezője, törvényesítője annak a „rendnek", mely megszilárdítja az elnyomást. Az állam a „mérséklője az osztályok összeütközéseinek"; természetesen olyanképpen, hogy gúzsba köti, mozdulatlanná teszi az elnyomott munkásosztályt.

Teszi ezt az erőszak eszközeinek alkalmazásával. Ezek az eszközök: a hadsereg, a csendőrség, rendőrség s a börtön. A tisztek, hivatalnokok, bírák, akik a burzsoázia képviseletében [ezeket az eszközöket a proletariátus ellen alkalmazzák, a burzsoázia, a vagyonos osztály parancsait hajtják végre, nemcsak ott, ahol királyok vannak, hanem ott is, ahol parlamenti köztársaságban elnök áll az állam élén].[93]

A hivatalnok parancsolta, az iskola és papság előkészítette, a burzsoázia s a szocialista cégér alatt működő sajtó hirdette a „hazavédelem szükségességét, kötelességét" a proletárság között. De ott állott

mindig fenyegetően, közbelépett minden esetben az állami erőszak eszköze: a katonaság, csendőrség, rendőrség; a golyó, az akasztófa, a börtön — kiüldözni a munkásosztályt az emberek vágóhídjára egymást legyilkolni. A proletariátus ilyképpen a saját elnyomatásának eszköze, amikor kifelé és befelé az imperializmus rablóérdekeit védi s vérzik érte.

Az állam tehát nem az osztályok fölött lebegő semleges hatalom, hanem maga az erőszak szervezete. Az állam alkotmánya, melyben Magyarország munkásainak még annyi része sincs, hogy minden ötödik esztendőben szavazhatnának, ennek az erőszaknak törvényes formába burkolása. Az állam nélkül a vagyonos osztály nem tudná fenntartani az elnyomást, nem maradhatna ennek az erőszakszervezetnek birtoka nélkül egy percig sem a helyén. Ezért a munkásság harcának legeslegelsősorban az államhatalom ellen kell irányulnia.

Az a kérdés, minő jelentősége van a munkásság tömegharcának ebben a küzdelemben?

Az államnak nevezett elnyomó hatalmi szervezetet az erőszak tartja a vagyonos osztály kezében. Ezzel a hatalommal csak hatalom szögezhető szembe. A proletariátusnak tehát a burzsoázia elnyomó hatalmával szemben a maga hatalmát kell alkalmazásba vennie.

A proletariátus hatalma pedig elsősorban számbeli többségében s abban áll, hogy az ő munkája az alapja minden termelésnek: tehát a tőke értékesítésének is. Ezt a hatalmat úgy veheti alkalmazásba, ha összefogva-összetartva egész tömegében megvonja munkaerejét a tőkésektől, lehetetlenné teszi munkabeszüntetésével a termelést, a tőke értékesítését. Ez a tömegsztrájk.

Ezzel a munkásság latba veti azonban egész hatalmát, minden erejét. Az állam — a burzsoázia kezében levő elnyomó szervezet — természetesen nem marad adós a felelettel. Az apró engedmények ideje elmúlt. Az imperialista állam mindent kockára tett ebben a háborúban, erőviszonyainak bármely változása tehát létében támadja meg. Az állam tehát kénytelen alkalmazásba venni minden erőszakot, amit csak kifejteni bír. Elkezdve a munkások újságainak betiltásától, a gyülekezési jog megmaradt foszlányainak elkobzásától, a fegyveres erő: a katonaság, rendőrség, csendőrség igénybevételéig minden eszközét alkalmaznia kell a tömegsztrájk ellen.

A munkások tömegharcával, tömegsztrájkjával szemben tehát az erőszak lép előtérbe. Lehetséges, hogy a katonai erő ideiglenesen az államkormányzat részére fordíthatja a győzelmet. Kétségtelen azonban, hogy ilyen tömegsztrájkoknak és katonai beavatkozásoknak kettős eredménye van az orosz forradalmi mozgalmak tanúságai szerint:

1. az államhatalom igen könnyen, ha csak ideiglenesen s esetrészleteiben is a proletariátus kezei közé kerül;

2. s ami ennél is sokkal fontosabb: a hadseregben, amely az ipari és földmunkások tömegeiből kerül ki, meglazul a fegyelem, s ezzel az erőszak eszköze kiesik az uralkodó osztály kezeiből.

Ennek a harcnak folyamán tehát a proletariátus ereje növekszik, a vagyonos, az uralkodó osztályé csökken. A harcnak, ha eltekintünk attól a lehetetlenségtől, hogy a proletariátust kiirtják véglegesen, csak egy kimenetele lehet:

A proletariátus erőszakot állít szembe az erőszakkal, s elfoglalja a hatalom eszközét, az állam szervezetét.

Erőszakra erőszak. A burzsoázia jól tudja, hogy a harc a munkásság részéről a kizsákmányolás megszüntetéséért folyik. Ez azt jelenti, hogy sem bent az állam területén, sem más idegen országban nem lesz módja a vagyonos osztálynak tőkéje értékesítésére, s ezért az utolsó szál fegyverig küzd is a vagyonos osztály a kizsákmányolás fenntartásáért. Küzdene még az esetben is, ha a képviselőházban a munkásságnak volna többsége, s a képviselőház törvénnyel próbálná megszüntetni a munkásság kizsákmányolását.

A fegyverrel szemben csak a fegyver hatékony eszköz. A proletároknak fegyvert kell a kezükbe venniük, mert csak így tudják kiragadni a hatalmat, a hatalomnak, az erőszaknak szervezetét a burzsoázia kezéből.

Ez a fegyveres felkelés, mely a politikai hatalmat a proletariátus kezébe hódítja s bevezeti a szociális forradalmat.

Nem olyan forradalmat, mely csak az uralom, a hatalom formáját változtatja meg. Nem azt a forradalmat, mely egy bizonyos Miklós, Vilmos vagy Károly helyére a személytelen tőkét ülteti uralkodóképpen, köztársasági elnök nevezete alatt.

Ez a forradalom azt jelenti, hogy az uralom alapját: a tőkét, az uralom eszközét: az államot veszi kezébe, az elnyomás következmé-

nyét: a kizsákmányolást szünteti meg a proletariátus a politikai hatalom elfoglalása útján.

Megalkotja azokat a szerveket, amelyek szükségesek a termelés szocialista szervezetének előkészítéséhez, megteszi ehhez az átmeneti intézkedéseket. Ez az átmenet a proletariátus korlátlan uralmának az ideje: a proletárdiktatúra.

Tömegsztrájk, fegyveres felkelés, szociális forradalom és proletárdiktatúra: ezek állanak a kommunisták tanításai szerint a felszabaduláshoz, a kizsákmányolás megszüntetéséhez vezető úton a munkásság előtt, melyet választ elé állított az imperializmus:

Forradalmi úton a felszabaduláshoz, vagy haladni a végleges elnyomorodás felé!

III. Út a szocializmushoz

A kommunisták célja: a munkások felszabadítása a bérrabszolgaság alól. Ennek a felszabadulásnak föltétele: a kapitalizmusnak, a tőkés termelési rendnek megszüntetése. Kivenni a tőkét, a termelési eszközöket: a földet, a gépeket, szerszámokat a tőkések kezeiből, átvenni a társadalom tulajdonába. Megszüntetni a vagyoni, az osztálykülönbségeket, a bérmunkát, a kizsákmányolás lehetőségét.

Ennek előkészítését azonban hiába várjuk a legszélesebb demokráciától is. A burzsoá államnak a legelőrehaladottabb formájától: a teljesen általános, egyenlő és titkos szavazáson alapuló parlamentáris demokratikus köztársaságtól ezt éppúgy hiába reméljük, mint a monarchiától. Az állandó hadsereg, a rendőrség, a hivatalnoksereg a demokratikus köztársaságban is biztosítja a burzsoázia hatalmát a nép fölött. A burzsoázia pedig sohasem lesz sírásója a kizsákmányolásnak.

A kommunisták célja tehát a forradalomban az államhatalom meghódításával nem a demokrácia, nem a demokratikus köztársaságnak megteremtése. A demokrácia mindenki számára biztosít jogot. Amíg a burzsoáziának jogai vannak, a tőke a hatalmat is biztosítja számára. A kommunisták célja tehát a proletariátus kizárólagos és korlátlan uralma: a proletárdiktatúra. Ez az állam a proletárok állama. Ez is egy elnyomó szervezet, de ennek szerepe egészen más, mint a burzsoá államé.

A burzsoá állam a kizsákmányolásnak, az osztálykülönbségek fenntartása érdekében való elnyomásnak eszköze. A proletárdiktatúra szerve: a proletárállam a burzsoáziát nyomja el, hogy a társadalom részére kisajátítva a tőkét, az osztálykülönbségeket, a kizsákmányolást s ezzel együtt az elnyomás minden fajtáját megszüntethesse, s végül minden emberi hatalmat az emberek fölött — tehát magát az államot is fölöslegessé tegye.

Az államnak ezt a formáját kétszer látjuk a történelemben. Az egyik a párizsi kommün volt, a francia proletariátus 1871-i forradalmának teremtménye, a másik most: az Orosz Szövetséges Szocialista Tanácsköztársaság (Rosszijszkaja Föderatyívnaja Szocialisztyicseszkaja Szovjetszkaja Reszpublika)[94]. Ez a proletárdiktatúra formája s — amint Marx mondja — „ez megnyitja azt a politikai formát, amelyben lehetséges az átmenet a dolgozók gazdasági fölszabadításához"[95].

A kommunisták nem követelnek a burzsoáziától semmit, csupán az államhatalmat. Sem békét, sem egyik vagy másik gazdasági követelés megvalósítását, mivel mindezek csupán akkor valósíthatók meg, amidőn a proletariátus kezébe vette az államhatalmat, megteremtette a proletárdiktatúrát.

A felfegyverzett proletariátus tömegszervezetei alkotják a proletárdiktatúra, a proletárállam alapját. A gyárak, a műhelyek munkásai, a falusi szegénység kiküldötteinek tanácsai alkotják a törvényt, a szabályokat, s ők is hajtják végre ezeket. Megszűnik ezzel az az állapot, hogy a munkásságnak még ott sincs beleszólása a törvények végrehajtásába, ahol a törvények hozatalára befolyása is volt.

Megszűnik ezzel a kiváltságolt törvényhozók: a hivatalnokok és bírák hatalma. Magának a népnek minden pillanatban visszavonható, kötelező megbízatással ellátott követei hozzák a törvényt, hajtják azt végre s bíráskodnak a törvény megszegői fölött. Minden tisztség választás útján töltendő be. Minden tisztet viselő elmozdítható bármely pillanatban hivatalából, s fizetése nem lehet nagyobb, mint egy tanult munkás átlagos fizetése.

Az állandó hadsereget felváltja a felfegyverzett munkásság és parasztság. Ez a biztosítéka annak, hogy a hatalmat a proletariátustól nem idegenítheti el a burzsoáziának semmiféle ellenforradalma; a burzsoá állam nem kelhet új életre. A fegyveres erő fölött nem rendelkez-

nek a burzsoázia soraiból kikerült tisztek, hanem maga a felfegyverzett csapat választja parancsnokait az arra alkalmasak sorából. Ugyancsak megszünteti a proletárdiktatúra a mai fajtájú rendőrséget, csendőrséget; amennyiben szükség van a forradalmi rend megőrzésére, ezt a felfegyverzett munkások látják el.

Ez az a formája a hatalomnak, amely formában közvetlenül a kezében tartja a munkásság és parasztság a hatalom minden eszközét: a törvényalkotást, a közigazgatást és a bíráskodást. Csak ez a proletárállam, a proletárdiktatúra biztosíthatja azoknak a gazdasági rendszabályoknak életbeléptetését, amelyek szükségesek a tőkének a burzsoázia kezeiből való kiragadásához, a termelési eszközök: a föld és munkaszerszámok társadalmi tulajdonba vételéhez, a társadalmi termelés eredményeinek társadalmi kisajátításához.

A proletárállam természetesen megvalósítja haladéktalanul mindama követeléseket, amelyeket a munkásmozgalom a munkásosztály jólétének emelése, életviszonyainak megjavítása, egészségének megőrzése, a munkásosztály műveltségének emelése céljából maga elé tűzött programként s követelésként állított fel a burzsoá állammal szemben. A nyolc órai munkaidő, a gyárak, a műhelyek egészségügyi viszonyainak megjavítása, a lakásviszonyok egészségessé tétele, mindezen és egyéb más úgynevezett szociálpolitikai követelések megvalósítása egy csapásra megtörténik. Erre a célra harci erejének egyetlen csöppjét sem kell hogy elfecsérelje a munkásság.

A proletárdiktatúra gazdasági programjának súlypontja a termelés szocialista szervezéséhez szükséges átmeneti rendszabályok megalkotásában nyugszik.

A proletárdiktatúra politikailag azt jelenti, hogy a munkásság a burzsoáziától elragadja az államhatalmat, a törvényhozást, a [köz]igazgatást. Gazdaságilag az a jelentősége, hogy a termelésnek, a termelt javaknak a fogyasztók között való elosztásának vezetését a munkásság kiveszi a tőkések kezeiből. Eleddig a tőkések s ezek alkalmazottai szervezték a termelést, a termelt áruknak a kereskedelmi élet csatornáin keresztül a fogyasztókhoz, a családi háztartásokhoz való eljuttatását.

Az imperializmus, különösen a gazdasági életnek a háború alatti fejlődése — amint láttuk már — a termelőerőket, a tőkét kevés kézbe

központosította, a kevés számú nagybank urainak, az úgynevezett finánccoligarchiának kezébe. A háború folytán, de már azt megelőzően is — az államhatalom nem volt más, mint egy végrehajtó bizottsága ennek a finánccoligarchiának. Legfőbb szervezője, vezetője a termelésnek, a fogyasztásnak, mely kizárólag a nagybankoknak s azok egyesüléseinek kezében van. A Haditermény Részvénytársaság, a Vasközpont, a Cukorközpont, Papírközpont, valamennyi ilyen termelést és fogyasztást szabályozó élelmezési cikkeket elosztó, egészen vagy félig hatósági jelleggel bíró egyesülések a tőkének ezt a központosítását egészen kifejlesztették immár Magyarországon is. Mind a központok fölött ott áll a négy-öt nagybank, korlátlan úrként az egész ország gazdasági élete fölött.

Ha tehát a proletariátus kezébe akarja venni a hatalmat a gazdasági élet fölött, hogy azt szükségleteinek megfelelően átalakítsa, a szocializmus irányába hajtsa, első feladata: a bankoknak a proletárállam kezébe vétele; egyesítése valamennyi banknak a munkásállam vezetése alatt, vagyis a bankok államosítása.

A bankok, mint ismeretes, az imperialista fejlődés folyamán középpontjai lettek a gazdasági életnek, a nemzetgazdaság kapitalista rendszerének vérkeringését ők közvetítik.

Úrrá lenni a termelés fölött: ennek első föltétele a bankok fölötti uralom megszerzése. Ez az uralom az összes pénzforrások bedugását jelenti a kapitalisták elől; a pénztőke elkobzását. Tehát már ez az intézkedés is gyökerében támadja meg a tőkés termelést.

A bankoknak a munkásállam kezébe vétele azonban egy teljes gépezetet ad a proletariátus rendelkezésére, mellyel szabályozhatja nemcsak a termelést, hanem a termelés eredményének: a fogyasztásra szánt cikkeknek, valamint a munkaeszközöknek elosztását is.

Azok a „központok", melyek a nyersanyagokat, élelmicikkeket, munkaeszközöket osztják el a háború óta — Magyarországon is, valamennyien teljesen a bankok kezében vannak. A bankoknak tehát pontos számadataik vannak arról, hogy mennyi a termelés eredménye, mennyi a szükséglet az országban, s arról is, hogy mennyit bírnak szállítani a közlekedési eszközök (vasút, vízi utak).

Az imperializmus létrehozta az alapot, melyre támaszkodva, mint szilárd pontról intézheti a proletárdiktatúra az első fejszecsapásokat

a kapitalizmus ellen, s amelyre fölépítheti a gazdálkodás szocialista szervezetét.

A gazdaság szocialista szervezetének, a szocializmusnak első föltétele: tudni lehetőleg pontosan, mennyit lehet termelni és mennyi a szükséglete a fogyasztóknak. Ennek számbavételére kész gépezet lesz a kényszer útján egyesített bankoknak a proletárállam vezetése alatt működő, minden kis faluban fiókkal rendelkező hálózata. Egy egységes, a kapitalisták uralma alól kivont s a proletariátus uralmának alávetett országos bank.

A termelőeszközök magántulajdona ellen a második csapás: az összes nagyipari, tömegszükségletet kielégítő vállalatoknak egyesítése és a proletárállam kezébe vétele.

Ez azt jelenti, hogy mindazokat a nagyüzemeket, melyek máris egyesítve vannak a bankok kezében, a munkásság elkobozza tulajdonosaiktól. Ezzel megszűnik az üzemekben a tőkések hatalma, s a munkásság választott szervei maguk vezetik a tőkések szövetségei: a kartellek, trösztök, szindikátusok mintájára egyesített vállalatokat.

Könnyen elképzelhető ez is. Amiként ma a dohánygyárak az állam tulajdonában vannak Magyarországon, avagy az ágyú- vagy egyéb gyári vállalatok, éppúgy az összes üzemek az állam tulajdonába mennek át. Valójában ma is az állam szabályozza teljesen a termelést, csakhogy a mai burzsoá állam, mely a tőkések kezében van, a termelés szabályozása címén egy katonai kényszermunkatelepet teremtett az összes gyárakból s a műhelyekből a munkások számára, s paradicsomot, eldorádóját a tőkéseknek, mely aranyfolyamot ömleszt a bankok tengernyi nagy páncélszekrényeibe.

A proletár államosítás nemcsak abból fog állani, hogy a termelést egységes szabályozás alá fogják, egyesítik az üzemeket, hanem abból is, hogy a gyárakat, műhelyeket, vasutakat, hajózási vállalatokat a kapitalisták tulajdonából elkobozzák. Mindezek a vállalatok nem azt a célt fogják szolgálni, hogy kihasználják a munkások munkaerejét a tőkések javára, hanem ellenkezőleg: megszüntetve a kapitalista igazgatást és kizsákmányolást, a munkásság igazgatása alatt, a dolgozók szükségleteinek kielégítésére lesznek hivatva.

A magántulajdon alapjai így rendülnek meg. Értéktelenné válik a sok részvény, kötelezvény, akár bankok, akár ipari vagy közlekedési

vállalatokba, akár állampapírokba, államkölcsönkötvényekbe fektetett pénzt képviselnek. Puszta papiros lesz belőlük, nem fognak jogosítványként szolgálni a munkások meg nem fizetett munkája eredményének dologtalan élvezetére; az abból való meggazdagodásra.

A munkásállam kezében lévén minden bank, minden termelőeszköz, harmadik nagy feladatként a fogyasztás proletárállami szervezése és szabályozása áll a proletárdiktatúra előtt, mint szükséges átmeneti intézkedés.

A háború a fogyasztás szervezésére éppúgy megteremtette az alapot, mint a termelésre. A kenyérjegy, a húsjegy, a posztójegy kényszerével meg van adva az alapja a fogyasztás szervezésének és szabályozásának is.

A központosított, a proletárállam kezében levő bankhálózat révén ismert a termények mennyisége és ismert a szükségleteké is. Ezzel meg van adva a módja a kereskedelem kiküszöbölésének is. Akár a proletárállam helyi hatóságai: a munkás- és parasztkövetek tanácsai által felállított, akár a dolgozók kényszerszövetkezései útján létesített raktárakból osztják el a fogyasztók között az élelmi, ruházati és egyéb cikkeket, s a bankok fiókjai útján a különböző gyárak, műhelyek közt a gépeket, munkaeszközöket, fűtőanyagot stb.

A különbség azonban mégis óriási a burzsoá állam kártyarendszere és a proletárdiktatúráé között. A kapitalista állam ezt a rendszert a saját erősítésére használja föl. Nagyobb hasznot akar biztosítani egyúttal az uzsorásoknak, széles ajtót nyit a gazdagok számára, melyen a kártyarendszer megkerülésével bekerülhet lakásaikba az éhező munkások szája elől elvont táplálékok bőséges folyama.

A proletárállam kártyarendszere egyenesen a gazdagok ellen irányul, az a célja, hogy ne legyenek kiváltságok a táplálkozásban, s végeredményében biztosíték az ellenforradalmárokkal szemben is, akik — mint az orosz forradalom példája mutatja — a hatalomra került proletariátussal szemben az úgynevezett szabotázs álláspontjára helyezkednek, vagyis azonnal beszüntetik politikai okokból a munkát, mihelyt a munkásság kezébe veszi az államgépezetet s a termelés és elosztás szervezését.

A proletárállamnak már ezért is meg kell valósítania a közmondásos elvet: aki nem dolgozik, ne is egyék. Tehát a negyedik legfontosabb át-

meneti intézkedés magának a háztartásnak szabályozása, a munkásigazolványok rendszere alapján.

Minden háztartás feljogosítandó bizonyos mennyiségű élelmiszer igénybevételére, melyet azonban csupán a munkásigazolvány alapján kaphat meg a tanácsok által fenntartott vagy a szövetkezetek által létesített raktárakból.

A tőke alól így kihúzható a talaj utolsó részlete is. A kapitalisták által esetleg megmenthető, a proletárállam elől elvont, eltitkolt pénzkészletek nem adnak módot arra, hogy bárki is a burzsoáziából, vagyont érezve maga mögött, a proletárállamot a szabotázs útján próbálja megakadályozni a jövendő gazdasági és társadalmi rendet felépítő munkájában.

Ez a háztartásszabályozás és munkaigazolvány-rendszer valójában az általános munkakötelezettséget jelenti minden munkabíró emberre nézve. Erre szintén megadta a példát az imperialista fejlődés, mely csaknem minden háborút viselő országban megteremtette az általános katonakötelezettség mintájára a polgári lakosságra nézve az általános munkakötelezettséget. A burzsoá állam munkakötelezettsége, éppúgy mint a hadkötelezettség, csak a proletárokra nézve általános, s ezzel is az imperialisták rablóérdekeit szolgálja. A proletárállam munkakötelezettsége ellenben bevonja a társadalmi munkába a heréket, mások munkáján ingyen élőket: a gazdagokat; lehetetlenné téve egyúttal, hogy így a társadalom-gazdaság szocialista szervezésének munkájából kivonják magukat ezek az elemek.

A proletárdiktatúra által a tőkésektől elkobzandó termelőeszközök sorába tartozik tulajdonképpen a föld is.

Magyarországon, ahol a lakosságnak több mint a fele mezőgazdaságból él, s ennek 80 százaléka teljesen föld nélküli proletár napszámos vagy félig proletár, 1—5 holdas törpebirtokos, a földkérdésnek különösen nagy a jelentősége.

A szociális forradalomban a kommunistáknak legelső feladata szervezni a parasztságot arra, hogy elfoglalja haladéktalanul a földet. Minden papi földet, latifundiumot (holtkézi birtok), urasági birtokot az élő és holt leltárral, épületekkel, munkaszerszámokkal, gépekkel, állatállománnyal és vetőmaggal együtt haladéktalanul el kell foglalják a parasztság, földmunkásság szervezetei. A föld rendelkezésére bo-

csátandó minden tartozékával együtt a helyi, járási vagy megyei paraszt- és földmunkáskövetek tanácsainak.

Ez az átmeneti intézkedés a földkérdés dolgában. A kérdés egyöntetű, országos méretekben való rendezése későbbi feladat, de hogy ez megtörténhessék, hogy a nagybirtokosok, papok és a földnek egyéb urai ne gördíthessenek akadályokat a mezőgazdaság szocialista szervezése elé, haladéktalanul elfoglalandó a dolgozó falusi szegénység által a föld.

Nagyjában és egészében ezeket tartják a kommunisták a proletariátus legközelebbi feladatainak.

Fegyveres felkelés és szociális forradalom útján életre hívni a proletárdiktatúrát. Ez azt jelenti, hogy a munkásság nem vár a szocializmusra, úgy, mint a zsidók a messiásra. Nem úgy várja felszabadulását, mint a sült galambot, hanem cselekszik, forradalmian cselekszik érte.

A válaszút, mely elé az imperialista fejlődés állította a munkásságot, kényszerítően cselekvésre hív föl. Az egyik úton tétlenül, korbács által űzve lehet vánszorogni a háborús tömeggyilkoláson keresztül a végleges elnyomorodás felé.

A másik a küzdelem útja, de a küzdelmes felszabaduláson keresztül a jóléthez, a szocializmushoz vezet, mely immár nem álomkép, hanem a közeli jövendő, a jelen s a következő emberöltő munkájának feladata.

Akik nem álomképet, nem messiást csinálnak a szocializmusból, hanem a dolgozók szociális forradalma és a proletárok diktatúrája útján haladéktalanul hozzá akarnak fogni annak megvalósításához, azok kommunisták.

IV. Kik tehát a kommunisták?

A mondottak után világos, hogy a kommunisták: az öntudatos proletárok. Azok, akik nemcsak szavakkal törekszenek a munkásság felszabadítására a tőke igája alól. Akik nem riadnak vissza az erőszaktól, sőt tudják, hogy a burzsoá állam erőszakával szemben csak az erőszak vezethet a tőke uralmának, a kizsákmányolásnak megsemmisítéséhez.

A kommunisták azok, akik az uralkodó osztályoktól nem várnak

semmit, nem alkusznak velük, hanem vallják Marxszal, hogy a munkásság csak önmaga szabadíthatja föl magát.

Azok a kommunisták, akik nem a szavakkal, hanem a tettekkel nemzetköziek. Akik azt tartják, hogy nemzetköziség csak egyféle van s csakis egyféle lehet. Nem olyan, mely a háború idején az osztályharc felfüggesztésével saját elnyomóinak szolgálatába állítja a proletárságot, s ellenségei helyett testvérei gyilkolására buzdítja. Hanem hirdetik és vallják, hogy „a proletárnak nincs hazája, s nem lehet tőle elvenni azt, amije nincsen."[96] Csupán egyféle nemzetköziséget ismernek el, mely a szociális forradalomban egybeforrasztja a világ valamennyi munkását.

Az is megkülönbözteti őket minden más munkáspárttól, hogy ők a szocializmust nem úgy állítják oda a munkásosztály elé, mint valami ábrándképet, ígéretföldjét, melynek eléréséig nemcsak egy nemzedéknek kell elpusztulni a proletárélet sivatagában, az Egyiptomból kivándorló bibliai zsidók módjára, hanem a nemzedékek egész sorozatának. A szocializmusért való küzdelem a kommunisták szerint — támaszkodva Marx Károly és Engels Frigyes meg nem hamisított tanításaira — a ma feladata. Minden nap, amelyet elmulaszt a munkásság a kapitalisták elleni végső és döntő küzdelem megkezdésére az államhatalomért, ok és alap nélkül hosszabbítja meg a proletariátusnak a tőkés termelésbeli siralom völgyében való szenvedését.

A kommunisták célja tehát nem a demokrácia, mely nem jelenti a proletárok felszabadítását a bérrabszolgaság alól, hanem a szociális forradalom, a proletárdiktatúra, de — haladéktalanul.

Akik ezt akarják s így cselekszenek: azok a kommunisták.

Azért is nem nevezzük magunkat szociáldemokratáknak.

Azok, akiket tanítómestereinek vall az öntudatos proletárság, akiknek tanításait a hazafiszocialisták részben kiforgatták, meghamisították, részben gondosan titkolják: Marx és Engels — kommunistáknak nevezték magukat. Mindketten többször kijelentették (Marx a német Szociáldemokrata Párt gothai programjának bírálatában 1875-ben, Engels 1894-ben), hogy a szociáldemokrata elnevezés tudományosan sem helyes.[97] A kapitalizmusból, a tőkés termelési rendből nem a demokrácia vezeti át az emberiséget a szocializmushoz, hanem a forradalmi proletariátus diktatúrája. Ez az út a szocializmushoz: a termelés

eszközeinek társadalmi tulajdonba vételéhez s a termékeknek mindenkinek a végzett munkája mértékéhez képest való elosztásához.

A kommunisták tekintete azonban, éppúgy mint előharcosaiké, Marxé és Engelsé, nem akad meg a szocializmuson, ők távolabbra is látnak s mondják:

A szocializmusnál nem áll meg a fejlődés, „a szocializmus csak első lépcsőfoka a kommunizmusnak". Elkövetkezik utána fokozatosan a kommunizmus második korszaka is, amely teljesen számolva az emberi képességek egyenlőtlenségével, megteremti az igazi egyenlőséget: amikor a társadalmi termelésben mindenki a maga képességei szerint dolgozik, s mindenki a szükségletei szerinti mennyiséget kapja a termelés eredményéből.

De szociáldemokratáknak azért sem neveztük magunkat, mert ez a cégére valamennyi országban a munkásság elárulóinak, a hazafiszocialistáknak, az imperialisták lakájainak. Azoknak, akik lúdbőrös háttal szorítják vissza a proletárok forradalmát, s egy gyékényen árulnak a kizsákmányolókkal.

Mi, kommunisták, nem tartjuk megengedhetőnek a vagyonos osztályok elleni osztályharc felfüggesztését semmi körülmények között, semmiféle címen sem. De azt tartjuk, hogy a proletároknak nem szabad habozniok a válaszút előtt, mely elé az imperialista háború állította őket. Haladéktalanul rá kell lépniök a forradalom, a „minden létező társadalmi rendet leromboló" szociális forradalom útjára, hogy a proletárdiktatúra útján újra építsék, átalakítsák a társadalom egész épületét.

Fegyveres felkelés, nemzetközi szociális forradalom, proletárdiktatúra, a szocializmus megalapozása; mindehhez haladéktalanul hozzákezdeni, s nem áltatni az éhező munkásságot évszázadokra kitolt csalóka ábrándképekkel: íme ez a kommunisták legközelebbi tevékenységének célja.

Akik pedig azt mondják erre még mindig, hogy a munkásság „belenő" a szocializmusba évtizedek vagy évszázadok folyamán, s nincs meg a mód, nincs meg a lehetőség olyan óriási átalakulás hirtelen való keresztülvitelére, mint amilyent a kommunisták akarnak, álljon itt feleletül Marxnak az ő fő művében, a „Kapital"-ban foglalt tétele:

„Az egyének saját munkáján nyugvó, szétaprózott magántulajdon-

nak kapitalisztikus magántulajdonná való átalakítása hasonlíthatatlanul sokkal hosszabb, keményebb és nehezebb folyamat, mint a tényleg már társas termelési üzemen nyugvó kapitalisztikus tulajdonnak társadalmi tulajdonná való átalakítása. Ott a néptömegnek kevés bitorló által való kisajátítása forgott szóban, itt kevés bitorlónak a néptömeg által való kisajátításáról van szó."[98]

A proletárforradalom lendületszárnyait ne hagyjátok megnyirbálni. „Ütött a kapitalisztikus magántulajdon órája!"[99]

Fel tehát minden munkás a nemzetközi kommunista forradalomra!

Moszkva, 1918 május.

Kun Béla

Mit akarnak a kommunisták? Moszkva 1918. OK(b)P magyar csoportja. 22. old. (Kommunista Könyvtár. I. sz.) Előszó. Budapest 1919. KMP kiadása 3—4. old. *Kun Béla:* A Magyar Tanácsköztársaságról. 44—75. old.

Hát ez már miféle kérdés, zúg-morog magában, aki kezébe kapja a „Forradalom"-nak ezt a kis írását.

Kié a föld?...

Hát az uraké meg a papoké! Valami kevéske annak is jut ugyan belőle, aki maga dolgozik rajta. De a nagyja... azon bizony a nagybirtokos, a nagybérlő, a püspök, a kanonok az úr.

Ezt ugyancsak nem érdemes kérdezni, vagy éppen itt messze Oroszországban telenyomtatni vele a papirost, amikor jobb volna azt ráírni, hogy hát mi újság otthon? Aki napszámba járt egész életében, vagy drága pénzen árendába tartott néhány kis holdat, jobban tudja azt, hogy nem az övé a föld, hanem az uraké, mint akárki azok közül, akiknek betűvetés a mestersége.

Ebben az efféle zúgás-morgásban van valami igazság, de van, ami nem igaz is benne.

Igaz az, hogy az érzi, hogy szűk a csizma, akinek nyomja a lábát. Az tudja hát legjobban, hogy nem az övé a föld, aki más földjén dolgozik. De az is bizonyos, hogy sokan, nagyon sokan dolgoznak az urak-papok földjén, akik nem tudják, hogy mennyien vannak, akiknek hozzájuk hasonló a sorsuk, egy a vágyuk, közös a törekvésük: a föld.

Nem tudják, hogy arra a kérdésre: kié a föld, nemcsak úgy lehet felelni: az uraké meg a papoké, hanem lehet rá egyebet is, mást is mondani. Azt is lehet ám, hogy a föld a dolgozó népé. Azoké, akiknek a verítéke öntözi a földet, amely másnak terem most. Azoké, akiknek kezében suhog a kasza, mely más szérűje számára vágja a gabona kalászát.

Nem azé a grófé vagy bankáré, aki talán soha életében sem látta a földjét, nem is azé a papé, aki hájas hasát hizlalja a szegény ember zsírján.

A föld a dolgozó népé!

Csak éppen elbitorolták előle, de rajta áll, hogy visszaszerezze. Ugye erre a feleletre már nem volt elkészülve ennek a kis írásnak az olvasója.

Pedig ez az igaz felelet ám!

Ha azt mondom, hogy a föld az uraké és a papoké, akkor arra a kérdésre felelek, hogy

Kik bitorolják a földet?

Ha ellenben azt kérdik tőlem, hogy kié a föld, százszor is, ezerszer is csak azt kell felelnem,

A föld a dolgozó népé!

Hogy lehet hát hozzájutni?

Szép szavak — mondja rá a Földnélküli János. De szavak csupán, mert hát a földet nem adják ám ingyen. Nemcsak hogy nem adják ingyen, hanem még ugyancsak drága az ára.

A háború alatt, amikor már kezdte megsokallni a nép a lövészárkok oduiban a lakást, megelégelte már végleg a vérontást, megpróbálták Prohászka püspökék meg egyik-másik gróf is, hogy meglibegtessék a szájunk előtt a mézes madzagot, mondván:

Fel kell parcellázni a nagybirtokokat, hogy megjutalmazzuk a földdel a parasztságot, amely elöl járt a haza védelmében.

Köszönjük, de nem kérünk az ilyen parcellázásból. Az ilyen jutalom nem jelent egyebet, mint az adósság terhét venni a nyakba egész életre. Ismerjük már a módját, hogy szokta csinálni a parcellázást az állam meg a sok mindenféle kis és nagy bank. Mielőtt megperdülne a dob a grófi kastély udvarán, megvásárolja az állam a birtokot, vagy megvásároltatja valamelyik bankkal jó drágán, aztán felparcellázva eladja még drágábban, jó kamat mellett a parasztnak. Jön egy rossz termés, az adó is folyvást nő, mert mind több kell a katonaságra, s aztán — nemcsak a földet, de a tehenet és még a párnát is eldobolják tőlünk. A parcellázásból elég volt nekünk már.

Ez igaz beszéd, tiszta igaz. A parcellázást nem azért csinálják, hogy földhöz jusson a falusi szegénység, hanem azért, hogy megszabaduljon a földtől a földesúr meg a pap, mielőtt így vagy úgy megszabadítaná tőle más.

Prohászka püspöknek meg a parcellázni akaró grófoknak jó orruk volt, amikor azt javasolták, hogy oda kell adni a földet a föld nélküli falusi népeknek. Tudják jól, hogy előbb-utóbb elveszi a paraszt, ha nem adják; jobb tehát túladni rajta jó áron.[100]

A földhöz nem is parcellázás útján lehet jutni. Arra ugyan ítéletnapig is lehetne várni, míg ezen az úton visszaszerezhetné a földet a bitorlóitól a falusi szegénység.

Akiknek ősei, elődei Dózsa Györgyöt, a magyar parasztok vezérét tüzes trónon égették, s perzselt húsát a lázadó parasztokkal etették meg, sokkal erősebben ragaszkodnak ám nem a földhöz, hanem annak munka nélküli jövedelméhez, mintsem lemondanának róla ingyen. Károlyi gróf meg Prohászka püspök nagyon szeretik a parasztot mindaddig, míg arról van szó, hogy eladni a földet a parasztnak, de mihelyest arról esik szó, hogy visszaadni a földet azoknak, akiknek őseitől erőszakkal elbitorolták, rögtön megváltozik ám a vélemény.

Így hát a föld sohasem kerülne annak a kezére, akinek egyes-egyedül van jussa hozzá: a dolgozó népnek.

Márpedig a föld mégis a dolgozó népé... Senki másé, csak az övé!

Elég már a beszédből — mondja erre megint a Földnélküli János —, én csak dolgozom hajnaltól napestig, látomtól vakulásig, azon túl is megszakadásig. A dolgozó néphez tartoznék, az öregapám se volt se gróf, se püspök, az is robotolt valamelyik uraságnál — s még sincs egy körömfeketényi földem sem.

Elég már a beszédből János — mi is ezt mondjuk: Azért nincs a föld a dolgozó nép kezén, akiknek egyedül van hozzá jussa, mert egyrészt csak beszél róla, hogy „hátha így volna meg úgy volna, hát bizony jó volna". Másrészt meg azért is, mert elhiszi a sok szó-fia beszédet, amit az urak — papok meg fiskálisaik — ispánjaik mondanak.

Elhiszi, hogy más is segíthet a földtelen nép baján, mint ő önnön maga. Segít ám úgy, hogy attól koldul, az igaz. Úgy segít a gróf is, a bankár is, a pap, a fiskális meg a szolgabíró s a jegyző is. Pedig úgy van, hogy a földtelen, falusi szegénység csak maga segíthet a maga baján, és segítőtársat csak a városi munkásságban találhat.

Ha pedig hát csak maga segíthet, hiába várja, hogy hozzá jöjjön az Esterházy herceg vagy a váradi püspök, vagy akár csak a jószágigazgatójuk is:

Tessék tisztelt paraszt, itt a föld! Parancsoljon, vegye át. Nehogy az istenért fizetni találjon érte!

Aki erre vár, hiába vár. Ha ellenben cselekszik, s nemcsak vár a falusi szegénység, hogy visszakapja a földet a bitorlóktól, hanem elveszi tőlük, akkor kerül azoknak a kezére a föld, akiknek egyedül van hozzá jussuk: a dolgozó nép kezére.

Elfoglalni a földet forradalmi úton! Ez a módja, egyedüli útja annak, hogy a föld a bitorlók kezéből kikerüljön, s a grófi és papi szérűkre bevonuljon, nem napszámosként, urasági cselédként, béresként, hanem mint a föld gazdája: az egész dolgozó nép.

Hát lehetséges ez?

Ahogy vesszük: lehet is, meg nem is.

Ha pipázgatunk s bámuljuk az eget, ha várjuk, hogy sült galamb módjára szájunkba repüljön minden, akkor bizonyos, hogy nem lehet.

Ha ellenben körülnézünk először is a világban, s látjuk azt:

1. hogy a városi, az ipari munkások, a bérrabszolgák, akiket a nyomorúság, a háború, rabtartóik: a munkaadók csontig nyúzó kése választás elé állított: lassú éhhalál vagy forradalom; ha látjuk, hogy ezek — lázadoznak, forradalomra készülődnek;

2. hogy a háború költségei folytán tűrhetetlen lesz az adóteher, s azok a kisgazdák, kiknek néhány hold földjük van, a nagy adók miatt szintén romlásba kerülnek;

3. hogy azok, akik a háborút okozták hódító politikájukkal, el nem kerülnek az ország kormányrúdjától, ez a háború nem fejeződhetik be;

ha tehát mindezeket látja a falusi szegénység, s maga is csatlakozik az elkerülhetetlen forradalomhoz, akkor, de csakis akkor lehetséges, hogy minden megváltás nélkül megkaphassa a földet a bitorlók kezéből a dolgozó nép.

Forradalmi harc: nem papirosharc; valódi harc nélkül ezt elintézni nem lehet.

Azt hinni, hogy békés úton hozzájuthat, megváltás nélkül a föld nélküli tömeg a földhöz, balga képzelődés. Aki pedig ezt el akarja hitetni, az a jobbik esetben maga is hiszékeny, álmodozó, de a legtöbb esetben hitvány csaló, aki a földesúri papikonyhán hízva, kitartva vesztét kívánja a parasztságnak.

Az egészen bizonyos, hogy az állam még ott is, ahol köztársasági formájú, s nem koronát visel a feje, hanem kürtőkalapot, ott is a földesurak, a gyárosok, a bankárok kezeiben van. A képviselőházban semmi olyast sem csinálhatnak, ami ezeknek az érdekeit sértené. A hatalom az ő kezükben van, ők parancsolnak a hadseregnek, a csendőrségnek, az ő emberük a szolgabíró, a jegyző, s a földet ezzel a hatalommal tartják bitorló uralmuk alatt.

A földet akarni, de nemcsak akarni, hanem küzdeni is érte, küzdeni azért, hogy ne bitorolhassák el a dolgozó nép elől továbbra is: ez azt jelenti, hogy a hatalmat kell akarni, a hatalomért kell küzdeni!

A hatalmat sem adják ám ingyen... De nem ám, mert csak a hatalommal tudja leigázni a teljesen birtoktalan, szegény emberek nagy tömegét a földesurak, a gyárosok, a bankárok, papok kis csoportja, hogy aztán ingyen éljen, dologtalanul a mások munkájából.

A hatalmat el kell venni tőlük, hogy elvehessük tőlük a földet, mely a dolgozó népé, mert mindenki más csak a bitorlója.

De hát mi az a hatalom? Mi adja a hatalmat annyi sok szegény ember fölött a földesuraknak, gyárosoknak, bankároknak kezébe?

Nem nagy bölcsesség kell hozzá bizony, hogy valaki kitalálja.

A hadsereg, a csendőrség, rendőrség: ezek a hatalom eszközei. Ezek az akadályai annak, hogy a földhöz hozzájuthassanak azok, akik dolgoznak rajta.

De hát kikből áll a hadsereg?

Világos, hogy nem a földesurakból, a papokból, a gyárosokból meg a bankárokból. Ebből a fajtából nemigen sokat látott egyikünk sem a lövészárokban, de még közelebb sem. A hadsereg a falusi szegénység meg a városi munkásság soraiból kerül ki. Az uraknak még a legtejfelesebb szájú kölyke is legalább „kadet" úr, aki ha rendesen fel se tudja ugyan kötni a nadrágját, de az őszbecsavarodott bajszú bakát pofontörülni úgy tudja, hogy a szeme is szikrázik bele a szerencsétlennek.

A hadsereggel is úgy vagyunk tehát, mint a földdel. Pontosan az bitorolja a földet, aki egy kapavágásnyit sem dolgozott rajta egész életében. A katonaság fölött is az rendelkezik, aki nem szenved miatta.

Hát a hatalom éppúgy a dolgozó népé, mint a föld, csak el kell vennie, meg kell hódítania.

Csak el kell venni a bitorlóitól!...

Mit kell hát tenni?

Ez aztán az utolsó kérdés.

Ha erre megtaláltuk a feleletet, s ha meg is tesszük, amit a felelet mond, akkor annak a kezére jut a föld, akinek egyedüli jussa van hozzá: a dolgozó néphez.

A felelet egyszerű, csak az nem érti meg, aki vagy olyan tökkelütött, hogy a világon semmit sem ért meg, vagy nem akarja megérteni.

Ez a felelet:

Minden szegénye a falunak fogjon össze egymással, fogjon össze a városok munkás népével. Az erejét ne adja oda a föld bitorlóinak meg a velük egy követ fúvó gyárosoknak, a bankároknak, papoknak, hogy ezáltal a hatalmat a kezükben tarthassák a vagyontalanok elnyomására. Ne adja oda erejét a saját elnyomására másoknak, hanem használja föl azt: a hatalom, a föld, a szabadság megszerzésére.

A hatalomért először... Mert csak a hatalom, a katonaság, csendőrség és rendőrség segítségével bitorolja el a földet az a maroknyi nagybirtokos, nagybérlő, püspök, bankár azok elől, akiknek egyesegyedül van jussuk hozzá: a dolgozó néptől.

A hatalmat a városi munkásság meg a falusi szegénység csak úgy veheti kezébe, ha elfoglalja. Ingyen, önként nem adják, azt már láttuk. Fel kell használni hát a fegyvert, amit kezünkbe adnak testvéreink elnyomására, fékentartására, földünknek elbitorlására — saját felszabadításunkra, a földünknek visszavételére.

Ha a hatalom a kézben, a katonaság fölött nem a király meg a grófok, gyárosok, bankárok rendelkeznek, hanem azok maguk, azok akikből áll a katonaság: a dolgozók, akkor a földet nem lehet tovább elbitorolni. Akkor a föld már azé lesz, akit egyedül illet meg: a dolgozó népé.

Teremtsetek hát forradalmat!

Ne várjátok mástól, hogy urai lehessetek a földnek, amit elbitoroltak előletek.

Ezt csak ti szerezhetitek meg önmagatok: a falusi szegények, a városi munkások szövetsége, közös forradalma útján.

A forradalomban sem hullik azonban öletekbe a föld. El kell foglalni mindenképpen. Minden falu, járás, vármegye, az egész ország összes földtelen vagy kevés földű művelője a földnek, el kell foglalja a nagybirtokot, ami a keze ügyébe esik. Minden földet, amit nem a gazdája művel meg, el kell foglalnia!

Ezt kell hát tenni. S akkor megérjük, hogy az urak, a papok nem bitorolhatják el a földet, hanem az lesz az úr rajta, akinek egyes-egyedül van jussa hozzá, akié a föld: a dolgozó nép.

Moszkva, 1918 május.

Kun Béla

Kié a föld? Moszkva 1918. OK(b)P magyar csoportja. 8. old.
(Forradalmi írások. 1. sz.)
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 76—83. old.

I

„A dolog, a jelenség egyidejűleg lehet önmaga és valami más." Ez a dialektikus törvény igazolódik be a cseh mozgalomban. Az, ami Ausztriában forradalminak minősül, az, ami ott a fennálló megdöntésére irányul — ugyanaz a proletár Oroszországban ellenforradalmi a szó teljes értelmében.

Természetesen nem Masarykról, az angol—francia—amerikai imperializmusnak erről a középszerű ügynökéről van szó, hanem a cseh proletariátusról, mely a nemzeti forradalom stádiumát éli át, azt a stádiumot, amelyben — a „Kommunista Kiáltvány" szavai szerint — a proletárok „nem saját ellenségeik, hanem ellenségeik ellenségei ellen harcolnak...."[101] E proletariátus egy része, amely az imperialista háború következtében Oroszországba került, ellenforradalmi tömegként lép fel a nemzetközi forradalom ellen, s fegyvert ragad a szovjethatalommal szemben.[102]

A cseh nemzeti hadseregnek ezt a hitvány fellépését nem mentegetheti egyetlen forradalmár sem, de a jelenségre magyarázatot kell adni. Analizálni kell éppen a proletárdiktatúra érdekében, annak a támaszpontnak az érdekében, melybe minden forradalmár a reményeit helyezi; hiszen igaz, hogy Csehországban nacionalista elemek is részt vesznek a forradalmi mozgalomban, hogy az olyan „szociáldemokraták", mint Němec és Soukup, árulást követtek el — ám ez a mozgalom mégis a nemzetközi forradalom aktív és komoly tényezője.

De az oroszországi esemény — a 70 százalékban munkásokból álló cseh hadsereg ellenforradalmi magatartása — nagy veszélyt jelentenek. Ez a folyamat nemcsak az oroszországi és nemcsak a csehországi szociális forradalom ügyét fenyegeti, hanem az egész ausztria—magyarországi szociális forradalom ügyét is. Annak az ellenforradalomnak, amely a Penzától Vlagyivosztokig terjedő vasútvonalat veszélyezteti, megvan a csehországi és morvaországi példaképe a cseh burzsoá nacionalizmus alakjában, valamint Němec, Soukup és más

— Scheidemann-nál és Noskénál semmivel sem jobb — szociáldemokrata vezetők szocialistává átmázolt sovinizmusa alakjában.

II

Meg kell jegyezni, hogy a Masaryk és Tsa Nemzeti Tanácsának kezdeményezésére megszervezett cseh hadseregben[103] a centralisták kivételével a cseh munkásmozgalom valamennyi irányzata képviselethez jutott.

A cseh szociáldemokrácia vezéreinek opportunizmusa, teljes elidegenedésük a forradalmi marxizmustól olyan magatartást eredményezett náluk az ausztriai államhatalommal szemben, amely éppen ellentétes a német—ausztriai szociáldemokrácia túlnyomó többségének magatartásával.

Rennerék az osztrák állameszme legnagyobb védelmezőivé váltak, Némecék és Soukupék pedig — ellenfeleivé. Ám mindkét esetben azonos eredmény következett be: az opportunizmus itt is, ott is a nemzetközi osztályharctól való eltávolodást vonta maga után, és a szociálpatriótáknak „saját" burzsoáziájukkal való szövetkezése ahhoz a jelenséghez vezetett, amely korábban specifikusan osztrák volt, de a háború évei alatt valamennyi szociálsovinisztának általánosan jellemző ismérve lett — nevezetesen ahhoz a jelenséghez, amelyet Otto Bauer „pán-nacionalizmusnak" nevezett.

Ezek a cseh és szociáldemokrata vezérek, akik a császárság idején Masaryk professzor vezetésével a proletárelemekkel szemben alkalmazott féktelen terror és demagógia segítségével szervezték meg a cseh nemzeti hadsereget, már korábban elvesztették a cseh proletariátus bármily lehetséges önálló fellépése iránti minden megértésüket. A „szociáldemokrata" párt és a szakszervezeti bürokrácia opportunizmusa következtében újjászületett nacionalizmus elnyelte a szocialista világnézet utolsó maradványait is. Kialakult egy sajátságos nacionalista kalandorkodás, valami afféle, amely az 1848-as forradalmakat követte nyomon (Marx könyörtelenül gúnyolta és ostorozta). A burzsoáziának ezek a bérencei Kerenszkij példája nyomán áldozatul dobták oda a császárságnak a cseh proletárokat, és csak a hadsereg

túlnyomó proletártöbbségének ellenállása tartotta vissza őket a legutóbbi időkig attól, hogy fellépjenek a nemzetközi imperializmus érdekében az orosz proletárforradalom ellen.

III

A cseh proletariátus tisztességesebb elemei csak azért juthattak el a saját burzsoáziájukkal kötött kompromisszumig és az imperialista ügynökök előtti kapitulációig, mert nem mérték fel helyesen a cseh burzsoázia erejét. De az osztályérzés mégiscsak elég erősen élhet ezekben a proletárokban, hiszen az imperialisták által pénzelt különböző kalandorok csak szocialista lepel alatt tudtak ténykedni. Ezek felhasználtak minden szocialista mázt, kezdve a „forradalmi-demokratikus munkás szervezetek" cégérétől egészen a szélsőbaloldali jelszavakig, csakhogy kiszolgáltathassák a cseh munkásokat a nacionalistáknak. A burzsoáziának ezek a bérencei az ellenforradalomban találták meg végső mentsvárukat. De e szennyes eljárásmód következtében kicsúszik a talaj a lábuk alól.

Ez a szégyenletes cselekedet, mellyel a cseh proletárok tömegei a nacionalista burzsoázia demagógiája jóvoltából beszennyezték magukat, az utolsó lesz. Ennek az ellenforradalmi felkelésnek az elnyomása belülről fog bekövetkezni: a hadsereg proletár rétegeitől fog kiindulni.

Ezek a proletárok már nem hagyják ráfűzni magukat sem a burzsoázia, sem saját „szocialista" vezéreik járszalagjára. Ez az ellenforradalmi megmozdulás minden valószínűség szerint létre fogja hozni azokat a harci osztagokat, amelyek biztosítják majd a proletariátus önálló fellépését mind a cseh, mind az összausztriai forradalomban.

Ez a fellépés elkerülhetetlen. Ami Csehországot illeti, teljes bizonyossággal előre láthatjuk nemcsak a hatóerők kifejlődését, de magának a forradalomnak a menetét is.[104]

A rendőri elnyomó intézkedések már régen elveszítették az embereket féken tartó erejüket. A tömegek felkeltek és az ausztriai hatóságok vajmi nehezen fognak megbízható hadsereget találni, amely képes volna a forradalmi mozgalom elnyomására. Már a repülő hadbíró-

ságok sem segíthetnek. Az államhatalom feltartóztathatatlanul gyengül, és ez a körülmény csak erősíti a mozgalmat Ausztria—Magyarország többi részén is.

A csehországi forradalmi tömegek jelszavai egyébként felettébb homályosak; sok kívánni valót hagynak maguk után.

Ebben mindenekelőtt a cseh Szociáldemokrata Párt többségének tagjai a vétkesek, akik az orosz mensevikekhez hasonlóan tökéletesen képtelenek megérteni, hogy a burzsoá forradalom manapság teljesen elképzelhetetlen — miként azt Marx a „Brumaire tizennyolcadikájá"-ban megmondotta.[105]

Ezek a szociálárulók és az Oroszországban levő cseh hadsereg velük egy húron pendülő tagjai úgy tekintették az orosz proletariátusnak a burzsoázia ellen vívott osztályharcát, mint „szlávok testvérgyilkos harcát", és meg akarták őrizni semlegességüket. Ezen az úton következetesen végighaladva elérkeztek a nyílt ellenforradalomig. Vagy egy hónappal ezelőtt a különféle németek és soukupok egyesítették pártjukat a nemzetiszocialista párttal,[106] mely mindig szélsőségesen soviniszta jelszavakkal hadakozott. Dicstelen határozatukban mégis azt hangoztatják, hogy „az osztályharc alapján állnak", és hogy „a cseh proletariátus és burzsoázia között osztályellentétek vannak". Ám a tárgyalások egész menete azt bizonyítja, hogy ezek között az áruló vezérek között egy sincs, akinek csak esze ágában is volna a cseh proletárok önálló fellépésével számolni a közelgő cseh forradalomban.

A cseh burzsoázia nagyon is jól tudja, miként lehet elvonni a proletariátust saját céljaitól és felhasználni a kizsákmányolás érdekében. Masaryk és irányzata igen közel is állt a félig-meddig marxistává mázolt katedra-szocialistákhoz. Annál inkább fennáll az a veszély, hogy a cseh szociáldemokrácia önálló fellépésének hiányát fel lehet használni a nemzeti gyűlölködés felszítására és a cseh forradalom elnyomására.

Ha igaz (márpedig feltétlenül igaz), hogy a forradalom sikerét napjainkban csak a proletariátus önálló fellépése biztosíthatja, úgy ez a tétel Ausztriára vonatkoztatva kétszeresen is igaz. Csak ez az önálló fellépés biztosíthatja az ausztria—magyarországi nemzetiségek proletárjainak szolidaritását, csak ez béníthatja meg a német és a magyar burzsoáziát, amely az uszítás, a soviniszta szólamok taktikáját alkalmazza osztályuralma védelmében.

A csehszlovák proletariátusnak a német és magyar proletariátussal együtt a forradalmi élcsapat szerepét kellene betöltenie Ausztria—Magyarországon — ám a cseh scheidemannok éppen ellenkező irányú befolyást gyakorolnak mind Oroszországban, mind Csehországban.

A cseh proletariátus öntudatos elemeinek és az osztrák—magyar munkásmozgalomban részt vevő egyéb csoportoknak a legszigorúbb intézkedésekhez kell folyamodniuk, hogy megálljt parancsoljanak ezeknek a szégyenletes oroszországi cselekedeteknek.

Az utat világosan mutatja a „Kommunista Kiáltvány" és az Oroszországi Kommunista Pártnak ezen a kiáltványon alapuló forradalmi gyakorlata.

A kommunista pártnak részint legálisan, részint illegálisan működő ausztriai csoportjait és frakcióit a „Kommunista Kiáltvány" szavai értelmében a következő vonások jellemezzék:

„A kommunisták... a gyakorlatban minden ország munkáspártjainak leghatározottabb, szüntelen továbbhaladásra ösztökélő részét alkotják; az elmélet terén a proletariátus többi tömegével szemben az az előnyük, hogy világosan látják *a proletármozgalom feltételeit, menetét és általános eredményeit.*

A kommunisták legközelebbi célja ugyanaz, mint valamennyi többi proletárpárté: *a proletariátus osztállyá alakítása, a burzsoá uralom megdöntése, a politikai hatalom meghódítása a proletariátus által.*"[107]

Azok a cseh hadseregben levő proletárok, akik az eszer—kadet—oktobrista ellenforradalom ügyét szolgálják, áldozatai annak a cseh „szociáldemokráciának" és oroszországi cseh emigrációnak, amely nacionalista lobogó alatt a cseh proletariátus osztállyá alakítása ellen dolgozik.

Nem érdemelnek kíméletet a cseh proletariátusnak ezek az árulói, akik itt is, ott is kompromisszumra lépnek a burzsoáziával és — korábban a semlegesség álarca alatt, de ma már nyíltan — a proletariátus magasztos harca idején az ellenforradalmat támogatják. Ugyanúgy nem jár kímélet az oroszországi ellenforradalom burzsoá vezetőinek sem.

Az orosz ellenforradalmat el kell taposni, amilyen gyorsan csak lehet — mind a cseh, mind pedig a világforradalom érdekében.

Pravda, 1918. június 1. A „forradalmi" sovinizmus gyümölcsei.

Az ausztriai forradalom ütőere napról napra hevesebben ver. Az események viharzó hullámai napról napra erősebben ostromolják a fennálló rend alapjait, s újabb meg újabb darabokat törnek le belőlük. Az államhatalom az országon belül csak egy vékony rétegre támaszkodik.

Az elnyomott nemzetiségek tömegeire a kormány már rég nem számíthat. De most sor került az uralkodó nemzetiségek kispolgárságára is: ma már ez is egyre növekvő eréllyel emeli fel szavát az új unió ellen.

Az osztrák—magyar s még inkább a svájci lapok azt írják, hogy miközben az imperialista rétegek egyre szorosabban felzárkóznak a Németországgal való szövetség mellett, a kispolgári tömeg rokonszenvezni kezd az antanthatalmakkal, és szabadulni próbál a háborútól meg szövetségesétől, Németországtól.

A háborúba belefáradt katonák az olasz fronton megtagadják az imperialista érdekek szolgálatát, s ez a folyamat párhuzamosan halad a polgári körök új orientációjával.

Csehországban és a jugoszláv burzsoázia köreiben már régen érezhető a német imperializmussal szemben táplált gyűlölet. Hasonló irányzat bontakozik ki most mind világosabban Magyarországon is.

Károlyi gróf, a legbaloldalibb polgári ellenzék és a pacifisták vezetője a magyar parlamentben igen élesen tiltakozott a Németországgal való szövetség ellen. Beszédében Ausztria számára szokatlan hangnemben érintette az egész dinasztiát.[108]

E parlamenti beszéd után, amely nagy visszhangot keltett az egész országban, a kormánykörök hűtlenség címén hajszát indítottak Károlyi ellen. A budapesti bíróság perbe fogta Károlyit, s azt a vádat emelte ellene, hogy kompromittáló kapcsolatokat tartott olasz államférfiakkal. Jellemző, hogy a per anyagát a német vezérkar ügynökei szedték össze.

A csapatok megbízhatatlansága annyira fokozódott, hogy Károlyi konstantinápolyi látogatása után Ausztria—Magyarországon török csapatok jelentek meg egyetlen megbízható tartalékként mind a külső, mind a belső ellenséggel szemben.

Nemcsak a munkásság, hanem az Ausztriában igen nagyszámú kispolgári tömeg is szembeszegül azzal a fölöttébb szerencsétlen kísérlettel, hogy Németország mintájára bevezessék az államkapitalizmust.[109]

A kispolgárság képviselői a napokban mind Ausztriában, mind Magyarországon kereskedelmi konferenciákat tartottak (a kispolgárságnak ugyanis létét fenyegeti az államkapitalizmus), s ezeken a konferenciákon a hivatalos körök minden mérséklési kísérlete ellenére többször is támadták a kormányt, és tiltakoztak a német gyarmatosítás ellen.

Ugyanakkor előre lefoglalták a gabonatermést egész Közép-Európa élelmiszer-ellátásának biztosítása végett. Ez a parasztságot eleddig példátlan ellenállásra késztette.

Részben ez okozza az olasz frontra küldött csapatok lázadozását, mivel itt a katonák legtöbbje paraszt.

Egyidejűleg a munkásmozgalom Ausztria—Magyarországon mindinkább balra tolódik. Még a szociálpatriotizmussal[110] erősen megfertőzött felső pártkörök is baloldalibbak lettek a német szociáldemokráciánál. Már csoportosulnak a munkásmozgalom baloldali, teljesen radikális elemei, bár még mindig a régi pártokon belül alkotnak ellenzéket. Ma mind Ausztriában, mind Magyarországon lényegében két pártközpont van.

A munkásmozgalom illegális köreit a frontról és a hátországból dezertáló munkások óriási serege táplálja. Ezeket a szervezeteket mindinkább bővítik a hazatérő hadifoglyok.

A felsőházban a magyar bolsevikok ellen irányuló interpellációra Wekerle miniszterelnök azt felelte, hogy a kormány teljesen tehetetlen ebben a tekintetben, mivel a bolsevizmussal fertőzött egyének kerülő úton térnek haza, kibújva a katonai hatóságok erkölcsi befolyása alól.

A bolsevizmus mind több gondot okoz a kormányköröknek mind Ausztriában, mind Magyarországon.

A reakció utolsó reménysége az, hogy a politikai élet előterében levő

Tisza gróf Buriánnal[111] és Czerninnel, ügynökeivel együtt felváltja Wekerle miniszterelnököt.

Amiről pedig az osztrák lapok nem írnak, azt megtudhatjuk a régi, forradalom előtti orosz szokás szerint Ausztriában is körben járó röplapokból. Belőlük megállapíthatjuk, hogy a dualista monarchia határain belül már kemény harcosai vannak a nemzetközi forradalomnak.

„Az első feladat az orosz forradalom megmentése" — olvassuk az egyik illegális röpiratban. „Az orosz forradalom elnyomása az egész európai imperializmus győzelmét jelentené; a forradalom győzelme viszont az imperializmus vereségével volna egyértelmű."

Ez és még sok más jel mutatja, hogy a forradalmi tömegek helyi megmozdulásai közt valamilyen összefüggés van.

A kispolgári tömeg többé már nem részegül meg a katonai győzelmektől. A török csapatok jelenléte, a polgári ellenzék vezérei ellen rendezett hűtlenségi perek sora mind azt bizonyítja, hogy a katonai lázadások, valamint a proletariátus és az elnyomott népek forradalmi törekvései nem találnak akadályra a kispolgári tömegben.

Pravda, 1918. június 8.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 84—87. old.

Lehet, hogy a mensevikeknek a közeljövőben sikerül megvalósítaniuk azt a szándékukat, amelyről a tegnap esti burzsoá lapok adtak hírt. E közlemények szerint ezek az urak az Internacionálé közvéleményéhez akarnak apellálni a bolsevikok „terrorja" ellen.

A mensevik alapokon álló „Internacionálé" már alakulóban van.

A napokban feloszlatták ugyan a svéd—holland bizottságot[112] — a szociálpatriotizmusnak ezt a gócát —, mégpedig azért, mert, mint Huysmans mondotta, nincs rá remény, hogy a közeljövőben össze lehessen hívni nemzetközi szocialista konferenciát, ám a szociálárulás szülőatyjai tovább folytatják munkájukat. Élnek és újból kísérletet tesznek arra, hogy különféle szociálsoviniszta pártokból megszervezzék az új „Internacionálé"-t, abból a célból, hogy „megvédjék a társadalmat" a forradalomtól.[113]

Kerenszkij ügynöke, Branting „előkelő külföldiekkel" találkozott Londonban: Thomasszal és Hendersonnal, akik minden erejükkel azon voltak, hogy pórázukra fűzzék az orosz forradalmat. Vandervelde és Huysmans is részt vesz az értekezleten.[114] Ennél az „antant-Internacionálénál, melynek főhősei — egykori miniszterek"[115] — most Londonban gyülekeznek, föltétlenül kedvező visszhangra talál majd a mensevikek felhívása, hiszen ezek az emberek ugyanolyan ellenségei a proletárforradalomnak, mint a kapitalista társadalomnak azok az itteni szociáldemokrata támaszai, akiket kizártunk a szovjetekből.

A központi hatalmak szociáldemokratái nemrégen ugyancsak tárgyalásokat folytattak — Branting közvetítésével — az antant-hatalmak szociálárulóival.[116] A német „függő" szociáldemokraták és a „hivatalos" osztrák, valamint magyar szociáldemokraták Brantingtól terjedelmes csomagokat kaptak, amelyek a tervezett nemzetközi konferencia anyagait tartalmazták.

Már az előkészületek is mutatják, milyen csodálatos perspektívák nyílnak e konferencia előtt.

A legienek és társaik az orosz mensevikek példáját követik. A német szociáldemokrata szakszervezeti mozgalmat úgy likvidálták, hogy a szabad szakszervezeti szövetségeket összeolvasztották a sárga szakszervezeti szövetségekkel. Hajszálra ugyanezt a módszert alkalmazzák a mensevikek az orosz forradalommal szemben.

A munkásmozgalmat valamilyen párton kívüli, osztályöntudatától megfosztott, kasztrált zagyvasággá akarják változtatni — ebben áll a legienek és a mensevik „bizalmiak" közös módszere.

Nincs kétség afelől, hogy az effajta ikrek — egyazon anyának, az opportunizmusnak gyermekei — megtalálják a közös nyelvet. Azok, akik akadályokat gördítettek a forradalom útjába, akik Németországban sárga színre festették át a szakszervezeti mozgalmat, okvetlenül ki fogják nyilvánítani szolidaritásukat azokkal a szociálárulókkal, akik nem csupán akadályokat gördítettek a munkásmozgalom útjába, hanem kezet is emelnek a hatalomra került proletariátusra.

„Az isten szerelmére, ne nyúljatok a kapitalizmushoz!" Ez a megmegújuló felszólítás, melyet a szociálárulók intéznek a dolgozó tömegekhez és oroszországi testvéreik jelmondata: „Vissza a kapitalizmushoz!" — csupán két különböző fejlődési stádium a proletárérdekek elárulásának folyamatában.

Létrejön tehát egy Internacionálé a kapitalizmus védelmére és a proletárforradalom ellen. Bizonyosak lehetünk abban, hogy az imperialista kormányok most nem fogják megtagadni az útlevelet ezektől a megalkuvóktól.

„Világ szociálárulói, egyesüljetek!"

Kun Béla

Pravda, 1918. június 22.

Az Osztrák—Magyar Monarchia belső frontjáról érkező hírek napról napra több reménnyel biztatnak. Az olasz fronton szenvedett vereség nem az olasz csapatok erejének következménye. Éppen ellenkezőleg: a belső fronton kiéleződött ellenségeskedés idézte elő. Azok a csapatok, amelyek éveken át vakon és értelmetlenül harcoltak az imperialista célokért, most teljesen tudatosan megadják magukat.

Ausztria—Magyarországon végre megjelentek azok az erők, amelyek saját imperializmusuk vereségére törekednek. Ez már a forradalmi öntudat magas fokát jelenti.

Az olasz fronton szenvedett vereség hírével egy időben értesültünk a belső frontról, a magyarországi véres terrorról is.

„A gyárak állnak — jelenti ki Wekerle miniszterelnök —, amikor pedig megfeszített erővel kellene dolgozniuk."

Világos jele ez annak, hogy a hadiipar munkájának akadályozásával a munkások ösztönösen törekszenek a vereségre, „saját" imperialistáik katonai-állami szervezetének szétbomlasztására, hogy így megkönnyítsék a forradalom előretörését.

Amikor a proletariátustól megtagadják a minimális jogokat is, a hullámok még magasabbra csapnak. A mozgalom fellángolásának közvetlen politikai oka a választójogi reform Tisza által benyújtott törvényjavaslata, amely semmissé teszi az eddig ünnepélyesen tett összes ígéreteket.

A hivatalos magyar szociáldemokrácia erőfeszítései eddig csak a választójogi reform kivívására irányultak. A hivatalos szociáldemokrácia igyekezett a munkásmozgalmat a legális formák közé szorítani, s ezzel fékezte a forradalom fejlődését.

De az objektív feltételek széttörték ezeket a mesterséges kereteket, a munkások kezdtek féllegális harci eszközöket alkalmazni. A legutóbbi események azt bizonyítják, hogy a kormány kénytelen „tűzzel-vassal" harcolni a munkászendülések ellen.

Budapesten, ahol az erjedés a legfenyegetőbb, a kormány csendőröket vetett be, akiket eddig csak a falun alkalmaztak rendfenntartásra; most bennük van a kormány minden reménye, mivel a katonákra nem lehet számítani: a katonák a forradalmi mozgalom legjobb zászlóvivői.

De a botnak két vége van, s a csendőrök terrorcselekményei még jobban kiélezik a meglevő ellentéteket. A legutóbbi budapesti tüntetések alkalmával négy munkást megöltek, számos sebesülés is történt.[117] Ez arra kényszeríti a munkásokat, hogy még gyorsabban letérjenek a választójogért vívott harc békés útjáról.

Napról napra érlelődnek a tömegek fegyveres felkelésének feltételei.

Pécsett, Magyarország egyik legnagyobb ipari központjában, a 48. tartalékos gyalogos ezred katonái megölték ezredesüket és néhány tisztjüket.[118]

A Dunántúlon, Nyugat-Magyarországon a katonák titokban kihordják a laktanyákból a fegyvert és a lőszert.

A hazatérő internacionalista hadifoglyokat, akik forradalmi agitációt fejtenek ki, a legkegyetlenebbül üldözik.

A kormány talán javít valamit a munkások gazdasági helyzetén; politikai téren viszont képtelen a legcsekélyebb engedményre is.

A kormánypárt összetétele eleve kizárja azt a lehetőséget, hogy Tisza—Wekerle választójogi reformtervezetét akár csak csekély mértékben is megváltoztassák.

Ebben a pártban nemcsak a félfeudális arisztokraták vannak képviselve, hanem a gazdag parasztok és gyárosok is, akik most kényszerkartellekben tömörülnek.

A nagy ipari üzemek kényszeregyesítéséről szóló új törvénytervezet, a közvetett gabonaadó és a malommonopólium — mint a finánc- és a földarisztokrácia egyesítésének eszköze —, mindez olyan helyzetet teremt a proletariátus számára, amelyen választójogi reformmal nem lehet segíteni.

Ennek következtében a proletariátussal együtt kétségbeejtő helyzetbe kerültek a kispolgárság különféle rétegei is.

Az országot szőröstül-bőröstül kiszolgáltatták a német militaristáknak. Czernin gróf ígéretei és pacifista kijelentései csak ideig-óráig

vezethették félre a népet. Ebben az irányban hatottak a munkásmozgalom hivatalos képviselői is.

Az utóbbi gyűlések és sztrájkok azonban azt bizonyítják, hogy a tömegek maguk akarják intézni a béke ügyét.

Nagyjából így fest a helyzet Magyarországon.

Az új belügyminiszter[119] azzal próbálja megnyugtatni az ijedt burzsoáziát, hogy a katonazendüléseket a legkíméletlenebbül elfojtják.

De erre már nincsenek megbízható csapatok.

Egy cseh kisvárosban történt nemrég a következő eset. Az eddig megbízhatónak tartott 68. gyalogezred, amelyet éppen a cseh forradalmi mozgalom elfojtására tartottak Prágában, váratlanul átállt a sztrájkoló munkások oldalára.

A Németországgal kötött új szövetség[120] fokozza a mozgalmat a dualista monarchia ausztriai felében is. Az olasz fronton kudarcba fulladt offenzíva ott is meghozza forradalmi gyümölcseit.

Az Osztrák—Magyar Monarchia helyzete világosan mutatja, hogy már megkezdődtek a forradalom szülési fájdalmai.

Pravda, 1918. június 27.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 88—91. old.

ELŐSZÓ LENIN „A HARC ÚTJA" CÍMŰ KÖNYVÉHEZ

Ne menjen vissza a múltba senki, hiábavaló fáradság volna — párhuzamokat keresni elmúlt forradalmak történetében ehhez a névhez.

Görögtüzes fénnyel szikrázva fölragyogó, majd hirtelen kialvó burzsoá forradalmak keresték a múltban őseiket, ezeknek hősei választottak maguknak párhuzamokat, „nyelvet, szenvedélyeket és illúziókat"[121] a történelemből, amiként Marx mondja. Az orosz általános nemzeti forradalom hőse: Kerenszkij kéjelgett a francia forradalom ruhatárából megmaradt színpadi kosztümökben.

A nemzetközi forradalom előjátékaként szemeink előtt vívódó orosz proletárforradalomnak nincsenek ősei. Egyetlen, ami örökségként hagyott néhány tanulságot reá, a párizsi proletárok 1871-beli forradalma: a kommün. Ez is sokkal ifjabb korában belefúlt saját harcosainak vérébe, mintsem olyan vezéreket teremtett volna, akik párhuzamba volnának állíthatók Leninnel.

Hiába keressük ki a legragyogóbb forradalmi pályafutású hősöket a forradalmak történetéből, hogy megérthetőbbé, világosabbá tegyük alakját olvasói számára. Nem jött ő villámsugárként, felküzdötte magát a proletariátussal együtt a föld alól, ahová elnyomta őket a tőkés társadalomnak kizsákmányoló, bilincsbeverő rendje.

Ha hinni lehetne a vándorló lelkekről szóló hindu hitregékben, talán azt lehetne mondani róla, hogy a munkások legnagyobb tanítómesterének, Marx Károlynak szelleme költözött belé, hogy új testhüvelyben folytatva életét, átvigye a valóságba azt, amit tanított, amiért küzdött.

De a hindu hitregékben nincs több valóság, mint a bibliában. S a proletárforradalom, ha visszanyúlnak is gyökerei a múltba, a jövőben találja meg feladatát. Ennek a jövendőnek hőse Lenin, a jövőnek, melynek alapjait most rakja le a proletariátus. Felszabadított kezekkel, melyek ha bilincshez szokottan néha még bizonytalanul is mozognak,

de azért mégis szabad kezekkel, mert az emberiség most teszi meg az Engels jövendölte ugrást: a „szükségszerűség birodalmából a szabadság országába"[122].

Lenin az első, legelső vezére azoknak az embereknek, akik kezdik már „saját történetüket maguk csinálni", s az „általuk mozgásba helyezett társadalmi ható okok útján túlnyomóan és állandóan fokozódó mértékben kezdik az akart hatásokat" kiváltani.

Ebben a korban, amikor megváltozik az egyének történeti szerepe és jelentősége is, kétszeresen megokolt ez a kis élet- és jellemrajzi bevezetés Magyarország forradalom előtt álló munkásai számára.

Lenin élete

Valódi neve: Uljanov Vlagyimir Iljics (Illés fia), Szimbirszkben született, 1870. április 10-én. Apja népiskolai igazgató-tanító volt. Gimnáziumi tanulmányainak utolsó esztendejében, 1887-ben, Sándor nevű testvérét fölakasztották a III. Sándor cár élete ellen intézett merényletben való részesség miatt. Joghallgató lett a kazáni egyetemen, de egy hónap múlva kizárták onnan forradalmi tevékenysége miatt. Minek utána befejezte egyetemi tanulmányait, Pétervárra ment, ahol több társával egyetemben megalakította a születőben levő oroszországi munkásmozgalom első neves egyesülését: A munka fölszabadításának harci szövetségét[123]. Hivatásos forradalmár lett belőle, kinek nem ünnepi, de hétköznapi, éjjel-nappali munkája lett a munkásosztály fölszabadításáért való harc.

A forradalmi propaganda miatt bezárták, s Szibériába száműzték, ahol a marxista gazdaságtudomány kérdéseivel foglalkozott. Itt írta meg egyik legnagyobb szabású alkotását a Marx nevéhez és irányzatához fűződő irodalomnak: „A kapitalizmus fejlődése Oroszországban".

A számüzetésből visszatérve külföldre menekül. A munka felszabadításának csoportja néhány tagjával együtt, kiknek jó része azóta árulója lett a munkásmozgalomnak (Martov, Potreszov), megalapítja 1900-ban az „Iszkra" („Szikra") című újságot. Ettől kezdve ő lesz a középpontja az orosz munkásság forradalmi mozgalmának, s később vezére

a munkásmozgalom ama csoportjának, mely híven a proletariátus történelmi hivatásához, Marx tanításaihoz, kíméletlen harcban, megalkuvás nélkül készítette elő az orosz proletariátust a világfölszabadító cselekedetre: a szociális forradalomra. Vezére volt az Oroszországi Szociáldemokrata Párt bolseviki szárnyának.

Rövid időre visszatért 1905-ben, a forradalom idején, Oroszországba, de csupán egy napig sikerült neki Pétervárott legálisan, nyíltan élni, s rögtön kénytelen volt eltűnni a rendőrség szeme elől, s élni az orosz forradalmárok „földalatti" életét előbb Pétervárott, majd Finnországban. Cári spionok vizsgálódó szemeit elkerülve külföldre menekül ismét az ellenforradalom győzelmes felülkerekedése után.

Ragyogóbbnál ragyogóbb könyveket, röpiratokat írt a forradalom alatt és a forradalom után. Politikai cikkei, melyek közül különösen a proletariátus forradalmi taktikájára s az agrárkérdésre vonatkozóak válnak ki, harcos, támadó írásai a munkásmozgalom megalkuvó szárnya ellen Tulin, Iljin, Frey és egyéb nevek alatt jelennek meg, majd mindinkább a Lenin álnév válik állandóbbá.

Végigéli az emigráns keserű életét olyan nyomorúság és olyan lázas, elszánt munka közepette az országok egész sorában, aminőre még az orosz forradalmárok hányatott életében is alig van példa. Meg nem alkuszik senkivel, még ha százszor is szociáldemokratának nevezi magát, sőt minél inkább valószínűvé teszi azt a hazugságát valaki, hogy proletárérdekeket képvisel akkor, amidőn a forradalmat alkussza el, annál kíméletlenebbül üldözi Lenin.

1912-ben Krakkóba költözködik Lenin, hogy közelebb legyen Oroszországhoz, hol a bolseviki párt földfeletti csoportja küzdött a cári cenzúrával, a pártba becsempészett provokátorokkal, a „Pravdá"-t adja ki, azt az újságot, melynek óriási jelentősége van az orosz proletárforradalom történetében.

A háború kitörése szintén Galíciában találja Lenint, ahol az osztrák rendőrség orosz kémként tartóztatja le. Majd kiszabadulva az osztrák militaristák börtönéből, Svájcban szerkeszti a „Szociáldemokratá"-t, majd a „Kommunista" című folyóiratot. Itt őrzik néhányan a nemzetközi, forradalmi marxizmus tüzét, melyet valamennyi ország hazafi-szocialistái, megalkuvó osztályharc-felfüggesztő árulói gőzfecskendő módjára igyekeznek örökre kioltani. Itt dolgozza ki azokat a szem-

pontokat, melyek győzelmesen valósulnak meg az orosz proletárforradalomban, mindinkább elsöpörve a politikai színtérről a forradalmi álarc alatt a burzsoáziával egy gyékényen áruló hőseit a mensevikieknek és forradalmi szocialistáknak[124].

A februári forradalom kitörése után Svájcból leólmozott kocsiban jön Oroszországba, Németországon keresztül Lenin. A megriadt burzsoázia minden igyekezettel rajta volt, hogy be ne tehesse lábát az orosz földre, mert tudta, hogy a törhetetlen harcos megjelenése a forradalom végigvitelét, a saját uralmának megdöltét jelenti.

Pétervárott úgy fogadják a munkások, mint aki megjelent vezetni fölszabadulási küzdelmüket. Annál nagyobb volt a gyűlölet ellene minden burzsoá és álszocialista párt részéről. Nem is érik el a rágalom nyilai, melyeket örömmel szór ellene a mocsokban kéjelgő sajtó, pártkülönbség nélkül. A „Pravdá"-ban, röpiratokban, beszédekben folytatja kegyetlen élességgel az agitációt a proletárforradalomért, tartja biztos kezekkel a fáklyát, mely bevilágítja a forradalom útját.

A júliusi fölkelés[125] után elfogatási parancsot adnak ki ellene és a bolseviki pártban vezető társai ellen. Eltűnik újból a föld alá, de továbbra is vezeti a mozgalmat. Sejtik, tudják Kerenszkijék, hogy hol van, de elfogni nem merik. Maguk a munkások őrzik életét a burzsoázia pribékjei elől. Majd Kornyilov tábornok lázadása után az októberi forradalom következik be, megvalósul a Lenin által kiadott jelszó: Minden hatalmat a munkások, katonák és parasztok tanácsainak, valóra válik a proletároknak a falusi szegénységre támaszkodó diktatúrája.

Azóta Lenin a népkomisszáriusok tanácsának elnöke az Oroszországi Szövetséges Szocialista Tanácsköztársaságban.

Lenin és a bolsevizmus

Lenin irodalmi működésében alapjában véve minden egyes újságcikk egy-egy esemény. Egy újságcikkében annyi minden van fölhalmozva, de amellett világos, érthető rendben fölépítve, hogy felényi gondolatból „tudós" professzorok, de szocialista „tudósok" is könyveket írtak volna.

Fő művei: „A kapitalizmus fejlődése Oroszországban"; „A szociáldemokrácia agrárprogramja az első orosz forradalomban"; „Materializmus és empíriokriticizmus" (Megjegyzések egy reakciós bölcseleti irányzatról); „Imperializmus mint a kapitalizmus legújabb korszaka"; „Új adatok a kapitalizmus fejlődéséről a mezőgazdaságban"; „Az állam és a forradalom" (A marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban)[126].

Tömérdek röpiratából az újabbak közül megemlítjük: „Politikai pártok Oroszországban és a proletariátus feladatai"; „A proletariátus feladatai a mi forradalmunkban" címűeket; egyik legérdekesebb és legfontosabb írása: „Levél a taktikáról"[127], melyet íme itt kap kezébe magyar nyelven a nemzetközi proletariátus a tanácsok harmadik országos gyűlésén tartott beszédével együtt. A háború alatt Svájcban írott cikkei nemrégiben jelentek meg egy kötetben: „Az ár ellen" címmel.

Irodalmi működését a marxizmus tanításainak következetes érvényesítése, feltétlenül világos, érthető, népszerű, de nem elparlagiasított írásmód, éles, metsző gondolkodás, eredetiség jellemzi.

Könyvei és rengeteg, nagyszámú röpirata, cikke az elméleti kifejezője annak az irányzatnak, melyet világszerte bolsevizmusnak neveznek manapság.

A proletárforradalom Oroszországban való győzelméig nem sokat tudtak erről az irányzatról Nyugat-Európa szocialista köreiben. Ezeken a helyeken — melyeket, Bernsteintől Kautskyig valamennyi árnyalatot, a marxizmus forradalmi módszereiről való lemondás jellemez — gondosan elzárt kapuk állottak ezzel a forradalmi irányzattal szemben.

A bolsevizmus eredetileg semmit vagy legalábbis nem sokat mondó szó, mely csupán szervezeti kérdésekben való eltérést fejezett ki először egy ifjú munkásmozgalom keretében, az idők folyamán tartalmassá dagadt. Megtelt azzal a tartalommal, melyet az alkalmazkodás, megalkuvás vizén libegő szociáldemokrata pártok kidobtak a hajó födélzetéről: a forradalmi marxizmussal.

A bolsevizmus nem jelent egyebet, mint éppen ezt. Általában a munkásmozgalom forradalmi marxista módszere a bolsevizmus tartalma. Különösen a mának meghatározott gazdasági fokán és a történelmi

folyamat mai különálló szakaszán a Marx és Engels által megállapított gazdasági és történelmi törvényszerűségekre alapított, a proletariátus felszabadítását szolgáló tudományos politika. Ez a bolsevizmus!

Íme itt a magyarázata annak, hogy a bolsevikiek miért nem estek bele abba a fertőbe, melyben jóleső örömmel lubickol a szociáldemokrata pártoknak az a része, mely szemérmetlen nyíltsággal tolja, az osztályharcnak még emlékét is elfeledve, az imperialista kormányok szekerét, s amelyből vergődve igyekszik kiszabadulni egy másik rész, de a saját hajánál nem lévén egyéb kapaszkodója, minden vergődése csak mélyebbre nyomja be a szennyes iszapba. Íme a magyarázata, hogy a testet öltött bolsevizmus: Lenin, miért nem jutott sem a scheidemannok, sem a kautskyak sorsára, hanem megmaradt a forradalmi nemzetköziség biztos talaján.

Le nem mondani soha a forradalomról, ezt a biztos eszközt adja a kézbe, mellyel meg lehet állapítani pontosan az időpontot is, amikor megért a pillanat arra, hogy a munkásság kézbe véve a hatalmat, kizsákmányolóinak, a burzsoáknak nyakára lépjen s bevezesse a szocializmust.

A szocializmushoz vezető átmeneti eszközei megtalálásában, alkalmazásában nyilvánult meg legragyogóbban Lenin elméje. A proletariátus diktatúrájának formája: a tanácsok köztársasága, mint a munkások állama. Ez az előkészítője az államnak nevezett hatalmi eszköz elhalásának, hogy a kommunizmus első fokához, a szocializmushoz érjen el az osztályellentétek megszüntetése útján az emberiség. Minderre csak néhány utalás volt elszórtan Marx és Engels írásaiban, s ezekből építette föl Lenin a maga forradalmi, elnyomást és kizsákmányolást romboló és szocializmust építő elméletét és gyakorlatát.

Nincs gyűlöltebb ember nála az egész világon. Mindenki ellensége, aki csak közvetlenül vagy közvetve a munkásosztály kizsákmányolásából él, s akinek oka van rettegni a proletárok forradalmától — nyelvre, országra vagy színre való tekintet nélkül: valamennyi ország elnyomói. Mert Lenin nemcsak az oroszországi, de valamennyi ország proletárjai nemzetközi szociális forradalmának legelső hőse, vezére.

Moszkva, 1918 június vége...

Kun Béla

Lenin: A harc útja. Moszkva 1918. OK(b)P magyar csoportja. IV. 28. old. (Kommunista Könyvtár. 3. sz.)
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 92—99. old.

Hát ki viseli most is a terhét? Ki szenved, ki vérzik alatta? Kit sújt a drágaság? Ki más, mint akik katonák, a dolgozók, a városi munkásság és a falusi szegénység. Aki eddig vérzett benne, aki eddig nyögte terhét — az gebed majd ezentúl is terhei alatt — vagy — vagy pedig a kecskeméti öreg templom nagy harangja.

Kettő közül az egyik. A harmadik, messze a lövészároktól, olyan messze, hogy nincs olyan messzehordó ágyú, amely eltalálhatná őket, a vagyonos osztály.

No, majd bolondok lesznek fizetni.

Ők csinálták a háborút. Ők szállítottak a háborúban, ők előlegezték a hadikölcsönökre a pénzt, ők lelkesítettek a háborúra, ahol nem használt a lelkesítő szó, ott ők akasztották, lövették főbe a katonákat, hát még fizessenek is?

Az övék a hatalom, az ő képviselőik ülnek az ország házában, majd bolondok lesznek olyan törvényeket hozni, hogy ők fizessenek. Amint úgy intézték a háborúban is a dolgot, hogy a katonaságtól kiszabadították magukat, s minden pereputtyukat elhelyezték a divízió- meg a hadseregparancsnokságoknál, úgy csinálják már a háború költségei dolgában is. Ha már meg kell terhelniök önmagukat is adóval, úgy csinálják, hogy a kecske ne is lakjék jól ugyan, de a káposzta ne csak megmaradjon, hanem még kövérebb fejekbe boruljon; nemigen fizetni több adót, de amivel többet kell mégis fizetniök, azt duplán visszaszerzik újabb szállítások révén.

Nem marad hát más, mint hogy azok fizessenek, akik végigszenvedték a négyéves háború minden kínját. A véradó után jön a pénzadó, elveszik a szegény ember szája elől, ami kellene, hogy pótolja az elvesztett vért.

Lehet azonban úgy is csinálni, hogy birka módjára belenyugszunk a vagyonos osztály, nagybirtokosok, gyárosok, bankárok rendelésébe. Nemcsak tűrjük a hátunkon őket, de magunk tartjuk a kés alá magunkat, hogy szíjakat hasítsanak belőle az adósrófolók.

Lehet azonban úgy is, hogy meggondoljuk magunkat ilyeténképpen: — Négy évig szenvedtem. Négy évig véreztem — úgy mondták, a hazáért. Nemcsak magam, a családom is. Úgy élt az asszonyom, mint a bitangjára hagyott jószág, a gyermekem is sorvad a nyomorúságtól. Kisírta szemét az öregszülém... Mit kaptam érte, mit kapok érte!? Szenvedtem, véreztem, s még fizessek is?

Fizessen a kecskeméti öreg templom nagy harangja.

Úgy is lehet, így is lehet. Csak meg kell gondolni. És ha meggondoltuk, cselekedni.

Hát gondolkozzunk előbb!

Mit kell megfizetni?

Rengeteg summákat! Olyanokat, hogy meg sem tanulta a legtöbb ember az iskolában, hogy kell kimondani azt a rengeteg hosszú számsort, ami kifejezi ezeket az összegeket. Ha meg is tanulta, csak most a háború alatt tehette, mert annak előtte még a legfőbb fináncok sem írtak le ekkora számokat.

Már egymillió is milyen rengeteg sok, hát még tíz- vagy százmillió. Ha így mondom, hogy 1918-ig az Osztrák—Magyar Monarchia hadikiadásai elérték a 100 milliárdot, vagyis a százezer millió koronát, szinte nem is mondtam vele semmit. Amikor a képviselőházban dobálódznak ilyen nagy számokkal, azért teszik, hogy meg ne értse, akivel meg akarják fizettetni, a dolgozó emberek tömege.

Másként próbáljuk hát megérteni.

Ausztria—Magyarország hadikölcsönei 1918 áprilisáig kitettek kerek 97 milliárdot, kilencvenhétezer millió koronát.

Ebből az összegből — a csecsemőket is beleszámítva — a monarchia minden lelkére esik 2132 korona adósság.

Így már világosabb ugye? Így meg lehet érteni, hogy ha az újszülöttet levágják a köldökzsinórról, hát mindjárt van oka sírni. Van bizony, mert máris 2132 korona adósság nyomja a kis vállait.

Igen ám, de hány embernek nincs 2132 korona vagyona? Bizony soknak, a legtöbbnek nincs. Aki munkával tartja el magát s családját, nemhogy kétezer koronája, de kétezer fillérje sincs. Így hát azt lehetne hinni, hogy máris készen volnánk az üggyel! Nincs pénz, nem lehet

fizetni... Bízzuk hát rá a fizetést a kecskeméti öreg templom nagy harangjára. A káros embert pedig — mint a közmondás tartja — egye meg a fene.

Ha így volna, rendben volna.

De, akiknek tartozik az állam, azoknak több ám az eszük, s még az eszüknél is több a hatalmuk.

Ők így számítják.

Igaz, hogy a legtöbb embernek nincs vagyona, de van jövedelme. Kinek kisebb, kinek nagyobb. Aki a kétkézi munkájából él, annak kisebb, aki nem dolgozik, hanem mások dolgoznak neki, annak nagyobb (rendben van ez így? azt döntse el ki-ki maga).

Valamiből azonban él a munkás is meg a falusi szegénység. A munkásnak, a napszámosnak is van jövedelme, amit hétről hétre, hónapról hónapra megkap.

Nem a vagyonból kell tehát visszafizetni az államadósságot — amije a munkásoknak és a falusi szegénységnek amúgy sincsen —, hanem az egész ország lakóinak esztendőnkénti jövedelméből, részletekben.

Az adósság marad adósság. Jó pénz, akárcsak a zsebben volna, az államhatalom kezeskedik érte meg a kamatáért is. Mert csak a vért adták ingyen a háborúban. Az élet volt csak csákiszalmája, bitang jószág. A pénzt — azt jó kamat fejében kölcsönözték a bankok, a gyárosok, nagybirtokosok, a püspökök.

A kamatokat tehát majd fedezi a jövedelem.

Itt megint írhatnánk egy számot, hogy mennyit kell évenként kamatba fizetni a hadikölcsönök után. De minek? Ez is olyan nagy szám, hogyha számjegyekkel és nem betűkkel írjuk, el se tudja olvasni a legtöbb ember. Elég az hozzá, hogy amit kamatba kell fizetni az magában véve több, mint az állam háború előtti évi jövedelme volt. Pedig ezt a jövedelmet is nehezen lehet kipréselni a szegény emberből!...

Ezt is úgy értjük meg a legjobban, ha megtudjuk, hogy minden lakosnak — beleértve itt is a ma született csecsemőt — 116 koronát kell fizetni évente a jövedelméből, kamat fejében, a hadikölcsönök után. Ez csak kamat. Ezt kell fizetni minden esztendőben ítéletnapig, de az adósság csak marad adósság. Nem kevesebb egy ütőgarassal sem, mint volt.

Azután ott volna még a leszerelés, hadsereg újrafelszerelése, a tönkrement közlekedési eszközök helyrehozatala s egyéb mindenféle. A rengeteg özvegy, árva, rokkant ellátása — akármilyen gyalázatosan szúrják is ki szemüket egypár alamizsna fillérrel, szintén pénzbe, adósságba kerül.

Kiknek kell fizetnünk?

Kiknek a vérük nem hullik, de a zsebük telik. Akiknek kezében, zsebében, kasszáiban vannak élükre rakva a hadikölcsönkötvények, azoknak kell fizetnünk.

Hát kik ezek?

No, bizonyosan nem a munkások, kiknek a gyárakban kell robotolni, nem is azok, akik látomtól vakulásig, azon túl megvakulásig izzadnak a beláthatatlan urasági földeken.

Igaz, hogy vannak — nagyon-nagyon kevesen — munkások, falusi szegények is, akik hadikölcsönkötvényeket vásároltak. Tudott dolog, hogy úgy kényszerítették hadikölcsönjegyzésre a katonákat, hogy csak hadikölcsönjegyzésre lehetett szabadságot kapni. Ezért vonta el szája elől a falatot az asszony, járatta még továbbra is rongyokban a gyereket, tett össze éjet s napot, csakhogy összehozhasson 100—150 koronát, s megláthassa a lövészárokban szenvedő, vérző urát még egyszer, mielőtt a halál örökre elszakítaná tőle.

De mennyire rúgnak azok a négy-öt koronák, amiket az ilyen hadikölcsönkötvények után kell fizetni kamat fejében?

Ha erről volna szó, babra menne a játék.

A nagy összegeket azoknak kell fizessük, akik a hadikölcsönökbe fektették a hadiszállításon, a háborún nyert óriási összegeket. Akik tömték a háborús gépezetbe egyik oldalról a vért, a pénzt, hogy a vér is pénz alakjában jöjjön ki számukra a gép másik oldalán.

Mert ha kenyér, ruha, cipő, hús, vaj, tej nincs is a háború óta, de pénz az van. Annyi van, hogy azok, akik mind többet és többet szállítanak a kormánynak, s mind többet és többet nyernek rajta, be sem tudják már más üzletbe fektetni a pénzüket, mint kölcsönökbe.

Világos hát, hogy a hadikölcsönökért azoknak kell fizetniök, akik hasznát húzták a háborúnak: a vagyonos osztálynak, a burzsoáziának.

Hogyan akarják fizettetni?

Még eddig nem mertek a vagyonos osztály képviselői, a hazabirtokosok kirukkolni az adóemelés fajtáival.

Mert az adókat legelsősorban a fogyasztókra róják ki.

Emelték a cukoradót, a boradót, a dohány árát, a húsfogyasztási adót, a vasúti szállítás árát, a gyufaadót, mindent, mindent, amit a tömegek, dolgozók fogyasztanak. A munkájukból élőknek, a városok, falvak munkásainak jövedelmét csak ezen az úton tudják felhasználni a hadikölcsönök kamatainak fizetésére.

Beszélnek persze vagyonadóról, a hadinyereség megadóztatásáról, de a nagybirtokosok, bankárok, papok, hercegek vagyonával úgy bánnak, mint a húsvéti hímes tojással. Ha valamit le is nyesnek belőle, a legfinomabb borotvát veszik elő. Nem úgy, mint a munkások és parasztok jövedelménél, ahol a kikopott élű békanyúzó bicskához hasonló az adónyúzó kés, amikor a legóvatosabban vágnak is vele, belehatol az elevenbe, mélyen, be a csontig.

A rengeteg összeget tehát senki mással nem akarják megfizettetni, mint a dolgozókkal. Ami megmaradt a vérből a háború alatt, azt ki akarják még csavarni a háború után. Mert a vagyonos osztálynak annyi a jövedelme, hogy ha minden nap dagadtra eszik-isszák magukat, akkor is csak egy nagyon kicsi részét fogyasztja el jövedelmének s fizeti fogyasztási adóba. A dolgozók, a munkájukból élők ellenben nemcsak elköltik minden jövedelmüket, de sokszor lát csillagokat szemük az éhségtől.

Ki fizesse hát a háborút?

Az már bizonyos, hogy a vagyonos osztálynál: a földesuraknál, bankároknál nem hiányzik a jó szándék, hogy a háborúnak minden költségét a szegény emberek, dolgozók nyakába zúdítsák.

Így is illik ez! Tudják ők, mit csinálnak.

Egyszerűen így gondolkoznak: Ha ez a munkás, ez a paraszt olyan engedelmesen ment vágóhídra, mint a jármos ökör — ment, mikor az életéről volt szó, hát hogyne tartaná oda a hátát, amikor csak a bőrt nyúzzuk le róla, no meg egy keveset a húsból is. S míg a frontokon véreztek, addig odahaza minden krajcárnyi eleség elfogyasztásánál legalábbis egy vagy másfél krajcárt fizet a hadikölcsönök kamatára.

És ez így is van rendjén.

Amíg elég ostoba a nép arra, hogy a fegyvert saját elnyomására tartsa a kézben, amíg elég tökkelütött, hogy a vérét csapoltassa, hogy mások pénzt préseljenek hulló véréből, addig rendjén van, hogy még a lélegzetvételét is megadóztatják, hogy legyen miből fizetni a háború költségeit.

Ezen csak egyképpen lehet segíteni. Nem másként, mint hogy felébredjen az országnak a dolgozó többsége, s rájöjjön arra, hogy az ő fegyverei tartják fenn azt a hatalmat, mely a háborút vele véreztette végig s költségeit vele fizetteti meg.

Akié a fegyver, azé a hatalom.

Ezt nem mások tanították, mint a hadviselő államok koronás és koronázatlan fejű rablóvezérei.

Meg kell hát tanulni tőlük!...

Meg kell tanulni elsősorban, hogy a fegyverrel nemcsak a mások rablóhatalmát lehet megtámasztani, hanem a magunkét is meg lehet alapítani a mások elnyomó hatalmának romjain.

Akié a hatalom, az dönti majd el, ki fizeti a háborút.

Amíg a vagyonos osztályok hatalmát támogatja fegyvereivel a munkásság és falusi szegénység, addig egészen bizonyos, hogy a véren kívül pénzzel is ő adózik a háborúért.

A hatalom megszerzése útján elérheti a munkásság, hogy az ebül szerzett, hadikölcsönbe fektetett vagyon ebül is fog elveszni. Enélkül még az ükunokátok is nyögheti ennek a háborúnak a terhét.

Csak egy út van hozzá, hogy önmagunk s utódaink ne roskadozzanak egész életük során a mások rablóhadjáratának terhe alatt: a kézben levő fegyvert arra használni föl, hogy a magunk számára szerezzük meg a hatalmat.

Így, de csakis így szabadulhatunk meg a háborúnak reánk szakadó terhétől, s kimondjuk, hogy a hadikölcsönöket, melyeket a vagyonos osztály rablóhadjárata érdekében csináltak, fizesse a kecskeméti öreg templom nagy harangja.

Ki fizet a háborúért? Moszkva 1918. OK(b)P magyar csoportja. 8. old. (Kommunista Könyvtár. 4. sz.)
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 100—107. old.

A felkelést megelőző ausztria—magyarországi munkásmozgalom már magában hordozta az érlelődő forradalom minden ismérvét. Az osztrák—magyar és a német lapok csak töredékes híreket adnak a megindult forradalmi mozgalomról.

De még ezekből is levonhatunk két fontos következtetést arra vonatkozólag, milyen erejű az ellenállás és mekkora jelentőségű a forradalmi mozgalom.

Először: a magyarországi sztrájk nem helyi jellegű.[128] Ez nem egyes szakmákra kiterjedő sztrájkok sorozata, hanem egyetlen tömegsztrájk, amely általános jellegű abban az értelemben, hogy a munka megállt az ipar, a közlekedés minden fontos ágában, sőt a bányákban is.

Másodszor: az általános sztrájk korántsem csupán az éhínséggel vagy a választójoggal kapcsolatos követelések miatt tört ki. Az általános sztrájk az államhatalom eszközei, a katonai klikk és a fegyelem ellen irányul.

A sztrájkoló munkások követelései a parlamenti állam keretein túlmenő hatalmi kérdésekként jellemezhetők. Ez a mozgalom kétségkívül nem fog megállni egy közönséges tömegsztrájk keretei között, annál is inkább, mert a hadviselő állam létérdekeit roppant veszedelem fenyegeti.

A mozgalom ma már a forradalom azon szakaszának tipikus formáinál tart, amelyek közvetlenül megelőzik a felkelést. Egyre gyakoribbá válnak a részleges munkabeszüntetések, amelyek egyáltalán nem fordultak elő a háború első három éve folyamán, egészen az októberi forradalomig. A polgárbékét ripityára zúzták maguk a munkások.

Nem segített a hivatalos szociáldemokrácia vezéreinek békítgetése sem, amely megmaradt a szűk értelemben vett parlamentarizmus keretei között.

Igaz, a proletariátus mozgalma spontán tört ki, a sztrájkolóknak nincs világos fogalmuk a konkrét társadalmi viszonyokról, a mozgalomnak nincsenek vezérei, a mozgalom félig-meddig konspiratív, de kétségkívül forradalmi. Már eddig többet ért el, mint a választójog talaján végzett negyven évi munka.

A munkások a felszabadulás útját keresve eljutottak a szakszervezetekbe.

A magyar szakszervezetek, amelyeknek taglétszáma a háború előtt sohasem haladta meg a száztízezret, az utóbbi két év alatt több mint százezer új taggal növekedtek.[129] A háború alatt nem sikerült átalakítani a munkásszervezeteket a proletariátus forradalmi követelményeinek megfelelően, de a munkások a szakszervezeti vezetőket mellőzve folytatják a harcot.

A tömegharc Magyarországon a munkásmozgalom szokásos eszközévé vált, noha hivatalosan még nem hagyták jóvá.

A párt hivatalos lapjai kerek tizenöt éven át fenyegették a burzsoáziát: „Orosz módra fogunk beszélni". A magyar proletariátus ma valóban orosz módra beszél és cselekszik.

Budapesten általános sztrájk van. A vasutasok beszüntették a munkát. Az üzemekben küszöbön áll a sztrájk. A postaalkalmazottak passzív ellenállást fejtenek ki, ez pedig nem egyéb, mint leplezett sztrájk.

Sztrájkolnak a legnagyobb szénbányák is.

A magyar kereskedelmi miniszter[130] nyilatkozata szerint csupán a petrozsényi sztrájk miatt naponta 600 vagon szén esik ki. A közlekedési válság a végsőkig kiéleződött.

A munkások nyíltan megtagadják a militarizált üzemek igazgatóságainak parancsait.

A parancsnokokat és a tiszteket azzal fenyegetik, hogy őket is ugyanaz a sors éri, mint azt a pécsi ezredest, akit a katonák puskatussal vertek agyon.[131] Az effajta fenyegetések hangoztatásáért letartóztatott egyes munkásokkal szemben alkalmazott terrorintézkedések voltak közvetlen okai annak a sztrájknak, amely az egyik legnagyobb magyar szénmedencében kitört.[132]

Budapesten a munkások az állami vasúti műhelyekben rendezett lövöldözés után szétverték az egyik gyár irodáját.

A vasmunkás küldöttek követelései[133] közt, melyeket június 19-én tettek közzé, két ilyen pont szerepel:

1. távolítsák el a gyárakból a csendőröket;
2. mozdítsák el a vasúti műhelyek igazgatóságát.

Június 21-én pedig a budapesti sztrájk általánossá vált. A lapok nem jelentek meg. A villamosközlekedés leállt. A posta- és a vasúti alkalmazottak szolidaritásukról biztosították a sztrájkoló munkásokat; náluk is erős a mozgolódás.

Megszűnt a posta-, távíró- és telefonszolgálat magánfelek részére is.

A pártok és a szakszervezetek vezérei megpróbálták tompítani a mozgalmat; de napról napra újabb kiáltványok jelennek meg, amelyek a sztrájk folytatására szólítják fel a munkásokat.

A kereskedelem- és iparügyi miniszter a parlamentben kijelentette, hogy a vasúti és postaalkalmazottak mozgalmát a legszigorúbb megtorló intézkedésekkel elfojtják. A kormány erőszakkal akarja elfojtani a munkásmozgalmat. A proletariátusnak erre nem szórványos lövöldözéssel kell válaszolnia, mint a legutóbbi budapesti események idején,[134] hanem tömegmegmozdulással.

A burzsoázia a katonai erőre nem számíthat többé. A katonák a nép oldalára állnak át, s nemcsak Pécsett, ahol agyonvertek néhány tisztet, hanem más városokban is csatlakoznak a munkásokhoz. A magyar alföldön valóságos ütközetek zajlottak le a katonaszökevények és a csendőrök közt. Az olasz fronton a magyar csapatok a románokhoz, a szlovákokhoz és a szerbekhez hasonlóan vagy megtagadják a támadási parancsot, vagy megadják magukat.

A „megbízható" csapatok létszáma egészen jelentéktelen. Viszont növekszik a katonaszökevények és a fegyelmezetlenség miatt letartóztatottak száma.

A magyar katonai fegyházak már régen megteltek, úgyhogy a civil börtönöket is igénybe kellett venni.

Tisza előtérbe került. Egyelőre még Wekerle, ez a magyar Trepov[135] a miniszterelnök. Tisza gróf azonban kijelentette: nincs már messze az az idő, amikor kezébe veszi a hatalmat, hogy a megtorló intézkedéseket kíméletlenül végrehajtsák.

De kérdéses, hogy Tiszának lesz-e ideje hozzá. Magyarországon olyan az objektív helyzet, hogy nyílt diktatúra nélkül kevés remény van parlamentáris kormány útján való kormányzásra.

A burzsoázia nyílt diktatúrájától pedig már nincs messze a proletariátus nyílt diktatúrája.

Pravda, 1918. július 4.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 108—111. old.

Ha az ostobaság árvíz volna s az árvizet tápláló záporeső a rágalom, s ha nem volna olyan erős szikla a munkásoknak és földtelen parasztoknak az az állama, melyet Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságnak neveznek, már rég elpusztította volna az a rágalom táplálta ostobaságáradat, melyet ellene zúdítottak. Mert nemcsak az egész világ elnyomói, a munkások kizsákmányolói, a föld elbitorlói, valamennyi ország vagyonosai néznek minden oldalról farkaséhséggel, sakálétvággyal a tanácsok köztársaságára, de bambán áll vele szemben igen sok-sok munkás is. Ezt az ostobaságot táplálja temérdek rágalmazó újság, könyv, írás, melyeknek egy részét olyanok is írják, olyanok is terjesztik, akik farkasbőrbe búyt bárányok módjára szocialista köntöst öltenek magukra, hogy megakasszák a vérig kínzott munkások forradalmát.

Kerülnek ki még maguknak a munkásoknak soraiból is olyanok, akik azt mondogatják — ki magában, ki hangosabban:

Nekem nem kell ilyen forradalom, nekem nem kell ilyen szabadság, mint Oroszországban van. Mik azok a munkástanácsok, a szovjetek? Hogy lehessen azt elképzelni, hogy Oroszországban nincs képviselőház. Évtizedeken át küzdöttek az oroszországi munkások az alkotmányozó gyűlésért. Ahol nincs általános választójog, ma is küzdenek érte, s itt Oroszországban, amikor már elérték, amiért küzdöttek, szétrombolták a bolsevikiek. Köztársaság volt, amelyben mindenki joghoz jutott, részese volt egy alkotmánynak, s ők helyébe mégis a munkástanácsok köztársaságát követelték, s ezt meg is csinálták. S jött is erre rendetlenség. Olyan, amilyent nem láttak még egyetlen országban sem. Még sajtószabadság sincs, telve a börtönök, itt is, ott is lázadások, egy front az egész ország.

Így beszélnek sokan, akik látóhatárának legmesszebb távola — a saját orruk. Még jó, ha jó hosszú jutott nekik belőle.

A közmondás azt tartja: az ostobaság ellen az istenek is hiába küz-

denek. Mi bolsevikiek, kommunisták mégis megpróbáljuk ezt, sikerül is nekünk, nem fogunk hiába küzdeni, mert mi — ellentétben a papi butítás faragta isteni bálványokkal — vagyunk, létezünk, létezni fogunk és győzni fogunk. Amint Oroszországban győztünk, úgy fogunk győzni az egész világon.

Nemrégiben készült az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya, nem kell egyéb, mint ezt szembeszögezni minden ostobasággal.

A rágalmazó rosszindulat ellen nem használ, a vagyonos osztályt nem fogjuk meggyőzni helyességéről, mert hisz ennek az alkotmánynak minden szava egy-egy darab föld, mely bekoporsózott hatalmukra esik, a jó mélyre megásott sírjukra. De a munkásember, a gyáriak, az urasági földeknek kizsákmányolt dolgozója meg fogja érteni, mert rá nézve nem temetőföld ez az alkotmány, hanem szikla, melyre felállva kiszabadul a nyomorúság, kínok, szenvedések feneketlen tengeréből.

Lássuk hát, milyen alkotmányt csináltak a bolseviki-kommunisták, mik a munkástanácsok, mi az a szocialista szövetséges tanácsköztársaság?

A munkástanács — a felszabadító

Ingyen nem adja ki kezéből önként a vagyonos osztály a tőkét, a gépeket, munkaszerszámokat, a földet. Amíg azonban ez a kezében, a magántulajdonában van, addig a munkást, még ha száz percenttel is felemelik bérét, mégiscsak kizsákmányolja a munkáltatója. Hogy kizsákmányolhassák a munkásokat, elnyomás alatt tartják őket a tőkések. Az az eszköz, amellyel elnyomják a vagyonosok a vagyontalanokat, erőszakkal megakadályozzák a munkást abban, hogy megszüntesse a kizsákmányolást, az erőszaknak szervezete: az állam. Elnyomni erőszakkal a munkásosztályt, hogy kizsákmányolni lehessen: ez az értelme az államnak. Amit alkotmánynak szokás nevezni általában, az a paragrafusokba szedett, törvény formájába öltöztetett erőszak.

A munkásosztály tudta azt, hogy az ő kizsákmányolásának oka nem más, mint hogy a termelés eszközei, melyekkel az életszükségleti cikkeket előállítják, egyesek magántulajdonában vannak.

Azt is tudja már jó ideje, hogy ezen csak úgy lehet segíteni, hogyha a tőkét kiveszi ezeknek a keveseknek a tulajdonából, s az összes dolgozók társadalmának birtokába helyezi. A jó szándék nem is hiányzott. Ámde a jó szándék gyönge sóhajtozás az erőszakkal szemben.

A pokolhoz vezető út jó szándékkal van kikövezve, a sóhajtás pedig még egy rezgőnyárfa levelét sem mozdítja meg, nemhogy olyan páncélos várat tudna megdönteni, mint a vagyonosok, a burzsoázia állama.

Azt is tudjuk már jó régen, hogy a tőkének egyesek birtokából való kiragadásához s az összesség birtokába való helyezéséhez egy olyan állapoton keresztül vezet az út, mely állapotban a hatalom minden eszköze azok kezében, s kizárólag azok kezében van, akiknek nem érdekük a kizsákmányolás fenntartása, de minden érdekük annak megszüntetését követeli. Ezt az állapotot nevezik a proletárok diktatúrájának.

Nincs olyan szélesen általános, nincs olyan egyenlő választójogon felépülő alkotmány, nincs olyan demokratikus köztársaság, mely ezt az átmenetet biztosítaná. Míg a vagyonos osztálynak joga van, addig hatalma is van. Míg hatalma van, addig uralkodik és elnyom. Ha már minden kötél szakad, akkor elő a hadsereggel, a csendőrséggel, rendőrséggel, mely vérbe fojtja azt, amit törvénnyel, paranccsal elintézni nem lehet. — A törvény ereje végső eredményben az az erőszak, mely végrehajtását biztosítja. Mindegy e tekintetben, hogy az állam élén koronás császár vagy király, vagy cilinderes köztársasági elnök áll.

Ami az átmenetet a szocializmushoz biztosítja: az a proletárok korlátlan hatalma, diktatúrája.

Jó, ezt tudjuk, mondja rá valamelyik bölcs, aki kanállal ette a tudományt, melyet a kis képes burzsoá újságok meg az áruló szocialista lapok tömtek beléje. De hát mi köze van a bolseviki-kommunisták találmányának: a munkástanácsoknak, szovjeteknek a proletárok korlátlan uralmához, diktatúrájához.

Ennek a bölcsnek, akár munkás legyen az illető, akár valamilyen „házi barátja" a munkásságnak, a szovjet alkotmánnyal feleljük:

A szovjet, a munkások és parasztok tanácsa, a proletárdiktatúra formája, szervezete, a munkások és parasztok hatalmi eszköze.

Nem a népé, mely elnevezés alatt értik a tőkéseket is, a minden rendű és rangú burzsoákat, hanem a munkásoké, a földtelen parasztoké, kik a szovjetekben egyesített hatalmukat arra használják fel, hogy —

amint az új alkotmány mondja — „teljesen elnyomják a burzsoáziát, megsemmisítsék embernek ember által való kizsákmányolását, bevezessék a szocializmust, melynek idején sem osztálykülönbségek, sem államhatalom nincs."

A burzsoáziának szüksége volt arra, hogy a maga osztályuralmát ilyen kifejezések alá rejtse: „demokrácia", „néphatalom", „általános nemzeti." Így tudja megcsalni, elbódítani az elnyomott munkásosztályt, s a maga rablóállamát, rablóhatalmát olyan színben tünteti föl, mint „általános, népi, nemzeti érdekek" képviselőjét, védelmezőjét.

A munkásosztálynak nincs szüksége erre. Éppen azért, mert neki a hatalom nem a kizsákmányolás örökkévalóvá tételének, az osztálykülönbségek fenntartásának eszköze. Neki csak arra kell a hatalom, hogy megteremtse azt az állapotot, amidőn nem lesznek gazdag herék és éhezve dolgozók, elnyomók és elnyomottak; amikor csak az eszik, aki dolgozik.

Ennek a célnak eszközei: a munkástanácsok, a szovjetek, ennek a hatalomnak, a munkásosztályt fölszabadító hatalomnak foglalatja: a tanácsok, a szovjetek köztársasága.

Kinek van joga a tanácsköztársaságban?

Mondottuk már, hogy amíg a burzsoáziának joga van, addig nem lehet tőle elvenni a tőkét, mely a hatalmat, a kizsákmányolás lehetőségét biztosítja számára. Ki kell zárni tehát a hatalomból, hogy megszüntethető legyen a dolgozók kizsákmányolása.

A tanácsköztársaságban ezért csupán azoknak van részük a hatalomban, csak azok választhatók a követek tanácsába, akiknek nem érdekük a kizsákmányolás fenntartása, de minden okuk megvan arra, hogy ezt eltöröljék a föld színéről.

Így intézkedik erről a tanácsköztársaság alkotmánya:

A tanácsba választás és választhatóság joga vallásra, nemzetiségre, illetőségre stb. való tekintet nélkül megilleti az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság következő polgárait, akik a választás napjáig a 18. életévüket meghaladták:

a) Mindazokat, akik megélhetésük eszközeit termelő- és közhasznú munkával szerzik meg, éppúgy azokat a személyeket, akik a háztartás-

ban foglalkoznak, mely ezeknek a termelőmunka lehetőségét biztosítja, úgy mint: minden fajtájú és rendű munkást és alkalmazottat, akik az iparban, kereskedelemben, mezőgazdaságban stb. foglalkoznak, parasztokat és földművelést űző kozákokat, akik nem foglalkoztatnak nyereség céljából bérmunkásokat;

b) a tanácsköztársaság hadseregének és hajóhadának katonáit.

Természetesen, ha ilyen személy munkaképtelenné válik, jogait nem veszíti el.

Nincs azonban joguk a választásra, s nem is választhatók:

a) Azok a személyek, akik nyereség céljából bérmunkásokat foglalkoztatnak;

b) azok a személyek, akik nem munkából származó jövedelemből élnek, mint pl. a tőkekamatokból, vállalkozói nyereségből, vagyon jövedelméből stb.;

c) magánkereskedők; üzlet- és kereskedelmi közvetítők;

d) szerzetesek, papok;

e) volt rendőrségi alkalmazottak és ügynökök, Oroszország uralkodóházának volt tagjai;

f) ezenfelül az elmebetegek s olyan bűntettesek, akiket politikai joguk elvesztésére ítéltek el szovjet hatóságok.

Azok választhatnak és azok választhatók, akik nem a munkások munkájából élnek, s csak azok részesei annak a hatalomnak, melyeket a tanácsok képviselnek. Senki sincs közöttük, aki abból él, hogy másokat kizsákmányol, munka nélkül hízik mások rovására.

A tanácsköztársaság szervezete

A falvak választotta követtanácsok a közös ügyek intézésére egyesülnek a járások tanácsaiban, a járások a kerületi majd a kormányzósági tanácsokban. Ezeket a járás, a kerület vagy a kormányzóság munkás-, paraszt- és vörös hadseregbeli követeinek gyűlése választja.

Minden követtanácsnak megvan a maga végrehajtó bizottsága, mely a követgyűlések közötti időben a hatalom képviselője s a folyó ügyek intézője.

A tanácsköztársaság legfőbb hatalma az oroszországi tanácsgyűlés

(kongresszus). Minden városi követtanács 25 ezer választó után, a kormányzósági tanácsok 125 ezer lakos után egy követet küldenek erre a gyűlésre. A kongresszus legalább kétszer ül össze egy esztendőben, s ez választja az Oroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot, mely a kongresszusok közötti időben a legfőbb hatalom képviselője.

Ez a központi végrehajtó bizottság a legfőbb törvényhozói végrehajtó és ellenőrző szerve a szocialista szövetséges tanácsköztársaságnak, mely a kongresszusnak felelős. Ennek egyes osztályai a népkomisszariátusok, amelyeknek tanácsa intézi az ország ügyeinek általános igazgatását.

Tizennyolc ilyen népkomisszariátus van. Köztük a nemzetgazdaság legfőbb tanácsa, melynek kezeiben fut össze a gazdasági élet minden szála, s amely a termelés szocialista szervezetét építi föl.

Valamennyi ilyen komisszariátus felelős a komisszárok tanácsának, a központi végrehajtó bizottságnak és a tanácsok oroszországi kongresszusának.

Szép, szép, rázza mindezekre fejét a demokrácia híve, aki nem tud valami dicsőbbet, szebbet és magasztosabbat elképzelni, mint az általános, egyenlő és titkos választójogot s az ennek alapján minden öt esztendőben választott törvényhozó testületet. De hát mi a különbség a központi végrehajtó bizottság és a képviselőház, valamelyik város követtanácsa és választott községi képviselő-testület között.

Bele kell minden kőbe botolnia annak, aki oly rövidlátó, hogy nem veszi észre egyszeri hallásra vagy olvasásra a különbséget, melyek kurtán összefoglalva a következők:

1. A tanácsköztársaságban azoknak van joguk s azoké a hatalom, akik munkájukból élnek: a gyárak, a műhelyek, a bánya, az erdő, a mező dolgozóinak.

A burzsoá államban, még ha legáltalánosabb is a választójog, a hatalom a vagyonosoké, akik ezt ki is használják a munkások elnyomására, kizsákmányolására.

Akárhogy is sikerül a munkásoknak beválasztani képviselőiket a képviselőházba vagy a városok és községek önkormányzati testületeibe, a hatalom — melyet a tőke biztosít a vagyonos osztálynak — csak addig tiszteli ezeknek jogát, míg a tőke érdekeit nem sértik. A választásoknál mindjárt meglátszik, hogy az a hatalom dönt,

melyet a pénz birtoka nyújt. A burzsoá sajtó minden hazugsága, a hivatalnoksereg minden erőszaka, a csendőrség, rendőrség, katonaság vérengző szuronyai, kardjai, gyilkos golyói lehetetlenné teszik, hogy a lakosság többségét alkotó dolgozó rétegek képviselete a törvényhozó, szabályalkotó testületekben valaha is többségre jusson.

2. A burzsoá állam képviselőházába négy-öt esztendőnként egyszer választ legjobb esetben is a munkás, ha tudniillik a burzsoázia elég biztosnak érzi magát ahhoz, hogy jogot adjon neki, s ezzel is becsapja, hitegesse a kizsákmányoltakat, hogy ők részesei annak a hatalomnak, mely az ő elnyomásukat szolgálja. Mégha van is négy-öt esztendőnként beleszólásuk a dolgozóknak abba, hogy ki hozza a törvényt, amely — ismételjük — nem más, mint paragrafusokba szedése az elnyomásnak — abba már sehogyan sincs beleszólásuk, hogy hogyan hajtják végre a törvényt. Ebbe már aztán nem enged beleszólást a vagyonos osztály, a hivatalnoksereg fölötti rendelkezést kizárólag magának tartja fönn. A hivatalnok ura és parancsolója a munkástömegeknek, a rendőrkapitány kiskirály, a szolgabíró meg valóságos atyaúristen a burzsoázia, a vagyonos osztály kegyelméből.

Valójában azt lehet mondani, hogy a burzsoá állam s annak egész szervezete a monarchiában éppúgy mint a parlamenti köztársaságban a vagyonos osztály végrehajtó bizottsága, melynek dolgába beleszólni nincs módjában a város meg a falu dolgozó tömegének.

A tanácsköztársaságban egészen másként megy a dolog. A tanácsokba három hónaponként választják a követeket. Aki a három hónap alatt nem úgy sáfárkodott, mint ahogy választói: a munkások és parasztok akarták, pokolba lehet küldeni. Még nem is szükséges várni a három hónap elteltéig, mert a munkások szervezetei időközben is megfoszthatják a tisztségében meg nem felelő követet. — A küldöttek tanácsok s maga a központi végrehajtó bizottság nemcsak a szabályokat és törvényeket alkotják, de maguk hajtják is végre azokat.

Így nemcsak a törvényhozás, de az igazgatás is a munkások kezében van. — A munkások egyesülései, szervezetei: a párt, a szakszervezetek, a szövetkezetek tagjai egyúttal a követtanácsok tagjai is. — Ezek a szervezetek közvetlenül elküldik képviselőiket a nemzetgazdaság tanácsaiba, úgyhogy a munkások legközvetlenebb összeköttetésben állnak a követtanácsokkal.

A munkás nem idegenhez fordul a tanácsköztársaságban, mikor ügyes-bajos dolgát akarja eligazítani. Nem az ellenségéhez kell folyamodnia, amikor igazát keresi, hanem a saját osztályos társához, aki a nyomorúságnak és küzdelemnek útját éppúgy végigjárta, mint maga az igazát kereső.

A küldött-tanács a legfőbb hatalom, a gazdasági életnek is ő a szabályozója. A munkások fölötte állanak rögtön a tőkének tanácsaik révén, nem kell sztrájkolniok még az ideig sem, míg ki nem ragadták a tőkét a vagyonosok kezei közül. Nem kell éhezniök pár hatosos napszámbér-emelésért heteken át tartó sztrájk idején, mert tanácsaikban maguk állapítják meg a munkabér összegét s az összes munkafeltételeket.

A munkások maguk ellenőrzői a termelésnek addig is, míg a tanácsköztársaság kezébe veszi az összes gyárakat, műhelyeket, s maguk a munkások igazgatják az üzemeket.

A bíráskodás is a tanácsok feladata. Nem a függetlenség mázával leplezett burzsoá bírák alkalmazzák a vagyonos osztály érdekében hozott törvényeket, hanem a tanácskövetekből alakult forradalmi bíróság ítélkezik a forradalmi rend megszegői fölött.

Elég ennyit elmondani abból, mit jelent a tanácsköztársaság. Csak az nem látja a különbségeket, aki nem akarja látni. Mindez csak bevezetője a szocializmusnak, az az állapot, melyet — mint mondottuk — proletárdiktatúrának neveznek, melynek idején a munkásság és a falusi szegénység elnyomóinak nyakára lép, s addig szorongatja, míg kiadja páráját az elnyomók osztálya.

Jó volna, ugye?

No, ez nem volna rossz nálunk se, mondják rá az elnyomottak. Bizony jobb, kellemesebb állapot, mint mikor őfelsége a király nevében intézik minden dolgunkat a fizetett ellenségeink. Ez már csakugyan többet ér, mint az általános választójog, ha mégolyan egyenlő s hét pecsétesen titkos is a szavazás.

Nem butaság ez a tanácsköztársaság, bolond is volna az a munkás, aki azt akarná, hogy azon a címen, hogy osztozkodik a hatalomban a vagyonos osztállyal, továbbra is az ő hatalmuknak vetné meg alapját.

— Mégiscsak úgy van, hogy jobb, ha a magunk közül valók igazgatják dolgainkat, mintha az ellenségeink.

Hát jó volna ez, nagyon jó!

Bizony jó volna, szép volna, ha így volna Magyarországon is.

Ámde az ilyen morfondírozással sohasem érjük el. Éppúgy nem, mint akkor, ha egyéb jót nem tudunk elképzelni a munkásosztály számára, mint az általános, az egyenlő választójogot s a községenkénti és titkos szavazást, melyet a burzsoázia megad szívesen abban az esetben, ha nem zavarja üzleteit.

Ezt nem az általános választójoggal, hanem a csupán dolgozókra: a munkásokra, a földtelen parasztokra kiterjedő választójoggal lehet elérni.

Nem a választójogot, hanem a hatalom megszerzését kell hogy harci zászlajára írja a munkásosztály.

Természetesen ezt a jelszót nem lehet megvalósítani békés tüntetéssel vagy éppen az osztályközi béke prédikálásával.

A hatalomnak harc az ára...

Kíméletlen, kegyetlen forradalmi harc, melynek a vagyonos osztály teljes megsemmisülésével kell végződnie.

Általános sztrájkon, a munkások és parasztok fegyveres felkelésén keresztül vezet az út hozzá.

Soha jobb alkalom nem volt erre, mint éppen mostan.

A burzsoázia a maga rablóháborúja érdekében fegyverbe állította az egész munkásságot. A fegyverek, melyekre hatalmát alapítja, a mi kezünkben vannak. Csak föl kell használnunk azokat a magunk hatalmának megalapítására!

Hát ne sóhajtozzunk, ne bizonykodjunk, ne sopánkodjunk, hogy jó volna, hanem mondjuk ki, hogy:

Magyarországon is megteremtjük a tanácsköztársaságot.

S amint mondjuk, úgy is cselekedjünk.

Mi a Tanácsköztársaság? Budapest 1918. KMP. 8. old. (Kommunista Könyvtár.)
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 112—123. old.

AZ OSZTRÁK–MAGYAR MILITARIZMUS BESTIALITÁSA A HAZATÉRT FORRADALMÁR HADIFOGLYOKKAL

Ezt a fényképfelvételt Ukrajnából kaptuk.

Azt lehetne gondolni, hogy lázadó ukrán parasztok kivégzését ábrázolja.

Az akasztófákon azonban nem ukrán forradalmárok lógnak, hanem volt hadifoglyok, internacionalista forradalmárok, bolsevikok.

A bitófák körül tisztek álldogálnak és nézegetik a kivégzetteket, akik a nemzetközi szocialista forradalomért haltak meg, miután itt Oroszországban elsajátították a forradalmi kommunizmus tanait és vállalták, hogy érte életüket is feláldozzák.

Az osztrák—magyar imperializmus hóhérai kifogástalan munkát végeztek: a kivégzett katonák a szolgálati szabályzat valamely paragrafusa alapján lógnak az akasztófán.

De nem csupán Jekatyerinoszlávban emeltek bitófákat. Sőt, nemcsak Ukrajnában. Ausztriában és Magyarországon is akasztófákat ácsolnak.

Megbízható hírforrásokból ismerjük a Magyarországon, Pécs városában lezajlott katonai zendülés részleteit.

Az Oroszországból hazatért hadifoglyokat menetzászlóaljakba sorozták. A 8. ezred zászlóalja már a pályaudvaron várta a bevagonírozást. A csoportokba verődött katonákat a családtagok vették körül, hogy búcsút vegyenek az imperializmus áldozataitól, mielőtt azok útnak indulnak a frontra. A szuronyos őrök megkezdték az asszonyok és gyerekek eltávolítását. Amikor az egyik asszony utoljára meg akarta ölelni a férjét, egy fiatal tiszt kivont karddal rontott reá. A felháborodott katonák ott helyben agyonlőtték ezt a tejfelesszájú hóhért. Aztán egy ezredes jelent meg, kezében revolverrel. A katonák őt is megölték a zászlóalj valamennyi tisztjével együtt és hatalmukba kerítették a pályaudvart.

Teljes öt napon keresztül tartott a harc a fellázadt katonák és az ellenük küldött osztagok között.

Csak az ötödik napon tudták elragadni a pályaudvart a felkelőktől; de akkorra már csak mintegy százan voltak — a többiek ugyanis hazamentek a családjukhoz.

A foglyul ejtett száz katonát pontosan ugyanúgy akasztották fel, mint testvéreiket Ukrajnában.[136]

Hasonló kivégzések voltak a magyarországi Rimaszombaton[137] és Inzersdorfban.

Bitófák nőnek a földből. Az osztrák—magyar imperializmus bestialitása napról napra fokozódik.

Ám mindez hiábavaló. A forradalmi mozgalom növekedik. Gyorsabban, mint az imperialisták bandája által állított bitófák száma.

Az Ausztria—Magyarországra hazatérő hadifogoly-tömegek magukkal viszik hazájukba a forradalom lángját, és ezt már semmivel sem lehet megakadályozni.

A bitófák mit sem segítenek, mert a forradalmi önfeláldozás az emberek húsává és vérévé válik.

Jellemző, hogy az osztrák—magyar katonák, akik a kommunista lap szerkesztőségében megpillantották ezt a fényképfelvételt, nyomban kijelentették:

„Nemcsak ezeknek az élenjáró küzdőtársainknak emlékét őrizzük meg, hanem a bitófákét is, amelyeken kivégezték őket, és azokat fogjuk felkötni oda, akik ezt az ocsmány gaztettet elkövették."

A gonosztett, amelyről e fényképfelvétel hírt ad, érthetővé teszi ezt az ádáz haragot.

Kun Béla

Pravda, 1918. július 13. Az osztrák—magyar militarizmus bestialitása.

Minden proletár tekintete Oroszországra szegeződik. Az üldözöttek tömegesen szöknek Ukrajnába, de csak elvétve sikerül egyeseknek eljutni Oroszországba.

Nemrég egy magyar fémmunkás jelentkezett csoportunknál. Az olaszországi arcvonalról szökött, illegálisan húzta meg magát Budapest környékén, majd június 1-én Bukovinán és Ukrajnán keresztül Oroszországba szökött. Társa a hadifogolytáborban teljesített szolgálatot és az orosz foglyoktól megtanult valamennyire oroszul.

Hamis iratokkal — amelyeket könnyűszerrel lehet vásárolni Magyarországon — sikerült a határig eljutniuk. Közülük az egyik közölte az Oroszországi Kommunista Párt magyar nyelvű lapjával, a „Szociális forradalom"-mal, milyen okok késztették őket arra, hogy Oroszországba menjenek.

„Azt kérdezik tőlem, miért jöttem át Magyarországról Oroszországba. Jó okom volt rá.

A Tisza-kormányt, amelyet 1917-ben küldtek a pokolba, Esterházy gróf hírhedt »demokratikus« kormányzata váltotta fel. Ez utóbbi a »gyakorlatban« mutatta meg a demokráciára való hajlandóságát. Tárgyalásokat kezdett a Szociáldemokrata Párt vezetőivel, térdenállva könyörgött nekik, hogy támogassák munkájában és értessék meg a munkástömegekkel, hogy a »haza« veszélyben van. »Ellenség vesz körül bennünket« — mondotta. De azt elfelejtette megemlíteni, hogy a veszedelem a grófi uradalmakat fenyegeti.

Csupán azt hangsúlyozta, hogy feltétlenül fokozni kell a termelékenységet, s akkor jutalmul bevezetik az általános, titkos, nőkre is kiterjedő választójogot. Megígérte, hogy a reformot a lehető leggyorsabban a parlament elé terjeszti, hogy azután együttesen hagyhassák jóvá a proletárokat sújtó hadikölcsönöket. — Helyet adunk önöknek ezenkívül a most alakuló közélelmezési bizottságokban is: ez a tisztség valóban nem csekélység olyan időben, amikor nincs kenyér, és amikor

törhetjük a fejünket, miként elégítsük ki a kenyeret követelő tömegeket.

A párt vezetői efféle választ adtak: »Adjátok meg mindezt nekünk; mi már tudjuk, hogy mit kell tennünk. Engedélyezzetek tüntetést, amelyen megmagyarázhatjuk a politikai helyzetet, és meglesz az eredmény. Isten önökkel, mélyen tisztelt urak!« — A tüntetés le is zajlott,[138] de a várt eredmény nélkül. Hanem valami olyasmi történt, amire a vezér urak még álmukban sem gondoltak.

A Rákóczi út és a Múzeum körút sarkán valamennyi kirakatot bezúzták, az üzleteket kifosztották, az árukat hazahurcolták. Ez már túl sok volt... A »Népszava« nem sokkal ezután magyarázkodó cikket közölt, mely szerint a dúlásban Tisza bérencei bűnösek. Nem olyan emberek, akik józanul gondolkoznak, hanem a csőcselék, amelyet Tisza bérelt fel, hogy letaszítsa Esterházyt a miniszterelnöki székről. — De ez nem ajánlatos, hiszen a választójogi reformot csakis ő, Esterházy hozhatja meg. — A letartóztatások bizonyítják, hogy a lázadást nem a csőcselék rendezte, sem a Tisza-bérencek. A letartóztatottak — mint kitűnt — szervezett munkások voltak, akik sohasem adták el magukat Tiszának, miként ezt a hivatalos párt vezetői állították, de nem dőltek be Esterházynak sem.

A munkások bizalmatlansága a párt vezetői iránt növekedni kezdett és a januári sztrájkban nyilvánult meg.[139] A vezetőknek le kellett mondaniuk, mert a munkások öntudatosabbá váltak, és az orosz proletárforradalmat kétszázezer főnyi tömeg ünnepelte.

Forradalmat akarunk! De erre nem alkalmasak a Wekerlével alkudozó pártvezérek. — Ők csak zűrzavart akartak kelteni a proletariátus soraiban. Rendeztek egy komédiát a villamosvasúti alkalmazottakkal, néhány gyár munkásküldötteivel szemben bizonyos kötelezettségeket vállaltak, s számunkra nem maradt egyéb, mint hogy tovább viseljük az igát. Aztán pedig huszonnegyedmagammal a gyárból az olasz frontra irányítottak, s innen Budapest, Bukovina és Ukrajna útbaejtésével Oroszországba szöktem.

Meg szeretném jegyezni: nem tudtuk, hogy Oroszországban proletárdiktatúrát hoztak létre. Ha ezt tudjuk, akkor a mi akkori tömegsztrájkunk egészen másképpen fejeződik be. Ezt szándékosan titkolták el előttünk.

A januári sztrájk idején alkalmunk volt megfigyelni, hogy a forradalmat terjesztő elemek többsége fiatal, 18 és 24 év közötti munkás. Ezek a szélsőséges álláspontot képviselték: kijelentették, hogy forradalomra van szükségünk, nem pedig választójogi reformra. Március és április folyamán behívták őket katonának. Engem is ugyanez a sors várt, és cseppet sem sajnálom, hogy megszöktem ez elől. Most lehetőségem nyílik arra, hogy közelebbről megismerkedjem a proletárdiktatúrával; nálunk odahaza, a gazdagok kapitalista államában, a munkásságnak csak a vezérei nem tudják megérteni, ami itt van.

Boldog vagyok, hogy ennek a proletárforradalomnak megfigyelője és egyben harcosa lehetek és szellemi javakban meggazdagodva térhetek majd haza, hogy a munkásokat, akik a mi tejjel-mézzel folyó magyar Kánaánunkban éheznek, felvilágosítsam arról, hogy mekkora különbség van a választójogi reformért rendezett tüntetés és a proletárdiktatúra között.

Vajon kérdezheti-e valaki tőlem ezután, hogy minek szöktem Magyarországról Oroszországba?

Elvtársi üdvözlettel Táncsics."

Mindez híven ábrázolja a magyar proletároknak a nagy júniusi sztrájk utáni hangulatát.[140]

Ez a sztrájk semmiképpen sem végződött a szociálárulók szája íze szerint. A szigorúan cenzúrázott magyar lapokból nem lehet megállapítani, hogy ez a mozgalom milyen arányokban fejlődik tovább. De az kétségtelen, hogy a forradalmi mozgalom nem szakadt meg.

Napirendre került a hatalom kérdése. A kormány és a proletariátus között erős harc folyik.

Napról napra fokozódik a megtorlás, a proletariátus magatartása pedig mind forradalmibbá válik.

Betiltották a vasúti és villamosvasúti alkalmazottak szervezkedését. Az államvasúti munkások forradalmi hangulata még magasabbra hágott a vasúti vállalatoknál végrehajtott 20 százalékos illetménycsökkentés következtében. Az olasz fronton a Piave mellett elszenvedett veszteségek — melyek Wekerle miniszterelnök hivatalos közlése szerint elérik a százezres számot — az egész lakosság körében kétségbeesést keltettek.

Épp e kétségbeesés következtében mind könyörtelenebbé válik a burzsoázia diktatúrája, mely a német imperialistákra támaszkodik.

Ám hiába tesznek a szociálárulók fejvesztett kísérleteket a forradalom elhárítására: a munkásság szüntelenül éleszti a forradalmat.

Kun Béla

Pravda, 1918. július 24.

Az imperialista hóhérok és a különféle ellenforradalmárok zsoldosai most a „semleges" társadalmi rétegeknek nagy hangon hirdetik új jelszavaikat mindenütt, ahol nincsenek bolsevikok. Ezekkel a jelszavakkal azoknak az internacionalizmusát akarják befeketíteni, akik a forradalom különféle frontjain „külföldiekként" harcolnak az ellenforradalom hordái ellen.

Először rágalmazni kezdték Lettország forradalmi vezéreit, akiket a német imperializmus elüldözött. Most, amikor a csehszlovákok ellenforradalma jó ürügyet ad nekik, rágalmazzák a magyarokat, akik a szocialista Szovjetköztársaság területén teljesítik forradalmi kötelességüket, amíg nem harcolhatnak „hazájukban", Ukrajnában vagy valahol más területen, amelyet meghódít a forradalom és ahol szükség lesz erőre a nemzetközi kommunista forradalomért való harchoz.

A Szamárában, Omszkban és más városokban megjelenő orosz és cseh ellenforradalmi lapok,[141] a magyar és a cseh uralkodó burzsoázia közti régikeletű ellenségeskedést kihasználva, azt a rágalmat terjesztik, hogy a magyar proletárok soviniszta indulatoktól vezérelve harcolnak a csehek ellen.

Cáfolni is fölösleges ezt a rágalmat; a hóhérok e zsoldosaival csak a fegyverek nyelvén lehet beszélni. De annál inkább hangsúlyoznunk kell, hogy a magyarok soviniszta elemei nem a proletariátus és a földtelen parasztság soraiból toborzódnak, hanem a kispolgárság, a nagyparasztság és a burzsoázia rétegeiből. Nem kétséges, hogy a magyar proletárok, akik bármely fronton készek harcolni az imperialista ellenforradalom ellen, tisztán proletárforradalmi, internacionalista érdekből kiindulva harcolnak.

A külföldi proletár harci készségét semmiképpen sem lehet soviniszta okokkal magyarázni. A magyar munkásoknak és parasztoknak volna rá lehetőségük, hogy soviniszta harcot folytassanak. Hiszen az osztrák—

magyar kormány kétségbeesett kísérleteket tesz, hogy a magyar proletárokat ráuszítsa a cseh munkásokra, de mindhiába.

Az uszítás fegyvere már csütörtököt mondott az osztrák—magyar burzsoázia kezében. Valahányszor magyar katonákat küldtek a cseh munkások ellen vagy fordítva, mindig a különböző nemzetiségű proletárok barátkozásával ért véget a dolog.

Az ellenforradalmár cseh banditák rágalmának ugyanúgy nem lesz foganatja, mint a magyar burzsoázia és a szociálárulók szégyenletes rágalomhadjáratának, amelyet a „külföldi" kommunista forradalomért vívott harcban részt vevő magyar proletárok ellen folytatnak.

Egyremegy, amikor az orosz és a cseh ellenforradalmárok rágalmazzák a Vörös Hadsereg nemzetközi osztagában harcoló magyar munkást, vagy amikor a magyar burzsujok, katonatisztek és gyáva szociálárulók nevezik a magyar kommunistákat „a bolsevikok ágyútöltelékének".

Mindegy! Az öntudatos magyar proletárok, az öntudatos németekkel, szerbekkel, románokkal stb. vállvetve, ezután is harcolni fognak a nemzetközi forradalomért és a Szovjetköztársaságért.

Harcolni fognak nemcsak a cseh, de minden másfajta ellenforradalom ellen is.

Az öntudatos magyar proletárok tudják, hogy abban az országban, ahol az erő a nép többségének oldalán van, az ő harcuk másodrendű jelentőségű. De az ő harcuknak is meglesz a morális hatása. S bármennyi rágalmat és hazugságot szórjanak is ránk, harcolni fogunk a forradalomért, minden ország egyetlen hazájáért.

Amíg erőnkre szükség lesz itt, Oroszországban, mindennel dacolva harcolni fogunk az ellenforradalom ellen!

Pravda, 1918. augusztus 4.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 124—126. old.

Magyarországon történelmi átalakulás vajúdása folyik. A vajúdást nem forradalmi zajjal kíséri a hivatalos munkáspárt, hanem terhesasszonyos nyögéssel. Együtt nyög a vajúdó uralkodóházzal, részvétnyögéssel kíséri a császári és királyi ház nehéz szülését, mely az önálló, föderatív és demokrata Magyarországot szüli meg most utolsó életmentési kísérletképpen.

Nem csődbe jutott tőkések, nem az imperialista rablók hatalmának, mégcsak nem is a halálkínok között vergődő Habsburg-uralkodóháznak letörésére hívja fel a munkásosztályt, a vérző, nyomorgó, éhező elkeseredett munkástömegeket, hanem az ország összes „demokratikus osztályainak" egyesülése a jelszava: az ország megmentése, „minél jobb béke" kötésének lehetővé tétele céljából. Megállapítják, hogy tönkrement az alkotmány, mely „áthidalhatatlan szakadást" teremtett az elnyomó és elnyomott osztályok közé — „éljen tehát az új alkotmány, mely az osztályok és nemzetek jogegyenlőségén épül föl", tehát jogot biztosít a burzsoáziának, s ezzel megörökíti hatalmát, a kizsákmányolás alapját.

Éljen a béke, melyet (kacagjatok hát!) az „orosz proletárforradalom és Wilson elvei alapján"[143] kötnek az imperialista rabló államok. Harcoljatok a lefegyverzésért, mely lehetővé teszi a burzsoáziának, hogy jól fizetett, kisszámú zsoldos hadseregre legyen csupán gondja, mely mindenre kapható a „belső ellenséggel", az éhező, a kizsákmányolt proletárokkal szemben.

Nem a néphadsereg, de lefegyverzés, s egy szó sem a proletárok nemzetközi egységéről, de szabadkereskedelem és a burzsoá államok békés együttműködése, íme a jel, melyben győzni akar a Magyarországi Szociáldemokrata Párt.

„Agrárreform, mely a földet azok kezére adja, akik azt megművelik" — Prohászka-jelszó,[144] melyet ma Tisza István is aláír, mert a föld megművelői jó pénzt fizetnek a földért. Íme a követelés a földtelen

parasztok számára, olyan, aminőért az orosz földbirtokosok és ipari tőkések képviselőit a másvilágra küldte a fellázadt parasztság haragja. Még a püspökök, a kanonokok, a kolostorok vagyonának elkobzásáról sincs szó, szekularizációt sem követel a Magyarországi Szociáldemokrata Párt, mely azt is kifelejtette a tíz pontjából[145], hogy ki a papokkal az iskolából.

„Igazságos adópolitika", még a fokozatos (progresszív) jövedelmi adóról sem mer beszélni, nemhogy nyíltan követelné a magántulajdon eltörlését vagy legalább a háborús vagyonnövekedés elkobzását.

„Előkészíteni" a nyolcórás munkanapot, s nem azonnal életbeléptetni, „előkészíteni" úgy, amint azt a választójoggal szokták már Magyarországon csinálni.

Vázsonyi tapsol, Károlyi ujjong, Jászi Oszkár is azonosítja magát a Szociáldemokrata Párt követeléseivel, mind a tíz pontjával, Csernoch János esztergomi érseknek sincs semmi oka, hogy ne rendeljen el misét Magyarország összes templomaiban ennek a programnak sikere érdekében.

Hogy is ne tennék ezt, hiszen a Magyarországi Szociáldemokrata Párt nem indul ki rideg osztályszempontokból, nem folytat önző osztálypolitikát a proletariátus érdekében, nem hirdet osztálygyűlöletet, nem szól egy szót sem a munkások osztályharcáról, mindenkihez intézi felhívását, aki „tettei és érdekei révén nem vált bűnössé a múlt bűneiben".

Nem a munkásság osztálypártja tehát ez a párt, hanem „mindenkié". Mindenkinek odaadja magát, mindenkinek szállítja azt a hatalmas erőt, melyet Magyarország munkásosztálya képvisel. Mindenkié, mint az utcák lezüllött leánya.

Alkotmányozó nemzetgyűlés kell nekik, hol az ország jövendő alkotmányát fogják megállapítani az „ország összes demokratikus osztályainak" küldöttei az általános választójog alapján választva. Alkotmányozó nemzetgyűlés, melyben majd Tisza Istvánnal, Apponyival, Andrássyval, Prohászkával, Károlyival, Vázsonyival, bankárokkal és gyárosokkal, földesurakkal és papokkal együtt támogathatják a burzsoá állam düledező épületét.

Alkotmányozó nemzetgyűlés, melyet a burzsoá állam minden erőszaka, csalása, hazugsága közben hoznak össze, s mely fölött ott lebeg

az elnyomó vagyonos osztály erőszaka — alkotmányozó nemzetgyűlés kell nekik, és nem a munkások és földtelen parasztok tanácsköztársasága.

Scheidemannék akkor csinálták az osztályközi békét, amikor a háború kezdődött, a militarizmus a legerősebb volt. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt akkor akarja végleg eladni szőröstül-bőröstül a munkásosztályt, annak forradalmát, amikor az osztrák—magyar militarizmus — nem a párt munkája folytán, de összeomlott.

Micsoda süllyedés, micsoda lezüllés Scheidemannék alá.

Csak egyet tudunk rá mondani, azt, amit Lenin írt azokról az orosz szociáldemokratákról, nemzetköziekről, akik ma részben fizikailag, részben politikailag halottjai a forradalomnak.

„Félni a tőkésekkel való összeütközéstől... s azt kívánni, hogy szocialista számba vevődjenek — milyen gyalázat. A világ opportunizmustól kimerült szocializmusának micsoda eszmei süllyedése kellett ahhoz, hogy ilyen hangok jelentkezhessenek."[146]

Ami ebben a tíz pontban kifejezésre jut, az már nemcsak lecsúszás az osztályharc alapjáról, nemcsak cserbenhagyása a munkásosztály forradalmi érdekeinek, nemcsak bűnös elmulasztása a proletariátus számára megnyíló alkalom kihasználásának, nem, ez valami egyéb.

A Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak van úgynevezett átmeneti programja is, amelyet avégből fektetett le, hogy még a tőkés társadalmi rend keretei között megvalósítsa. Demokratikus követeléseket tartalmaz ez az átmeneti program, legfeljebb abban különbözik a burzsoá pártok programjától, hogy élesebben hangsúlyoz egynéhány inkább a munkásosztály érdekében való követelést.

Az új program, ez a tíz pont megtagadása a párt átmeneti programjának is. Nemcsak nem tartalmazza ennek követeléseit, de ezzel ellentétes követeléseket állít fel, olyanokat, melyek nemcsak nem mozdítják elő a szocializmushoz való fejlődést, de egyenesen az elnyomás, a kizsákmányolás örökké való tételét szolgálják.

Általános népfelfegyverzés a pártprogram követelése, s e helyett lefegyverzés követelését állítja fel, úgy amint Wilsonéknak tetszik, akik ez idő szerint nem akarnak több embert fegyver alatt tartani, mint amennyi a munkásosztály fékentartására kell.

A papi birtok elkobzása, a földnek váltság nélkül a dolgozó nép

összességének tulajdonába vétele helyett földreform, amely alatt parcellázást, nagybirtoknak jó áron való eladását szokás érteni, íme a másik pont, ha az átmeneti programját is eldobta magától a Magyarországi Szociáldemokrata Párt.

Elvégeztetett!... Ez a párt nem a városi munkásság és falusi szegénység pártja. Új párt, új alakulása, tömörülése a munkásosztálynak kell Magyarország számára is: a burzsoázia uralmát s a megalkuvó szociáldemokráciát egyaránt megdöntő, forradalmi kommunista párt.

Szociális Forradalom (Moszkva), 1918. október 23.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 127—131. old.

I

Az orosz forradalom nemcsak abban az értelemben iskola, hogy felnyitotta a nemzetközi proletariátus szemét, leleplezte a szociáldemokrácia opportunizmusát és lerántotta az álarcot annak vezetőiről.

Emellett anyagot szolgáltat nekünk, kiindulópontot ahhoz, hogy — analógia alapján — kiismerjük magunkat a megkezdődött nemzetközi forradalom eseményeiben.

Lehet, hogy az analógia nem százszázalékos, de fennáll. Magyarországon — mint arról a rövid és nem egészen világos távirat hírt ad — megalakultak a munkás- és katonaküldöttek tanácsai és mellettük létrejött a Nemzeti Tanács. Károlyi gróf, aki a Tanács élén áll, már bejelentette a királynak, hogy a Nemzeti Tanács saját kezébe veszi az ország kormányzását.

Bármennyire jelentéktelen is önmagában egy ilyen „fordulat", annyi mégis bizonyos, hogy a forradalom küszöbön áll. A magyarországi forradalmi jellegű események és az orosz Kerenszkij-uralom között mutatkozó analógia egyenesen szembeötlő.

Emlékezzünk a februári napokra. A duma bizottsága, melynek már a köztársaság gondolatától is borsódzik a háta, tárgyalásokat folytat a cárral, hogy mentse, ami még menthető. Látszólag a köztársaság kikiáltását is a lehetőségek közé sorolja. Hiszen a tömegek a munkás- és katonaküldöttek szovjetjeiben makacsul keresik a felszabadulás útjait. A tömegek vezetői azonban félnek a proletariátus önálló fellépésétől, s ezért a mensevik kompromisszumok politikáját választják. A proletariátust arra akarják kényszeríteni, hogy mondjon le a hatalomról, vagyis a szabadulás egyetlen útjáról.

Mindez most megismétlődik Magyarországon, némi soviniszta-nacionalista, vagyis az ukrán radára emlékeztető mellékízzel.

A részletek egyelőre még nem ismeretesek, de bizonyosak lehetünk

afelől, hogy a magyar rodzjankók — Apponyi és Andrássy gróf személyében — hamarosan eltűnnek a színről, és a vezéri helyet Károlyi gróf, a magyar Kerenszkij fogja elfoglalni az árulók (a magyar szociáldemokraták) garnitúrájával együtt, akik szintén visszarettennek majd a hatalomtól és el fogják fojtani a proletariátus önálló mozgalmát.

A magyar „Kerenszkij-uralom" ugyanoda vezet, ahová az orosz. Igaz ugyan, hogy Magyarország jóval kisebb, mint Oroszország, hogy nemzetiségi viszonyai még bonyolultabbak, és hogy 1917 február óta teljesen megváltozott a nemzetközi helyzet.

Mindazonáltal a forradalomban részt vevő osztályerők, politikai erők közötti viszony olyan, hogy a munkásosztálynak gyorsan le kell ráznia magáról a forradalom „gyermekbetegségeit" és a hatalomért folyó harc útjára kell lépnie.

A Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsa egyelőre még távol áll attól, hogy kezébe ragadja a hatalmat, mely már kicsúszott a korábbi vezetők kezéből és a Nemzeti Tanács kezébe ment át.

Az, hogy a munkástanácsok mellett a katonatanácsok is megjelentek, arról tanúskodik, hogy a burzsoá állam hatalmának fő támasza, a hadsereg már annyira megbénult, hogy nem tud többé ellenállni a proletariátus forradalmi nyomásának.

A februári forradalom nagy zavarodottságot keltett a magyarországi uralkodó osztályok soraiban, elősegítette a proletariátus felébredését és újból napirendre tűzte a választójogi reform kérdését.

A proletariátus hivatalos pártja, a Szociáldemokrata Párt, mely ezt a követelést felállította, görcsösen ragaszkodik a burzsoá (méghozzá nem is mindig demokratikus burzsoá) pártokkal való koalíció „régi, kipróbált" taktikájához.[147]

Eleinte nem sikerült bevonnia a választójogi reformért folyó mozgalomba a paraszti kisbirtokosokat és szélesebb alapokra helyeznie a mozgalmat. A háború okozta élelmiszer-drágulás megnövelte a parasztok bevételeit, azok jelentős tiszta jövedelemhez jutottak.

Igaz, hogy a városi burzsoázia meglehetősen széles rétegei: a kisiparosok, a kiskereskedők, akiknek csak elenyésző része jutott hadispekulációs nyereséghez, februártól kezdve csatlakoztak a választójogi-reform-mozgalomhoz, de energiájuk hamarosan kifulladt, és a proletárforradalomtól való félelem került előtérbe náluk — pedig ekkor

a proletariátus még ki sem mutatta, hogy milyen szívesen követné Oroszország példáját.

A hatalom e pillanatban rövid időre kisiklott a feudális és imperialista politikában érdekelt tőkések kezéből, de csakhamar visszakerült oda, annak a rétegnek a markába, melynek Tisza gróf a képviselője. Ez a réteg nem csupán Magyarországon jutott különleges hatalomhoz, hanem Ausztriában is, éppen azért, mert mind az Osztrák—Magyar Monarchiának, mind pedig különösképpen a német imperializmusnak legmegbízhatóbb támasza.

A burzsoáziának ez a rétege különösen az 1918 januári tömegsztrájkok után kapott erőre, akkor, amikor a proletariátus Budapesten és más ipari városokban az orosz proletariátus októberi győzelmeinek hatása alatt tudatára ébredt saját erejének, de a Szociáldemokrata Párt vezetőinek árulása következtében még fele útig sem tudott eljutni. Mindamellett ez a megbicsaklott tömegmozgalom is eltérítette a proletariátus mellől kispolgári szövetségeseit, és lehetővé tette, hogy a hatalom visszakerüljön Tisza gróf kezébe.

A sztrájk, amelyet nem erőszak fojtott el, hanem az árulás tört meg,[148] a katonai diktatúra fokozódását eredményezte, de ugyanakkor a végsőkig fokozódott a proletariátus elkeseredése is. A tűz tovább parázslott és időről időre fellobbant.

Mi több: a német imperializmus fokozott gazdasági nyomása, az osztrák—magyar kapitalizmus egyre jobban megmutatkozó széthullása, majd a katonai vereségek sorozata a kispolgári rétegeket is a forradalmi mozgalomba sodorta.

A burzsoázia kormányzó klikkje nem kívánt lemondani uralkodó helyzetéről, az imperialista háború folytatása megkövetelte az ő diktatúráját. Tisza gróf és politikai kiszolgálói — a belpolitikában Wekerle, a külpolitikában Burián — áthághatatlan akadályokat gördítettek a proletariátusnak és a kispolgári rétegeknek a választójogi reformok és a béke felé vezető útjába.

A német imperializmus érdekében a falun könyörtelen rekvirálási politikát folytattak, s ezzel maguk ellen lázították a parasztságot is. Tisza hívei testesítették meg Magyarországon a német orientációt, de éppen az ő politikájuk segítette elő a német imperializmus és katonai politika népszerűtlenné válását.

Ezzel szemben a Károlyi gróf vezetése alatt menetelő burzsoá pacifisták Magyarországon az antantorientáció elterjedését mozdították elő.

A front összeomlása, Ausztria széthullása, az ország termelőerőinek végzetes hanyatlása, különösen a vasutak csődje, teljesen aláásta Tisza és Wekerle helyzetét.

Mihelyt Németország tárgyalásokba bocsátkozott Wilsonnal a kapitulációról, Magyarország uralkodó körei is, élükön Tiszával, gondolkodóba estek, miként lehetne elhagyni a süllyedő hajót. S a hajót nagy sietve a különbéke vizeire irányították. Ám ezeken a vizeken már a pacifista Károlyi gróf parancsnokolt. Károlyi nemcsak a háború idején tartott titkos kapcsolatokat az antanttal (amiről az orosz külügyminisztérium titkos irattárában talált dokumentumok tanúskodnak): baráti érzelmeket táplált az antant iránt már a háborút megelőző időben is.

Károlyi gróf a kispolgárság és a parasztság érdekeit képviseli. A Szociáldemokrata Párttal együttműködve többször szállt már síkra az általános választójogért, Tisza gróf politikája ellen, de a köztársaság gondolata iránt nem árult el különösebb szimpátiákat.

Egyáltalán nem volt elfogadhatatlan politikus a monarchia szempontjából sem. A király szükség esetén valószínűleg korábban is megbízta volna kormányalakítással; ehhez nem volt szükség a forradalom „kényszerére".[149]

Most Károlyi Magyarország függetlenségének és demokratizálásának követelését hangoztatja. Ezek a jelszavak népszerűvé lettek, visszhangra találnak a tömegekben.

A Szociáldemokrata Párt is megragadta a függetlenségi zászlót és — ugyanúgy, mint Károlyi — a wilsoni békeprogramra támaszkodik.

Mint az új koalíció[150] résztvevői hangoztatják, Magyarország csak akkor maradhat fenn, ha szakít Ausztriával, a béketárgyalásokon csak ebben az esetben vehet részt. Hiszen Ausztriát a népek önrendelkezési jogának elismerése megsemmisíti. S Magyarország csak úgy menekülhet meg a széthullástól, ha demokratikus rendjével magához vonzza a Romániához húzó magyarországi románokat, a délszláv egység kivívására törekvő szerbeket és horvátokat meg a többi elnyomott nemzetiséget.

Ilyképpen Károlyi gróf és a Szociáldemokrata Párt megtalálta a közös talajt, és ezen a talajon alakul ki az a politika, amelyet a magyarországi „Kerenszkij-uralomnak" nevezhetünk.

II

A magyar lapokban nemrég jelent meg a Károlyi-párt budapesti szervezetének határozata,[151] amely a párt vezérének és parlamenti híveinek azt javasolja, hogy Magyarország függetlenségét még abban az esetben is proklamálják, ha a parlamenti többség ezt netán elutasítaná.

Az a törekvés, hogy megkerüljék a parlamenti módszert, úgy látszik, a burzsoá pártoknál is megtalálható, méghozzá, azt mondhatjuk, alig csekélyebb mértékben, mint a magyar Szociáldemokrata Pártnál.

A magyar szociáldemokrácia október 8-i felhívása[152] nem lépi túl az igen mérsékelt demokrácia kereteit. A magyar szociáldemokrácia itt fenntartja magának azt a jogot, hogy bármely burzsoá párttal — így akár a klerikálisokkal vagy a nagybirtokosi ellenzékkel — együttműködjék.

A felhívás még az egyházi földek elkobzásának követelését sem tartalmazza, s csupán felettébb bizonytalan formában beszél a földreformról. A megváltás kérdésével kapcsolatban egyáltalán nem foglal el határozott álláspontot.

A nyolcórás munkanapról úgy beszél, mint ami már a megvalósulás stádiumában van.

Viszont követeli az országgyűlés összehívását az általános és egyenlő, a nőkre is kiterjedő választójog alapján.

Ebben a követelésben nem annyira a társadalom átszervezésének törekvése nyilvánul meg, mint inkább a Magyarország függetlenségének biztosítására irányuló kívánság.

Nemzeti-liberális politika, alig észrevehető, halvány rózsaszínű szocialista árnyalattal.

A Szociáldemokrata Párt október 14-i rendkívüli kongresszusán kompromisszumos jellegű határozatot fogadtak el. Ez kimondja, hogy jóllehet nem helyezik hatályon kívül a február 10-i határozatot, mely

a burzsoá pártokkal való együttműködést tilalmazza, de a párt szívesen fogad mindennemű támogatást akár burzsoá pártoktól, akár egyes személyektől az október 8-i akcióprogram megvalósításában.[153]

Ez a határozat lényegét tekintve befejezett tények elé állította a pártkongresszust. A baloldali ellenzék minden erőfeszítése hiábavaló volt. A párt vezetőinek Károlyi gróffal és Jászi Oszkárral, a burzsoá radikálisok vezérével kötött megállapodása annyira befejezett tény volt, hogy már mindenki tudta: Garami Ernő, a parlamenti képviselettel még nem is rendelkező Szociáldemokrata Párt vezére, tagja lesz az országgyűlést előkészítő kormánynak.

Ilyképpen a hivatalos párt árulása folytán a proletariátus továbbra is a kompromisszumos politika talaján mozog. A munkásküldöttek tanácsa ezért lényegében ugyanarra a szerepre kényszerül, mint a szociáldemokrácia: a proletariátus forradalmi kirobbanását elhárító biztonsági szelep szerepére. Támogatnia kell a Nemzeti Tanács kispolgári nacionalista politikáját.

Magyarországon már olyan a helyzet, hogy a hatalom egy olyan blokk kezében van, melyre teljesen ráillik Lenin kifejezése: „Miljukovtól Martovig".[154]

A koalíció jobbszárnyát Andrássy Gyula jelenti, Miljukov enyhített imperialista kiadása, német orientációval. A centrum — Károlyi; a balszárnyat a következő miniszterek jelentik: Garami Ernő, a „Népszava" szerkesztője és dr. Kunfi Zsigmond, a magyar Szociáldemokrata Párt tudományos folyóiratának szerkesztője.

Az, hogy Andrássy áll a Külügyminisztérium élén,[155] azt jelenti, hogy a magyar mágnások egy része — bár igen csekély része —, valamint a nagyipari burzsoázia még mindig hatalmon van, hogy még mindig él a magyar nemzeti állam nevetséges jelmondatai körül a legnevetségesebb: a magyar korona területeinek „szent egysége". Ez a jelmondat még él, bár már alig lélegzik.

Ilyen körülmények között a Nemzeti Tanács kétségkívül csupán a magyar burzsoáziának és — főképpen — a soviniszta kispolgári rétegeknek képviselője. Összecsapása az elnyomott nemzetiségekkel, különösképpen a délszlávokkal, elkerülhetetlen.

A nemzeti kérdésnél is nagyobb veszély e kormány számára a szociális kérdés. Hiszen annak ellenére, hogy a kormányban ott ülnek a „szo-

cialista" miniszterek, egyelőre szóba sem jöhet még a nyolcórás munkanap megvalósítása sem.

Károlyi a kispolgárság meglehetősen széles rétegére támaszkodhatik, de ez a kispolgárság hallani sem akar a nyolcórás munkanapról, még makacsabbul elzárkózik tőle, mint a nagyipari burzsoázia. A kispolgárság a szociális reformok terén még apró engedményekre sem hajlandó.

Az élelmiszer-ellátás ennek a kormánynak nem okoz annyi gondot, mint például az osztrák vagy a német kormánynak. De Németország és Ausztria támogatása nélkül Magyarország nem tudja rendbehozni a szállítás ügyét. A magyar parasztok viszont semmi áron sem hajlandók búzát adni sem Ausztriának, sem Németországnak. Károlyi antantorientációja a német imperialista politikával való szakítást jelenti. Másrészt ennek a kormányzatnak a létezését a szaloniki antantseregek is veszélyeztetik Szerbiából. A szocialista miniszterek nem lesznek abban a helyzetben, hogy a munkásosztálynak akár legminimálisabb szociális és politikai követeléseit kielégítsék. Könnyen olyan helyzetbe kerülhetnek, hogy még a békét sem lesznek képesek biztosítani az ország számára.

Nem lehet kétség a tekintetben, hogy ezt a pártot, amely annak idején mind passzívan, mind aktívan támogatta az imperialista háborút, könnyen rá lehet majd venni a „forradalmi honvédelem" politikájára. Viszont az ilyen politika gyorsabban vezetne el „októberhez", mint ahogyan az Oroszországban annak idején a Kerenszkij-rendszer esetében történt. A magyar parasztság ezt a „forradalmi honvédő" politikát talán még az orosz parasztságnál is kevésbé támogatná. A magyar parasztok között jelentékeny százalékban vannak föld nélküliek, ám az uralkodó pártok közül egyik sem hirdeti a megváltás nélküli földreformot — még az alkotmányozó gyűlés összehívása utánra sem.

Így hát a burzsoáziának Andrássytól Garamiig terjedő diktatúrája még az oroszországi Kerenszkij-rezsimnél is rövidebb ideig tarthat. A katonai tömegekkel még rosszabbul áll majd a dolog, mint annak idején az orosz paraszti hadsereggel.

A valószínűtlen gyorsasággal alakuló események közepette lehetetlenség konkrétan felvázolni a perspektívákat, egyebek között már a nemzetközi helyzet ingadozásai miatt is. Mindamellett a magyar

társadalom osztályviszonyainak analízise révén megállapítható, hogy a demokrácia és a demokratikus alkotmányozó gyűlés nem fog megmenekülni attól a sorstól, amely őket Oroszországban érte.

A magyar „Kerenszkij-rendszert" és a magyar megalkuvást hamarosan utoléri a maga „októbere".

Kun Béla

Pravda, 1918. október 31. A magyar „Kerenszkij-uralom".

Mélyen tisztelt Lenin elvtárs!

A helyzet nálunk nagyon jó. Pártunk[156] napról napra növekszik, és ha Németországban két-három héten belül nem dől el a diktatúra kérdése, akkor júliusi napok[157] előtt állunk.

Minden vasmunkás lázong, és zömükben nyíltan mellettünk áll. A többiek még ingadoznak, de csak az tartja vissza őket, hogy a párt egységét megőrizhessék.[158] Más munkások között is nagy sikereink vannak. Vidéken szintén. Az ügyek általános állásáról a következőket: A termelés megszűnt, nyersanyag nincs, a megszállás következtében az ipari központok el vannak vágva a széntől és vastól. Kenyér még van. A munkások lázonganak, és az izgalom napról napra fokozódik. A kormányszocialisták ennek következtében nem tudják megszüntetni a munkanélküliséget: a munkások naponta vesznek kezükbe gyárakat és üzemeket. Minden valószínűség szerint néhány napon belül tiszta szociáldemokrata kormány alakul,[159] ami azt jelenti, hogy uralmuk idején fellendül ellenünk az ellenforradalom. Nagyon jól tudjuk, hogy a mi sorsunk Németországban dől el, de ettől függetlenül minden lehetőt megteszünk annak előkészítésére, hogy a munkások vegyék át a hatalmat. Újságunk (proletárújság) 20 000 példányban jelenik meg, a jövő héttől kezdve hetenként háromszor.[160]

A „Steagul Roşu" című román újságot terjesztik a román csapatok körében; a szerbek és horvátok között terjesztenek még röpiratokat és röplapokat. A csehszlovákok között szintén. Minden hadseregben felbomlás — nálunk a munkások felfegyverkezve.

Bécsben beszéltem Fr. A.-ral[161]: nagy tökfilkó; Strasser ingadozik.

Kérem küldje hozzánk Sz. és Z. elvtársat: francia hadsereg még nincs, csupán néhány katona és tiszt (velük már van összeköttetés). Fiumében körülbelül 30 000 francia, amerikai és angol. Kérjük, hogy R. elvtárssal küldje el azt az összeget, amelyet F. elvtárs Önnel közöl. Erre az összegre igen sürgős szükségünk van, mert igen sok irodalmat

kell kiadnunk. Holnap megkezdjük a katonaújság kiadását[162]. Ha ezt az összeget nem kapjuk meg, nem adhatjuk ki a mindennap megjelenő újságot.

Legyen nyugodt, én teljesen szilárdan és marxista módon intézem az ügyet; itt semmiféle puccs nem lehetséges, ha mi vesszük kezünkbe a hatalmat, azt senki el nem ragadhatja tőlünk.

Még egyszer kérem, hogy haladéktalanul küldjék el a pénzt.

A legszívélyesebb és legforróbb üdvözletem Önnek, elvtársam, Nagyezsda Konsztantyinovnának és Maria Iljicsnának.[163]

Budapest, 1919. január 5.

Béla

PI Archívum. 676. f. 2/1. ő. e. (oroszul). — Fotokópia.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 137—138. old.

LEVÉL BOGÁR IGNÁCHOZ[164]

Kedves és tisztelt Bogár elvtársam!

A Gyűjtőfogházban tett látogatása alkalmával felszólított, közölném Önnel azt a platformot, melyen felfogásom szerint a magyarországi munkásmozgalom egységesíthető volna. Én még hozzáteszem ehhez, hogy nemcsak Magyarországra vonatkoztatva egységesíthető, de nemzetköziesíthető is legyen.

Elöljáróban hangsúlyoznom kell, hogy a fogságban létünk tartama alatt nem tárgyalunk. Hogy miért nem tesszük ezt, úgy hiszem, nem szükséges indokolnunk.

Magára a munkásmozgalom egységesítésére vonatkozóan az az álláspontom, hogy csak a valóságos és nem csupán a látszólagos egység az, amely a proletariátus felszabadítását szolgálja. Úgy hiszem, nem szorul bizonyításra, hogy olyan proletáregység — mint ahogy a „Népszava" vasárnapi, március 9-i száma írja[165] —, amely a proletariátus egészét a scheidemannok táborába tömörítené, káros volna. Csak olyan proletáregység, a munkásmozgalomnak csak olyan egységes szervezete lenne hasznos, amelyet valóban elméleti és elvi egység alapoz meg, s amely nem az osztály-együttműködést, hanem az osztályharcot szolgálja. Elvi áldozat elvfeladást jelent: ehhez nem fér kétség.

Emlékeztetem Önt arra, hogy mi volt a véleménye Marxnak arról az egyesülésről, mely az eisenachiak és lassalleánusok[166] kompromisszumából fakadt gothai programot — abortálta. Bracke-hoz írott levelében ezeket mondja Marx a gothai program kritikájával kapcsolatban:

„Tudjuk, hogy az egyesülés puszta ténye is mennyire kielégíti a munkásokat, de igen tévednek, ha azt hiszik, hogy nem nagyon drágán vásárolták meg ezt a pillanatnyi eredményt." (Szabó Ervin kiadás. II. köt. 412. old.[167])

Sietek kijelenteni, azokkal az eklektikusokkal[168] szemben, akik Marxra való minden hivatkozást dogmatizmusnak, bocher-marxizmusnak, tekintélyimádásnak minősítenek (közben Marx helyére a sa-

ját ürességüket akarják állítani tekintélyképpen), hogy az idézett mondat nem azért igaz, mert Marx mondotta. A tények igazolják ezt.

Ha az ororszországi bolsevikiek már 1907-ben nem szüntették volna be — amint Lenin mondja — a párton belüli diplomatáskodást, ha Rosa Luxemburg, Liebknecht és Mehring, de maguk a legvérszegényebb független szocialisták is, nem számoltak volna le a háború alatt a német munkásmozgalom látszategységével[169], ha nem tették volna ugyanezt a tripoliszi háborúk[170] alatt az olasz szocialisták, ha nem teremtettek volna maguknak ezáltal akciószabadságot s a külön szervezet révén propagandalehetőségeket, úgy — azt vélem — a munkásmozgalom története felemelő forradalmi eseményekben, és főleg: eredményekben szegényebb volna. Lehet, hogy az úgynevezett testvérharc, a proletariátus egyik részének harca a másikkal, talán nem lett volna olyan nyílt, de kétséges, vajon ez a nyílt harc nem kímélte-e meg sok felesleges áldozattól a proletariátust, aminő áldozatokban oly gazdag a kapitalizmusnak minden egyes újabb esztendeje. És kérdem: vajon nem testvérharc-e a szakszervezetekben tömörült és az azon kívül álló proletárok összeütközése?

Van elkerülhetetlen — úgynevezett — szükséges rossz is. Az én főbeveretésem most, az esetleges későbbiek is ilyen szükséges rosszak. Nekem rossz, a munkásmozgalomnak végeredményében mégis jó! Tessék csak felemelkedni erre az objektív, históriai nézőpontra másoknak is.

A munkásmozgalom egységesülése elkerülhetetlen. De, hogy egységesülhessen, előbb szét kell válania. Nem játék ez a szavakkal, hanem egy dialektikus törvényszerűségnek a kifejezése.

A proletárforradalom győzelme előtt vagy után, de mindenképpen egységes lesz a munkásmozgalom. Nem látom ugyan magamat közelebbállónak a magyarországi proletárhoz, mint — mondjuk — az amerikaihoz vagy az oroszhoz, avagy a csehhez, de szubjektíve mégis boldognak érezném magamat, ha a magyarországi munkásmozgalom egységben érné meg a proletárforradalom győzelmét, és rögtön egységesen kezdené meg a szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések foganatosítását.

Nem tehetek róla, bizonyos szkepszissel, hitetlenséggel nézek az események elé; erre kényszerít az egész nemzetközi munkásmozgalom jelenlegi állása. Mégis úgy gondolom, hogy a munkásmozgalom tiszta

proletár, tehát forradalmi irányzatának egyesülése Magyarországon hamarosan be fog következni.

A platform, melyet Ön kért, a következő tételekbe volna összefoglalható a saját és jóakaratú ellenfeleink nézeteinek tisztázására:

1. Semmiféle támogatása az úgynevezett népkormánynak, tartózkodás a burzsoá állam kormányában való részvételtől. Szakítás mindennemű osztály-együttműködéssel; a munkásság osztályszervezeteinek a munkás-, katona- és földmíves-szegények tanácsainak hatalmi szervekül való kiépítése.

2. Szakítás az úgynevezett területi, vagy mint újabban nevezik: népintegritási politikával. Erélyes támadás az osztály-együttműködés következményeként jelentkező, úgynevezett forradalmi honvédelemmel szemben, mindenáron való megakadályozása az új háborúnak a csehek, románok vagy szerbek ellen. Forradalmi háborúhoz egy proletárpárt csak az esetben adhatja beleegyezését, ha:

a) minden hatalom ténylegesen és kifejezetten az ipari és mezőgazdasági proletariátus kezébe ment át;

b) ha tényleg megszűnt minden közösség a kapitalisztikus érdekekkel;

c) ha minden garanciája megvan annak, hogy a háború nem teremt újabb nemzeti elnyomatást.

3. Megállapítható, hogy a magyarországi forradalom jelenleg átmeneti állapotban van az úgynevezett általános nemzeti stádiumából a tiszta proletárforradalom, a szociális forradalom szakaszához. A magyarországi forradalom a kapitalista termelés általános csődje folytán is aktuálissá vált nemzetközi proletárforradalmi energiák megnyilvánulása. Ennek a megállapításnak következményei levonandók tehát Magyarországon is a proletariátus érdekében kifejtendő politikai akcióban:

a) nem parlamenti köztársaság, hanem a munkás- és földmíves-szegény küldöttek tanácsainak átmenetileg centralisztikus köztársasága;

b) az állandó hadsereg s a fegyveres erő különleges osztagainak (rendőrség, csendőrség, határrendőrség stb.) eltörlése, s helyettesítése a fölfegyverzett proletariátus osztályhadseregével, a burzsoázia lefegyverzése;

c) a bürokrácia teljes megszüntetése. A proletariátus tömegeinek önkormányzata olyképpen, hogy a munkás- és földmíves-szegények küldötteinek tanácsai nemcsak törvény- és szabályrendelet-alkotó, de végrehajtó és bíráskodó szervek is legyenek. Minden tisztség választás útján töltendő be, a megbízatás rövid tartamú és bármikor visszavonható legyen. A megválasztottak javadalmazása ne legyen magasabb a tanult munkásénál. Ennél magasabb javadalmazás az oroszországi proletárforradalom tanulságai alapján csupán a specialistáknak adható.

Ilyen értelmű politikai alkotmány biztosítja a szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések végrehajtásának s az ezzel szemben, a burzsoázia részéről megnyilatkozó ellenforradalmi törekvések letörésének lehetőségét.

4. Még a szocializmushoz vezető közvetlen átmeneti intézkedések s az államhatalom elfoglalása előtt haladéktalanul megvalósítandó (részben az üzemi választmányok helyett) az ipari és mezőgazdasági termelés és a termékek szétosztása felett a munkástanácsok centralizált és a munkásellenőrző tanácsok decentralizált ellenőrzése. Ezzel egyidejűleg a termelőerők, nyersanyagok és élelmiszerkészletek pontos számbavétele a munkások és földmíves-szegények tanácsai útján.

A szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések nagyjában a következők volnának:

5. A földbirtoknak a proletárállam részére való elkobzása, eltiltása magánosok részére végzendő bérmunkáknak a magángazdaságokban. Minden föld az állam tulajdonának nyilvánítandó, és így minden földterület, melyet nem a használója és családtagjai művelnek meg, az állam által műveltetendő a falusi szegénység tanácsai útján. Erélyes küzdelem a földosztás ellen. Ideiglenes, rövid átmeneti eszköz lehet e tekintetben mezőgazdasági termelőszövetkezetek alakítása is.

6. A bankok proletár államosítása, az összes betétek és letétek lefoglalása.

7. Az ipar és közlekedés, elsősorban természetesen a nagyipar proletár államosítása s a proletárállam eszközeivel való koncentrálása; az üzemek s az egész termelés és közlekedés munkásigazgatása. (Az igazgatóság alakulása lehet például a következő is: egyharmad az üzem alkalmazottainak, egyhatod az üzemág össz-szervezeteinek, egyhatod a

fogyasztók szervezeteinek, egyharmad a népgazdaság irányítását vezető testületnek képviselői.)

8. A külkereskedelem és nagykereskedelem haladéktalan monopolizálása. Az összes elsőrendű élelmicikkek monopóliuma. Az elosztás csupán dolgozók részére, munkásigazolvány ellenében a fogyasztók kényszerszövetkezetei vagy a munkás- és földmíves-szegény tanácsok megfelelő osztályai útján (alapul szolgálhatnak az üzemek beszerzési csoportjai is). A munkajövedelem reálissá tétele céljából átmenet a munkabér naturalizációjához (természetben való kiszolgáltatásához).

9. A Szociáldemokrata Pártnak úgynevezett átmeneti programja összes munkásvédelmi követeléseinek haladéktalan megvalósítása, ezzel szemben a munkafegyelem biztosítása.

10. A szocializmus állami propagandája. Az egyház és állam haladéktalan szétválasztása. Az iskola nyíltan a szocializmusra nevelés szolgálatába állítandó.

Ez az a platform, melynek alapján — véleményem szerint — a munkásmozgalom forradalmi szárnya hamarosan, de végül is az egész munkásmozgalom egyesülni fog.

A demokráciáról, helyesen a burzsoá demokráciáról szerzett tapasztalatok, úgy hiszem, sokakat kijózanítottak már Magyarországon is. Világos immár nemcsak a földosztó politika csődje[171], de a bürokrácia úgynevezett megreformálásához és a nemzetgyűléshez fűzött reménységek is hiúságosaknak bizonyultak. Az általános demokráciának feltüntetett burzsoá demokrácia egyenlőségi elméletének hazugsága, a szocializmushoz vezető átmeneti intézkedések megvalósítására való alkalmatlansága kitűnik, mihelyt úgy végezzük a próbáját, hogy a kizsákmányolót és a kizsákmányoltat állítjuk szembe. Vajon lehet-e egyenlő a kizsákmányoló és kizsákmányolt?

Előtérbe kellett toluljon a proletárdemokrácia vagy más szóval proletárdiktatúra azoknak agyában, akik komolyan akarják a kizsákmányolás megszüntetését; ebben a programban kell egyesülniük a munkásmozgalom forradalmi elemeinek úgy, amint magukévá tették ezt a programot Olaszország és Svájc szocialista pártjai, valamint a német függetlenségi szocialista, sőt a szerbiai szocialista párt is.

A szénhiányra, a letört kapitalizmusra hivatkozás, a „nem szocializálhatunk ócskavasakat" jelszó,[172] a nemzetközi helyzetnek mumus-

ként való beállítása nem akaszthat meg egyetlen forradalmi gondolkozású szocialistát sem abban, hogy ennek értelmében nyíltan is cselekedjék.

A nemzetközi helyzetre való hivatkozás ma már tisztán az antantimperializmust szolgálja, éppúgy mint az úgynevezett forradalmi honvédelmet, magyarán: a területi integritást szolgálja minden olyan állítás, mely a szénhiányra hivatkozással áll útjában a proletárforradalom kibontakozásának. Akik a proletárforradalom, a politikai hatalomnak a tanácsok útján való elfoglalása helyett forradalmi honvédelmet hirdetnek a románok és csehek ellen, hogy a kapitalisztikus üzemeknek szenük legyen, azok a magyarországi proletariátust e háború sikeréért szívesen fogják az antant-imperializmus szolgálatába állítani.

Nekem az a véleményem, hogy a magyarországi proletariátusnak nem az amerikai élelmiszeruzsora, nem a lengyel és ukrán antantbérenc ellenforradalmároktól munícióért vásárolt szén hozzák a megváltást — ezek csak imperialista rabságot hozhatnak —, hanem elsősorban az orosz, német, lett és ukrán forradalmi proletariátussal való szövetség. Ez a momentán megoldandó külpolitikai feladatunk, és így lehet szó azonnali közös cselekvésről is. A Népszövetség című ellenforradalmi egyesülésből, úgy hiszem, kiábrándult már mindenki. Akik azt hirdették, hogy a Népszövetség a megmentő, azok ma már talán szintén inkább bíznak az olasz, a francia, az angol, a cseh—tót proletariátus szolidaritásában. A nemzetközi proletariátus emez osztagai pedig, úgy hiszem, inkább lesznek szolidárisak egy proletár Magyarországgal, mint egy Károlyi főnöksége alatt állóval.

A nemzetközi forradalom nem humbug, de az a Népszövetség. Még decemberben, ha jól emlékezem, a Wilson-hívők büszkén vágták ki tromful Németországot és főleg Angliát, mint ahol a proletárforradalomra kilátás sincsen egyelőre. Íme: Németországban már nemcsak a spartakuszok, de a független szocialisták, sőt a többségi szocialisták proletár elemei is a proletárforradalom hívei. Talán testvérharc az, ami Németországban folyik? Az úgynevezett önkéntes hadsereg talán szintén „testvérekből" áll? De érdeklődjék, kedves Elvtársam, miért nem engedi a kormány nyilvánosságra hozni a Csepelre néhány nap előtt érkezett szikratáviratokat az angol munkás- és katonatanácsok követeléseiről és a londoni zavargások részleteiről? Ha valakit a be-

avatott kormányférfiak köréből őszinte pillanatában talál, el fogja talán Önnek mondani, mi van ezekben a szikratáviratokban.

Bern csődje[173] a Népszövetség csődjével be kellett hogy következzék, mert a berni nemzetközi politika függeléke volt a párizsinak. Ez egyúttal a forradalmi Internacionálé győzelmének újabb haladását jelenti, amely forradalmi Internacionáléba való bekapcsolódás első feltétele minden egységesülési törekvés sikerének.

Az egyesülést illetőleg konkrét tennivalók, véleményem szerint ezek volnának:

1. A forradalmi elemek közös konferenciája, s ezen megvitatása az általam ajánlott platformnak.

2. A maximális pártprogram átalakítása olyképpen, hogy abba felveendő volna:

a) az imperializmusnak mint a kapitalizmus külön stádiumának értékelése, a kapitalizmus csődjének megállapítása; állásfoglalás az államszocializmus vagy államkapitalizmus ellen;

b) a proletariátus viszonya az államhoz. A mi követelésünk természetesen a tanácsköztársaság;

c) az átmeneti programnak a fent kifejtettekhez képest való átalakítása.

3. Bekapcsolódás a forradalmi Internacionáléba.

Még csupán egyet!

Az úgynevezett tiszta szocialista kormány nem jelent közeledést a proletariátus forradalmi diktatúrájához, a proletárdemokráciához. Sőt, bizonyos, minden esetben bekövetkezendő körülmény között éppen eltávolodást jelent ettől az irányzattól. A parlamenti rendszer, maga a burzsoá állam organizációja az, amely akadálya a proletariátus tömegei önkormányzatának s a szocializmushoz való átmenetelnek. Nincs az a tiszta szocialista kormány, amely parlamenti köztársaságban proletárdemokráciát hozhatna létre, s a szocialista kormány uralma éppúgy nem jelenti a proletárdemokráciát s a kapitalizmus megszüntetése politikai feltételeinek bekövetkezését, mint ahogy nem szocializálás az az államkapitalizmus, mely — jellemzően — a cukoripar államosításával veszi kezdetét Magyarországon.

Megírtam ezeket Önnek, tisztelt Elvtársam, s azt hiszem, nincs kétségben afelől, hogy ezért a programért, melynek megvalósítása véle-

ményem szerint a proletariátus felszabadításának előfeltétele, minden körülmények között küzdeni fogok. Nem szégyellem, de büszke vagyok rá, hogy ebben a küzdelemben Leninék, sőt — elárulhatom — a német spartakuszok is támogattak bennünket. Nem szégyellem ezt a rubelben kifejezett támogatást sem, de büszke vagyok arra, hogy Radek és én szolgáltunk rá leginkább az ő bizalmukra. S rá is fogok ezentúl is szolgálni.

Hogy ki csinálja meg a proletárdiktatúrát Magyarországon — amit olyan sokat hánytorgatnak egynémelyek —, az nekem körülbelül mellékes. Úgy gondolom, hogy semmi esetre sem személyek, hanem maguk a proletár tömegek, s a tömegek élén az fog járni, akit meggyőződése s hozzáteszem: bátorsága állít oda. Én nyugodtan mondhatom innét a fogházból, hogy nekem nem fontos az, hogy az osztozkodásnál ott legyek az elsők között, csak azt akarom, hogy a küzdelemben ott legyek a proletariátus első harcvonalában Magyarországon is, mint ahogy ott voltam Oroszországban. A cselekvés a próbája a forradalmárnak.

Mi, akik kommunistáknak nevezzük magunkat és ezért ülünk itt a burzsoá állam erőszakszervezetének emez intézményében és várjuk, hogy a munkásmozgalom forradalmi és reformista irányzatának küzdelmét a terézvárosi boltosok, lipótvárosi fűszerkereskedők és józsefvárosi hentesek köréből alakult esküdtszék döntse el, mi „úgynevezett" kommunisták valamennyien csak ezt akarjuk.

Tudom, hogy ezt a harcot, a proletariátus felszabadításának végső döntő harcát, ha talán nem is egységes munkáspárt dönti el, de ezekben a harcokban fog újból egységgé kovácsolódni minden ország munkásmozgalma. A harcnak első etappe-ja után egységes lesz majd a munkásmozgalom, amint az lett Oroszországban, ahol — tévedések elkerülése végett megjegyzem — nem a bolsevikiek helyezkedtek a mensevikiek álláspontjára.

Úgy a magam, mint azon elvtársaim részéről, kik ezt az ügyet ismerik, vagyok

Budapest, 1919. március 11.

elvtársi üdvözlettel
Kun Béla

Az Egység Okmányai. Kun Béla elvtárs levele Bogár Ignáchoz. Budapest 1919. Közoktatásügyi Népbiztosság, 9—16. old.
A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai. (Továbbiakban MMTVD) 5. köt. Szikra 1956. 686—688. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 139—148. old.

1919. március 21–1919. augusztus 1

ÜDVÖZLET AZ OROSZ SZOVJETKORMÁNYNAK

A magyar szovjetkormány testvéri üdvözletét küldi az oroszországi szovjetköztársaságnak és kormányának. A magyar proletariátus, amely a közös ellenség, a nemzetközi tőkés imperializmus elleni harcban kivívta a hatalmat, nem lankad a harcban, s minden erejét arra fordítja, hogy a nemzetközi proletariátus győzelmet arasson.

Üdvözletünket küldjük Önnek, Lenin elvtárs, a nemzetközi proletariátus és a mostanában összeülő III. Internacionálé vezérének. Egyúttal bejelentjük csatlakozásunkat a III. Internacionálé I. kongresszusához[1]. A hatalmat szilárdan kezünkben tartjuk. A munkás-, katona- és parasztküldöttek tanácsainak első kongresszusa, amely a legközelebbi jövőben ül össze, még jobban meg fogja erősíteni ezt a hatalmat. A napokban sikerült a hatalmat vérontás nélkül megszereznünk. De most már fenyeget bennünket az antant-imperializmus. E fenyegető veszély láttán Magyarország egész munkásosztálya a proletárdiktatúra mellett áll. Kéri az Önök segítségét az imperialista rablók ellen.

Baráti üdvözlettel

Kun Béla
külügyi népbiztos

Pravda, 1919. március 23. Szocialista forradalom Magyarországon.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 151. old.

Beszéd a Kommunista Párt bizalmi férfiainak értekezletén
1919. március 22

Amivel kezdtük a magyarországi kommunizmus munkáját, hogy céljaink elérésére egyetlen mód vezethet, az, ha proletárok kezébe kerül minden hatalom, az ma valóra vált. Megalakult a magyar szovjetköztársaság. Elveinkből nem engedünk egy hajszálnyit sem. Testvérpártunknak, a Szociáldemokrata Pártnak be kellett látnia, hogy céljait demokratikus alapon nem érheti el, hogy nekünk volt igazunk, amikor a proletárdiktatúrát követeltük. Ma ezen az alapon egyesülhetünk egy egységes munkáspártban, amelynek programját az általam megszövegezett és a szociáldemokraták kiválni készülő balszárnyának s Bogár elvtársnak kezdeményezésére a fogságból elküldött levélben fektettem le.[2] A megegyezés leglényegesebb pontjai: „Minden hatalom a proletárság kezében legyen. A proletárság felfegyverzése és a polgárság lefegyverzése. A munkáshadsereg megszervezése. A hatalmat a munkás-, katona- és földművesszegénység tanácsa gyakorolják. A föld közvagyon, ne földosztás legyen, de a földművesszegények tanácsai és esetleg átmenetileg szövetkezetekben való termelés. A gyárak, bányák, bankok, vasutak, közlekedési eszközök szocializálása. Az egyház és állam azonnali szétválasztása."

Ezt a programot tette magáévá a Szociáldemokrata Párt.

Az egyesülés kovácsa Wilson hazug, hamis békeprogramja volt.[3] Boldogok és büszkék vagyunk, hogy Magyarország lett a második szovjetköztársaság. Higgyék el, hogy ma Moszkvában még nagyobb az öröm, mint mi nálunk. Hálásan küldjük el üdvözletünket az orosz szovjetköztársaságnak, mely bennünket eddig is segített, és amelynek szövetséges proletárserege már a Kárpátok alján áll.

Nem ígérünk hazugul mindenféle jókat. Szenvednünk és éheznünk kell majd. De ha éhezünk, ha szenvedünk, a magunk javáért és a világ proletárjainak egyesüléséért szenvedünk. Ne legyen már kizsákmányoló és kizsákmányolt.

Nagy és nehéz romboló és építőmunka áll előttünk, amelyben min-

den munkásnak hősies lemondással, önzetlen szenvedések árán is részt kell vennie. Bármennyire bízunk is magunkban, a munkások ellenőrzésére van szükségünk, nehogy a szovjetköztársaság szovjetbürokráciává fajuljon.

Mi, akik elöl mentünk, elöl fogunk járni a munkában is, a harcban is. És semmi, de semmi sem lesz előttünk drágább, mint a proletárok felszabadulása, az új társadalmi és termelési rend megteremtése. Felhívom a proletariátust a legnagyobb éberségre és a legfokozottabb ellenőrző munkára. A proletárdiktatúra csak akkor lesz teljes, ha a munkások, földművesszegények s katonák tanácsai összegyűlhetnek első kongresszusukra. A proletariátus legelső forradalmi kötelessége a harci szerveknek haladéktalan kiépítése, hogy azoknak útján gyakorolhassák a teljes politikai hatalmat.

Vörös Ujság, 1919. március 23. MMTVD 6/A. köt. Kossuth Könyvkiadó 1959. 13—14. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 152—153. old.

A PÁRTEGYSÉG

Levél az elvtársakhoz

Sokak előtt furcsának látszik, hogy én, a „pártbontó", a „szektacsináló", írok a „Népszavá"-ba a pártegységről. Lesznek talán olyanok is azonban, úgy a volt szociáldemokraták, mint a kommunisták részéről és ez lesz az a túlnyomó többség, a 99,9 százalékos többség, akik nem furcsállják ezt, mert tudják, hogy a cselekedetek nem folynak egyenes vonalban, de szükségszerű ellentétekben mozognak. Ami tegnap helytelen volt, az ma a megváltozott viszonyok következtében nemcsak helyes, de szükségszerű is, és igaza volt Leninnek, amikor naponta figyelmünkbe ajánlotta nekünk, tanítványainak, Liebknecht Vilmos mondását, hogy „a taktikámat ha kell, minden 24 órában huszonnégyszer megváltoztatom". A mi célunk a cselekedet, a proletárság egységes, forradalmi cselekedete. Hogy ezt elérjük, azért alakítottuk annak idején a Kommunista Pártot. Nem a párt volt nekünk a cél, de az osztály fölszabadulása, a proletariátusnak egységes területi határon belül s a területi határok által nem korlátozott egységes cselekedete. Amit akkor nem tudtunk elérni pártegységben, azt ma csakis a párt szigorú, fegyelmezett, egységes keretei között érhetjük el. Ha lehetséges lett volna négy hónap előtt az egységes Szociáldemokrata Párton belül való egységes forradalmi cselekedet, ha nem állottak volna útjába az egységes cselekvést megakadályozó ideológiai akadályok, elméleti és elvi különbségek, amelyek lehetetlenné tették az egységes forradalmi cselekvést, mi régi harcosai a régi Szociáldemokrata Pártnak nem szakadtunk volna el, hanem szíves örömest dolgoztunk volna együtt. Boldogan és örömmel dolgozunk ma együtt, amikor helyreállítottuk az egységes munkásmozgalom külső egységét, de megteremtettük a belső, az elvi és az elméleti egységet is, és belekapcsolódtunk a proletariátus nemzetközi forradalmába, élére kerültünk annak, s diadalra jutott a párt egységes keretében a forradalmi marxizmus. Nézze végig bármely elvtárs az intézkedéseknek azt a tömegét, amit a proletariátus forradalmi kormánya bocsátott ki, amelyek

máris fölszabadították minden elnyomás és kizsákmányolás alól a proletariátus nagy tömegét, és állapítsa meg, hogy vajon nem győztek-e azok az elvek, amelyeket hirdettünk.

Mit követeltünk? Követeltük a szakítást a berni Internacionáléval és a csatlakozást a harmadik, a moszkvai forradalmi Internacionáléhoz. Megtörtént! Követeltük a forradalmi osztályharcot, a burzsoáziával való együttműködés megszakítását, a proletárság diktatúráját. Megcsináltuk! Követeljük, hogy a termelés újjászervezése ne kapitalista alapon, hanem szocialista módon történjék. Az alapot megteremtettük, és ezen építünk tovább. Mindezt pedig elértük nem testvérharccal, hanem a proletariátus egységes együttműködésével.

Szálljon magába mindenki most, amikor a proletariátus vezetője és szervezője lett a társadalom szocialista rendjének: gondolja meg mindenki, mi lett volna jobb, a barikádon verekedni most, proletárvért ontani (mert csak ezt sajnálom), avagy azt a nagyszerű építőmunkát végrehajtani, amelytől minden proletár szíve hangosabban dobban.

Az oroszországi szovjetköztársaság sokkal kedvezőtlenebb viszonyok között kezdte meg életét, mint mi, mert az orosz proletárság a kapitalizmus omló tégláira mindjárt saját vérét hullatta.

Mit jelentett volna programunk elfogadása előtt a proletáregység? Ha lemondtunk volna a proletariátus diktatúrájáról, ha meghagytuk volna a hatalmat a burzsoázia és a bürokrácia kezében? Ebből az egységből csak a kizsákmányolásnak lett volna haszna, csak a munkásság kálváriája hosszabbodott volna meg. Ma az egység részünkről elvföladás nélküli és mindnyájunk részéről a cselekvés egysége. Ha ma nem lenne meg az egység, akkor ebből csak a burzsoázia húzna hasznot, és a proletariátus a kárát látná. Mert ezáltal alkalom adódnék az ellenforradalom megszervezésére, lehetetlenné válnék a Vörös Hadseregnek megszervezése, amely a proletariátusnak leghatalmasabb eszköze, és főleg lehetetlenné lenne a termelés megszervezése, amely kenyeret, ruhát, életet biztosít mindannyiunk számára.

Gondoljuk meg, hogy ha nem is vér árán, de súlyos küzdelem árán értük el azt, amit elértünk, azt, hogy ma úgyszólván mintaképei vagyunk Közép-Európa proletárságának. Mi nem félünk most sem, mint ahogy nem féltünk a küzdelemtől, de csak olyan küzdelmet és olyan

harcot akarunk folytatni, amely hasznára válik a munkásságnak, nem pedig ártalmára. Még lesznek harcok! Harcok, amelyek csak egységes forradalmi cselekvés útján vezethetnek a győzelemhez. Ezekre a harcokra és nem kicsinyes, elvi, elméleti okokból fakadó civódásokra fordítsuk a munkásosztály forradalmi energiáit. Ne fitogtassa senki sebeit, amelyeket a két munkáspárt közötti harcban szerzett. Ne hánytorgassuk egymás szemére, ami a múltban történt. Gondolják meg azok, akik ellenünk küzdöttek és a forradalom gyermekbetegségeit csak a mi rovásunkra írták, hogy nemcsak ők ittak a politikai bölcsesség forrásából. De gondolják meg azok is, akik nagyhangú kijelentéseket tesznek arról, hogy csak azok vehetnek részt a szocializmus teremtő munkájának vezetésében, akik a proletariátus diktatúrájáért régen küzdenek, hogy ők sem az anyatejjel szívták magukba a proletárdiktatúráról szóló tanításokat, és hogy az utca porában nem szovjetköztársaságosdit játszottak.

Én nem mondom senkiről sem, hogy felelőtlen ma, mert mindenki a fejével felel azért, amit a proletariátus mozgalmában csinált. Én is, más is! Az is, aki nem dolgozik, az is, aki dolgozik, az is, aki nyelvöltögetéssel akasztja meg az alkotómunkát. Az alkotómunka megakasztása ma ellenforradalmi cselekedet. Ma annyira balra vagyunk, hogy lehetetlen tovább balra mennünk. Ma nincs baloldali ellenforradalom,[4] csak jobboldali. A magyar proletárság pártja a nemzetközi kommunista párt magyar osztálya. Ilyen azonban csak egy van és egy is lesz, mert méltó lesz rá.

Amely célokért új utakat vágtunk, azt elértük! Megvan a proletariátus egységes cselekvésének lehetősége. Cselekedjünk egységesen!

De cselekedjünk!

Kun Béla

Népszava, 1919. március 27.
MMTVD 6/A. köt. 50—51. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 154—157. old.

VÁLASZ
A BERLINI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCSNAK

A Berlini Munkás- és Katonatanács üdvözlő táviratára[5] Kun Béla külügyi népbiztos csütörtökön[6] a következő választ küldte:

Örömmel fogadjuk üdvözléseteket. A Ti munkátok, a Ti küzdelmetek eddig is határtalan csodálattal töltött el bennünket, büszkék voltunk, hogy elvtársaink vagytok. Végtelen örömünkre szolgál, hogy most mi is tettekkel léphetünk a világ elé, amelyek Titeket is az elégtétel érzésével töltenek el. Magyarország proletariátusának diktatúrája küzdelmeink és szenvedéseink érett gyümölcseként hullott ölünkbe. Egy csöpp vér sem omlott ki. Amint a hatalmat megszereztük, percnyi késedelem nélkül hozzáláttunk a munkához. A kapitalizmus önkénybástyái sorra leomlanak a proletariátus ökölcsapásai alatt. A bérrabszolgaság láncai ezer darabba szakadtak széjjel. Egyszersmind azonban hozzáfogtunk az új világ fölépítéséhez is. A gazdasági élet tovább folyik, és már most is sokkal jobban működik, mint ezelőtt. Csak az élősdieket toltuk félre, de ami szellemi és fizikai energia csak van az országban, az mind munkába áll. A termelés és a forgalom a kezünkben van. A semmittevők élősdi életének vége. A készleteket lefoglaltuk. Egy részük igazságos elosztásra kerül, más részük anyagul fog szolgálni a termelés kommunisztikus megszervezésének fölépítésénél. Szétrobbantottuk a törvények mindama rabláncait, amelyeket a kapitalizmus a proletárlét keserítésére talált ki, mint a törvénytelen házasság megbélyegzését, a házasságon kívül született gyermekek háttérbe szorítását. Kitártuk és teljes mértékben hozzáférhetővé tettük a proletárgyermekek számára a levegőt, a világosságot és a tisztaságot, ami azelőtt csupán a burzsoá gyermekek kiváltsága volt. A színházakat és mozikat, amelyek eddig legfőképpen a gazdagok mulattatására szolgáltak, a nemes művészet ápolására szoritottuk, és megnyittattuk a proletárok előtt. A kapitalizmus hatalmas fegyverét, a proletáragyakat elbutító sajtót, szolgálatunkba állítottuk, egy jobb jövendő

megteremtésének szolgálatába. A proletárság tömegei lelkesen sietnek a Vörös Gárda lobogója alá, készen arra, hogy szívük vérével is megvédelmezzék fölszabadulásukat a kapitalizmus rabigája alól. Föl hát a fejjel, munkástestvérek! Eljött a kapitalizmus bálványainak alkonya, már itt az óra, amikor kisajátítjuk a kisajátítókat.

Kun Béla
külügyi népbiztos

Népszava, 1919. március 28.
MMTVD 6/A. köt. 58—59. old.

A Forradalmi Kormányzótanács (1919 március—április)

Kun Béla a Parlament előtt beszél 1919. március 23-án

Kun Béla külügyi népbiztos

Kun Béla beszél a csepeli munkások előtt (1919. április 27.)

RÁDIÓÜZENET LENINHEZ

Tegnap éjjel a következő rádióüzenetet vettük Budapestről, Kun Béla elvtárstól:

„A Kommunista Párt egyesülése a Szociáldemokrata Párttal a következő körülmények között folyt le: Azután, hogy délben a balszárny képviselői meglátogattak engem a börtönben, a Szociáldemokrata Párt centruma és balszárnya elfogadták az általam kidolgozott platformot. Ez a platform szigorúan a proletárdiktatúra és a szovjetrendszer alapján áll. Teljesen azonos a Buharin-féle programban lefektetett elvekkel,[7] és teljesen megegyezik a diktatúráról szóló lenini tézisekkel.

A szociáldemokrácia jobbszárnya: Garami Ernő, a volt kereskedelmi miniszter és a „Népszava" szerkesztője, Peidl Gyula volt népjóléti miniszter és Buchinger, a párt titkára, a szociáldemokrata külpolitika irányítója, akit a sárga berni Internacionálé Moszkvába akart küldeni,[8] kiléptek a pártból, anélkül, hogy követőkre találtak volna. A legjobb erők, amelyek valaha is voltak a magyar munkásmozgalomban, részt vesznek a kormányban, amely most, mivel nincsenek igazi munkás- és parasztszovjetek, kezében tartja a hatalmat, úgy, mint annak idején Oroszországban a forradalmi katonai bizottságok. A kormányon belül tagjaiból direktórium alakult: a volt Kommunista Párt részéről én és Vágó; a szélső baloldal részéről Landler, aki a háború alatt börtönben volt, és Pogány, ők az egyesülés előtt is hozzánk tartoztak, és teljes mértékben szolidárisak lévén velünk, a mi képviselőink voltak; végül Kunfi, aki olyasféle, mint az önök Lunacsarszkija. Az én személyes hatásom a Forradalmi Kormányzótanácsra olyan, hogy biztosítva van a szilárd proletárdiktatúra, a tömegek mögöttem

állnak. Most elmondom, mit csináltunk máig a kormányban.[9] Éppen most érkezett meg Weigel magyar elvtárs Rudnyánszky március 1-i levelével és a pénzzel. A készüléknél van Alpári elvtárs is, akit Lenin elvtárs ismer Koppenhágából. Ő is üdvözli az elvtársakat."

Pravda, 1919. március 28. Kun Béla rádióüzenete Leninhez.
MMTVD 6/A. köt. 63. old.

A PROLETARIÁTUS EGYSÉGÉRŐL

1919. március 29

A proletariátus osztályegysége először most ment teljesedésbe, amikor Engels szerint „az emberiség megteszi az ugrást a szükségszerűség birodalmából a szabadság országába"[10]. Az osztályegység az, amely a históriai ugrásnak előföltétele volt. Bármennyire különböző pártok vannak a munkásság kebelében, kétségtelen, hogy ott, ahol a kapitalisták elleni közvetlen cselekvésről, harcról van szó, a proletariátus egysége minden pillanatban megnyilvánul. Azok a pártok, amelyek Németországban vívják meg harcukat egymás ellen és most keresik a platformot a közeledésre, az osztályok differenciálódottságának, rétegeződésének az eredményei.

Munkásarisztokrácia alakult ki szerte a világban, különösen azokban az országokban, amely országok kivitelből éltek. Minél nagyobb volt valamely ország kapitalizmusa, annál inkább megvolt a maga munkásarisztokráciája, annál szélesebb volt az a réteg, amelynek a proletariátustól különvált érdekei voltak. Ez a munkásarisztokrácia különösen a gyarmatpolitikában mutatta meg a maga ábrázatát. Ők nem az osztályharctól, hanem az osztályszolidaritás fejlődésétől, az osztályközi érdekek és erkölcsök fejlődésétől várták azt, hogy a sorsuk javuljon. Pillanatnyi érdekközösség állott fenn a kapitalisták és a munkásosztály eme rétege közt, amely abban állott, hogy azokból az extraprofitokból, amelyeket a gyarmati munkás béréből kisajtolt a burzsoázia, bizonyos külön béremelésben részesítette a náluk dolgozó munkásokat. Ez a munkásarisztokrácia e pillanatnyi érdekközösség folytán odaállott a háború mellé, és ez volt a szülőanyja annak a háborús politikának, amelyet általában scheidemannizmusnak szokás nevezni.

A proletárdiktatúrának, a szocializmusnak sorsa nem a kapitalisták bukásán múlik, hanem a proletariátus cselekvőképességén, és ha valamikor szükség volt, most különösen szükség van erre az egységes osztálycselekvésre.

A másik rétegeződése a proletariátusnak, amely az egységes cselek-

vésnek akadálya, a falu és város proletariátusának egymástól való elválasztása. A falu és város közötti ellentétet a falu és város gazdasági szervezetének egymáshoz való viszonya adta meg. A kapitalizmus bukásával elesik a város és a falu ellentéte is. Vidékről jövő jelentések, pontos adatok vannak arról, hogy ebben a forradalmi küzdelemben velünk van a falu proletárelemeinek a többsége. A falu birtokos és birtoktalan elemei között kezd kiéleződni az ellentét. Ennek az ellentétnek kiélezése a mi feladatunk. Olyan területekre fog kiterjedni az osztályegység, amilyen területekre soha nem terjedhet ki mindaddig, amíg az egyetlen közvetlen cselekvés, a forradalom terére nem lépett a munkásosztály.

A munkásmozgalom nemzetközi egysége mindenfelől megnyilatkozik velünk szemben. Nemcsak Kelet felől, de Nyugatról is a tényleges szolidaritás megnyilvánulását érezzük. Valóságos áradata indult meg Magyarország proletariátusa felé a nyugati proletárok képviselőinek, akik valamennyien azt mondják: „Itt vagyunk, segítünk, és cselekedni fogunk azzal a tudattal, hogy csak az egységes cselekvésben nyilvánulhat meg a proletariátus nemzetközisége." Úgy, amint annak idején Liebknechtnek izolált fellépése a munkásmozgalom nemzetközi egységének lett a szimbóluma,[11] a mi diktatúránk, a mi forradalmunk a proletariátus nemzetközi osztályegységének a kifejezése.

Nehéz és keserves küzdelmek várnak reánk. Amiatt, mert szimbóluma lettünk a proletariátus nemzetköziségének, egészen bizonyos, hogy el nem veszhetünk. A harmadik szovjetkongresszuson Lenin azt mondotta, hogy „mi ráalapítottuk forradalmunkat a proletariátus nemzetközi forradalmára. Nem építettünk ingatag talajra, mert a forradalom jön." A forradalom csakugyan jött, és száguld tovább. Azoktól, akik azt mondják, hogy a proletárdiktatúra hazárdjáték, azt kérdem, vajon melyik volt hazárdjáték: az-e, amikor mi a proletariátus nemzetközi forradalmára alapítottuk sorsunkat, vagy amikor a Wilson-féle pacifizmusra alapították ennek az országnak jövőjét?

A forradalomnak első eredménye, hogy megszűnt a különbség proletár és proletár között. Meg fog szűnni a különbség ember és ember között, és helyreáll az emberiség egysége. Ennek előfeltétele az, hogy ne engedjük egy percig sem azt, hogy a proletárság aktivitása csökkenjen, és hogy a proletariátus keretében eltűnjék minden érdek-

ellentét. A párt sohasem válik fölöslegessé, ámbár mások a céljai most, mint akkor, amikor a kapitalizmus ellen alulról küzdöttünk. Most, amikor fölülről küzdünk a kapitalizmus ellen, most van szükség az igazi pártegységre, amely kifejezője lehet a proletariátus osztályegységének. Ez a pártegység a cselekvésbeli közösségben nyilvánul meg. Akkor, amikor különváltunk, az osztályharc álláspontjára akartuk állítani a proletárságot. Ha azonban ma különválunk, akkor feltétlenül az történik, hogy a proletariátusnak egy részét a kapitalisták mellé szögezzük, úgy, hogy ezáltal a burzsoáziát erősítjük. Ez a lényeges különbség a mostani helyzet és a forradalmi diktatúra előtti helyzet között. A mostani idő nem csupán a romboló forradalomnak, de már az építésnek, a konstruktív munkának ideje is, amellyel megteremtjük a szocializmus várát. Ehhez pedig kell az osztályegység.

Ezt az osztályegységet, amely a proletárforradalom pillanatában megteremtődött, megőrizni, még szorosabbra fűzni erős, állandó cselekvésbeli egységgé: ez a föladata a proletariátusnak. Ha ez megvan, akkor nem kell félni semmiféle imperializmustól, mert a cselekvésbeli egység számunkra a győzelmet biztosítja.

Népszava, 1919. március 30.
MMTVD 6/A. köt. 74—75. old.

NYILATKOZAT
A „NEUE FREIE PRESSE" MUNKATÁRSÁNAK

A „Neue Freie Presse" munkatársa hosszabb beszélgetést folytatott Kun Béla magyar külügyi népbiztossal.

Arra a kérdésre, vajon az antant magatartása Magyarország irányában megváltozott-e, Kun Béla ezeket mondotta:

— Az antant magatartása velünk szemben nem változott. Semmi sem mutat arra, hogy az antant katonai intézkedéseket tett volna ellenünk. Az erről szóló hírek nem ellenőrizhetők. Valószínűleg az óhaj a forrása ennek a gondolatnak. A kormány a béke álláspontján áll. A földkerekség minden népével békében akar élni. A mi utunk az igazi békéhez vezet, mert a népek megértését keresi, nem pedig katonai konvenciók megkötését.

Arra a kérdésre, milyen föltételek mellett kötne a tanácskormány az antanttal békét, Kun Béla ezt válaszolta:

— Mi nem állunk a területi integritás alapján. Nem is vagyunk hadiállapotban az antanttal. Ezzel válaszoltam arra a kérdésre is, milyen föltételek mellett kötnénk békét. Viszonyunk a semleges államokhoz változatlanul jó. Viszonyunk Német-Ausztriához különösen barátságos, és igyekezni fogunk ezt tettekkel is bizonyítani. Mihelyt módunk lesz saját élelmiszerhiányunkat leküzdeni, Német-Ausztriát haladéktalanul ellátjuk minden eszközzel, sőt, azt hisszük, hogy a magyar proletariátus, avégből, hogy bizonyítsa az osztrák proletariátussal való szolidaritását, hajlandó lesz nélkülözések elviselésére is. A magyar proletariátus, amely a nemzetközi eseményekkel és az ínséggel szemben annyi elszántságot és fegyelmet tanúsított, meg fogja mutatni, hogy lemondani és nélkülözni is tud más nyelven beszélő proletártársaiért. Németországhoz való viszonyunkat illetőleg ugyanezt mondhatom.

— Megszüntetni szándékoznak önök Oroszországgal szemben a gazdasági határokat?

— Egyáltalában nem ismerünk gazdasági határokat más népekkel szemben, éppoly kevéssé Oroszországgal, mint Franciaországgal vagy bármely más állammal szemben.

— Hogyan szándékoznak úrrá lenni az élelmiszerbajokon?

— Az élelmezés kérdésében nem állunk jól, de nem is olyan rosszul, mint azelőtt. Egyrészt a falusi lakosság a városiakkal az új rend következtében teljesen szolidárisnak érzi magát. Másrészt a rendelkezésre álló készletek igazságosabb elosztásával fogunk küzdeni az ínség ellen. Egyelőre csak az elején vagyunk a szociális elosztásnak, de már most látjuk, hogy a gazdagok élelmezési privilégiuma megszűnt, és az élelmezési viszonyok a proletariátus javára eltolódtak.

— Hogy viselkedik a magyar parasztság?

— A vidékről azt a közlést kapjuk, hogy a volt Kisgazdapárt belépett a Kommunista Pártba, ami a mostani helyzetben azt jelenti, hogy az egységes Szocialista Párthoz tartozik.

— Hogyan megy végbe a Vörös Hadsereg szervezése?

— A Vörös Hadsereg szervezését a legnagyobb eréllyel foganatosítjuk. Ennek a Vörös Hadseregnek azonban nincsenek agresszív szándékai. Elsősorban az a feladata, hogy a diktatúrát, amely az átmenet biztosítására szükséges, vérontás nélkül támogassa. A proletariátus lelkesedéssel siet a Vörös Hadsereg soraiba, azzal az elszántsággal, hogy megvédi azt a földet és azokat a gyárakat, amelyek ma már övéi. A vidékről érkező hírek nagyon kedvezőek. Ott is a fordulat teljes rendben és vértelenül folyt le.

Vörös Ujság, 1919. március 30. Kun Béla elvtárs nyilatkozata egy bécsi lapban a Magyar Tanácsköztársaság külpolitikájáról.
MMTVD 6/A. köt. 76. old.

A KOMMUNIZMUS GYŐZELME NEM ÁLL MEG MAGYARORSZÁG HATÁRAINÁL

A „Vaterland" tudósítójának adott interjú

A „Vaterland" című holland polgári újság tudósítója Kun Béla magyar külügyi népbiztossal folytatott interjújáról a következőket jelenti:
Be kell vallanom, azt hittem, vad, dühöngő emberrel fogok találkozni, aki vörös testőreitől körülvéve, teljes fegyverzetben vár, s nagyon kellemesen voltam meglepve a forradalmi biztos intelligens megjelenésétől, az egyszerű, tudós dolgozószobájára emlékeztető helyiségtől, ahol Kun Béla fogadott, jóllehet ez a helyiség a volt főherceg kastélyában — a jelenlegi magyar Kremlben van. Ide csak kommunisták jöhetnek be, s engem egyik stockholmi barátom, aki a magyar Kommunista Párt tagja, vezetett be. Kun Béla annyira lesoványodott és megváltozott, hogy barátom, aki mindössze két hónapja nem látta, nem ismerte meg azonnal. Nem akartam visszaélni Kun Béla előzékenységével, s csak rövid kérdéseket tettem föl neki.

Kérdés. Hogyan tudta a magyar forradalom a vérontást elkerülni? Mi az ön véleménye, hogyan fog fejlődni a forradalom Magyarországon és más európai államokban?

Válasz. Feltételezem, hogy egész Európában bekövetkezik az átmenet a kommunista rendre. Ami Magyarországot illeti, itt az egész hatalom már a proletariátus kezében van. A kommunizmus győzelme nem áll meg Magyarország határainál; ez most már világos. A kapitalizmus meghal, s utódja a kommunizmus. Forradalmunk békés jellege azzal magyarázható, hogy a magyar burzsoázia a háborúban rendkívül meggyöngült, és ezért nem tudott ellenállni, a magyar proletariátus viszont ugyanakkor megerősödött.

Kérdés. Mivel magyarázható, hogy Oroszországban minden másképpen történt, s a fordulat nagy vérontással járt?

Válasz. A forradalom első szakasza Oroszországban is békésen folyt le. Később, amikor a burzsoázia különböző okoknál fogva meg tudta szervezni erőit és kezdte alkalmazni az úgynevezett fehérterrort, a bolsevik kormány kénytelen volt maga is erőszakhoz folyamodni.

A tudósító e szavakkal fejezi be jelentését: Kun Béla azt a benyomást tette rám, hogy talán álmodozó, de feltétlenül becsületes ember és a proletariátus ügyének odaadó híve.

Pravda, 1919. április 2. A „Vaterland" tudósítója Kun Bélánál.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 158—159. old.

A MUNKÁSOKNAK MÁR VAN HAZÁJUK

Egy amerikai újságírónak adott interjú

Kun Béla magyar külügyi népbiztos, a magyar kommunisták vezetője egy amerikai újságíróval folytatott beszélgetésében kijelentette:

A proletariátus történelmi szerepe a helyes útra vitt bennünket. Harcunkban és munkánkban számítunk a nemzetközi proletariátus szolidaritására, s meg vagyunk győződve róla, hogy a forradalmi szervezetekben tömörült amerikai munkások nem tagadják meg tőlünk támogatásukat. Mi, magyar munkások, emlékszünk az amerikai munkások számos alkalommal mutatott nemes példájára. Biztosak vagyunk abban, hogy a proletariátus növekvő szolidaritására az amerikai munkások internacionalista hűséggel válaszolnak. Fiatal proletárdemokráciánk fegyelmezetten és erélyesen küzd a szocializmus ügyéért. Az amerikai munkások érdekei azonosak a mieinkkel. Segítsétek munkánkat, hogy érezzük, nem állunk elszigetelten a magyar nemzetiségű amerikai munkásoktól. Azt üzenjük nekik, hogy a burzsoázia hazája, amelyért annyi vér folyt, nincs többé. A gyárak és a bányák most a munkástömegek köztulajdonában vannak. Attól a pillanattól fogva, hogy diktatúránk megkezdődött, az a mondat, hogy „a munkásoknak nincs hazájuk" elvesztette értelmét. Azóta van már a munkásoknak hazájuk, s ezt a hazát nem a burzsoázia álerkölcse vezérli, hanem a proletariátus igazi erkölcse. „Aki nem dolgozik, ne is egyék" — ez a mondat most Magyarországon a vezérlő igazság. A mások munkájából élő kizsákmányolók családja megszűnt. Mi felépítjük a szocializmus élő szervezetét, a szocialista országot, ahol nem lesznek sem kizsákmányoltak, sem kizsákmányolók.

Pravda, 1919. április 3. Egy amerikai újságírónak adott interjú.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 160—161. old.

A MAGYAR TANÁCSKORMÁNY MEGÓVJA A BÉKÉT SZOMSZÉDAIVAL

Beszélgetés a „Neues Wiener Journal" budapesti munkatársával

Bécs, április 2. Kun Béla külügyi népbiztos hosszabb beszélgetést folytatott a „Neues Wiener Journal" budapesti munkatársával, amelyből látható, hogy a magyar külpolitika irányítója a legjobb viszonyban akar maradni valamennyi szomszédos állammal. A beszélgetés folyamán a tudósító megkérdezte, hogy fog fejlődni a jövőben Magyarország viszonya Németországhoz és Német-Ausztriához, mire a külügyi népbiztos így felelt:

— Mind a két állammal a képzelhető legjobb viszonyban akarunk élni. Ezt minden tekintetben kijelenthetem.

— Segítségére fognak-e sietni a bécsi proletárság éhező tömegeinek?

— Mindenből, amink van, adni fogunk a bécsi proletároknak. Minden készletünket a lehetőség határáig meg fogjuk velük osztani. Elhihetik nekünk, hogy igyekszünk szolidaritásunkat nemcsak szavakban, hanem tettekben is kifejezésre juttatni.

— Meg fogja kísérelni a magyar szovjetkormány, hogy bensőbb viszonyba lépjen a bajor tanácskormánnyal?

— Erre csak azt felelhetem, hogy — mint már mondottam — mindenkivel jó viszonyban akarunk élni.

— Megtartja Magyarország a változott körülmények közt továbbra is külföldi kereskedelmi összeköttetéseit?

— Természetesen igyekszünk a külfölddel való minden kereskedelmi összeköttetésünket fenntartani. Az az álláspontunk, hogy az átalakulásnak nem szabad kihatnia a külfölddel való kereskedelem-politikai viszonyunkra. Természetesen teljesíteni fogjuk e tekintetben kötelezettségeinket, noha bizonyos tekintetben talán a végrehajtásnak más útját fogjuk választani.

Vörös Ujság, 1919. április 3. A Magyar Tanácskormány megóvja a békét szomszédaival. Kun Béla elvtárs nyilatkozata.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 162. old.

Szakítani radikálisan, visszavonhatatlanul, egyszer s mindenkorra a kapitalizmus kizsákmányoló termelési és társadalmi rendjével: ez a diktatúra első feladata. Késedelem és habozás nélkül, úgy, hogy lélegzethez se jusson senki, aki útjában áll a szocializmusnak, hogy ne legyen ideje és alkalma a történelmi szükségszerűség mozgatta proletárököl által kábulttá sújtott burzsoáziának a föleszmélésre.

A proletariátus kapitalizmust romboló s kommunizmust teremtő munkájában ez a szempont az iram gyorsaságának meghatározója. De ez az, ami meghatározza a proletárközösség, a proletárállam cselekvésének irányát is.

Az első napokat a rombolás foglalta le. A tőkés termelés, a kizsákmányolás védőbástyáit kellett lerombolnunk mindenekelőtt. Sem egyéni, sem rétegérdekek nem tolulhattak előtérbe, nem lehetett a cselekvés célpontjába állítani azokat a fájó kérdéseket, amelyek nem tűnnek el a diktatúra idején sem egy csapásra. Nem a lakások igazságtalan elosztása, hanem az elosztás igazságtalan voltának alapjául szolgáló magántulajdonnak, a házak és telkek magántulajdonának kellett először a diktatúra pörölycsapása alá kerülnie, hogy a lakások szervezett elosztása egyáltalán megvalósítható legyen. Nem toldozó-foldozó munkásvédelem, hanem a termelőeszközök magántulajdonának, a kizsákmányolásnak megszüntetése, nem adópolitika, de a kapitalizmus finánccrendszerével való szakítás, az államkölcsönök kisemmizése, ez volt a feladat.

Általában ezekben nyilatkozik a munkásmozgalom reformista, szociálpolitikai és forradalmi módszere között való különbség.

A próbát kiállottuk. A kapitalizmussal szakítottunk, elértünk oda, ahonnan nincs többé visszatérés a kizsákmányolás rendjéhez. Föl kell égetni minden hidat, amely összefüggést jelentene a tőkés termelés és a proletárdemokrácia termelési rendje között. Éhes gyomrot nem lehet ugyan jóllakatni rendeletekkel, a kapitalizmus ütötte sebeket

nem lehet begyógyítani intézkedésekkel, melyek új sebek vágását megakasztják, de vigyázzon minden proletár arra, nehogy a régi hibába essék: ne akarja senki a pillanatnyi érdekeket a nagy, a szinte mondhatnók örökkévaló érdekeinek fölébe tolni. A háború megtaníthatott mindenkit, mit jelentett a munkásság pillanatnyi érdekeinek a proletárság egyetemleges osztályérdekei fölébe helyezése. Ezért csúszott le a munkásmozgalom a háború alatt az osztályharc talajáról, ezért lett politikája tapogatódzóan reformista és minden forradalmi lendület nélkül való.

Vigyázzon mindenki arra, hogy ilyen pillanatnyi érdekek ne térítsék le a munkásosztályt a következetes forradalmi politika útjáról. Az ilyen figyelmeztetések nem jelentik azt, hogy nem kell emelni a munkabéreket, a munkanélküli-segélyt, de azt jelenti, hogy az ilyen feladatoknak központi jellegűvé való tétele újból a forradalmat akasztaná, és új reformista politikának vetné meg alapjait.

A burzsoázia minden hatalmának letörése, a tőkés termelés és a burzsoá bürokrácia minden pillérének szétrombolása, a proletariátus osztályhadseregének megalkotása, az új termelés alapjainak lerakása: ezek a munkásmozgalom forradalmi feladatai. Ezért dolgozni, harcolni és szenvedni kell tudni. Ezért áldozni kell, mert senki se higgye, hogy az áldozatok sora befejeződött azokkal a szenvedésekkel, amelyeken a munkásság a hatalom megszerzésének pillanatáig keresztülment.

Szakítani, rombolva és építve — még egyszer mondjuk —, nem felszínesen, de gyökeresen szakítani magával a rendszerrel, s nemcsak új orvosságokat adni a régi kuruzslószerek helyett — ez a ma feladata.

Kun Béla

Vörös Ujság, 1919. április 3.
MMTVD 6/A. köt. 123. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 163—165. old.

TÁVIRAT AZ ESSENI BÁNYÁSZOKHOZ

Kun Béla elvtárs külügyi népbiztos a következő táviratot intézte az esseni forradalmi bányamunkások kilences bizottságához:

A ti üdvözletetek[12] újabb biztatás nekünk arra, hogy a megkezdett művet örömmel és kedvvel tovább folytassuk. Minden nagyszerűen halad előre. Minden kalapácsütésünk egy-egy halálos csapás annak a vámpírkapitalizmusnak a fejére, amely a proletariátus életereiből táplálkozott. Egyúttal azonban serényen dolgozunk a szocialista társadalmi rend megteremtésén. Éjjel-nappal munkában vagyunk, és munkánk máris gazdag gyümölcsöket termett. Rendkívül örülünk, hogy ti, forradalmi bányamunkások is velünk vállvetve akartok küzdeni. Ne hagyjátok magatokat megfélemlíteni, ne rettenjetek vissza azoktól az áldozatoktól, amelyeket felszabadító munkátok megkíván. Emlékezzetek arra, hogy a legbékésebb időkben is évről évre ezer és ezer munkástestvéreteket élve eltemette a kizsákmányoló profit éhsége.

Nincs talán egy se közöttetek, akinek apját vagy fiát, vagy legalább valamely barátját nem fojtotta meg a bánya mérges gáza. Gondoljatok a tüdővész és a hiányos táplálkozás számtalan áldozataira, vessétek pillantástokat a proletárgyermekek ezreinek sírdombjaira, akiknek el kellett pusztulniuk, még mielőtt a gyermekkor örömeit élvezhették volna. És végül gondoljatok arra, hogy ez a gyalázatos imperialista háború nem kevesebb mint húszmillió emberéletet emésztett fel, nem is szólva arról a rengeteg szenvedésről, amelynek a háború folyamán a munkások ki voltak téve. Melyik proletár fog segédkezet nyújtani ahhoz, hogy újból lábrakaphasson ez a gyilkos társaság? Melyik proletárnak nem szorul ökölbe a keze, hogy lesújtson a kizsákmányolókra? Egy kapavágást, egy kalapácsütést sem többé a kapitalista munka-

börtön felállítására! Ha minden proletár egységes lesz, a földnek semmi hatalma nem tudja többé visszaállítani a bérmunkásszolgaságot. Előre a megkezdett úton! Szerencse fel!

Kun népbiztos

Vörös Ujság, 1919. április 3. Kun elvtárs az esseni bányászokhoz.
MMTVD 6/A. köt. 126—127. old.

TÁVIRAT A „KOMMUNIST" (BRÉMA) CÍMŰ LAPHOZ

1919. április 4

A német szociálpatrióták még mindig ostoba meséket terjesztenek arról, hogy diktatúránk valamiféle hazafias szemfényvesztés. Ezzel akarnak kedvezőbb hangulatot teremteni az antant-imperialistáknál a középhatalmak burzsoáziája számára. Az antant-imperializmus természetesen meggyorsította a magyar burzsoázia bukását, mert hallatlanul legyengítette. De a magyarországi proletariátus diktatúrája az antant fellépése nélkül is bekövetkezett volna, mint ahogy Németországban is bekövetkezik a szociálpatrióták számtalan árulása ellenére. A tőkés hatalmak, mint tudjuk, a magyarországi proletariátus diktatúráját rosszhiszeműen arra használják fel, hogy a burzsoázia számára kikaparják a gesztenyét a tűzből. Ha Németország proletariátusa meghódítja a hatalmat, azt nem a német imperialisták megerősítésére használja fel, hanem megsemmisíti őket és bűntársaikat, a scheidemannokat, eberteket, a noskékat és davidokat, éppúgy, mint sajtóbérenceiket.

Elvtársi üdvözlettel
Kun Béla

Archiv. d. IML (Berlin). Inv. — Nr. 58/1559. (németül).
MMTVD 6/A. köt. 134. old.

A DIKTATÚRA HATALMA A PROLETÁROSZTÁLYÉ

A proletárforradalmak — mondja Marx — állandóan kritizálják önmagukat, folyton megszakítják menetüket, visszatérnek a látszólag elvégzettekre, hogy újra kezdjék. (III. Napóleon államcsínyje.[13])

A magyarországi proletariátus megalkotta diktatúráját, hogy megteremtse a kommunizmust. A proletariátus forradalma sebes irammal szalad a szocializmushoz vezető úton. A proletárdiktatúra lehetővé teszi a kizsákmányolást romboló, szocialista termelő- és társadalmi rendet építő munkát. A proletárforradalom azonban kritizálja önmagát, visszatér a látszólag bevégzettekre.

Nekünk is kritizálnunk kell a magunk forradalmában mindama cselekvéseket, amelyeket romboló és teremtő munkánk közben végzünk, kritizálnunk annyi őszinteséggel és annyi éllel, mint amennyi szükséges ahhoz, hogy visszatérjünk olyan tényekhez, amelyeket látszólag befejeztünk.

Megalapítottuk a diktatúrát, a proletárosztály kizárólagos uralmát a burzsoázia fölött. Tettük ezt azért, mert a munkásmozgalom mindkét szárnya egyesült a mi programunk alapján, abban a tudatban, hogy a proletariátusnak uralkodó osztállyá való szervezése szükségszerű előfeltétele a kommunizmus megvalósításának. A proletárdiktatúra — osztályuralom. Egyik osztály uralma a másik fölött. De osztálynak az uralma s nem csoportoké, s hogy erős lehessen, hogy célravezető legyen, annak viszont az az előföltétele, hogy a diktatúra egységes, egyöntetű, kemény és a lehetőségig öntudatos proletárosztály kezében legyen. Ha az eseményeket kritizáljuk, hogy visszatérhessünk a látszólag bevégzettekre, a mai nap után meg kell állapítanunk nyílt őszinteséggel, hogy a diktatúra nem teljes. Nem azért nem teljes, mintha nem végeztük volna el a fizikai idő szabta lehetőségek keretei között a burzsoázia élősdi léte föltételeinek megsemmisítését, hanem azért, mert még mindig nincs meg az a harci és hatalmi szervezet, amely a proletariátus osztályszervezete, diktatúrájának formája. Csak a tanácsszer-

vezet, a proletariátus összességét és nem csupán egyes rétegeit képviselő munkás- és földmívesszegény kiküldött tanácsok kiépülése teszi lehetetlenné olyan események ismétlődését, amelyek ma történtek.[14] A hatalom kérdésében ma sincs kétség. A Forradalmi Kormányzótanács nemcsak a kommunista program alapján egyesült hatalmas munkáspárt képviselője, de letéteményese a forradalmi proletár Internacionálé bizalmának is. Ezt a bizalmat minden részről kiérdemelte eddigi működésével, és ki fogja érdemelni ezután is. A hatalmat, amelyet a forradalom jogán vett a kezébe, a proletariátus nevében, nem adja ki senkinek mindaddig, amíg a magyarországi proletariátus egészének osztályképviselete: a Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság első kongresszusa össze nem ült.

Nem adja ki, de megvédi mindenkivel és mindenekkel szemben. Megvédi ezt a hatalmat az a proletárosztály, amelynek nevében a Forradalmi Kormányzótanács a diktatúrát gyakorolja. Megvédik a gyáraknak, a bányáknak, a földnek fölszabadult robotosai, a káplárbot és a militarizmus öntudatlanító nyomása alól már fölszabadult vöröskatonák. Megvédik, mert ez a hatalom nem diktátorok hatalma. Nincs diktátor, sem egyén, sem csoport, sem réteg, csak maga az osztály, az egész proletariátus. Forradalmat lehet és kell csinálni a burzsoázia ellen, de nem lehet a proletárosztály ellen. Diktátorokat lehet és meg kell dönteni, de ezt a diktatúrát, a munkásosztály diktatúráját csak maga a proletariátus döntheti meg akkor, amikor elmúlt annak szükségessége, amidőn befejeződött az osztályok eltörlésével a kommunizmus első fokának, a szocialista termelési és társadalmi rendnek a megszervezése.

Nem akarunk diktátorok lenni, mert a proletariátus diktatúrája a proletariátus demokráciája, a munkásosztály tömegeinek, az egész osztálynak az önkormányzata. De nem is tűrünk diktatúrát! Sem egyéneket, sem csoportokat, csak az egész proletárosztály diktatúráját akarjuk. Kritizáljuk a forradalmunkat, térjünk vissza a látszólag elvégzettekhez, amint arra Marx tanított, és fogjunk hozzá újból a diktatúra megalapozásához, az osztálydiktatúrához.

Néhány nap múlva választ, nem képviselőket, mandátumbirtokosokat, de proletárkiküldötteket, nem minden lakosa, csupán a dolgozó osztálya ennek a proletárállamnak. Nem telik bele két hét, és együtt ül

a proletariátus osztályképviselete, a tanácsok országos gyűlése, hogy letegye a szilárd hatalmat azokba a kezekbe, amelyeket eléggé szilárdaknak tart a hatalom kezelésére. Addig a napig a proletárállam központi hatalmának nincs más központi letéteményese, mint a Forradalmi Kormányzótanács.

Addig tartjuk a hatalmat szilárdan, és használjuk minden erővel a kapitalizmus rombolására, a szocializmus építésére. Jaj annak, aki ezt a hatalmat bántja, mert a forradalmi proletariátussal találja magát szemben. A fejünkkel felelünk, de ezt a fejet csak a Magyarországi Tanácsköztársaság országos gyűlése távolíthatja el a nyakunkról.

Kun Béla

Népszava, 1919. április 4.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 166—168. old.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KÜLPOLITIKÁJÁRÓL

Nyilatkozat a „Hamburger Fremdenblatt" budapesti tudósítójának

Kun Béla külügyi népbiztos elvtárs részletesen nyilatkozott a „Hamburger Fremdenblatt" budapesti tudósítója előtt a Tanácsköztársaság külpolitikájáról. A Tanácsköztársaság külpolitikájának általános irányelveit a következőkben világította meg:

— A mi külpolitikánk a béke politikája, az igazi, frázisok nélkül való békepolitika. Mi nem ismerünk gazdasági határokat, tehát a mi részünkről minden imperialista politika is elesik. Nem állván a területi integritás alapján, nálunk nem állhat be az az eset, mint régen, amikor az egyes nemzetiségek politikai autonómiáját mindig bizonyos egységes politikai területek alapján akarták megoldani. A mi belső politikánk megadja külső politikánknak az irányelveit is, és éppen ezért számíthatunk minden ország népe többségének, minden ország proletariátusának a támogatására.

— Háborúban levőnek tekinti magát a Magyar Tanácsköztársaság az antanttal?

— Ellenkezőleg. Számítunk arra, hogy valamennyi függő kérdést a legbékésebben fogunk az antanttal megoldani.

— Milyen viszonyban van a Magyar Tanácsköztársaság Németországgal?

— Az elképzelhető legjobb viszonyban vagyunk Németországgal, és ez a viszony remélhetőleg ilyen is fog maradni. A német proletariátus nekünk mindig példaképünk és tanítómesterünk volt, és mi most sem tettünk egyebet, mint hogy megvalósítottuk a gyakorlatban azt, amit a német szocialisták az elméletben hirdettek.

— Vajon milyen föltételek mellett kötne a Magyar Tanácsköztársaság békét az antanttal?

— Nem vagyunk háborúban az antanttal. Ha azonban az antant a kard jogán akarna velünk békét kötni, ha ugyanazt akarná velünk megcselekedni, amit Hoffmann tábornok cselekedett Breszt-Litovszkban, ha azt a látszatot keltené, hogy nem a militarizmus ellen, hanem

saját militarista politikájáért harcolt, akkor az a háború, amely elkövetkezni fog, nem olyan lesz, mint a régi háborúk voltak, hanem az elnyomottak harca lesz az elnyomók ellen, olyan lesz, mint az Északamerikai Egyesült Államok szabadságharca volt, amikor az egész nép fegyvert ragadott az angolok ellen, akik őket egy kiuzsorázott gyarmattá akarták lesüllyeszteni.

— Mit vár a Magyar Tanácsköztársaság Oroszországtól?

— Ugyanazt, amit a többi országoktól, a proletariátus nemzetközi szolidaritását. Ami az Oroszországban uralkodó ínségről terjesztett híreket illeti, én, aki ismerem a viszonyokat, kijelenthetem, hogy azok teljesen légből kapottak. Hogy egyesek drága pénzen veszik a kenyeret, annak egyszerűen az az oka, hogy Oroszországban az ellátás immár teljesen monopolizálva van, annyira, hogy aki a napi adagján felül akar kenyeret szerezni, annak lánckereskedőhöz kell fordulnia, és hogy azok hallatlan árakat kérnek, azon természetesen nem lehet csodálkozni.

— Még egy kérdést engedjen meg népbiztos elvtárs. Vajon az egyéni szabadságnak az új társadalmi rendben is meglesz-e a létjogosultsága?

— Az egyéni szabadságot csak ez az új társadalmi rend fogja igazán biztosítani.

A kapitalista rendszer semmiféle lehetőséget sem adott az egyéni iniciatívának, és minden marxista előtt világos, hogy a kapitalista rend, amely eleinte úgy a társadalomban, mint a termelésben támogatta volt az egyéni érvényesülést, ma már gátjává lett nemcsak az egyénnek, de magának a termelésnek is. Az új világrendben csak egyetlenegy szabadságnak nem lesz helye — a kizsákmányolás szabadságának: annak, hogy egyes emberek más embereket kizsákmányoljanak. A burzsoázia demokráciája a burzsoáziának be nem vallott diktatúrája volt, a proletárdiktatúra ellenben nem egyéb, mint a proletariátus igaz és becsületes demokráciája.

Kijelentette még Kun Béla, hogy a Magyar Tanácsköztársaság igyekezni fog, hogy kiküldött megbízottak útján mihamarabb fölvegye az érintkezést nemcsak Németországgal és a semleges államokkal, de az antant hatalmaival is.

Népszava, 1919. április 5. A proletárdiktatúra. Kun Béla elvtárs a Tanácsköztársaság külpolitikájáról.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 169—171. old.

ÜDVÖZLET A BAJOR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGHOZ[15]

A Bajor Tanácsköztársaság külügyi népbiztosának
München

Lobogó örömmel, kitörő lelkesedéssel üdvözöl benneteket, ifjabb testvéreinket Budapest és az egész Magyarországi Tanácsköztársaság forradalmi proletariátusa. Leírhatatlan a boldogság, amelyet az a hír keltett, hogy Bajorország munkásai, katonái és parasztjai megragadták a burzsoá állam hatalmát, hogy azt szétrombolva, felépítsék romjain a munkásosztály forradalmi diktatúráját, és megteremtsék az átmenetet a szocializmushoz, a kommunizmushoz, a kommunizmus első szakaszához.

Fel, ti sírásói a kapitalizmusnak, csákányforgatói a kizsákmányolás rendje lerombolásának, Bajorország forradalmi munkásai, katonái és parasztjai, akik kemény szívvel és szilárd kézzel élére kerültetek a nemzetközi proletárforradalomnak, fel a kapitalizmust romboló és a szocializmust teremtő munkára! Kikerülve a kapitalista társadalmi rend börtönéből, lerázva bilincseiteket — amelyeken kívül nem volt egyéb veszteni valótok — szítsátok a forradalom lángját, hogy beborítson minden földet, ahol az ember az embert kizsákmányolja. Tudjátok meg tőlünk, hogy amint mi nem csalódtunk, amidőn követve oroszországi testvéreink példáját, ráépítettük sorsunkat a nemzetközi proletárforradalomra, nem homokra, nem ingoványra építettük. A ti példátok mutatja, hogy a nemzetközi proletárforradalom terjed és győz, átrohan a hazafiszocialisták politikai hulláin, a burzsoázia erőszakszervezeteinek minden gátján, és győzni fog az ellenforradalom minden poklán keresztül is.

A proletariátus érckeménységű szükségességgel kénytelen teljesíteni történelmi hivatását, nemcsak a mi Tanácsköztársaságunkban, de mindenütt, ahol a kapitalizmus békében és háborúban egyaránt fokozatosan és egy csapásra, lassú halállal vagy hirtelen életrontással végzi

a proletárok tömeggyilkolását. Nem lehet ennek a forradalomnak gátja a kizsákmányoló és kizsákmányoltak közötti ellentétnek, a burzsoá demokráciának álegyenlőségbe való öltöztetése. Napnál világosabb immáron, hogy az egyetlen út a szocializmushoz a proletariátus forradalmi diktatúrája. Boldogan és örömmel üdvözöljük a ti tanácsköztársaságtokban a mi természetes szövetségesünket, amivé nem a titkos diplomácia titkos szerződései, hanem a forradalmi cselekvéstek tett.

Éljen a nemzetközi proletárforradalom!

Éljen a harmadik Internacionálé!

Éljen a bajorországi munkások, katonák és parasztok forradalmi tanácsainak köztársasága!

Éljen a nemzetközi tanácsköztársaság!

Testvéri üdvözlettel

Kun Béla
külügyi népbiztos

Vörös Ujság, 1919. április 9. Kun Béla elvtárs üdvözlete a bajor szovjethez. MMTVD 6/A. köt. 176. old.

A PROLETÁR TESTVÉRISÉGÉRT!

Beszéd a tatabányai bányászok nagygyűlésén
1919. április 13

Ebben az országban, ahol még nemrégiben a kizsákmányoló kapitalizmus volt az úr, most a munkásosztály alapította meg a proletariátus kizárólagos uralmát, a proletárdiktatúrát. Ez az ország, a Magyarországi Tanácsköztársaság, a munkások összességének, a dolgozóknak földje.

Mi, tisztelt elvtársaim, akik megkezdtük a küzdelmet a proletariátus diktatúrájáért, mi jól láttuk azt, hogy történelmi szükségszerűség hajtja a proletariátust a forradalom felé, a proletárdiktatúra felé, hogy ez életbe léptesse azokat az átmeneti intézkedéseket, amelyek kivezetnek bennünket a kizsákmányolás földjéről a proletariátus felszabadításának, a kommunizmusnak országába.

Tudjuk azt, hogy a háború után a munkásosztálynak csak kettő között volt választása. Választani a között, hogy éljen-e azért, hogy a kizsákmányolás rendje tovább fennmaradjon, hogy helyreálljon a tőkés termelési rendszer, amely milliók és milliók nyomorúságát idézte elő, néhány ezer here kedvéért. De tudtuk azt, hogy van egy másik választás is, s az, hogy ha kell, éhezzünk, de ne úgy, mint azelőtt éheztünk, hogy egynéhány ezer ember jólétben éljen, hanem éhezzünk egyenlő föltételek mellett. Éhezzünk, de úgy, hogy csak az egyék, aki dolgozik, éhezzünk úgy, hogy azok is éhezzenek velünk, akik ezelőtt jólétben éltek munka nélkül. Éhezzünk, de nem a kapitalizmus fönntartásáért, hanem éhezzünk küzdve, harcolva a szocializmus, kommunizmus megvalósításáért.

A fegyveres erőt, amelyen a burzsoázia uralma nyugodott, tönkretette a háború. A munkásság belátta hamarosan azt, hogy a fegyverhasználatnak két oldala van. Belátta, hogy az elnyomó fegyverből fölszabadító fegyvert is lehet csinálni.

Amíg a magántulajdon fönnállt, és amíg a magántulajdon fönnáll, addig hazug a demokráciának sokat hirdetett egyenlősége, egyenlőség

nincs ott, ahol kizsákmányoló és kizsákmányolt van, mert ezek sohasem lehetnek egyenlőek.

Budapest munkásainak küldöttjei eljöttek hozzátok elmondani, hogy nem kérnek egyebet tőletek, mint azt, hogy a bányában, amely most már nem a kizsákmányolóké, termeljetek szenet, dolgozzatok fegyelmezetten, mert a szén ma az életet jelenti számunkra. Eljön nemsokára az az idő, amikor nagyobb területekre csap át a forradalom lángja. Nincs messze az idő, amikor meglesz az összeköttetésünk az oroszországi vöröscsapatokkal és azokkal a doni bányákkal, ahol annyian dolgoztak a cárizmus idején a magyar hadifoglyok közül is. Csak kitartásra van szükség, és hogy meglegyen a kitartás, az a gyárak és a bányák munkásaitól függ.

Vörös Ujság, 1919. április 15.
MMTVD 6/A. köt. 205—206. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 172—173. old.

ELŐADÁS A BUDAPESTI KÖZPONTI FORRADALMI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCS ÜLÉSÉN

1919. április 15

Tisztelt elvtársak! Amikor Budapest munkásosztályának most megválasztott 80 kiküldöttje[16] átveszi ennek a proletárvárosnak igazgatását, felszólalásomban én Weltner elvtárs szavaihoz kapcsolódom,[17] aki arról beszélt, hogy milyen érdekek érvényesülhetnek itt és milyenek nem. *(Halljuk! Halljuk!)* Én, elvtársak, nem ismerek a mi sorainkban kétféle érdeket. *(Igaz! Úgy van!)* Itt csak egyféle érdek van: a proletariátus osztályérdeke. *(Igaz! Úgy van! Éljenzés és taps.)* Ennek az osztályérdeknek kell érvényesülnie tűzön-vízen és minden poklokon keresztül. Akkor, elvtársaim, amikor a proletariátus a maga akaratát nyilvánítja, tévedhet. A proletariátus tévedett már nemegyszer. Tévedett akkor, amikor lecsúszott az osztályharc talajáról *(Igaz! Úgy van!)* itt ebben az országban vagy egy másik országban, de egészen holtbizonyos, hogy a proletariátus mégis tűzön-vízen és minden poklokon keresztül meg fogja találni a helyes utat. *(Éljenzés.)* Ha azok kerülnek előtérbe, akik nem képviselik a proletariátus érdekeit, egészen bizonyos, hogy le fognak törni, egészen bizonyos, hogy el fognak tűnni az idők folyamán. *(Úgy van! Úgy van!)* Ebbe bele kell nyugodnunk valamennyiünknek, mert nincs más érdek, csak egy érdek van, amely előttünk szent: az a proletariátus osztályérdeke. *(Élénk helyeslés.)*

És amikor a proletariátus osztályérdekeiről szólok, felteszem még azt a kérdést is: vajon elértük-e eddigelé mindazt, amit a proletariátus osztályérdeke megkövetel? *(Felkiáltások: Nem!)* A felelet, elvtársaim, az, hogy nem. Az osztályharc nem szűnt és nem szűnhetett még meg. Az osztályharc nem szűnhetik meg mindaddig, amíg osztályok vannak. A proletariátus diktatúrája egy átmeneti állapot. A mai napon átveszi az uralkodó osztállyá szerveződött budapesti proletariátus a hatalmat az egész főváros területére, de ez nem jelenti az osztályok megszűnését. Hangsúlyozom, hogy a burzsoázia még él, él mint osztály, és ha mi nem is azt akarjuk, hogy a burzsoáziát egyénenként irtsuk ki, ha mi nem is azt akarjuk, hogy egyénenként álljunk bosszút a burzsoá

osztályon, de kétségtelen, hogy a burzsoá osztály létét minden erővel meg kell semmisítenünk, mert míg a burzsoá osztály él, addig van proletárosztály is, márpedig mi egy osztálymentes társadalomra: a szocialista, a kommunista társadalomra törekszünk. *(Úgy van! Úgy van!)*

Minthogy a burzsoázia él, azt tartom, helytelen volna itt most a Budapesti Munkástanács színe előtt bármiféle kibékülési jelenetet is rendezni. Mi, elvtársaim, nem békülünk ki mindaddig, a proletariátus nem békülhet ki mindaddig, amíg egyáltalában léteznek osztályok, amíg meg nem szűntek örökre az osztálykülönbségek. *(Úgy van! Úgy van!)* Ne hagyjuk magunkat semmiféle szentimentalitástól félrevezettetni. *(Élénk helyeslés.)* Ne akarjunk, elvtársaim, soha ok nélkül zavart csinálni, ne akarjunk soha túllőni a célon, ne hagyjuk magunkat félrevezettetni semmiféle szentimentális, nyájas megnyilatkozásoktól. *(Zajos helyeslés és taps.)*

Tisztelt elvtársak! Én nem látok rémeket, én nem hiszem, hogy a magyarországi burzsoázia máról holnapra itt olyan szervezettel rendelkezhetnék, amely ellenforradalom szempontjából veszélyes lehetne ránk nézve. Nem hiszem, nemcsak azért, mert ez a burzsoázia gyáva, példátlanul gyáva, hanem azért sem, mert a mi proletariátusunk példátlanul erős. *(Úgy van! Úgy van!)* Ez azonban nem jelenti azt, hogy mi engednénk a szentimentalizmusnak, és a legelső dolgunk az volna, hogy azzal törődjünk, vajon mi lesz a szegény burzsoáziával, amely a kapitalizmus egész ideje alatt olyan derekasan gondoskodott rólunk. Nem, én ismétlem, nem a burzsoázia szempontjából látom veszélyesnek ezt a sajnálatot, hanem a proletariátus osztálytudata szempontjából. Hangsúlyozom ezt, elvtársaim, itt, amikor a Budapesti Munkástanács megkezdi működését, hogy minden ellágyulás, minden szentimentalitás veszedelme az osztálytudatnak alkalmas arra, hogy elhomályosítsa az osztálytudatot és gyengítse a proletariátus osztályharci készségét, amelyre ma inkább szükség van, mint valaha. *(Úgy van! Úgy van!)*

Tisztelt elvtársak! A munkástanács a proletariátus első igazi osztályképviselete. Nehogy azt higgye valaki, hogy én a munkáspártoknak vagy a szakszervezeteknek szerepét akarnám lekicsinyelni. Semmi sem áll távolabb tőlem ennél. A munkáspártok és szakszervezetek történelmi jelentőségét lekicsinyelni ostobaság volna nemcsak a múltra, de a

jövendőre vonatkozólag is. Aki ismeri a proletártársadalom konstrukcióját, aki belelát a jövőbe, az látja, hogy a szakszervezeteknek és a munkáspártoknak milyen óriási jelentősége lesz ezentúl is. De mégis, az első, a proletariátus teljes egészét magában foglaló osztályképviselet a munkások és földművesszegények kiküldötteinek tanácsa. *(Úgy van! Úgy van!)* Ennek a tanácsnak, mint már nagyon jól tudjuk valamennyien — hiszen unos-untig hangoztattuk — hármas a feladata. Azt jelenti, hogy megszüntetjük vele a burzsoá államrendszernek megfelelő hármas funkciókör megoszlását, megszüntetjük vele azt, hogy külön hozzák a törvényt, külön hajtják azt végre, és külön bíráskodnak a törvények megszegői fölött. A munkástanács, elvtársak, ismétlem dolgozó testület lesz, dolgozó, elvtársaim, és nemcsak tanácskozó, és nem elsősorban tanácskozó, hanem dolgozó testület, amely dolgozó testület hozza a törvényt, hajtja azt végre és bíráskodik annak megszegői fölött. *(Úgy van!)*

Tisztelt elvtársaim, ez azt is jelenti azonban, hogy ezeknek a munkástanácsoknak a jelentőségét úgy kell értékelnünk, mint ahogyan szükséges a proletariátus egészének, a proletariátus összességének szempontjából. Itt lehetnek eltérő vélemények — kell is hogy legyen eltérő vélemény —, azonban az eltérő vélemény nem abban kell hogy nyilvánuljon, hogy itt egymást agyonbeszéljük, hanem úgy kell tennünk, mint azt tette az oroszországi proletariátus, amely sajnos nem is a legaktívabb volt valamennyi ország proletariátusa között, a szovjetekben kifejtett munkája tekintetében, de úgy kell tennünk mégis, mint ők tettek, hogy minél kevesebbet beszélve, minél többet cselekedjünk. *(Élénk helyeslés és taps.)* Így el fogjuk érni azt, hogy Marx ideálját valósítjuk meg a munkástanácsokkal, mint tényleg dolgozó testületekkel. *(Helyeslés.)*

A munkástanácsok szerepe nemcsak ez a hármas funkciókör, ennek a hármas feladatnak a végrehajtása, de egyúttal a munkásság osztályharcának továbbszervezése a legszélesebb keretekben. Ebben segítőtársa a párt- és a szakszervezet. De mind a két feladatnak, a politikai és gazdasági feladatnak a megoldását a maga vállaira vette a proletariátus teljes egészének összképviselete: a munkástanács. Az osztályharc nem lehet mellékes feladat ebben az alkotó és romboló munkában, amely reánk vár a munkástanácsok kereteiben. A munkástanács min-

denkor kifejezője kell hogy legyen, és én azt hiszem, lesz is, a proletariátus hangulatának, a proletariátus akaratának, a proletariátus vágyainak, a proletariátus teremtő erejének. Mert a proletariátus forradalmi teremtő ereje az, amely létrehozta a munkástanácsokat, és ez a forradalmi teremtő erő az, amely működni fog benne, hogy megvalósítsa a proletariátus nagy ideáljait, megvalósítsa végső célunkat, amelyhez mi minél inkább közeledünk, megvalósítsa a szocializmust, mint a kommunizmus első stádiumát, mint a kommunizmus első fokát. *(Élénk helyeslés.)*

Ez a forradalmi teremtő erő azonban nemcsak bennünk működik, nemcsak azokban, akik a proletariátus kiküldöttei vagyunk, hanem elsősorban magukban a tömegekben. És én nem győzöm soha eléggé hangsúlyozni azt, hogy a tömegektől való minden eltávolodás, a tömegekkel való minden érintkezés hiánya nem teszi ugyan tönkre a tanácsrendszert, amely egyik halhatatlan alkotása a proletariátusnak — de képtelenné teszi feladatainak a végrehajtására. *(Úgy van!)* A munkástanácsok rendszerének az az értelme, elvtársaim, hogy a burzsoá állam bürokráciáját megszüntetjük, és helyébe egy, a népesség egészétől nem különvált, hanem a népesség egészével, tehát a dolgozók, a proletariátus egészével teljes mértékben szorosan összefüggő fő hatalmat, államhatalmat létesítünk. Ez a szoros összefüggés azonban az az első feltétele annak, hogy ne alakuljon ki egy új bürokrácia.

A proletárforradalmak kritizálják önmagukat, mondja Marx, és senki ne vegye rossz néven senkitől, ha saját forradalmunkat kritizáljuk és kritizáljuk már azt a működést, amelyet a budapesti kerületi munkás- és katonatanácsok eddig kifejtettek. Ebből a működésből, elvtársaim — anélkül, hogy abból valami túlságosan tragikus következtetést vonnék —, máris megállapítom azt, hogy bizonyos mértékű bürokratizálódás látszik ebben a működésben. Bizonyos mértékben egyesek — ismétlem egyesek — eltávolodnak a tömegektől: eltávolodnak oly mértékben, hogy azt hiszik az ő akaratuk a tömegek akarata. *(Igaz! Úgy van!)* Pedig, elvtársaim, arra kell legjobban vigyázni, hogy saját akaratunkat sohase exponáljuk úgy, mint a tömegek akaratát. Ha valaki tisztában van azzal, hogy az ő akarata az ő akarata és nem a tömegek akarata, szóval a saját akaratának jelentőségét leszállítja a saját értékére, akkor nem léphet fel oly módon, mint ahogy például — hogy

konkrét példát említsek — fellépett a IX. kerületi munkástanács, amely a Közvágóhídról, a IX. kerület területén lévén, rögtön azt gondolta, hogy a Közvágóhíd a IX. kerületé, és ott intézkedett is.

Egészséges decentralizálásra szükség van, elvtársaim, egészséges decentralizálás szükséges azért, hogy minél több helyen érvényesüljön a proletariátus önkormányzata. *(Helyeslés.)* Szükséges a proletárdemokráciában az, hogy minél több terület legyen, ahol a proletariátus akarata megnyilvánulhat. A párt-, szakszervezet, a kerületi munkás- és katonatanácsok, a proletariátus különböző szövetségei mind valamennyien ily fórumok, de van egy általános akarat-megnyilvánulási fórum, egy hely, ahol a proletariátus összességének akarata megnyilvánul, amely akaratnak mindenki köteles magát alávetni. Ez, elvtársaim, ez a hely, a Magyarországi Tanácsköztársaság országos kongresszusa. *(Élénk helyeslés.)* Nem lehet tehát azt hinni, hogy a budapesti kerületi munkástanácsok vagy pláne valamely kerület munkástanácsa, elvtársaim, oly dolgokban intézkedhet, amely az egész ország proletariátusának érdekeit érinti. Íme itt a IX. kerület példája, ahol egy elvtársat ma le akartak tartóztatni, és ahol a vágóhíd felett egy kerület akart rendelkezni. Ez a példa, amelyet felhozok, most is, amikor általánosságban beszélek, mutatja, hogy sokan vannak még, akik saját akaratukat úgy exponálják, mint a tömegek akaratát. Erre pedig vigyázzunk, tisztelt elvtársaim, mert ez a bürokrácia forrása, a dolgozók összességétől különvált fő hatalomra való komikus kísérlet.

Legyünk mindig őszinték, mert az ilyen őszinteség alapja annak, hogy tisztázzuk a nézeteket. A munkástanács nem a párt, a párt nem a munkástanács, ellenben valamennyien itt ma szocialisták vagyunk, akik nevezhetjük magunkat éppoly joggal kommunistáknak. *(Hosszan tartó viharos taps.)* Valamennyien, kivétel nélkül, mert ugye tudjuk, hogy a harmadik Internacionálé akaratnyilvánításához képest fel fogjuk venni ezt a pártelnevezést. *(Élénk taps.)* Nem ez a fontos azonban ez ügyben, azonban, elvtársaim, a nevek is sokszor szimbólumot jelentenek, ellenben fontos az, hogy akik itt vagyunk, egy pártnak vagyunk tagjai. *(Éljenzés.)* Egy pártnak vagyunk valamennyien tagjai, és itt, ha akármilyen véleményeltérések vannak közöttünk, személyeskedések, személyes ellentéteknek kiélezése vészes veszedelmet jelent. *(Igaz! Úgy van! Taps.)*

Elvtársaim! Kijelentem azt, hogy nincs rá hatalom, ami engem a magam álláspontjától eltérítsen, kivéve egy meggyőzés, ha belátnám, hogy a marxizmus nem igaz, ezt pedig nem hiszem, hogy belátnám. Mondom, nincs hatalom, mely a magam álláspontjától, a magam bolsevik álláspontjától eltérítsen. *(Viharos taps.)* De, elvtársak, sohasem fogom elfelejteni azt, hogy én egy párthoz, egy családhoz, a kommunista proletárcsaládhoz tartozom mindazokkal, akik ebben a Munkástanácsban itt ülnek. És, elvtársaim, a kommunizmus a proletariátus teremtő erejének folyományaképpen éppen ebben a családi vonatkozásban is megnyilvánul, abban, hogy azt a bizonyos sokat hangoztatott és a polgári társadalom által meg nem valósíthatott testvériséget itt mi magunk között proletárdolgozók között meg kell hogy valósítsuk. *(Úgy van!)* Ez egyik előfeltétele annak, hogy mi dolgozó testület legyünk és nem fecsegő testület. *(Úgy van! Taps.)*

Elvtársaim! Én nem vagyok elvileg antiparlamentista, én historikusan nézem a dolgokat, és belátom azt, hogy annak idején volt értelme, szükségszerű volt a parlamenti módszernek is a kihasználása. Ezt értsük meg jól, mert Marx szintén ezen az állásponton volt, annak idején. Ma azonban miért lett akadálya, végleges akadálya a parlamentarizmus a proletariátus felszabadításának? Miért kellett felrúgni a parlamentarizmust, és helyére a proletariátus osztályképviseletét, a munkásság és a földművesszegények tanácsának szervezetét felépíteni? Azért, elvtársaim, mert ami nem volt igaz annak idején, amikor megcsinálták a németek a gothai programot, hogy a burzsoázia egy egységes reakcionárius tömeg,[18] igaz lett az imperialista fejlődés folytán. Tehát szembeállott egy egységes reakcionárius tömeg a munkásosztállyal, egy másik egységes forradalmi tömeggel. Mi volt ennek a következménye? Teljesen kilátástalanná vált minden rábeszélés, minden parlamenti vita, nem lehetett kiszakítani a burzsoáziából egyes részeket abból a célból, hogy a burzsoáziának egymás közötti ellentéteit felhasználhassuk arra, hogy bizonyos eredményeket érjünk el a proletariátus javára.

Íme, itt az értelme annak, hogy a munkástanácsokat miért kellett megcsinálni. A parlamentnek ilyeténképpen üres, fecsegő bódévá kellett változnia, maguk a burzsoázia teoretikusai is megállapították már ennek a rendszernek csődjét. A parlamenti rendszer tehetetlen volt a burzsoázia szempontjából is, mert mindenütt ott volt már nyilvánvaló-

an, láthatóan mögötte a nyers erőszak, a fabritiusok erőszaka[19], az imperialista háború erőszaka, és így, ezért kellett rátérnie a munkásosztálynak minden erővel a tanácsrendszer intézményére.

Azonban, elvtársaim, ez azt jelenti, hogy itt a tanácsrendszerben azért tanácskozunk, mert itt meggyőzhet egyik is, másik is, mert tulajdonképpen egy azonos osztálynak a szülöttje, egy azonos osztálynak az érdekeit képviseli. Ha vannak közöttünk eltérések, ez nem azt jelenti, hogy engedünk elveinkből, nem ezt jelenti, mert elvből engedni, elvi áldozatot hozni nem szabad senkinek. *(Úgy van! Lelkes taps.)* Ellenben azt kell csinálni, elvtársaim, hogy lehetővé kell tenni az együttműködést, hogy ne váljon üres szóbeszéddé az, ami itt ebben a teremben elhangzott. *(Úgy van!)* A beszéd csak akkor nem felesleges, ha már a tettet érleli. Ha nem érleli a tettet, elvtársaim, akkor a beszéd hiábavaló.

Azt kívánom most, amikor a pártvezetőség nevében üdvözlöm önöket, hogy ez a Budapesti Munkástanács, amelyben a Magyarországi Szocialista Pártnak tagjai ülnek benn egytől egyig, hogy ez egy dolgozó és nem egy fecsegő testület legyen, mert a proletariátus osztályharcában, a proletariátus építőmunkájában csak egy lehet, ami eredményre vezethet: a dolog, a munka. Ez a munka, elvtársaim, nemcsak a magunk munkája, nemcsak a magunk érdeke, nemcsak az egy nyelven beszélők munkája — mert csak a nyelvről lehet szó, és itt a válasz azoknak, akik a németek nevében felszólaltak —, nem a magyaroknak munkája és a magyaroknak érdeke, mert mi nem először vagyunk magyarok, hanem először proletárok vagyunk *(Élénk helyeslés és taps.)*, s az is, aki német, az is először proletár, azután német vagy pedig burzsoá, s akkor lehet először német. Erre csak azt mondom, hogy ez a munka a nemzetközi proletariátus érdekében kifejtett munka. S elvtársaim, amint kezdtem az előbbi ülésen, úgy most végzem azzal, hogy a nemzetközi proletárforradalom érdekében dolgozzunk! — Éljen a nemzetközi proletárforradalom! *(Hosszan tartó élénk éljenzés és taps).*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. A Budapesti Munkás- és Katonatanács jegyzőkönyvei. 1919. április 15. 7—16. old.
MMTVD 6/A. köt. 215—218. old.

BESZÉD
A BUDAPESTI KÖZPONTI FORRADALMI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCS ÜLÉSÉN

1919. április 19

Nem fogok egy szép szót sem mondani, de arra kérem önöket, hogy halálos komolysággal hallgassák azt, amit mondani fogok.

A proletariátus maga dönti el, mit kell cselekednie, hogy azután csakugyan cselekedjék is. A proletariátus diktatúrája szakítást jelent minden titkos diplomáciával, szakítást jelent minden, a proletariátus háta mögött történő politikával, és én itt önöknek minden szépítés nélkül el fogom mondani mindazt, amit a mai hadi és külpolitikai helyzetről el kell mondani, amit tudunk, elmondom mindazt, amit mi a jelekből, a szimptómákból következtethetünk. Két világáramlatnak harca csap össze a Magyarországi Tanácsköztársaság fölött: az imperialista kapitalizmus és a bolsevista szocializmus. Ennek az összecsapásnak vagyunk a részesei. Az antant megbízásából itt járt Smuts generálissal való jegyzékváltásunkat ismerik az elvtársak.[21] Nem állunk a területi integritás alapján, de élni akarunk, azért nem voltunk hajlandók visszavonni a demarkációs vonalat.

Nem voltunk hajlandók arra, hogy fölszabadított proletártestvéreinknek a neutrális zónán levő részét újból a kapitalizmus igája alá hajtsuk, mert ez azt jelentette volna, hogy a fizikai megélhetés lehetőségeit vonjuk el a magyarországi proletariátus elől. Most megindult a román bojáruralom részéről az offenzíva.[22] Ez a nemzetközi osztályharc kérdése, a nemzetközi forradalom és nemzetközi ellenforradalom kérdése.

Mi józanul és hidegen számítva, tudtuk azt, hogy ez be fog következni. Amikor mi megalapítottuk a proletárdiktatúrát Magyarországon, nem arra alapítottuk számításainkat, hogy mi képesek leszünk majd katonai erővel, rendszeres háborúval megbirkózni az antant csapataival. Nem hittük azt, hogy azzal a hat divízióval, amelyet a fegyverszüneti szerződés a Tanácsköztársaság számára engedélyezett, meg tudjuk állítani azt az offenzívát, amely minden oldalról fenyeget bennünket.

Hangsúlyoztuk és hangsúlyozzuk, hogy mi a Magyarországi Tanácsköztársaság sorsát a nemzetközi proletárforradalomra alapítottuk.

(„Úgy van!") Megindult a román offenzíva. Csapataink olyanok voltak, hogy részben kimerültek a frontokon, részben iskolázatlanok voltak. Azzal is tisztában voltunk, hogy hadsereget nem lehet szervezni előre, új, forradalmi fegyelmet nem lehet megteremteni előre, kívülről; hadsereg, forradalmi proletárhadsereg, osztályhadsereg, forradalmi proletárfegyelem csak az ellenforradalommal való küzdelemben magában alakulhat és fejlődhet ki. *(Élénk helyeslés és taps.)* A román offenzíva ez idő szerint sikerült a jelek szerint, és Szatmárnémeti elesett. Szatmárnémetiben a román offenzívának sikere után, már burzsoá uralom, már burzsoá diktatúra van. Szatmárnémetiben megszűnt a proletariátus uralma, amivel együtt helyreállott a magántulajdon rendje, helyesebben a magántulajdon anarchiája. Nagyvárad előtt közvetlenül ott állanak a román csapatok, és Nagyváradon, bizonyos, nagyon rövid idő után helyre fog állani újból a kapitalizmus kizsákmányoló rendje. Csapatainknak egy része, nagyon kis része, megállotta a helyét, utolsó vércsöppig küzdött, áldozatokat hozott; másik része otthagyta az állásokat, a kötelékek fölbomlottak.

Debrecen a vigasztaló hely. Debrecenben a fölfegyverzett proletariátus nemcsak hogy nem adta ki a kezéből a hatalmat, de ez a hatalom szilárdabban van ma a kezében, mint valaha volt. Békéscsaba felé szintén rosszul áll a hadi helyzet. Ott is a csapatok egy része fölbomlott, másik része azonban tartja magát. Túlerővel támadnak mindenütt a románok, jobb fegyverzettel, tökéletesebb fölszereléssel, mint aminő az ifjú proletárállam ifjú hadseregéé. Egyelőre más vonalakon nem indult meg az offenzíva. Az antant bennünket a párizsi kommün sorsára akar juttatni. *(Nem engedjük!)* A cseh front még nem mozdult meg, a déli front sem, de nem tudom, hogy most talán, már ebben a pillanatban nem kezdődött-e meg az előrenyomulás. Lehet, hogy nem, de lehet az is, hogy igen. Ha ma nem, talán holnap megkezdődik. Senki kétségbe ne essék, de el kell mondanom azt is, hogy a fegyverzet és fölszerelés kérdésében is rosszul állunk azért, mert egy olyan lehetetlen hadi fölszerelési állapotot vettünk át, amelyet az alatt az idő alatt, mely rendelkezésünkre állott, nem sikerülhetett még kiépíteni. Történtek olyanféle jeladások bizonyos körök részéről, mint hogyha egy olyan aktus esetében, amellyel a proletariátus lemond a maga hatalmáról vagy legalábbis kitolja a szocializmust, elmaradna az antant offen-

zívája. Ha nem akarjuk a magántulajdont, ha nem akarjuk a kapitalizmus visszaállítását, ha akarjuk a diktatúra fönntartását, ha azt akarjuk, hogy ne burzsoázia, de proletárdiktatúra legyen ebben az országban, akkor cselekednünk kell, meg kell hányjuk-vessük most rögtön, hogy ezekkel az ellenséges, imperialista erőkkel szemben minő erők állanak rendelkezésünkre.

Elsősorban a magunk erejére kell számítani, mert a nemzetközi proletárforradalom ugyan mellettünk van, de szükséges, hogy minden erőnket megfeszítsük addig, amíg elérkezik a nemzetközi proletárforradalom aktív segítsége. Az első föladatunk ez esetben az lesz, hogy mindenki, aki csak nélkülözhető itt Budapesten, aki csak nélkülözhető itt a központi igazgatásban, minden proletár, a proletariátusnak minden képviselője: ki a frontokra! *(Igaz! Úgy van! Hosszan tartó taps.)* Most van szükség az egységre. Itt, ebben a percben minden kicsinyes szempontnak el kell hallgatnia, itt ebben a percben olyan vasegységre van szükség, amely vasegységet semmi, semmi a világon nem tudja megbomlasztani. *(Úgy van! Úgy van!)* Akik kimennek a frontra, azok abban a tudatban kell, hogy kimenjenek, hogy itt a diktatúra középponti kezelése jó kezekben van letéve; akik pedig itt maradnak a helyükön, azok abban a tudatban kell, hogy itt maradjanak a helyükön, hogy künn a frontokon jó kezekbe van letéve immáron a forradalom sorsa. *(Igaz! Úgy van!)* S ha ez megvan, elvtársaim, ha a proletariátus, Budapest proletariátusa, amelynek önök itt a küldöttei, a képviselői, nemcsak hogy nem letargikus állapotban van, hanem áldozatkészségét a végletekig fokozza, akkor meg vagyunk mentve és meg van mentve a proletárforradalom, akkor van időnk kivárni a nemzetközi proletárforradalmat. És ha el is buknánk, akkor úgy bukunk el, hogy a nemzetközi proletárforradalomnak a mi bukásunkból csak haszna lesz.

Én sohasem szoktam a dolgokat a magyarországi proletariátus szempontjából nézni. Én nem szoktam a dolgokat egy ország proletariátusa szempontjából nézni akkor sem, mielőtt hatalomra került itt Magyarországon a proletariátus. Most sem. Csak egy szempont van, a nemzetközi proletárforradalom szempontja. *(Úgy van!)*

Ha időlegesen sikerülne is leverni bennünket, újból föl fogjuk támasztani a nemzetközi proletárforradalmat. *(Élénk, hosszas taps.)*

Forrong minden ország proletariátusa. Bécsben a proletariátus fegyveresen küzd a diktatúráért. Az oroszországi testvérköztársaság csapatai átlépték Kelet-Galícia határát. Tudják, hogy egy részük már Csernovic irányában halad, mindamellett még távoli a segítség. Addig az ideig, amíg a körülöttünk levő országok proletárjai aktívan sietnek segítségünkre, a magunk erejére, a magyarországi proletárság forradalmi erejére kell támaszkodnunk. *(Úgy van!)* Ezt a forradalmi erőt fölébreszteni az önök föladata. Ennek a forradalmi erőnek a szervezése, kihasználása, értékesítése is az önök föladata. *(Úgy van!)*

Népszava, 1919. április 20. A munkás- és katonatanács történelmi ülése. Kun elvtárs beszéde.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 174—178. old.

Igen tisztelt Lenin elvtárs!

„A valóságos mozgalom egyetlen lépése fontosabb tucatnyi programnál"[23]. Ezt Marxtól tanultam, de nem hízelgés, ha bevallom, hogy e mondat igazi értelmét Öntől tanultam meg.

Csatoltan küldöm Önnek a magyar proletárforradalom egy történelmi dokumentumát, tudniillik azt a levelet, amelyet egy baloldali szocialista elvtárshoz intéztem, aki felszólított arra, hogy javasoljak olyan platformot, amelynek alapján megegyezés jöhetne létre.[24] Ez a program bolsevik program, és cselekedeteink nem kevésbé bolsevik cselekedetek.

Mindenekelőtt le kell szögeznem, hogy a kommunisták proletárforradalma kitört volna Vix ezredes ismert jegyzéke[25] nélkül is, de azt hiszem, botorság lett volna ezt a kínálkozó alkalmat kihasználatlanul hagyni. Sematikusan gondolkodó burzsoá ideológusok, akik a marxista módszernek csupán a formáját tekintik, nem pedig a szellemét, persze, csak nehezen tudják elképzelni, hogyan történhetett, hogy olyan véres forradalom után, amilyen az orosz októberi forradalom volt, Magyarországon az átmenet látszólag olyan szelíden ment végbe. Igen jellemző, hogy éppen ez a tény fájt a scheidemannoknak. Nacionalista blöffnek tartották forradalmunkat. De a kapitalizmussal való radikális szakítás egész világosan megmutatja, hogy a mi forradalmunk igazi kommunista forradalom volt. Gyümölcsein fogják megismerni. A magyar forradalomban kétségkívül fog még vér folyni, éppen elég. Már kezdi emelgetni fejét az ellenforradalom, de még mielőtt felemelné, le fogjuk vágni ezt a fejet.

Visszatérve az első mondatra: nem küldtem programot, csak néhány helyzetjelentést, de a Magyar Tanácsköztársaság elküldte az idősebb testvérköztársaságnak a magyarországi proletárdiktatúra első üdvözletét. Most sem küldök programokat: a nemzetközi forradalom további lépései meg fogják mutatni, mi a jelentősége a mi proletárforradal-

munknak. Helyzetünk kritikus. De bármi történjék is: minden lépésünket a világforradalom érdekei fogják vezérelni. Egy pillanatig sem gondolunk arra, hogy a nemzetközi forradalom egy részének érdekeiért feláldozzuk a világforradalom érdekeit. Még ha egy breszti béke várna is reánk, azzal a tudattal fogjuk megkötni, amely Önt hatotta át a breszti béke megkötésekor, amelyet Ön az én akaratom ellenére, a baloldali kommunisták akarata ellenére kötött.[26] Nem szégyelltem annak idején beismerni, hogy a breszti béke tekintetében az Ön politikája volt a helyes, és azoknak a felfogása, akik az ellenkezőjét állították, nem volt történeti és nem volt marxista. De ugyanígy nem történeti felfogás azoknak a felfogása, akik forradalmunkat kizárólag keletkezése különleges körülményei alapján ítélik meg. Annak idején elküldtem Önnek a rendeleteket, de örültem volna, ha az utóbbi napok eseményei filmszerűen lepereg tek volna az Ön szeme előtt, s láthatta volna, hogy mi a diktatúrát nemcsak hirdetjük, hanem valóban gyakoroljuk is. Az, amit Ön Kautsky ellen írt könyvében[27] a diktatúra szükségességéről kifejtett, irányvonalunk a diktatúra gyakorlásában. Nem hiszem, hogy akadna akár egyetlen elvi cselekedet vagy intézkedés is, amelyet kifogásolna. Nekünk még nagyobb nehézségeink vannak, mint annak idején Önöknek Oroszországban; a mi pillanatnyi külpolitikai helyzetünk még sokkal rosszabb, mint Oroszországé. Mégis azt hiszem, hogy még a legtisztább elvi szempontból sem emelhető semmiféle kifogás cselekedeteink ellen. Az a megegyezés, amely e program alapján létrejött, kétségkívül elvi és taktikai megegyezés, tehát igazi egység. A jobboldali elemek kiszorultak a pártból, és a régi szakszervezeti bürokráciát fokozatosan megrostáljuk. Jól tudom, hogy a proletariátus sorsát nem én fogom eldönteni, hanem maga a proletariátus, de kérem, hogy továbbra is legyen irántam bizalommal. Én sohasem fogok jobbra tolódni, baloldali kommunizmus viszont azért nem lehetséges nálunk, mert annyira baloldaliak vagyunk, hogy további balratolódás lehetetlen.

Saját üdvözleteimen kívül tolmácsolom Önnek kedves elvtársaim és barátaim legszívélyesebb üdvözleteit is, és megküldöm munkatársaim néhány cikkét, akik velem együtt harcoltak és a forradalom első soraiban tevékenykedtek.

Budapest, 1919. április 22.

Őszinte híve
Kun Béla

Kommunyisztyicseszkij Intyernacional (Moszkva), 1919 június.
Levél Lenin elvtársnak.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 179—181. old.

BESZÉD
A GYÁRI MUNKÁSZÁSZLÓALJAK SZEMLÉJÉN

1919. április 23

Íme, elvtársak — mondotta többek között —, ez a proletariátus diktatúrája, 16 000 fölfegyverzett munkás, a fegyver kizárólag a proletárkézben: ez a proletariátus forradalmi diktatúrája. Gondoljatok vissza a megtett útra, gondoljatok arra, hogyan indult el Magyarország proletariátusa a külvárosok rendőrséggel körülvett gyülekező helyeiről, mennyi szenvedésen, mennyi üldöztetésen, mennyi nyomorúságon, a kapitalizmusnak mennyi kínszenvedésén keresztül tettük meg az utat idáig. Gondoljatok arra, hogy valamikor fegyvertelenül állottunk szembe a rendőrkardokkal és csendőrszuronyokkal és íme, most kezünkben a fegyver.

Ezt jelenti a proletariátus forradalmi diktatúrája, ezt jelenti a tanácsköztársaság. És gondoljatok arra is, hogy bármi következzék, a kapitalizmust többé visszaállítani nem lehet.

Nemcsak küzdünk utolsó csöpp vérünkig a szocializmus, a kommunizmus megvalósításáért, de szilárd bennünk az az elhatározás, hogy soha, soha többé a kizsákmányolók érdekében nem teszünk egyetlen kalapácsütést sem. Győzni fogunk, mert győznünk kell. Nem állunk egyedül. Más országokban is szerzi már kezébe a fegyvereket a proletariátus, hogy megvívja a maga forradalmát, megteremtse a maga diktatúráját, megteremtse a III. Internacionálét, amely III. Internacionálé nem lehet más, mint a tanácsok nemzetközi köztársasága. Ez a III. Internacionálé, amely a világforradalmon keresztül a tanácsok nemzetközi köztársaságát alakítja meg, ez a III. Internacionálé éljen!

Népszava, 1919. április 24. Budapest fölfegyverzett munkássága fölvonult. A gyári munkászászlóaljak szemléje. Proletárok tízezrei az utcán.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 182. old.

A TASKENTI „VILÁGSZABADSÁG" KÜLÖNKIADÁSBAN, LENIN ZÁRÓSZAVAIVAL KÖZLI A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG FELHÍVÁSÁT AZ OROSZ VÖRÖS HADSEREGBEN HARCOLÓ MAGYAR VÖRÖSKATONÁKHOZ

Rádiójelentés Moszkvából.
Érkezett április 23-án.
Taskent. Turcik.[28] Másolata kiadatott a külföldi kommunisták országos bizottságának. Az alább közölt távirat magyar nyelvű, és a turkesztáni magyar elvtársaknak szól. Intézkedjetek, hogy a külügyek összes népbiztosaival a lehető leggyorsabban közöltessék.

Felhívás!

Magyar elvtársak! Vörös proletárkatonák!

A magyar proletárság március 24-én[29] lerázta a tőkések jármát, kezébe vette sorsának intézését és megalkotta a Magyar Tanácsköztársaságot!

A proletárság Nyugat-Európa felé folytatja győzelmes előnyomulását, Oroszországban már van új állomása, ahol szintén a proletároké a hatalom! A proletárállamok szoros szövetségre léptek egymással. Oroszország, Ukrajna, a Magyar Tanácsköztársaság és a Bajor Tanácsköztársaság!

A burzsoázia végső erőfeszítéssel odairányítja támadását, ahol a kommün-mozgalom gerincét sejti, mert úgy gondolja, hogy csapásai az egyre erősödő proletárforradalmat érzékenyen képesek sújtani.

Ha eme erőlködése sikerülne, egyetlen jól kiszámított csapásától megroppanna a gerinc, és összeomlanának a tanácsok köztársaságai.

A fehérgárdisták összevont csapatai és Kolcsak bandái pusztító erővel nyomulnak elő a Volga irányában, Kazán és Szamára felé. Ha sikerül az előnyomulásuk, nemcsak az orosz forradalom van veszélyeztetve, hanem alapjában megremeg a nemzetközi forradalom is. Az ellenforradalom száz fronton törtet most elő!

Bennetek, a nemzetközi proletárforradalom magyar ajkú harcosaiban a magyar forradalom hírére önkéntelenül megizmosodott a vágy, hogy odahaza folytassátok a harcot a burzsoázia és az ellenforradalom ellen, amit itt Oroszországban megkezdettetek.

Lelkesítsen benneteket a büszke tudat, hogy az Orosz Tanácsköztársaság a legszorosabb szövetségre lépett a Magyar Tanácsköztársasággal, és ha az a kívánságtok, hogy a magyar proletáruralom éppoly büszkén tudjon dacolni az ellenforradalom támadásaival szemben, mint az orosz, akkor most nem szabad elhagyni a küzdőteret, nem szabad elvesztenetek a hiteteket, és lelkesedéssel kell harcolnotok!

Egyetlenegy pillanatig sem maradhattok tétlenek, és teljes erővel kell lesújtanotok Kolcsak bandáira és az ellenforradalmárokra.

Most, ti, magyar vöröskatonák, akik Kolcsak bandáival és az ellenforradalmárokkal harcoltok Oroszország földjén, éppúgy küzdötök a Magyar Tanácsköztársaságért, mint Magyarországon, mert Magyarország és Oroszország most egy test!

Aki érzi, hogy magyar proletár, fegyvert ragad az ellenforradalom ellen ott, ahol kell, mert az orosz volt hadifoglyok, akik még Magyarországon élnek és vörös hadseregeket alkottak, és megvédik a nemzetközi proletárforradalom magyar frontját.

Aki most készül elhagyni a frontot, hogy visszatérjen a Duna és a Tisza közé a forradalom védelmére, a legválságosabb pillanatban hagyja cserben a proletárforradalmat.

Aki most nem ragad fegyvert, aki most hagyja el helyét, nemcsak a közös ügynek árt vele, hanem a fiatal Magyar Tanácsköztársaság ellen is vét.

Ti, akik már a vörös lobogó alatt küzdöttetek akkor, mikor Magyarországon még a régi rendszer volt az uralkodó, ti, akik már ismertétek a proletárkötelességeket, amikor a munkásforradalom odahaza még csak ébredezett, ti vagytok a nemzetközi proletárforradalom büszkesége, ti voltatok a magyar forradalom előharcosai.

Most folyik a döntő küzdelem, ne hagyjátok el helyeiteket!

Világosítsátok fel a bátortalanokat és a kishitűeket kötelességük felől!

A Magyar Tanácsköztársaság parancsa, hogy senki se hagyja el helyét.

Fel, proletárok, a küzdelemre! Szilárdan együttműködni az orosz elvtársakkal! Fel a küzdelemre a legközelebb eső fehérgárdisták és Kolcsak-bandák ellen.

Fel! Ti 25 ezeren Turkesztánban, ti 100 ezeren Szibériában, kik végigszenvedtétek a hadifogság tenger keservét.

Lebegjen szemeitek előtt, hogy otthonhagyott családotok tőletek, sokat szenvedett foglyoktól várja szabadulását!

Ha itt Kolcsak bandáit semmisítitek meg, tízezrek családjának hoztok meg a szabadulást.

Férfiasan, bátran küzdjetek az ellenforradalom ellen!

A Magyar Tanácsköztársaság nevében
Kun Béla
külügyi népbiztos

Orosz záradék, Lenin elvtárs zárószavai:

„Csatlakozom a felhívás egész szövegében foglaltakhoz, és bízom benne, a magyar proletárság a frontokon nem fogja szem elől téveszteni, hogy még néhány hónapig küzdjön a nemzetközi proletárérdekekért, és akkor mienk a győzelem, az utolsó, a biztos győzelem."[30]

Lenin

Fotokópia. — PI Archívum. 501. f. 5.
MMTVD 6/B. köt. Kossuth Könyvkiadó 1960. 571—572. old.

BESZÉD
A BUDAPESTI KÖZPONTI FORRADALMI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCS ÜLÉSÉN

1919. május 2

Tisztelt elvtársak! Mikor az embert nem a kétségbeesés — mert a kétségbeesés soha —, de a keserűség fogja el olyanok láttán, amiket nemigen szeretne látni, sokszor a literatúrához menekül. Nekem, amikor ebben a Szovjet-Magyarországban most a legutóbbi napokban körülnéztem, Gorkij egy cikke[31] jutott eszembe. Ezt a Gorkij-cikket 1906-ban olvastam, akkor, amikor az oroszországi proletariátus első ízben vívta a maga forradalmi harcát a cárizmussal — *(Zaj.)*

Elnök (csenget): Csendet kérek!

Kun Béla népbiztos: — és amikor a francia imperializmus, mely akkoriban fiatal korát élte, pénzzel, fegyverrel segítette a cárizmust. A cikk szerint Gorkij Párizsba ment keresni a forradalom szellemét, keresni a régi forradalmi Párizst, hogy segítséget nyújtson az oroszországi proletariátus vívódó forradalmának. Elmondja, hogy kereste a régi frígiai sapkás forradalmat, kereste, kutatta, és elvezették valami hotelbe, ahol egy kurtizánt, egy félig-meddig utcai sorba süllyedt nőt talált, akit arra kért, hogy ne adja le magát a cárnak, segítse a forradalmat. És a nő, a kurtizánná vedlett forradalom mégis megadta magát a cárnak, mire Gorkij így végzi beszédét: „Szerettem volna véres, gennyes nyálamat a szemébe köpni."

Elvtársak! Amikor végignézünk azokon a helyeken, ahol most a francia és a román imperializmusnak a csapatai vonulnak a proletár Budapest ellen, eszünkbe kell hogy jusson Gorkijnak ez a cikke. Menekülő, gyáván szaladó csapatok, teljesen szétzüllött hordák, melyek fosztogatni tudnak, de teljes öntudatlansággal szemlélik a bekövetkező eseményeket, megadják magukat, nem a románoknak, hanem a letargiának, fosztogatnak, és immáron ott tartunk, hogy nem a románok, hanem saját csapataink veszélyeztetnék Budapestet, ha meg nem tennők velük szemben mindazokat az intézkedéseket, melyeket szükségesnek tartunk.[32]

Ez nagyjából a kép, elvtársaim. Én nem kétségbeesést akarnék kel-

teni, elvtársak, nem is akarok kétségbeesést kelteni, mert én magam nem vagyok kétségbeesett, és az én szájamból nem hallhatnak kétségbeejtő szavakat, mert én soha, soha nem fogok kétségbeesni a proletariátus sorsán. Én tudom azt, elvtársaim, hogy mi a történelmi hivatása a proletariátusnak. Én tudom azt, hogy új barbárság kényszere, az éhség, a kapitalizmus korbácsa hajtja, űzi a felszabadulás felé, és ezért mondom, hogy sohasem fogunk kétségbeesni. De az az érzés, elvtársaim, az az érzés, amely elfogta Gorkijt az előbb idézett cikkében, feltétlenül fel kell hogy ébredjen bennünk is, bennünk, akik küzdöttünk első sorban a proletariátus felszabadítási harcáért.

Katonailag, elvtársak, a helyzetünk az, hogy Szolnok a románok kezén van már valószínűleg. A hidat felrobbantottuk magunk mögött ott is, ellenben csapataink egy jól kiépített hídfőállásból, lövészárkokból, amelyet mérnökkari tisztek, tartalékos tisztek, mérnökök építettek ki, a déli szárnyról elszaladtak, és magukkal sodorták még azokat is, azokat a csapatokat is — két zászlóaljat —, amelyek Seidler elvtársunk parancsnoksága alatt becsületesen kitartottak. Az 1. és 5. hadosztályunk — ha hadosztályról beszélünk, elvtársaim, ezalatt ne gondoljanak valami nagy csapategységeket — a Tisza északi részéről részegen jött vissza Budapest felé, és meg kellett tennünk azt, hogy lefegyverezzük őket, hogy legalább a fegyvereket megmentsük a proletariátus számára. Miskolc felé valamelyes ellenállást mutattak csapataink, ellenben Miskolcra is ma délután már minden valószínűség szerint bevonultak a csehek. Még itt-ott akadnak csapatok, amelyek a proletárösztöntől vezéreltetve próbálnának talán valamit, de a többsége a csapatoknak olyan, hogy védtelenül van kiszolgáltatva Budapest egy román támadásnak, védtelenül azért, mert ezek a csapatok még a védelemre sem alkalmasak, nemhogy a támadásra volnának alkalmasak.

Itt Budapesten megvannak a gyári munkászászlóaljak, elvtársaim. Ezeknek a gyári munkászászlóaljaknak a számára, körülbelül 15 zászlóalj számára készen van a kaszárnyákban minden felszerelés, a fegyvertől elkezdve végig, azt mondhatnám a bakancsokig, ha nem is valami tökéletes, de megfelelő felszerelés.

Arról van szó, elvtársaim, hogy odaadjuk-e Budapestet, vagy pedig

küzdjünk Budapestért, küzdjön a budapesti proletariátus azért, hogy a diktatúra Budapesten megmaradjon. *(Felkiáltások: Küzdjön!)*

Elvtársaim! Én úgy vagyok vele, hogy a szavaknak már nem hiszek. *(Helyeslés.)* Úgy vagyok vele, elvtársaim, hogy én akkor hiszek, amikor cselekedetet látok. *(Helyeslés.)* Nem a kétségbeesés ez, elvtársaim, mert azt mondom, hogyha ma nem küzd a budapesti proletariátus, majd fog küzdeni úgy, hogy hatszázszorosan fizeti meg mai letargiájának, mai kétségbeesésének, mai gyalázatának az árát. *(Lelkes taps.)*

Én, elvtársaim, azt mondottam mindig: én nem ismerek erkölcsöst és erkölcstelent, én csak egyet ismerek, azt, ami használ a proletariátusnak, és azt, ami árt a proletariátusnak. Én, elvtársaim, hajlandó vagyok az imperialistákkal szemben hazudni, úgy, hogy talán magam is piruljak bele, mert azt mondom, hogy becstelenség a burzsoáziának igazat mondani, hogyha ez az igazság árt a proletariátusnak. De én, elvtársaim, a proletariátusnak nem fogok hazudni. Nem hazudtam eddig sem, most sem akarok hazudni, és ezentúl sem fogok hazudni. Azt is elmondom önöknek, hogy a munkászászlóaljakban sincs meg az a harckészség, amilyen harckészséget látni kellene, hogy Budapest megmentésére gondolhassunk.

Kétféle felfogás van, elvtársaim. Az egyik felfogás az, amely a diktatúráról való ideiglenes lemondást javasolja, a másik felfogás az, amely azt mondja, hogy küzdjünk az utolsó csepp vérig. *(Úgy van! Úgy van!)* Küzdjünk addig, ameddig egy talpalatnyi föld marad Szovjet-Magyarországból. *(Lelkes taps.)* Ne tapsoljanak. *(Taps. Zaj.)* Ne tapsoljanak, elvtársaim, nincs semmi értelme a tapsnak. A közbeszólásokra sem sokat hederítek. Tanújelét adtam annak, hogy sem a tapsra, sem a gyalázkodásra, sem a közbeszólásra nem adok akkor, amikor mi, kis csoport, a munkásmozgalom többsége ellenére kezdtük el a harcot a diktatúráért. Elkezdtük, elvtársaim, azzal a tudattal, hogy ennek jönnie kell. Jött is, és újból jönni fog, még akkor is, hogyha leverik ma Szovjet-Magyarországot, mert a szocializmushoz, a kommunizmushoz az út csak a proletariátus diktatúráján keresztül vezethet, és a szocializmus, a kommunizmus el fog jönni. Nem tapsokkal csináljuk meg, nem szavalattal, de ez a példa mutatja, elvtársaim, a mi példánk, hogy ezt csak fegyverrel és kizárólag fegyverrel lehet megcsinálni. *(Úgy van! Úgy van!)* Én nem vagyok babonás, de azt mon-

dom, hogy szinte valami babonás érzés van bennem, hogy ha most elpusztulhat a diktatúra, csak azért pusztul el, mert kevés vérébe került a proletariátusnak *(Úgy van! Úgy van!)*, igen olcsó volt, ingyen adták neki. Ha talán több vérbe, több fegyverbe, több küzdelembe került volna, ha több becstelenség lett volna azokban, akik velünk szemben állottak a munkásmozgalomban, ha itt is akadtak volna noskék, ha itt is lettek volna scheidemannok, akik végletekig kitartottak volna a noskeizmus, scheidemannizmus mellett, akkor azt mondom, talán több áldozat árán szereztük volna meg a diktatúrát, de akkor nem is történt volna az, ami most történt, elvtársaim, hogy vannak egész gyárak, amelyekben úgy nézik ma ezt a diktatúrát, mint hogyha ez nekik semmi sem volna.

Elvtársak! Én azt mondom, amíg van mód rá, küzdeni kell minden erővel a proletariátus diktatúrájának fenntartásáért. Küzdeni egészen addig, amíg egyetlenegy lehetőség van arra, hogy egy fegyvert elsüthessünk. De a küzdelem a fegyver elsütésében, a szuronyrohamban áll, elvtársaim, az organizálásban és nem a szavalatban, nem a tapsban, nem az éljenzésben és nem a fogadkozásokban.

Fogadkozást, elvtársaim, kaptunk eleget, és én nem félek a kritikától sem. Én tudom azt, hogy mi is követtünk el hibákat, tudom azt, hogy ezek a hibák szükségszerűek is voltak, mert ezeken a hibákon kellett hogy keresztülhaladjon a proletariátus forradalmi diktatúrájának az útja. Tehát a kritikától nem félek, csak azt kérem az elvtársaktól, hogy a kritikát úgy gyakorolják, hogy nézzen mindenki magamagába is bele, nézzen különösen most magamagába bele, hogy az a kritika most is nem szavalat, szófecsérlés, szájtépés-e, mint ahogy ki kell jelentenem, volt nagyon sok esetben a diktatúra alatt: szájtépés a Munkástanács ülésein és egyéb munkástestületek ülésein.

Most még a külpolitikai helyzetet akarom konkrétan az elvtársak elé tárni a következőkben:

A Forradalmi Kormányzótanács, látva azt, hogy nincs mód rá, hogy katonailag erőteljes, eredményes ellenállást fejthessünk ki, megkísérelte mindenáron a breszti békét elérni, megkísérli és megkísérelte azt, hogy megmentsen egy területet, ahol a tagadás megvetheti a lábát a kapitalizmussal szemben, és nemcsak megdöntheti a kapitalista világot itt Magyarországon, hanem majd kiindulópontja lehet a nemzet-

közi proletárforradalomnak tovább a Nyugatra. Megkíséreltük ezt abban a tudatban, hogy lesznek emberek, akik azt mondják, hogy nem szabad lemondani a területi integritásról, megkíséreltük abban a tudatban, hogy lesznek emberek, akik azt mondják, hogy nem szabad szóba állani az imperialistákkal. Nem élvezetből csináltuk, amikor azokat a sürgönyöket elküldöttük a körülöttünk levő országok, a körülöttünk levő burzsoá államok kormányainak, és elküldöttük Wilsonnak[33], elküldöttük a párizsi békekonferenciának, hanem abból a belátásból kifolyólag, hogyha katonailag nem bírtuk megmenteni, próbáljuk megmenteni politikailag mindazt, ami lehetséges, próbáljuk megmenteni ezt a Szovjet-Magyarországot, próbáljuk megmenteni a proletariátus uralmát.

Kiküldtünk parlamentereket is, elvtársaim. Sok jót nem jósolhatok. Ha az antant le akar bennünket tiporni — mint ahogy valószínűleg ez a szándéka, hogy itt, ahol neki olcsóbb lesz, mint Oroszországban, itt végez a bolsevizmussal, az ő hitük szerint örökre, a mi hitünk szerint azonban nagyon rövid időre —, ha az antant végezni akar velünk, végezzen. Én nem tehetek róla, elvtársak, én bennem még mindig él a remény, én úgy érzem, hogy lehetséges, megtörténhetik olyan eset is, hogy tényleg sikerül békét csinálni, megtörténhetik az is, hogy olyan gyenge az az imperializmus, amely velünk szemben áll, annyira szétzüllött, hogy talán-talán ezt a békét is sikerülni fog megcsinálni. Ez azt jelentené, amit sokszor hangoztattunk Lenin nyomán, hogy lélegzetvételhez jutunk. Enélkül a béke nélkül lélegzetvétel szocializmust teremtő, kommunizmust építő munkára nincsen.

Ha békét nem sikerül elérnünk, mi a feladat, elvtársaim?

Abból a két felfogásból, amelyet lát az ember, nem a Forradalmi Kormányzótanácsban, hanem a munkásság között, abból, ismétlem, két irányzat állapítható meg. Az egyik irányzat, mondhatom — amiként egy mai értekezletünkön, a munkászászlóaljakkal való tárgyalás közben kiderült —, körülbelül a többségé, s azt mondja, hogy nem védjük Budapestet, nem megyünk ki, mert a helyzet az ő véleményük szerint reménytelen, és nem hajlandók felesleges áldozatokra.

A másik: ez a kisebbségé, elvtársaim, a kisebbségé az egységes munkásmozgalomban, amelyik egységes elvi alapon áll, mondhatom, törpe, katonailag jelentéktelen kisebbségé: hogy védjük Budapestet, véd-

jük a diktatúrát Budapest előtt, és védjük a diktatúrát a Bakonyon keresztül, egészen Wiener Neustadtig. *(Úgy van!)*

Elvtársaim! Ez a másik állásfoglalás. Én — megmondom őszintén — az én egyéni, nem is katonailag megindokolt, talán még politikailag sem megindokolható, hanem már a múltamból kifolyólag az az álláspontom, hogyha lehet, elvtársaim, védjük Wiener Neustadtig. *(Úgy van! Úgy van!)*

De, elvtársaim, azzal én tisztában vagyok, hogy itt akkor védekezni kell. Mennyi emberrel védjük meg a diktatúrát? Mert a hatalomról lemondani nem szabad, nem lehet. A hatalomról való lemondás gyalázat volna *(Felkiáltás: Öngyilkosság!)*, aljas volna. Öngyilkosság csak azért nem, mert a proletariátus sohasem gyilkolhatja meg önnönmagát, és a burzsoázia sem gyilkolhatja meg a proletariátust, mert ezáltal saját élősdi létének feltételeit gyilkolja le, amint Marx mondja. Nem lemondani a hatalomról, ez az első, amit én nem javasolok, mert én javaslatot nem teszek. Nem azért, mintha nem akarnék javasolni, nem akarnék másokat kapacitálni, de még egyszer azt mondom: választás elé állítjuk ezt a Munkástanácsot, amelyiknek, sajnos, nincs olyan nagy száma, hogyha egyhangúlag ki is mondaná, hogy Budapestet megvédi, maga meg is tudná védeni.

Tisztelt elvtársaim! Én azt mondom önöknek: Budapestet meg kell védeni, Budapestet meg kell védeni mindenáron; meg kell védeni bármibe is kerül, mert meg kell védeni Magyarország munkásmozgalmát, ezt az igazán dicsőséges ágát a nemzetközi proletárforradalomnak. Csak azt kell megállapítanunk, hogyan, miként védjük meg ezt a magyarországi munkásmozgalmat, mert mondanom sem kell, elvtársaim, hogy a proletárdiktatúrát és a munkásmozgalmat ne tekintsék valami két különálló dolognak, mert munkásmozgalom csak egy van. Csak egy becsületes munkásmozgalom van, amelyik a proletárdiktatúra felé tör, akarja vinni a proletariátust, és megteremti a proletárdiktatúrát. *(Úgy van! Úgy van!)*

Ez az, amit máma önök elé terjesztünk! Az a kérdés: hogyan védjük meg Budapestet? Mi az önök véleménye, s mit tehetünk ebben az irányban? Nyilatkozzék meg Budapest Munkástanácsa, mely önkormányzati szerve Budapest proletariátusának, amely szerve a budapesti proletariátus diktatúrájának. Nyilatkozzanak meg az elvtársak. Csak

egyre kérem önöket! Nem arra, hogy ne kritizáljanak, csak arra, elvtársak, hogy úgy kritizáljanak és úgy tegyenek javaslatot, hogy mindenki nézzen be magamagába, és ezekben a súlyos időkben, amelyek nem kétségbeesettek, mert a munkásmozgalom sorsa, a proletariátus felszabadulása sosem lehet kétséges, ne csináljunk olyan gyűlést, mint amilyen a múltkori volt, hanem igyekezzünk tényleg dolgozó, harcoló testületet alkotni, legalább ezekben a napokban.

A kérdés az: mi a Budapesti Munkástanács véleménye arról, hogy az általam vázolt katonai és külpolitikai helyzetben hogyan védhető meg Budapest a Szovjet-Magyarország számára? *(Élénk éljenzés.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei: 1919. május 2. 2—14. old.
MMTVD 6/A. köt. 390—393. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 183—190. old.

A MUNKÁSEZREDEKRŐL[34]

Nyilatkozat a „Vörös Ujság"-nak

Amit Böhm elvtárs mondott az általunk megszemlélt csapatokról, azt én is aláírom az utolsó szóig. Csak azt teszem hozzá, hogy ezek a munkáscsapatok a forradalomnak olyan erősségei, amelyek minden kishitűséget, minden ingadozást kell hogy eloszlassanak. Ha a kishitűség nem a proletáröntudat vagy az igazi marxista műveltség hiányából fakadna, azt mondanám, hogy mindenkit, akinek lelkében kétségek támadnak fel a magyarországi proletariátussal szemben, oda kellene küldeni ezekhez a munkáscsapatokhoz. Hogy még nem voltak tűzben ezek a csapatok, az nem cáfolja meg a magyarországi proletariátus történelmi hivatásába és teljesítőképességébe vetett hitüket. Fegyelem van a csapatokban és ez a fegyelem alapja lesz a rajvonalban is a tűzfegyelemnek.

Nagyon nagy jelentőséget tulajdonítok a csapatok falvakban való elhelyezésének is. A fosztogató, visszavonuló csapatok helyett a falu proletár és félig proletár elemei most öntudatos, lelkes, fegyelmezett ipari proletárokat látnak maguk előtt, akik minden tekintetben képesek a falu proletár elemeinek nevelésére és vezetésére. Ahogy néhány helyen ellenforradalmat váltott ki a züllötten és fosztogatva visszavonuló csapatok magatartása, amint bizalmatlanságot gerjesztett és pánikot okozott fellépésük, éppúgy, sőt nagyobb mértékben erősíti ezeknek a munkáscsapatoknak a megjelenése a falusi és városi proletár elemek testvéri szövetségét. Higgadt, komoly fellépésük, agitatorikus munkájuk nagy kihatással lesz az egész vidéken a proletárdiktatúra megszilárdítására. Mindenik munkás ezekből a zászlóaljakból, szabad idejében, a foglalkozás után, agitátor. Ahol még nem volt idejük a foglalkozás után szóbeli propagandára, ott is rögtön megalakították a propagandadalárdákat. Vasárnapra mindenütt népgyűlések lesznek a falvakban, ahol az előadók a zászlóaljak politikai megbízottai lesznek. A parasztság a legnagyobb bizalommal és szeretettel nézi ezeket a proletárokat, és bennük látja természetes vezetőit. Egyik faluban pél-

dául eljött hozzám a mezőgazdasági termelőszövetkezet vezetősége, és felajánlotta hízott disznainak egy részét a munkás vöröscsapatok számára.

Nagy dolog az az öntudatváltozás, amely magukban a csapatokban is beállott. A háborúnak osztályháború jellege világosan él öntudatukban, és ez magyarázza meg azt, hogy valósággal lemondásra kényszerítik egymást az elvtársak bizonyos nehezen előteremthető cikkek igényléséről. Mikor a szeszes italról volt szó, és egyikük kijelentette, hogy majd egy távolabbi helységben a győzelmes előnyomulás után, egy pár deci bort fog kérni, a másik elvtárs kijelentette neki:

„Nem lehet, mert úgy járunk, mint Sabácban, ahová bevonultunk, berúgtunk, és aztán kivertek onnan bennünket."

Jellemző, hogy összehasonlíthatatlanul többen kértek pártlapokat és pártirodalmat, mint amennyien bort és egyéb élvezeti cikket.

A csapatok élelmezése kitűnő különben is, és az elvtársak nagyon meg vannak vele elégedve. Csak arra kértek engem, nyugtassam meg családjaikat, hogy semmiben sem látnak szükséget, jó az étkezés; nagyon jól érzik magukat, s arra kérik őket, hogy lelkesen dolgozzanak a proletárdiktatúráért.

Mindenestre olyan erő nyilatkozik meg ezekben a proletárcsapatokban, hogy a kishitűség, amely mindig bűn a munkásság forradalmi mozgalmában, ma kétszeres bűnné változott. Ezekre a csapatokra nyugodtan támaszkodhat a proletárforradalom, ezek a csapatok győzni fognak, és a legkisebb kétkedés is a forradalommal szemben ellenforradalmi hátbatámadása a proletariátusnak.

Vörös Ujság, 1919. május 11. Kun elvtárs nyilatkozata a munkásezredekről.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 191—193. old.

A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS MOZGÓSÍTÁSI PARANCSA AZ OROSZORSZÁGBAN ÉS UKRAJNÁBAN ÉLŐ MAGYAROKHOZ

1919. május 12

Ezennel megküldjük a magyarok közötti terjesztésre a magyar kormány határozatát a magyarok katonai szolgálatáról:

„Mozgósítási parancs a magyar proletárköztársaságtól minden magyar proletár számára.

Május 8-án a burzsoá hadakkal élethalálharcát vívó Magyar Tanácsköztársaság a következő rádiótáviratot küldte minden Oroszországban és Ukrajnában tartózkodó magyar proletárhoz.

Minden Oroszországban és Ukrajnában élő magyar alkalmazottat és munkást 18 és 45 év közötti korban felhívunk, hogy azonnal jelentkezzen katonai szolgálatra annál a hatóságnál, amelyet erre a célra az orosz és ukrajnai tanácskormány külön megnevez. A Vörös Hadseregben szolgáló proletárokra ez a mozgósítás nem terjed ki. Az a veszély fenyeget bennünket, hogy újból kettős iga alá jutunk: a külföldi imperialisták és a saját tőkéseink járma alá. Éppen ezért azokat a proletárokat, akik ennek a felhívásnak nem engedelmeskednek, a proletárügy árulóinak kell tekinteni, és ennek megfelelően kell eljárni ellenük.

A Magyar Forradalmi Kormánytanács nevében
Kun Béla
külügyi népkomisszárius"[35]

Csicserin

A távirat fotokópiája. — PI Archívum. 501. f. 33. l. ő. e.
MMTVD 6/B. köt. 575. old.

A PÁRTPROGRAM MÓDOSÍTÁSA[36]

Első előadás

1919. május 11

Kun Béla népbiztos elvtárs vasárnap délelőtt a régi képviselőházban nagy hatású előadást tartott „A pártszervezetek és a politikai helyzet" címen. Előadása elején rámutatott arra a nagy változásra, amely a proletariátus életében beállott, mióta uralkodó osztállyá emelkedett. A változás oly hirtelen jött, hogy úgy elméleti, mint gyakorlati kérdésekben bizonyos tájékozatlanság mutatkozik.

Az első kérdés, amely felvetődik, az, hogy mi legyen most a szakszervezetekkel, miután a bérmozgalom megszűnt. Itt mindjárt le kell szögezni, hogy a szakszervezetekre rendkívül nagy jelentőségű feladatok várnak, és ugyanez áll a pártszervezetekre, a munkásság politikai pártjára. Ha az is az álláspontunk, hogy a proletariátus osztályszervezete a munkások, katonák és földművesszegények tanácsa, azzal nem akarjuk a pártszervezetek és szakszervezetek jelentőségét lebecsülni. Mi bolsevikiek mindenkor nagy súlyt helyeztünk nemcsak a szervezetekre, hanem a politikai pártra is. A politikai pártok minden kapitalista országban parlamenti pártok voltak, és ma is parlamenti pártok. A diktatúra idején azonban a politikai párt nem parlamenti párt.

Ennek következtében óriási szerepváltozás következett be a munkáspártra nézve a diktatúra intézményesítésével. Nekünk, akik a marxizmus szelleméhez mindenkor szigorúan ragaszkodtunk, mindenkor a maga hamisítatlan valóságában akartuk fenntartani a marxizmust, mindenkor az volt a kifogásunk a politikai pártok ellen, hogy azok túlságosan parlamenti pártok lettek, mivel a fő súlyt kizáróan a parlamenti akcióra fektették. Mi elvileg nem vagyunk antiparlamentárisak, mert nem mondjuk azt, hogy a parlamentben való részvétel a munkásmozgalom és a kapitalisztikus fejlődés minden fázisában indo-

kolatlan volt, hibás és egyoldalú felfogás lett volna a munkásmozgalomban az antiparlamentarizmus elvvé emelése, mivel az egész munkásmozgalom célját és jellegét abban látták volna, hogy semmi egyéb, mint küzdelem a parlamentarizmus ellen. Mi azt akarjuk, hogy a munkásmozgalom akciója közvetlenebb legyen, és a tömegek a küzdelemben ne csak közvetve érvényesíthessék akaratukat. A tömegek cselekvése a kapitalisztikus magántulajdonnal szemben csak egységesen képzelhető el, amely tisztán és kizáróan a proletárérdekeket tartja szem előtt. Ez egy ellentmondás a parlamenti párttal szemben. A Németországi Szociáldemokrata Párt, amelyet mitläuferek[37] oly nagyra duzzasztottak, ezek befolyása következtében a kapitalisztikus magántulajdon, mint a magántulajdon legfejlettebb formája elleni küzdelem teréről a reformpolitika terére csúszott le. Ez ellen joggal küzdünk és küzdöttünk.

A proletárdiktatúra és a párt politikája

Most egy tévedésre szeretnék rámutatni. Olvasom az újságokban, mindig és helyesen, hogy nekünk a diktatúra alatt, különösen a kezdet stádiumában, nem szabad a kisbirtok és kisipar ellen rohamot intézni. Ez a III. Internacionálé programjában is benne van.[38] Ez helyes is, és az összes taktikai szempontok igazolják. De ez a pártra vonatkozóan nem jelenti azt, hogy mi ezeket, akiknek most egy kíméleti időt adunk, becsődítsük a mi pártunkba, amely ma nem parlamenti párt, hanem az[39], hogy egységesen képviselje a proletariátust, és rohamcsapatot képezzen a kapitalizmus maradványai ellen és védőbástyát, amely mindenkor, bármi is következnék be, önfeláldozóan és öntudatosan tud harcolni a proletariátus érdekeiért. A proletárdiktatúra politikáját tehát nem szabad összetéveszteni a párt politikájával.

A pártnak nemcsak nem szabad megszűnnie, nemcsak nem szabad beolvadnia, hanem a pártra most új és hatalmas feladat vár. A pártban összetömörülnek a munkásmozgalom legöntudatosabb emberei, hogy egységesen és fegyelmezetten lépjenek fel először a kispolgársággal szemben, másodszor a proletariátus ama inaktív, nem cselekvő részével szemben, akiknek öntudatra ébresztése a proletárdiktatúra feladata.

És itt az első feladat, hogy a párt tiszta proletár jellege megóvassék. Parlamenti pártba beléphetett, aki csak akart, azonban egy proletár-, egy forradalmi pártnál az osztályegység, a homogeneitás a legfontosabb, az, hogy ne legyen más benne, mint proletár. Csak azok léphetnek be ide, akik a magántulajdon megdöntéséért, a szocializmusért és nem a karriercsinálásért lépnek be a pártba. A másik a fegyelem kérdése, amely vitális fontosságú. Oly pártra, vezető, elitcsapatra van szüksége a munkásmozgalomnak, amely fegyelmezetten és egységesen lép fel, és amely csak a proletariátus, a munkásmozgalom és a proletárforradalom érdekeit tartja szem előtt, és öntudatosan, egységesen és fegyelmezetten működik. Egység legyen kifelé és befelé is, mert eddig azt látni, hogy két párt egyesült, de tulajdonképpen nincs egy párt sem.

A munkástanácsok feladata

Nagy tévedés azt hinni, hogy a párt, mint intézmény, fölötte áll a munkástanácsoknak. Nem áll fölötte. A munkástanácsok az osztály egészét képviselik. De ha van egy fegyelmezett munkáspárt, tiszta proletárpárt, amely hangsúlyozottan forradalmi, akkor a munkástanácsokból fecsegő testületek helyett dolgozó testületeket alkothatunk, mert ezen a réven lehet nekünk fegyelmezetten és egységesen fellépnünk. Ezért volna roppant fontos a párt. Az oroszországi szovjetköztársaság ugyanezeken a fejlődési fokokon ment keresztül, csak a fokok hosszabbak voltak. Mi látjuk azt, mi volt a hiba, ennélfogva megrövidítjük a fejlődési fokokat, mielőtt a bajok bekövetkeznének, hozzáfoghatunk a bajok megelőzéséhez. Oroszországban is, amint a munkástanácsok megalakultak, a párt kezdett zülleni, és mivel most már semmi összetartója nem volt a munkásmozgalomnak, párt híján a munkástanácsok is zülleni kezdtek. A munkástanácsok harci szervezetek és hatalmi szervezetek. De ma, amikor már a proletariátus hatalmon van, elsősorban hatalmi szervezetek, amelyeknek törvényalkotó, igazgató és bíráskodási funkciójuk van. Ezek a funkciók annyira lefoglalják őket, hogy kevés idejük marad a harcra. A munkáspárt föladata

a proletárdiktatúra idején — és speciálisan ez a mi feladatunk is —, hogy a munkástanácsok harcát a kapitalizmus ellen elméletileg irányítsuk, és az egységes elméleti irányítás alapján vigyünk be fegyelmet a pártba. A pártszervezetek első feladata tehát, hogy megteremtsék a pártfegyelmet.

Népszava, 1919. május 13. A pártszervezetek kötelessége és feladatai.
MMTVD 6/A. köt. 460—462. old.

Második előadás

1919. május 13

Elöljáróban visszapillantást vetett arra, hogy a pártszervezetek és a szakszervezetek, a munkásmozgalomnak ez a két ága, hogyan viszonylottak egymáshoz Magyarországon és a különböző országokban a diktatúra előtt, és melyek e két ágnak a funkciói a diktatúra idején.

A kapitalista társadalom rendszer nélküli társadalom volt, mindaddig, amíg az imperialista fejlődés be nem következett. A termelés és a jövedelem-eloszlás teljesen anarchikus volt, a szabad verseny elvén alapult. Nem a szükségletek számára történt a termelés, hanem a profitért; nem volt semmi olyan szabályozó momentum, amely meghatározta volna, hogy mit és hogyan termeljenek, és hogyan oszoljék el a termelt javak összessége a fogyasztók között.

A kapitalista társadalom eme termelési anarchiájának felelt meg a társadalom anarchikus szervezete is. Jóformán csak az állami erőszak apparátusa volt az, ami a kapitalista társadalomban különböző módon csoportosította a társadalom tagjait. Önkéntes társulásról, társadalmi szervezkedésről nem lehetett szó, különösen a kapitalizmus tiszta érvényesülési fokán, amikor a szabad verseny a maga tiszta, úgynevezett manchesterista formájában[40] uralkodott. A munkásmozgalom volt egyedüli külön társadalmi szervezkedési formája az egész kapitalista társadalomnak, de a munkásmozgalom különböző szervezetei — elsősorban a szakszervezetek —, a társadalom anarchikus irányzatának megfelelően, semmiféle irányító befolyással nem bírtak a termelésre és a javak elosztására.

Változtatott ezen a kapitalizmusnak úgynevezett imperialista fejlődési foka. Az imperialista fejlődés már megszüntette részben a termelés anarchiáját, amennyiben a tőkeegyesülések révén az államhatalomtól részben független, illetve az államhatalmat irányító társadalmi szervek útján szabályozta a termelést és a javak elosztását — természetesen egyoldalú kapitalista szempontok érvényre juttatásával. A tőkeegyesülések — a kartellek, trösztök, szindikátusok — megszüntették a termelés anarchiáját a belső, az országos gazdaságra vonatkozóan,[41] nyitvahagyták azonban az anarchia érvényesülésének útját a világpiacon.

Látható tehát, hogy a kapitalista társadalom is egy bizonyos fejlődési fokán elhagyta a maga anarchikus állapotát, és szervezeteket hozott létre, egyrészről kapitalista, másrészről munkásszervezeteket, amelyek közreműködtek a termelés szabályozásában és a termékek elosztásában.[42]

A kapitalista társadalommal szemben a diktatúra állapota, de főleg a szocializmus, szervezett társadalmi állapotot képvisel. Amiként a kapitalizmust megelőző fejlődési fokon a feudalizmus szigorúan szervezetekbe tömörítette a társadalom különböző ágait, éppúgy érvényesül a szervezettség a diktatúrában, de más formában, magasabb fejlődési fokon. A szervezettség azt jelenti, hogy a társadalom minden rétege, minden foglalkozási ága szervezkedik, és szervezett formában bonyolódik le a termelés és a javak elosztása.

Ez természetesen nagy változást von maga után a szakszervezetek életében. A szakszervezetek, amelyek azelőtt tiszta osztályharci szervezetek voltak, most az állami gépezetnek részeivé válnak. Erre különösen súlyt helyez a proletárdiktatúra, mert mindenkor hangsúlyoztuk, hogy a proletárállam magukra a proletártömegekre támaszkodik, a proletártömegeknek jelentkezési formája azonban bizonyos szervezetek: a gyárak, a szakszervezetek és a pártszervezetek.

A gyár és a munkástanácsok viszonyáról később lesz szó, most a szakszervezetek és a pártszervezetek viszonyát kívánja taglalni. A szakszervezetek tehát az állami gépezet részeivé válnak. Ezt az Oroszországi Kommunista Párt most megjelent programtervezete ezekben foglalja össze: „A szocializált iparnak szervezeti apparátusa elsősorban e szakszervezetekre kell hogy támaszkodjék. Ezeknek mindinkább emanci-

pálniok kell magukat a céhszerű korlátokból, és nagy termelési szövetségekké, üzemi szervezetekké kell átalakulniok, amelyek a munkások többségét és fokozatosan a munkások összességét egybefoglalják mindegyik termelési ágban. Mivel az ipari szervezetek a szovjetköztársaság egyik törvénye és a már bevált praxis szerint is részt vesznek az ipar helyi és központi igazgatási szerveiben, ezt odáig kell fejleszteni, hogy az ipari igazgatás egész munkája fokozatosan az ő kezükbe kerüljön, mint egy egységes gazdasági egységnek a kezébe. Ezen a módon biztosítják a szakszervezetek azt, hogy a proletárállam centrális gazdasági szervei és a dolgozó nép széles rétegei kellő összhangban működnek, és a dolgozók a legnagyobb mértékben belevonatnak a gazdasági élet vezetésébe. A szakszervezetek részvétele a népgazdaság igazgatásában, a széles néprétegek bevonása ebbe, egyúttal legjobb eszköze annak, hogy leküzdjük a népgazdaság apparátusának, a proletárállam gazdasági szervezetének bürokratizálását, s csupán ez nyújtja erre a lehetőséget."[43]

Minthogy a szakszervezetek nálunk is egészen bizonyos, hogy ugyanilyen fejlődési fokokon fognak keresztül menni és nálunk is átveszik a termelés irányítását, természetes, hogy a szakszervezetek és a pártszervezetek viszonya a jövőben még inkább más lesz, mint aminő kellett volna, hogy legyen a diktatúra előtt. A magyarországi munkásmozgalomban tudvalevőleg már tíz-tizenkét évvel ezelőtt felmerültek olyan irányok, amelyek egészséges munkamegosztást követeltek a szakszervezet és pártszervezet között. Ezek az irányok visszhangra találtak egyes olyan elvtársaknál is, akik elsősorban szakszervezeti mozgalmakban vettek részt. Helytelen lett volna, ha ez az irány oly jelszavak mellett indult volna meg, hogy a szakszervezeteket semlegesíteni kell és az osztályharctól eltávolítani, mert a szakszervezeteknek célja sohasem lehetett az, hogy kicsinyes bérharcokban merítsék ki minden tevékenységüket, hanem, mint Marx mondotta, a szakszervezetek feladata, hogy az erőiket magának a mi munkarendszerünknek megszilárdítására koncentrálják.[44] Viszont azonban egy egészséges munkamegosztás szempontjából, a pártpolitikai életnek kifejlesztése szempontjából szükségesnek mutatkozott már akkor is a szakszervezetektől független pártszervezeteknek az alakítása is. Itt felemlíteni felesleges okokból ez Magyarországon nem sikerült.

Mindenkinek be kell ismerni, hogy a mi pártszervezeteink a Szociáldemokrata Pártban bizonyos vérszegény életet éltek. Nem tudtak soha nagy tömegeket magukba foglalni, a munkásmozgalmak súlypontja természetszerűen mindig a szakszervezetekben maradt. Ennek voltak egészséges, de igen egészségtelen következményei is. Egészséges következmény volt, hogy szakszervezeteink sohasem lettek teljesen közömbösek az osztályharccal, illetve a politikai harccal szemben, viszont azonban véleménye szerint a politikai harc élességére a szakszervezeti mozgalom jellege csökkentőleg hatott. Sok volt a szakszervezetekben a veszítenivaló ahhoz, hogy bizonyos esetekben a munkásosztály kellő eréllyel tudott volna fellépni.

Most e tekintetben egészen más a helyzet. A szakszervezeteket egészen más irányú, a politikai harctól távol eső feladatok töltik el. Az Oroszországi Kommunista Párt programtervezetében a szakszervezetek a termelésnek ellenőrző és szervező orgánumai lesznek. Tévedés azt vitatni, hogy a szakszervezetek elvesztették létjogosultságukat, mert a tömegek önkormányzata csak szervezett formában lehetséges, és a munkástanácsok is mindenütt csak szervezett formájú tömegekre támaszkodhatnak. Nem szabad ugyan lebecsülni a szervezetlen tömegeket sem, mert a forradalom harcában a tömegek szervezetlen részének is megvan a maga értéke, amely szervezetlen tömeget a sokszor kisebbségben levő szervezett rész magával ragad a forradalmi mozgalomba. De szervezett munkát csak szervezett tömegekkel lehet végeztetni.

A proletárdiktatúrától a szakszervezetek jövőjét félteni nemcsak felesleges, de ostobaság is, mert soha a szakszervezeteknek oly nagy jelentőségű, oly széles körű feladataik nem voltak, mint aminők a proletariátus diktatúrája idején lesznek. Csakhogy ezek a feladatok nem politikai természetűek lesznek, hanem organizáló, a termelést szervező és ellenőrző feladatok, amelyek elsősorban és mondhatni csaknem kizáróan a szakszervezetek útján érvényesíthetők. A szakszervezetek oly óriási mértékű fejlődésnek fognak feltétlenül indulni, aminőnek már az októberi forradalom óta indultak, amint a „Szakszervezeti Értesítő" kimutatta, hogy ez idő óta a tagok száma Magyarországon jó néhány százezerrel emelkedett. Óriási betódulás volt mindjárt az elején de sokkal nagyobb a márciusi forradalom, a diktatúra ideje óta. Nem

azért, mintha ezen az úton mindenki karriert akarna csinálni — bár ilyenek is vannak —, hanem, mert a proletárdiktatúra társadalma szervezett társadalom, mindenkinek, aki a megélhetését biztosítani akarja — a szó fizikai értelmében is —, valamely szervezetbe kell tömörülnie, hogy hozzájusson a megélhetés lehetőségéhez.

A szakszervezetek tehát nem válogathatnak, és nem is szabad válogatniuk a jelentkezők között, mert mindenkit, aki a proletárállam létében részt vesz, be kell fogadniuk.

Mi abból indultunk ki, hogy a mi pártunknak tiszta proletárpártnak kell lennie, mondhatni a diktatúra előtti proletárok soraiból kell kikerülnie, azoknak a proletároknak a soraiból, akik nem most degradálódtak le a proletariátus soraiba, és nem most deklasszálódtak, nemcsak proletármúltjuk, hanem proletáröntudatuk is van, amely egyedül lehet vezető szellem a szocializmus kiépítése tekintetében.

Minthogy tehát a proletárpártnak, a szocialista pártnak, a kommunista pártnak ilyennek kell lennie, a proletárpártok és a szakszervezetek viszonyának most kétszeresen másnak kell lennie, mint aminő volt azelőtt. A szakszervezeteknek meglesznek a maguk gazdasági funkcióik, a termelés szervezése és ellenőrzése, valamint a fogyasztás szervezésében való közreműködés. A szakszervezeteknek tehát egészen más álláspontra kell helyezkedniük a pártviszonyok tekintetében, mint azelőtt. Erre a legjellemzőbb példa a Közoktatásügyi Népbiztosság kiadásában megjelenő „Fáklya" című lap májusi, 112. számában közölt tudósítás az írók szakszervezetének megalakulásáról.[45] Ilyen azelőtt nem volt. Nem mondhatni, hogy ezek az írók karrier szempontjából szervezkedtek volna, hanem, mert a mostani társadalomba csak szervezetten lehet beleilleszkedni. Az egyének ma nem élhetnek meg, csak ha tömörülve, mint tömegegység jelentkeznek. Ezek azonban abból a téves felfogásból indulnak ki, hogy a szakszervezetbe való tömörülésük egyúttal azt is jelenti, hogy nekik szocialistáknak kell lenniük, és így a munkásmozgalom politikai részében való részvételre is kötelezve vannak, és teszik ezt Bíró Lajosnak, az általam is igen nagyra becsült és kiváló tehetségű magyar írónak a következő nyilatkozata kíséretében:

„Egy másik felmerülő kérdés az volt, hogy milyen kötelezettséget jelent a szakszervezeti tagság. Magától értetődik, hogy az illető tag

tagja lett a szocialista pártnak is. Azok számára, akik ezekkel a kérdésekkel nem foglalkoztak, egészen röviden utalni akarok arra, hogy a szocialista párti tagság egyáltalán nem jelent valami súlyos lelki kényszert. Zola és Anatole France is tudott szocialista lenni."[46]

Aki azt hiszi, hogy a szocialista párt tagsága nem jelent valami súlyos lelki kényszert, az téved, mert igen is súlyos lelki kényszert jelent, azt, hogy szilárdan és szigorúan ragaszkodnia kell az osztályharchoz. Nem haragszik sem Bíróra, sem másra, amiért szervezkedik, mert szervezkedniük kell az egyhivatású tömegeknek, és bele kell illeszkedniük a proletárdiktatúra társadalmába. Ez azonban nem jelenti azt, hogy azok az írók, akik velük teljesen ellentétes világnézetet vallanak, akik nem állanak az osztályharc álláspontján, szocialisták is legyenek, bár azt hihetik magukról, hogy ők szocialista művészetet vagy proletárművészetet csinálnak, véleménye szerint azonban ilyet egyáltalán nem csinálnak. Ezek nagyon jól szervezett írók lesznek, akik ezen a réven a termelésben és a fogyasztásban bele fognak illeszkedni a proletárdiktatúra társadalmába, de nem lesznek szocialisták. Sőt, még az is lehetséges, hogy egyenként szocialisták lesznek, de nem mint kooperatív testület. A szocialista ideált, a szocialista meggyőződést nem lehet úgy kiosztani, mintha a népruházati bizottság osztaná a ruhát, ha lenne. Nem lehet egyes testületeket felruházni szocialista világnézettel. Ezért tévedés és tragikus ez a kompromisszum, amellyel ezek a szervezkedő írók, illetve Bíró Lajos kibékíteni igyekszik a maga húzódozását a szocialista világnézettől.

Ez a példa nagyon is rávilágít arra, milyennek kell lennie a szakszervezetek és a pártszervezetek viszonyának, a munkásság gazdasági és politikai szervezetei egymáshoz való viszonyának.

Mindannyian egyetértenek abban, hogy a munkáspártunk tiszta proletárpárt kell hogy legyen, ahova csak olyanok jöhessenek be a nem proletárok sorából, akik valamit hoznak a munkásság részére, vagy megfelelő tudást, vagy megfelelő áldozatkészséget. Efelett ma már nem lehet vitatkozni, hogy a pártszervezeteinknek függetleneknek kell lenniük a szakszervezeteinktől. Ismétlem, ez nem jelenti azt, mintha valaki a szakszervezetek hatáskörét akarná sérteni. Az Oroszországi Kommunista Párt most készült programtervezetének a szakszervezetekre vonatkozó része, amelyet az előbb fölolvastam, és amelyet minden

szavában tökéletesen helyeslek, sokkal nagyobb feladatkört utalt ki a szakszervezetek számára, mint amilyen eddig állott előttük. De jelenti azt, hogy a proletárdiktatúra társadalmában, amely szervezett társadalmat állít a kapitalizmus anarchikus társadalmával szembe, csak ezen módon óvhatjuk meg a munkáspárt tiszta proletárjellegét. Ne szégyellje senki bevallani, bármelyik irányzatához tartozott is a munkásmozgalomnak pártegységünk megalkotása előtt, hogy az a nagy szakszervezeti fejlődés, amelyet a „Szakszervezeti Értesítő"-nek, azt hiszem, legutóbbi száma bemutatott,[47] azt jelenti, hogy a munkásmozgalom elkispolgárosodott, mert egész sereg kispolgári elem került szervezett formában a munkáspártba. Ezek korporatíve magukra öltötték a szocialista jelleget, anélkül, hogy egyénenként szocialisták lettek volna. Most, amikor a diktatúra, szemben a kapitalista társadalmi renddel, a dolgozók körében minden foglalkozási ágban minden társadalmi réteget szervezkedésre kényszerít, és a nem dolgozóktól megvonja a szervezkedés jogát és szabadságát, most a mi pártunk kétszeresen elveszítené tiszta proletárjellegét, ha nem választanók el a szakszervezeteket és a pártszervezeteket egymástól.

Régi, begyökeresedett ideológiákkal kell itt szakítanunk. A magyarországi szakszervezeteknek szép és becsületes múltjuk van, és a munkásság jó része bizonyos kegyelettel, hűséggel és ragaszkodással nézi szakszervezeteit, amelyekből nevelődött, és amelyek különösen tíz évvel ezelőtt még olyan hatalmas küzdelmeket vívtak meg. Bizonyos, hogy kegyelettel is kell nézniük ezeket a szervezeteket, amelyekben először ismerték meg a szocializmus ábécéjét, de ez nem jelentheti azt hogy ragaszkodni kell olyan ideológiákhoz is, amelyek elavultak. Nem jelenti azt, hogy a megváltozott viszonyok között a szakszervezeteknek új és óriási feladatok elé való állítása után ragaszkodni kell ahhoz, hogy a szakszervezetek legyenek továbbra is a pártadó befizető helye, a munkásság politikai tömörítői is. Mert, ha a szakszervezet egyúttal a pártszervezeti tagságot is jelenti, akkor ez semmi egyebet nem jelent, mint a proletárpártnak teljes mértékű elkispolgárosítását, azt, hogy a proletárpártba testületileg jönnének be olyan elemek, amelyek nem az osztályharcért, nem a magántulajdon megszüntetéséért, nem a szocializmusnak, a kommunizmusnak felépítéséért jönnek be, hanem egészen becsületes indokokból magáért a megélhetésért. *(Élénk helyeslés.)*

Kun Béla, Garbai Sándor, Haubrich József és Szántó Béla a munkászászlóaljak seregszemléjén az Andrássy úton (ma Népköztársaság útja)

Hamburger Jenő, Kun Béla, Varga Jenő, Szamuely Tibor és Szántó Béla a gyári munkászászlóaljak seregszemléjén, az Országház téren (1919. április 23.)

1919. május 3. Kun Béla a Teudloff és Dietrich-gyár munkásai előtt beszél

Kun Béla, Haubrich József, Szántó Béla, Vántus Károly, Jancsik Ferenc és Rabinovics József

Kun Béla a fronton (1919)

A mi feladatunk az, hogy a pártszervezetek és a szakszervezetek eddigi viszonyának likvidálását úgy végezzük el, hogy ebből a munkásmozgalom ne szenvedjen kárt. Akik a szakszervezeti bürokráciát összetévesztik a szakszervezetekkel, és a mi küzdelmünket maguk ellen a szakszervezetek ellen akarják irányítani, azok ostobák, nem tudnak disztingválni, nem tudják, hogy a szakszervezet egyik legjelentősebb tömegszervezete a Tanácsköztársaságnak. Viszont azonban, véleményem szerint, az sem bölcs ember, aki azt hiszi, hogy a pártszervezeteknek a szakszervezetektől való elválasztása a szakszervezetek alapjait rendítené meg. A szakszervezetek alapjait az rendíti meg, ha nem választják el a pártot a szakszervezettől, mert a párt a munkásság politikai szervezete, amelynek feladata megnevelni azt az avantgarde-ot, amely a diktatúra fenntartója, irányítója és a szocializmus legelsősorban való szervezője. Ha nincs ilyen párt, akkor egész bizonyos, a szakszervezetek is veszedelembe jutnak, hogy nem tudják azt a feladatot teljesíteni, amelyet a diktatúra kijelöl nekik, és amely funkció gyakorlását éppen csak a diktatúra teszi számukra lehetővé. Így tehát mindkét organizáció szempontjából szükséges ennek a munkamegosztásnak éles elhatárolása.

Beszéljünk őszintén. Azok között, akik a szakszervezetekben régi idő óta dolgoznak és azok között, akik fiatalok a pártszervezetekben, akiket a munkásmozgalom utóbbi hullámai vetettek föl, bár forradalmiság tekintetében nemcsak fiatalságuknál, hanem az új ideológiák elsajátításánál fogva talán elszántabbak, bizonyos rivalizálódás keletkezett e kérdés körül. A szakszervezetbeliek sokszor bántják a pártszervezeti fiatal elemeket, és viszont. Így azután ez a kis civódás a hatalomért ráfekszik magukra a munkástanácsokra is, és ezáltal lehetetlen állapot keletkezik. Ez a civódás azon alapszik, hogy a diktatúrát összetévesztik a kapitalizmussal. Olyan kevés működési, érvényesülési lehetőség nyílott a kapitalizmus idején a proletariátus és az abból kiemelkedő egyének számára, hogy tényleg lehetett veszekedni, jóhiszeműleg is, hogy ki fog dolgozni és ki fog harcolni az első sorokban. Ma azonban óriási változás állott be ebben a tekintetben. Minden a mi kezünkben van. Meg kell ölnünk a bürokráciát, hogy helyébe felépítsük a proletariátus önkormányzatát mindenütt. A bürokráciamentes tanácsköztársasági szervezet, ismétlem, a proletárok tömegszervezeteire támasz-

kodik, amelyek: a gyárak munkásellenőrző, később munkásigazgató tanácsai, a szakszervezetek és a politikai párt. Mindezek felett áll a tanács szervezete. Ha valaki azt hiszi, hogy lehetséges az, hogy egy ember mind a négy tömegorganizációban működjék, és hogy nem kell bizonyos specializálódásnak beállani a munkásmozgalom aktív munkásainál, az nagyon téved. Akik a proletármozgalomban aktíve részt akarnak venni, azok számoljanak azzal, hogy a proletariátusra vonatkozóan most ugyanaz a helyzet áll fönn nálunk, mint a kapitalista társadalomban a kapitalistára vonatkozóan. A képviseleti rendszer, mint azt Loria, félig marxista olasz gazdaságtudós mondja, annak köszönhető, hogy a kapitalista nem tudott közvetlenül úgy részt venni a törvényhozásban, mint a rendi társadalomban a főnemesség, kénytelen volt tehát kialakítani a politikusok korrupt osztályát, amelynél a politizálás öncél és megélhetési forrás volt. A proletariátus társadalma ilyen politikus osztályt nem tűr és nem ismer el, de az a specializálódás, amely a kapitalista társadalomban a képviseleti rendszerrel történt, még nagyobb mértékben szükséges itt, mert, sajnos, olyan kevés az az elitcsapata a proletariátusnak, amely a lehető legaktívabb részt veszi ki a diktatúra gyakorlásából, hogy az ilyen munkamegosztás elengedhetetlenül szükséges. Nekem az a véleményem, hogy aki komolyan veszi azt a feladatot, amit az imént vázoltam röviden a szakszervezetekre vonatkozóan, az egészen biztosan specialista szakszervezeti ember lesz. Aki a politikai mozgalomban részt vesz, az még nem szükséges, hogy teljesen specialistává váljék, de ha tekintetbe vesszük, milyen óriási agitatorikus feladatok várnak a pártszervezetekre, ha tekintetbe vesszük, hogy a diktatúrában rövid idő alatt annyit kell dolgoznunk szocialista, kommunista nevelés tekintetében, amennyit végzett a munkásmozgalom a kapitalizmus idején száz esztendő alatt, el fogjuk ismerni, hogy a pártszervezeti embereknek is specializálódniuk kell, bizonyos fokú munkamegosztásnak kell keletkeznie. Bizonyos fokú specializálás szükséges a munkás- és földművesszegények tanácsainál is, ott azonban nem szabad külön tanácsspecialistákat nevelni, mert ez könnyen bürokráciához vezetne. Bizony, ne gondolja senki, hogy valaki, mialatt tanácstag, vezető pozíciót tölthetne be szakszervezetében vagy pártszervezetében. A munkástanácsok nálunk még csírájukban vannak, most forrják ki magukat, de azért indokolatlan

az a panasz, hogy egyik vagy másik szakma nincs a munkástanácsban képviselve, mert ez a tanács nem párt- vagy szakmai szervezet, hanem az egész proletariátus hatalmi törvényhozó, igazgató és bíráskodó szervezete. És ha nem is szabad specializálni a munkástanácsi tagságot, mint foglalkozási ágat, viszont a tanácsrendszer mégis teljes embereket kíván arra az időre, amíg a tanácsnak tagjai. Így tehát anélkül, hogy bármiféle kompromisszumot csinálnánk, magától megoldódik a kérdés: mi legyen a feladata a szakszervezeteknek és a pártszervezeteknek és viszonya mindkettőnek a munkástanácsok szervezetéhez?

Röviden összefoglalva: el kell választani a szakszervezeteket a pártszervezetektől, és meg kell teremteni a tiszta proletárszervezeteket, meg kell tisztítani a pártot, meg kell erősíteni, szilárddá, egységessé és fegyelmezetté tenni, hogy az egységes proletárpártból elvileg szilárdan megalapozva irányíthassuk a párt politikáját a munkástanácsokban, és irányíthassuk a párt gazdasági politikáját a diktatúra gazdasági szervezeteinek érett nyilvánulásaiban.

A szakszervezeteket tehát ma egészen más szempontból kell elbírálni, mint a pártszervezeteket. A szakszervezetek ma már részben állami szervek, és még inkább állami szervekké fognak átváltozni, mert a diktatúra társadalmában mindenkinek szervezkednie kell. A pártszervezetek viszont nem szabad, hogy mindenkit magukba foglaljanak, hanem csupán a proletariátus avantgarde-jának, elitjének szervezetei lehetnek. Ezeknek a pártszervezeteknek kell elvi és elméleti irányítókul szerepelniük magában az egész munkásmozgalomban és — ami az egész munkásmozgalomnak megkoronázója — a proletariátus forradalmi diktatúrájában.

MTI jelentés. — PI Archívum. BM Eln. 1920—36—453. (5107.) 82—94. old.
Kun Béla előadása.
MMTVD 6/A. köt. 475—480. old.

Harmadik előadás

1919. május 15

Az előadássorozatnak ez a harmadik része bevezetője annak a kérdésnek, amely előttünk fekszik a párt életében, és amely egyik leg-

fontosabb kérdése a pártnak, tudniillik a pártprogram módosítása. Azt hiszem, az elvtársak emlékeznek arra, hogy a Kommunista és a Szociáldemokrata Párt egyesülése ezt a kérdést rögtön fel is vetette, amennyiben az egyesülés egy platform, egy akcióprogram alapján történt, amely tartalmazza nagyjában a bolsevizmus alapelveit, egy csomó olyan követelést, amelynek megvalósítása a proletárdiktatúrának a feladata. Amikor ezt a platformot megírtuk, akkor, tisztelt elvtársaim, még nem volt meg a proletariátus diktatúrája, a helyzet még úgy állott, hogy a diktatúráért küzdeni kell. Ezért ez a platform tartalmaz egész sereg olyan vonatkozást is, amely a diktatúra előtti időre, illetőleg a diktatúráért való küzdelemre vonatkozik. Ez az akcióprogram az a levél, amely „Az egység okmányai" cím alatt kiadott füzetben benne foglaltatik.[48] Ezt a platformot elfogadta annak idején mindkét párt vezetősége, úgyhogy ebből a platformból kell kiindulnunk a program kiépítése, módosítása tekintetében. Ez a platform nem pártprogram, hanem csak közös cselekvési alap, közös cselekvési program, amelynek alapján a két párt egyesülése, egy egységes, valóban proletárpárttá és valóban forradalmi párttá való egyesülése lehetséges volt, úgyhogy arról kell beszélnünk, hogy a párt programját módosítanunk kell. A Kommunista Pártnak írott programja nem volt. A Kommunista Párt a maga küzdelmét a diktatúráért folytatta, és a diktatúráért való küzdelemben, anélkül hogy írott programja lett volna, a bolsevizmus általános alapelveit vette vezetőfonalul. A volt Szociáldemokrata Pártnak azonban van programja, amely immáron jó néhány esztendős, mert 1903-ban keletkezett. A magyarországi munkásmozgalomnak ezt megelőzőleg volt már két írott programja. A legelső körülbelül másolata, ha nem is szó szerinti fordítása volt a gothai programnak. Ez a gothai program 1875-ben készült Németországban a lassalleánusok és az eisenachiaknak, a munkásmozgalom lassalleista és állítólag marxista irányzatának egybeolvadásakor. A másik pártprogram, a későbbi, egy igen kiválóan, annak idején igen kiválóan megszerkesztett pártprogram, az osztrák szociáldemokrata munkáspárt hainfeldi programja[49] alapján készült. Ezt követte 1903-ban, a magyarországi munkásmozgalom fellendülésének korszakában, az erfurti program[50] alapján készült pártprogram elfogadása. Ez a pártprogram, tisztelt elvtársaim, teljes mértékben az erfurti program alapján készült el. Mint

Bernát István, egy vezető agrárius mondotta, az erfurti programot sajtóhibáival együtt fordították le. Mindamellett erre a programra azt lehet mondani, hogy az akkori időnek megfelelően egészen kiváló pártprogram volt, eltekintve egyes apróbb, lényegtelen tulajdonságoktól, a mozgalom elvi alapjait helyesen fejtegette, és követeléseiben is, a gyakorlati követelésekben is megfelelő volt. Az úgynevezett elvi nyilatkozat vagy maximális program azonban, amely a szocializmus alapelveit foglalja magában, éppúgy elavult, mint ahogy elavult maga az átmeneti program is. Az átmeneti programnak természetesen el kellett avulnia azért, mert ez az átmeneti program arra az időre volt szánva, amely alatt a munkásság a kapitalista társadalmat már kritizálva küzd a szocializmusért. Ezek az átmeneti követelések oly természetűek voltak, amelyeket a kapitalista társadalom idején tartott megvalósítandónak és megvalósíthatónak a munkásmozgalom. Az elvi nyilatkozat már azoknak az elméleti megállapításoknak rövid foglalata, amely elméleti megállapítások, hogy úgy mondjam, a szocializmushoz való fejlődés, a szocializmusért való küzdelemnek elméleti és elvi indítóokai voltak.

A program módosításánál, minthogy ez az egyetlen írott program, ezt kell kiindulási pontul venni, úgy kell azonban kiindulási pontul venni, hogy ebből a programból alig maradhat meg valami ma, amidőn a munkásmozgalom más keretek közt, nem kapitalista keretek, hanem a proletáruralom keretei közt mozog. Az elvi nyilatkozatnak az a része, elvtársaim, amelyik a kapitalizmus fejlődését vázolja, egész lényegtelen kis módosítási szükségletektől eltekintve, körülbelül meg is maradhat. Ellenben erről a kérdésről szólva, amely legközelebb immár aktuálissá is válik, a bevezetésre nézve véleményem az, hogy a mai viszonyok közt más formában és másnak a hangsúlyozásával kell azt megszerkeszteni. Ma, elvtársaim, a munkásmozgalom nemzetközisége, a forradalom nemzetközi volta az, amely kiindulópontul kell hogy szolgáljon minden munkáspárt programjának megalkotásánál, részben a program megalkotásánál, részben pedig cselekvésénél is. Ennélfogva a magyarországi munkásmozgalom nemzetközi jellege kellett hogy megváltozzék. Megváltozott azzal, hogy a magyarországi munkásmozgalom minden fenntartás nélkül csatlakozott a III. Internacionáléhoz. A III. Internacionálé a II. Internacionálétól elsősorban abban különbözik,

hogy az előbbi egységes szervezet, amelynek egysége, nemcsak egységes elvi és elméleti alapjai vannak,[51] hanem egységes a taktikája, egységes a harcmódja, és minden egyes országos pártja úgy tekintendő, mint ahogy tekintették annak idején az első Marx és Engels által vezetett munkáspártokat, mint egy egységes nemzetközi szervezetnek szekcióit, osztályait. A III. Internacionálé, elvtársaim, szemben a II. Internacionáléval azt jelenti, hogy itt a munkásság egységes nemzetközi cselekvést akart, egységes nemzetközi cselekvést, amelyet egységesen szabályoz. A II. Internacionálé ezzel szemben foglalata volt egy csomó „reichsparteinak", országos pártnak, amelyeknek élén csupán közvetítő fórumként állott ott a nemzetközi iroda. A III. Internacionálé nem épült ugyan még ki teljesen, nincs ugyan még meg a teljes szervezete, de máris egységes abban az alapelvben, hogy nemzetközileg, egységesen kell szabályozni a munkásmozgalom minden cselekvését, mert csupán nemzetközi akció képes arra, hogy a proletáriátust kivezesse a nemzetközivé vált, nemzetközivé egységesedett internacionalista kapitalizmusnak a béklyóiból. Ennélfogva a programban, véleményem szerint, hangsúlyozandó volna a III. Internacionálé és a III. Internacionálénak ez az alapelve. Szakítottunk ugyan a II. Internacionáléval, mert az egyesülés épp ezen az alapon jött létre, hogy a Scheidemann-féle szocialista, hazafiszocialista Internacionáléval szemben teljesen elutasító álláspontra helyezkedtünk, és csatlakoztunk a munkásmozgalom forradalmi, proletár Internacionáléjához. Ezt a szakítást azonban azokkal a hagyományokkal, amelyeket a II. Internacionálé jelent számunkra, mélyebbé kell tennünk. Mélyebbé kell tennünk a szakadékot, amely elválaszt bennünket a munkásmozgalomnak ettől az opportunista, forradalomellenes, reformista, szociálpatrióta irányzatától. Hangsúlyoznunk kell a munkásmozgalom teljes nemzetköziségét, hangsúlyoznunk kell azt, hogy az egyes országok munkásainak külön érdekei nincsenek, csak egy érdekük van, a forradalmi proletariátus nemzetközi felszabadításának érdeke, amely felszabadulás csakis a nemzetközi forradalom munkája lehet. Ez az, amivel kezdeni kell a programot.

Minthogy azonban ma, mint vissza fogok még rá térni, a proletárpárt uralkodó párt, minden egyes intézkedése, mint uralkodó párt intézkedése esik latba, ennélfogva minden egyes kijelentésünket konk-

retizálnunk is kell, mert programunk minden egyes kijelentése azt jelenti, hogy ennek alapján konkréte cselekszünk is. A mi nemzetköziségről vallott felfogásunk például, kell hogy alapja legyen konkrét külpolitikánknak is. Hogy ha mi a nemzetközi forradalomtól várjuk a proletariátus felszabadítását, programunk, megírandó programunk értelmében, ez azt is jelenti, hogy a mi külpolitikánk irányítója nem lehet más, mint a nemzetközi proletárforradalom érdeke. Ennélfogva számolnunk kell a munkásmozgalom összes irányzataival, amelyek a különböző országokban uralkodnak vagy léteznek. Számolnunk kell, és le kell számolnunk teljesen a Scheidemann-féle soviniszta irányzattal, mert a nemzetközi politika szempontjából, külpolitikánk szempontjából fontos az is, hogy milyen álláspontot foglalunk el mi egy scheidemannista kormánnyal szemben Németországban vagy Franciaországban, vagy egy másik országban. Számolnunk kell, elvtársaink, és le kell számolnunk az úgynevezett centrum irányzatával is, azzal az irányzattal, amelyet Németországban Kautsky, Ausztriában Bauer képviselnek, amelynek irányzata szintén forradalomellenes, és amikor mi megállapítjuk külpolitikánk irányzatát, szilárd, egységes elvi megállapodásra kell támaszkodnunk, amely a munkásmozgalom álláspontját általánosságban körvonalazza a munkásmozgalom centrumával, ezzel a félig opportunista és félig forradalmi frazeológiával dolgozó, de valójában szociálpatrióta, opportunista irányzattal szemben.

Az erfurti program mindezeket nem tartalmazza és nem is tartalmazhatta ilyen módon. Az erfurti program, amelynek alapján a Magyarországi Szociáldemokrata Párt programja készült, ugye, egy alakulóban levő, hatalomra törő, alulról felfelé törekvő munkáspártnak volt a programja, amely munkáspárt távol állott még annak idején attól, hogy megszerezze a hatalmat, konkrét politikát folytathasson, pozitív szervező, termelő, alkotó munkát végezhessen a hatalom eszközeivel kezében. Ennélfogva ilyen mértékű konkretizálásra, mint amilyenre jelenleg van szükség, amikor a proletariátus a hatalom kezelője, a hatalom birtokosa, nem is lehetett szükség. Éppen ezért a mi programunkat most abban a tudatban kell hogy megcsináljuk, hogy ennek a programnak minden egyes tétele konkrét gyakorlati cselekvéseknek kell hogy irányítója legyen, nemcsak agitációs eszköz, hanem vezérfonal

azoknak számára, akik a proletárállam különböző szerveiben kell hogy romboló és alkotó munkát végezzenek.

Éppen úgy, amiként hangsúlyoztam, hogy a munkásmozgalom nemzetköziségének szempontjából elfoglalt álláspontunk kell hogy a proletárállam külpolitikájának irányítója legyen, az a vezérfonal, amely megszabja, hogy azok, akik a külpolitikát intézik, hogyan intézzék azt a külpolitikát, kell hogy ez érvényesüljön minden egyes intézkedéssel kapcsolatban. Amikor a munkásmozgalom nemzetköziségét megállapítjuk, amikor a magyarországi munkásmozgalom szempontjából, amelynek nincsenek ugye külön szempontjai, de amely külön osztálya ennek a harmadik Internacionálénak, megállapítjuk azt, hogy a munkásmozgalom csak nemzetközileg érheti el célját, és csak a nemzetközi proletárforradalom útján érheti el valamennyi ország proletariátusának felszabadítását, akkor azt is meg kell hogy állapítsuk, hogy mi ennek az országnak, ennek a Tanácsköztársaságnak munkásosztálya, a magunk részéről, ha nem is fejeztük be, de megkezdtük azt a proletárforradalmat, amely a nemzetközi proletárforradalomnak egyik ága, amely lehetővé tette a Tanácsköztársaság megalkotását, és amely megteremtette a társadalomnak ezt az organizációját, amely organizációt, amely átmenetet a proletáriátus diktatúrájának nevezünk.

A Szociáldemokrata Párt régi programja, mint mondám, megfelelően foglalja össze az erfurti program alapján azt a fejlődési állapotot, amelyet kapitalizmusnak nevezünk. Elmondja annak keletkezését, fejlődését, egészen addig, amíg elmondhatta, mert csakis addig az időpontig mondhatta el, amely időpontra esik a keletkezése. Az erfurti program, ha pontosan emlékszem, 1890-ben[52] készült — a magyarországi pártprogram viszont 1903-ban —, abban az időben tehát, amikor 1890-ben, különösen Németországban, egyelőre még nyoma sem volt a kapitalizmus ama új fejlődési stádiumának, amelyet imperializmusnak neveznek. Amikor a magyarországi munkásmozgalom 1903-ban megcsinálta a maga pártprogramját, akkor már ugyan kezdetét vette az imperialista fejlődés, sőt, ekkor kezdett kibontakozni, viszont azonban ez a magyarországi munkásmozgalomnak akkoriban nem volt aktuális problémája, nem volt aktuális kérdése.

Most tehát előttünk olyan feladat áll, hogy folytassuk ott, ahol elhagyta az erfurti program. Az erfurti program befejeződött, ugye,

a szabad versenyen alapuló kapitalizmus tényeinek ismertetésével, és ezzel le is zárta önmagát. A tőkés termelési rendnek az a stádiuma, az a fejlődési foka, amely lezárult ezzel, azt jelentette, hogy érvényben állott a szabad verseny, a tőkeegyesülések még csak keletkezőben voltak, és az imperialista fejlődésnek még csak csírái, nyomai jelentkeztek különböző tőkeegyesülések formájában. A kapitalizmus eme stádiumának politikája, amelyet az erfurti program és ennek nyomán a Magyarországi Szociáldemokrata Párt is jellemez, nem számolt és nem is számolhatott annak idején ezzel az új fejlődési fokkal, amely az akkori anarchisztikus kapitalista termelési renddel szemben egy szervezett kapitalista termelést tett lehetővé. Ennélfogva meg kell állapítanunk — ez a véleményem — pártunk új programjában azt, hogy mi volt az indítóoka ennek a proletárforradalomnak, amely proletárforradalom minket elvezetett, a többi országokat pedig el fogja vezetni a tanácsköztársaság formájához, a proletárdiktatúra átmeneti állapotához, és végül a szocializmushoz, mint a kommunizmus első stádiumához.

Ennélfogva meg kell állapítanunk pártunk programjában elvileg és elméletileg azokat a fejlődési motívumokat, amelyek a kapitalizmus korábbi stádiumának, a szabad versenyen alapuló kapitalizmusnak lezárása óta elteltek, egészen a proletárforradalomig, hogy tisztán és világosan láthassa mindenki, mik voltak azok az indítóokok, amelyek a diktatúra szervezését szükségessé tették, mik voltak azok a gazdasági és társadalmi motívumok, mozgatóerők, amelyek idehajtották a szocializmust akaró, a kommunizmust kereső proletariátust, mik voltak azok az okok, amelyek feltétlenül a forradalmi módszer alkalmazását tették szükségessé.

Ez tulajdonképpen ugyanaz, mint amit abban a bizonyos levélben, amelyet említettem önöknek — azt hiszem, hogy az elvtársak csaknem valamennyien olvasták —, amely megelőzte az egyesülést, és amelynek alapján létrejött az egyesülés, úgy fejeztünk ki, mint az imperializmus értékelését. Az imperializmus értékelése volt az egyik alapja a munkásmozgalom kettéválásának. Itt vált el egymástól az opportunista és a forradalmi irányzat, itt váltak el a megalkuvók azoktól, akik törhetetlenül és megalkuvás nélkül forradalmi úton akartak előrejutni, egészen a szocializmusnak, mint a kommunizmus első stádiumának megvalósításáig.

Annak a három részre válásnak, annak a három irányzatnak, amely-

ről az előbb szólottam, éppen az imperializmusnak ez a különböző értékelése az egyik oka. Az imperializmusnak ez a különös és helyes értékelése tehát egyik legjellegzetesebb vonása annak az irányzatnak, amelyet bolsevizmusnak nevezünk, s mely irányzathoz csatlakozott a magyarországi munkásmozgalomnak immáron többsége, mondhatni majdnem teljes egésze.

Most tehát programunknak kifejezésre kell juttatni az imperializmus értékelése tekintetében a bolseviki irányzatot. Meg kell mutatni, hogy különbözünk a scheidemannistáktól, és különbözünk az úgynevezett centrumtól abban, hogy mi az imperializmust egy külön fejlődési foknak tartjuk, amely külön fejlődési fok azt jelenti, hogy a kapitalizmus túlérett, hogy megérett a szocializmusra való átalakulásra. Ez az, amit a programnak szintén feltétlenül tartalmaznia kell.

A másik, amely a bolseviki irányzatot megkülönbözteti minden más irányzattól, úgy a szélsőjobbtól, mint a centrumtól, az állammal szemben való állásfoglalásunk. Ez az állásfoglalás szintén világos. Utalok azokra a tanításokra, amelyek a legklasszikusabban vannak összefoglalva a marxizmusra vonatkozólag Leninnek „Állam és forradalom" című kis könyvében, amely magyarul is megjelent.[53]

Az opportunizmusnak, amely a munkásmozgalomban úrrá lett, ennek a megalkuvó, együttműködő taktikának alapja részben az imperializmussal szemben való állásfoglalás — elméletileg értem —, részben pedig az állam kérdésében való állásfoglalás. Előttünk, bolsevikiek előtt, akik a magyarországi munkásmozgalomnak immár egységes pártjában foglalunk helyet, és egységesen valljuk magunkat a bolseviki tanok híveinek, világos az, hogy az állam egy elnyomó apparátus a kizsákmányolás érdekében. A burzsoá állam ilyen elnyomó apparátus volt. Világos az is, hogy a fizikai és szellemi erőszakszervezet helyett, amelyet a burzsoá állam képviselt, jött egy másik állam, amely ugyancsak elnyomó szervezet, ugyancsak fizikai és szellemi erőszakszervezet, és ez az állam a proletárállam, amely azonban nem azt a célt szolgálja, hogy az elnyomást, hogy a kizsákmányolást fenntartsa, hanem azt a célt, hogy lehetetlenné tegyen minden kizsákmányolást és minden kizsákmányolás céljából feltörő elnyomást.

A diktatúrának természetrajzát foglalja ez magában. Míg azonban a burzsoá demokrácia — amelyet hívei úgy kívántak feltüntetni, mint

egy általános demokráciát, mint demokráciát általánosságban — igyekezett eltitkolni az osztályjellegét, éppen azért, hogy becsaphassa vele az elnyomottakat, hogy az egyenlőségről szóló elméletével, annak a hazug és hamis egyenlőségnek hangoztatásával becsaphassa az elnyomottak tömegeit, a mi államunknak, a proletárállamnak, ennek a mindennemű hatalom megszüntetéséig tartó átmeneti állapotnak osztályjellegét magában a programunkban nyíltan fel kell tárni, mert a diktatúra politikájának konkréte ez az alapja. Azt jelenti ez, hogy az állami apparátusnak minden eszközét a szocializmusra, a kommunizmusra való nevelés, a szocializmus és kommunizmus érdekében kell kihasználni. Szembe kell tehát állítani programunkban a demokráciát a diktatúrával, sőt, rá kell mutatnunk arra, hogy a burzsoá demokráciával szemben a proletárdiktatúra tulajdonképpen a proletariátus osztálydemokráciáját, egy proletárdemokráciát jelent, amely egyes-egyedül teszi lehetővé azt, hogy a kizsákmányolt tömegek önkormányzata érvényesüljön; egyes-egyedül teszi lehetővé azt, hogy az állam eszközei, az egész állami apparátus, tehát mindennemű fizikai és szellemi erőszak, mindennemű fizikai és szellemi eszközök a szocializmus építésének szolgálatába állíttassanak.

Hogy ezt világosan láthassuk, elmondom azt, amit ma láttam itt, ahol a gyermekek jöttek vörös lobogókkal az utcán, és az „Internacionálé"-t énekelték. Méltóztassanak rágondolni, mit jelent ez! Ez azt jelenti, hogy az iskola mai stádiumában, még úgy, ahogy, de már a szocializmusra való nevelés szolgálatában áll, holott azelőtt ugye nem vörös, hanem nemzetiszínű zászlóval, vagy nem is nemzetiszínű zászlóval, hanem templomi lobogó alatt, egyházi énekeket dalolva mentek a gyermekek az utcán, mutatva, hogy az iskola, tehát a burzsoá állam szellemi apparátusának ez a leghatalmasabb eszköze nem a szocializmusra való nevelésnek, hanem éppen ellenkezőleg, a szocializmustól való elrettentésnek, a kizsákmányolásnak szolgálatában állott.

Ezt kell elvtársaim, kifejezésre juttatnunk, hogy a diktatúra egy átmeneti állapot, egy osztályuralom ugyan, de nem az osztályuralom konzerválása, hanem mindennemű osztályuralom megszüntetése céljából. Ennek fontossága annyira nyilvánvaló, hogy kitűnik, mihelyt csak arra gondolunk, hogy sokan, nagyon sokan vannak még, akik a proletárdiktatúrának sem természetével, sem céljaival nincsenek

tisztában. Egyik részről, elvtársaim, a proletárdiktatúrának bizonyos elvizesítési szándéka látszik, ahol el szeretnék teljesen mosni a proletárosztálynak azokat a határait, amelyek különben sem élesek. Nincsenek éles elválasztó vonalak az osztályok között, mert bizonyos satírozódással, bizonyos átmenettel nyúlik bele egyik osztály a másikba. Viszont azonban lehetőleg, különösen az átmeneti stádium elején, egészen a közepéig, egészen addig, amíg arról lehet szó, hogy most már mind közelebb és közelebb vagyunk a szocializmushoz, egészen addig, amíg nincs biztosítva, hogy semminemű restauráció, semminemű visszatérés a kapitalizmushoz nem lehetséges, egészen addig élesen fenn kell tartanunk a proletárdiktatúrának osztályjellegét.

Ezt kell megértenünk elsősorban. De másrészt meg kell értenünk, elvtársaim, azt is, hogy a proletárdiktatúra átmeneti állapot, amely csak addig tart, amíg szükség van arra, hogy bárki is hatalmat gyakoroljon másik ember felett, egészen addig, amíg embernek ember által való kizsákmányolása meg nem szűnik, de nemcsak hogy megszűnik, hanem lehetetlenné is válik örök időkre. *(Úgy van!)* Ezt, elvtársaim, meg kell értetnünk, és ennek a hangsúlyozása a programban feltétlenül szükséges. Először tehát a nemzetköziség, imperializmus és az állam kérdésében való állásfoglalásnak kell alkotnia a mi pártunk elvi nyilatkozatának tartalmát.

Elvtársaim! Aki visszaemlékezik a Szociáldemokrata Párt programjára, az emlékezik arra, hogy az elvi nyilatkozat után van kis átmeneti rész, amely sem az elvi nyilatkozathoz, sem az átmeneti programhoz, sem a maximálisan minimális programhoz[54] nem tartozik, hanem amely pár eszközt foglal magában arra vonatkozólag, hogy mily eszközökkel kívánja elérni a munkáspárt a maga célját. Nekünk a programunknak ezt a részét sokkal inkább ki kell domborítani, sokkal inkább részleteznünk kell, mert ne felejtsük el, hogy kormányzó, uralkodó párt vagyunk, tehát mint kormányzó és uralkodó pártnak minden konkrét kérdésre vonatkozóan konkrét állásfoglalással is kell rendelkeznünk, olyannal, ami lehetővé teszi, hogy azok, akik a párt nevében és megbízásából járnak el, ne legyenek ugyan teljesen lekötött kezűek, de mindenesetre meg legyenek kötve abban az irányban, hogy ettől az egységes, elvi állásfoglalástól eltérés, elvi eltérés sohase következzék be. *(Úgy van!)*

Ez, elvtársaim, azt jelenti, hogy csakis ilyen elvi állásfoglalás lehet egy egységes és fegyelmezett eljárásnak az alapja. Elvtársaim, annak, hogy ma vannak egyrészről kisiklások, de másrészről — mondjuk úgy, amint van — van egy irtózás attól, hogy a bolseviki taktikának konzekvenciáit teljes mértékben levonjuk, van egy irtózás attól, hogy a diktatúra konzekvenciáit teljes mértékben levonjuk, annak az az oka, hogy nincs egy egységes pártprogramunk, nincs egy oly pártprogram, amelynek az alapján azt lehetne mondani, hogy íme, itt van, így kell cselekedni, mert ez a mi elvi állásfoglalásunk, amellyel szemben minden eltérés elvfeladást jelent.

Mármost, elvtársaim, éppen azért, mert ez így van, és mert nekünk minden kérdésben mint kormányzó, uralkodó pártnak az állásfoglalásunkat lehetőleg a legteljesebb mértékben konkretizálnunk kell, konkretizálnunk kell azokat az eszközöket is, amelyek alkalmasak arra, hogy a munkásmozgalom azokkal a maga célját elérhesse. Emlékezzünk vissza, elvtársaim, arra, hogy az eszközök között volt az általános választói jog, a demokrácia, a parlamentarizmus hangsúlyozása stb. Most ezek, elvtársaim, mind elestek. Most az az eszköz, amellyel ezt eléri, a proletárdiktatúra konkrét formája, a tanácsköztársaság. A tanácsköztársaság az a forma, amelyben a proletariátus a maga hatalmát gyakorolja, és amely formában érvényesülnek a proletariátus hatalmi eszközei, avégből, hogy egyrészt a kapitalizmust lerombolja, másrészt a szocializmust felépítse.

Elvtársaim! Arról már beszéltünk, és tudjuk, hogy szemben a polgári demokrácia államával, a szovjetállam, a tanácsállam, a proletárállam nem titkolja a maga osztályjellegét, nem titkolja, mert nincs szüksége arra, hogy csaljon, mert a csalásra csupán azért volt szüksége a burzsoá államnak, hogy éppen a maga osztályjellegéről terelje el a figyelmet, és ezáltal a maga osztályjellegét konzerválhassa. A mi államunk, elvtársaim, azért nem titkolja a maga osztályjellegét, mert nem akarjuk fenntartani az osztályjelleget, nekünk erre csak addig van szükségünk, amíg egyáltalán megszüntethetünk minden osztályt, illetve minden osztálykülönbség alapját, amíg megszüntethetjük a tőkés, a kapitalista gazdasági rendet.

Mármost, elvtársaim, hogy ez az idő mily hosszú lesz, hogy ez hány esztendeig fog tartani, arról lehet vitatkozni, de, azt hiszem, ilyen pro-

féciákba ne bocsátkozzunk, mert az körülbelül nem is a magyarországi állapotoktól függ, hanem függ a nemzetközi forradalom kimenetelétől. *(Úgy van!)* Hanem itt, ebben a programban kell, elvtársaim, érvényre jutni annak, hogy a diktatúra tényleg a proletariátus tömegeinek a diktatúrája. Ez a diktatúra nem egyes rétegek diktatúrája, nem egyes szakmák diktatúrája, nem is a katonaság diktatúrája, hanem ez a proletariátus tömegeinek diktatúrája, amely tömegek, elvtársaim, különböző szervezetekben jelentkeznek. Mert ismételten hangsúlyozom, hogy diktatúrát gyakorolni csak szervezetten lehetséges. Ez nem jelenti, elvtársaim, csupán azt a régi fajtájú szervezettséget, hogy valaki befizesse a járulékait, hanem jelenti azt a szervezettséget, amely a közös cselekvésben nyilvánul meg. Ez a közös cselekvés másképpen, mint bizonyos szervezetekre való támaszkodás útján, nem lehetséges. Ezt hangsúlyoztam az elmúlt előadásomban is, amikor a szakszervezetek és pártszervezetek viszonyáról beszéltem.

Mármost, elvtársaim, a diktatúrának ez a gyakorlása a szovjet-organizáció, a tanácsszervezetek útján történik. A tanácsszervezetek útján kell a proletariátusnak lerombolni teljes egészében a bürokratáknak és bíráknak azt az államát, amely a proletariátus elnyomását szolgálta. Abban tehát nincs kérdés, hogy mi a bürokráciát le akarjuk, le kell és le fogjuk rombolni, az egész régi bürokráciát a tetejétől az alapjáig. A kérdés azonban ott van, hogy mivel egyrészt szükségünk van a diktatúra szervezetére, másrészt szükségünk van adminisztratív szervezetre, egy törvényhozó, igazgató és bíráskodó szervezetre, mivel és hogyan pótoljuk ezt. Hogy mivel pótoljuk, azzal tisztában vagyunk, elvtársaim: tanácsszervezettel pótoljuk. Most azonban a tanácsszervezet belső felépítésével kell tisztába jönnünk, hogy ezt hogyan akarjuk. E tekintetben, elvtársaim, lehetnek eltérők a felfogások. Az egyik felfogás az, hogy meg kell kímélni a régi bürokráciát, legalábbis a régi bürokráciából használható elemeket meg kell menteni, de a másik részét se bántsuk. A másik felfogás az, hogy azokat, akikre feltétlenül szüksége van a proletariátusnak, azokat felhasználni, ellenben minél teljesebbé tenni a munkásság bevonását magába a törvényalkotásba, a szabályrendelet-alkotásba, igazgatásba és a bíráskodásba. A proletárdemokrácia éppen azt jelenti, hogy: az önkormányzatnak legteljesebb és kizárólagos gyakorlása. Itt tehát az első dolog a választás elvének teljes és

legtökéletesebb keresztülvitele. Nem arról van szó, hogy minden egyes funkcionáriust közvetlenül népszavazással válasszon a proletárállam, mert akkor egyébről nem volna szó, minthogy folyton népszavazást rendezzünk, hanem minden egyes felelősségteljes tisztségbe választás útján kell mindenkinek bejutni. Arról, hogy a köz- és magánalkalmazottak közötti különbségnek el kell tűnnie, és az el is tűnik, arról nem beszélek, mert szocializált termelés van, az egész termelés az állam kezében van, tehát nincs különbség többé köz- és magántisztviselő között. Ellenben minden helyet, ahol politikailag felelősségteljes pozícióba kerül valaki, választás útján, éspedig mindenkor visszavonhatóan és rövid időközökre kiterjedő választás útján kell betölteni. Ez az alapja, elvtársaim, annak, hogy a bürokrácia megszüntethető legyen. Ez csakis ezen a módon lehetséges, mert a bürokrácia éppen azt jelentette, hogy a hivatalnokszervezet úgyszólván öncélúvá változott, hogy a hivatalnokszervezet olyan hatalmat tartott a kezében, amellyel sok esetben, azt mondhatnám, még a kenyéradóikkal, a kapitalistákkal, az elnyomókkal szemben is tudtak nyomást kifejteni, akik pedig sokkal jobban voltak nevelve a kapitalizmus idején, mint a kapitalizmus idején elbarbárosodott, műveletlenségbe süllyesztett proletariátus. Ha azokkal szemben ilyen rendkívüli hatalomra tudtak szert tenni, mennyivel veszedelmesebb a proletariátus szempontjából a bürokrácia elhatalmasodása, akár a régi bürokrácia, akár az új bürokráciának alakulása. *(Úgy van!)*

A bürokrácia, elvtársaim, hatalmi szervezetet jelent, amelyet nekünk a szocializmus jövendője szempontjából is, mindenképpen le kell gyűrnünk. Le kell gyűrnünk azért, mert mi a proletárdiktatúrából a szocializmusra való átmenetet békességes formában akarjuk. Ha már felülkerekedne egy bürokrata osztály vagy réteg, akkor megint erőszakkal kellene kivennünk ezeknek kezéből a hatalmat.

Elvtársaim! A kapitalizmus idején fontos volt, hogy valakinek az egzisztenciája bizonyos legyen, mert a proletár egzisztenciákat éppen a bizonytalanság jellemezte. Most azonban, elvtársaim, ha nem is ma, amikor nem tudunk még munkaalkalmakat biztosítani, de egy bizonyos idő múltán mindenkinek bizonyossá lesz az egzisztenciája, mihelyt a munkára való jogot és a munkakényszert keresztül tudjuk vinni. Ha valaki nem felel meg itt, megfelel a másik helyen, a kenyere

biztosítva lesz. Tehát az a szempont, amely azt mondatta annak idején a választáson, a burzsoá demokrácia idején, hogy nem elég független a tisztviselő, ha választás útján kerül az állásába, ez a szempont most már végleg el is esik.

Mármost, elvtársaim, egy szovjetadminisztráció szempontjából — mert ezt is konkretizálni kell, mivel mi hozunk törvényt, nekünk kell igazgatnunk, bíráskodnunk —, konkréte meg is kell mondanunk, hogyan akarjuk lefektetni a törvényhozásnak, igazgatásnak és bíráskodásnak az alapelvét, mik a feladataik azoknak a szocialistáknak, akik mint szovjettagok működnek. Ha nem is mondjuk meg, hogy te, mint szovjettag mit csinálj, de meg kell adnunk az alapelveket az egész szervezet számára, amelyek irányítók lesznek.

A szovjettagok ezen alapelveinknek megfelelően szintén úgy választatnak, hogy mindegyik bármikor visszahívható és rövid időközökre választandók. A munkástanács — amint sokszor, de sohasem eleget hangoztatják — egy dolgozó testület. Tehát anélkül, hogy az egész országot egy betegsegélyzőnek vagy elhelyező intézetnek tekintenők, meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal, hogy a szovjettagság, ha nem is örök foglalkozást jelent, de jelent egy állandó elfoglaltságot arra az időre, amelyre a mandátum tart. Gondoskodni kell arról, hogy ki ne alakulhasson a hivatásos politikusoknak, a hivatásos szovjettagoknak egy olyan kasztja, mint volt a burzsoá állam idejében a politizáló fiskálisok kasztja. Erre garancia az, hogy mindenki visszahívható és rövid időre választható. Arról is gondoskodni kell, hogy a proletariátus önkormányzata kifejezésre jusson abban is, hogy a szovjettagok nemcsak tárgyalnak, hanem dolgoznak is, ami annyit jelent, hogy minden szovjettagot fokozatosan be kell vonni az állami apparátusba, kötelező munkára. Ez a munka minden valószínűség szerint oly nagyszabású lesz, hogy teljes idejét lefoglalja, és hogy azután el ne idegenedjék a tömegtől, hogy el ne szakadjon a gyártól, ahonnan ered, erről gondoskodik az a körülmény, hogy a választások rövid időre szólnak.

Az, hogy ezekbe a munkákba fokozatosan minden egyes igazgatási ágban bevonandók maguk a munkások, a proletárok, nem azt jelenti, hogy most már kidobunk minden hivatalnokot, akár van szükség rá, akár nincs, hanem ez azt jelenti, hogy minden felelősségteljes helyre,

ahol politikai irányításról vagy a hatalom kezeléséről van szó, proletárokat, szovjettagokat kell ültetni. Így van csak biztosítva a diktatúra, a szocializmus kiépítésének lehetősége. Ne felejtsük el, hogy a proletárosztály bizonyos olyan képzettségnek a híjával van, amely előfeltétele annak, hogy tudjon adminisztrálni. Szükségünk van tehát olyan specialistákra, akiknek gyakorlatuk van bizonyos dolgok elintézésében, mert például a mérnöki munkát mi magunk nem tudjuk elvégezni. De viszont kétségtelen, hogy a proletariátusnak tényleges bevonása magába az igazgatásba, egyik alapelve kell hogy legyen pártunk konkrét programjának. *(Helyeslés.)*

De nemcsak a szovjettagokat, hanem magát az egész dolgozó népességet, az egész proletariátust aktíve be kell vonnunk a proletárállam igazgatásába. Ennek előfeltétele az, hogy a közigazgatást annyira leegyszerűsítsük, hogy benne minden munkás részt tudjon venni, vagy azt ellenőrizni tudja. A burzsoá állam szétrombolására éppen azért volt szükség, mert a kapitalizmus által műveletlenségben hagyott vagy műveletlenségbe süllyesztett munkás ennek a burzsoá államnak apparátusában nem tudott volna eligazodni, bele sem tudott rendesen tekinteni. Még most is, amikor a kapitalizmussal való rohamos szakítás egy csomó rendelet kibocsátását tette szükségessé, ez oly számban kellett hogy történjék, hogy még most is nehézségbe ütközik a munkásnak eligazodni rajta. Ennek oka éppen az, hogy egyrészt rohamosan kellett szakítani a kapitalizmussal, másrészt sok olyan dolgot kell szabályozni, amelynek szabályozására nem is volna szükség, ha nem volna bürokratikus állami apparátus. *(Igaz! Úgy van!)* Sokat kell szabályozni olyat, amit később nem fog kelleni szabályozni, mert az osztálytudatos proletariátusnak ereje garancia lesz arra, hogy ilyen visszaélések, mint amelyeket ezen rendeletekkel meg akartunk akadályozni, a munkásosztály rovására nem történhetnek meg.

Nagyjában és egészében ez az, elvtársaim, aminek alapelveit le kell fektetnünk a program elvi részében. Vannak azután más kérdések: nemzetiségi kérdés, a kultúrprogram kérdése, melyekről ezúttal nem akarok szólni, minthogy ezek nem is olyan túlságosan fontosak.

A nemzetiségi kérdésben ismerik, elvtársaim, azt a kétféle állásfoglalást, melyek közül az egyik a nemzetek önrendelkezési jogát hirdeti, a másik a proletariátus önrendelkezési jogát. Akármelyik is az állás-

pontja bárkinek, az én véleményem — és ez a szigorúan marxista álláspont — a proletariátus önrendelkezési joga.[55] *(Helyeslés.)* Miként a burzsoá államban a nemzeti osztály — ahogy a „Kommunista Kiáltvány" mondja — a burzsoázia, éppúgy a proletárállamban a proletariátus az uralkodó osztály. A burzsoá államban a nemzetek önrendelkezési joga a burzsoázia önrendelkezési jogát jelenti, nálunk viszont jelenti a proletariátus önrendelkezési jogát, ellenben nemzetközileg jelentené a burzsoázia önrendelkezési jogát.[56]

De ettől eltekintve az egész önrendelkezési jog a mi szempontunkból ma puszta fikció, mert mi nem önrendelkezési jogot, nem elkülönülést, hanem a proletariátus egyesülését akarjuk, nemzetiségre való tekintet nélkül, nemzeti határok mellőzésével. A mi célunk egy nemzetközi szovjetköztársaság mint átmeneti forma a nemzetközileg megvalósított szocializmus egységes birodalmához. Reánk nézve tehát ez a probléma nem is jelent valami fontos dolgot, mert ha világosan megmaradunk azon az állásponton, hogy nemzetközi szovjetköztársaságot akarunk, akkor ez nem is probléma. Reánk, magyar nyelven beszélő proletárokra speciel áll az, amit Lenin mondott, hogy jó ezt a kérdést úgy kezelni, hogy minél konciliánsabbak legyünk olyan proletárokkal szemben, akik olyan nyelven beszélnek, melyet azelőtt elnyomtak. Mi, akik magyarok vagyunk, egy oly nemzethez tartoztunk, amely elnyomta a másik nemzetet, tehát könnyen kerülünk a sovinizmus gyanújába, s így könnyen odavágják nekünk, hogy könnyű nektek, ti nem voltatok elnyomva. Nehogy tápot adjunk arra, hogy bármely állam burzsoáziája avval bolondítson, hogy a magyarok most is soviniszták, mi a legkonciliánsabb magatartást tanúsítjuk, arról nem is beszélve, hogy a területi integritás politikájával szakítanunk kell, mert ez nem is tartozik a program kérdéséhez, ez kis probléma, melyen előbbutóbb a nemzetközi forradalom keresztül fog minket vinni úgy, hogy el is fogjuk felejteni. *(Igaz! Úgy van!)*

A hadsereg kérdése is kissé másképp hangzik ma, mint azelőtt. Azelőtt éppúgy antimilitaristák voltunk, mint ma, akkor is a hadsereget akartuk megszüntetni, ma is azt akarjuk. De hogy megszüntethessük a hadsereget, ma egy új hadsereget kell teremteni. Ennek hangsúlyozása szintén szükséges, szemben azzal a wilsoni pacifizmussal, mely a hadseregeket akarta limitálni, a lefegyverzést akarta oly

formában megcsinálni, hogy a proletariátussal szemben azonban megmaradjon bizonyos mértékű fegyver. Ezt a lefegyverzést úgy értette, mint látjuk a német birodalomnál, hogy limitálja a német hadsereg létszámát 70 000 gyalogosban és 30 000 lovasban, de viszont megfelelő számú hadsereget tart fenn a német imperializmussal, esetleg a bolsevizmussal szemben. Ez a pacifizmus csalás volt. A mi pacifizmusunknak most egy forradalmi hadsereg az alapja, amely azt jelenti, hogy mi ez által védekezni akarunk a külső és belső ellenforradalommal szemben. Ez a forradalmi hadsereg egy fegyelmezett hadsereg kell hogy legyen, és a fegyelem kérdése oly fontos, hogy ennek a programban benne kell foglaltatnia. Ez a fegyelmezett forradalmi hadsereg a nemzetközi forradalom továbbterjesztésének és főleg a szocializmus megvalósításának célját szolgálja, és mint ilyen, a diktatúra programszerű eszköze. Ezt kell megértetnünk. Nem akarunk mi háborút, de a diktatúra csak addig tart, míg tartanunk kell külső vagy belső ellenforradalomtól.

A bürokráciamentes tanácsszervezet, ápolása a nemzetközi összetartozandóságnak, és végül a hadsereg: ezek a mi általános eszközeink arra, hogy a szovjetköztársaság keretében célunkat elérjük.

Vitatható, vajon idetartozik-e a kultúrprogram, de kétségtelen, hogy az említett három eszköznek benne kell foglaltatnia az új programban.

A következő előadásban, melyet hétfőn[57] délután hat órakor tartok, azokat az átmeneti programbeli követeléseket fogom ismertetni, melyek pótolni fogják a már jórészt megvalósítottakat. A régi szociális követelések helyére most új politikai, gazdasági és — ha akarjuk így nevezni — szociálpolitikai követelések kell hogy kerüljenek, konkretizálni kell azt, hogy mivel töltsük meg a diktatúra fogalmát.

A diktatúra szép szó, de tudnunk kell, mi van benne, mit akarunk csinálni, hogyan akarjuk felépíteni az új társadalom rendjét, és ebben a tekintetben egy egységes és szilárd alapot kell teremteni, hogy a szocializmus felépítése lehetővé váljék tervszerűen, egységesen és fegyelmezetten.

A következő előadáson a politikai átmenet, a gazdasági átmenet és a munkásjóléti politika követeléseinek kérdéseit fogjuk tárgyalni.

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. BM Eln. 1920—36—453. (5107.)21—43. old. Kun Béla népbiztos elvtárs folytatólagos (III.) előadása „A pártszervezetek és a politikai helyzet"-ről.
MMTVD 6/A. köt. 485—494. old.

Negyedik előadás

1919. május 19

Tisztelt elvtársak! Az előbbi előadásokon jelzettekhez képest, a pártprogram elvi részével végezvén, a pártprogram néhány konkrét követelésének, különösen gazdasági és munkásvédelmi követelésének ügyével foglalkozunk ennek az előadásnak folyamán.

Hogy a pártprogramot miért és milyen irányban kell módosítanunk, erről elvi és elméleti szempontból már szólottunk. Most konkretizálnunk kell az előbbi előadásban kifejtetteknek megfelelően mindazon követeléseket, amelyeket a magyarországi munkásság pártja mint kormányzó, mint hatalmon levő párt olyanokként jelöl meg, amelyeket a párt tagjainak a Tanácsköztársaság szervezeteiben érvényesíteniök kell, amely konkrét követelések irányító vonalai lehetnek a párttagoknak a különböző tanácsszervezetekben való működése tekintetében.

A legfontosabb, elvtársaim, ezek között a gazdasági terület. A proletariátus akkor, amikor uralkodó osztállyá emelkedett, átvette a termelés szervezését, vezetését, irányítását és ellenőrzését. Ennélfogva a proletariátusnak konkrét, szigorúan körvonalazott gazdaságpolitikai irányító elvekkel kell rendelkeznie, s ebben a tekintetben, ismétlem, magának a pártnak kell vezetni, azért, hogy ezek az elvek mindenütt egységesen jussanak érvényre, hogy ne legyen az, hogy az ország egyik helyén így, a másik helyén amúgy érvényesítsék azokat a rendelkezéseket, amelyeket a Tanácsköztársaság központi szervei mint végrehajtandókat megjelöltek. Azok a rendeletek, amelyek a régi kifejezések szerint a törvénynek erejével bírnak, ha az életbe átmennek, csak úgy lehetnek hatályosak és egységes célra törők, ha a végrehajtókban megvan a tudata annak, hogy mit is szándékozik vele az a párt, amelyik

a hatalmon van, hogyha tisztában van azzal, hogy azok a ható okok, amelyeket működésbe hoznak, hogy az általa kívánt eredményeket elérjük, amint Engels mondja, tényleg a kívánt eredményeket eredményezzék is.[58]

Mármost mi a gazdasági politikánk alapjául a termelőeszközöknek a dolgozók összességének tulajdonába vételét állapítottuk meg. Kisajátítottuk a termelőeszközöket mindazon üzemekben, amelyek húsz munkásnál többet foglalkoztatnak, szocializáltuk ezen üzemeket, amint ezt szokás nevezni, helyesebben a proletárállam tulajdonába helyeztük. Szocializálás alatt ma már helyesen azt értik, amikor maga az állam mint hatalmi szervezet megszűnik, amikor a proletárdiktatúra véget ér, s a szocializmus megkezdődött.[59] Kisajátítottuk a földet, mint a termelés másik eszközét, bizonyos határon felül, s általában a kistulajdon kivételével a magántulajdont megszüntettük. Ezt következetesen tovább kell folytatnunk úgy, hogy ez a továbbfolytatás azután a kívánt eredményeket érje el, vagyis gyorsan és eredményesen, lehetőleg minél kevesebb rázkódtatással vezessen a szocializmushoz, mint a kommunizmus első fokához.

Maga a termelés kisajátítása azonban még nem jelenti a cél elérését, ez is csak egyik az eszközöknek ama sorozatában, amelyek a szocializmus tulajdonképpeni célját képezik. A termelőeszközök kisajátítása elsősorban eszköze a termelési anarchia megszüntetésének, amely lehetővé teszi azt, hogy egységes termelés, irányítás mellett szervezett, szabályozott szocialista termelési organizációt teremtsünk. A szocialista termelési organizáció célja az, hogy minél kisebb fáradsággal és munkával az emberiség szükségleteinek minél szélesebb köre elégíttessék ki.

A „Kommunista Kiáltvány"-ban mondja Marx, hogy a politikai és gazdasági tényezők kisajátítása után a proletariátus feladata az, hogy a termelőerőket fokozza.[60] A termelőerők fokozása magának a termelésnek a fokozása; több termelés a termelőeszközök kisajátítása után a proletariátus cselekvésének legközelebbi etapja, szakasza. A mi feladatunk tehát elérni azt, hogy a termelőerőket fokozhassuk, hogy elérhessük a többtermelést.

Ez nagyon nehéz probléma ma, nem oly egyszerű dolog. És azok, akik a diktatúra előtt állandóan azt hangoztatták, hogy nem lehetséges

a többtermelés lehetősége nélkül a proletárdiktatúrát megcsinálni, mert nem szocializálják az ócskavasakat[61], annyiban volt igazuk, hogy tényleg nem lehetséges a többtermelés rögtön, de viszont a többtermelés a termelőeszközök kisajátítása nélkül a kapitalizmus mai fejlettségi fokán egyáltalában nem volna lehetséges. Ez egészen világos dolog, mert a kapitalista anarchia mellett akkor, mikor a termelés eszközei tönkrementek, többtermelésről a kapitalista termelési rend keretében egyáltalában nem is lehetett volna szó.

Most átvettünk egy tönkrement kapitalista termelési organizációt. Benne vagyunk a nemzetközi és belső ellenforradalom középpontjában. A mi első gondunk tehát maguknak a termelési lehetőségeknek biztosítása, a diktatúra fenntartása. Emellett azonban nem szabad egy percre sem eltévesztenünk azt, hogy már most úgy kell megalapoznunk a termelést, hogy ez alapjául szolgálhasson egy szocialista termelési organizációnak, hogy biztosítsuk lassanként, fokozatosan az átmenetet a teljesen szervezett szocialista termelési organizációra.

Első foka ennek a munkásellenőrzés. Ma megvannak, ugye a munkásellenőrző tanácsok. A munkásellenőrzés egy szükséges rossz; szükséges rossz azért, mert a szocialista termelés nem megoldása azoknak a termelési problémáknak, azoknak a termelési kérdéseknek, amelyek előttünk állanak. A munkásellenőrzés csupán átmenet a munkásigazgatáshoz.[62] Ma a proletariátus összességét a termelési biztos képviseli. Az egyes üzemekben megvannak a külön műszaki organizációk és megvan a munkások ellenőrző organizációja. Így kell ennek lennie és nem lehet másképpen, mert ez egy szükséges átmeneti állapot a munkásigazgatáshoz. Mihelyt lehetővé válik — hiszen erről még a specialisták kérdésénél lesz szó — egy olyan munkásgenerációnak kiválása, amely teljes mértékben képes az üzemek műszaki ellenőrzését is elvégezni, és részt venni magában a műszaki igazgatásban is, azonnal áttérünk a munkásigazgatásra. Addig nevetséges álradikalizmus az, amely a specialisták ellen foglal állást, és amely a műszaki igazgatást is laikusok kezébe akarja helyezni.

A nagyipar problémája így reánk nézve ma elsősorban technikai probléma. A nyersanyag beszerzésének kérdése, azután az üzemek koncentrációjának kérdése stb.: ezek nem programszerű követelések.

A mi programszerű követelésünk az lehet, hogy az egyes ipari területeknek és az egyes ipari csoportoknak koncentrálása a nagyipar terén és az ország ipari segédforrásainak kihasználása,[63] szóval egy szocialista iparfejlesztő politika az, amely a többtermelésre vezet, és amely a munkásság tömegeinek befolyását a termelés szervezésére, vezetésére, irányítására és ellenőrzésére biztosítja, részben a közvetlen befolyását a munkásellenőrző tanácsok formájában, részben a közvetett befolyását az általános, egységes, nagy gazdasági szervezetek, mondjuk a most szervezendő Népgazdaság Legfőbb Tanácsa útján.

A kisiparral és a háziiparral, amelynek csökevényei még élnek, könnyen végezhetünk.

Kétségtelen, hogy egy részét nem lehet csak úgy, minden további nélkül megsemmisíteni, mert nincs meg még az új nagyipari organizáció, amelyet a helyére tehetnénk. Ez a része a kisiparnak igen támogatandó, de nem azzal a Szterényi-féle iparfejlesztési politikával,[64] mert hisz ilyen politikát mi sem programszerűen, sem praktice nem követhetünk, viszont a kisiparnak az a része, amelyre szükség van mindaddig, amíg nincsen helyébe egy nagyipari organizáció, nyersanyaggal ellátandó, és ez szintén programszerűen biztosítandó a pártnak gazdasági-politikai követeléseiben.

A legfontosabb dolog a munkásság tömegszervezetei befolyásának biztosítása a gazdasági életre. Ez az, amit az elmúlt előadások egyikében röviden érintettünk: a szakszervezetek szerepe a diktatúrában.[65] Akkor más viszonylatban beszéltünk; arról beszéltünk, hogy a szakszervezetek és a párt viszonya milyen legyen a diktatúrában. Most azonban a szakszervezeteknek és a gazdasági életnek viszonyáról beszélünk, arról beszélünk, hogy a proletárállam termelési szervezete egy egységes, koncentrált termelési szervezet lehet csak, ahol bizonyos központi szervből, mondjuk a Népgazdaság Legfőbb Tanácsából irányítják azt, hogy milyen termelési anyagokat bocsássunk a termelési apparátus rendelkezésére, milyen termékeket készítsünk, hogyan osszuk el azokat, szóval hogyan kerüljenek azok a fogyasztásba. Mindezekre azonban biztosítani kell és programszerűleg követelnünk kell a munkásság minél szélesebb körű befolyását.

A munkástanácsok, mint mondottuk, a munkásság összes tömegszervezeteire támaszkodnak. A proletárdemokráciában az a cél, hogy

a munkásság minél több helyen, minél szélesebb körben, minél több csatornán keresztül érvényesítse a maga befolyását az egész gazdasági, szociális és politikai életre. Mármost, amint a pártszervezetek nyomást gyakorolhatnak — mondjuk — a munkástanácsokra, úgy kell gondoskodnunk arról, hogy a szakszervezetekben mint termelési organizációkban tömörült proletariátus befolyása a termelés szervezésére, vezetésére, irányítására és ellenőrzésére biztosíttassék. Ha ez nem volna, ha nem érhetnők el azt, hogy a munkásságnak legyenek ilyen termelési organizációi, amelyeknek speciális feladata az, hogy ezek útján hasson a termelésnek, a szervezésnek vezetésére, irányítására, ellenőrzésére, akkor egy új termelési bürokráciával kellene számolni, egy olyan termelési bürokráciával, amely nem volna sokkal jobb, mint a kapitalisztikus termelési bürokrácia, amely nagyban hasonlatos volna az államkapitalizmus termelési szervezetéhez. Márpedig mi nem államkapitalizmust akarunk. Az államkapitalizmus és a proletárállam szocialista gazdálkodása között a lényeges különbség éppen az, hogy a proletariátus tömegei közvetlenül is befolyást gyakorolnak a termelés szervezésére, menetére, ellenőrzésére. Éppen ezért a munkáspártnak a proletárdiktatúrában követelnie kell, hogy az egész termelés a szakszervezeteken nyugodjék. A szakszervezetek kell hogy legyenek az az alap, amelyekre az egész termelést helyezzük.

Az egyes gyárak mint termelési alap olyan lokalizmushoz vezet, amely hasonlatos volna az osztozkodáshoz, és eredményében azt jelentené, hogy az egyes gyár munkássága a gyárat sajátjának tekintené, olyan kiterjesztett magántulajdonnak; ellenben a szakszervezetek — szakszervezet alatt természetesen egész sereg termelési ágak szervezését értem — azt jelentik, hogy a dolgok rendje szerint megszabott munkamegosztás mellett a termelést nagyszerűen tudják szervezni, vezetni és irányítani. Csak így lehet elérni azt, hogy a termelés ne bürokratizáltassék, hogy ne legyen egyik vagy másik elemnek, akár a mérnöki, akár a laikus elemnek vagy más, vagy harmadik elemnek, mondjuk a szovjetbürokráciának, amely kialakulhat, döntő szerepe a termelésre, ami által a munkásság tömegeinek befolyása csökkentetnék.

Hivatkozom e tekintetben, elvtársaim, arra, amit felolvastam már egy ízben az Oroszországi Kommunista Párt programtervezetéből,[66]

amely szerint ott már biztosítva van a szakszervezeteknek ez a befolyása a termelésre, törvény útján, ellenben ennek a kiterjesztése is még szükségessé válik, éppen azért, mert Oroszországban a szakszervezeteknek ez a befolyása még mindig nem volt elegendő, éppen azért egy bizonyos veszedelme már fennforgott és be is következett a termelés elbürokratizálódásának. A legközelebbi követelése pártprogramunknak ebben a tekintetben a szakszervezeteknek bevonása egy ipari mobilizálásba, ipari mozgósításba, az összes termelőerőknek szervezetekbe való tömörítése és arányos, megfelelő elosztása a különböző termelési ágak között. Mert a burzsoáziának azokkal az elemeivel, amelyek hamar hajlandók munkára, amelyek hamar megtörtek a diktatúra csapásai alatt, ezekkel egy csomó munkaerő szabadul fel. Feleslegessé válik egy egész sereg intézmény, azok az intézmények, amelyek a burzsoá állam kizsákmányolását fenntartó szerveiben voltak elhelyezve. Nekünk mindezeket el kell helyeznünk, nem jószívűségből, hanem azért, mert a többtermelést, azt, hogy minél kisebb munkával elégíthessük ki szükségleteink minél szélesebb körét, csak úgy érhetjük el, ha mindenkit, aki azelőtt akár munka nélküli jövedelemből élt, akár parazita életet élt a munkásság rovására, azért, hogy a munka nélküli jövedelem fennmaradását biztosítsa, be kell vonnunk a termelőmunkába. Most a nemzetközi ellenforradalomnak ebben a stádiumában a Vörös Hadsereg nagyszerű elhelyezési terület. Ez kétségtelen dolog. Momentán nem tudjuk megoldani a munkanélküli problémát sem, mert nem tudjuk a termelést annyira fellendíteni, hogy mindenkit el tudnánk helyezni, de gondoskodni kell arról, hogy mindaz a munkaerő, amely felszabadult a burzsoá állam különböző intézményeinek szétrobbantása után, a burzsoá állam bürokratikus apparátusának széttörése után, mindez az erő a termelőmunkába bevonassék, szervezetbe tömöríttessék, és a szervezetekből arányosan elosztassék a különböző termelési ágak között.

Ez szintén szakszervezeti feladat, szintén a szakszervezetek útján oldható meg, úgy, hogy a szakszervezetek az egész munkaerőelosztásnak intézői kell hogy legyenek, és ezt nekünk programszerűen kell követelnünk az új programban. A kapitalista termelésnek ebben a szétesésében, most, a háború után olyan jelenség következett be, amely ránk nézve bizonyos tekintetben aggasztó, amely azt jelenti, hogy

a termelést nem lehet hirtelenében fokozni, a többtermelést nem lehet hirtelenében elérni: ez volt a munkafegyelem csökkenése. Egészen helyesen és természetesen úgy gondolkozott a proletár: én nem vagyok bolond, hogy azért dolgozzam, hogy a kapitalizmust helyreállítsam, azt a kapitalizmust, amely amúgy is dögrováson van, hogy az én munkám árán a kapitalizmus helyreálljon, a kizsákmányolás rendje megújuljon, poraiból megelevenedett főnixként. Ez azt eredményezte, hogy az üzemben lógtak az elvtársak, lógtak a proletárok. Igen helyesen tették, úgy gondolkodván, hogy nem tudnak olyan keveset dolgozni, hogy a kapitalista az ő kevés munkájuk révén ne szerezzen annyi profitot, amennyi éppen elég neki. Ez azonban olyan jelenség, amelyet most mindenképpen le kell küzdeni. Én azt tapasztaltam, hogy a munkafegyelem emelkedett, de a munkafegyelem, amely annyira fontos problémája a proletárállam termelési organizációjának, annyira fontos feltétele annak, hogy a szocializmus, a kommunizmus első stádiumába és azon túl a kommunizmus második stádiumába is minél hamarább eljusson, hogy ezt a programba külön követelésként kell beállítani, a munkafegyelem követelését.

A munkafegyelem követelése szintén indokolttá teszi, hogy a szakszervezetekre helyeztessék az egész termelés. Azért a szakszervezetekre, mert a régi szakszervezeti fegyelem, amely megnyilvánult a munkásságnak mindennapi osztályharcaiban, a sztrájkmozgalmakban, ez a fegyelmi tényező megmaradt, ellenben a sztrájk elesett, a mindennapi osztályharc elesett, és így a tömegfegyelmet a munkafegyelem irányításában kell kihasználni. Arra való ez a tömegszervezet, hogy egyrészt biztosítsa a termelés menetét, szervezetét és ellenőrzését, másrészt a termelésben résztvevőknek a fegyelmét. A proletárállam termelési organizációjának kiépítése tekintetében ennek a munkafegyelemnek létesítése szintén a szakszervezetek egyik fő feladata.

Ide tartozik, elvtársaim, a specialista kérdés is, amelyben nekünk állást kell foglalnunk. Nem olyan fontos probléma ez nálunk, mint Oroszországban, ahol a mérnökök és egyéb technikai erők a legteljesebb mértékben szabotálták a proletariátus szociális termelésének építőmunkáját. Figyelemmel kell azonban erre lenni nálunk is, mert jelentkeznek olyan természetű kis kicsúszások, amelyek azt mutatják,

hogy ok nélkül vadítanak el bizonyos, a termelési organizációra nézve értékes elemeket. Egyszer s mindenkorra számoljunk le, elvtársaim, azzal, hogy az a proletariátus, amelyet a kapitalizmus elnyomott, úgy ahogy csak tudott, elnyomta fizikailag és szellemileg, lehetetlenné tette számára azt, hogy a tudásnak elemeihez hozzáférjen, lehetetlenné tette számára azt, hogy politechnikai műveltségre tegyen szert, hogy ez a proletariátus egyszerre minden átmenet nélkül a termelés műszaki vezetését nem tudja a kezébe venni, anélkül, hogy a specialistákat megtartaná. Itt nem arról van szó, mint a pártszervezetnél, ahol azt mondtuk, hogy a proletárokat be a pártszervezetekbe. Itt arról van szó, hogy ezeket a burzsoá specialistákat, akik között vannak szervezett szocialisták is, de akármilyen burzsoá specialistát is fel kell használni, megfelelő munkásellenőrzés mellett *(Élénk felkiáltások.)*, fel kell használnunk azért, mert igaz, amit Lenin mondott[67], hogy ezeknek a termelési szervezetbe való bevonása nélkül lehetetlenség a termelést kiépíteni, és mindaddig, amíg bizonyos átmeneti állapot után maga a munkásság nem tesz szert olyan politechnikai műveltségre, amely ennek a szerepnek betöltését számára lehetővé teszi, helyesebben mindaddig, amíg ez a technikai műveltség nem szűnik meg egy bizonyos osztály privilégiumának lenni, amíg bizonyos idő múltán ezt a privilégiumot el nem tüntettük, amíg ezt a technikai tudást és műveltséget ily irányú közoktatási politikával nem tesszük a legszélesebb rétegek közkincsévé, addig a specialisták kihasználása külön programszerű követelésünk kell hogy legyen, nehogy egy álradikális — mert egyébnek nem tudom nevezni — és a tényleges, a reális lehetőségekkel nem számoló követelés termelési organizációnkat megzavarja. *(Úgy van! Úgy van!)*

A specialisták kérdésében elfoglalt ez az álláspont általában kell hogy érvényesüljön iparpolitikánkban, és talán még inkább a mezőgazdaság terén. Tudjuk, hogy az ipari proletariátus technikai műveltsége, iparoktatása is hiányos volt, mezőgazdasági oktatásunk azonban egyenesen a semmivel volt egyenlő. Most, amikor nagyüzemes mezőgazdaságra törekszünk, amikor a városi proletariátus ellátását úgy akarjuk biztosítani, hogy minél nagyobb üzemes termelésre akarunk rátérni, hogy ne kelljen külön-külön, egyénenként összegyűjteni a parasztoktól azokat a mezőgazdasági termékeket, amelyekre a városi

proletariátusnak szüksége van, most ez a specialista kérdés, különösen a mezőgazdaság szempontjából, óriási fontossággal bír. Ellenőrizni, de kihasználni őket! *(Helyeslés.)*

Mezőgazdasági politikánk útja, programszerű követelései szintén nagyon világosak. Törekedni a nagyüzemes termelésre, ami marxista szempontjából nem lehet kétséges. Emlékeztetek arra a vitára, amely a szocialista pártok két irányzata között lejátszódott, amelyet egyrészről Kautsky, másrészről David nevével szokás jelölni.[68] Ez a vita már lezáródott. Ma már vagy csak határozottan reformszocialisták, vagy csak derék, álmodozó anarchisták mondhatják, hogy: vissza a kisüzemes mezőgazdasági termeléshez! Vagy azok mondhatják, akik a magántulajdont akarják erősíteni, vagy azok, akik egy „Vissza a természethez" című anarchista utópiát akarnak, amit még rendes utópiának sem nevezhetek, hanem legfeljebb egy nagyon is vizenyős anarchista utópiának.

A nagyüzemes termelés az, amire törekednünk kell. Ebben a tekintetben nekünk Magyarországon megvan az a jó szerencsénk, hogy a földosztást sikerült annyira, amennyire megakadályoznunk és a termelőszövetkezetek rendszerére helyezkednünk. Az ideális állapot az volna, ha a termelőszövetkezetek helyett a teljes állami szocializált mezőgazdaságra térhetnénk át, olyan értelemben, mint azt akármelyik szocializált nagyüzemnél látjuk. Azonban itt egy meggondolást ajánlok az elvtársak figyelmébe, amelynek alapján én ezt egyelőre a Szocialista Párt követeléseibe nem tartom felveendőnek, mégpedig a következő okokból. Amit én ajánlok, a termelőszövetkezetek központosítása, a központilag, az egész országra nézve egységesen vezetett termelőszövetkezetek. Ajánlom ezt azért, hogy így a termelőszövetkezetek organizációját minél szélesebb körre ki tudjuk terjeszteni. A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben most jóformán csak a teljesen proletár, a teljesen föld nélküli elemek vesznek részt. A magántulajdont csupán a nagybirtokra tudtuk megszüntetni, mert a kisbirtok magántulajdonát erőszakos úton a jelenlegi osztályviszonyok mellett megszüntetni nem lehet. De ha erőszakkal nem szüntethetjük is meg, a kisbirtok magántulajdonát is meg lehet szüntetni közvetett úton, a termelőszövetkezetek példájának megmutatásával. *(Igaz! Úgy van!)* A tapasztalat ugyanis az, hogy sok helyen a kisgazdák önként mondanak le a magán-

tulajdonról, azért, mert látják a szövetkezeti termelés előnyeit. *(Igaz! Úgy van!)* Ha már ehhez a logikai úton való belátáshoz hozzájárul egy következetes gazdaságpolitika az elosztás terén, vagyis favorizálása a termelőszövetkezetekben részt vevő parasztelemeknek, szemben a magántulajdonnal rendelkező parasztelemekkel, akkor az a körülmény, hogy előnyben részesítjük az ipari termékek elosztásánál azokat, akik szövetkezetben vannak, és az, hogy ezt a favorizálást más téren is érvényesítjük, s általában egészséges elosztást csinálunk a faluban is a proletár, félig proletár és nem proletár elemek között, egészen bizonyos, hogy mindinkább és mindinkább arra bírja a kisbirtokosokat, hogy a szövetkezeti nagyüzemek felé törekedjenek, úgyhogy én a legközelebbi átmeneti követelésnek a mezőgazdaság terén a termelőszövetkezetek központosítását tartom, a központi üzemvezetést, természetesen a legintenzívebb gazdálkodásra való törekvés mellett — ami vitás sem lehet — a falu proletár, félig proletár és kisgazda elemeinek tömörítésével. És itt megint felhívom az elvtársak figyelmét arra, hogy itt nem egy pártban való tömörítésről van szó, hanem egy szovjetgazdasági organizációról. Nem azt mondom én, hogy csináljunk pártunkból egy kisgazdapártot, hanem arról beszélek, hogy pártunk a kisgazda kérdésben minő követeléseket állítson fel.

A falu és a város közötti ellentét megoldása szempontjából — aminek megoldása egyúttal legfontosabb élelmezési problémáink dűlőre juttatását is jelenti — szükségesnek tartom, hogy pártunk programszerűen ellene foglaljon állást a falu mindennemű kiuzsorázásának. Tudják, elvtársaim, hogy a város eddig a falu rovására élt. A faluból rengeteg adó- és egyéb szolgáltatás került ki a közcélok fedezésére, s az egész kultúra mégis mind a városokban tömörült, a falunak jóformán semmi sem jutott azokból a kultúrtermékekből, amelyeket közpénzeken létesítettek, amelyeket közpénzeken bocsátottak rendelkezésére azoknak, akik a kultúra eredményeihez hozzá tudtak jutni. Most, hogy a falu és a város között fennálló ellentét megszűnt, hogy közelebb hozzuk egymáshoz a falusi és a városi proletariátust — mert ezt az ellentétet a maga egészében csak a szocializmus fogja megoldhatni —, a falunak ilyen tekintetben való favorizálása, előnyökben részesítése feltétlenül szükséges kiegészítő része a mi mezőgazdasági politikánknak.

Ennek programszerű követelésként való beállítása nem parasztfogás szempontjából szükséges, nemcsak azért szükséges, hogy megnyerjük a magunk és az ipari munkásság testvéri szövetsége számára a falu proletár elemeit is, hanem szükséges azért is, mert csak ezen az úton tudjuk már most, a proletárdiktatúra idején fokozatosan megszüntetni a szocializmushoz vezető utunkban a falu és a város közötti ellentétet.

E kérdés kapcsán rámutattam előbb a másik kérdésre, és ez a javak elosztásának kérdése, az élelmezési kérdés. Most nem akarok a politikai helyzetről beszélni. Tudja mindenki, hogy milyen óriási élelmezési nehézségekkel állunk szemben. Az első kérdés az átmeneti követelések szempontjából, hogy a meglevő élelmiszerkészleteket, amelyek most állanak rendelkezésünkre, és rendelkezésünkre fognak állani ez alatt az átmeneti idő alatt, amely alatt különböző élelmezési nehézségekkel fogunk küzdeni, hogyan osszuk el.

Kétségtelen dolog az, hogy a kapitalisztikus elosztás éppolyan anarchisztikus volt, mint a kapitalista termelés, mert az elosztás függvénye magának a termelés módjának. A szervezett termelésnek szervezett elosztás felel meg, és a szervezett elosztás másképp, mint a különböző elosztási organizációk teljes államosításával nem történhet meg. Kötelező szövetkezeti tagság először, később pedig teljes állami apparátus az elosztásnál, olyanformán, mint a községi vagy egyéb állami elosztási organizációk voltak, ez a legközelebbi követelés.

Másképp, elvtársaim, mint kötelező szövetkezeti tagsággal és a szövetkezeti elosztási apparátus államosításával, meg nem oldható az élelmezés, a javak elosztásának kérdése.

Ez az első. A másik dolog, érvényre juttatása annak, hogy aki dolgozik, az eszik, és egy bizonyos skála szerint kell elosztanunk a javakat, aszerint, hogy ki milyen nehéz testi vagy szellemi munkát végez. Senki ne gondoljon itt arra, hogy ez a szellemi munka lebecsülése, mert tisztára fiziológiai normák szerint kell az élelmiszerek elosztásánál eljárnunk. A legfontosabb az, hogy az elosztás szervezetten történjék, és mindennemű elosztási anarchia véget érjen. Ma pillanatnyilag teljesen aláírom, hogy 25 kiló élelmiszert lehessen szállítani, sőt, helyeslem, hogy a vöröskatona küldhessen családjának 25 kiló élelmiszert, mint ahogy fog is küldhetni. De, elvtársaim, ez mintegy olyan szükséges rossz, amely csak addig szükséges, amíg egy szervezett

elosztási apparátus nem áll rendelkezésünkre. Ennek a szervezett elosztási apparátusnak követelése döntően fontos követelése kell hogy legyen pártunk új programjának.

Hátra volna a gazdasági kérdések közül két kérdés, a pénzügyi és a lakáskérdés.

A pénzügyi kérdés, elvtársaim, nagyon világosan áll előttünk. A pénzt nem lehet dekrétummal eltörölni. Aki azt hiszi, hogy egy rendelettel meg lehet szüntetni a pénzt, az valóban antimarxista módon gondolkodik. A pénz szerepe meg fog szűnni a benne rejlő törvényszerűségek folytán. Fokozatosan ad abszurdum fog jutni az egész pénzrendszer, ellenben a pénzjegyeket — amelyek tulajdonképpen a munka nélküli jövedelemből származó és a munkások kizsákmányolására szolgáló utalványok voltak — egyszerre megszüntetni nem lehet. A pénzjegyek révén egy sereg uzsora lehetősége maradt fenn máig is. A régi, úgynevezett jó pénznek diszázsiója van, mint Oroszországban a Nyikolajszkij cári pénznek. Programszerűen kell követelni egy leszámolási apparátust, amely lehetővé teszi, hogy minél kisebb pénzjegymennyiséggel tudjuk lebonyolítani a forgalmat. Ezt a leszámolási apparátust majdnem készen megteremtette a kapitalista szervezet a csekk, a klíring stb. formájában, amelyet a Postatakarékpénztár és a Pénzintézeti Központ útján lehet lebonyolítani. Ennek követelése feltétlenül benne kell hogy legyen programunkban. Ilyen leszámolási rendszer kiépítése pártunk programjának követelései közé tartozik. Hogy aztán mi lesz a pénzzel, az más kérdés. Ellenben a pénzügy keretébe tartozik az is, hogy a párt tagjai programszerűen kötelezve legyenek a takarékoskodásra az állam pénzügyi eszközeivel.

Ami ma van, arról jobb nem beszélni. Ma jobban herdálják a közvagyont, mint ahogy herdálták a kapitalizmus idején. *(Úgy van! Úgy van!)* Meg kell állapítanom, elvtársaim, lehetetlen dolog azt nézni, hogy milyen könnyelműen gazdálkodnak. Pedig azt mondja Marx, hogy a kommün olcsó és jó közigazgatást akar, minél kevesebbet a munkások bőrére, hogy minél kevesebb ember éljen improduktív munkából.[69] *(Úgy van! Úgy van!)* Mihelyt a szocializmus teljesen kifejlődött, ebből az egész hatalmi szervezetből nem fog egyéb megmaradni, mint egy nagy termelési apparátus. Az igazgatás a minimumra fog szorítkozni, mert nem lesz szükség elnyomó szervezetre.

A proletárdiktatúra valójában egy nagy nevelőintézet, amelyben az uralkodóosztállyá szerveződött munkásosztály készíti elő magát a szocializmusra, arra, hogy a szocializmus idején ebben az osztálymentes társadalomban tudja a termelést vezetni és szervezni a dolgozók összessége számára. Most, eltekintve attól, hogy egy lehetetlen állapotot teremt pénzügyileg a nem takarékoskodás, a közpénzek pazarlása — nem mondom, hogy bűnös visszaélés a pazarlás, de könnyelmű gazdálkodás —, de a szocializmusra való nevelés szempontjából is indokolt úgy a közpénzekkel, mint az anyaggal való takarékoskodás. Ez programszerű követelésünk kell hogy legyen.

A lakáskérdés nem probléma, mert minden lakás a dolgozóké. Minél több lakást kell építeni, de minél kevesebb városi lakást, minél is inkább rátérünk arra a rendszerre, amely eltávolítja a munkásokat a városoktól, amelyek a jövendő fejlődés folyamán amúgy is mindinkább és inkább meg fognak szűnni.

Végül maradna még számunkra a munkásvédelem és kultúrprogramunk kérdése.

A munkásvédelem ránk nézve körülbelül elintézett kérdés azzal, hogy mindazt, amit felállítottak a szociáldemokrata átmeneti program keretében, mindazt meg kell valósítani. Minthogy azonban még nem valósult meg ebből minden, ennélfogva mégis egypár követelés van, amelyeket fokozatosan meg kell valósítani. Ezeket fel kell venni jövendő programunkba is. Ezek a munkafelügyelet kérdése — ami eddig iparfelügyelet volt —, azután a speciális munkafelügyelet, amely állandóan megmarad, például a vízimunkások, építőmunkások speciális munkafelügyelete, továbbá a kiskorúak munkában való tartásának kérdése, amely funkcióváltozáson ment át, mert a gyermekmunka teljes eltiltása ma már bűn volna. Annak idején a kizsákmányolás fokozását jelentette, ma ellenben a gyermekmunka munkára való nevelést jelent. A gyermekmunka megfelelő védelme egy másik kérdés.

A munkásvédelemmel kapcsolatosan a munkaintenzitás kérdésére vonatkozó követeléseknek kell bekerülniük követeléseink sorába. Egyelőre megmaradunk a nyolc órai munkaidő mellett. Ennél rövidebb munkaidőt — mondjuk határás munkaidőt — egyelőre nem tűzhetünk célunkul, mert a termelőerőinket nem tudtuk még annyira fejleszteni. Emellett azonban feltétlenül szükséges a munkaintenzitás

szempontjából — ha nem is a Taylor-rendszernek, de bizonyos prémiumrendszernek, bizonyos gratifikációknak bevezetése. Szükséges végül olyan irányú munkásvédelemi politika, amely a kvalifikált és nem kvalifikált, a tanult és tanulatlan munkások közötti különbséget a lehető legsürgősebben elenyészteti.

Ez, elvtársaim, sokszorosan kapcsolatos a mi kultúrprogramunkkal, amelyben azonban annyira kevéssé vagyok szakember, és amellyel annyira kevéssé értem rá ez idő szerint foglalkozni, hogy erről — a mi kultúrprogramunkról — nem is igen akarok beszélni. Hiszen majd rátérnek majd talán más elvtársak a vita folyamán a mi kultúrprogramunkra. Nálam, elvtársaim, az általános szempont olyan irányú kultúrprogram, amely teljes mértékben megszünteti azt a mai állapotot, hogy a műveltség privilégium legyen, és eltünteti a tanult és tanulatlan munkások közötti különbséget; általános politechnikai oktatás; munkára való nevelés, és — ami ennek garanciája — gyermekeknek egységes iskolában való, teljesen ingyenes — nemcsak tandíjmentes, hanem teljesen ingyenes —, minden ellátást biztosító, kötelezően közös oktatása.

Ezek képezik nagyjában a mi átmeneti programunk gerincét. Ami mondanivalóm még volna, az elsősorban a pártszervezeti vezető elvtársakra, a pártszervezeti vezetőségekre tartozik, és kérem, hogy a következő előadásra a pártszervezeti vezetőségek lehetőleg teljes számban jöjjenek el, mert akkor már meg fog kezdődni a megbeszélés, hogy hogyan hajtsuk végre ezt az új pártszervezeti organizációt, akkor, amikor erre rákerül a sor. A következő előadás, amelyen már a vita is megkezdődik, csütörtökön délután hat órakor ugyanitt lesz.

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 709. f. A. II. 14/29. 37—55. old.
MMTVD 6/A. köt. 516—523. old.

Ötödik előadás

1919. május 22

Tisztelt elvtársak! Azoknak az előadásoknak, amelyek a következő vitát megelőzik, utolsójához érkeztem. A mai napon nagyjában össze akarom foglalni egyrészt azt, amit általában mondottam, másrészről

még röviden beszélni akarok a pártegység, a szervezeti egység kérdéséről és a szervezeti elvekről.

Amit én legelőször is hangsúlyoztam, az az volt, hogy ez a párt, ez a munkáspárt, amely az elitjét kell hogy foglalja magában a hatalmon levő proletariátusnak, ennek tiszta proletárpártnak kell maradnia, olyan pártnak, amely egyenesen tör előre a magántulajdonnak, a termelőeszközök magántulajdonának megszüntetése felé, a kapitalizmus lerombolásához és a társadalom szocialista gazdasági szervezetének kiépítéséhez. Megállás nélkül megy előre mindaddig, míg a szocializmust, mint a kommunizmus első fokát eléri. Ez legyen és ez kell hogy legyen, véleményem szerint, a Magyarországi Szocialista Párt feladata. Ennek a pártnak konkrét programjáról beszéltünk, összefoglaltuk mindazt, amik véleményem szerint, benne kell hogy legyenek a párt új programjában. Mondanom sem kell, hogy a régi pártprogram módosulásának a követelése képezte előadásaink egyik lényeges tartalmát. Mármost, elvtársaim, az a kérdés lesz a lefolytatandó vita anyaga másfelől, hogy milyen legyen a pártnak és a szakszervezeteknek egymáshoz való viszonya a változott körülmények között, annak utána, hogy a proletariátus uralkodó osztállyá emelte önmagát, annak utána, hogy magához ragadta a politikai hatalmat és kezébe vette a termelés szervezetét. Álláspontom az volt, hogy a pártot és a szakszervezeteket el kell egymástól választani a megváltozott körülmények folytán. Ismételten hangsúlyozom, ezzel azonban nem akarom magamat azonosítani azzal a teljesen szocialistaelmélet-ellenes, teljesen unpraktikus álláspontal, mely a szakszervezetek sorsát megpecsételve látja a proletariátus diktatúrájával, olyképpen, hogy a szakszervezeteknek véget akar vetni. Ellenkezőleg, nekem az az álláspontom, és ezt ismételten hangsúlyozom, hogy a szakszervezeteket kell megtennünk az egész termelési organizáció alapjává, ha azt akarjuk, hogy a szocialista termelést teljesen a tömegek akaratának bevonásával, akaratának érvényesítésével építhessük ki. Ha azt akarjuk, hogy a proletariátus tömegeinek akarata minél több csatornán keresztül jusson el oda, ahol az új társadalmi rendet építik, akkor a szakszervezeteket kell a termelési organizáció alapjaiul megtennünk, a szakszervezeteket, mint az új alapokra fektetett termelési organizációkat. Ezek nagyjában

azok a tételek — eltekintve a program módosítása kapcsán kifejtett álláspontomtól — melyek a vita anyagát képezhetik.

Most egy konkrét probléma áll előttünk. Ez a pártegység kérdése, amely annak kapcsán vetődik fel, hogy a pártot meg kell tisztítani a nem proletár elemektől, azoktól az elemektől, amelyek nem a magántulajdon megdöntése végett, nem a kapitalizmus lerombolása végett jöttek a pártba, hanem amely elemeket részben a konjunktúra, részben a karrierkeresés sodort bele, részben pedig, és kis részben, a pártnak egy bizonyos konkrét kérdésben való állásfoglalása. Ez az a probléma, amely a pártegység kérdését aktuálissá teszi.

Én azt hiszem, elvtársaim, hogyha nem tévesztjük össze a Tanácsköztársaság általános gazdasági politikáját a pártpolitikával, akkor ez a kérdés egyáltalán nem jelent reánk nézve veszedelmet. Azért, hogy mi a kispolgárságot, a kis burzsoáziát, a kistulajdon birtokosait nem akarjuk ugyanarra a sorsra juttatni, mint a finánctőke képviselőit, nem akarjuk azt, hogy a kistulajdont, amely nem a kizsákmányolás eszköze, megsemmisítsük, elvegyük, ez a körülmény semmi esetre sem befolyásolhatja a mi pártunknak azt a törekvését, hogy magát tisztán proletárpárttá akarja alkotni, hogy magából ki akarja azokat az elemeket küszöbölni,[70] amelyek a magántulajdonhoz vannak fűzve, és amely elemeknek nem legelsőrendű törekvése a magántulajdonnak és a rajta felépült termelési rendszernek a megváltoztatása, a kapitalizmusnak szocializmussá való átalakítása.

Az, hogy a pártban különböző vélemények vannak különböző kérdésekről, sohasem lehet pártszakadás alapja, akkor, ha megegyezünk abban, hogy a proletariátus folytatja osztályharcát tűzön-vízen keresztül, anélkül, hogy bármely más osztállyal együttműködni akarna. *(Úgy van!)* Ha ez megvan, ha az osztályharc minden körülmények között érvényesül, ha az osztályharc megy előre a maga útján, anélkül, hogy az osztály-együttműködésnek adna teret, ebben az esetben a mi pártunk egysége biztosítva van, és biztosítva kell is hogy legyen, mert ha az osztályharc érvényesül, akkor az osztályharc érdekeivel szemben az ilyen kisebb elvi és elméleti eltéréseknek el kell törpülniük. Én tudom azt, hogy például az én marxista felfogásom és egy másik elvtársam felfogása között egyes konkrét kérdésben lehetséges a lehető legnagyobb véleményeltérés, lehet, hogy az én álláspontomat valaki

baloldalinak tartja, viszont én a másik álláspontját jobboldalinak tartom, de ha ez a két állásfoglalás egyaránt nem zárja ki azt, hogy az osztályharc érvényesüljön, hogy a proletariátus a maga osztályharcát folytassa, a diktatúrát védje, annak érdekeit előmozdítsa, a termelési organizációt a szocializmus irányában fejlessze, akkor az ilyen véleményeltérés nem lehet az alapja semmiféle szakadásnak, sőt elvtársaim, én azt mondom, és azt mindenkor hangsúlyozom is, hogy amilyen szükség volt arra, hogy egy osztály-együttműködéssel, egy koalíciós politikával kapcsolatban egy külön párt keletkezzék, épp olyan veszedelmes volna ma, amikor a proletariátus hatalmon van, mindennemű külön pártalakulás, amely újból egy koalíciós politikához vezetne. Nekem ezt el kell mondanom azért, mert éppen most, amikor egy pár elvtárs hazajött Ukrajnából, és elmesélte a dolgok ottani állását, kellett hogy eszembe jusson. Ukrajnában ma is két-három proletárpárt működik.[71] A két-három proletárpárt között lényeges elvi eltérések nincsenek. Mindegyik az osztályharc alapján áll. A földosztás vagy a föld fel nem osztása az egyik probléma, amely elválasztja egyiket a másiktól, a centralizáció vagy decentralizáció kérdése a másik választóvonal, amely az egyik pártot külön szervezetbe tömöríti, és elválasztja a másik párttól.

Mindezek a kérdések azonban olyan kérdések, amelyekről tudom, hogy ebben a Kommunista Pártban, amely egyesült a szociáldemokrata párttal, még abban is voltak közöttünk is eltérések. Annak idején például közöttünk a Kommunista Pártban is voltak különbségek abban a tekintetben, hogy mi legyen az állásfoglalás a szakszervezetek egységével szemben. Az egyik rész azt tartotta, hogy taktikailag a szakszervezetek egységéhez is hozzányúlhatunk, a másik rész azt tartotta, hogy a taktika szempontjából nem helyes a szakszervezetek egységéhez hozzányúlnunk, sőt, nekünk kell a szakszervezeti egységet hangsúlyoznunk. A mi álláspontunk mutatkozott helyesebbnek, amikor azt mondtuk, hogy a szakszervezetek egységét meg kell őrizni. Taktikai szempontból is ez volt a helyes. A diktatúra megközelítése szempontjából is ez volt a helyes. És így van ez, elvtársaim, nem szabad a pártot, a pártnak az egységét megbontanunk kis elvi, elméleti eltérések miatt, nem szabad, hogy kitegyük magunkat annak, hogy a proletariátus kénytelen legyen egy koalíciós politikára rátérni akkor, amikor min-

den koalíciós politika a lehető legrosszabb. Rossz, elvtársaim, a koalíciós politika azért, mert a koalíciós politika külön szervezeteket tesz szükségessé. Koalíciós politika külön szervezeteket tételez fel, és a külön szervezetekre annyi energiája pocsékolódik el a proletariátusnak, hogy ezt az energiát fel lehet használni nagyon jól a szocializmust építő és a kapitalizmust romboló munkára. Én azt mondom ma is, hogy ha én azt látnám, hogy bárki is az osztályharctól el akar térni, bárki is az osztály-együttműködés politikájához akar folyamodni, az a véleményem: ki a pártból, annak az osztályharc alapján álló pártban nincsen helye. Nincs helye, mert a párt egységét biztosítanunk kell, de viszont annak sincs ebben a pártban helye, annak sincs ennek a szervezetnek a keretében helye, aki bármilyen okból, kis, akár elméleti kérdés, akár taktikai kérdés bomló csíráját akarja fejleszteni, aki bármilyen ilyen, a még jelentékeny, de az osztályharcot magát nem érintő kérdésből bomlási anyagot akar termelni. Nagyon veszedelmes volna, elvtársaim, hogyha valaki arra az álláspontra helyezkednék ma, hogy a bomlást elő kell idézni azért, hogy akár egyik, akár másik része, akár egyik, akár másik szárnya a munkásmozgalomnak érvényesülhessen. Azt tartom, hogy ma, a proletariátus mai helyzetében a különböző elvi álláspontok csak úgy érvényesülhetnek, hogyha megvan az egységes kerete a proletariátusnak, amely egységes keret azután alkalmas arra, hogy bármelyik álláspontot egyik-másik taktikai kérdésben — amelyik különben az osztályharcot mindenkor feltételezi — érvényre juttathassa elegendő erővel. A diktatúráért való küzdelem szükségszerűen előidézte a munkásmozgalomnak nem is két, de három részre való bomlását, szükségszerűen kifejlesztett a munkásmozgalomban nem is két, de három, négy irányzatot. Egész csomó árnyalat volt a munkásmozgalomban Magyarországon, mielőtt a diktatúra megvalósult volna, ellenben mindezek az irányzatok a diktatúráért való módozatok tekintetében keletkeztek, vagy pedig a tekintetben, hogy kell-e a diktatúra avagy nem. Azok, akik azon az álláspontón voltak, hogy nekik nem kell a proletariátus diktatúrája, azok ki is váltak a munkásmozgalom sorából. Abban a tekintetben azután, hogy hogyan kezeltessék a diktatúra, a legteljesebb véleményszabadságot kell biztosítani a pártban. Én, ahogy végignézek az orosz proletárdiktatúra fejlődésének a történetén, különösen most, hogy hazaérkezett egy-két elvtár-

sunk, aki az újabb fázisáról ad beszámolót a diktatúra fejlődésének — a legközelebbi alkalommal meg is hallgathatják az elvtársak Rudas elvtárs előadását, aki a harmadik Internacionálé kongresszusán vett részt, illetőleg oda küldetett ki —, azt látom, hogy Oroszországban is egész különböző irányzatok voltak, és szépen egyesültek már a Kommunista Párton belül a diktatúra kezelésére vonatkozóan, mert véleményeltérés közöttünk, elvtársaim, csakis abban az egy kérdésben lehetséges, hogyan kezeljük a diktatúrát, milyenek legyenek a diktatúra módszerei. Ebben a tekintetben azután mindnyájan alá kell hogy vessük magunkat egy egységes elvi alapon álló pártban a többségi elvnek, a többségi akaratnak. Oroszországban voltak mindenkor a Kommunista Párton belül, a bolseviki párton belül bal- és jobboldali irányzatok. Nem voltak nagy elvi eltérések, ott is a centralizáció, decentralizáció kérdése okozta egyrészről, a breszti béke kérdései vetették felszínre a két irányzatot, azután a termelési organizáció kérdése. Mindezek, ez a három kijegecesedő pont volt az, ami körül azután az úgynevezett baloldali bolsevikiek és jobboldali bolsevikiek egymással folytatták az elvi és elméleti harcot, ellenben a pártegység a Kommunista Pártban, az oroszországi bolseviki pártban mindenkor, mindezek ellenére a lehető legszilárdabb volt. Olyan fegyelem volt ennek ellenére, aminő fegyelemről sajnos a pártban a mai körülmények között nálunk ez idő szerint még álmodni sem lehet, ámbár nekem az a véleményem, hogy mihelyt a párt a maga proletárjellegét meg fogja őrizni, úgy ez a pártfegyelem nálunk is vissza fog térni, mert ez a pártfegyelem előfeltétele annak, hogy egységes pártmunkát tudjunk valójában kifejteni.

Ennélfogva, elvtársaim, az a véleményem ebben a kérdésben, az egységkérdésben, hogy nekünk minden erővel, mindenáron, csupán elvi engedményeket nem tűrve, csupán az osztályharctól való eltérést nem tűrve, meg kell hogy óvjuk pártunknak az egységét. Helytelenül mondtam, nem is azt mondom, hogy meg kell óvnunk, hanem meg kell teremtenünk a pártunk teljes egységét, hogy ebben az egységes pártban azután a legteljesebb véleményszabadság mellett a legteljesebb pártfegyelem uralkodjék *(Úgy van! Úgy van!)*, mert teljes pártfegyelem nélkül — ismételten hangsúlyozom — nem tudjuk a Tanácsköztársaságnak azt a politikáját kifejteni, azt az eljárását biztosítani, amelyik

a proletariátus érdekeinek megóvásához, amelyik a szocializmus építéséhez és még a kapitalizmus lerombolásához is szükséges. *(Éljenzés.)*

Ez az, tisztelt elvtársaim, amit ki akartam fejteni előadásaimban.

Azt a vitát, amely most majd meg fog indulni, kijelentem, szándékosan provokáltam, azért, hogy kialakuljon egy pártközvélemény, mert egy pártközvélemény kialakulása az első feltétele annak, hogy tényleg pártfegyelem is alakulhasson. Ha mindenki elmondhatja a párton belül azt, amit akar, ha a tömegek a párton belül érvényesülhetnek, ha a proletárdemokrácia a párton belül a legteljesebb lesz, akkor, abban az esetben, elvtársaim, joggal kényszeríthetjük rá mindenkire a legteljesebb fegyelmezettséget, mert ebben az esetben, elvtársaim, a többség joggal mondhatja azt, hogy megvan a módja annak, hogy véleményedet kifejtsed, megadatott a meggyőződés legteljesebb szabadsága, ennélfogva köteles vagy magad alávetni a fegyelemnek. *(Igaz! Úgy van!)*

Egység és fegyelem. Ezek azok a kérdések, amelyek a tiszta proletárpártot izgathatják, foglalkoztathatják, és kell is hogy foglalkoztassák. Mert egység és fegyelem nélkül, forradalmi osztályharcon alapuló egység és fegyelem nélkül, nagy bajok fognak bekövetkezni, oly bajok, amelyekért magunkat okolhatjuk. *(Mozgás és helyeslés.)*

Itt, ahol tudomásom szerint a pártszervezetek vezetőségei vannak elsősorban, itt kell megvitatni mindazokat a problémákat, amelyeket meg akarnak vitatni az egység és a fegyelem érdekében.

Még egyszer hangsúlyozom, és ezzel be is fejezem előadásomat, a pártegység és a pártfegyelem kérdése, magának a pártszervezetnek helyes kiépítése, ez a magyarországi munkásmozgalomnak most mindennél fontosabb problémája. *(Igaz! Úgy van! Élénk helyeslés, éljenzés és taps.)*

Most pedig javaslatot teszek arra nézve, hogy válasszunk három tagú vitarendező bizottságot; ez a bizottság állna a párttitkárságból, és mellé adnánk két tagot, hogy ez a bizottság azután a vitát intézze, és a vita módozatait meghatározza.

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. BM Eln. 1920—36—453. (5107.) 71—79. old.
Kun Béla folytatólagos előadása.
MMTVD 6/A. köt. 540—543. old.

AZ ELLENFORRADALMI KORMÁNYOKRÓL

Nyilatkozat az „Abend"-nak

Kun Béla magyar külügyi népbiztos az „Abend" munkatársa előtt így nyilatkozott az ellenforradalmi kormányokról, amelyek mostanában oly sokat beszéltetnek magukról:

Ellenforradalmi kormány — mondotta Kun Béla — nemcsak Aradon alakult meg, hanem Bécsben is, ahol három ellenforradalmi kormány ütötte föl a sátrát. Szatmárnémeti városában is van ellenkormány. Valamennyi a régi feudális arisztokrácia kebeléből alakult, és hozzájuk tartozik a pénzmágnások egy kicsiny csoportja is. Mindezek az ellenkormányok azonban nemcsak velünk állanak harcban, hanem egymás ellen is küzdenek. A burzsoázia nem fúj egy követ ezekkel a kormányokkal, amelyek nézetem szerint, nem túlságosan veszedelmesek, mert hiszen minden hatalom híján vannak. Azok az urak, akik most ellenkormányt alakítanak, a háború előtt és a háború alatt katonai diktatúrát teremtettek Magyarországon, és ez a diktatúra volt az alapja a szociális és nemzeti elnyomásnak. Ugyanezek az emberek együtt szolgálták Magyarországgal a most megbukott imperializmust, és vak eszközei voltak a háborús uszításnak. Mi a magunk részéről nem vesszük őket komolyan. Nincs katonai hatalmuk és lehetetlen, hogy katonai hatalomra tegyenek szert. És nem segít rajtuk az sem, ha arra hivatkoznak, hogy az antant jóindulattal van irántuk, s az antant nevében való föllépésük csak arra jó, hogy az antant-imperializmus ellen mutatkozó gyűlöletet növeljék.

Katonai helyzetünk napról napra javul. Az első pillanatban úgy látszott, hogy a magyar proletariátus, kimerülve a négyéves háborúban, nem tud majd ellenállani a támadás okozta nehézségeknek. A magyar proletariátus azonban napról napra tisztábban és öntudatosabban látja, hogy a háború, amely a román és szerb imperialisták ellen folyik, nemcsak harc az imperializmus ellen, hanem tisztára osztályharc, folytatása annak az osztályharcnak, amelyet ezelőtt a szakszervezetekben

és pártszervezetekben fegyver nélkül folytatott az imperializmus ellen. Salgótarján környékén sikerült visszavernünk a cseheket, a románok pedig nem képesek folytatni előnyomulásukat. A harc alatt megteremtettük a proletárfegyelmet. Ez a fegyelem végletekig menő áldozatkészségre sarkallja csapatainkat, úgyhogy nyugodtan nézünk a jövő elébe. Mi nem támadtunk meg senkit. A magyar proletariátus elsősorban a saját erejére támaszkodik, de támaszkodik a velünk szemben álló csehszlovák proletárkatonák proletárszolidaritására is. Ők is a proletárdiktatúrát fogják védeni.

Kun Béla ezután Magyarország élelmezési viszonyairól beszélt. Ezen a téren — mondotta a külügyi népbiztos — még némi nehézségekkel küzdünk, amelyek legfőképpen a zsírellátásban és a húselosztásban mutatkoznak. Gabonával azonban nemcsak az aratásig vagyunk ellátva, hanem körülbelül október közepéig, anélkül, hogy hozzányúlnánk az új aratás eredményéhez. Az új szétosztási apparátust mostanában szerveztük meg, s ha ezzel a munkával elkészülünk, sokkal könnyebben és célszerűbben láthatjuk el a munkásosztályt a rendelkezésünkre álló készletekkel, mint eddig. Mivel azonban az aratás ideje közeledik, nemcsak gabonával, hanem hüvelyes veteményekkel is bőségesen el leszünk látva. Ez ideig nem kellett leszállítanunk az élelmiszeradagokat.

Népszava, 1919. május 18. Kun Béla elvtárs nyilatkozata az ellenforradalmi kormányokról. Az ellenkormányok egymás ellen is küzdenek.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 194—195. old.

BESZÉD SOPRONBAN A NYUGAT-MAGYARORSZÁGI NÉMET TANÁCS ÜLÉSÉN

1919. május 20

Tisztelt Elvtársak! Az elvtársak meg fognak nekem bocsátani, én nem vagyok német szónok, de tőlünk, szocialistáktól az elvtársak nem szavakat, hanem tetteket várnak az egész proletariátus, minden ország proletárságának megszabadítására. A Szovjet-Magyarország Forradalmi Kormányzótanácsa nevében üdvözlöm az elvtársakat, és rámutatok arra, hogy a mai gyűlés, a nyugat-magyarországi munkások, katonák és földművesszegények tanácsának ez a kerületi gyűlése a társadalmi és a nemzeti elnyomatás klasszikus földjén ülésezik, ahol ezelőtt az összes nemzeteket, az úgynevezett nemzetiségeket, különbség nélkül elnyomták. Itt a nemzeti felszabadítás egyidejűleg kezdődött meg a proletariátus szociális felszabadításával, ami azt bizonyítja, hogy itt a szociális felszabadítással egyúttal a nemzeti felszabadítás is végrehajtatott. Ez bizonyítéka annak, hogy a nemzeti felszabadítás útjára csak a proletariátus szociális felszabadításának útján keresztül lehet eljutni. Teljesen igaz az, amit a mi tanítóink és mestereink, Marx és Engels hirdettek, hogy tudniillik a nemzeti felszabadítás csak eredménye a szociális felszabadításnak. Csak az osztálykülönbségek megdőltével lehet a nemzeti különbségeket megszüntetni. Szovjet-Magyarországban nincs nemzetiségi kérdés. Mindenki élhet úgy, ahogyan akar, szabadon fejlesztheti nemzeti sajátságait az egész proletariátus, minden ország proletárjai érdekében.

Mi, akik a proletármozgalom élén állunk, mind internacionalisták vagyunk, nem szavakkal, hanem tettekkel, úgy amint az összes proletárok nyelvi különbség nélkül internacionalisták kell hogy legyenek. Itt a német Nyugat-Magyarországon a német burzsoázia éppen úgy ellensége a német proletariátusnak és parasztságnak, mint ahogyan a magyar burzsoázia ellensége a magyar proletariátusnak és a magyar parasztságnak. Amikor mi, magyarul beszélő szocialisták arról hallottunk, hogy itt a német Nyugat-Magyarországon mozgalom indult meg a Német-Ausztriához való csatlakozás érdekében, egyáltalán nem

akartuk hinni, hogy ennek a mozgalomnak proletárok a képviselői. Mi nem hittük, hogy a német proletárok, akik mindig a munkásmozgalom élén állottak, csatlakozni akarnának egy kapitalista államhoz. Itt nem nemzetiségi kérdésről van szó, mert nálunk nem lehetnek nemzetiségi kérdések. Itt szociális problémáról van szó, osztályharcról van szó, amelyet a kapitalisták, akik korábban kisajátították és akik most kisajátítanák a kapitalisztikus rendszert,[72] a régi kizsákmányolást a német Nyugat-Magyarországon éppúgy, mint Szovjet-Magyarország többi részében vissza akarják állítani.

Ha Német-Ausztriában a proletariátus lesz hatalmon, és sorsát maga fogja intézni, akkor ez a probléma nem lesz többé probléma. Mi minden percben készek vagyunk arra, hogy Német-Ausztria proletariátusával egységes, föderatív országot alkossunk. *(Élénk helyeslés.)* A mi célunk nem a nemzeti szeparatizmus, hanem a nemzetközi testvériesülése minden országok proletárjainak, a nemzetközi köztársaság. Mi nem vagyunk ellene Német-Ausztriának, mi csak a kapitalisták, Német-Ausztria ellenforradalmárainak ellenségei vagyunk. Német-Ausztriában a proletárok nem csekélyebb mértékben testvéreink, mint a német Nyugat-Magyarország proletárjai és parasztjai, mint a román, cseh és szerb proletárok. Mi nem ismerünk németeket, magyarokat, cseheket, franciákat, mi csak német, cseh, magyar proletárokat, német, cseh, magyar burzsoáziát ismerünk. A burzsoázia ellenségünk, akár németül, akár magyarul, akár csehül beszélnek. A proletárok, a német-osztrákok éppúgy, és nem csekélyebb mértékben, mint a magyarok, kivétel nélkül osztálytestvéreink. Osztályellenségeink ellen együtt, zárt sorokban megyünk a harmadik Internacionálé alapján, tekintet nélkül arra, hogy ezek az ellenségek Magyarországon vagy más országokban zsákmányolják ki a proletariátust, vagy akarják a kizsákmányolást megint visszaállítani. A harmadik Internacionáléban, ahol az igazi nemzetköziség él, nem a szavak, hanem a tettek internacionáléja, mi, az összes forradalmi proletárok egyesültünk. Ez a mi feleletünk az ellenforradalmi burzsoáziának német-osztrák, úgynevezett csatlakozási mozgalmára. Ez a mi végleges válaszunk: Német-Ausztria proletárjaival együtt megyünk, együtt megyünk Német-Ausztria minden proletárjával, együtt megyünk minden ország proletárjával az egész világ kapitalistái ellen. *(Viharos*

brávó kiáltások.) Éljen a harmadik Internacionálé! Éljen a nemzetközi proletárforradalom! Éljen minden ország proletárjainak testvériesülése! Éljen a Magyarországi Föderatív Tanácsköztársaság! *(Hosszan tartó viharos tetszés és taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. BM Eln. 1920—36—453. (5107.) 67—70. old.
Kun Béla elvtárs beszéde Sopronban a nyugat-magyarországi Gaurat ülésén.
MMTVD 6/A. köt. 527—528. old.

Miskolc fölött diadalmasan áll a vörös proletárhadsereg. Fegyelmezetten és egységesen, sziklaszilárdan áll a diktatúra mellett, nincs áldozat, amelyet sokallana a proletárforradalom érdekeiért. Minden siker újabb sikerek kivívására teszi alkalmassá, növeli a fegyelmét, edzi, acélozza erejét, forradalmi elszántságát. A fölszabadított területek minden lépésüknél új tanulságokat tárnak elébük, újból bizonyítják szemmelláthatóan, hogy az imperialista fejlődés mai fokán csak kettő között választhat a proletariátus:

Burzsoá diktatúra vagy proletárdiktatúra.

Nem lehet már szó reformszocializmusról, hiába akarja bárki is visszavarázsolni a régi jó időket, amidőn sztrájk árán ki lehetett verekedni néhány garasos munkabéremelést, miközben az osztályok közötti súrlódó felületre az osztályközi béke burzsoá zsoldon táplált tudósai az olajcsöppeket csöpögtették. Kifogyott a burzsoázia olajos korsója az egész világon, elhasználta az ágyúcsövek kenegetésére, hadi automobilok, tankok karbantartására — csak egy út van: a proletárforradalom útja. Nem sima út, nem lehet veríték nélkül járni, de ez az út a felszabaduláshoz vezet.

Burzsoá diktatúra vagy proletárdiktatúra között választani tehát nem nehéz mégsem annak, aki a proletariátus felszabadítását, a kizsákmányolás rendszerének rombadöntését akarja. De aki választott, az számoljon le mindennel, ami nem a diktatúra, nem a forradalom közvetlen érdekében való. A szocializmus az egyéni erők és képességek kifejtésének eszköze; ha elértük, nem lesz egyéni, csoport- vagy rétegérdek, amely kielégítetlenül maradna. De a proletárforradalom — nem is minden stádiuma, csak a mostani — a legteljesebb önfeláldozást, a proletariátus összességének érdekeivel szemben a legteljesebb alávetettséget követeli meg mindenkitől.

Ez az erő alapja, a proletariátus erejéé, amely a minden proletár érdekét átfogó teljes egységben nyilvánul meg.

Nem szabad a forradalom mai szakaszában kihasználatlanul maradni egyetlen csöpp energiának sem, amely a proletariátusban és különböző szervezeteiben szunnyadhat. Nem lehet olyan szempont, amely megokolttá tenné bárminő energiaforrás elhanyagolását vagy visszafejlesztését. A tanácsok szervezete, a pártszervezetek, a szakszervezetek, fogyasztási szövetkezetek, a proletárművelődés egyesületei, mind, mind csatornák, amelyeken a munkásosztály központi hatalma az erőket szívja a dolgozó, a harcoló tömegekből, amelyektől egyedül nyerheti az éltető energiákat. Minden szervezetben a proletariátus teremtő ereje dolgozik, a leghatalmasabb teremtő energia, amelyet a szocializmus építésére való történelmi hivatottság ad a munkásosztálynak.

Az erők egyesítése, minden, kivétel nélkül minden proletárenergiának egyesítése, szoros, szilárd, fegyelmezett és mindenek fölött szervezett egységbe foglalása létföltétele a proletárforradalomnak. A diktatúra az osztályharc végső formája, amidőn a csak a maga erejére támaszkodó proletariátus az egész burzsoáziával szemben állva lerombolja az osztálykülönbségek alapjait. Egész burzsoáziával szemben — egész proletariátus! Ez elengedhetetlen szükségesség, mely ott is bekövetkezett — Oroszországban —, ahol két táborban találta a proletáruralom hajnalhasadása a munkásosztályt.

Az egész proletariátus egységes erőkifejtése érdekében el kell törpülnie minden más érdeknek. A meggondolások csak véleményekké alakulhatnak, amidőn az egységes erőkifejtés érdekeiről van szó, és nem sűrűsödhetnek külön cselekedetté semminő irányban.

Mindent alárendelni a proletárforradalomnak, mindent föláldozni érte, ez a parancsa azoknak, akik künn a frontokon szuronyaik hegyén a proletárforradalom lángját viszik előre, erősen és egységesen.

Kun Béla

Népszava, 1919. május 23.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 196—198. old.

BESZÉD
A BUDAPESTI FORRADALMI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCS ÜLÉSÉN

1919. május 24

Tisztelt elvtársak! *(Halljuk! Halljuk!)* A politikai helyzet homlokterében ma Magyarországon két kérdés áll. Az egyik: küzdelem a rémhírek ellen, a másik: küzdelem az ínség ellen.

Küzdelem a rémhírek ellen — ez egy kicsit furcsán hangzik politikai kérdés gyanánt. De valljuk meg őszintén elvtársaim, a rémhírek olyan mértékben terjednek és olyan helyeken terjednek, hogy komoly veszedelmet jelentenek, ha nem szállunk szembe a lehető legerélyesebben ezekkel a rémhírterjesztőkkel és magukkal a rémhírekkel. *(Úgy van!)*

Elvtársak, a rémhír önmagában véve nem veszedelmes, és nem is veszedelmes ma sem ránk nézve, különösen azért, mert megragadunk minden alkalmat arra, hogy a proletariátus tömegei előtt, a lehető legnagyobb nyilvánosság előtt elmondjunk mindent, mindent, ami politikai életünket érdekli. Elmondjuk mindazt, ami szükséges abból a szempontból, hogy a proletariátus tömegei, amelyeknek önkormányzatára, legteljesebb mértékű önkormányzatára törekszünk, mindenről tájékozva legyenek. Ha nem is tudtuk eleddig még teljesen lerombolni a bürokráciát, és ezt megvalósítani, de törekszünk és haladunk abba az irányba, hogy ezek a proletár tömegek mindent megkapjanak a maguk politikai orientációja céljából. A rémhírek terjesztésével szemben kellett ez a mai gyűlés is, hogy ennek nyilvánossága előtt mondjuk el azt, hogy mindazok a rémhírek, mindazok a leggaládabb híresztelések, amelyeket a szovjetköztársaság ellenségei, nyílt és burkolt ellenségei terjesztenek avégből, hogy a proletariátus hangulatát csökkentsék, avégből, hogy a proletárköztársaságot, a proletárállamot gyöngítsék, mindazok a hírek aljas hazugság jellegével bírnak. *(Úgy van! Úgy van!)*

Elvtársaim, én nem mondom azt, hogy mi veszedelemmentes helyzetben vagyunk. Nem mondom azt, hogy holnapután rózsapárnára fekhetünk le aludni, és nyugodtan nézhetünk a szemébe mindazoknak az eseményeknek, amelyek előttünk állanak. De az, hogy nem nyugodtan nézünk, csupán azt jelenti, hogy nem összetett kezekkel kell

elébük néznünk, hanem felfegyverzett kezekkel. *(Úgy van! Úgy van!)* Mert, elvtársaim, azok, akik azt híresztelik mindenfelé, hogy a népbiztosok megszöktek, vagy pláne, hogy a népbiztosok feleségei már rég Bécsben vannak, a családtagjaik már Svájcban üdülnek, azok, elvtársaim, mind azzal a jószándékkal terjesztik ezeket a híreket, hogy hátha eljutnak oda a frontra is, ahol a mi proletártestvéreink, ahol ennek a munkástanácsnak tagjai is fegyverrel a kézben küzdenek a nemzetközi imperializmus, a nemzetközi ellenforradalom ellen, hátha ezek elcsüggednek és megszüntetik azt a küzdelmet, amelyet nekik folytatniuk kell a nemzetközi ellenforradalom siserahadaival szemben. Ilyen kétségbeesett lépések, elvtársaim, csak olyanok részéről jöhetnek, akik vagy ellenségei a proletárdiktatúrának, vagy annyira kishitűek, vagy annyira nem állanak a forradalmi szocializmus álláspontján, hogy semmiféle közösségben nem élnek sem velünk, sem magával a proletariátussal. Mert elvtársaim, egész kétségtelen dolog, hogy külpolitikai helyzetünk olyan, hogy valami hirtelen békére mi nem számíthatunk. De, elvtársak, nem számíthat senki, senki ezen a keserves világon. Nem számíthat Németország sem, mert az a béke, amelyet Németországra diktálnak rá, nem béke lesz *(Úgy van! Úgy van!)*, akár aláírják Scheidemannék, akár nem írják alá, kétségtelen, hogy az béke nem lesz. *(Úgy van! Úgy van!)* Ha aláírják Scheidemannék, ez azt jelenti csupán, hogy nem a francia ellenforradalommal, nem az antant ellenforradalmával kezdi meg a proletariátus küzdelmét, hanem Noskéék ellenforradalmával, az önkéntes csapatokkal. Az osztrákokra rádiktálandó béke hasonló eredményekhez vezet. Az osztrákokra rádiktálandó béke, akár aláírják azt a békét, akár nem, mindenképpen háborúra vezet, akár külső osztályháborúra, akár belső osztályháborúra, de mindenképpen háborúra. Béke, elvtársaim, nem lehet most a fejlődésnek, a forradalomnak ebben a stádiumában, nem lehet, mert akár a külső, akár a belső ellenség ellen, akár a nemzetközi, akár a belső ellenforradalom ellen, mindenképpen fegyverrel a kézben küzdeni kell. Nekünk az a szerencsés helyzet jutott osztályrészül, hogy nekünk nem a saját noskéink, nem a saját scheidemannjaink ellen kell küzdenünk, hanem küzdenünk kell azokkal, akik a demarkációs vonalon, a megszállási vonalon kívül vannak, a nemzetközi imperializmus különböző zsoldosai ellen. Még mindig kellemesebb elvtársaim, ha így kell küz-

deni, mintha a saját noskéink, a saját scheidemannjaink ellen kellene küzdeni. *(Élénk tetszés.)* Azokkal szemben pedig, akiket netalán elfogott a csüggedés, vagy akik kívülről próbálják a proletariátus soraiba a burzsoáziából becsöpögtetni azt a felfogást, hogy jó volna visszatérni a régihez, azokkal szemben én csak arra hivatkozom, amit itt az előttem felszólalt amerikai elvtársnő[73] mondott a világ legfejlettebb demokráciájáról, arról a demokráciáról, amely Wilsonnak, a pacifizmus legnagyobb képviselőjének uralma alatt áll, amely a legrégibb demokrácia. Elvtársaim ez a demokrácia, amelyben így bánnak el a munkásosztállyal, mi más ez elvtársaim, mint a burzsoázia diktatúrája. *(Úgy van! Úgy van!)*

Aki vissza akar térni, az csak a burzsoá diktatúrához térhet vissza, aki vissza akar térni, az semmi egyebet nem akar, mint a munkásosztályt küzdelem nélkül kiszolgáltatni a burzsoázia kénye-kedvének. *(Éljenzés.)* Ne gondolja azt senki, hogy a visszatérés azt jelentené, hogy a szakszervezetek épségben maradnának, ne gondolja senki sem azt, hogy itt akármiféle reformszocialista cselekedet lehetséges volna. Nem, az imperialista fejlődés e más fokán a burzsoázia, amikor nem kénytelen szóba állani a munkásosztállyal, nem áll szóba vele, csak fegyverekkel beszél vele. Ezért, elvtársaim, a mi feladatunk az: elbánni minden rémhírrel, elbánni minden rémhírterjesztővel. Nem azt mondom, hogy a véleményszabadságot kell elnyomni a pártban, hogy a kritika hangját kell elfojtani, de a rémhíreket, a rémhírterjesztőket tönkre kell tenni. *(Felkiáltások: Kíméletlenül!)*

A rémhírterjesztés dolgával most végeztem. Van még egy másik kérdés is, amellyel foglalkoznunk kell és ez az ínség kérdése. A proletárdiktatúráról senki sem mondta azt, hogy az rögtön a jólétet fogja megteremteni. Az, aki ma csupán siránkozni tud, ismételten és mindig gondoljon arra, hogy a proletárdiktatúrára nem valamelyes eldorádóból tértünk át, hanem a proletariátus végigszenvedett egy imperialista háborút, végigéhezett, végigvérzett, végignyomorgott egy imperialista háborút. És ez alatt az idő alatt tönkrement az egész kapitalista gazdasági szervezet. Miként külpolitikailag az előbbi burzsoá demokratikus rezsim nem jelentette azt, hogy Magyarországot, a burzsoá Magyarországot körülölelgették, körülcirógatták az antantállamok, épp úgy nem jelentette a burzsoá demokrácia rezsimje azt sem, hogy

itt Magyarországon tejjel-mézzel folyó volt minden. Nyomorúság volt elvtársak ennek előtte is, csupán az volt a differencia ma és azelőtt között, hogy míg ma együtt nyomorog velünk, ha még nem is teljes mértékben a burzsoázia, azelőtt a burzsoáziának minden módja megvolt arra, hogy a jólétet fenékig kiélvezze. *(Úgy van!)* Ha egyebet nem is értünk el, minthogy együtt nyomorog velünk a burzsoázia, de ezt elértük. *(Egy hang: Most is zabálnak!)* Kétségtelen dolog, szükséges a fogyasztás szervezése, szükséges a fogyasztás és az elosztás legszigorúbb szervezése, hogy ne legyen mód arra, hogy bárki is az egyenlő ellátás alól kivonhassa magát. Erre akarok elvtársaim áttérni. Kétségtelen, hogy a megszűkített Magyarország területe ennek a Budapest és környéki kétmillió lakosnak az ellátására bizony alig elégséges. Az is kétségtelen, hogy vannak készleteink, vannak még olyan készleteink, amelyeket fel kell hajtanunk a magyarországi proletariátus elitjének ellátására, amelyeket fel kell hajtanunk, hogy Magyarország proletariátusának elitje, avantgarde-ja, a budapesti proletariátus ne legyen kénytelen éhezni. Azt kell organizálnunk, hogy a készleteket felhajtsuk, és úgy osszuk el, hogy csak a dolgozók egyenek, és minél többet dolgozik valaki, annál többet egyék, hogy így arányba hozzuk a végzett munkát az élelmiszer mennyiséggel.

A Kormányzótanács erre vonatkozólag már meg is tette az intézkedéseket, ezt következetesen keresztül kell vinni, hogy elsősorban a készleteket hajtsuk fel. Az intézkedéseket az egyes szaknépbiztosságok meg is tették. Tényeket egyelőre nem lehet még felmutatni, azon egyszerű okból, mert a felhajtás és az elosztás organizációja csak most van csírájában, mely hivatva van arra, hogy az ínséget mérsékelje.

Arról nem lehet beszélni, hogy bőséget teremtsünk, de arról igenis lehet, hogy helyes szervezés révén minden készletet arányosan, igazságosan osszunk el, elsősorban a dolgozók között. Hogy ezt az állapotot, amely az organizáció teljes kiépítéséig fog tartani, ki tudjuk bírni, ehhez kétirányú agitációra, kétirányú propagatív munkára van szükség. Az első az, hogy Budapesten kitartásra kell felhívni a proletariátus tömegeit, kitartani, mert most van miért kitartani, most nem azért éhezünk, amiért a háború alatt éheztünk. A háború alatt az asszonyok kukoricával kevert lisztért, margarinért ácsorogtak, most szintén ácsorognak, de mindenki ácsorog, és mindenki fog ácsorogni, hogy azután az

ácsorgás végleg megszüntethető legyen, mert ezt meg kell és meg is fogjuk szüntetni.

Hogy az ácsorgás megszüntethető legyen, erre a másik eszköz: ki a faluba. Fel kell ébreszteni a városi proletariátus és a falusi földművesszegénység testvéri együttérzését, a szolidaritás érzését, hogy így propagatív úton érjük el ezt, hogy megtörjük azoknak a parasztrétegeknek ellenállását, amelyeknek társadalmi helyzetüknél fogva szolidárisoknak kell lenniük mivelünk.

A kétirányú propagatív munka mellett természetesen az organizáció a legelső feladat. Kétségtelen, hogy a pénzkrízis, mely a Rákóczi-kortól kezdve valamennyi forradalomnak kísérője volt, a francia forradalomnak éppúgy, mint a 48-as és az orosz forradalomnak, megnehezíti a készletek felhajtását, ámde gondoskodás történt arról, hogy egyrészt a közvetlen árucsere, másrészt a termelőszövetkezetek és különösen kisgazdák szövetkezetbe való organizálása révén a meglevő ipari termékek elosztásával tétessék lehetővé az, hogy a budapesti proletariátus megfelelő élelmiszer-mennyiséghez jusson. Rendelkezésünkre áll egy igen gazdag terület, a Dunántúl, melynek ez idő szerint nincs semmi más baja, mint az, hogy a proletariátus szempontjából kevéssé van megszervezve. Kevés a szocialista öntudat, kevés a szocialista propaganda. Hogy ez az állapot megszűnjön, erre meg is történtek az összes intézkedések. A Dunántúlról azt hirdették elvtársaink, hogy az egy ilyen-olyan ellenforradalmi tűzfészek. Elvtársaim, én nemrégiben, a napokban voltam ott, mondhatom, hogy ez nem igaz. Ezeknek a híreszteléseknek a tíz percentje sem igaz, amelyeket itt a különböző rémhírterjesztők suttogtak. Két vidéki városban voltam, mind a két vidéki város munkástanácsa a lehető leggyönyörűbb harmóniát teremti meg a környékbeli parasztsággal, és minden elő van készítve arra, hogy ha mi központilag megcsináljuk — mint ahogy már folyamatban van ez — a beszerzési organizációt, ebben az esetben Budapest proletariátusa élelmiszerekhez fog jutni a viszonyoknak megfelelő mennyiségben. Arról, hogy bőség legyen, természetesen nem beszélhetünk, de hogy megfelelő mennyiségben bejusson az élelmiszer Budapestre, arra a gondoskodás folyamatban van.

A Dunántúl másik reménye a mi szempontunkból a termelőszövetkezetek. Annyi terület van termelőszövetkezetek kezén, hogy abból

Budapest élelmiszer-szükségletének nagy részét fedezni fogjuk tudni. Ezek a termelőszövetkezetek, elvtársaim, azt hiszem, hogy az egész, az egész Tanácsköztársaság rendszerének a keretében a mi legnagyobb büszkeségünk, mert szemben mindazokkal az antiszocialista híresztelésekkel, mindazzal az antiszocialista és antimarxista felfogással, amely azt vallotta, hogy a parasztot a föld társadalmi megművelésére, a szocialista termelésre nem lehet rávenni, gyönyörű bizonyítékai annak, hogy a paraszt ráfogható a szocialista termelésre, s a föld társas megművelésére, és amikor a parasztság proletár elemei erre kaphatók voltak, akkor egyúttal biztosítéka ez annak is, hogy a város és a falu proletár elemei közötti szolidaritás megszervezhető lesz. Ami a forradalom első napjaiban hiba volt: a politikai megbízottak rendszere, az, hogy könnyelműen történt a megválogatása a politikai megbizottaknak . . .[74] *(Zaj.)* nem kell kritizálni elvtársaim, én is elmondom ezt. Azt, ami a forradalom első napjaiban és az első, magyarán mondva rumliban történt, amidőn nemigen volt idő megválogatására a személyeknek *(Igaz! Úgy van!)*, amikor azt vettük, aki először jött, akinek gyorsabb lába volt, ezt megszüntettük, amennyiben a politikai megbízottak rendszerével teljesen szakítottunk, ez elvtársaim fontos abból az elvi és elméleti szempontból is, hogy a proletariátus önkormányzata teljesebb mértékben jusson érvényre. A kis helyi, kis vidéki diktátorok, sőt diktátorok raja egyszer s mindenkorra megszűnt, kimennek az elvtársaink sorából azok, akik nem diktátorok, hanem instruktorok lesznek, akik tanítanak, nevelnek, agitálnak, felvilágosítanak, lelkesítenek, és ezeknek a munkája fel fogja hozni ide Budapest proletariátusa számára az élelmet. Addig kitartás elvtársaim, kitartás, még egyszer kitartás, türelem magunkért, nem a kapitalizmusért, nem a kapitalista termelési rendszer újraépítéséért. Türelem és hősies kitartás a frontokon is.

Elvtársaim! Katonai helyzetünkről — és ez még a rémhírterjesztéshez tartozik — határozottan csupán azt lehet mondani, amit a hadijelentésekben olvasnak. Ellenben ebből láthatják, hogy hadseregünk van, öntudatos proletárhadseregünk *(Éljenzés.)*, amely ércfalként védi ennek a szovjetköztársaságnak területét, és amely újra visszafoglalta azoknak a területeknek egy részét, amelyeket nem a csehek, hanem a cseh kapitalizmus hódított el a nemzetközi proletariátustól. A nem-

zetközi proletariátusnak, a szocializmusnak területi integritásáról van itt most már szó *(Úgy van! Úgy van!)*, a szocializmus integritásáról, a proletáruralom integritásáról.

A proletáruralom integritását, a szocializmus integritását mindennemű kapitalista támadással szemben megvédjük, ha kitartunk, ha éhezünk is, de kitartunk mindaddig, amíg csapataink győznek, és amíg a termelési és elosztási organizáció meglesz! Hogy pedig ez meglesz, az egészen bizonyos. Rajta leszünk! Mindenki vegye ki azonban részét a munkából és ismételten hangsúlyozom, legyenek a munkástanácsok dolgozó testületek, ez pedig csak úgy lehetséges, ha azoknak minden egyes tagja dolgozik a szovjetorganizáció keretében. Ha ez így lesz, minden problémát megoldunk, és a rémhírterjesztők munkája nemcsak hogy nem lesz veszedelmes, hanem meg is fog szűnni hamarosan. *(Hosszan tartó élénk éljenzés és taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei. 1919. május 24. 157—172. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 199—206. old.

BESZÉD
A BUDAPESTI KÖZPONTI FORRADALMI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCS ÜLÉSÉN

1919. május 31

Tisztelt elvtársak! Nagyon kérem, hallgassanak meg csöndben, mert nagyon be vagyok rekedve.

Elöljáróban azt akarom elmondani, hogy aki az éhségből ma fegyvert kovácsol, az ellensége a diktatúrának. *(Igaz, úgy van!)* Az éhségből fegyvert kovácsolni azt jelenti, hogy az éhséget a diktatúra rovására írjuk *(Igaz, úgy van!)*, márpedig ahhoz nem kell még túlságosan szocialistának lenni, hogy valaki tudja, hogy az éhség nem a diktatúra következménye. *(Igaz, úgy van!)* Mindenféle idegesség, tisztelt elvtársak, ebben a kérdésben csak ront a helyzeten. Ront abban az irányban, hogy a proletár tömegekben, ahol a kitartás érzését kell felébreszteni, az idegesség érzését ébreszti fel. *(Igaz, úgy van! Felkiáltások: Mesterségesen!)*

Egészen bizonyos az, hogy az élelmezési kérdések megoldása csak egyféleképpen lehetséges a diktatúra keretein belül, úgy, ha gyökeresen szakítunk azokkal a berendezkedésekkel, amelyek a kapitalizmus sajátosságai voltak, különösen az élelmiszer elosztásának kérdésében. *(Igaz, úgy van!)* Én, elvtársak, azt tartom, hogy a szövetkezeti kérdés, amely itt ma annyi idegességet okoz, csak úgy intézhető el helyesen, ha méltányoljuk a szövetkezetek szerepét a múltban, és ezeknek szerepét, funkcióját a jövőben helyesen tudjuk kijelölni.

Egészen kétségtelen dolog, hogy a munkásoknak fogyasztási szövetkezetekben való tömörítése magasabb rendű öntudatot jelentett azokkal szemben, akik nem léptek be a szövetkezetekbe. *(Igaz, úgy van! Taps.)* Igenis, érdem az, hogy megcsinálták a fogyasztási szövetkezeteket, amelyek a kapitalizmus keretein belül a munkásokat mint fogyasztókat is védték. A fogyasztási szövetkezetek funkciója azonban megváltozott. Megváltozott azért, mert ma egy olyan társadalomban, amely hogy úgy mondjam árumentes, áruhiánnyal küszködik, nem lehet másképpen gazdálkodni, mint az összes fogyasztóknak szövetkezetekbe való tömörítésével, minden fogyasztónak kényszerszövetkezeti úton való megszervezésével. *(Igaz, úgy van! Taps.)*

Én, elvtársak, semmi egyebet mást nem ajánlok, mint annak a határozati javaslatnak elfogadását, amelyet a nyolcvanas bizottság ide terjesztett az elvtársak elé.[75] Egy betűvel sem többet, egy betűvel sem kevesebbet.

Amióta a nyolcvanas bizottságban ezt a javaslatot előterjesztettem, és ott azt Erdélyi elvtárs egypár módosításával elfogadták, azóta kénytelen voltam meggyőződni arról, milyen a hangulat ezzel a határozati javaslattal szemben, nemcsak a munkástanácsoknál, hanem a proletár tömegekben is. *(Halljuk! Halljuk!)* Azt láttam Erzsébetfalván, ahol 15 000 munkás volt jelen, hogy a batyuzás ellen a legteljesebb mértékű a felháborodás. Nem szabad lenézni a proletártömörülést, mert a proletárok nagyon jól tudják, hogy csak organizált elosztással juthatnak ahhoz a csekély árumennyiséghez, amelyet ma elosztani lehet. Ugyancsak azt mondom, hogy mihelyt lehetséges lesz a szervezett áruelosztás, mihelyt lehetséges lesz az áruelosztásnak a diktatorium értelmében való szociális megszervezése, azonnal be kell szüntetni mindenféle beszerzési csoportot. *(Úgy van!)* Én azt mondom, hogy igenis, ha fenntartjuk a mai szövetkezeti formát, amely nem az összes proletárokat — ma és nem a múltban — egyesíti, ha fenntartjuk a beszerzési csoportot, amely beszerzési csoport kereteiben egyik proletárcsoport a másik proletárcsoport rovására él és rálicitál egymásra, akkor elvtársaim nagyon helytelenül cselekszünk, de ezeket a beszerzési csoportokat feloszlathatjuk anélkül, hogy nagyobb rázkódtatással járna. Vegyük tudomásul, azért rázkódtatással jár, anélkül, hogy az élelmezésben még nagyobb károkat okoznánk, ezeket a beszerző csoportokat addig fel nem lehet oszlatni, amíg a rayonírozás[76], míg ez a szervezett elosztás meg nem történik. Ez az, amit a szövetkezetek kérdésében el akartam mondani. Még van itt egy kérdés, és ez a Munkástanács hatásköre az élelmezés kérdésében. Tökéletesen igaz az, hogy a termelés és elosztás, illetve ebben az esetben a javak beszerzése és elosztása a legteljesebb mértékben egybefügg egymással. Nem lehet a kettő között olyan éles elválasztó vonalat húzni, hogy ezeket egymástól el lehessen választani. Mindenki, aki kissé marxista, át tudja gondolni, meg fogja érteni, mert ez az előfeltétele a marxizmusnak. Rámutatok azonban arra, hogy kétségtelen dolog, miszerint nem volna helyes — és ebben azt hiszem megegyezünk valamennyien, nem volna helyes egy tisztán bürokrati-

kus aktoratusra[77] rábízni az egész elosztási ügyet. Bele kell vonni, mint mindenbe, a munkásság önkormányzatát. Az, amit itt kifejtettünk ebben a határozott javaslatban, hogy a Népgazdasági Tanács által megállapított alapelvek szerint intézkedés és ellenőrzési jog biztosíttassék az egész elosztás felett, a főváros Munkástanácsának, illetve a főváros Munkástanácsa által erre a célra megállapított szervezetnek, ez megfelel a proletár önkormányzat elvének. Nem lehet, elvtársaim, egy budapesti lokálpatriotizmust csinálni a vidéki direktóriumokkal, a vidéki proletariátussal szemben. Helytelen dolog volna az, hogy a vidéki direktórium fejletlenebb proletariátusának lokálpatriotizmusával szemben mi egy budapesti lokálpatriotizmust csinálnánk. Én nem tartom nagy jelentőségű kérdésnek, hogy akármi a véleménye akárkinek arra, hogy a népbiztosság így, a népbiztosság úgy, egészen kétségtelen azonban, hogy egy bizonyos fokú centralizációnak ebben az átmeneti állapotban meg kell lenni. Az én ideálom, elvtársaim, a legteljesebb mértékű decentralizáció: vagy ha úgy tetszik, az én ideálom a kis községekből a kis kommünökből felépült társadalom. De, amíg odajutunk, egy bizonyos fokú centralizáció szükséges *(Egy hang: Még pedig nagyfokú!)*, éspedig igen nagy centralizáció, különösen ezekben az időkben, amikor minden erőt össze kell szedni avégből, hogy a diktatúrát megtarthassuk. Ha ezt megértjük politikailag, meg kell érteni gazdaságilag is. Ez azt jelenti, hogy azokat a készleteket, amelyeket nagy kínnal fogunk felhajtani, de felhajtjuk, mert fel kell hajtani, azokat a készleteket lehetőleg centralizáltan osztjuk el. Nem jelenti ez a merev centralizációt, nem jelenti a proletár önkormányzat lehetetlenné tételét, de éppen jelenti e kettőnek az egybefoglalását, egy olyan centralizációt, amely a proletár önkormányzattal összefér. Ezt jelenti, ennek a határozati javaslatnak a negyedik szakasza. Én kétségtelenül szintén megállapítom, hogy Biermann elvtárs nem a nyolcvanas intézőbizottság e határozatának szellemében terjesztette elő ezt a javaslatot.

Egy hang: Miféle jogon?

Kun Béla: Nem tudom, hogy Biermann elvtárs hogyan gondolja azt, hogy amikor a nyolcvanas bizottság egyhangúlag elfogadta azt a javaslatot, miért kell neki mint hivatalos előadónak ellentétes referátumot előadni. Az ilyen természetesen idegességre vezet. Világosan mondom, hogy a Népgazdasági Tanács a proletariátusnak egy ön-

kormányzati szerve lesz, amennyiben kiegészül a Népgazdasági Tanács egyéb proletárszervek képviselőivel. A népgazdasági tanács megállapítja szervezetét, a népgazdasági tanácsban helyet foglal a fővárosi munkástanács képviselete is. Itt is a fővárosi Munkástanács belevonásával történik az élelmezés alapelveinek megállapítása. Mindamellett, hogy így történik az élelmezési alapelvek megállapítása, magukban az intézkedésekben, az intézkedés végrehajtásában. A fővárosi Munkástanácsnak ellenőrzési, de intézkedési joga is biztosíttatik. Ha itt kicsinyes hatásköri vitákat akarunk keresni, akkor egészen bizonyos, hogy majd akadnak hatásköri viták, mint ahogy hatásköri vita nélkül nem is tudom elképzelni egyelőre a proletárállam fejlődését. Ellenben az bizonyos, hogy mihelyt nem hivatkozhatnak az elvtársak arra, hogy az a Forradalmi Kormányzótanács csak a forradalom jogán van ott, hanem ha a Forradalmi Kormányzótanács legalizáltatik a proletariátus kifejezett akarata által,[78] én nem tudom, hogy akkor azután mit fognak csinálni azok az elvtársak, akik ma mindenben az egész országra vonatkozó intézkedési jogot akarnak a Budapesti Munkástanácsnak adni.

Még egyszer rátérek a kérdés politikai részére, éspedig arra a részre, hogy tény az, hogy itt az ínségből, az éhségből politikai fegyvert is akarnak kovácsolni.

Egy hang: Máris kovácsolnak. *(Zaj.)*

Kun Béla: Aki — ismétlem — az éhséget a proletárdiktatúra rovására írja, az halálos bűnt követ el a proletariátussal szemben. *(Élénk taps.)* A demokrácia mindenképpen demagógia. A leggyalázatosabb demagógia azonban az, amely a proletárok tömegeit a proletáruralom ellen akarja lázítani. *(Taps.)* Egészen kétségtelen dolog, hogy a proletariátus tudni fogja a választást, ahogyan tudta azelőtt is a választást. Én bízom a proletariátusban és bízom a proletariátus tömegeiben, mert az a proletáröntudat, amely eddig is szellemi vezetője volt, az a munkásság osztályharcának az a proletár-osztályöntudata továbbra is mutatni fogja neki az utat.[79] *(Helyeslés)* A bűn az, ha valaki a mozgalom bármely ágának élén áll, ahelyett, hogy befolyását kitartásra való buzdításra, ahelyett, hogy a diktatúra erősítésére használná fel, kishitűségek keltésére használja fel. *(Élénk taps.)* Ki fogunk tartani és ki fog tartani elsősorban a budapesti proletariátus. Ki fogunk tartani

elvtársak, és ki fog tartani elsősorban a budapesti proletariátus. Azok a csapatok, melyek ma a fronton küzdenek és az élelmezési területünket is már bővítik, és bővítik a nyersanyag lelőhelyeit, azok a csapatok, a proletariátus elitjei, és mindenki, aki ma ezeket a dolgokat csinálja, hogy akármiféleképp is a proletariátus osztályegységét megbontja, ezeket a csapatokat támadja hátba. *(Hosszan tartó viharos taps.)*

Én teljes mértékben egyetértek azokkal, amiket Erdélyi elvtárs elmondott itt. Nüánszbeli különbségek vannak csupán felfogásunk között a szövetkezeti kérdés tekintetében. Egy azonban kétségtelen, hogy bármely irányban, mindenféle egységbontás az élelmezési kérdéssel kapcsolatban különösen bűn, és ezt a bűnt nekünk el kell kerülni. *(Lelkes taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei. 1919. május 31. 332—342. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 207—211. old.

FELSZÓLALÁS AZ ORSZÁGOS FÖLDMŰVESKONGRESSZUSON

1919. június 1

Mielőtt hozzákezdenék felszólalásomhoz, egy bejelentésem van, a Magyarországi Tanácsköztársaság dicsőséges vöröskatonái elfoglalták a mai napon Abaújszántót, az emődi vonalat, és ettől a vonaltól diadalmasan nyomulnak előre Tokaj és Kassa felé. *(Hosszan tartó éljenzés.)* Tiszaluc elfoglalásával kikergettük a bojárok imperialista csapatait az egész Tiszán inneni részről, harminc és feles ütegeink dolgoznak a fronton, és Budapest proletárkatonái ott védik a proletárok és földművesszegények együttes diktatúráját és uralmát. Javaslom, hogy a mai földműveskongresszus a győzelem alkalmából üdvözölje táviratilag a Vörös Hadsereget és ennek főparancsnokát, Böhm Vilmos elvtársat. *(Éljenzés.)* Ezek után én a következőket akarom röviden, amennyire tehetségem megengedi, elmondani:

A régi idők munkásmozgalmainak az volt a jelszava, hogy a parasztot semlegesíteni kell, mert azt mondták, hogy a paraszt nem forradalmár. A parasztnak a forradalomra éppen annyi oka van, mint a városi munkásnak. Nincs semmivel sem kevesebb oka, sőt még több, mert még jobban elnyomták, kizsákmányolták. Ez a forradalom, mely a proletariátus és a földművesszegények együttes uralmát jelenti, megteremtette a proletárok, a város dolgozóinak és a falu dolgozóinak szövetségét. Egy volt az érdeke úgy a város, mint a falu dolgozójának, mind a kettőt kizsákmányolták és mind a kettőt elnyomták; a városban a gyáros, a faluban a földesúr volt az elnyomó, de mindketten találkoztak a nagybankok igazgatóságaiban. Közös volt az elnyomás, közösen kellett folytatnunk a felszabadulásért való küzdelmet, közösen kell felépítenünk a szocializmus társadalmát, ahol nem lesz kizsákmányolt, ahol nem lesz elnyomó és elnyomott. Közösen, testvéri szövetségben kell ezt megcsinálnunk, és közösen fogjuk lerombolni azt az ellentétet, melyet a tőkés társadalom, a kapitalizmus teremtett város és falu között. A város csakugyan a falu rovására élt a kapitalizmus alatt, de nem a város dolgozói, hanem a város kizsákmányolói.

Mikor megteremtettük a proletárok, a földművesszegények együttes uralmát, az lesz a feladatunk, hogy egyenlően osszuk el a művelődés és gazdaság javait a város és falu között. A színház, a hivatalok, a nagy középületek csak a városban voltak, azonban nem a proletárok számára. A mi társadalmunkban a gazdasági és művelődési javakat egyformán osztjuk el a város és falu között. De ehhez az kell, hogy a földművesszegény a faluban együtt érezzen a városi szegény emberrel. A proletárforradalmat — ezt el kell ismerni — a városi proletár vívta ki. Igaz és ezt mindenki tudja, hogy ő csak azért volt abban a helyzetben, hogy előbb harcolhasson a munkásmozgalmakban, mert több műveltséghez juthatott, s kevésbé volt a papok és más butítók befolyásainak kitéve, mint a földművesszegény. Meg kell becsülnünk a városi proletárt. Meg vagyok győződve arról, hogy a falusi szegény igaz testvéri érzéssel gondol a városi proletárra, s ennek bizonyítékát adta akkor, amikor minden élelmiszer-fölöslegét igyekezett feljuttatni ennek a sokszájú, sokgyomrú nagyvárosnak, Budapestnek.

Abból az élelmiszerből pedig, amely a faluból idejön, abból legelsősorban a város dolgozói részesülnek, s valahányszor élelmiszert szednek össze a mi számunkra a faluban, gondoljanak arra, hogy ezekből az élelmiszerekből azoknak a városi munkásoknak feleségei, gyermekei részesülnek, akik legelsősorban küzdöttek azért, hogy megteremthessék a munkások és földművesszegények együttes uralmát. Segítsék a városi dolgozókat, hogy megteremthessük a falu és város szilárd szövetségét. Éljen a proletárok és földművesszegények együttes diktatúrája!

Vörös Ujság, 1919. június 3, Országos földműveskongresszus. Vita a mezőgazdasági birtokok egységes vezetéséről és az alkalmazottak jogviszonyairól.
MMTVD 6/A. köt. 626—627. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 212—214. old.

BESZÉD
A BUDAPESTI KÖZPONTI FORRADALMI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCS VÁROSI SZÍNHÁZBAN TARTOTT ÜNNEPI ÜLÉSÉN

1919. június 7

Tisztelt elvtársak! Győzelem a frontokon, ellenforradalom, harc az ínséggel, ez a három legfontosabb momentuma a mai politikai helyzetnek. Győzelem a frontokon, azt jelenti, hogy jogos volt az a feltevésünk, hogy minket nem a wilsoni pacifizmusba vetett hit, nem a wilsoni pacifizmusba való kapaszkodás segíthet ki ebből a nyomorúságos gazdasági helyzetből, amelyet a kapitalizmus és imperialista háború hagyott ránk átkos örökül, hanem egyedül a proletariátus forradalmi osztályháborúja a külső és belső ellenforradalommal szemben. *(Úgy van!)* Ellenforradalom bent az országban. A vasutasok sztrájkmozgalmi kísérlete, az ellenforradalmi kitörések a Dunántúlon,[80] amelyek, ha szórványosan is, de már jelentkeznek, ez azt jelenti, elvtársak, hogy nem kerülhetjük ki a forradalom dialektikus folyamát, magának a kapitalista osztálynak és kispolgári filisztereknek, a kispolgári elemeknek ellenállását, osztályharcát a proletariátus diktatúrájával szemben. Ez azt jelenti, hogy a diktatúrát következetesen, erélyesen érvényesíteni kell *(Viharos taps.)*, mert minden ingadozás a diktatúra tekintélyét csorbítja *(Úgy van!)*, minden ingadozás, elvtársaim, azt jelenti, hogy felesleges vérontás fog történni. Ha a diktatúrának ereje van, ha a diktatúra a felfegyverkezett proletariátusra, az egységes proletariátusra támaszkodik a burzsoáziának minden rétegével szemben, ha ezt a diktatúrát következetesen és erélyesen érvényesítjük, akkor elkerültünk minden felesleges vérontást. *(Élénk helyeslés.)*

Küzdelem az ínséggel: Ez szorosan összefügg, tisztelt elvtársak, az ellenforradalommal és a fronton levő győzelmekkel. Az imperializmus akkor, midőn rávetette magát a levert burzsoá Magyarországra, ugyanakkor elvette tőlük az élelmezési területet. Elvette tőlük a megélhetés lehetőségét, elvágta előlük azt a lehetőséget, hogy itt a proletariátus egy autochton[81] gazdasági életre rendezkedjék be. Az ínség egyenesen folyik abból a politikából, amelyet az imperializmus folytatott Magyar-

országgal szemben már azelőtt, és amit folytat még mostan is. Az a blokád, amellyel az antant körülveszi a Szovjet-Magyarországot, hasonlóan a Szovjet-Oroszországhoz, kétségtelenül megnehezíti élelmezésünket. Ehhez a blokádhoz járul most egy másik blokád is, amely blokád nem a földművesszegénységnek, de a parasztság módosabb elemeinek a blokádja a várossal szemben. *(Úgy van!)*

Ez a három probléma az, mely a politikai helyzetnek a súlypontját alkotja. Ez az, ami megoldásra vár a legsürgősebben. Forradalmi háború, harc az ellenforradalommal és harc az ínség ellen, harc tehát mindenképpen a nemzetközi és belső ellenforradalommal szemben *(Úgy van!)*, erre, elvtársak, csakis a diktatúra, egyes-egyedül a proletariátus diktatúrája tett bennünket képessé. A burzsoá Magyarország nem tudta volna megoldani egyikét sem eme problémáknak. A területi integritás alapjára helyezkedett, nacionalista, soviniszta politikába besüppedt burzsoá Magyarország nem lett volna képes felszabadítani önnönmagát. Nem lett volna képes azért, mert egy forradalmi háború a proletariátus részéről az az előfeltétel, hogy megszűnjék minden érdekközösség a kapitalisták osztályával. Az a feltétele, hogy a proletár tudatában legyen annak, hogy ő vérével, fáradságával, kínlódásával, szenvedésével, áldozatkészségével nem a kapitalisták profitját növeli.

Minket nem a területi integritás hozott ide a proletárdiktatúra álláspontjára. Azok, akik blöffnek minősítették a proletárdiktatúrát Magyarországon, azoknak mi a szocializálással, gazdasági rendszabályainkkal, a kisajátítandóknak gyors és amennyire lehetséges volt, következetes kisajátításával megmutattuk azt, hogy a Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság megalkotása nem a burzsoázia blöffje, hanem a proletariátus forradalma volt, és a proletariátus forradalma lesz.

Tisztelt elvtársak! Mindenkor hangsúlyozom, hogy a mi forradalmunk, a mi forradalmi háborús sikerünk nem csupán magunkon, a magyarországi proletariátuson múlik. Első feltétele, természetesen, a mi egységünk, a mi szervezettségünk, a mi áldozatkészségünk és a mi kitartásunk. De van a mi sikereinknek, megélhetési lehetőségeinknek egy másik feltétele, s ez a nemzetközi proletárforradalom. Mikor magunk tartunk a magunk ereje felett seregszemlét, amikor magunk szállunk magunkba, megvizsgáljuk az erőinket, ugyanakkor mindig vissza-

pillantást kell vetnünk a nemzetközi proletárforradalom állására is, hogy a nemzetközi proletárforradalomra, erre a mi segítő csapatunkra támaszkodva állapítsuk meg tennivalónkat.

Ma, elvtársaim, az a helyzet, hogy a pacifizmus megbukott, a wilsonizmus kimúlt. Nincs most egyetlenegy ép elméjű szocialista gondolkozású ember, aki azt mondaná, hogy a wilsonizmus megoldása volna az imperialista háború kérdésének, hogy a wilsoni program alapján likvidálni lehetne a háborút és annak következményeit. Nincs ma egyetlenegy értelmes szocialista gondolkozó sem, aki azt mondhatná a németországi és az osztrák—német békefeltételek után, hogy van a kapitalizmuson belül kivezető út a háború következményei alól, hogy a proletariátus megmaradhat továbbra is a kapitalista termelési rend alapján. Ugyanaz, ami nálunk volt a proletárdiktatúra objektív gazdasági előfeltétele, ugyanazok az előfeltételek, a kapitalizmus teljes csődje, teljes összeomlása egyrészről, másrészről a burzsoá államhatalom szervezetének összeomlása, jelentkezik az egész világon. Akik azt hiszik és akik azt sejtetik, hogy lehetséges egy visszatérés *(Egy hang: Nincs!)* a proletárdiktatúrától a kapitalista gazdasági rendre, lehetséges valamelyes kiegyezés, valamelyes kompromisszum a proletárdiktatúra gazdasági alkotásai és a kapitalizmus között, hogy lehetséges a kispolgári szocializmusnak a tőkehatárok limitálásával való valamelyes formája, azok nemcsak nem marxista gondolkozók, nemcsak nem ismerői vagy meghamisítói a marxizmusnak *(Egy hang: Huligánok!)*, hanem nem pillantottak bele egyetlenegy olyan adatba sem, amely alkalmas arra, hogy az egész világ gazdasági helyzetét, az egész világ pénzügyi csődjét megvilágíthassa. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Jól tudjuk, elvtársaim, azt, hogy a kapitalista termelési rendnek mozgatója, movense, magának a termelésnek a motívuma a tőkés termelési rend, a kapitalizmus idején a profit, a haszon. Kétségtelen dolog, hogy a kapitalista haszon nélkül nem dolgoztat, haszon nélkül nem dolgozik. A tőkének az a szabotázsa, amely az októberi forradalom periódusában megnyilatkozott egész Magyarországon a nyersanyagok elidegenítésében, az automatikus gépek tönkretételében, mind arra volt visszavezethető ebben az országban, hogy a mesterséges munkanélküliség a kapitalizmus részéről,[82] hogy megszűnt a tőkés termelés hatóereje, megszűnt a megfelelő mennyiségű, megfelelő rátájú profit.

Magyarországon és Német-Ausztriában a tőkés termelési rend jövedelmezősége teljesen megszűnt, még arra az esetre is, ha volna valamely visszatérés valamelyes kispolgári szocializmushoz, vagy valamelyes modernizált nem tudom én milyen kapitalizmus formájához, megszűnt a belföldi tőkésekre nézve a tőkés rend jövedelmezősége, mivel a régi Osztrák—Magyar Monarchia területén alakult államok azon követelései, hogy a birtokukban levő hadikölcsönkötvények után a megmaradt Magyarország és Németország fizessék a kamatokat. A pénzegység régi vásárlóképességének helyreállítása esetén évi 1,87 milliárdot, az antant hadikárpótlás-követelése évi 180 millió forintot, azaz évi 4,32 milliárd koronát vennének el ezen ország jövedelméből. Minthogy pedig az egész tőkejövedelem itt legfeljebb 2,03 milliárd korona lehetne, a belföldi tőke itt legfeljebb az antant-kapitalizmus pénzbeszedője lehetne. A kapitalista rend tehát itt önmagát szüntette meg.

Négyötöd része kellene tehát a munkajövedelemnek arra, négyötöd részét kellene adóban elszedni ahhoz, hogy ebben az országban a kapitalista termelési rend prosperálhasson, nem is prosperálhasson, hanem csak vegetálhasson, négyötödét kellene a munkásságnak fogyasztási adóba fizetnie, vagy egyenes adó formájában a kapitalistáknak adnia azért, hogy visszaálljon teljesen a kapitalizmus kizsákmányoló rendje. Még ha a korona régi vásárlóképességének egytized részét kitevő mai vásárlóképessége maradna meg, ez legfeljebb a hadikölcsönkamatok terhét csökkentené, de nem az antantnak pénzben fizetendő hadikárpótlást. Ez esetben 20,3 milliárd mai csökkent értékű korona tőkejövedelmet terhelné 1,870 milliárd korona külföldre fizetendő kamat és 21,6 milliárd hadikárpótlás, az összes teher tehát volna 23,5 milliárd korona s még emellett nem volnának tekintetbe véve a rokkantsági stb. kiadások.

Helyesen állapítottuk meg tehát, helyesen értékeltük elvtársaim a viszonyokat, amikor azt mondottuk, hogy nincs mentség a kapitalista termelési rend keretein belül, nincs mentség, a kapitalista termelési rendet tönkre kell tennünk, a kapitalista gazdasági szervezetet le kell rombolnunk, hogy helyébe a nyers megélhetés, a fizikai vegetáció biztosítása céljából megteremtsük a proletariátus diktatúráját. *(Úgy van! Úgy van! Taps!)*

Tisztelt elvtársak! Aki azt hiszi, hogy ez a jelenség kizárólag a régi

volt Osztrák—Magyar Monarchiára izolálódik, aki azt hiszi, hogy kikerülte ezt a sorsot a többi kapitalista ország, az szintén tévedésben van. A nemzetközi proletárforradalomnak ez az előfeltétele, amely megvolt Magyarországon, megvan a többi országokban; a győztes és legyőzött országokban egyaránt. *(Úgy van! Úgy van!)*

A gazdasági helyzet, a kapitalizmus tönkremenetele biztosíték, szilárd garancia arra, hogy követnek bennünket a többi országok proletárjai, követnek akár az öntudat által hajtva, akár az éhség, akár a szenvedések korbácsa által űzve. A német birodalom az antant békefeltételei szerint csak körülbelül 8,8 milliárd márka tőkejövedelmet tart meg, amit az antantnak fizetendő évi 300 millió font, vagyis 6 milliárd márka, valamint a legszükségesebb rokkantügyi és szociálpolitikai kiadások teljesen felemésztenek. A helyzet tehát a kapitalizmus számára majdnem éppen olyan tarthatatlan, mint Magyarországon és Német-Ausztriában.

Emellett, elvtársaim, egészen kétségtelen dolog, hogy emez objektív garancia mellett ott van még az a garancia is, hogy a munkásmozgalom Németországban is éppúgy, mint Ausztriában állandóan, folyton és folyton forradalmasodik. A Szocialista Párt ama részei, amelyek az imperializmus szolgálatában állottak, mindinkább és inkább vesztik el befolyásukat a tömegre. Ma elvtársaim, Bécsben lúdbőrös az egész burzsoázia háta, ma Bécsben el vannak készülve a legrosszabbra, a proletárdiktatúra bekövetkezésére. *(Hosszan tartó lelkes éljenzés és taps.)*

Az antant, amely nekünk segített abban, hogy a proletariátus diktatúráját megcsináljuk, amely minket odasegített ahhoz, hogy a proletariátus egyesüljön a forradalmi cselekvésben, mert csak a forradalmi cselekvés az, ami a proletariátus egységét biztosíthatja, ugyanúgy rásegíti Ausztria és Németország proletariátusát. Hogy milyen lesz az első percben ezeknek az új tanácsköztársaságoknak a berendezkedése, hogy mi származik azokból a kompromisszumokból, amelyek a munkásmozgalom különböző irányai között létrejönnek, egyelőre körülbelül mellékesek. A forradalom nem végződik a proletárdiktatúra intézményesítésével, a forradalmi folyamat kifejleszti önmagát és elér oda, ahova el kell érnie, a proletárdiktatúra következetes, erélyes, egységes alkalmazásához minden esetben. *(Helyeslés.)*

De a győztes államok sem kerülték el sorsukat. Úgy, amiként meg-

szűnt a volt Osztrák—Magyar Monarchiában, megszűnt Németországban, a kapitalista Németországban a kapitalista rend jövedelmezősége, megszűnt majdnem teljes mértékben a profit lehetősége a tőkések számára. A győztes államok is elérték ezt a sorsukat. A győztes országok közül Franciaországban, a szocialista forradalomnak Németországban és Német-Ausztriában Magyarországot követő szükségszerű kitörése után hadikárpótlást ezen országoktól be nem hajtanak, ugyancsak megszűnik a tőkés termelési rend jövedelmezősége, mert ezen ország 7 milliárd frank jövedelméből oroszországi befektetéseinek elvesztése, a háború folytán szükségessé vált értékpapír-eladás, az amerikai és angol kölcsön 8,5 milliárdnyi felemelését, a megmaradt részt pedig az észak-franciaországi károk helyreállítása és a legszükségesebb rokkantügy és a szociális kiadások emésztik fel.

A tőkés rend fennmaradásából tehát csak Angliának és Amerikának volna haszna. Franciaország a legtipikusabb paraziter jellegű, teljes mértékben tőkekivitelből élő imperialista állam, amely nem is él ipari termékeinek kiviteléből, nem is ipari vagy mezőgazdasági munkából, hanem tisztán csak tőkekivitelből, mint a legparazitább tartó állam, a pénz Angliának és Amerikának.[83] *(Igaz! Úgy van!)* Érzik már ez az objektív jelenség szubjektíve is. Az a nagy munkanélküliség, az a nagy drágaság, a reális béreknek Franciaországban való csökkenése a vezető iparágakban óriási sztrájkmozgalmakat idézett elő. Ezek az objektív jelenségek korbácsütésként hatottak a francia proletariátusra, amelynek még forradalmi irányzatául értendő szindikalista irányzat is kompromittálta magát a háború alatt, megszűnt az osztályközi béke és Franciaország munkássága tüntet éppúgy, amint Bécs munkássága is tüntet az Oroszországi és Magyarországi Tanácsköztársaság mellett. *(Tetszés és taps.)*

Olaszország helyzete hasonló Franciaországéhoz. Évi 3,75 milliárdnyi tőkejövedelmét már külföldi adósságainak majdnem másfélmilliárdnyi kamatja és a legszükségesebb rokkant stb. kiadások másfélmilliárdja körülbelül egy milliárdra redukálják. A fő hitelezőjük, akinek érdekében állana a tőkés rend fennmaradása, Amerika. Anglia lényegesen kevesebbet szenvedett a háborútól, mint a kontinentális államok. A tőkés rend jövedelmezősége azonban itt szintén a felére redukálódott. A profit éppen a fele a háború előtti profitnak. Helyzete

középen áll az európai kapitalista államok közt, ahol a kapitalizmus rendszere értelmét vesztette és Amerika közt, ahol ez idő szerint még erős. Amerika kapitalizmusa az, elvtársaim, amelyik a háborúban nem szenvedett, hanem óriási mértékben megerősödött, és ez elvtársaim, a pacifizmus, a wilsonizmus magyarázata. Ez az, elvtársaim, mellyel szemben nem szegezhetünk egyebet, mint a proletariátus osztályháborúját, forradalmi háborúját, ezzel a kapitalista, ezzel az imperialista pacifizmussal szemben, amely így akarja önmagát biztosítani. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Tisztelt elvtársak! A nemzetközi forradalom — ez lévén a mi nemzetközi politikánk alapja — felett is szemlét tartva, körülbelül nagyjában végeztünk is azzal, ami a mi nemzetközi politikánk szempontjából fontos. Minden alkalmat megragadunk arra, hogy megszerezzük azoknak a proletároknak a szövetségét, támogatását, akiknek velünk együtt érdekük a kapitalizmustól való megszabadulás. Nem akarunk, elvtársaim, mások rovására semmit elérni, de biztosítani akarjuk Magyarország proletariátusának a megélhetését *(Úgy van!)*, biztosítani akarjuk a mi diktatúránkat, biztosítani akarjuk azt a lehetőséget, hogy itt a szocializmust tovább építhessük. *(Úgy van! Úgy van!)* Ez a célja a mi nemzetközi politikánknak.

Politikánkban, tisztelt elvtársaim, amint jeleztem, az ellenforradalom és az ínség kérdése a centrális kérdések. Az ellenforradalomra, elvtársaim, azt mondom, hogy ez nem maradhatott el. Egész természetes kísérő jelensége a forradalomnak az ellenforradalom. Akik azt hitték, hogy itt meg fogjuk úszni ezt a proletárforradalmat anélkül, hogy a burzsoázia fel ne támadna ellenünk, azok csalódtak. Én jól emlékszem, elvtársak, arra, hogy itt, ezen a helyen felhívtam az elvtársak figyelmét arra: Vigyázat, mert a burzsoázia nem halott, a burzsoázia csak elájult a proletariátus ökölcsapása alatt. *(Úgy van! Úgy van!)* Tisztelt elvtársak! Még nincs okunk félreverni a harangokat, nincs okunk félreverni a harangokat ebben a kérdésben azért, mert csak rajtunk múlik, hogy az ellenforradalom ne okozzon túlságosan sok fejfájást nekünk, hogy az ellenforradalom ne járjon túlságosan nehéz következményekkel. Ma nekünk, elvtársaink, az ellenforradalommal végezni duplán kötelességünk. *(Úgy van!)* Duplán kötelességünk azért, mert ne csak magunkra gondoljunk, ittmaradtakra, ne csak azokra gondoljunk, akik

itt vannak a termelőmunkában, az igazgató munkában vesznek részt, a szocializmust organizáló munkában, hanem azokra is gondoljunk, elvtársaim, akik a fronton vannak. *(Felkiáltások! Ez az első! Hosszan tartó taps.)* Elvtársak! Biztosítani kell a mi hadseregünk hátát. Most, amikor a Forradalmi Kormányzótanács legutóbbi ülésében a vasutasok közt mutatkozó ellenforradalmi mozgalmakkal kapcsolatosan, amely ellenforradalmi mozgalmak tipikusan egy, a proletárdiktatúra ellenes sztrájkmozgalomban nyilvánultak meg — azok részéről, akik azelőtt a szájukat felnyitni nem merték a megelőző burzsoá kormányokkal szemben, ezekkel az ellenforradalmi mozgalmakkal kapcsolatosan a Forradalmi Kormányzótanács az ellenforradalom tűzfészkére, a Dunántúlra kimondta a statáriumot. *(Élénk helyeslés és taps. Felkiáltások: Itt is ki kell mondani!)*

Tisztelt elvtársak! Budapesten nincs szükség statáriumra, Budapesten nem kell még le sem csapni, Budapesten csak fel kell emelni a kezet, és máris megszűnik az ellenforradalom. Arra azonban, elvtársaim, hogy a Dunántúlon ne folyjék felesleges vér, szükséges volt a statárium, szükséges volt azért, mert a Dunántúlon ezt az ellenforradalmi mozgalmat, amely kezdett átterjedni a parasztság módosabb rétegeire, a parasztság burzsoá rétegeire is, ezt az ellenforradalmat csak a városi és falusi proletariátus egységes, erőskezű diktatúrája nyomhatja el. *(Úgy van!)* Elvtársak, akik azt hiszik, hogy ez az erős kéz, hogy a diktatúrának ez a következetes gyakorlása valami óriási kegyetlenség, azokat figyelmeztetem arra, hogy a demokráciában, amikor nem volt jogos a statárium fegyvere, amikor nem akartak a diktatúra módszereiről hallani, a demokrácia idején is fél Magyarországra, sőt több mint a felére kihirdették a statáriumot. *(Úgy van!)*

Elvtársaim, itt a mi uralmunkról, itt arról van szó, hogy a proletariátus uralmát védjük meg, hogy megteremtsük, megvédjük a lehetőségét annak, hogy egy kizsákmányolás mentes társadalom épülhessen fel. Ennek érdekében, elvtársaim, el kell nyomnunk mindenkit, aki egyszer a proletárdiktatúra ellen emeli fel a kezét. *(Úgy van! Viharos taps. Egy hang: Le azzal a burzsoáziával!)*

Tisztelt elvtársak! Azzal mi tisztában vagyunk — hogy erre a közbeszólásra válaszoljak —, hogy a diktatúrát nem szavakkal, hanem tettekkel kell gyakorolni. Tettekkel kell gyakorolnunk, de a tett éppen azt

jelenti, hogy többet tegyünk, mint amennyit hirdetjük, hogy teszünk. *(Úgy van!)* Ez azt jelenti, tisztelt elvtársak, hogy lehet erélyes és egyben okos politikát csinálni a diktatúra számára, és akkor, amikor én azt hangsúlyoztam, hogy a diktatúrának erélyes, következetes kezelése azért szükséges, hogy felesleges vérontást kerüljünk el, akkor itt rámutattam arra, hogy mi a diktatúra teljes és egyben okos politikája. Megelőzni, elvtársaim, megelőzni azt, hogy a proletariátus diktatúrájából bárminemű veszedelem származzék. Erre kell az erélyes, erre kell a tettekkel való diktatúra, erre kell következetes diktatúra. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

A harmadik kérdés, elvtársaim, az ínség kérdése. Az ínség nálunk is megteremtette azt az állapotot, ami volt Oroszországban egy időben, a harcot a kenyérért, a harcot a megélhetésért. Ne gondoljuk azonban, elvtársaim, hogy a mi állapotaink távolról is olyan sivárak, távolról is olyan sötétek volnának, mint aminők voltak Oroszországban az állapotok. Elvtársak, itt is a megelőzés politikáját folytattuk, félrevertük a harangokat, mielőtt még bekövetkezhetett volna reánk a sivár ínség. Én nem mondom azt, elvtársaim, hogy a budapesti proletariátus jól él, sőt ellenkezőleg, nagyon rosszul; rosszul élt már a háború alatt, kukoricakenyeret evett és ácsorgott. Azt is elismerem, hogy ma rosszabbul él, mint három hónappal ezelőtt. Mint mindenkor aratás idején, a krízist végig kell szenvedni. A forradalommal velejáró pénzválság, amely pénzválság minden forradalomnak kísérő jelensége volt, szintén azt eredményezte, hogy az ínség fokozódik. Ámde, tisztelt elvtársak, az is kétségtelen, hogy az ínséggel szemben éppúgy küzdenünk kell, éppúgy fel kell vennünk az osztályharcot, mint bármely más jelenségekkel szemben. És az ínséggel szemben való küzdelemnek is az osztályharc a módja. Az osztályharc úgyszólván általános panácea[84], általános gyógyítószer a mi szempontunkból. Az okokat vizsgálva, elvtársaim, meglátjuk az ok mélyén az ínséget is, mint az osztályviszonyoknak az eredőjét. Egészen kétségtelen dolog, hogy ezt a blokádon kívül, amelyet az antant csinált ellenünk, a parasztság módos elemeinek, a birtokos elemeknek, az ötven holdon felül való elemeknek — ha szabad ilyen mechanikus határt vonni — a városok elleni blokádja okozza. Ezekkel szemben én ismételten arra a szükségességre utalok, amelyre annyiszor és annyiszor figyelmeztettük, amelyben való közreműködésre annyiszor

kértük az elvtársakat. Ez pedig, elvtársaim, minél szorosabbra való vonása, minél szorosabbá való tétele a városi és falusi proletár elemek testvéri szövetségének. A Budapesti Munkástanácsnak, amely önkormányzattal rendelkezik, amely képviseli Budapest proletariátusát, szintén ki kell vennie ebből a részét. Minden vonalon lehetővé kell tennünk azt, hogy a falu és a város proletár elemei minél többet és többet érintkezzenek egymással *(Úgy van! Úgy van!)*, minél szorosabbra fűződjék közöttük az a testvéri kötelék, amely őket az együttes osztályharcra vonja össze. Mármost, elvtársaim, én azokról a kormányzói intézkedésekről, amelyek a pénzválság megoldása dolgában, az élelmezés dolgában részben megtétettek, részben pedig folyamatban vannak, itt most nem akarok beszélni, mert minden újságot olvasó ember tudja ezt. Tudjuk a kékpénz[85] dolgában, tudjuk az árucsere[86] dolgában tett intézkedést, én itt csak azt mondom, hogy a Munkástanácsnak, véleményem szerint, legkomolyabb feladata Budapestnek embertől való tehermentesítésével, Budapestnek élelmezési tehermentesítésével kapcsolatban az, hogy szervezze a proletariátus munka nélküli elemeit, hogy szervezze a proletariátus egy részének, proletármunkában részt nem vevő részének a faluba való vándorlását. Ezt szervezett formában csinálja meg, úgy, hogy a faluba bevigye az osztályharcot, a közé a differenciálatlan tömeg közé, amely eddigelé egységesen állott szemben a várossal, annak ellenére, hogy két rétege egymással éles osztályellentétben volt. Ez, véleményem szerint, egyik legfontosabb dolgunk az ínség dolgában. Mindenki a maga hatáskörében tegyen meg minden lehetőt ebben az irányban.

Most, elvtársaim, eme három legfontosabb problémának megvilágítása után körülbelül nem maradt más a számunkra, mint annak megállapítása, hogy minden, amit el akarunk érni, másként, mint a proletariátus osztályegységének legszilárdabbá tétele útján, nem érhető el. Azok a különböző vélemények, amelyek elhangzottak innen és onnan is, amelyek kis felületen mozgó, teljesen felszínes dolgokat érintenek, nem lehetnek veszedelmei a proletariátus egységének akkor, hogyha megegyezünk abban, hogy a diktatúra fennmaradásának semmiféle más módja nincsen, mint a diktatúrának következetes érvényesítése. *(Élénk taps.)*

Ismétlem, elvtársak, a diktatúra tekintélyt tételez fel. A diktatúra

nem anarchista, nem antiautoritatorikus eszköz, nem olyan, amely minden tekintélyt félrevet. A diktatúra azt jelenti, hogy a proletariátus a maga tekintélyét fegyvereinek erejével biztosítja a burzsoáziával szemben, a proletariátus a maga tekintélyét megóvja és megőrzi minden ellentétes érdekű osztállyal vagy réteggel szemben. *(Úgy van! Úgy van!)* Akkor, mikor csapataink a fronton diadalmasan mennek előre, amikor mindennap több és több jelét látjuk annak, hogy a nemzetközi proletárforradalom, amelyre ráépítettük a sorsunkat, amelyre ráalapoztuk a magunk jövendőjét, nem volt csalás, nem volt humbug, hanem egy objektív tényekből származó szükségszerűség, akkor csak arról van szó: kitartani, elvtársaim, mindaddig, míg a nemzetközi proletárforradalom segítségünkre siet. *(Hosszan tartó élénk helyeslés és taps.)*

A nemzetközi proletárforradalom nem maradhat el. Hogy azt bevárhassuk, hogy azt bevárhassa ez a proletariátus a hatalom egységében, erőteljesen, ennek a munkafegyelem mellett, amelyről itt részletesen nem akarok beszélni, a szilárd összetartás és a diktatúra következetes érvényesítése az előfeltétele. Ez az, amiben én a diktatúra követendő tennivalóit látom. *(Hosszan tartó, meg-megújuló élénk éljenzés és taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f.
A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei. 1919. június 7. 6—28. old.
MMTVD 6/A. köt. 674—677. old. *Kun Béla:* A Magyar Tanácsköztársaságról. 215—226. old.

BESZÉD KASSA FELSZABADULÁSI ÜNNEPSÉGÉN

1919. június 10

Tisztelt elvtársaim! Ugye, elvtársak, jó ez a proletárdiktatúra. Bár még bele se kóstoltatok, de meg fogjátok látni, milyen szép, milyen jó és milyen érthető ez a proletárdiktatúra a dolgozók szempontjából. Aki proletár, aki dolgozó, aki elnyomott volt, az meg sem értheti, hogyan is lehetett mást akarni, mint ezt a proletárdiktatúrát. *(Éljenzés.)* Ez egyszerű valami. Ezelőtt elnyomtak minket, a dolgozókat azért, hogy jólétben éljen a kisebbség és örökre biztosítsa az elnyomást, a kizsákmányolást. Most mi, a dolgozók, elnyomjuk ezt a kisebbséget, elnyomjuk őket nem azért, hogy örökre fenntartsuk az elnyomatást, hanem azért, hogy megsemmisítsük az elnyomást, a kizsákmányolást. *(Úgy van! Úgy van!)* Elnyomjuk őket, elnyomjuk a burzsoáziát, kisajátítjuk a kisajátítókat azért, hogy megteremthessük a szocializmust, a kommunizmust. *(Lelkes éljenzés.)*

Mi felszabadítottunk benneteket, kassai proletárok. *(Lelkes éljenzés.)* Felszabadított benneteket a vörös proletárhadsereg, megmutatva azt, hogy él a proletárszolidaritás. Nem azért jött ide a vörös proletárhadsereg, hogy új elnyomást teremtsen, mint ahogy azt teremtett a cseh imperialisták hadserege, hanem azért jött ide, hogy felszabadítsa a dolgozókat, tekintet nélkül arra, milyen nyelven beszélnek. Nekünk mindegy, hogy dolgozó proletártestvérünk minő nyelven beszél, nekünk csak egy ellenségünk van, a burzsoázia, akármilyen nyelven beszél is. *(Úgy van! Úgy van!)* Mi csak kétféle emberfajt ismerünk, proletárt és burzsoát, elnyomót és elnyomottat, kizsákmányolót és kizsákmányoltat. A most felszabadított tót proletároknak is mi vagyunk a felszabadítói. Felszabadítjuk őket, és békességgel, szeretettel fogjuk megvalósítani ennek a Tanácsköztársaságnak területén jelszavunkat, hogy: „Világ proletárjai, egyesüljetek!"

Rátok, kassai proletárok oly feladatok várnak, amiket könnyebben fogtok keresztülvinni, mint ahogy mi vittük keresztül az idegen imperialista hadseregek által nem járt területeken. Mi már tanultunk az

oroszországi proletárforradalom példájából, ti tanultatok a mi eddigi küzdelmeinkből. Egyet tanuljatok meg azonban mindenekelőtt:

A proletárdiktatúra nem egyének diktatúrája, hanem a munkásosztály diktatúrája.

Az a proletárdiktatúra, amely eltávoznék a tömegektől, az a munkástanács, amely nem állana legszorosabb összefüggésben a tömegekkel, nem állhatna meg egy pillanatig sem.

Nem sokáig leszünk egyedül! A nemzetközi proletárforradalom új és új osztagai sietnek segítségünkre. Azok a proletárok, akiket a cseh imperializmus fegyverrel kényszerített arra, hogy fegyverrel jöjjenek ellenünk, öntudatra fognak ébredni, és a fegyvert igazi ellenségeik: saját elnyomóik, a cseh burzsoázia ellen fogják fordítani. És akkor együtt azokkal, akik még ma ellenségekként állnak velünk szemben fogjuk előrevinni a nemzetközi proletárforradalmat, hogy megteremtsük a tanácsok nemzetközi köztársaságát. *(Dörgő taps.)* Ez a nemzetközi tanácsköztársaság, ez az új Internacionálé, a mi célunk, ezt éljenezzük forradalmi lelkesedéssel.

Vörös Ujság, 1919. június 11. A felszabadult Kassa ünnepe. Kun elvtárs beszéde. *Kun Béla:* A Magyar Tanácsköztársaságról. 227—228. old.

A PÁRTPROGRAM VITÁJA AZ ORSZÁGOS PÁRTGYŰLÉSEN

1919. június 12—13

Előadói beszéd

A gothai program bírálatáról Marx egy levelében azt mondja, hogy az igazi mozgalom egyetlen lépése többet ér egy tucatnyi programnál.[87] Azt a programtervezetet, amely az elvtársak előtt fekszik, azzal a tudattal ajánlom elfogadásra, hogy ez az igazi mozgalom előre való haladásában lesz pártunknak az irányítója. Röviden kívánom csupán megindokolni ezt a programtervezetet; hiszen azt hiszem, hogy ennek a tervezetnek minden egyes kérdése ebben a gyors és rapid mozgalomban, amely a diktatúra mögött áll, kellő mértékben megvilágításba kerül.

A programtervezetnek két része van, megfelelően az eddigi programok formájához. Az egyik része az elvi nyilatkozat, a másik része a forradalmi proletárpártnak akcióprogramja, cselekvési programja. Az elvi nyilatkozat három fontos elvet tartalmaz. Az egyik: a csatlakozás a III. Internacionáléhoz, a másik: annak a gazdasági és társadalmi fejlődési folyamatnak a megvilágítása, amely a proletariátus diktatúrájához vezetett, és végül a harmadik: a proletariátus diktatúrájának elvvé emelése programunkban, mint egyedüli útnak, amely a szocializmus megvalósításához vezet.

Eltérően a II. Internacionálé szervezetétől, a harmadik, a forradalmi, a kommunista proletár Internacionálé nem úgynevezett Reichsparteiokból, országos pártokból alakult, hanem mintegy reneszánszául az első proletár Internacionálénak, amely közvetlenül Marxnak és Engelsnek személyes vezetése alatt állott, a proletariátusnak egy egységes szervezete, amelynek a különböző országos pártok csupán szekciói, csupán osztályai, mint volt az az Internationale Arbeiterassoziation[88] idejében. Ennek az elvnek megfelelően ez a program szorosan annak a programnak alapján nyugszik — legfeljebb konkretizálva van —, amely programot mint az összes nemzetközi forradalmi munkáspártok akcióprogramját a III. Internacionálé első kongresszusa bocsátott ki.

Amiként nálunk Magyarországon a kettévált mozgalom a forradalmi cselekvésben és csakis a forradalmi cselekvésben egyesülhetett, úgy a munkásmozgalom nemzetköziségе is csupán nemzetközi forradalmi cselekvésben válhatik valóvá. Ez, elvtársaim, meg is történt. Azt látjuk, hogy azok a kisebbségek, amelyek a háború alatt mint elenyésző csekély, törpe kisebbségek voltak, szemben azokkal a pártokkal, amelyek vagy nyíltan az imperializmus szolgálatába szegődtek, vagy a Kautsky-féle „sem győzelem, sem béke" álláspontján, a pacifista álláspontón voltak a háborúval szemben, és amelyeknek a csak pacifista álláspontban és az akció nélküli várakozásban merült ki az életük, azok a kisebbségek, amelyek az úgynevezett vereségvárás álláspontján voltak, amelyek a saját imperialistáik vereségétől várták a háború befejezését és ezzel a proletárforradalmak órájának megnyílását — ezek a pártok mindinkább és inkább duzzadnak, mindinkább és inkább naggyá lesznek.

Az olasz párt volt akkor az egyedüli — eltekintve az akkor befolyás nélküli és emigránsokból álló bolseviki párttól —, amely nyíltan ellene fordult a háborúnak, úgyhogy a saját imperialistáinak vereségére dolgozott egész nyíltan és egyenesen. A többi pártok java részének többsége vagy scheidemannista vagy kautskyánus volt, amely irányzat — tudjuk — a sem győzelem, sem vereség álláspontjára helyezkedve, nem mozdította eléggé elő a proletárforradalmat, azért, mert nem dolgozott eléggé nyíltan és elég erővel, elég energiával saját imperialistáinak veresége érdekében. Azóta a francia proletariátusnál a Loriot-féle irányzat[89], amely Bernbe szintén csak informálódás céljából ment el inkább, ma a 750 renaudelista és longuet-ista[90] szavazattal szemben majdnem 350 szavazattal rendelkezik. Azóta mindjobban és jobban duzzadnak a különböző kommunista, szocialista pártok, amelyek a III. Internacionálé álláspontján állanak, amelyek a proletariátus diktatúrájától, a szociális forradalom most bekövetkezett érájától várják a szocializmusnak mint a kommunizmus első stádiumának felépítési lehetőségét. Ennyit a III. Internacionáléra vonatkozólag.

A programtervezetnek elvi nyilatkozata ezenkívül magában foglalja az imperializmus értékelését. Az imperializmus értékelése volt az a vitás probléma, amely elválasztotta egymástól a munkásmozgalom különböző pártjait. A felszínen ez úgy jelentkezett, mint állásfoglalás a

háborúval szemben. A dolgok struktúrája azonban itt rejtőzött az imperializmus értékelésében. A marxizmus egyik irányzata azt tartotta, hogy az imperializmus egy kapitalista klikknek még ennek a klikknek szempontjából is rossz politikája, olyan politika, amelyet meg lehet akasztani, olyan politika, amelyet meg lehet változtatni, és amelytől van visszatérés a kapitalizmus előbbi fejlődési szakaszához: a szabad versenyen alapuló kapitalizmushoz. Az a politika volt ez, amely azt várta, hogy a kapitalista államok közti megegyezés lehetségessé teszi a lefegyverzést, lehetségessé teszi a világháború elkerülését, lehetségessé teszi azt, hogy a gyarmatpolitika megszüntethető legyen. Ez az irányzat, amely lehet igen becsületes, mindenesetre a marxizmustól való eltérést jelentette; azért, mert a gazdasági struktúrában való változásokat nem a marxizmus szemüvegén keresztül nézte, és amennyiben meg is látta, mint például Hilferding, ezeknek a gazdasági változásoknak óriási jelentőségét, de az imperializmus szociális tartalmát nem látta meg, nem vonta le annak politikai konzekvenciáit.

Ezzel szemben, éppen Hilferding kutatásaira alapítva, a másik irányzat levonta az imperialista fejlődés gazdasági és politikai konzekvenciáit is. Az imperializmust annak tekintette, ami tényleg: a kapitalizmus egy újabb, egy külön fejlődési szakaszának, a túlérett, tehát a szocializmusra való átalakulásra megérett kapitalizmusnak.

A különböző országok kapitalista fejlődése különböző fokokon álló lehetett. De egész kétségtelen az, hogy az imperializmus körülbelül öt olyan új jelenséget vetett felszínre, amelynek alapján határozottan megállapítható az, hogy a kapitalizmus egy külön, egy új, egy utolsó fejlődési stádiumba érkezett. Ezeket a kritériumokat foglalja össze a programtervezet elvi nyilatkozata. Megállapítja azt, hogy a termelés és a tőke kevés kezekben való összpontosulása már oly magas fokig fejlődött, hogy elérte az egyedáruságot, a monopóliumot, úgyhogy néhány ilyen monopóliumnak döntő szava van a világ gazdasági életében. Megállapítja azt, hogy a bankokban felhalmozódott tőkék egybekapcsolódása az ipari és forgalmi vállalatokba fektetett tőkével létrehozta az úgynevezett finánccoligarchiát és a finánccoligarchiának uralmát az egész gazdasági élet felett. Harmadik jelensége, harmadik döntő kritériuma ennek az új kapitalisztikus fejlődési állapotnak a tőkekivitel, a tőkének exportja volt, amely hasonlóan az árukivitelhez, nagy

szerepet játszott a világgazdaságban. Negyedszer, a tőkések nemzetközi egyesülései avégből, hogy a világot egymás között felosztva, az árupiacon egyedáruságot, monopóliumot biztosítsanak maguknak. Végül az egész földterület felosztása, amely bekövetkezett, és amely szükségszerűvé tette azt, hogy a világháború, mint törekvés a világ új felosztására, kitörjön.

Az imperializmusnak ez a konzekvenciája, a világháború, ismét egy új, egy további alszakaszt teremtett az imperialista kapitalizmus fejlődésének történetében. Ez a kapitalizmus teljes csődjének bekövetkezését jelenti. A kapitalista termelési rendnek termelési motívuma tudvalevőleg a profit, a haszon iránti törekvés. Nem a szükségletek kielégítése a vágya, a motívuma a kapitalista termelésnek, hanem a profit után való hajsza. Minthogy egyrészről a világháború, az imperialista háború teljesen tönkretette a kapitalista termelést, a termelés eszközeit, másrészről a háború befejezése folytán beállott schleppende krise, húzódó válság lehetetlenné teszi azoknak a profitoknak megszerzését, amelyekhez azelőtt hozzájutott a kapitalizmus, és minthogy a háború folytán felgyűlt fiktív tőke, amely hadikölcsönökben van elhelyezve, olyan mértékű kamatozást követel, hogy nemcsak a tőkejövedelmet emészti fel, de szükségessé teszi egyes országokban a munkajövedelem négyötöd részének is a háborús költségek részére való lefoglalását, elkobzását: a kapitalista termelés lehetetlenné válik. Egészen kétségtelen az, hogy azok, akik annak idején a marxizmusnak különböző tételeit, többek között az úgynevezett elnyomorodási elméletet kifogásolták, nagyban csalódtak, állításaik, tételeik hamisaknak bizonyultak, mert még a marxizmusnak elnyomorodási elmélete, még ez a legtöbbet támadott elmélet is valónak bizonyult, úgyhogy csupán az elnyomorodási állapoton, egy áruhiányban szenvedő társadalmon, egy csökkent termelési lehetőségekkel rendelkező társadalmi állapoton keresztül juthatunk el a szocializmushoz.

Azokat a csökkent lehetőségeket, amelyeket nekünk a kapitalista termelési rend tönkremenetele biztosít a termelési erők továbbfejlesztése tekintetében, az erőszak, a proletárállam erőszaka pótolja. Hogy konkrét példát mondjak, egészen kétségtelen például, hogy a magyarországi kapitalizmus nem annyira koncentrált, az üzemek nem annyira centralizáltak, mint az angol vagy amerikai iparban. Ebből a szem-

pontból objektíve a szocializmus gazdasági előfeltételei kisebb mértékben érettek, mint Angliában, ámde az állami erőszak, a proletárállam erőszaka, mely tulajdonképpen fordította a burzsoá állam erőszakának, az erőszakos beavatkozásnak a termelési rendbe, a termelési organizációba: ezt a kisebb mértékű gazdasági érettséget feltétlenül pótolja. Ma az állam erőszakszervezete révén megcsinálhatjuk egy-két esztendő alatt azt, amit huszonöt esztendő kapitalista fejlődése nem bírt megcsinálni a kapitalizmus éretlenebb volta miatt. Koncentrálhatjuk az üzemeket olyan mértékben, mint amilyen mértékben az amerikai tőkeegyesülések révén sem volt koncentrálható. Mesterségesen, a proletárállam erőszaka révén elérhetjük a diktatúrának általam rövidre remélt időszaka alatt azt, amit ötven esztendő kapitalista fejlődése alatt nem értünk el.

Ugyanúgy vagyunk az ideológiai tényezőkkel is. Egészen kétségtelen, hogy a magyarországi ipari és földműves proletariátus gross-jának, nagyjának, nagy tömegeinek szocialista ideológiái nem olyan érettek, mint aminő érettség szükséges ahhoz, hogy a szocializmusban, magának a kommunizmusnak első stádiumában az együttélési készség biztosítható legyen. Ámde a diktatúrának szerepe az ideológiai fejlődésben épp az, mint aminő a gazdasági fejlődésben. Szemben azzal, hogy a burzsoá állam egész szellemi erőszakszervezete, de maga a fizikai erőszakszervezet is mind azt szolgálja, hogy ne bírjunk haladni, ne bírjunk fejlődni a szocializmus irányában, a diktatúra fizikai és szellemi erőszakszervezete mind a szocializmushoz való ideológiai érettséget, a szocializmusra való nevelést szolgálja. Ezt jelenti a szocializmus állami propagandája, szemben az antiszocialista állami propagandával, amely minden burzsoá államnak elengedhetetlen jelensége volt. Itt van, elvtársaim, a diktatúra indoklása. Arról nem beszélek most, hogy a demokrácia, amelyet általában neveztek demokráciának, holott osztálydemokrácia volt, burzsoá osztálydemokrácia, erre a szerepre, ennek a feladatnak megoldására nem alkalmas. Ezt én lezárt kérdésnek tekintem. Az egyesülés pillanatában, akkor, amikor becsülettel odaállunk valamennyien a proletariátus diktatúrája mellé, akkor, amikor kimondottuk, hogy innét pedig visszafelé a kapitalizmushoz nem vezet út *(Úgy van! Úgy van!)*, innét pedig oda, ahol újból a kapitalizmus terem, nem fogunk menni, akkor leszámoltunk egyszer s

mindenkorra azokkal az előítéletekkel, azokkal a marxizmust kicsavaró tanításokkal, amelyek azt hirdetik, hogy a demokrácián, a burzsoá demokrácián keresztül fel lehet építeni a szocialista proletárdemokráciát. *(Úgy van! Úgy van!)*

Én épp ezért az elvi indokolást nagyon rövidre fogom. Egy pár gyakorlati kérdésről beszélek még, minekutána utoljára hagyom a párt elnevezésének kérdését. A politikai téren mi a diktatúra eszközeinek következetes gyakorlását követeljük. Megfosztjuk a burzsoáziát attól a lehetőségtől, hogy az erőszakot állítsa szembe újból a proletariátussal, megfosztjuk attól a lehetőségtől, hogy újból fizikai és szellemi erőszakszervezetet teremthessen a maga számára, hogy a kapitalizmust visszaállítva, a szocialista fejlődést megakassza. Ez a lényege a proletárdiktatúrának. Elnyomó szervezet ez is, éppúgy mint a burzsoá államforma, de céljaiban különbözik, amennyiben az elnyomó szervezet nem az elnyomást, nem a hatalom konzerválását szolgálja, hanem az elnyomás megszüntetésére és minden hatalom megszüntetésére törekszik. Ez a diktatúra lényege. Ez jut kifejezésre azokban a politikai követelésekben, amelyek a programban tartalmaztatnak. Minden jog a dolgozóké. Ez a látszólag homályos és bizonyos, hogy nem túlságosan marxista precizitású kifejezés azt jelenti csupán, hogy a proletariátus osztálya nem választható el olyan éles határvonallal, mint aminő éles határvonalak, mondjuk, a geometriában vannak. Éppen a marxista dialektika tanítása az, hogy nincsenek elválasztó pontok, nincsenek elválasztó vonalak, nem tudjuk pontosan megállapítani azt, hogy hol kezdődik egyes osztályoknál a proletár, hol kezdődik a burzsoá, viszont azonban biztosítani kell ennek ellenére is az igazi, a törzsproletariátus vezető szerepét a proletárállamban. *(Élénk helyeslés és taps.)*

Én nem értek egyet azokkal az elvtársakkal, akik azt mondják, hogy a proletariátus diktatúrája éppúgy, mint az eddigi összes diktatúrák, a kisebbség diktatúrája. Én csak azt mondom, hogy a proletariátus diktatúrájának gyakorlása tényleg egy aktív kisebbség kezében van, de ez az aktív kisebbség viszi, vezeti magával a proletariátusnak, a dolgozóknak összes passzív tömegeit. *(Úgy van! Úgy van!)* Ez az, amit mi a munkásmozgalomban mindenütt tapasztalunk, tapasztaltunk a legkisebb sztrájkmozgalmakban, tapasztaltunk az egész szakszervezeti és pártmozgalmakban, hogy egy áldozatkész, öntudatos kisebbség vitte

előre azokat a passzív, úgynevezett indifferens, kevésbé öntudatos tömegeket, amelyek kitették a kapitalista fejlődés folyamán a proletariátus tömegeit. Ez az aktív kisebbség mind szélesebb és szélesebb lesz. Csak tekintsünk végig a szakszervezeti és pártmozgalom, az egész munkásmozgalom fejlődésén. Gondoljunk vissza azokra az időkre, amikor — amiként a kommunista manifesztum mondja — az egyes munkás küzdött az egyes munkaadókkal, egész addig, amíg a nemzetközi munkásmozgalomban egy igen erős kisebbség vitte magával a már relatíve folyton süllyedő és süllyedő passzív többséget. Ez az, amit feltétlenül figyelembe kell venni ennek a kérdésnek tárgyalásánál.

A másik kérdés az a diktatúrának — hogy úgy mondjam — tartalmára és tartamára vonatkozik. Határozottan kifejezésre kell juttatnunk a programban azt, hogy a diktatúra átmeneti jellegű, úgy amiként azt Marx tanította, átmenet a kapitalizmusból a szocializmusra, mint a kommunizmus első stádiumára, úgy amiként azt Marx a gothai program bírálatában[91] állította. Ez átmeneti idő alatt a diktatúra konzekvens, határozott kezelése és ennek a határozott kezelésnek minden eszközzel való előmozdítása a forradalmi munkáspárt feladata. A diktatúra — ismétlem — a tekintélyelven alapszik, a diktatúrának tekintélyre van szüksége, mint ahogy nemcsak a diktatúrában, de egy szakszervezeti demokráciában vagy egy pártdemokráciában is szükség volt mindenkor a tekintélyre. Annál inkább szükség van, elvtársaim, erre a tekintélyre akkor, amikor nem egy homogén, nem egy ugyanazon osztályhoz tartozó tömeggel szemben gyakoroltatik a tekintély, hanem ellenséges, ellentétes érdekű burzsoá tömeggel szemben. Minden ingadozás, a diktatúrának minden gyönge kézzel való kezelése azt jelenti, hogy a diktatúra tekintélye csökkent, a diktatúra tekintélyének csökkenése pedig a proletariátus részéről felesleges véráldozatot jelent. *(Úgy van! Úgy van!)* Azt jelenti, hogy a csökkent tekintélyű diktatúrával szemben csökken a kívülről ráerőszakolt fegyelem a burzsoáziában, csökken a félelem a burzsoáziában, és így könnyebben támad fel velünk szemben az ellenforradalom. *(Úgy van! Úgy van!)* Aki azt akarja, amit én is akarok és amit sokan akarunk, hogy ez a forradalom ne legyen véres, hogy ennek a forradalomnak minél kisebb véráldozata legyen, hogy — én ugyan nem ismerek el osztályközi erkölcsöket, osztályközi humanitást, de ha már erről beszélünk, miként a humanitá-

rius emberek szokták mondani — minél humánusabb legyen, akkor arra kell törekedni, hogy a diktatúra minél szilárdabban, minél erősebb kézben gyakoroltassék. *(Úgy van!)* Csak így kerülhető el, elvtársaim, az, hogy proletárvér omoljék. De hisz a buzsoáziának is ez az érdeke, mert a burzsoának is akkor jó, hogyha nincs neki módja feltámadni a proletariátus mindeneket letörő diktatúrája ellen. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Politikai követeléseinknél a bürokrácia kérdése az egyik legfontosabb és legfájóbb pont. Elvtársak, a bürokrácia a burzsoá államnak volt részben fizikai, részben szellemi erőszakeszköze. Ha mi a Tanácsköztársaság eddigi rövid élettartama alatt a burzsoá állam bürokráciáját tönkre tudtuk volna tenni, akkor a programunkban, a bürokráciára vonatkozó követelés a régi bürokráciára vonatkoztatva, már el is avult volna. Így ellenben nekünk a bürokráciának kétféle fajtája ellen kell küzdeni, a régi és az új bürokrácia ellen. *(Élénk helyeslés.)* A régi bürokrácia rudimentuma, csökevénye a burzsoá államnak. Veszedelmes azért, mert a bürokráciának, amely a burzsoá állam idején el volt foglalva, ma semmi egyéb tennivalója nincs a legtöbb intézmény keretében, mint az ellenforradalom felett gondolkozni. *(Úgy van! Úgy van!)* Ez az, ami nagyon komoly veszedelme a proletárdiktatúrának, a magyarországi forradalmi munkásosztálynak. Ezt a bürokráciát meg kell szüntetni. Ne tévessze senki össze, elvtársak, mindig hangsúlyozni kell azt, hogy nem szabad összetéveszteni az intelligenciának a proletárállam szolgálatába való állítását a bürokrácia elleni küzdelemmel.

Az intelligencia, ami valóban intelligencia, a szaktudás nem nélkülözhető a proletárállam szempontjából. Ne csaljuk magunkat, az a proletariátus, amely ma uralmon van, a kapitalizmus idején nevelődött mint az elnyomott osztály egyik tagja, amely a burzsoá államtól jóformán semmi nevelést nem kapott, mert amit kapott, azt a munkásosztály üldözött szervezeteiben kapta. Egészen kétségtelen, hogy mi nem tudjuk és mi nem is akarjuk nélkülözni a szaktudást. Ellenben azt, hogy külön réteg emelkedjék a proletariátus felett, amely külön réteg, ha a proletariátus nevében is, de attól függetlenül gyakorolja a hatalmat, meg nem tűrhető. *(Úgy van!)* A proletariátus diktatúrája, mint sokszor hangsúlyoztuk, proletárdemokráciát jelent, egy olyan osztálydemokráciát, amely minden bürokrata rétegnek a proletárság fölé való

emelkedését meg kell hogy akassza, lehetetlenné kell hogy tegye. Nem szabad engednünk, hogy a hivatalok örökkévalókká és örökletesekké váljanak, nem szabad megengedni azt, hogy a hivatalok révén egyeseknek kiváltságok jussanak. Megfizetni becsülettel, de semmi kiváltságot nem tűrni, ezt jelenti a bürokrácia megszüntetése. *(Élénk helyeslés.)*

Ez, elvtársaim, egyként vonatkozik a régi és új bürokráciára. A régi bürokráciával könnyebben fogunk végezni, ha a diktatúrát erős kézzel gyakoroljuk. A veszedelem az új bürokrácia. *(Úgy van!)* Én az új bürokráciában csupa veszedelmet látok. *(Úgy van!)* Látom azt, hogy a szocializmusra való átmenet, a diktatúra megszüntetése fog majdan nehézségekbe ütközni, ha nem tudjuk megcsinálni azt, hogy ne legyen külön réteg, amely a hatalmat önállóan gyakorolja. *(Úgy van! Úgy van!)* Én ez ellen nem ma küzdök először. Oroszországban kezdtük el néhányan a küzdelmet, már akkor a szovjetköztársaság kezdetén, jóformán az új bürokrácia kialakulása ellen, és sikerült is ott már elérni azt, hogy a gyár és a hivatalok között egészséges anyagcsere, egészséges fluktuáció van. A hivatalnokká lett munkás, aki munkatárs a különböző szovjet intézményekben, tag a különböző tanácsokban, visszatér onnan a gyárba, és így állandó körforgás áll fenn. A hivatalnok — nincs még ez az állapot, de efelé haladunk — soha nem távozhat el a gyártól, a műhelytől, a proletár tömegektől, amelyekkel való állandó kontaktusa az egyes-egyedüli biztosítéka annak, hogy a bürokrácia kiküszöböltessék. *(Úgy van! Úgy van!)*

Elvtársaim! Az a követelés, amelyet a programtervezet tartalmaz, hogy a megválasztottak javadalmazása nem lehet magasabb a tanult munkásokénál, ugyanezt jelenti. Igaz ugyan, hogy a kapitalizmus idején is volt már munkás, akinek jobb javadalmazása volt, például egy vasesztergályosnak, mint valami kisebb vagy középtisztviselőnek, de kétségtelen dolog az, hogy az állami termelési és bankbürokrácia a fizetése révén is kiváltságolt volt. Olyan magas fizetésekben részesült, hogy feltétlenül a kapitalista osztálynak lett függvénye, a kapitalista osztály akaratának végrehajtója, akkor is, ha egyébként maga tőkével nem rendelkezett. Az a követelmény, hogy a specialisták kivételével senkinek fizetése ne lehessen magasabb, mint egy tanult munkás átlagos fizetése, amit a párizsi kommün valósított meg először, ez a marxista követelés szintén garancia arra, hogy a bürokráciát lehetetlenné

fogjuk tudni tenni, amit meg is kell tennünk, ha azt akarjuk, hogy tényleg ez a harc legyen a végső, hogy a diktatúráról a szocializmusra való átmenet végleges, sima és békés legyen, hogy a munkásosztály a maga akaratát minden erőszak szembeállítása nélkül gyakorolhassa és hajthassa végre.

Katonai téren, elvtársaim, némelyek előtt furcsának tetszik, hogy követeléseket állítunk fel, holott mi pacifisták és minden háborúnak ellenségei volnánk. Ez valóban furcsa is, különösen akkor, ha arra gondolunk, hogy sokak előtt a pacifizmus kurzusa még nemrégiben magasan állott. A pacifizmus kurzusa azonban nagyon lehanyatlott, és emelkedett: nem az imperialista háborúnak, hanem a forradalmi osztályháborúnak a kurzusa. Egészen kétségtelen, hogy mindaddig, míg a nemzetközi proletárforradalom tovább nem terjed — amiről e program alkalmából nem akarok beszélni, mert hisz lesz még alkalmam rövidesen erről a kérdésről beszélni —, mindaddig, míg a nemzetközi forradalom egész Európát át nem alakította, a katonai erőket nem nélkülözhetjük, azért, mert a burzsoázia folytatja osztályharcát velünk szemben, és nekünk is folytatnunk kell osztályharcunkat a burzsoáziával szemben. *(Helyeslés.)* A különbség csupán az, hogy azelőtt mi állottunk fegyvertelenül, kitárt mellel a fegyveres burzsoáziával és a burzsoá fegyveres erőszakával szemben, ma pedig a saját lefegyverzett burzsoáziánkkal szemben állunk fegyveres kézzel, és fegyverekkel állunk a felfegyverzett imperialista burzsoázia zsoldosai ellen. Ez az, ami a Vörös Hadseregre vonatkozó követelésünket illeti.

A hadsereg tulajdonképpen a felfegyverzett proletariátus, amely őrt áll a forradalom vívmányai mellett. Osztályhadsereg, amennyiben nem szolgáltatjuk ki fegyvereinket a burzsoáziának, hogy azokat ellenünk használhassa fel. A hadsereg osztályjellegét meg kell őriznünk azért, mert a burzsoázia minden felfegyverzése a forradalom veszedelme. Nem azt jelenti ez, hogy mi csak a városi, az ipari proletariátusra akarjuk korlátozni a felfegyverzést. Ostobaság volna, hogy csupán ezt az elitjét szolgáltassuk ki esetleg a halálnak. *(Helyeslés.)* Be kell vonnunk mindazokat a rétegeket, amelyek proletáregzisztenciák, úgy az iparból, mint a mezőgazdaságból, hogy minél inkább kíméljük azokat az elemeket, amelyek a termelő- és szervező munkában a legértékesebbek. *(Helyeslés.)*

Én, elvtársaim, itt ragadom meg az alkalmat arra, hogy kimondjam azt, hogy ezt tartom az utolsó esetnek arra, hogy csupa tiszta szocialista zászlóaljakat, tiszta munkásezredeket csináljunk. *(Helyeslés.)* Ennek, elvtársaim, lejárt az ideje. Ez kellett akkor, amikor nem volt másban bizalmunk, mint csupán a proletariátus elitjében. Ennek véget kell vetnünk azzal, hogy el kell osztanunk az öntudatos proletárságot olyan proletárok közé, akik az öntudat alacsonyabb fokán állanak. Meg kell kímélnünk ezeket a proletárokat, mihelyt ennek ideje elkövetkezik, és ez az időpont hamarosan el fog következni. *(Helyeslés.)*

A harmadik pont nemzetiségi téren való követeléseinket tartalmazza. A burzsoázia osztályuralmának megszüntetésével megszűnt a nemzetiségi elnyomás is.[92] Ez a kommunista manifesztumnak egyik legközkeletűbb ténye. Sok beszélni valóm erről nincsen.

Ez az állam, amely klasszikus országa volt a nemzetiségi elnyomatásnak, ma föderatív proletárköztársasággá alakult.[93] Erről nekünk nem is volna mit beszélnünk, csupán egyet kell megjegyeznünk.

Minthogy nemzetileg nem volt elnyomva a magyar nyelven beszélő proletariátus, amely többségét alkotja a Tanácsköztársaságnak, ennélfogva reánk az a feladat vár, hogy elfelejtessük a különböző más nemzetekhez tartozó elvtársainkkal, proletártársainkkal az eddigi nemzeti elnyomatást. Azoknak a nemzetiségi uszítóknak, akik szívesen identifikálták a magyar nyelven beszélő proletariátust a magyar nyelven beszélő burzsoáziával, kezéből ki kell ütnünk minden fegyvert. Mivel tehát a magyar proletariátus nemzetileg nem volt elnyomva mint az ország többi nemzetéhez tartozó proletárok, ezért ezekkel különösen tapintatosan kell bánni, nehogy nemzeti érzékenységüket megbántsuk. Egyébként mint a föderatív köztársaság hívei, az egymással szövetséges tanácsköztársaságok rendszerére törekszünk a legteljesebb nemzeti és kulturális autonómiának, önkormányzatnak és függetlenségnek biztosításával. *(Nagy tetszés és taps.)*

Az oktatás kérdéséről szintén keveset akarok beszélni. Hiszen politikai téren kifejtett követeléseinkkel kapcsolatban elmondottam, hogy a proletárdiktatúra egyrészről egy, a termelést erőszakkal tenyésztő és fejlesztő intézmény, de másrészről a proletárdiktatúrának egy, a szocializmusra nevelő intézetnek kell lennie, és az iskolát a szocializmusra való nevelés szolgálatába kell állítani. Ezen a téren ez a mi programunk.

Gazdasági téren, elvtársaim, szintén ismerik az elvtársak követeléseinket. Ezekből különösen azt hangsúlyozom, hogy az üzemi és gazdasági koncentrációt, továbbá a pénzügyi ellenőrzést kell sürgősen megvalósítani. A szocialista pártnak kell vezetnie ezen a téren. Ennek a forradalmi munkáspártnak feladata, hogy tagjai révén különböző kormányzati szervekben ilyen irányban erős nyomást gyakoroljon. A szocialista párt tagjai, a kommunisták és öntudatos szocialisták kell hogy legyenek azok, akik minden vonalon véget vetnek annak, ami a forradalom első stádiumában szükségszerűen keletkezett, véget vessenek annak a pénzügyi anarchiának, amely, mint tegnap a munkástanács ülésén is elmondottam, abban nyilvánul, hogy nagyon sok helyen a Krisztus palástját is ellopják.

Ez az, amit itt a kongresszuson fel akarok vetni, ez az, amit az elvtársak, különösen a vidékiek vigyenek haza azzal, hogy ebben az irányban közvéleményt kell teremteni, mert nem szabad egy új gazdasági és pénzügyi anarchiának helyet adni.

Az agrárkérdés, programunk utolsó előtti pontja egyik centrális kérdésünk. Hogy sok nincs bent a programban róla, az egészen természetes. Ez egy olyan kérdés, ahol még bizonyos tapogatózás van. Ezt elismerem. Nekünk, elvtársaim, az agrárkérdés megoldása tekintetében okunk van óriási büszkeségre, olyan büszkeségre, aminőre sehol a világon nem volt még ok és alkalom.

Meg tudtuk oldani szerencsés körülmények folytán azt, hogy nálunk a mezőgazdaságban a társas termelés nem utópia, hanem a mezőgazdasági terület egy jó része társas művelés alá került.

Az e téren felvetődött sok különböző probléma közül a termelőszövetkezetek államosítása az, amit többen kívánnak. Én ezzel szemben azon az álláspontón voltam, hogy mindaddig, amíg a termelőszövetkezetek révén meg nem kedveltetjük a parasztság kisgazda elemeivel a társas termelést, amíg az osztály-árpolitika révén, a mezőgazdaság proletár elemeinek kedvezményezése útján szorosan mellénk állítása révén nem tudjuk a kisgazdák közé bevinni a társas termelés szükségességét, addig maradjunk meg a termelőszövetkezeti rendszer mellett, és csak azután vezessük be a tiszta szovjetgazdálkodást. *(Helyeslés.)*

Elvtársak! A fejlődés dialektikus menete nem jelenti azt, hogy átugorhatunk egyes fejlődési fázisokat, csak azt jelenti, hogy okosan,

marxista szemüvegen ítélve meg az eseményeket, forradalmi energiával dolgozva megrövidíthetjük nagymértékben a fejlődés egyes etapjait. Így vagyunk ezzel a mezőgazdaságban is.

A mezőgazdaság reánk nézve azért jelent egy olyan nagy fontosságú kérdést, mert a proletariátus öntudatlan elemei elsősorban a mezőgazdasági népességből rekrutálódnak. A mezőgazdasági proletariátussal szemben nekünk minden eszközzel biztosítanunk kell az ipari proletariátus vezető szerepét.

Felhasználom a mai alkalmat arra, hogy a „Világszabadság"-nak egynéhány cikkével szemben polemizáljak. A „Világszabadság" egy új Monroe-elvet[94] állít fel avval, hogy a földmunkások szövetkezete a földmunkásoké. Olyan volna ez, mintha azt mondanók, hogy a vegyészeti munkások szövetkezete csak a vegyészeti munkásoké, és abba a szakszervezeti tanácsnak semmi beleszólása nincsen. Ha mi osztályegységet akarunk, akkor nem elzárkózást kell teremteni a különböző szervezetek között, hanem igen szoros összekapcsolódást. Különösen fontos ez a mezőgazdasági proletariátusra vonatkozólag. *(Nagy tetszés és taps.)*

Ma, elvtársaim, megmondom őszintén, frázis a mezőgazdasági és ipari proletariátus testvérszövetsége. Nem akarok itt rátérni ennek okaira. Sok mindenféle oka van: a rossz agitáció, helytelen módszerek alkalmazása stb. *(Úgy van!)*, ami megakasztotta munkánkat ebben a tekintetben. De ezt a munkát úgy megcsinálni, hogy egy Monroe-elvet mondjunk ki a földmunkásságra vonatkozólag, hogy földmunkásoknak csak földmunkás agitálhat, és földmunkások csak földmunkással állanak szóba, és nem állnak szóba az ipari proletariátussal, szerencsétlenség volna a szocializmus és kommunizmus fejlődésére. *(Helyeslés.)*

Tisztelt elvtársak! Meg vagyok győződve róla, hogy azok a munkások, akiknek a munkásmozgalomban tapasztalataik vannak, akik ismerik a munkát, és akiknek valami kis gyökerük van a faluban — hiszen a magyarországi ipari proletariátus nagyon fiatal múltra tekinthet vissza, alig egy pár generációra —, meg fogják tudni találni az utat arra, hogy megteremtsék valójában az ipari és mezőgazdasági proletariátusnak ezt az elengedhetetlen testvéri szövetségét. *(Helyeslés.)* Végül itt van a munkásvédelem követelése. Az idő rövid volt. Két és fél hónap alatt mindent nem lehetett megvalósítani azokból, amik az át-

meneti programban munkásvédelmi követelések voltak a különböző munkáspártoknál.

Az aggkori és rokkantbiztosítás kérdése megoldásra vár, megoldásra vár az ipari higiénia terén egy egész sereg kérdés. Ez az áruszegény és anyagszegény társadalom olyan, hogy nem tudjuk máról holnapra átalakítani a gyárakat, úgyhogy marad még követelés, marad még kérdés, amelyek azonban elméleti jellegűek. A proletariátus ugyanis a maga gazdája lévén, azt csinálja meg, amit meg tud csinálni. Mindent megcsinálunk, amit megcsinálni tudunk a munkásvédelem terén, különösen a higiénia terén, és ez legelsőrendű feladat.

Itt azonban megpendítek egy másik követelményt is, ugyanis a nyolcórai munkaidő leszállításának kérdését. Lehetnek olyanok, akik erre azt mondják, hogy túl korai a követelés beállítása, de úgy beállítva, amint itt van, ezt nem lehet mondani. Itt egy sajtóhiba van — nem termékenységről van szó, a termelőerők fejlődéséről van szó. A produktivitás növekedésével a munkaidőt fokozatosan csökkentjük, ez nem jelenti megfelelő munkafegyelem mellett a produktivitásnak a csökkenését. Ennek azonban első feltétele az, hogy munkafegyelmet teremtsünk. *(Igaz! Úgy van!)*

A Tanácsköztársaság különböző intézményei ma, amikor a proletár még ahhoz van szoktatva, hogy ő a hivatalban nem azt látja, aminek a hivatalnak tényleg lennie kellene, amikor a hivatalban még idegent lát, mert a rendőrkapitányhoz és az iparhatósági biztoshoz van szoktatva, ma, amikor a Tanácsköztársaság különböző szervei még csak átmenetfélben levő állapotban voltak, a proletár tömegek, hogy úgy mondjam, nem voltak organizálva, nem voltak széles szociális alapokra fektetve, amikor a termelési organizáció még fiatal volt, mondom, ma a Tanácsköztársaság különböző intézményei még olyanok, hogy tényleg a munkafegyelem nem volt olyan, mint amilyennek lennie kellett volna. A munkafegyelem csökkent már a kapitalizmus dezorganizálódása idején, a munkafegyelmet nem is lehetett megcsinálni eddig, mert a munkafegyelemnek vannak objektív feltételei, objektív feltétel elsősorban a termelés szervezett volta, az ily tönkrement üzemekben pedig nem lehetett még elsőrendű munkafegyelmet teremteni, ahol maga az üzemi berendezkedés sok esetben akadálya a munkafegyelemnek. Ha azonban nincs is meg az objektív feltétele a munkafegyelemnek teljesen,

meg kell teremteni annak szubjektív feltételeit agitációval, fegyelmezéssel, a legszigorúbb fegyelmezéssel. *(Igaz! Úgy van!)*

Egészen holtbizonyos, hogy a mai élelmezési viszonyok — hogy erre is rátérjek —, az élelmezési viszonyok nem túlságosan rózsásak, hogy az az ételráció, amelyhez ma jut a munkásság, nem alkalmas arra, hogy rövid idő alatt, bizonyos időegységek alatt nagy munkaintenzivitást fejtsen ki, nagy munkateljesítményt nyújtson. De ne feledjük el, hogy a munkafegyelmet ennek ellenére is helyre kell állítani *(Igaz! Úgy van!)*, helyre kell állítani mindenképpen, és a proletárság elitjének feladata, hogy ezt a munkafegyelmet helyreállítsa. *(Igaz! Úgy van! Taps.)*

Abban bizonyára nem lesz eltérés, hogy ez a párt tisztán proletárpárt legyen. *(Igaz! Úgy van!)* Tisztán proletárpárt legyen, amelyet elsősorban a proletariátus elitje vezet. Azt hiszem, hogy ez nem proletárarisztokráciának, nem munkásarisztokráciának termelése, mert hiszen munkásarisztokráciát termelni csak intézményesen lehet, akkor, ha a munkásarisztokráciának privilégiumai vannak. Ha nincsenek privilégiumai, akkor csak elitről lehet szó, magasabb öntudatról, magasabb áldozatkészségről, és a magasabb öntudati fokkal, a magasabb áldozatkészséggel rendelkező, hogy úgy mondjam, erkölcsileg is emelkedettebb proletariátus lehet az, amely a munkafegyelem szubjektív feltételeit megteremtheti. A szubjektív feltételek nélkül munkafegyelmet nem teremthetünk, és azért a proletárpárt, amely a proletariátus elitjét képviseli, amely a proletár elitet tömöríti össze, ismerje elsőrendű feltételének, programatikus feltételének a munkafegyelem helyreállítását, a munkafegyelem megteremtését. *(Helyeslés.)*

Én, tisztelt elvtársak, majdnem végeztem is, és azzal fejezem be, amivel kezdtem, hogy ugyanis a program legyen alapja az egységnek, az egység csak forradalmi cselekvésben lehet és nem lehet másban *(Igaz! Úgy van!)*, a másik az, hogy az igazi mozgalom egyetlen lépése többet ér egy tucat programnál. *(Élénk helyeslés és taps.)*

Hadd beszéljek még, tisztelt elvtársak, a névváltoztatás kérdéséről. Amint látják, háromféle álláspont van. Az egyik szerint a cím lenne: a Szocialisták Magyarországi Pártja. A másik cím: a Kommunisták Magyarországi Pártja. *(Éljenzés.)* A harmadik: a Szocialisták, a Kommunisták Magyarországi Pártja.

Tisztelt elvtársak! Az elnevezés kérdése talán mellékes is volna, ta-

lán sokak mellékesnek tekintik, hogy milyen névre keresztelik a gyermeket. Viszont Hilferding a Marx-studiumok bevezetésében kifejti, hogy „Namen sind Wirksamkeiten"[95], kifejti, hogy a neveknek is van bizonyos hatásuk, szimbólumuk.

A harmadik Internacionálét Kommunista Internacionálénak hívják, a harmadik Internacionálé visszatérés az első Internacionáléhoz, visszatérés a „Kommunista Kiáltvány" hagyományaihoz. Ez egy oka annak, hogy mi annak idején a Kommunista Párt nevet vettük fel Oroszországban. Ez az egyik ok. A másik ok az, hogy megkülönböztessük magunkat lehetőleg azoktól a munkáspártoktól, amelyek nem forradalmi munkáspártok. Én magam részéről ajánlottam azt, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártjának nevezzük magunkat. *(Éljenzés és taps.)* Weltner elvtárs — teljesen objektíve referálok mindenről — azt az álláspontot hangoztatta, hogy mivel a szocialista elnevezés nem megalázó elnevezés *(Igaz! Úgy van!)*, ennélfogva fogadjuk el a Szocialisták, a Kommunisták Magyarországi Pártjának nevét, viszont Kunfi azt javasolta, hogy maradjon a Szocialisták Magyarországi Pártja. *(Éljenzés és taps.)*

Tisztelt elvtársak! Én azt mondom *(Mozgás, nyugtalanság. Halljuk! Halljuk!)*, hogy fenntartom a magam álláspontját, azzal a kiegészítéssel, hogy taktikai szempontból is azt ajánlom nyíltan, hogy legyen Kommunisták Magyarországi Pártja. *(Éljenzés és taps.)* Eltekintve attól, hogy én elméletileg helyesnek tartom, egy nagy veszedelemre akarok rámutatni, a veszedelem pedig az, hogy ezt a nevet esetleg még egyszer kisajátíthatnák, és ezt én nem akarom. *(Helyeslés.)* Lehetnek anarchisták, lehetnek olyanok, akik magukat baloldalibbnak tartják, mint én — bár azt mondom, hogy fórt adok mindenkinek a baloldaliságban —, lehet, hogy azok ki akarják használni azt, hogy e név forradalmi név, forradalmi múltja van. Nem akarom, hogy bárki kihasználhassa és bárki üzérkedhessék e név cégére alatt. *(Éljenzés és taps.)* E döntő szempontból és ezen az alapon ismételten javaslom, hogy legyen pártunk a Kommunisták Magyarországi Pártja. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Gyorsírásos jegyzőkönyv. — PI Archívum. 608. f. A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja kongresszusi jegyzőkönyve. 1919. június 12. 35—56. old. MMTVD 6/B. köt. 13—21. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 229—243. old.

Tisztelt elvtársak, bejelentem azt, hogy Kunfi elvtárs elállott ama indítványától, hogy maradjon meg a Szocialista Párt elnevezés. *(Éljenzés.)* És a három indítványozó egyöntetűen megállapodott abban, hogy a párt neveztessék Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártjának. *(Hosszan tartó éljenzés és taps.)* Ezzel az általános helyesléssel találkozott bejelentés után mindamellett nekem a következő megjegyzéseim vannak: Tisztelt elvtársak, az egység nem tisztán a program egységének és nem is a formák egységének kérdése. Az egység a forradalmi cselekvés egysége *(Helyeslés és taps.)*, ezzel én körülbelül válaszoltam is nagyjában és egészében Kunfi elvtárs[96] felszólalására.

Forradalmi cselekvés csak az, amely egységet teremtett ebben a pártban, és elszánt forradalmi cselekvés, amely nem néz hátra, amely nem keres utakat visszafelé, hanem utakat néz előre, amely a proletariátus felszabadítására, a kommunizmus első stádiumára, a szocializmusra, a kommunizmus második stádiumára, a tulajdonképpen való kommunizmusnak megvalósítására törekszik. *(Éljenzés, taps.)* Egészen kétségtelen, hogy a diktatúra módszereinek kezelése tekintetében lehetnek eltérő vélemények, azonban nem a diktatúra módszereitől való eltérés az, amikor valaki a diktatúrát a módszerei kritériumától akarja megfosztani. A diktatúra, elvtársaim, elnyomás, kétségtelenül elnyomás, amely egy szükséges átmeneti állapotban van meg, és ha valaki ezt az elnyomást meg akarja szüntetni humanitárius ideák jelszavával, akkor ez, tisztelt elvtársaim, nem a diktatúra módszereitől való eltérés, hanem a diktatúra ellen való támadás.

Itt kell Kunfi elvtárs szemére hánynom azt, mert kétségtelen dolog elvtársaim, sok szükségtelen tyúkszemrelépés történt, de elvtársaim, tyúkszemretaposás mindenképpen szükségtelen, mert nem a tyúkszemre, hanem a nyakára kell taposni. *(Élénk éljenzés és taps.)* Én, elvtársaim, ellentétben Kunfi elvtárssal, nem ismerek osztályközi erkölcsöt, osztályközi humanitást. A kapitalizmusnak megvan a maga osztályerkölcse, a proletariátusnak kell a saját osztályerkölcsét ezzel szembeállítani. Nevezheti Kunfi elvtárs machiavellizmusnak ezt, én azt mondom, hogy csak azt az erkölcsöt ismerem, amely a a proletariátus osztályérdekének megfelel. Még egyre kívánok Kunfi elvtárs fölszólalásá-

ban rámutatni, mégpedig arra, hogy azt mondotta, hogy majmoltuk az orosz proletárforradalmat. Ez ellen a vád ellen, amely egyike a legsúlyosabb vádaknak, mert azt jelenti, hogy sablonok után indultunk, hogy nem értünk a módszerek alkalmazásához, ez ellen tiltakoznom kell. Már annak idején, mielőtt egyesültünk volna, sokszor fölmerült ez a kérdés, és én akkor is hangsúlyoztam mindenkor, hogy nekünk nem szabad onnan kiindulnunk, ahonnan kiindult az orosz proletárforradalom, nekünk azonban az orosz proletárforradalom összes módszereinek elméleti és gyakorlati eredményeit értékesítenünk kell és értékesítettük is nagyjában.

Ez volt az oka annak, hogy két és fél hónap alatt szervezettség tekintetében többre mentünk, mint amennyire ment az orosz proletárforradalom egy esztendő alatt. Ismét hangsúlyozom azt, hogy nem lehet kiugrani a fejlődés egy fokát sem, csak meg lehet azt rövidíteni. Azok a bajok, amelyekről sok elvtárs beszélt, a dezorganizáció, az organizáció hiánya elkerülhetetlenül szükséges a fejlődési állapotban. De éppen azért, mert ismerjük az orosz proletárforradalom tapasztalatait, bátran szembeszállhatunk ezekkel a bajokkal, és így a proletárforradalmat kritizálhatjuk önmagunk is, és ezeket a bajokat rövidesen ki fogjuk irtani. Nem a diktatúra az oka ezeknek a bajoknak, nem is a diktatúra formáinak kezelése, éppenúgy, mint ahogy a diktatúra eddigi módszere nem az oka annak, hogy szellemi életünk lehanyatlott, hogy ebben az országban szellemi termelés nem volt.

Egész kétségtelen dolog, hogy a diktatúra nem túlságosan alkalmas az individuális szabadság kifejlődésére, nem túlságosan alkalmas arra, hogy az egyéniség szabadon kibontakozhassék. Ámde az a szellemi élet hanyatlott le, az a kútmérgező szellemi élet, amely a burzsoázia szolgálatában állott, amely a burzsoá állam erőszakszervezete volt, és az a része, amelyet burzsoá szépirodalomnak neveztek. *(Éljenzés és taps.)* Új szellemi életnek, új kultúrának kell támadnia magából a proletariátusból, és én bízom a proletariátus termelőerejében, abban a termelőerőben, amely intézményeket lerombolt és intézményeket alkotott, hogy meg fogja találni a szellemi élet terén is a maga kivirágzását. Kétségtelen, hogy ez nem a „Ma"[97] irodalma, amely a burzsoá dekadencia terméke. Új szellem fog megnyilatkozni a proletár szellemi élet terén, amelyből a proletariátus osztályának szelleme fog kivirágozni.

Hogy nem keletkezhetett új szellemi termék a proletárdiktatúra ezen rövid ideje alatt, viszont, hogy a régiből nem virágozhatott ki az értékes és maradandó a proletariátus számára, abból, hogy itt a proletárkultúra emelése érdekében oly kevés történt, nem lehet azt következtetni, hogy a diktatúra módszere, hanem azt, hogy személyi tehetetlenség volt ennek oka.

Egyébként, elvtársaim, a programhoz érdemben indítványt csupán Rónai Zoltán elvtárs tett, melyhez én is hozzájárulok. Ő poentírozni kívánja azt is, hogy mi a célunk, mi a magunk forradalmi munkája, hogy a világforradalmat kitöréshez segítsük, hogy a világforradalmat előidézzük.

A kommunista munkások magyarországi pártja ezt a célt csak úgy tudja elérni, ha nem egyedül küzd, hanem a többi ország proletariátusával, ha egységes frontot alkot mindazon proletárpártokkal, amelyek célja a világforradalom előkészítése. A nemzetközi forradalomnak a példa propagandájával való kiváltása, ez pártunk legfőbb feladata. Ezért ehhez a módosításhoz hozzájárulok.

A másik indítványhoz, amelyet Rónai elvtárs gazdasági téren benyújtott, azt tudniillik, hogy mi a kisüzemeket nem bántjuk, nem a diktatúra, tehát a közvetlen erőszakkal sajátítsuk ki, ehhez is készséggel hozzájárulok, éppenúgy, mint a kisgazdákra vonatkozó módosításhoz. Végül a munkásvédelem terén egy kifelejtett részt pótolt Rónai elvtárs, hogy tudniillik nemcsak a megrokkant, hanem az elaggott munkásokról is gondoskodik a proletárállam. Ez természetes, én tehát Rónai elvtárs minden módosításához hozzájárulok.

Engedjék meg, hogy még egyszer beszéljek az egység kérdéséről. Még egyszer hangsúlyozom, elvtársak, nincs az a program, amely biztosítja az egységet. Nem a szavakban, hanem a cselekedetekben van egység, és a munkásmozgalom egysége nem lehet más cselekedetekben, mint a forradalmi cselekedetek. Az egység legyen meg tehát, elvtársak, a szilárd, erőskezű, mindig körültekintő, de semmit sem kímélő forradalmi diktatúrában. *(Nagy helyeslés.)*

Vörös Ujság, 1919. június 14. Az országos pártgyűlés.
Elfogadták a programtervezetet.
MMTVD 6/B. köt. 42—44. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 243—247. old.

NYILATKOZAT A „DAILY NEWS"-NAK

A londoni „Daily News" táviratilag kérdést intézett Kun Bélához, milyen álláspontot foglal el a magyar kormány az antant legutóbbi jegyzékével szemben, különösen, hogy megállították-e a magyar seregek előnyomulását az antant óhajának megfelelően.

Kun Béla a következőképpen válaszolt:

A magyar seregek előnyomulását mindenütt, ahol a cseh-szlovákok és románok nem támadnak, megállítottuk. Nem rajtunk múlik az előnyomulás megállítása, a cseh támadásokra most is, éppúgy, mint azelőtt, ellentámadásokkal felelünk, amelyek szétzúzzák a cseh-szlovák erőket. Az ilyen ellentámadások lökése természetesen elég erős arra, hogy egy-egy újabb város essék a kezünkbe a cseh-szlovák hadsereg egy részének pánikszerű menekülése közben. A román frontokon, mióta a Tiszán inneni területről az ellenséget kivertük, egyáltalában nincsenek harcok.

A „Daily News"-nak arra a kérdésére, hogy igaz-e a bécsi lapoknak az az állítása, hogy a magyar offenzívát Lenin rendelte el a tanácskormány ellenkezése dacára, Kun így válaszolt:

Mint a jegyzékben is kifejtettem, mi senki ellen sem indítottunk offenzívát, hanem a végső szükség által kényszerítve ellentámadással feleltünk a cseh-szlovákok és románok offenzívájára. Egy szó sem igaz abból, hogy hadműveleteinket Lenin bármilyen irányban is befolyásolta volna.

A lap végül azt kérdezte, mi a magyar kormány véleménye arról, hogy az antant meg akarja hívni a békekonferenciára. Kun népbiztos erre így válaszolt:

Örömmel fogadjuk az antant meghívását a békekonferenciára, ámbár az osztrák tárgyalások után kevés reményünk van arra, hogy a békekonferencia határozmányai az ország népére a legcsekélyebb mértékben is megnyugtatóan hatnának. Mindezek ellenére szívesen elme-

gyünk, ha a meghívást megkapjuk, mert a személyes érintkezéstől azt reméljük, hogy sikerül a béke érdekében többet elérnünk vele, mint amennyit az eddigi eljárásokkal elértünk.

Vörös Ujság, 1919. június 14. Kun Béla elvtárs a tótföldi hadjáratról
és a párizsi békekonferenciáról.
MMTVD 6/B. köt. 249. old.

1919. június 14—23

A tanácskongresszus üdvözlése

1919. június 14

Tudva tudni, hittel hinni, bizalommal bízni abban, hogy eljön, hogy itt van a nemzetközi szociális forradalom *(Lelkes éljenzés.)*, tudva tudni, hittel hinni a proletariátus történelmi hivatásában, abban a hivatásban, hogy fel kell hogy szabadítsa önnönmagát és meg kell hogy teremtse azt, ami nincs, meg kell hogy teremtse az emberiséget *(Úgy van! Lelkes éljenzés.)*: ez vezesse munkájában a Magyarországi Tanácsköztársaság első kongresszusát!

Jön a nemzetközi proletárforradalom! De addig is, míg jönnek új osztagai, új csapatai segítségünkre, meg fogjuk védeni, meg fogjuk menteni mindenáron, minden erőnkkel ezt a tűzhelyét a nemzetközi proletárforradalomnak! *(Éljenzés. Taps.)*

Győzünk! De még nincs itt az ideje a győzelmi mámornak. Elvtársak! Amiként a mi tanítómesterünk, Marx mondotta, csak a burzsoá forradalmak kezdődnek mámorral, hogy azután katzenjammerban, hogy azután csömörben végződjenek.[98] A mi forradalmunk keserves, kínos vajúdások közben született. *(Úgy van!)* Keserves, kínos vajúdás az, ami ma folyik. Szüli a proletariátus az új társadalmi rendet, szüli a szocializmust, a kommunizmus első fokát. De eljő a győzelmi mámor napja, és minél tovább megyünk, annál nagyobb lesz a proletariátus extázisa a szenvedések után, és győzni fogunk! *(Úgy van!)*

Jönnek segítségünkre a proletariátus új osztagai, jönnek segítségünkre azok, akik éppúgy meg kell hogy csinálják a történelmi hivatásuk folytán a maguk forradalmát, mint ahogy meg kellett csinálnunk nekünk. *(Úgy van!)* Szemben velünk a nemzetközi ellenforradalom, az imperialista ellenforradalom, amely meg akar fojtani bennünket, hogy újból úrrá tegye ebben az országban a kapitalista kizsákmányolást. Nem lesz úr ezen a földön soha a kapitalizmus, de visszük tovább a mi

Vörös Hadseregünk szuronyain a forradalmat, a felszabadító proletárforradalmat! *(Úgy van!)*

Soha meg nem inogni, egy pillanatra sem meginogni: ez a másik, ami vezető kell hogy legyen ennek a tanácsköztársasági kongresszusnak a tanácskozásaiban. Az ingadozás, a habozás halálos ellensége a diktatúrának, és ami a diktatúrának ellensége, az ellensége a szocializmusnak, a kommunizmusnak is. Mert a szocializmushoz, a kommunizmushoz csak a diktatúrán, csak a proletariátus forradalmi diktatúráján keresztül vezet az út. *(Lelkes taps és éljenzés.)*

Megküzdünk az ellenforradalmakkal. Le fogjuk tiporni a nemzetközi ellenforradalmat éppúgy, mint a belsőt. *(Élénk éljenzés és taps.)* Le fogjuk tiporni, mert segít bennünket ebben más országok proletárjainak történelmi hivatása is. Nem mi találtuk ki a proletárforradalmat, nem fog izolálódni Magyarországra, más országok proletárjait éppúgy üldözi a kapitalizmus szegesdrót ostora a forradalomba, mint ahogy minket üldözött. *(Úgy van!)* Az éhség, az új barbárság terhe alatt kénytelenek fellázadni kizsákmányolóik, a kapitalista rablóbandák ellen, fellázadnak és velünk együtt fogják tovább vinni a nemzetközi proletárforradalom tüzét. *(Úgy van! Úgy van!)*

Nem ingadozni és nem habozni, ez nehéz, mert keserves napok jönnek még; nem ingadozni és nem habozni, hanem egyenesen előre menve, küzdve, harcolva, mert nagyon nehéz lesz még a küzdelem, mert nagyon nehéz lesz még az osztályharc, amelyet most fegyveres kézzel folytatunk. A mi ingadozásunk azt jelentené, hogy rossz példát mutatunk a világ proletárjainak. A mi szilárdságunk, a mi hitünk, a mi bizalmunk, a proletariátus történelmi hivatásában, a mi romboló, alkotó munkánk azt jelenti, hogy megmutatjuk a világ proletárjainak azt a példát, amelyet követniük kell *(Úgy van! Úgy van!)*, és követni fognak bennünket. A francia, angol, amerikai, olasz stb. imperializmusok fenik reánk a fogukat, nemcsak új hódításokért küldik ellenünk a zsákmányra éhes kisded országok apró imperialistáit, a cseh bankárok imperializmusát, a román bojárok imperializmusát, a jugoszláv imperializmust, de azért is, hogy ezt a járványfészkét a bolsevizmusnak, a proletárforradalomnak ezt a járványfészkét, a Magyarországi Tanácsköztársaságot megfojtsák, és itt újból úrrá tegyék a kapitalizmust. *(Zaj.)*

Erről a helyről apellálunk, elvtársaim, ma elsősorban a francia pro-

A kassai győzelem ismertetése a Parlament előtt (június 7.)

Bevonulás a felszabadított Kassára 1919. június 10-én.
A képen Böhm Vilmos, Szántó Béla és Kun Béla

Kun Béla a Tanácsok Országos Gyűlésén *(Zádor István rajza)*

Weltner Jakab, Rabinovics József, Szántó Béla, Landler Jenő, Pogány József és Kun Béla (a képen balról jobbra) a Tanácsok Országos Gyűlésének egyik szünetében a Városi Színház előtt (1919. június 14.). Lent (ugyanott) Kun Béla Kiss Lajos iróval beszélget

Képek Kun Béla látogatásáról a hűvösvölgyi katonai főreáliskolában. (1919 július)

letariátushoz, ahhoz a proletariátushoz, amely proletariátusnak módjában van megakasztani azt a támadást, amelyre ellenünk készülnek *(Úgy van! Úgy van!)*, ahhoz a proletariátushoz, amely megcsömörlött ugyan a háborútól, de amelynek égisze alatt most a színeseket, gurkákat, négereket akarják ellenünk küldeni a szent civilizáció nevében.

Ajánlom a kongresszusnak, hogy fogadja el a francia proletariátushoz intézendő szózatot:

1.[99] A magyarországi proletariátus, amely a nemzetközi forradalom vörös lobogóját kibontotta, a nemzetközi imperializmus részéről létében veszélyeztetve, természetes szövetségeseihez, a nemzetközi proletariátushoz fordul.

Épp oly lelkiismeretlen, mint zsákmányra éhes kis államok közé beékelve, amelyeket azonfelül a győzelmes imperialista nagyhatalmak minden lehető módon támogatnak, a magyar népnek nem volt más választása, minthogy ennek az egyesült rablóbandának kizsákmányoló szándékait lehetetlenné tegye. A magyarországi proletariátus a kapitalizmus igáját örökre lerázta magáról, és ezzel a még kapitalista államok proletariátusának megmutatta az egyedül helyes utat, a háború által felszínre vetett problémák megoldására. Ezzel a tényével magára zúdította a világ valamennyi imperialistájának haragját és megsemmisítő szándékát, és ezek a Tanácsköztársaság megszületése óta valóban fáradhatatlanul azon vannak, hogy a Tanácsköztársaságot, amely az ő profitjukat oly nagyon veszélyezteti, megbuktassák. Semmi eszköztől sem riadnak vissza, hogy ezt a célt elérjék.

Számtalan ellenforradalmat szítottak, fehérgárdákat szerveztek, mindenütt, ahová átmenetileg befészkelhették magukat, a fehérterrort szabadjára engedték, nem törődve azzal, hogy a Tanácsköztársaság a vörösterrort sohasem engedte érvényesülni. Ezek mellett az alattomos aknamunkák mellett nyílt erőszakkal is kísérleteztek. A Tanácsköztársaságot egyidejűleg csehszlovák, román és jugoszláv csapatok támadták meg, amelyeket francia és olasz tisztek vezettek, és amelyek sohasem csináltak titkot belőle, hogy nemcsak hódítás a céljuk, hanem hogy elsősorban a régi rendet, a kapitalista kizsákmányolást akarják helyreállítani.

Az ifjú Tanácsköztársaság, amely támadásra, rabló rajtaütésre nem volt elkészülve, kritikus helyzetbe jutott. A munkásság azonban fel-

ismerte a támadás teljes jelentőségét, tisztában volt azzal, ha[100] a nemzetközi imperializmusnak a nemzetközi szocializmus ellen indított megsemmisítő háborújáról van szó. A proletárdiktatúra kikiáltása által minden ország proletariátusának előharcosa, a világforradalom avantgárdája lett, és kénytelen volt kivívott pozícióját minden rendelkezésére álló eszközzel megvédelmezni. Néhány nap elegendő volt, hogy kizárólag dolgozó munkásokból álló fegyelmezett hadsereget teremtsen elő a földből, amely a románokat átvetette a Tiszán, és a Tótföld nagy részét a cseh kapitalizmus igája alól megszabadította.

A magyarországi Vörös Hadsereg nagyszerű győzelmei a nemzetközi ellenforradalom képviselőit Versailles-ban[101] megdöbbentették, és borzalommal töltötték el. És Franciaország, amely ma a reakció fészke, egész nyíltan készülődik arra, hogy az ifjú Magyar Tanácsköztársaságra megsemmisítő csapást mérjen.

A magyarországi forradalmi proletariátus készen áll! Utolsó csepp vérig meg fogja védelmezni Tanácsköztársaságát, szabadságát, függetlenségét. Utolsó csepp vérig meg fogja védelmezni Tanácsköztársaságát, szabadságát, függetlenségét, forradalmát. Az a tudat azonban, hogy proletárokat, francia munkásokat akarnak a magyar forradalom legyűrésére felhasználni, őszinte fájdalommal tölti el.

A magyarországi proletariátus a szolidaritás érzése által parancsolt kötelességet teljesít, amidőn francia munkástestvéreit a tényállásról felvilágosítja, és figyelmezteti arra, hogy a magyar forradalom leverésével, saját forradalmi lehetőségüket, jövőjüket és reményüket segítik megsemmisíteni. Tua res agitur! A ti dolgotokról van szó! Ha a francia imperialisták és elvtársaik egyszer végeztek a forradalmi Magyarországgal, és ha sikerül nekik Szovjet-Oroszországot térdre kényszeríteni, nem lesz számára nehéz feladat Franciaországban is minden szabadságmozgalmat, a proletariátus helyzetének javítására irányuló minden törekvést csírájában elfojtani, és az egész földkerekség népeit beláthatatlan időkre akarat nélküli rabszolgákká lealacsonyítani. A magyarországi munkásság, amelynek forradalmi szelleme a francia kommün ragyogó példáján nevelkedett, számít arra, hogy a kommün utódai nem fogják magukat eszközül odaadni, hogy a kommün követőit vérükben megfojtsák!

Elvtársak! Nem fognak tudni bennünket vérünkben megfojtani,

mert mi fojtjuk vérébe mindazt, aki a Magyarországi Tanácsköztársaságot meg akarja fojtani. *(Igaz! Úgy van! A kongresszus tagjai felállva tapsolnak.)* Nincs kímélet azzal szemben, aki ellenünk jön, mert aki ellenünk jön, az a proletariátus egész jövendője, az emberiség megteremthetésének lehetősége ellen jön, az nem méltó, hogy az emberek sorában helyet foglaljon. *(Igaz! Úgy van!)* Mi megyünk előre a győzelemig, addig, amíg nem lesznek elnyomók és elnyomottak, nem lesz több kapitalista és nem lesz proletár az egész világon, mi: előharcosai, első osztagai a nemzetközi proletárforradalomnak. Éljen a nemzetközi proletárforradalom! *(Hosszan tartó, lelkes éljenzés és taps. A zenekar a „Marseillaise"-t, majd az „Internacionálé"-t játssza.)*

A tanácsok országos gyűlésének naplója. 1919. június 14—1919. június 23. Athenaeum 1919. 14—16. old. (A munkás- és katonatanácsok gyorsírói irodájának feljegyzései alapján.) A tanácsok országos gyűlése.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 248—253. old.

Előadói beszéd a Tanácsköztársaság külpolitikájáról

1919. június 19

Tisztelt Tanácskongresszus! Tisztelt elvtársak! Az osztályharc külpolitikájának három hónapjáról kívánnék beszámolni, s az osztályharc külpolitikájának további perspektívájáról akarok beszélni. Hogy az osztályharc külpolitikájának ezt a három hónapját megérthessük, és hogy a további perspektívákat megállapíthassuk, ahhoz szükséges e politika genezisének ismertetése.

Azok a tapasztalatok, amelyeket a nyugati demokráciákra vonatkozólag a háború folyamán és a háború után szereztünk, azt mutatták, hogy a demokráciának a külpolitikája és elsősorban a nyugati demokráciák külpolitikája semmiben sem különbözik a német és osztrák—magyar imperializmusnak külpolitikájától. *(Igaz! Úgy van!)* Azok a nyugati demokráciák, amelyek antimilitarista jelszavakkal, a demokrácia rákényszerítésének jelszavával, a német és osztrák—magyar militarizmus és nemzeti elnyomás elleni jelszavakkal küldték a világháborúba proletárjaikat, semmivel sem mutatkoztak különbeknek, mint amilyen a militarizmusra, a nemzeti elnyomásra épített nagy közép-

európai monarchiáknak és vazallusaiknak külpolitikai tevékenysége volt. *(Igaz! Úgy van!)*

Az embermilliók elpusztítását, megrokkantását előidézett világháborúnak végefelé jártunk, amidőn a maga meztelenségében mutatkozott az antantállamok imperialista-militarista politikájának ábrázatja, s ugyanolyan színben tűnt fel azok előtt, akik hittek, akik reméltek a burzsoá, a kapitalista pacifizmusban, mint aminő volt a német és Osztrák—Magyar Monarchia imperialista militarizmusának ábrázatja.

A breszt-litovszki[102] és bukaresti béke[103], ez a két béke, amelyet a győző és harcos Németország és az Osztrák—Magyar Monarchia kötött annak idején, éppen olyan megalázottnak[104] mutatkozott, éppen úgy az imperialista rablóösztönök kielégítését szolgálta, mint az a béke, amelyet rá akarnak és rá fognak kényszeríteni — ha időlegesen is — Németországra, Német-Ausztriára, s amelyet reánk, az ifjú Magyarországi Tanácsköztársaságra akarnak kényszeríteni.

Mi, akik nem a jogfolytonosság alapján állunk itten, akik a forradalom jogán kerültünk az ország kormányzásának az élére, az az osztály, amely a hatalmat a forradalom jogán vette a kezébe, itt erről a helyről joggal jelentheti ki ünnepélyesen, hogy neki semmi köze ahhoz az Osztrák—Magyar Monarchiához, amely a háborút csinálta *(Igaz! Úgy van!)*, nem jogutódja annak az Osztrák—Magyar Monarchiának és annak a burzsoá és feudális Magyarországnak, amely az embermilliókat küldte a vágóhídra az imperialista rablás érdekében. *(Tetszés és taps.)* Semmi közünk ehhez a Magyarországhoz, semmi közünk ehhez az Osztrák—Magyar Monarchiához, és nem is vagyunk hajlandók viselni ennek a háborúnak a következményeit. *(Élénk helyeslés és taps.)*

Mi szocialista-kommunisták, akik a proletariátus képviseletében a hatalmat a kezünkben tartjuk, szakítottunk a múlttal, és végeztünk a háborút okozó kapitalizmussal, nem lehetünk tehát abban a helyzetben, hogy mi viseljük a következményeit a kapitalista-imperialista háborúnak az antantállamokkal szemben. *(Úgy van! Úgy van!)*

Az antanthatalmak győzelme Európában az országokat, az államokat körülbelül három nagy csoportra osztotta. Az államok első csoportja a nagy imperialista államok csoportja, a győzteseké: Anglia, Amerika, Franciaország, Itália és Japán. Ezekkel a győztes imperialis-

ta hatalmakkal szemben állanak a legyőzött államok: Németország, a volt Osztrák—Magyar Monarchiának két állama: Német-Ausztria és a Magyar Tanácsköztársaság és azok a kis vazallus, hűbéres államok, amelyek annak idején fullajtárjai és egyben áldozatai voltak a közép-európai imperializmusnak. A harmadik csoportja az államoknak a semleges államok és azok, amelyek a volt Osztrák—Magyar Monarchia területén keletkeztek fegyveres erő segítségével, forradalom útján és főleg az antant segítségével és kegyelméből: Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia, különösen annak erdélyi része.

Ennek a három államcsoportnak a helyzetét kell megvizsgálnunk akkor, amidőn külpolitikánk irányát meg akarjuk határozni. A három államcsoport közül az első a győztes, a második a legyőzött, a harmadik pedig a győztes imperialista államok kegyelmére utalt államok csoportja és olyan pufferállamok[105] is — amilyen Lengyelország is, amely a harmadik csoporthoz tartozik, és amelyek különböző imperialista célok szolgálatára keletkeztek. Ez a három államcsoport az, amelynek helyzete döntő az antant úgynevezett békepolitikájának szempontjából, annak a békepolitikának szempontjából, amelynek önleleplezése immár befejezett ténnyé változott.

Az öt nagy imperialista hatalmasság békepolitikája tulajdonképpen az állandó önleleplezés állapotában volt. Nem akar ez szemrehányás lenni senki felé sem, de kétségtelen, hogy az imperializmus természetrajzának nagyarányú félreértésére, nem ismerésére volt szükség, hogy ennek a békepolitikának, ennek a pacifizmusnak bárki is beugorjon. Nem szemrehányás ez visszafelé — mert hiszen mi a burzsoá Magyarországot nem szemrehányásokkal akarjuk illetni, de még a nyomait is el akarjuk tüntetni —, kétségtelen azonban, hogy ennek a pacifizmusnak való beugrás, e pacifizmus, az antant békepolitikája által való becsapatás az, amely nekünk nagyon terhes és átkos örökséget hagyott hátra. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Ez a békepolitika már rég a múlté. Ez a pacifizmus — melynek kapitalista gyökereire később, beszédem folyamán rá fogok mutatni —, immáron halott, és nekünk nem maradt más hátra, mint fegyveres kézzel folytatni az osztályharcot, a forradalmi osztályháborút, bármennyire is nehéz szívvel hívtuk fel proletártestvéreinket arra, hogy menjenek a frontokra és szabadítsák meg a Magyarországi Tanácsköztársaságot

az antantnak és az antant vazallus államainak úgynevezett békepolitikájától.

Ez a mi forradalmi háborúnk szükségszerű következménye volt az antant pacifizmusának, amely nem állott egyébből, mint minden forradalomnak eltiprására való törekvésből. *(Úgy van! Úgy van!)* Azok a forradalmak, amelyek a legyőzött államokban keletkeztek, és elsősorban az a proletárforradalom, amely Magyarországon tört ki, az antant pacifizmusától, az antant békepolitikájától nem várhatott mást, mint ami bekövetkezett: fegyveres beavatkozást az antant vazallus államainak részéről, amelyeknek imperializmusa mindeneknél éhesebb, mindeneknél falánkabb volt.

Ezeknek a vazallus államoknak, ezeknek az úgynevezett új nemzeti köztársaságoknak és új nemzeti államoknak terjeszkedési politikája még éhesebb, még falánkabb volt, mint azoké a nagy államoké, amelyek most győzelmi mámorban tombolnak, amely mámort azonban már kezdi is a proletariátus mozgolódása folytán felváltani a katzenjammer, az a katzenjammer, amely végre is a legteljesebb csömörben, halálos csömörben fog végződni. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Ennek a békepolitikának önleleplezése legeslegelsősorban a titkos diplomácia minden maradványának, minden határozmányának áhítatos tiszteletében nyilvánul meg. Jól emlékezzünk vissza, miként hirdette annak idején az antant-imperializmus pacifista szárnyának vezére, Wilson, a titkos diplomácia elleni harcot. Emlékezzünk vissza arra, minő hangos volt az egész európai sajtó, és mennyi jóhiszeműséggel ugrottak be még a szocialista pártok közül is egyesek ennek a titkos diplomácia elleni harcnak. Emlékezzünk vissza, hogy valósággal erőszakkal verekedték ki maguknak a francia szocialisták, a francia munkások közül sokan, hogy elmehessenek üdvözölni Wilsont, titkos diplomácia elleni küzdelméért, akkor, amikor Wilson Franciaország földjére tette a lábát.

Nekem eszembe jut, elvtársak, a párizsi békekonferencia működése láttára Anatole France-nak, egy nagy szocialista gondolkodónak és írónak az a beszéde, amelyet Jaurès-szal és Presanceau-val[106] közösen tartott népgyűlésen mondott egyszer a titkos diplomáciával kapcsolatban. Azt mondotta akkoron, hogy ha XIV. Lajos felkelne halottaiból, nagyon meg volna lepve az akkori Franciaország láttára, de ha be-

menne a külügyminisztérium termeibe, akkor azt mondaná: itthon vagyok. Ha a szent szövetség megalkotói, a bécsi konferencia résztvevői betoppannának a mai Franciaországba és elmennének a békekonferencia környékére vagy termeibe, nem mondhatnának mást, mint Anatole France XIV. Lajosa: Itthon vagyunk. *(Élénk taps.)*

A hódítások és hadisarc nélküli béke volt az antant küzdelmének másik jelszava, ez volt a wilsonizmus lényeges tartalma. Ezzel szemben nem kell egyéb, mint utalni Lloyd George-nak, Clemenceau-nak és Sonninónak különböző nyilatkozataira, amely nyilatkozatok határozottan a hódítások és a hadisarc álláspontján vannak, határozottan azt az álláspontot vallják magukénak, hogy büntetni kell a hódításokkal és büntetni kell a hadisarccal. Ez a másik világos fázisa az antant önleleplezésének.

A leszerelés politikája volt az, tisztelt elvtársak, amely a legtöbb jóhiszemű gondolkozót a wilsonizmus mellé állította, amely legtöbb jóhiszemű gondolkozót arra a feltevésre kényszerített, hogy talán a háborúnak ez a befejezése meghozza a leszerelést. Azok, akik a forradalmi osztályharc álláspontján állanak, nagyon jól tudják, hogy ez a leszerelés az imperialista kapitalizmus korában, ha egyáltalán lehetséges volna is, nem jelentene egyebet, mint csökkentését a kapitalista államok terheinek, mint egy jó üzletet a kapitalisták számára avégből, hogy minden megtartandó fegyveres erejüket a belső ellenség, a proletariátus ellen fordíthassák. *(Úgy van!)*

Ezt jelentette az imperialista, a kapitalista pacifizmus. Ellenben egészen kétségtelen, hogy a további fegyverkezések nem csökkentek, sőt minden előkészület meg van téve az antantállamok részéről arra, hogy a fegyverkezéseket újból folytassák és a leszerelést csupán úgy értik, hogy limitálják a legyőzött államok katonaságait oly mértékre, hogy ez a katonaság a legyőzött államokban ne legyen több, mint amennyi elégséges a bolsevizmus világútjának, a bolsevizmus terjeszkedésének meggátlására. *(Igaz! Úgy van! Taps.)* Nem egyéb ez, tisztelt elvtársaim, mint a bolsevizmus elleni burkolt küzdelem, amely immáron nyílttá változott Németországban is, ahol a fegyveres erő limitálása tekintetében a döntő szempont az volt: annyi fegyveres erőt hagyni Németországnak, hogy a kapitalista rendet megóvhassa és a bolsevista mozgalmakat letörhesse. *(Igaz! Úgy van!)*

A tengerek szabadságának kérdése — a wilsonista pacifizmus másik lényeges jelszava, tartalma — ugyancsak csődöt mondott akkor, amidőn minden legyőzött országot, de a legtöbb semleges államot is megfosztják attól, hogy egyáltalán a tengerhez juthasson, megfosztják attól, hogy szabadon belekapcsolódhassék a nemzetközi forgalomba, hogy lehetőleg szabadon érintkezhessék más nemzetgazdaságokkal, más államok gazdaságaival. A tengerek szabadságának hazug jelszaváról lehullt a lepel akkor, amidőn Anglia tengeri hegemóniáját kénytelen volt biztosítani Wilson is, és kénytelen volt meghátrálni az Anglia tengeri hegemóniájának biztosítása tekintetében támasztott követelések előtt.

A népek, nemzetek önrendelkezési jogának frázisával mi leszámoltunk már azelőtt, amidőn lelepleztük, hogy ez általában nem egyéb, mint az uralkodó burzsoá osztály önrendelkezési joga. A nemzetek önrendelkezési joga nem más valójában, mint a vitás területek hatalmi szóval való felosztása. Erre legjobb példa éppen a régi Magyarország területe, ahol a nemzetek önrendelkezési jogát úgy értelmezte az antant-imperializmus, hogy fegyveres erővel szállotta meg mindazokat a területeket, amelyek vitásak voltak, sőt fegyveres erővel szállotta meg azokat a területeket is, amelyek még az ő szempontjából sem lehettek vitásak. *(Helyeslés.)* Íme, az imperialista pacifizmus önleleplezésének további folyamata! Ez nem jelent egyebet, mint hódításokat, a német és osztrák—német békefeltételek 'pedig világosan mutatják, hogy a kontribúció, a hadisarc a gazdasági élet legszükségesebb elemeinek kifosztásában áll, hogy a hadisarc nélküli békét úgy értelmezi az antant, hogy elveszi a gazdasági élet legelemibb feltételeit is a legyőzött országoktól. Azt jelenti ez, tisztelt elvtársak, hogy az antant-imperializmus békepolitikája nem más, mint a legszélsőbb reakció, amellyel szemben nem lehetett mást tennünk, mint folytatnunk az osztályharc külpolitikáját, folytatnunk a legszélesebb és legmerevebb osztályharcot, és keresnünk a békét más utakon, mint az imperialista pacifizmus, a wilsonizmus útján. *(Úgy van! Élénk taps.)*

A magyarországi proletárdiktatúra keletkezése legszorosabb összefüggésben van az imperialista pacifizmusnak önleleplezésével. Ahhoz, hogy itt a magyarországi munkásmozgalom többségi vagy kisebbségi frakciója egyesülhetett a proletárdiktatúra álláspontján, nagymérték-

ben hozzájárult az a nemzetközi helyzet, amelyet az antant a maga rablópolitikájával teremtett. Nagymértékben hozzájárult azért, mert felnyitotta az egész proletariátusnak a szemét, de felnyitotta a proletaritátus ama vezetőinek szemét is, akik hittek, bíztak abban, hogy a wilsonizmus alapján lehet békés nemzetközi politikát folytatni, hogy a wilsonizmus alapján lehet olyan gazdasági területet teremteni, amelyen a proletariátus meg tud élni. Az a Vix-jegyzék[107], amely megelőzte a magyarországi proletariátus diktatúrájának intézményesítését, tipikus jelentkezési formája volt az antant-pacifizmusnak, a wilsonizmusnak.

Ez a Vix-jegyzék nagyban hozzájárult ahhoz, hogy mi itt a hatalmat békésen, vér nélkül elfoglalhattuk, és ezért tulajdonképpen mi hálásak kell hogy legyünk az antant-imperializmusnak — hálásak olyan értelemben természetesen, mint amilyen értelemben hálásak vagyunk a kapitalizmusnak, amely — ha milliók és milliók véreverítéke és nyomorúsága árán is — de megteremtette a szocializmus gazdasági előfeltételeit. *(Taps.)*

Most az osztályharc külpolitikájának feltételeiről beszélvén, rá kell azonban mutatnunk arra, hogy az antantállamok között olyan ellentétek vannak, amelyek nekünk lehetővé teszik azt, hogy az osztályharc külpolitikáját továbbra is folytathassuk. Mély és súlyos ellentétek azok, amelyek elválasztják egymástól a győztes imperialista államok különböző csoportjait. Ezek az államok egyek ugyan valamennyien abban, hogy minden országot kolonizálni kell, minden országot a nagy imperialista rablóállamok érdekszférájába kell hajtani, minden országot le kell igázni, viszont azonban kétségtelen, hogy az imperializmus természetrajza folytán egymás közt harcolniuk kell. Az imperializmus egységes, versenymentes gazdasági életet jelent az egyes nemzeti államok határain belül, ellenben jelenti a világ újrafelosztásáért való harcot, jelenti a legkíméletlenebb versenyharcot, a teljesen anarchikus világgazdaság piacát.

Ugyanaz az eset, mint ami volt a régi taktikának, a munkásmozgalom korábbi fejlődési fokának idején s a szakszervezeti és politikai harc területén. Egészen kétségtelen, hogy az imperialista fejlődési fokot megelőző stádiumban a burzsoázia egységes volt a kizsákmányolásban, egységes volt abban a szándékában, hogy a munkásságot el kell

nyomni. Egészen kétségtelen, hogy igaza volt Marxnak a gothai program bírálatában, azonban akkoriban az imperialista fejlődést megelőzőleg a burzsoázia nem volt egy egységes reakcionárius tömeg, reakciós volt, de nem volt egységes. Így a munkásmozgalom belső politikájában tökéletesen igazolt volt akkoriban az a taktika, amely ki akarta használni a nem homogén és nem teljesen egyérdekű reakciós tömeg különböző rétegei közt levő érdekellentéteket a munkásmozgalom fejlesztésére, a munkásság gazdasági helyzetének emelésére. *(Úgy van!)*

Ma az imperialista fejlődés eme fokán egészen kétségtelen, hogy ez a taktika elavult, hogy minden együttműködés belsőleg a saját burzsoáziával, a saját elnyomókkal az osztályérdekek elárulását jelenti, ellenben nemzetközi viszonylatokban ma, amikor a proletariátus csak két országban lett még uralkodó osztállyá, amikor a proletariátus csak két országban ragadta meg a hatalmat, teljesen dogmatikus, doktrinér és lehetetlen álláspont volna ki nem használni azokat az ellentéteket, amelyek a különböző antant-imperialista államok közt mutatkoznak. *(Taps.)* Ezek az ellentétek, elvtársak, olyan mélyrehatók, hogy egészen holtbizonyos, hogy ezen ellentétekre ráépíthetjük nemzetközi politikánk egy részét, azt a részét, amely nem a nemzetközi forradalom várásában és istápolásában nyilvánulhat meg.

A nemzetközi forradalomról és annak perspektívájáról, a nemzetközi forradalomról mint nemzetközi politikánk tulajdonképpeni alapjáról egészen külön fogunk beszélni. Ellenben kétségtelen dolog az, hogy egy jelentős tényezőt hanyagolnánk el, ok nélkül és helytelenül hanyagolnánk el, ha nem vennők számításba azokat az érdekellentéteket, azokat a mély szakadékokat, amelyek a különböző imperialista csoportokat egymástól elhatárolják, ha nem vennők figyelembe azokat a kérdéseket, amelyek lehetetlenné teszik azt, hogy az antant-imperializmus megoldja, egyáltalában megoldhassa a béke kérdését.

Tisztelt elvtársak! Ezek a kérdések, amelyek az antant-imperialisták különböző csoportjait, a különböző nagy imperialista államokat egymástól elválasztják, ezek a kérdések: a tenger szabadságának a kérdése, a másik kérdés a Népszövetség kérdése és végül a kolóniák, gyarmatok internacionalizálásának a kérdése.

A tenger szabadságának a kérdése a wilsonista imperialista pacifiz-

musnak lényeges tartalma volt azért, mert az angol tengeri hegemóniával szemben biztosítani akarta a lehetőséget arra, hogy az Egyesült Államok szabadon és nagyobb mértékben tudjanak forgalmat lebonyolítani az európai államokkal szemben, az Egyesült Államoknak legkevésbé tönkrement kapitalizmusa nagy kereskedelmi flotta híján is tudjon érvényesülni az európai piacon. *(Úgy van!)*

Ez az, tisztelt elvtársak, ami az első forrása annak, hogy a wilsonizmus egy nagy államok közötti trösztnek, a Népszövetségnek a megalakítására törekedett *(Úgy van!)*, amely tröszt azonban, tisztelt elvtársaim, nem jöhetett létre és nem jöhet létre úgy, hogy ennek imperialista jellege rögtön ki ne tűnjék, éppen azért, mert a tengerek szabadságának és a gyarmatok nemzetköziségének a kérdése nem oldható meg úgy, hogy abból ne csak az Egyesült Államok jöjjenek ki jól, és a többi országok, a többi imperialista államok ne szenvedjenek miatta. *(Taps.)*

Egészen holtbizonyos, elvtársaim, az, hogy Anglia semmi esetre sem mehetett bele a tengerek szabadságába, és nem mehet bele ma sem, nem fogja feladni a hegemóniáját. De Olaszország sem adhatja fel az elvet, hogy az Adria felett úr akar lenni, nem adhatja be a derekát a tengerek szabadsága jelszavának, nem adhatja pedig azért, mert Olaszországra, az olasz imperializmusra nézve kétségtelenül életkérdés az Adria fölötti hegemónia. A tengerek szabadsága Olaszország szempontjából nem jelentene egyebet, mint azt, hogy Jugoszláviának szabad mozgást biztosít, és Jugoszláviával szemben mindennemű törekvését feladja, erre pedig az olasz imperializmus, az olasz kapitalizmus nem lehet hajlandó. *(Úgy van!)*

A gyarmatoknak s a Balkánnak hódítása és felosztása szintén ama kérdések csoportjába tartozik, amelyek lehetetlenné teszik az antant-imperializmus egységes megnyilatkozását. Franciaország semmi esetre sem mehetett bele a gyarmatok internacionalizálásába, és a német gyarmatok felosztása olyan kérdés, mely nem tűri azt, hogy az internacionalizálás megtörténhessék, akár csak a német gyarmatok tekintetében is.

Mindezek, tisztelt elvtársak, valamint a különböző vazallus államokban való érdekszférának a kérdése: a lengyelek gazdasági hovatartozandósága, a lengyelek számára biztosítandó tengeri út mind olyan kérdések, amelyekre mi nyugodtan építhetjük rá a mi nemzetközi

politikánkat, amelyekben remélhetünk, mert ezek a kérdések lehetetlenné teszik azt, hogy az antant Magyarországgal szemben egységesen léphessen fel.

Nincs titkos diplomácia, tisztelt elvtársaim, még a diplomáciának motívumait is el kell árulnunk, le kell lepleznünk az elvtársak előtt, és elmondjuk azt, hogy akkor, midőn ráépítettük a sorsunkat a nemzetközi proletárforradalomra, ugyanakkor nem állunk egy doktrinárius álláspontón, nem mondjuk azt, hogy csak a nemzetközi proletárforradalom az, amely bennünket segíthet, de ki kell használnunk mindazokat a szakadékokat, mindazokat az ellentéteket, amelyek elválasztják egymástól a különböző, velünk szemben ellenséges érzületű antant-imperialista államokat. *(Úgy van! Úgy van!)*

Abban a kérdésben, tisztelt elvtársaim, kétségtelenül egy valamennyi imperialista állama az antantnak, hogy a bolsevizmust meg kell fojtani. Kétségtelenül egységesek abban, hogy a Tanácsköztársaságot le kell szúrni, hogy a Tanácsköztársaság életének véget kell vetni. Ellenben Magyarország, tisztelt elvtársaim, nemcsak egy tanácsköztársaság, nemcsak egy bolsevista járványfészek, hanem egy olyan gazdasági terület is, amely vagy ide, vagy oda csatolható, vagy egyik, vagy másik imperialista csoport érdekszférájához csatolható, Magyarország egy olyan ország, melyben ez idő szerint más hatalom és más rend, mint a proletárdiktatúra és ennek rendje el nem képzelhető. *(Úgy van!)* Éppen ezért, tisztelt elvtársaim, ez a Magyarország, amely alkalmas gyarmatosításra, amely alkalmas arra, hogy valamelyik imperialista csoport érdekszférájához hozzácsatolható legyen, olyan konc, mely felett az antant-imperializmus nem egyezhet meg. *(Úgy van! Taps.)*

Tisztelt elvtársaim! Hogy a mai helyzet az a helyzet, amelyet teremtett az a jegyzék, amely az elvtársak előtt fekszik, s amelyet Clemenceau[108] intézett hozzánk a szövetséges és társult államok kormányainak nevében, amely meghatározza, ha nem is teljes mértékben az új Magyarország határait, ez a helyzet, amelyet teremtett ez a jegyzék, kétségtelenül olyan, amely nagy és mély megfontolást és meggondolást igényel. A határok, tisztelt elvtársak, még nincsenek is teljesen megállapítva.

Ama bizonyos Damoklesz-kard még ott függ a fejünk fölött, mert ott, ahol a Vörös Hadsereg csapatai nem nyomultak még előre, ott

tisztelt elvtársaim, még nem is állapították meg a határokat, fenntartották maguknak a jogot, hogy legalább ezen a helyen még irgalmatlanabbul bánjanak el velünk. *(Úgy van! Úgy van!)* De ezek a határok, tisztelt elvtársaim, az a terület, amelyet ezek a határok zárnak be, semmi esetre sem olyanok, hogy ezen a területen még a legteljesebb, a mai nemzetközi forgalom lehetőségeinek legteljesebb kihasználása mellett is biztosíthatnók a megélhetést a proletariátus számára.

A helyzet ugyanaz ma a proletariátus szempontjából nemzetközileg, mint volt annak idején a proletárdiktatúra intézményesítése előtt Magyarországon belsőleg a kapitalizmussal szemben. Annak idején az éhségnek két formája, jóformán kétféle miliőben való éhezés között kellett választani. Most, elvtársak, a választás tulajdonképpen csaknem ugyanaz: választani aközött, hogy egymást faljuk fel ennek az így körülhatárolt országnak a területén, vagy választani aközött, hogy harcoljunk, más faljon fel bennünket, vagy rákényszerítsék valamelyes formában a békét azokra, akik minket fel akarnak falni.

A választás látszólag könnyű, elvtársak, és legkönnyebb dolog volna a forradalmi háború továbbfolytatását elhatározni, és azt mondani, hogy nem állunk szóba senkivel, azt mondani, hogy harcolni fogunk, folytatjuk a forradalmi háborút egészen addig, amíg kikényszerítjük magunknak azt a békét, amely biztosítja, ha nem is teljesen az autochton megélhetés lehetőségét, de biztosítja azt, hogy a nemzetközi forgalomba való bekapcsolódás mellett valamiképpen meg tudunk élni.

Én, elvtársaim, egy brüszk visszautasítás álláspontjára, a szóba nem állás álláspontjára mégsem tudtam és nem is tudok most sem helyezkedni. *(Helyeslés.)* Amiként annak idején, amidőn rosszul állottunk a harctereken, kifejtettem azt, hogy hajlandó vagyok bárminemű breszti békébe belemenni, ma is, tisztelt elvtársak, ez az álláspontom akkor, amidőn jól állunk, amidőn győzünk a frontokon, amidőn verjük a velünk szemben álló kis falánk imperialista államok hadseregeit, amidőn azok a hadseregek, amelyek velünk szemben állanak, dezorganizálódnak és forradalmasodnak, amidőn ezekben az országokban kormányválság van éppen a proletariátus forradalmasítása folytán; mégis ma is az az álláspontom, hogy hajlandóknak kell lennünk a békére, hajlandóknak kell lennünk a vérontás megszüntetésére egy tisztességes békének a reményében, egy relatíve tisztességes béke reményé-

ben, mert minden béke reánk nézve nem lehet más, mint egy breszti vagy egy bukaresti béke, amelyet a forradalom feltétlenül felfordít, amelyet a forradalom feltétlenül megdönt! *(Lelkes taps.)*

Hogy miért vagyok, tisztelt elvtársak, ezen az álláspontom, azt röviden megindokolom a következőkkel:

Ma a nemzetközi helyzetnek a súlypontja a németországi és német-ausztriai békének a kérdése. Azok a békefeltételek, amelyeket az antant rádiktált, ismételten hangsúlyozom, rádiktált Németországra és amelyeket rádiktál Német-Ausztriára, ezek a békefeltételek olyanok, amelyek teljes mértékben lehetetlenné tesznek mindennemű kapitalista gazdálkodást ebben a két országban. A német kapitalizmus éppúgy, mint a német—osztrák kapitalizmus egyszer s mindenkorra meghalt, ha ezeket a békefeltételeket aláírják. Ez a hódítások és hadisarc nélküli béke, amelyet az antant Németországgal és Német-Ausztriával kötni akar, egész egyszerűen olyan mértékű kifosztását jelenti a két ország gazdasági életének, mint aminő kifosztásra csak a háború idején volt példa a németek részéről, akik a legjobban értették azt, hogy hogyan lehet leszerelni gyárakat, hogyan lehet leszerelni egész ipartelepeket, hogyan lehet elvinni az ipartelepeket és azoknak termékeit, a földnek a termékeit azokról a területekről, amelyeket meghódítottak.

Úgy, amiként azt hittem a németekről is annak idején, hogy ha a földet, a humuszt el lehetett volna vinni *(Egy hang: El is vitték! Derültség.)*, ahogy el is vitték sokszor, úgy vinnék el az antant-imperialisták a humuszt is azokról a földterületekről, amelyekre ők egyszer rátették a lábukat, sőt amelyekre még rá sem tették a lábukat.

Gábor Károly: Jó tanítómesterük volt!

Kun Béla népbiztos: Úgy van, nagyon jó tanítómesterük volt az antantországoknak Németország, megtanulták jól. De úgy, amiként Németország, az ő tanítómesterük, a forradalom állapotába került, úgy fognak ők is a forradalom állapotába kerülni *(Tetszés.)*, úgy amiként Németország maga idézte elő sorsát, amiként a német imperialisták maguk követték el az öngyilkosságot, úgy fogja előidézni azt az öngyilkosságot az antant imperializmusa is. *(Élénk helyeslés és taps.)*

Amennyiben Németország aláírja a békefeltételeket — és én azon a véleményen vagyok, hogy nekünk nem lehet egyebet kívánni, mint

hogy Németország és Német-Ausztria írják alá a békefeltételeket *(Úgy van! Úgy van!)* — ebben az esetben a kapitalista termelés egyedüli hajtóereje, a profit lehetősége megszűnt Németországban.

Nemcsak hogy teljesen felemésztik a hadikárpótlás és a háború terhei, a rokkantak ellátása és az egyéb szociálpolitikai terhek, amelyek a háború folytán rászakadnak Németországra, Németország tőkejövedelmét, de egészen kétségtelen, hogy úgy Németországban, mint Német-Ausztriában a munkajövedelemhez kell hogy hozzányúljanak, hogy tudják a háború következményeit viselni. *(Úgy van! Úgy van!)* Akkor, elvtársaim, mikor ezekben az országokban olyan őrületes mértékű az élelmiszerhiány, olyan óriási méretű a drágaság, a munkajövedelemhez való hozzányúlás ugyanazt jelentené, amit jelentene például nálunk, ahol a kapitalizmus visszaállítása és a háború következményeinek viselése esetében a munkajövedelem négyötödét kellene elkonfiskálni a munkásoktól, jelenti mindez a forradalmat Németországban és Német-Ausztriában. *(Élénk helyeslés és taps.)*

Objektíve, ilyen szigorúan gazdasági okok folytán is, a proletariátus forradalmi aktivitását nem is véve tekintetbe, nem véve tekintetbe azt, hogy új determináló momentumok vannak a szociális forradalom menetére, az Oroszországi és a Magyarországi Tanácsköztársaság, mondom még objektíve is kikerülhetetlen Németországban és Német-Ausztriában a forradalom, teljesen elkerülhetetlen, mert a munkásságnak nem lesz más választása, mint viselni az imperialista háború következményeit az éhség árán, vagy megszabadulni az imperialista háború következményeitől, intézményesítve a maga hatalmát, a maga uralmát, a maga diktatúráját. *(Élénk helyeslés és taps.)*

A nemzetközi proletárforradalomban nem csupán ez a két ország jelent újabb két etapot. Egészen kétségtelen dolog, hogy az antant-imperializmus, a győztes imperialista államok sem kerülik el a sorsukat. Ugyanezen országokban is, Amerika kivételével, mindenütt legalább 50 százaléka, némely államban 70 százaléka a tőkejövedelemnek emésztődik fel a háború következményeinek viselése folytán. Azok a terhek, amelyeket a lefolyt háború ró ezen országokra, előbb-utóbb kényszerítik ezeket az imperialista győztes államokat is arra, hogy hozzányúljanak a munkajövedelemhez, nem beszélve arról, hogy ezen országok gazdasági élete, ez országok termelési eszközei is tönkre-

mentek, és az átmeneti gazdaság, az átmenet a háborús ipartól a béke-iparhoz nemcsak hogy egy nagy munkanélküliségen keresztül vezet, amely munkanélküliség szintén forradalmi tényező, de vezet olyan keserűségeken és kínlódásokon keresztül, amelyek évekig tartanak el, s amelyek a munkásságra elviselhetetlen terhet rónak a kapitalizmus idejére.

Objektív feltételei megvannak ezekben az országokban is a forradalomnak, a proletárforradalomnak, de nem hiányoznak a szubjektív feltételei sem.

A munkásosztály forradalmi aktivitása nőttön-nő mindenfelé, Németországban a béke aláírása — ismételten hangsúlyozom, én ellentétben sokakkal azt kívánom a mi forradalmunk, a nemzetközi forradalom érdekében, hogy aláírják Németországban a békét —, ez elvtársaim, azt jelenti, hogy a scheidemannizmusnak, amely a burgfriedet, a háború alatti osztályközi békét meghosszabbította továbbra is, kiesik a lába alól a talaj, teljes mértékben lelepleződik, hogy még csak nem is nacionalista, hogy csak puszta függvénye a német kapitalizmusnak, és így a német kapitalizmus érdekében köti meg a békét. A proletártömegek felszabadulnak a nacionalista, a szociálsoviniszta nyomás alól és csatlakoznak a munkásmozgalom forradalmi szárnyához, éppúgy, mint ahogy Ausztriában ez már meg is kezdődött. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Tisztelt elvtársak! De nem állunk rosszul nemzetközi forradalom dolgában Csehországban sem. Ha nem is a belső forradalmi mozgalmaknak tulajdonítható tisztán, de kétségtelen, hogy a mi Vörös Hadseregünk munkájával elértük azt, hogy Csehországban kormányváltozás állott be. Ez a kormányválság, ez a krízis pedig határozottan szimptómája annak, hogy Csehországban nagyobb változások küszöbén, amelyek elválasztják egymástól a munkásmozgalom forradalmi és reformista irányzatát,[109] abban az országban, ahol a forradalmi irányzatnak majdnem többsége van. Ezzel az országgal, ennek az országnak proletariátusával szemben mi megtettük már kötelességünket akkor, amikor győztes imperialistáikat megvert imperialistákká tettük, és lehetővé tettük számára azt, hogy az imperialistákkal szemben szabadabban mozoghasson, és mi várjuk, joggal elvárjuk a cseh szocialista pártoktól, joggal elvárjuk a cseh proletariátustól, hogy a mi munkánk nyomán

most az ő munkájuk kezdődjék meg, hogy a mi munkánk nyomán az ő forradalmuk fakadjon és az ő forradalmuk virágozzék ki a proletariátus forradalmi diktatúrájával. *(Élénk tetszés és taps.)*

A proletárdiktatúra intézményesítését nemzetközi politikai szempontokból mi sem igazolhatja jobban, mint az a körülmény, hogy azóta felébredt az antant leghatalmasabb három államának proletariátusa is: Itáliáé, Franciaországé és Angliáé. Igazolva van az, amit hirdettünk, hogy ez államok proletárjai éppúgy, mint a körülöttünk fekvő kis imperialista államok proletárjai is inkább lesznek velünk, mint egy burzsoá Magyarországgal. Emlékezzünk vissza arra, minő kínok, minő fáradságok árán és mennyire eredmény nélkül történt a népköztársaságban a külföld informálása. Ma, elvtársaim, sorompóba lépnek mellettünk, sztrájkba lépnek mellettünk a három nagy imperialista ország proletárjai, nyugodtan számíthatunk, nyugodtan építhetünk tehát úgy Itália, mint Franciaország proletárjainak feltétlen szolidaritására, úgy a Magyar Tanácsköztársasággal, mint az Oroszországi Tanácsköztársasággal. *(Hosszan tartó élénk helyeslés és taps.)*

Azok a sztrájkok, amelyek ma Olaszországban és Franciaországban vannak, amelyeknek méretei információink szerint sokkal nagyobbak, mint ahogy a hivatalos híradások révén ide hozzánk elkerülnek, azok a sztrájkok szolidaritási sztrájkok, amely szolidaritási sztrájkok azért vannak, hogy az antant-imperializmus ne tehesse be a lábát ide, ennek a két proletárországnak, az Oroszországi és Magyarországi Tanácsköztársaságok területére, hogy ne fojthassa meg itt a proletariátus forradalmi diktatúráját, ne fojthassa meg itt a szocializmus, a kommunizmus építésének lehetőségét. *(Lelkes taps.)*

Én, elvtársaim — hangsúlyozom —, mindamellett annak az álláspontnak vagyok a híve, hogy — ha lehet tisztességgel — mégis kössünk ideiglenes békét. Talán úgy tűnik fel, hogy ez ellentétben áll azzal a politikával, amelyet Smuts[110] jegyzéke idején folytattunk. Talán úgy tűnik fel sokak előtt: hiszen miért nem akkor írtuk alá a Smuts által elénk terjesztett feltételeket, és miért akarjuk most aláírni a békefeltételeket.

Elvtársaim! Ami ma helyes, az helytelen lett volna akkor, ami akkor helyes volt, az helytelen lenne ma. És én újból csak arra hivatkozom, az öreg Liebknechtnek ama mondására, hogy a taktikánkat, ha kell, huszonnégy órában huszonnégyszer változtatjuk meg. *(Úgy van! Úgy*

van!) Amit én ma kijelentek és amit ma itt helyesnek tartok, azt huszonnégy óra múlva a viszonyok megváltoztathatják, és huszonnégy óra múlva egészen mást tarthatunk helyesnek, egészen mást tarthatunk a proletariátus érdekében valónak, a proletariátus érdekeit előmozdítónak.

Ma Clemenceau jegyzékére nem lehet más válaszunk, mint az, hogy hajlandók vagyunk tárgyalni a béke felől. *(Élénk helyeslés.)* Tárgyalni akarunk nemcsak az antant békekonferenciájával, hanem azokkal az államokkal is, amelyek bennünket körülvesznek, mint ellenséges államok *(Élénk helyeslés)*; tárgyalni azért, hogy lehetővé tegyük azt, hogy kibeszélhessük egymással magunkat *(Úgy van!)*, hogy lehetővé tegyük azt, hogy ha az antant diktál is nekünk, de mi próbáljunk megegyezni ezekkel az államokkal, amelyek reánk vannak utalva, amelyekre azonban mi is rá vagyunk utalva gazdaságilag, hogy megpróbáljuk azt, hogy a volt Osztrák—Magyar Monarchia és a Balkán romjain új gazdasági életet teremthessünk, lehetővé tegyük a forgalmat, lehetővé tegyük az árucserét, lehetővé tegyünk valamelyes gazdasági életet.

Egészen kétségtelen, hogy a nemzetközi forgalom mai állása mellett, akkor, amikor a forgalom eszközeit a háború elpusztította, akkor, amidőn a német tengeralattjáró-háború a hajótérnek csaknem a felét megsemmisítette, akkor, amidőn a vasutak egész gördülő anyaga az egész világon tönkrement: mi ne a tengerentúli importra számítsunk, hanem arra, hogy a mi áruszegény társadalmunk szükségleteit minél közelebbről tudjuk kielégíteni, amaz államokból, amelyekkel ezelőtt gazdasági közösségben éltünk, és amelyekkel véleményem szerint nemcsak a Habsburgok jogara, nemcsak a Habsburg-monarchia állameszméje, hanem gazdasági szükségszerűségek is fűztek össze bennünket. *(Úgy van!)*

Ezeknek az államoknak proletárjaival kell hogy megértessük azt, hogy mi nem akarunk semmiféle nemzeti elnyomást. Figyelmeztetnünk kell őket arra, hogy a proletariátus diktatúrája, a proletariátusnak uralkodó osztállyá emelése — úgy amint a „Kommunista Kiáltvány" tanítja — mindennemű nemzeti elnyomás lehetőségének megszüntetését jelenti.[111] *(Úgy van!)* Figyelmeztetnünk kell ez országok proletárjait arra, hogy a proletariátus diktatúrája azt jelenti, hogy mi minden dolgozó önrendelkezési jogát tiszteletben tartjuk, hogy mi senkit nem aka-

runk erőszakkal magunkhoz fűzni, csak figyelmeztetünk mindenkit arra, hogy a proletariátus jelszava nem kis államok alakítása, hanem a proletariátusnak minél szélesebb körű föderációja. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Az osztályharc külpolitikája külső megnyilvánulásában a vezető gondolat mindenkor éppen ez a közös konferencia volt. E közös konferencia eszméje nem is vettetett fel sikertelenül, mert azok közül is, akik annak idején nagyon ágáltak ellene, többen már belátták, hogy e konferencia nélkül sem Párizsban, sem másutt nem lehet megoldani a volt Osztrák—Magyar Monarchia területén alakult államok problémáját. Renner osztrák kancellár nemrégiben nyújtotta át Párizsban jegyzékét, amelyben ugyanezt az eszmét veti fel, ugyanezt a gondolatot pártfogolja, amelyet mi annak idején, a Smuts tábornokkal folytatott tárgyalások alkalmával felvetettünk: a volt Osztrák—Magyar Monarchia területén alakult államok megbízottainak konferenciáját. A mai lapokból olvashatják az elvtársak, hogy a jugoszláv szocialisták, akiknek többsége szintén a mi bolsevista irányzatunkhoz tartozik, ugyancsak e konferencia mellett foglalnak állást, és én nem hiszem, hogy a cseh szocialisták ugyancsak hamarosan ne kényszerítenék rá kormányaikat arra, hogy belemenjenek a konferenciába; s nyugodt vagyok, hogy e konferencián mi csak győzhetünk.

Mi győzünk azért, mert ezen a konferencián fog eldőlni és kivilágosodni az, hogy nekünk nincsenek elnyomó törekvéseink, hogy mi minden dolgozó önrendelkezési jogának alapján állunk; s ki fog derülni az, hogy velünk szemben imperialista kormányok vannak, amely kormányok, amely kis falánk imperialista államok mások elnyomására törekszenek — nemzetek felszabadításának cégére alatt. *(Élénk tetszés és taps.)*

Még egyszer vissza kell térnem most már — hogy végezzünk ezzel a kérdéssel — a Clemenceau-féle jegyzékre. Az antant blokadíroz bennünket, elzárta határainkat, ki akar bennünket éheztetni; azonkívül ellenünk mozgósította egyrészről a nemzetközi, másrészről a belső ellenforradalmat is. Legyünk tisztában azzal, elvtársaim, hogy ha megkötjük is a békét, az nem jelenti azt, hogy az antant majd nyugodtan fog bennünket hagyni. Mert ha esetleg le is parancsolja határainkról a csehszlovák és a román vagy jugoszláv államok katonaságát, de

mindenesetre mozgósítani fogja ellenünk az ellenforradalmat, és ha ez sikerülne neki, akkor egészen bizonyos, hogy meg is fojtana bennünket. Ha végeztünk egyszer a körülöttünk levő idegen imperialista államok katonaságával, akkor egészen bizonyos, hogy az antant majd ellenkormányokat fog csinálni ellenünk, ellenkormányokat fog támogatni, olyan ellenkormányokat, amelyek ugyan kormányok in partibus infidelium[112], de mindenesetre fogják élvezni az antant kegyét.

Mégis, elvtársaim, én azon a nézeten vagyok, hogy helyes volt a Kormányzótanácsnak, a Kormányzótanács politikai bizottságának[113] az az állásfoglalása, amikor elhatározta, hogy az antant felhívásának eleget tesz. Nem rajtunk múlott, hogy a felhívásnak kívülünk eső okokból, a cseh imperialistákban rejtőző okokból nem tehettünk eleget. A parancsot kiadtuk arra, hogy hadseregeink vonuljanak vissza arra a határra, amelyet az antant mint Magyarország határát kijelölt. A parancs kiadását azonban követte a csehek támadása, követte az, hogy visszavonulni akaró csapatainkat üldözni és lemészárolni akarták. Erre egészen természetesen nem lehetett más felelet, minthogy csapataink ellentámadásba menjenek át és visszaverjék őket. *(Lelkes éljenzés és taps. Egy hang: Éljen a Vörös Hadsereg! Megújuló lelkes éljenzés és taps.)* És nem volt katona, aki azt mondja, hogy egy csapatot azon a ponton lehet megállítani, amely ponton azelőtt volt. Nem rajtunk múlott, hogy csapataink támadásainak lökeme olyan erős volt, hogy újból visszavetettük a csehszlovák hadsereg katonaságát. *(Élénk tetszés és taps.)*

Én, elvtársaim, mégis amellett vagyok, hogy lehetővé kell tennünk a megegyezést. Csak valamivel tisztességesebb — ha ugyan ezt így lehet kifejezni azon tisztességtelenséggel szemben, amelyet jelent ez a határ-megállapítás —, csak valamivel rendesebb határ-megállapítás mellett is békét kell teremtenünk — jó előre hangsúlyozzuk —, olyan békét, amelynek érvénye nem lesz hosszabb, mint a breszti béke érvénye, amely békét mi az imperialistákkal kötünk, a francia, a csehszlovák, a román és a jugoszláv imperialistákkal, és ezt a békét azonban felrúgni nem mi, de a csehszlovák, a jugoszláv és a román proletariátus fogja. *(Úgy van! Nagy tetszés. Taps.)*

Ezek voltak nagyjából, elvtársaim, azok, amiket az osztályharc kül-

politikájáról el akartam mondani, és most ajánlom önöknek elfogadásra a következő határozati javaslatot:

1. A magyarországi tanácsok első kongresszusa ünnepélyesen kinyilvánítja, hogy nemcsak nem áll a területi integritás alapján, de, mint olyan ország, amely megtette a lépéseket arra, hogy az osztálykülönbségek megszűnjenek, eltörölte egyben a nemzeti elnyomás előföltételeit is. Ennélfogva a maga részéről megadja minden nemzethez tartozó dolgozóknak a lehetőséget, hogy képességeiket a dolgozók összességének javára szabadon, önállóan, minden más nemzettől függetlenül kifejthessék, hirdeti minden nemzet dolgozóinak önrendelkezési jogát.

2. A proletariátus, nemzetköziségének megfelelőleg, arra törekszik, hogy a különböző nyelvű dolgozók közé új válaszfalak ne emeltessenek, mint amilyenek az új politikai vagy vámhatárok. Meg akarja valósítani a dolgozók testvéri szövetségét, a tanácsok föderatív köztársaságának kereteit addig is, amíg a nemzetközi proletárforradalom az egységes nemzetközi proletár tanácsköztársaságot lehetővé teszi.

3. A Magyarországi Tanácsköztársaság természetes szövetségét látja minden proletárállamban. Ez a szövetség nem valamelyes titkos diplomáciai vagy katonai konvención alapul, hanem csupán a proletariátus nemzetközi szolidaritásán.

4. A Magyarországi Tanácsköztársaság békében kíván élni valamennyi állam dolgozóival, szolidaritásukra támaszkodik, és magát a nemzetközi imperialista ellenforradalommal szemben a nemzetközi proletariátus védelme alá helyezi.

5. A monarchia területén képződött nemzeti államok egymáshoz való viszonyának rendezésére szükséges az új államok egy közös konferenciája. A kongresszus helyesli a tanácskormány erre vonatkozó törekvéseit, és felszólítja, hogy a konferencia egybehívását sürgesse.

6. Míg a Tanácsköztársaság határain belül a proletárság az ő osztályharcát a kizsákmányolókkal felülről vívja, addig az osztályharc, amelyet fegyveres osztályháború formájában a nemzetközi imperialista ellenforradalommal folytat, alulról fölfelé folyik: vagyis a proletárság az ő osztályharcát még mindig hatalmon levő ellenfelekkel vívja meg, akikre, az egységes nemzetközi forradalom előtt, a diktatúra szokásos eszközeivel nem kényszerítheti rá akaratát. Éppen ezért helyes és in-

dokolt volt a Forradalmi Kormányzótanács minden lépése, melyet a békekötés irányában tett, különösen pedig helyesli a kongresszus azt a magatartást, amelyet a legutóbbi Clemenceau-jegyzékkel szemben tanúsított. Éppúgy helyesli minden intézkedését, amellyel a külföldi vagyon védelmét biztosította, hogy ezáltal a Tanácsköztársaság a nemzetközi gazdasági forgalomból ki ne zárassék.

7. A tanácsok kongresszusa, gazdasági életföltételeinek biztosítása szempontjából, ugyancsak helyesli a Kormányzótanács minden intézkedését, amellyel szembehelyezkedik minden imperialista hódító s kiéheztető politikával. Kimondja azonban, hogy a fölszabadított területek ama részeivel, melyekben a lakosság nem a magyar nemzethez tartozik, csupán föderatív közösségben kíván élni. *(Élénk helyeslés.)*

Tisztelt elvtársak! Ránk akarnak kényszeríteni olyan békét, amely megfoszt benünket attól, hogy a proletariátus a levesét megsózhassa, megfoszt bennünket attól a lehetőségtől is esetleg, hogy a proletariátus, a proletárasszony, megfőzhesse az ételét; megfoszthat bennünket attól a lehetőségtől is, hogy itt rendes forgalmat fenntarthassunk, megfoszt bennünket a sótól, fától, széntől, megfoszt bennünket minden gazdasági élet lehetőségétől. *(Úgy van!)*

Az antant ki akar éheztetni bennünket, amint ki akarja éheztetni a mi testvérköztársaságunkat, az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságot. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Nehéz időknek nézünk elébe, ínségnek, szenvedéseknek és kemény küzdelmeknek. Ahhoz, hogy ezt kibírjuk, a diktatúrának szigorú, következetes, erélyes kezelésére van szükség *(Hosszan tartó, élénk helyeslés és taps.)*, szükség van arra, hogy kiépíthessük a magunk autochton gazdasági életét, úgy amint tudjuk, szükség van arra, hogy ebben az országban szervezett gazdasági életet teremtsünk, szükség van a proletariátus legvégsőig menő kitartására, áldozatkészségére és lelkesedésére. *(Élénk tetszés.)* Szükségünk van addig, amíg a proletariátus újabb osztagai jönnek segítségünkre a nemzetközi proletárforradalomban, szükségünk van addig, amíg nem szakít minden ország proletariátusa az uralkodó osztállyal való együttműködéssel, amíg nem szakít a szociálsovinizmussal, a szociálpatriotizmussal, amíg nem lesz harcosa mindenekfölött az igazi internacionalizmusnak: a III. Internacionálénak.

Ez a III. Internacionálé nőttön-nő, a III. Internacionálé forradalmi-

sága is mind újabb és újabb reményeket int felénk, amelyek mutatják, hogy a nemzetközi proletárforradalom terjedni és erősödni fog. Addig, amíg ez a nemzetközi proletárforradalom nincs itt újabb osztagaival a segítségünkre, addig kitartunk, bármi áron is, kitartunk akkor is, ha megaláznak bennünket ilyen békefeltételekkel, kitartunk akkor is, ha meg akarnak fojtani bennünket, kitartunk, ha tönkre akarnak is tenni bennünket, kitartunk szilárdan, a szilárd, egységes, következetes kezelésű diktatúra mellett. *(Hosszan tartó, lelkes éljenzés és taps.)*

A tanácsok országos gyűlésének naplója. 1919. június 14—1919. június 23. 108—116. old.
MMTVD 6/B. köt. 146—156. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 253—276. old.

BESZÉD AZ IFJÚMUNKÁSOK KONGRESSZUSÁN

1919. június 21

Tisztelt elvtársak, ifjú proletártestvérek! Visszaemlékezem egy tüntetésre, amelyet a burzsoá uralom idején rendeztek az ifjú proletárok vörös lobogók alatt, amelyekre ez volt írva: „Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!" Visszaemlékezem és azt mondom önöknek, hogy céljuk, minden munkájuknak a célja az legyen, hogy önök ne legyenek soha kizsákmányolt proletárok. A proletariátus diktatúrája, a proletárok uralma, a proletárok forradalma azt jelenti, hogy az öregebb proletárok is, akik hosszú-hosszú időn át húzták a tőkés termelési rendnek kizsákmányoló igáját, hosszú időn keresztül nyögtek a kapitalizmus igája alatt, le akarják rázni magukról ezt az igát. A proletárforradalom megszüntette azt a rendszert, amelynek idején kevesek jóléte érdekében sokak áldozták föl önmagukat kényszerűségből.

Mi itt leromboltuk a régi kapitalista rendszert, a kizsákmányolást és megteremtjük a szocializmus előfeltételeit, a szocializmust, mint a kommunizmus első fokát. Haladunk egy lépcsőn fölfelé, azon az úton, amely oda vezet, ahol nem lesznek elnyomók és elnyomottak, kizsákmányolók és kizsákmányoltak többé, amely valóra fogja váltani az ifjúmunkások jelszavát.

Az ifjúmunkásmozgalom ennek előtte azokban az országokban, ahol a leghatalmasabb, legjobban megalapozott volt a kapitalizmus, a tanonckérdés becsületes megoldásán kívül elsősorban azért küzdött, hogy a kapitalizmus egyik velejáróját, a militarista hadsereget megszüntesse. Legharcosabb vezére, legnagyobb hőse ennek a mozgalomnak, nemrégiben gyalázatosan meggyilkolt elvtársunk, Liebknecht Károly volt. *(A gyűlés felállással üdvözli a proletariátus halottját.)*

Most is háború van, háború azért, hogy vissza ne jöhessen a kizsákmányolás, az a rendszer, mely besorozta az elnyomó szervezetek tagjai közé azokat, akik ott a hadseregben saját elnyomásukat, kizsákmányolásukat védelmezték. Most más hadsereg van, most a proletariátus osztályharcát fegyverrel folytatja az elnyomók ellen, osztályhadseregé-

ben, a forradalmi Vörös Hadseregben. *(Hosszas éljenzés és taps.)* Minden proletárnak fegyvert kell adni a kezébe most, hogy megvédelmezze azt a rendszert, amely biztosítani tudja, hogy kiépíthessük a szocializmust, azt a társadalmi rendszert, amely minden dolgozó jólétét biztosítja. Nem azért veszünk kezünkbe fegyvert, mintha gyönyörűségünk telne a vérontásban, de azért, hogy megakadályozzuk azt, hogy mások proletárvért ontsanak, és a kiontott proletárvér árán újból visszaállítsák a kapitalizmust, visszakergessék a proletárt a kizsákmányolásba.

A biblia sok-sok mesét tartalmaz, ami nem igaz. Egy nagyon szép, gyönyörűséges mese, amely sok gondolkodásra bírja az embert, az ótestamentumban az, amely azt mondja, hogy egy egész nemzedéknek kellett elpusztulnia, míg bejutott az ígéret földjére. Így vagyunk mi is a szocializmussal. Ti, ifjú proletárok vagytok azok, akiknek lelke át fog alakulni, akiknek a lelkében olyan lesz a szolidaritás érzése, hogy megérdemlitek, hogy a szocializmus idejét éljétek. Ez olyan cél, amelyért érdemes küzdeni, áldozni, érdemes mindent feláldozni. Ezért küzdjetek, tanuljatok, ezért igyekezzetek beledolgozni magatokat abba az új erkölcsi felfogásba, amely képessé tesz arra, hogy a szocializmus idején úgy tudjatok együtt élni, mint azt a szocializmus megköveteli azoktól, akik a gyümölcseit élvezni akarják. Küzdjetek, hogy soha, soha ne legyetek többé kizsákmányolt proletárok. *(Nagy taps, percekig tartó meg-megújuló éljenzés.)*

Vörös Ujság, 1919. június 21. Az ifjúmunkások kongresszusa. „Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok."
MMTVD 6/B. köt. 225—226. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 277—279. old.

VÁLASZTÁVIRAT LENINNEK AZ ANTANTJEGYZÉK ELFOGADÁSÁRÓL[114]

1919. június 18

Kedves Lenin elvtárs!

Nagyon köszönöm táviratát, amelyben külpolitikámat helyesli. Büszkeséggel tölt el, hogy egyik legjobb tanítványa vagyok, de azt hiszem, egy dologban még fölényben is vagyok Önnel szemben, még pedig a mala fides[115] kérdésében. Azt hiszem, nagyon jól ismerem az antantot. Tudom, hogy engesztelhetetlenül harcol ellenünk. Ebben a harcban a legjobb esetben is csak fegyverszüneti állapot következhet, de nem béke. Ez élethalálharc. Még egyszer köszönöm sorait.

Tisztelője
Kun Béla

A tisztázat fotokópiája. — PI Archívum. 500. f. 12/12. ö. e. 16—17. (németül).
MMTVD 6/B. köt. 274. old.

BESZÉD A SZÖVETSÉGES KÖZPONTI INTÉZŐ BIZOTTSÁG ÜLÉSÉN[116]

1919. június 25

Tisztelt elvtársaim! Az, ami itt történt Budapesten, az egészen természetes következménye annak, amit sokan magukévá tettek, annak a felfogásnak, hogy a burzsoázia megszűnt, hogy a burzsoáziának nincsen ereje, hogy a burzsoázia beletörődött a proletariátus diktatúrájába. Ez a tévedés bosszulta meg magát akkor, amidőn kitörve az ellenforradalom, egész csomó elvtársunk fekszik holtan az ellenforradalomnak máris kezdődő fehérterrorja következtében.[117] Ez a tévedés, ez a téves felfogás a diktatúra kezelése tekintetében még jobban megbosszulhatja magát *(Úgy van! Úgy van!)*, mert bármennyire is megállapítjuk, elvtársaim, hogy hasznos volt, hogy szükséges volt az az ellenforradalmi kitörés, ez a puccs, amely történt, szükséges volt azért, mert felrázta a proletariátust, mert egységesebbé tette, mert szilárdabbá, acélosabbá tette a proletariátus tömegeit, mert megmutatta a proletariátus erejét Magyarországon, mégis, elvtársaim, szomorúan kell bevallanunk azt, hogy a diktatúrának az a kezelése a bűnös elvtársaink halála miatt, amely eddig nálunk szokásban volt.

Tisztelt elvtársak! Soha egyikünk sem hirdette azt, hogy ok nélkül ontsunk vért, soha egyikünk sem hirdette azt, hogy kéjelegve gázoljunk a vérben, de tudnunk kellett mindenkor azt, hogy a burzsoázia nem fog beletörődni abba, hogy elveszítse a hatalmat, elveszítse a kizsákmányolás lehetőségét, és nem fog beletörődni abba, hogy itt ebben az országban a proletariátus legyen az úr, és a kapitalizmus romjain felépíthesse a szocialista társadalmi és termelési rendet. Tisztában kellett lennünk azzal, hogy az osztályharc nem szűnt meg, hogy az osztályharc tovább folyik, sőt, még kíméletlenebb eszközökkel folyik. Tisztában kellett lennünk azzal, hogy a burzsoázia minden eszközzel meg fogja kísérelni azt, hogy visszakerítse az elvesztett hatalmat és az elveszett vagyont. Akik azt hiszik, hogy ez nem így van, azoknak a naivsága, azoknak a jóhiszeműsége vagy azoknak a súlyos tévedése, mondhatnám ostoba tévedése *(Úgy van!)* nem önmagukon bosszulja meg

magát csupán, hanem megbosszulja magát a proletariátus tömegein. *(Úgy van!)*

Tisztelt elvtársak! Aki szereti a proletariátust, aki szereti azokat a proletárokat, akikkel egy sorban harcol, akikért harcol, akiknek a jövendőjéért harcol, akiknek a felszabadításáért harcol, annak ezek után a tapasztalatok után nem lehet más a meggyőződése, minthogy minden eszközzel, legkíméletlenebbül kell elnyomni a burzsoáziát, a legkíméletlenebbül letörni az ellenforradalmat. Ha mi nem pusztítjuk ki az ellenforradalmat, ha mi nem gyilkoljuk le azokat, akik fegyverrel a kézben jönnek ellenünk, akkor bennünket gyilkolnak le, ők fogják legyilkolni a proletariátust, nemcsak a proletariátust, hanem annak a jövendőjét is. Legyünk tisztában azzal, elvtársak, hogy ez a burzsoázia, akármilyen gyáva is volt, minden eszközt felhasznál arra, hogy megdöntse a proletariátus hatalmát. Nagy tévedés azt hinni, hogy csak mi adunk vagy egyes hibás kormányzati intézkedések adnak hatalmat a burzsoáziának arra, hogy ellenforradalmi kitöréseket, ellenforradalmi puccsokat rendezzen. Nagy tévedés azt hinni, hogy ezek a bizonyos, sokat kifogásolt kormányzati intézkedések kergették ellenforradalomba a burzsoáziát. Nem, elvtársak, egészen természetes, hogy a burzsoázia ellenforradalmár. *(Úgy van!)* Ostobának vagy szamárnak kell hogy tartsuk azt, aki elhiszi, hogy a tigrist, a vérszopó tigrist rá lehet beszélni arra, hogy legyen belőle valami fűevő állatocska. Éppen ilyen ostobaság azt hinni, hogy a burzsoázia el fogja tűrni azt, hogy itt az ő vagyonának, az ő termelési rendszerének romjain, itt mi nyugodtan építsük fel majd a szocializmus termelési és társadalmi rendjét. Nekünk tisztában kell lennünk azzal, hogy a diktatúra fennmaradásának, tehát a szocializmus építési lehetőségének egyetlen módja az, hogy ha kíméletlenül fogunk eltiporni mindent, ami a szocializmus építése ellen tör, kíméletlenül, nem nézve sem jobbra sem balra, menve előre, és kiirtani mindent, ami a szocializmus építésének, ami a proletariátus felszabadításának útjában áll. Aki azt hiszi, elvtársaim, hogy lehet ezt szelíden, simogatólag elintézni, az nagy tévedésben van. Az a szelíd, simogató elintézés, az a szánalomhirdetés a burzsoáziával szemben, az nemcsak a szánalom hirdetését jelenti, de ismétlem, mint sokszor hangsúlyoztam, jelenti a proletariátus osztályöntudatának elhomályosítását, jelenti a proletariátus megcsalását abban az irányban,

mintha nem volna szükség osztályharcra, mintha azt akarnák elhitetni vele, hogy nincs szükség tovább osztályharcra. Jelenti, elvtársaim, ez a politika azt, hogy a proletariátus nem kapja meg azt, ami neki jár a proletariátus diktatúrájában.

Miért csináltuk ezt a proletárdiktatúrát? Miért álltak a proletariátus tömegei e mellé a diktatúra mellé? Nem az egyenlőség elvéért, nem azért az általános egyenlőségért, amelyet a burzsoá demokrácia hirdetett, hanem igenis, az osztályszempontok érvényre juttatásáért. *(Úgy van!)* Azért, hogy éppen megfordítsa a burzsoázia társadalmi rendjét, megfordítsa, hogy amint azelőtt a burzsoázia volt az úr, most a proletariátus legyen az úr, hogy minden uralmat el tudjon temetni. De akkor, amikor minden uralmat, minden hatalmat eltemet, addig a proletariátusnak úrnak, korlátlan és kizárólagos úrnak kell lennie úgy politikai, mint gazdasági téren *(Élénk helyeslés.)*, addig a proletariátusnak kell mindama előnyben részesülnie, amelyekben részesült azelőtt a burzsoázia. Az osztályadag- és az osztályár-politika az eszközök, amelyeket hirdetnünk és megvalósítanunk kell, hogy a proletariátus tömegeiben azt a bizonyos nyugtalanságot, amely egész természetszerűleg bekövetkezik az élelmezési válságok folytán, és amelyek bizonyos tömegeket ellenforradalmi jelszavak befogadására késztettek — mondom, ezt a nyugtalanságot csak az osztályadag-, az osztályár-politika, tehát a diktatúra következetes és kíméletlen érvényesítése útján érhetjük el.

De, elvtársaim, ilyenkor a proletariátus mindig egységes volt, és mindig egységes lesz. Ha veszedelem van, a proletariátus mint egy ember áll most is. Emlékezzünk vissza, nem kell titkolnunk, hogy az utóbbi napok élelmezési válságai micsoda hullámzást idéztek elő a proletariátusban, micsoda keserves és kínos harcot kellett folytatniuk mindazoknak, akik a proletariátus diktatúrájáért lelkesedtek, a proletariátus eme ösztönös kitörésével szemben. És íme, elvtársak, mikor arról van szó, hogy elnyomjuk a burzsoáziát, hogy biztosítsuk a proletariátus uralmát, akkor az eszközöket, a diktatúra eszközeit kíméletlenül alkalmazzuk. Íme, itt a proletariátus egységesen és erősen emelkedik fel. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Tisztelt elvtársak! Én egy rövid határozati javaslatot terjesztek elő: [„A Központi Intéző Bizottság arra való tekintettel, hogy][118] a dikta-

túra enyhe kezelése nemhogy észre térítené a burzsoáziát, de sőt, ellenforradalmi magatartásra biztatja, elhatározza, hogy a proletariátus diktatúráját a legteljesebb mértékben s a legkönyörtelenebb eszközökkel alkalmazza, és utasítja a Kormányzótanácsot, hogy ha kell, fojtsa vérbe is a burzsoázia ellenforradalmát." *(Úgy van! Úgy van! Élénk taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. 3/a. A Szövetséges Központi Intéző Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei. 1919. június 25. 24—30. old.
MMTVD 6/B. köt. 331—332. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 281—284. old.

VÁLASZJEGYZÉK ROMANELLI ALEZREDESNEK, AZ OLASZ KATONAI MISSZIÓ VEZETŐJÉNEK

Június 26-án kelt levelére[119] a következőkben van szerencsém válaszolni.

A Magyar Tanácsköztársaság kormánya visszautasít a kormány ellen irányított minden fenyegetést, és tiltakozik az ellen, hogy felelőssé tegyék olyan eseményekért, melyek tisztán Magyarország belügyét képezik. Méltatlankodva utasítom vissza tehát alezredes úr fenyegetéseit. Emlékeztetem alezredes urat arra, hogy sem Münchenben, sem Rigában, sem Ukrajna és Finnország különböző városaiban a szövetséges és társult hatalmak nevében senki sem emelte fel szavát, hogy tiltakozzék valóban ártatlan emberek legyilkolása ellen.

Nem jutott eszébe alezredes úrnak, hogy felháborodjék azon, mikor emberek hitvány zsoldért ágyúkkal és gépfegyverekkel lőtték Budapest külvárosait, kórházait és házait, melyekben asszonyok és gyermekek voltak, és akik hatalomrajutásuk első cselekedeteként nagy kiterjedésű pogromot ígértek. Természetesnek találom tehát, hogy akkor, amikor ez az aljas és barbár merénylet, mely a régi elnyomó uralom visszaállítását célozta, és asszonyok és gyermekek meggyilkolását megkísérelte, sőt végrehajtotta, nem töltötte el felháborodással alezredes úr szívét, ez a szív nem táplál szimpátiát csak azokkal szemben, akik az ön véleménye szerint eszmékért és elvekért harcoltak, a valóságban azonban nyomorult zsold ellenében a dolgozók kizsákmányolóit támogatják, és ezeknek naplopáson alapuló régi létét akarják visszaállítani.

A Magyar Tanácsköztársaság kormánya akkor is, ha hatalmát a legszélsőbb szigorral érezteti, mindig humánusabb lesz azoknál a kormányoknál, akik az emberiségre a háború borzalmait hozták, akik blokádjuk által asszonyokat és gyermekeket az éhhalálnak tesznek ki, és fegyvertelen tömegekre lövetnek, melyek pedig csak az elnyomatás és kizsákmányolás ellen tiltakoznak.

Végül nem hiszem, hogy kormánya felfogásának megfelelne az az elv, miszerint ellenforradalmi banditákkal szemben a genfi egyezményt

kelljen alkalmazni, és ily módon ezeknek újból lehetővé tenni azt, hogy újból pogromot és asszonyok és gyermekek elleni újabb támadást indítsanak.

Olaszországnak a Magyar Tanácsköztársasággal szemben tanúsított barátságos viselkedése nem engedi meg azt a feltevést, hogy Olaszország hadviselő félnek ismerne el olyan bandákat, akik az ellenforradalom dicsőségére asszonyokat és gyermekeket akarnak megölni, a zsidókat pedig lemészárolni.

A Magyar Tanácsköztársaság kormánya és igazságügyi szervei saját törvényeik szerint járnak el, s tiltakoznak az ország belügyeibe való mindennemű beavatkozás ellen.

Kun Béla s. k.
külügyi népbiztos

Másolat. — HIL TK 47. cs.
MMTVD 6/B. köt. 353—354. old.

BESZÉD ÉS ZÁRSZÓ
A SZÖVETSÉGES KÖZPONTI INTÉZŐ BIZOTTSÁG ÜLÉSÉN A KÜL- ÉS BELPOLITIKAI HELYZETRŐL

1919. június 30

Tisztelt Intéző Bizottság! Tisztelt elvtársak! Tisztelettel bejelentem elöljáróban, hogy a Kormányzótanács elhatározta, hogy csapatainkat a Clemenceau-féle jegyzékben megjelölt határokra visszavonja a csehszlovák fronton, aminek konzekvenciája az lesz, hogy csapataink meg fogják szállni a Tiszántúlt, egészen addig a vonalig, amelyet a Clemenceau-féle sürgöny mint Magyarország határát megjelölt.

A Kormányzótanács ezt a határozatot nehéz szívvel hozta meg, nehéz szívvel és alapos, hosszas megfontolás után. Nem is külpolitikai indokai voltak e határozathozatalnak. Egészen kétségtelenül áll előttünk az a körülmény, hogy az antant nem tud Magyarország ellen saját csapatokat mozgósítani, nem tud támadást intézni ellenünk, nem azért, mintha nem volna hadserege, hanem azért, mert belpolitikai helyzete, a forradalom állása az antantországokban olyan, hogy mindennemű támadás azok ellen az országok ellen, amelyek a nemzetközi proletariátus hazáját képviselik, Szovjet-Oroszország és Szovjet-Magyarország ellen, az antantországokban a forradalom kipattanását jelentené.

Hivatkozom, tisztelt elvtársaim, e tekintetben arra, hogy a francia, angol és olasz munkáspártok, amelyek részben a második, részben a harmadik Internacionáléhoz tartoznak, közös akcióra határozták el magukat, amely július 20-án vagy 21-én óriási politikai demonstrációban fog megnyilatkozni, amely politikai demonstrációnak a célja az, hogy megakassza a Szovjet-Oroszország és Szovjet-Magyarország elleni támadást az antantállamok imperialista kormányai részéről. Ez az akció abban a határozatban csúcsosodott ki, amely kimondotta, hogy július 20-ára vagy 21-ére egységesen rendeznek demonstrációt, természetesen megfelelőleg annak a hibrid álláspontnak, amelyet a II. Internacionálé mindenkor képviselt, az egyes országok munkáspártjaira bízta azt, hogy vajon az akció tisztán politikai jellegű demonstráció, avagy, mint ők kifejezik, ipari jellegű legyen-e, vagyis

általános sztrájkban jusson kifejezésre. Angliában, elvtársaim, körülbelül 1 900 000 szavazattal 900 000 ellenében a Munkáspárt kimondotta, hogy a szovjetországok elleni támadás megakasztása céljából általános sztrájkot rendez. Tehát ők ipari jellegűvé, általános sztrájk jellegűvé teszik ezt a szolidaritást, ezt a szimpátia-demonstrációjukat, úgyhogy ez is bizonyítja azt, hogy nem elsősorban külpolitikai szempontokból, hanem belpolitikai szempontokból voltunk kénytelenek erre az elhatározásra jutni.

Nem a cseh hadsereg volt az, elvtársak, amely elől meghátrálunk, amely elől csapatainkat visszavonjuk, nem a cseh burzsoáziának az ereje, mert a cseh burzsoáziának az ereje, mint ahogy Rašinnak, a cseh kormány pénzügyminiszterének legutóbbi beszédei mutatják, végét járja, a cseh kapitalizmus közeledik a legteljesebb összeomláshoz. Abban a beszédben, amelyet Rašin, a cseh burzsoázia egyik legtehetségesebb embere, a Cseh-Szlovák Köztársaság pénzügyminisztere tartott, azt mondja Rašin, hogy Csehország a legteljesebb pénzügyi csőd előtt áll, és az antant részben nem tud, részben nem segít rajta. Nincs fehérpénz Csehországban, és mégis megállapítja Rašin azt, hogy a csehszlovák valutáért nem lehet kapni semmit, és azért nem jön be Csehországba gyapjú, a régi ígért angol és amerikai gyapjú, mert Csehország nem tudott egy hatmillió dolláros külföldi kölcsönt kötni. A cseh kapitalizmus tehát nem olyan erős, hogy az elől nekünk meg kellett volna hátrálnunk.

Ugyancsak nem olyan erős, elvtársaim, a román imperializmus sem, amely szintén küszködik a belső szociális forradalom jelenségeivel, és hiába próbálja azt végleg elnyomni.

A német békefeltételek aláírása azokat a jelenségeket váltja ki, elvtársak, amelyekre annak idején a szovjetkongresszuson, a marxizmus fáklyájának megvilágításában, én az elvtársak előtt rámutattam.[120] Ellentétben sok elvtárssal, én akkor is arra az álláspontra helyezkedtem, hogy nekünk nem a német háború, a békefeltételeknek Németország részéről való elutasítása az érdekünk, hanem érdekünk a német békefeltételek aláírása, azoknak a lehetetlen, rabló békefeltételeknek az aláírása, amelyeket rákényszerített Németországra az antant imperializmusa. Hamburg és az egész Németország hullámzása azt mutatja, hogy Németország scheidemannista kormánya elveszíti a hatalmat

a munkásság felett, de elveszíti a hatalmat a burzsoázia felett is, elveszíti a hatalmat a hadsereg felett, amely immáron Hoffmann generális vezetése alatt önállósítja magát a keleti határon, Lengyelországgal szemben. Ez a hatalomvesztés, tisztelt elvtársak, azt jelenti, hogy Németországban az osztályharc, amelyet a burgfriede meghosszabbításával továbbra is lenyomtak, kezdődik a legteljesebb erejével, kezdi magát kitombolni. A forradalom és a polgárháború Németországban olyan elkerülhetetlen jelenség, mint aminő elkerülhetetlen lesz a világ többi államaiban is.

Én tehát itt őszintén elmondom az elvtársaknak: engem arra, hogy ehhez az álláspontho csatlakozzam, nem a külpolitika, nem a nemzetközi forradalom állása késztetett, hanem a belső dezorganizáltságunk. Nekem az a reményem, hogy ezzel a lépésünkkel meg fogjuk teremteni a lehetőségét annak, hogy itt belsőleg gazdasági organizációt és főleg közigazgatási organizációt teremtsünk, és megtisztítsuk az országot azoktól a szennyektől, amelyeket a termékenyítő iszap mellett a forradalomnak az árjai magukkal sodortak. *(Helyeslés.)* Én, elvtársaim, nem hiszem azt, hogy az antant bennünket nyugodtan fog hagyni. Meg vagyok győződve arról, hogy az antant minden eszközzel a legaljasabb eszközökkel is, ellenünk fog jönni abból a célból, hogy itt a fehérgárdákat és ellenforradalmat reánk szabadítsa. Én azonban ettől az ellenforradalomtól, amely megnyilvánul a pogrom-agitációtól kezdve, nem tudom meddig, nem félek. Nem félek azért, mert a legutóbbi napok eseményei megmutatták, hogy itt Magyarországon csak kettő között lehet választani: a legszilárdabb, a legszigorúbb reakció, monarchizmus és a proletárdiktatúra között. Nincs más lehetséges kormány ebben az országban, mint az Andrássy Gyulák és Károlyi Gyulák kormánya, avagy a legerősebb proletárdiktatúra alapján álló kormány. Csupán e között lehet választani. És egészen kétségtelen, hogyha ma a kispolgárság különböző rétegei oda is állnak még az ellenforradalomhoz, nemsokára el fog következni ugyanaz, ami Oroszországban, hogy még a kispolgárság is minket fog választani, azért, mert nem akarhatja választani a reakciónak azt a formáját, amelyet itt az antant protekciója alatt létesítendő Andrássy Gyula- és Károlyi Gyula-féle kormányok jelentenének. Én joggal vettem bele Andrássy Gyula nevét, amely eddig nem szerepelt az ellenforradalmi akcióban.

Egészen határozottak az információim, hogy régi ismerősünk, a „fekete gróf" áll e mögött az akció mögött, amelyet Károlyi Gyula cégére alatt folytatnak. Mint egy antanttisztnek kezei között levő jelentésből kitűnik, nagyon jól tudják, hogy Károlyi Gyulának itt nincs talaja sehol sem. Megállapítja ennek az angol főhadnagynak a jelentése — aki nemrégen járt itt nálunk spionázs céljából —, hogy Károlyi Gyula kormányának itt nincs talaja, viszont más jelentésekből megállapítható az is, hogy régi barátunk, Magyarország munkásságának régi ismerőse, a „fekete gróf", Andrássy Gyula az, aki a sötét háttérben ott áll, hogy Károlyi Gyuláékat félretéve, minél hamarább ő kerülhessen előtérbe, mint az ellenforradalom — mondhatom — leghivatottabb vezére.

Andrássy Gyulának ez a megjelenése csak azért történt, mert Tisza István meghalt. Ha Tisza István élne, egészen kétségtelen, hogy az antant-imperializmus őt pártfogolná és ez, az Andrássy Gyula megjelenése mutatja, hogy itt középútról szó sem lehet; itt csak a legfeketébb reakció következhet a „fekete gróf" vezetése alatt, vagy egy erőskezű proletárdiktatúra. Ez a két lehetőség van, amit gazdaságilag úgy fejezhetünk ki: radikális haladás a szocializmus felől egyrészről, másrészről pedig a gyarmati sorba süllyesztett Magyarország egy olyan munkásosztállyal, amely munkásosztály munkajövedelmének legalább fele menne el olyan adókba, amelyeket az antantnak kellene fizetni a háború következményeképp, részben pedig a feudális magyar mágnásoknak és a magyar finánctőkéseknek tehermentesítése céljára.

Ez körülbelül a helyzet. Hogy csapataink visszavonása nem valami rózsás helyzetet fog teremteni az egészen kétségtelen dolog. De nem ténylegesen, hanem csupán olyan pszichológiai állapotot teremt, amely pszichológiai állapot nem lesz kedvező az első napokban. Egy diadalmas sereget visszavonni, egészen kétségtelenül — hogy úgy mondjam — olyan császármetszésszerű műtétet jelent, amelynek mindenesetre megvan a maga veszedelme. Ellenben az is bizonyos, hogy a háborúban fáradt csapatok nem fogják fel ezt a dolgot olyan tragikusan, mint ahogy sokan hitték azok közül, akik tanácskozásainkban résztvettek.

Mindenesetre megállapítható eddig is, hogy a politikai agitációnak, az öntudatosításnak, azoknak az elvtársaknak, akik ott állanak a különböző csapatok élén, akár mint parancsnokok, akár mint politikai

megbízottak, köszönhető, hogy ez a kiürítés a legteljesebb rendben és fegyelmezettséggel folyik le, úgyhogy még azokat is meglepi, akik optimisták voltak ebben a tekintetben. A hadsereg forradalmi hangulata megmaradt, és én azt hiszem, hogy a hadsereg forradalmi hangulatának és harckészségének kielégítésére alkalom fog nyílni annak az ellenforradalomnak leverésében, amely a Tiszántúl vár reánk.

Egészen kétségtelen, hogy a Tiszántúl és a különböző részekben a határ mentén az antant-agitáció révén hatalmas ellenforradalommal, nem erős, csak méreteiben nagyobb ellenforradalommal fogunk találkozni, amely monarchikus ellenforradalom különböző jelszavak alatt ugye máris éreztette nálunk a hatását. Hogy az ellenforradalommal való küzdelem könnyebb lesz, mint a cseh-szlovák és a román imperializmussal való küzdelem, az egészen kétségtelen. Nem volt nehéz dolgunk, ugye, akkor, mikor megvertük a cseheket, nem volt nehéz dolgunk, mikor kivertük a román bojár imperializmus csapatait, de kétségtelen dolog, hogy Magyarország munkásosztálya olyan dühvel és olyan energiával fog síkra szállani Andrássy Gyuláék ellenforradalmával szemben, mint aminő dühvel, mint aminő gerjedelemmel nem harcolhatott akkor, mikor tudta, hogy vele szemben mégiscsak, ha elbolondítottan is, de proletárok állanak, a nemzetközi forradalom későbbi etapjának harcosai. Egészen kétségtelen dolog, hogy a polgárháború, amelyet felidéz az ellenforradalom, azt jelenti, hogy a diktatúra meg fog erősödni az antant-imperializmusnak minden igyekezete ellenére is.

Az ellenforradalommal való teljes leszámolás volt tehát az egyik indoka annak, hogy mi erre az álláspontra helyezkedtünk. A másik indok a gazdasági organizáció elérésére való törekvés, amelyről itt most részletesen beszélni nem fogok, a harmadik pedig a közigazgatási apparátus, a szovjetigazgatás megteremtésére való törekvés, amelyet így, ebben a relatív — hangsúlyozom, viszonylagos — nyugalomban mindenesetre elérhetünk.

Azzal mi számolunk, hogy az antant nekünk nem ad békét, hogy nem fog adni nekünk olyan lehetőségeket, hogy mi a nemzetközi forgalomba legális úton — hangsúlyozom, legális úton — belekapcsolódhassunk. Ámde vigasztal bennünket ebben az, hogy a legális úton való belekapcsolódás Csehország részéről, amint jeleztem, azt jelenti, hogy

hatmillió dolláros kölcsönt nem tudnak kapni, hogy nem tudnak hozzájutni gyapjúhoz. Mások, akik a szovjetköztársaság gazdasági organizációjának kérdésével foglalkoznak, bizonyára meg fogják világítani a helyzetet erről az oldaláról is. Én csak azt mondom az elvtársaknak, hogy a világnak nincs olyan blokádja, amelyet ki ne lehetne játszani, hogy nincs olyan csoda, amely három napnál tovább tartana, és blokádot sohasem kezeltek még úgy, hogy a blokádon keresztül ne lehessen behozni legalább ugyanannyit, mint amennyit Csehország kap az antantállamoktól, s főleg azt, amit be lehet hozni, egy megfelelő organizáció révén a munkásságnak tudjuk majd juttatni, azoknak, akik dolgoznak, ellentétben Német-Ausztriával, azzal az állammal, ahol a burzsoázia dőzsöl a jólétben, a munkásosztály pedig a legnagyobb nyomorúságban sínylődik.

Nekem még egy nagyon lényeges szempontom van, amelyet ki akarok fejteni itt az elvtársak előtt, az, hogy mit jelent a nemzetközi forradalom szempontjából az, hogy kiürítjük területeinket, és igyekszünk, a Tiszántúlt a fehérgárdáktól megtisztítva, elfoglalni azt a határt, amelyet Clemenceau megígért, amelynek azonban garanciája — kijelentem — nem más, mint a Clemenceau szava. Ettől függ, ki hogyan ítéli meg ennek a szónak a jelentőségét, hogy hogyan értékeli azután azokat a perspektívákat, amelyek — különösen hangsúlyozom — az ellenforradalom tekintetében, mert más szempont nem számít, előttünk állanak.

Amikor döntenünk kellett e felett, természetesen nekünk, a nemzetközi proletárforradalom előharcosainak, számolnunk kellett azzal a körülménnyel, hogy vajon ez a cselekedetünk nem jelenti-e a nemzetközi forradalom hátbatámadását. Mert ha ez azt jelenti, hogy a nemzetközi proletárforradalmat, tehát azt a reális bázist, amelyre a magyar munkásosztály sorsát ráépítjük, hátba támadjuk, akkor kétségtelenül bűnösen, helytelenül cselekedtünk volna.

Amikor analizáltuk ezt a kérdést, akkor újból arra az eredményre kellett rájönnünk, hogy nem jelenti a nemzetközi forradalom hátbatámadását ez a lépésünk, sőt, sok tekintetben jelenti a nemzetközi forradalom támogatását. Miért, elvtársaim? A helyzet körülbelül ebben a tekintetben — nem minden tekintetben, de ebben a tekintetben — azonos a breszti béke idején való helyzettel. Én a legklasszikusabb tanú

lehetek ebben a tekintetben, minthogy annak idején ellenzője voltam a breszti békének, s azután bocsánatot kérve kellett elismernünk azt, hogy a breszti béke nemcsak hogy nem jelentette az osztrák—magyar és a német proletárforradalom hátbatámadását, sőt, annak egyenesen előmozdítója volt.

Mit jelentettek a mi sikereink a cseh-szlovák fronton? Azt jelentették, elvtársaim, hogy a cseh-szlovák imperializmust megvertük. Megvertük a cseh-szlovák imperializmust annyira, hogy Rašin, az előbb idézett cseh pénzügyminiszter kijelentette, hogy egy gazdasági katasztrófa volt csapataink előnyomulása a cseh-szlovák vidékeken. A cseh-szlovák imperializmus veresége tehát egyik előfeltétele volt a cseh-szlovák forradalomnak. Ez volt az objektív feltétele annak, hogy Cseh-Szlovákiában a forradalom erősbödjék. Viszont párhuzamosan ezzel az objektív feltétellel, ennek az objektív feltételnek a megjelenésével, a forradalom szubjektív feltétele, a proletariátus osztályharcai, forradalmi aktivitása Csehországban csökkent, csökkent annyiban, amennyiben a cseh-szlovák szociálsoviniszták oda tudták állítani újból a munkásosztályt saját burzsoáziájuk mellé, és biztosítani tudták az osztályegyüttműködést a burzsoáziával.

Most ugyancsak úgy, ahogy Németországban az imperializmus veresége után, az történik, hogy az osztályharc és a polgárháború Németországban nagyobb erővel kezdődik meg. München után Hamburg jön, a müncheni parasztkörnyék után a hamburgi ipari proletariátus, Berlinben és Németország ipari vidékein kezdődik meg az osztályharc dúlása — ugyanígy bekövetkezik az, hogy Němec és a többi szociálsoviniszták lába alól kihull a talaj, kihull az utolsó ütőkártya kezükből, az, hogy mi soviniszta szempontokból nyomultunk a Felvidékre, hogy mi bolseviki imperializmust csinálunk akkor, amikor tőlük az őket nemzeti szempontokból joggal megillető területeket akarjuk elvenni. Az utolsó ütőkártya hull ki a cseh-szlovák szociálsoviniszták kezéből, azon szociálsoviniszták kezéből, akiknél görcsösebben a sovinizmushoz a világnak egyetlen egy munkáspártja sem ragaszkodott eddigelé, azon szociálsoviniszták kezéből, akiknek lábai alól azonban kicsúszott már szépen a talaj akkor, amikor legalább 50 százaléka Csehország, de különösen Morvaország munkásosztályának a bolsevizmus platformján áll.

Mármost mit jelent ez Német-Ausztria szempontjából? Azt mondhatnám, hogy majdnem indifferens. Az a munkásosztály, amely ma küszködik ott a diktatúráért, ugyan kellemetlenül meglepetve érezheti magát, amikor mi egy győztes háború után visszavonjuk a csapatainkat. Kellemetlen lehet nekik, különösen abból a szempontból, hogy az osztrák—német burzsoázia és a szociálsoviniszták ki tudják használni a mi visszavonulásunkat, azt mondván, hogy ez a mi összeomlásunkat jelenti. Ez a rövid kis periódus azonban, amely eltelik az újabb fellendülés, az ellenforradalommal szemben való újabb katonai sikerek és a mostani kiürítési stádium között, ez hamarosan meg fogja mutatni az osztrák munkásosztálynak azt, hogy azok a hazugságok, amelyeket ezzel a kiürítéssel kapcsolatban szárnyra fognak ereszteni, egészen holtbizonyos, hogy hazugságok.

Hátra van még, elvtársaim, az a szempont, amely kell hogy vezessen bennünket abban a kérdésben, hogy vajon mi lesz a hadseregünkkel. Én azt tartom, hogy ha hadseregünket, amely május második után keletkezett — mert ismétlem, hadseregünk nagyon fontos külpolitikai tényező, amint hogy ezek az idők megmutatták, a legfontosabb külpolitikai tényező —, azt a hadseregünket, amelynek organizációja minden igyekezetünk dacára csak hiányos lehetett, mely úgy született bizonyos kapkodás közben, amelyben, azt hiszem, még ma is számtalan zsolddal ellátott csapatok vannak, amelyben a politikai agitáció még nem volt elegendő, ezeket a csapatokat visszavonva, meg tudjuk tartani a maguk organizáltságában, tudjuk rendezni a kereteket, tudjuk kiegészíteni őket, és nem fogjuk feladni a proletár Vörös Hadsereget semmi esetre sem, akkor ez a proletár Vörös Hadsereg a biztosítéka lesz annak, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság élni fog, mint ahogy élni is fog. Ez a kérdés az, amely a gazdasági és politikai közigazgatási kérdések mellett a legfontosabb, a Vörös Hadseregnek a szervezése.

Ezek lehetnek az eredményei ennek a kiürítésnek, ennek a rövid és — véleményem szerint, relatíve nagyon rövid — lélegzetvételnek, amelyet az antant nekünk nyújt ezzel a lehetőséggel, illetve, amelyet megszerzünk azzal, hogy elfogadjuk az antant által nyújtott eme lehetőséget.

A lélegzetvétel — ismétlem — csak relatív, mert belsőleg egészen

nyugodtan lehetünk afelől, hogy az antant nem fog bennünket nyugodtan hagyni, minden eszközt meg fog ragadni, és nekem megvannak a legjobb információim arra vonatkozólag, hogy nem demokratikus burzsoá köztársaság visszaállítása a célja, hanem egy Habsburg-monarchiának a visszaállítása, amely Habsburg-monarchiában egyesíteni akarja Német-Ausztriát és Magyarországot, azt a két államot, amelyben a bolsevizmus a legérettebb, amely levert államokat az antant a maga szempontjából veszedelmesnek tart. Más ember, elvtársaim, nem vállalkozhat arra, a Károlyi-kormány alatt tett tapasztalatok után, hogy e két országot kiszolgáltassa az antant koalíció törekvéseinek, mint egy Habsburg-monarchia, mint egy trónfosztott Habsburg, maga mögött tudva azokat az osztályokat, a burzsoázia ama rétegeit, amelynek képviselői egyrészről Andrássy Gyula, másrészről Lánczy Leó és Chorin Ferenc és a burzsoáziának az a része, mely a finánctőkét képviseli.

A mi osztályharcunk meg fog indulni. De meg fog indulni vele együtt a mi gazdasági organizációs munkánk, a mi közigazgatási és hadseregszervezési munkánk is.

Mikor arra kérem az elvtársakat, hogy vegyék jóváhagyólag tudomásul a Kormányzótanács e határozatát, arra is kérem a Központi Intéző Bizottságot, hogy álljon szilárdan arra az álláspontra, hogy jöjjön bármi, az ellenforradalom bárminő vihara, meg fog állni nemcsak az ellenforradalommal szemben, de amellett az organizációs építőmunka mellett is, amelyre most immár nekünk megnyílt a lehetőségünk nagyobb mértékben, mint amilyen mértékben nyílt lehetőség akkor, amikor minden gondunk kizárólag csupán az a front volt, amely nekünk biztosította a proletárdiktatúra fennmaradását. *(Lelkes éljenzés és taps.)*...

...*Kun Béla:* Tisztelt elvtársak! Úgy látszik, véleményeltérés nincs abban, hogy a Kormányzótanácsnak ez az eljárása, amelyet elfogadás végett ide a Központi Intéző Bizottság elé terjesztettem, szükséges és helyes volt, és ezért a felelősséget vállaljuk a proletariátus egészével szemben. Szükséges és helyén volt azért, mert ismétlem, amit több ízben hangoztattam, a nemzetközi proletárforradalom szempontjából ma a Magyarországi Tanácsköztársaság fennállása a lehető legfontosabb szempont. Úgy, amiként annak idején a háború alatt egyes

cselekedetek, amelyek a háború ellen, az imperializmus ellen irányultak, a szociálsovinizmust támadták még akkor is, ha azok nemzetközileg visszhang nélkül maradtak, mégis a munkásmozgalom nemzetköziségének voltak kifejezői, így a Liebknecht és Friedrich Adler cselekedetei,[121] éppúgy a Magyarországi Tanácsköztársaság minden egyes megnyilatkozása, minden egyes cselekedete, amely a Magyarországi Tanácsköztársaság fenntartását célozza és erősíti, a nemzetközi proletárforradalom érdekében is való. A mi feladatunk most az, hogy ezt a lélegzetvételt minél hosszabbá tegyük, és minél erőteljesebbé tegyük. Ezt az időt felhasználjuk arra, hogy a szervező munkát minél erősebben végezzük, a proletariátusnak minél nagyobb tömegeit állítsuk oda a diktatúra védelmére, minél nagyobbá tegyük a proletárdiktatúra aktív támogatóinak csoportját, minél szélesebbé tegyük azt a réteget, amely a proletárdiktatúra kezelésében, a diktatúra alatti munkásigazgatásban részt vesz. Ha ezt, elvtársaim, elérjük, le tudunk számolni úgy a nemzetközi, mint a belső ellenforradalommal, le tudunk számolni annál is inkább, mert nekünk a világforradalom mégis csak a szövetségesünk, és a világforradalom jön, bármit is mondanak azok, akik azt hiszik, hogy a diktatúra módszere csak a legyőzött országokra szorítkozik. Egészen kétségtelen az, a marxizmus kétségtelen igazsága, hogy a diktatúra az egyedüli módszer, mely a szocializmushoz vezet, és ezt a módszert meg kell ragadni a világ valamennyi állama proletariátusának.

Abban a tudatban, hogy itt az álláspontunk valamennyiünknek egységes, éppoly egységes, mint amilyen abban, hogy elfogadjuk azt az álláspontot hadseregünknek a Clemenceau által megjelölt határra visszavonása érdekében, éppoly egységesen fogunk hozzá a diktatúra új intézményének megalapozásához, kiépítéséhez, még egyszer elfogadásra ajánlom a Kormányzótanács határozatát. *(Helyeslés.)*

Elnök: A Kormányzótanács javaslata: vétessék tudomásul a Kormányzótanács azon intézkedése, hogy a csapatok vonuljanak vissza. Aki a tudomásulvételhez hozzájárul, kérem a kezét nyújtsa fel. *(Megtörténik.)* Köszönöm. Ellenpróbát. Kimondom a határozatot, hogy az Intéző Bizottság a javaslathoz egyhangúlag hozzájárul.

Ezzel a napirend második pontja kimerült. Áttérünk a napirend harmadik pontjára, az indítványokra.

Kun Béla: Van egy indítványom.

Elnök: Tessék.

Kun Béla: Tisztelt elvtársak! Én azt tartom, hogy ezután a határozat után rögtön hozzáfoghatunk az alkotó munkához, és rögtön hozzáfoghatunk a diktatúra garanciális intézményeinek és garanciáinak kiépítéséhez. *(Helyeslés.)* Leghelyesebb, ha rögtön ezzel a rendelettervezettel járulunk a Szövetséges Központi Intéző Bizottság elé. Ez tisztelt elvtársaim, az első csákányütés a bürokrácia ellen, ez az, ami a régi és az új bürokráciát egyaránt fülön fogja, mert ma, ami legveszedelmesebb a munkásság kérdései között: az élelmezési visszaéléseknek akar, kíván, fog gátat vetni. Az, ami itt történt az élelmezés kérdésében, nemcsak szervezeti, hanem morális hiba is. Szervezeti hibák voltak, szervezeti hibák talán lesznek is, mert nem lehetett óriási közellátási apparátust rövid időn belül úgy kiépíteni, amint arra a proletariátusnak szüksége van. Ma, amiként én informálva vagyok, a munkásigazgatás a közellátás terén a lehető legteljesebb mértékben érvényesülni fog. Garancia kell azonban arra, hogy nem fog megtörténni az új igazgatás alatt is az, ami megtörtént, hogy visszaélnek egyesek a proletariátus közvagyonával, és külön ellátást, külön privilégiumokat biztosítanak maguknak. A bürokráciának éppen az a kritériuma, hogy privilegizál, olyan jogokkal és tényleges előnyökkel rendelkezik, amilyen jogokkal és tényleges előnyökkel a dolgozó proletárság összessége nem rendelkezik. Ez volt az élelmezési privilégium, ennélfogva én ezen élelmezési privilégium megszüntetése céljából a következő rendelettervezetet javaslom elfogadásra, amelyet, hangsúlyozom, az Intéző Bizottságnak, mint a kongresszus mellett a legelső szervnek kell, véleményem szerint, kibocsátani.

(Olvassa.) A Szövetséges Központi Intéző Bizottság 1. számú rendelete.

1. § A kommunizmus erkölcse az egyéni érdeknek az önfeláldozásig menő háttérbe szorítását követeli a proletárközérdek szolgálatában azoktól, akikre a munkásság bizalma a tanácshatalom gyakorlását ruházta. Ez okból a proletárállam büntető hatalmának teljes szigorúságával sújt le azokra, akik a közhatalommal kicsinyes egyéni érdekekből visszaélnek.

2. § Bűntettet követ el a Tanácsköztársaság központi vagy helyi

igazgatási szervének (munkástanácsok, intéző bizottságok, népbiztosságok) az a tagja vagy alkalmazottja, aki a reá ruházott közhatalmat vagy hivatali befolyását felhasználva, közvetlenül vagy közvetve — az élelmezés, ruházkodás, lakás vagy bármely más szükséglet kielégítése tekintetében magának vagy másnak a közellátás szabályszerű mértékét meghaladó, bárminemű előnyt szerez vagy elfogad, továbbá, aki ily előny szerzése céljából közbenjár; mindenki, aki előnyt elfogad, tudva, azt, hogy az az 1. pontban meghatározott bűncselekményből származik.

Vágó Béla: Már lecsukathat ötszázat.

Kun Béla (olvassa): 3. § A bűnösök felett a forradalmi törvényszék ítél.

A forradalmi törvényszék az elítéltet a kiszabott szabadságvesztés, pénzbüntetés vagy kényszermunkán felül a közszolgálatból minden kárpótlás nélkül elbocsáthatja, és az illetőt az eset körülményeihez képest határozott időtartamra vagy véglegesen mindennemű közhivatal viselésére alkalmatlannak nyilváníthatja.

4. § Mindenki, aki a jelen rendeletbe ütköző bűncselekményről tudomást szerez, köteles azt feljelenteni. A feljelentés a forradalmi törvényszékhez intézendő, avagy a Központi Szövetséges Intéző Bizottság ellenőrző bizottságához. *(Élénk helyeslés.)* . . .[122]

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. 3/a. A Szövetséges Központi Intéző Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei. 1919. június 30. 93—105. old. és 124—128. old. MMTVD 6/B. köt. 370—374. old. és 381—382. old.

Beszéd az Engels-laktanyában

1919. július 6

Tisztelt elvtársaim! A Kormányzótanács nevében üdvözlöm önöket, vörös forradalmi katonákat. Mikor a Forradalmi Kormányzótanács üdvözletét elhoztam önöknek, arra kérem önöket, hogy a forradalom minden katonája gondolkozó ember legyen. A régi militarista rendnek, melynek az ötesztendős háborút köszönhettük — azt a háborút, amely nem a dolgozók érdekében folyt, hanem a hadimilliomosok érdekében —, ennek a militarista rendnek az volt a fő elve, hogy a katonatiszt és közlegény egyaránt ne legyen gondolkozó ember. A „Maul halten und weiter dienen"[123] elv volt érvényben, öntudat nélküli fegyelem volt ez, amely nem nevelt embert a katonából, hanem gépet csinált belőle, olyan gépeket, amelyek arra jók, hogy az elnyomásnak rendjét szolgálják saját társaikkal szemben. Arra való volt, hogy fenntartsa azt a kizsákmányoló rendet, amelyet tőkés társadalmi rendnek neveztünk, arra való volt a katona, hogy saját osztályos társainak elnyomója legyen. Ez a rendszer megváltozott, ha vissza is akarják sokan állítani ezt a rendszert.

Ez a rendszer, amely a régi kapitalista rendszer helyébe lépett, azt jelenti, hogy ezen átmeneti állapoton keresztül haladunk egy osztálymentes társadalom felé. Ma még csak megszüntettük a kizsákmányolás gazdasági előföltételeit, és haladunk afelé az állapot felé, amikor az erőszak eszközeivel nem két egymással halálosan ellentétes érdekű csoportját tartják össze az embereknek. Afelé az állapot felé haladunk, amikor az emberek szabadon élnek és dolgoznak: egy mindnyájunkért és mindnyájan egyért.

Elvtársaim! A proletariátus diktatúrája arra volt szükséges, hogy lehetővé tegye a munkásosztály számára azt, hogy felépítse a maga társadalmi rendjét, a szocialista társadalmi rendet, mint a kommunizmus első fokát. A szocialista társadalmi rend azt jelenti, hogy mindenki képességei szerint dolgozzék és kapjon e munkának megfelelően a közösen termelt javakból. Dologtalan embert nem akar látni ez a rendszer.

Az az elv, hogy mindenki dolgozzék és csak az egyék, aki dolgozik. De elvtársaim, egy ilyen fölépítés nem olyan könnyű dolog és nem megy minden ellenállás nélkül azok részéről, akik részben maguk voltak a kizsákmányolók, részben a kizsákmányolók eszközei voltak. Hiszen egy gyermeket sem szül meg az anya három hónap alatt, hogy lehetne három hónap alatt egy ilyen hatalmas világrendet újjáteremteni. Egy gyermeket is fájdalommal szül meg az anya, hogy lehessen hát fájdalom nélkül egy új társadalmi rendet megteremteni. Ellenállással találkoztunk azok részéről, akik azelőtt dologtalanul éltek. Ez a harc tovább kell hogy folytatódjék, éppúgy, mint azelőtt a sztrájkmozgalom.

A különbség csak az, hogy az erőszak összes eszközei most a vagyontalanok hatalmában vannak. Azelőtt is voltak sorainkban sztrájktörők vagy kishitűek, akik akadályozták a proletárság osztályharcát, akkor is megvolt a burzsoáziának az a természetes szokása, hogy kihasználta a proletariátus megtévelyedett tagjait a maga javára. Ma, elvtársaim, egy ilyen nagyszabású, nagyobb jelentőségű osztályharc előtt állunk, vannak, lesznek sztrájktörők, de ezeket kikergetjük sorainkból *(Úgy van! Úgy van!)*, úgy mint azelőtt. Vissza akarják szerezni a dologtalanok hatalmukat, és ezért van szükségünk nekünk a Vörös Hadseregre, amelynek minden egyes osztaga fegyveres kézzel áll őrt mindennemű ellenforradalmi kísérlettel szemben. Be kell látni azt, mit jelentene az, ha a kizsákmányolás visszatérne. Azok, akik önöket megtévesztették, amikor az ágyúcsőt a gyárakra irányították, a pogrom és a szociáldemokrácia jelszavával[124] tették ezt. Mi a munkásmozgalomban sohasem kérdjük azt, kinek mi a vallása vagy nemzetisége. Papok, mágnások és zsidó kapitalisták uszítanak pogromra „zsidó kormány" ellen, pedig nincs az a Tisza István és nincs az az antiszemita, aki úgy elintézte volna a zsidó kapitalistákat, mint éppen ez a zsidónak nevezett kormány. *(Úgy van!)* A szociáldemokrácia nemzetiszínű jelszava pedig hazug, mert nem egyéb, mint elleplezett, gyalázatos fehér. Kétféle eshetőség között választhatunk: burzsoá vagy proletárdiktatúra között.

A nemzeti jelszó átkos emlékű a proletárnak, mert a „nemzet" régi nagy képviselői még a tanulás lehetőségétől is megfosztották a proletárt. Demokrácia ebben az országban nem lehet, mert az osz-

tályharc oly éles, hogy itt csak burzsoá vagy proletárdiktatúra lehet. Öntudatos katonákra van szükség. Francia katonákat azért nem küldenek, mert nem akarnak jönni, és mert benn, Franciaországban forrong a munkásság. Az élelmezési viszonyok az antant által segített országokban némiképp jobbak a mieinknél, ám a munkás munkabére oly kicsiny, hogy megélhetést nem tud találni. Emlékezzenek vissza asszonyaink arra, hogy a négy és félesztendős kapitalista háború napjaiban is ácsorogtak kukoricás kenyérért. Három hónap alatt mi sem tudtunk megcsinálni mindent, de rajta vagyunk, hogy segítsünk a proletariátus sorsán.

Megszerezzük az élelmiszert Budapest számára minden rendelkezésre álló erőnkkel. Önökre vár a feladat, elvtársaim, hogy itt benn az ellenforradalommal szemben megvédjék a Tanácsköztársaságot. *(Megvédjük!)* Én azt hiszem, hogy önök, szervezett munkások, erősen fogják a fegyvert a kezükben mindaddig, míg az ellenforradalomnak még a lehetőségét is el nem tiporták.

Elvtársaim! Fegyveres kézzel előre a proletárdiktatúráért!

Vörös Ujság, 1919. július 6. Forradalom és ellenforradalom.
Kun elvtárs beszéde az Engels-laktanyában.
MMTVD 6/B. köt. 411—413. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 288—291. old.

A DIKTATÚRA A PROLETÁRSÁG DEMOKRÁCIÁJÁT JELENTI

Beszéd a miskolci munkások gyűlésén

Két óriási világáramlat küzd egymással: a világ bolsevizmusa folytatja a harcát az imperialista reakcióval, amely nyakunkba zúdította azt az óriási nyomorúságot, amelyet Magyarország proletariátusa már nem tudott elviselni. Osztályharc folyik most, de nemzetközi méretekben, amelyet a nemzetközi proletariátus folytat a kapitalizmus ellen. Ebben a harcban már két ország proletariátusa, az orosz és a magyar felülkerekedett, ezek saját burzsoáziájukkal felülről vívják a harcot. Azelőtt a burzsoázia fegyveres önkényének voltunk kiszolgáltatva minden kis sztrájk alkalmával, ma pedig a burzsoázia le van fegyverezve és a proletárság fegyveres erővel vívja osztályharcát. Nemzetközileg, osztályharc dolgában azonban a helyzet úgy áll, mint azelőtt. Nemzetközileg még alulról vívjuk a harcunkat, mert az országok nagyobb része még az imperialista rablók hatalmában van. Belső viszonylatban az ellenforradalom alulról küzd velünk, de a határainkon kívül felülről küzd ellenünk az imperialista reakció. A mi nemzetközi harcunknak ugyanaz a politikája, mint az osztályharcé volt: nem szűnhet meg a harc a nemzetközi imperialistákkal szemben. A fegyverszünet, a béke csak ideiglenes jelentőségűek mindaddig, míg nem győz az egész világon a proletárforradalom. A béke egy rövid nyugpontot jelenthet, de az osztályháborúnak folynia kell mindaddig, míg a proletárság a maga forradalmát végig nem vitte az egész világon. Nem ingatag talajra épített a magyar proletárság, mikor a nemzetközi proletárforradalom útjára lépett. A győzelmes imperializmus nem tud békét teremteni még a wilsoni elvek alapján sem, amelyek nem egyebek, mint Amerika gazdasági érdekeinek kifejezői. A Tanácsköztársaság helyzete az, hogy csapatainkat az antant nyomása alatt visszavontuk, hogy rövid idő alatt a szocialista termelési rendszer alapjait megteremtsük, hogy a hibákat kijavítsuk, megoldjuk az élelmezés problémáját, és megteremtsük az osztályharcot a falvakban is, a mezőgazdasági proletár és burzsoá között. Az antant támadásától mi nem félünk, mert ha

módjukban állott volna, úgy már eltiportak volna bennünket március 21-én. Nem nagylelkűség volt ez, hanem katonaságuk nem megbízható a proletáruralom letörésére, belső politikai helyzetük sem engedi meg katonaságuk kivonását az országból. Mert az alaptalanul konzervatívnak nevezett angol munkásság is július 21-re általános sztrájkot hirdet, hogy tiltakozzék az oroszországi és magyarországi beavatkozás ellen. Nincs meg az egység a győző államok közt, mert a koncon marakodnak. Azok, akik az antant békéjében reménykednek, azok vagy csalók, vagy önmagukat ámítják, mert arról van szó, hogy úgy tesznek velünk, mint Szerbiával vagy Ausztriával: a szerbiai vasutak már az amerikaiaké. Ausztria vasútjai pedig Olaszország kezében vannak.

A proletárdiktatúra leverésével itt nem demokrácia, hanem fehérterror következne, úgy mint Ukrajnában és Finnországban, mert a burzsoá demokráciát Andrássy Gyula, Bethlen István — még a minap a plurális választójog[125] hívei — hirdetik, akik a szegedi öntudatos munkásságot bebörtönzik, üldözik.

A diktatúra csak a burzsoáziával szemben jelent diktatúrát, magának a proletárságnak azonban demokráciát jelent, mindenkinek, aki proletár, egyenlően ki kell vennie tehát részét a közmunkából. A proletárdiktatúra a tömegek önkormányzata, és hiába állna oda bárki vezetőül, a tömegeknek a cselekedetekben való részvétele nélkül nem történhetik semmi.

Vörös Ujság, 1919. július 8. A diktatúra a proletárság demokráciáját jelenti. Kun Béla elvtárs miskolci beszéde.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 285—287. old.

TÁVIRAT LENINHEZ

Lenin, Moszkva

Nagyon kérem sürgesse, hogy a románok elleni támadásokat minden erővel forszírozzák. Hadseregünk helyreállítása gyorsan halad.[126] Nagyon helyes lenne, ha a románok, tehetetlenségünkben bizakodva, jelentős erőket Besszarábiába vinnének. Kérem e kérés sürgős figyelembevételét.

A fogalmazvány fotokópiája. — PI Archívum. 500. f. 12/12. ő. e. (németül). 1919. július 10-e körül.
MMTVD 6/B. köt. 426—427. old.

A SZÖVETSÉGES KÖZPONTI INTÉZŐ BIZOTTSÁG ÜLÉSE

1919. július 15

Előadói beszéd

Tisztelt Intéző Bizottság! In medias res, rögtön a dolgok közepén. A diktatúra, a proletariátus diktatúrája Magyarországon most egy krízist él át. A krízis háromféle: hatalmi, gazdasági és erkölcsi krízis. A hatalmi krízis abban nyilvánul meg, hogy a központi hatalom éppúgy, mint a helyi hatalom egész sereg ingadozást mutat különösen az ellenforradalmi jelenségekkel szemben, nem mutatja azt a szilárdságot, amelyet a proletariátus diktatúrájának mindenkor mutatnia kell. A gazdasági krízis tisztelt elvtársak elsősorban abban nyilvánul meg, hogy élelmezési nehézségekkel küzdünk, de másrészről egész csomó termelési, termelésszervezési nehézség is áll előttünk, amelyeken keresztülvergődni csak nagyon bizonytalan lépésekkel tudunk ez idő szerint. Az erkölcsi krízis részben abban a korrupcióban áll, amely a proletariátus különböző intézményei körül szerteszét magaslik, amelynek krízises jellege azonban éppen abban áll, hogy megkezdtük a takarító munkát, és minden akadályon keresztül folytatni is fogjuk ennek az Augiasz istállónak kisöprését. Mind e három krízises jelenség azonban egybefoglalható egy olyan pszichológiai állapotba, amely abban nyilvánul meg, hogy bizonyos lemondás érzése vesz erőt nemcsak a tömegek egy részén, de főleg és elsősorban egész csomó olyan emberen, akik vezetni volnának hivatva.

Tisztelt elvtársak! Ez a lemondás, ez a csüggedés, ez az ingadozás elsősorban arra vezethető vissza, hogy nagyon sokan úgy vélik, hogy csalódtak a dolgok megítélésében akkor, amikor a magyarországi proletariátus sorsát ráépítették a nemzetközi proletárforradalomra. Nagyon sokan vannak abban a hitben, hogy helytelen volt az értékelésük akkor, amidőn azt hitték, hogy a nemzetközi proletárforradalom szilárd bázis, amelyre joggal építheti mindenki a legjobb lelkiismerete szerint a magyarországi proletariátus sorsát. Azok, akik ezt a felfogást

hirdetik, illetve nem annyira hirdetik, mint inkább terjesztik, azok, tisztelt elvtársak, elfelejtik azt, hogy itt nem a nemzetközi forradalomban csalatkoztak ők, hanem csalatkoztak általában a forradalmi taktikában, a munkásmozgalom forradalmi irányzatában, természetesen a maguk felfogása szerint. Azok, akik a nemzetközi forradalomról azt hitték, hogy az dátumra jön, azok nemcsak rossz marxisták voltak, hanem mint a következmények bizonyították, nem voltak különbek a magatartásukban annál a csőcseléknél, amely sajnos odaragadt március 21-e után a proletariátus diktatúrájához. Nem voltak különbek ennél a csőcseléknél azért, mert szintén szezonpolitikát folytatnak. Mert hiszen nem nagy dolog forradalmárnak lenni akkor, amikor a forradalom már bekövetkezett. Az öntudatos marxistát, a forradalmárt éppen az jellemzi, hogy olyan időben áll a forradalom mellé, olyan időben prédikálja a forradalmat, olyan időben hirdeti annak szükségszerű, helyes és jó voltát az öntudatlan tömegek előtt, amikor annak helyes, szükségszerű volta, annak feltétlen biztos bekövetkezése mindenki előtt még nem nyilvánvaló. Ez a krízis tehát erre a felfogásra vezethető vissza. Az igazi internacionalizmus, a cselekvésben nyilvánuló internacionalizmus természetesen nem engedi az ilyenemű kétségeknek a felmerülését. Nem hagyhatja, mert a cselekvésben nyilvánuló valódi internacionalizmus a munkásmozgalomban nemcsak vár, hanem adni is kíván a nemzetközi proletárforradalomnak, és tudja, hogy amikor ad a nemzetközi proletárforradalomnak, akkor van is tőle mit várnia. Ez a krízises állapot, amely — ismétlem ebbe a három irányba nyilatkozik meg, elsősorban is erre a körülményre vezethető vissza.

Egészen természetes, hogy abban, amiben megnyilvánul ez a krízis, nem leljük meg a teljes magyarázatát. Hiszen ha valaki ma azt mondja, hogy a Tanácsköztársaságnak a helyzete melyik szempontból jobb, külpolitikai vagy belpolitikai szempontból, egészen bizonyos, hogy objektíve azt lehet válaszolni rá, hogy a külpolitikai helyzet sokkal kedvezőbb, mint a belpolitikai helyzet. A külpolitikai helyzet kedvezőbb, mert akárhogy is igyekeznek némelyek azokat a híreket, amelyek a világ bolsevizmusáról, a nemzetközi proletárforradalom terjedéséről mindenfelől hozzánk jönnek olyanokként feltüntetni, amelyeket csak a forradalmárok izzó fantáziája költ, egészen kétségtelen, hogy a magyarországi proletárforradalom az oroszországi forradalommal együtt

megteremtette azt a miliőt, amely a megélhetését biztosítja. Ha visszaemlékezünk a II. Internacionálé történetére, azt láthatjuk, hogy az egész II. Internacionálé történetében a nemzetközi cselekvésnek nem volt egyetlen egy olyan esete sem, mint aminőt most várunk, és aminőre most immár biztosan számíthatunk.

Minden jelenség a marxizmus tanítása szerint megteremti a saját életfeltételeit is. Így teremtette meg az oroszországi és magyarországi proletariátus nemzetközi cselekedetét, amely ha egyelőre izolált is maradt, de mindenesetre nemzetközi cselekedete a proletariátusnak, így teremtette meg a saját létfeltételeit abban a nemzetközi cselekvésben, amelynek formájában az egész Európának proletariátusa siet immáron segítségére. Eltekintve attól, hogy a III. Internacionálé, amely nemcsak egy organizatorikus egység, hanem harci szövetsége a proletariátusnak, folyton-folyvást terjed, kétségtelen azonban, hogy az oroszországi és magyarországi proletariátus cselekedetei váltották ki azt a most gomolygó nemzetközi forradalmi jellegű cselekvést, amelyet Olaszország, Franciaország, Anglia, Svájc és utolsó hírek szerint Hollandia és Svédország proletariátusa július 20-án bekövetkezendő demonstrációjában és július 21-én bekövetkezendő tömegsztrájkjaiban nyilvánul meg.[127] Ez kétségtelenül olyan tényező, amely nyugodtan szembeállítható az antantimperializmus fegyveres erejével is.

Nem mondom azt, hogy ezek a forradalmi cselekedetek máról holnapra meghozzák nekünk azt a lehetőséget, hogy határainkat a blokádtól megszabadítsuk. Nem mondom azt, hogy ezek a forradalmi cselekedetek meg nem törhetnek az antant imperialista csapatainak szuronyai erején, de az is egészen kétségtelen, hogy ez a nemzetközileg egységes cselekedet az egész antantpolitika szempontjából jelentős tényező ma is, és még jelentősebb tényező lesz ezután.

Sok ízben volt szerencsém hangsúlyozni azt, hogy az antant bennünket nem azért nem fojt meg, mintha nem akarna, hanem azért nem fojt meg bennünket, mert nem tud megfojtani. Nemcsak azért, mert hiányzik a megbízható katonasága hozzá, hanem azért is, mert hiányoznak az antantnak, az antantállamoknak az ehhez szükséges belpolitikai előfeltételei, amely belpolitikai előfeltételek hiánya éppen ebben a nemzetközileg egységes, nemzetközileg szolidáris cselekedetben nyilvánul meg, amely nemzetközileg egységes és nemzetközileg szolidáris csele-

kedet, elvtársaim, mégis a mi munkánk eredménye, mégis a mi segítségünkre siet.

Akik tehát dátumra várták a nemzetközi forradalmat, akik úgy gondolkoznak, hogy most függesszük fel kissé a forradalmat, és csináljunk meg valami másféle alakulást, hogy azután, ha majd jön a nemzetközi forradalom, újból felkeljünk és újból megcsináljuk a proletárdiktatúrát, azok elvtársaim — ismétlem — nem különbek semmivel sem annál a canaille-nál, annál a csürhénél, amely március 21-e után ránk ragadt, s amely egy időben már az erkölcsi fertő elnyelésével fenyegetett bennünket.

Tisztelt elvtársak! Ezt a krízist megúszni nekünk nem könnyű, nem egyszerűen azért, mert ismétlem, hogy a krízis legeslegelső sorban hatalmi krízis.

Ha a hatalmi krízis keletkezését meg akarjuk érteni, akkor elsősorban a diktatúra magyarországi keletkezésének történetét kell néznünk. A proletárdiktatúra keletkezése Magyarországon, tisztelt elvtársak, nem volt egy hatalmi jellegű harcnak az eredménye. Elsősorban bizonyos nemzetközi politikai körülményeknek szerencsés összetalálkozása volt az, ami a magyarországi proletariátust hatalomhoz juttatta. A hatalom szilárdsága azonban sokat vesztett azáltal, hogy — éppen mert harc nélküli volt a hatalomra jutás — a felfogás az volt, hogy itt az osztályharc további szükségessége meg is szűnt, a burzsoázia már megszűnt, a munkanélküli jövedelem megszűnt, és még a gazdasági kisajátítása, a termelés, tehát a kizsákmányolás eszközeinek kisajátítása is inkább jogi és politikai, mintsem gazdasági természetű volt.

Szilárd hatalom nem alakulhatott rögtön az első percben. A proletariátus felfegyverzése nem harc közben történt, harc nem edzette meg a proletár tömegeket a saját burzsoáziájával szemben, ennélfogva könnyen vált uralkodóvá az a felfogás, amely ugyan a burzsoázia kíméletét hirdette, amely azonban — mint sokszor elmondottam —, végső eredményében a proletariátus osztályöntudatát, elszántságát és harci készségét gyöngítette. *(Igaz! Úgy van!)*

Tisztelt elvtársaim! Én azt hiszem, hogy ez a hatalmi krízis legjobban abban mutatkozik meg, hogy általában egy óriási félelem jelentkezik az ellenforradalom minden jelenségével szemben egyrészről, másrészről egy irtózás mindennemű radikális, végleges berendezkedést kívánó cse-

lekedettől, politikai, gazdasági intézkedéstől. *(Igaz! Úgy van!)* Ez, tisztelt elvtársak, kifejezője a hatalom krízisének, és ez az, ami oka volt a hatalom krízise idáig való fejlődésének. Mert az ellenforradalomtól való félelem, az ellenforradalommal való fegyveres elbánásnak a kikerülésére való törekvés nem más, mint a diktatúrának legteljesebb félreértése. A diktatúra, elvtársaim, arra való, hogy a kizsákmányolókat megfélemlítse, hogy az ellenforradalmat már jó eleve a megfélemlítés és a fegyveres proletariátus eszközeivel lehetetlenné tegye, és végül megfojtsa a proletárforradalom ellenségeit. *(Helyeslés.)* Ez nem lehet kétséges senki előtt sem, és mégis, mikor az ellenforradalom gyökerének kiirtásáról, mikor az ellenforradalom csíráinak kiirtásáról van szó, mikor egyes radikális intézkedésekről van szó, amelyek bizonyos tekintetben világossá teszik azt, hogy itt egy végleges berendezkedést akarunk a proletariátus uralma számára, mindenkor felhangzik a jajkiáltás, hogy nem szabad ellenforradalmárokat teremteni, nem szabad az ellenforradalmat provokálni. Ezeknek, akik ezt a felfogást vallották, a mai krízises állapot kitűnő tanulságul szolgál. Egészen bizonyos, hogy nem történtek itten olyan kegyetlenkedések, mint amilyenekről beszéltek, különösen itt Budapesten nem történtek kegyetlenkedések, és íme az ellenforradalom oly szemtelenséggel ütötte fel fejét, és az ellenforradalom azóta is oly szemtelenül viselkedik, hogy ezt tovább tűrni alig lehetséges már. *(Igaz! Úgy van!)*

Simán bántunk a burzsoáziával, nem keserítettük el a tisztviselőket, nem a tiszteket és egyebeket, mindenkit megbecsültünk, megbecsültük azt a csőcseléket, amely a burzsoáziával reánk ragadt, mert jegyezzük meg, hogy nem a burzsoázia érdemes elemei, hanem a burzsoázia csőcseléke, canaille-ja volt az, amely oldalunkra állott — és íme a sima, szőrmentén való bánás után az ellenforradalom olyan módon szervezkedik, hogy immár a hatalom általános krízisét tudjuk megállapítani ebből. *(Igaz! Úgy van!)* A fegyveres beavatkozástól, az ellenforradalom fegyveres elnyomásától való félelem az, amely lehetővé tette az ellenforradalom számára, hogy ilyen mértékben, hogy ilyen módon, mondhatnám, nyíltan szervezkedjen. Pedig a diktatúrát másként, mint a fegyverek erejével fenntartani nem lehet. *(Helyeslés.)* Nem lehet fenntartani a fegyverek alkalmazása nélkül. Evvel tisztába kell lenni. És akinek tekintély kell, citálhatom Engels tekintélyét, aki azt mondja:

„Láttak-e valaha forradalmat ezek az urak, akik a tekintélyt ellenzik? A forradalom kétségkívül annyira a tekintélyre van alapítva, amennyire lehet. A forradalom olyan tény, amelyben a népesség egy része akaratát ráerőszakolja a másik részre, a fegyverek, szuronyok, ágyúk, vagyis tekintélyes eszközök segítségével, és a győztes fél szükségszerűen rákényszerül, hogy uralmát azon félelem segítségével tartsa fenn, amelyet a reakciósokban a fegyver kelt. Ha a párizsi kommün nem támaszkodik a fegyveres nép tekintélyére a burzsoázia ellen, vajon tartotta volna-e magát egy napig is, vajon evvel szemben nincs-e jogunk a kommünt gáncsolni azért, hogy az túlkevéssé használta fel ezt a tekintélyt?"[128]

Nem vagyok még akkor sem,[129] ha talán egy pillanatig kétségeskedtem is volna — a tapasztaltak után őszintén elmondom, hogy le kell számolnunk azzal a felfogással, amely a burzsoáziát nem akarja megfélemlíteni. Meg kell félemlíteni a burzsoáziát. Reszketnie kell a burzsoáziának, mert csak ez esetben lehetséges az, hogy elkerüljük a vérontást. *(Úgy van!)* Csak ez esetben lehetséges az, hogy kikerüljük az ellenforradalomnak olyan mértékű elhatalmasodását, amely a hatalomnak ilyen kríziséhez vezet, mint amilyen ma is van. Erélyes és nem félintézkedésekkel.

Ha vizsgáljuk a hatalom krízisének eredetét a gazdasági intézkedéseknél, ha a gazdasági krízis eredetét vizsgáljuk, akkor is ugyanezt állapíthatjuk meg. Félintézkedések arra vezethetők vissza, hogy nem volt bizalom a diktatúrában, mert nem volt megfelelő erős és szilárd hatalom. A hatalom kezelése nem volt erős, szilárd, tehát a gazdasági intézkedéseknél sem, mert úgyszólván másodlagos, szekunder jellegű volt ennek a krízisnek előidézése és bekövetkezése.

Akkor, amikor egy ilyen nem szilárd, ilyen ingadozó hatalomra támaszkodunk, amikor ilyen állandó krízises állapot van a hatalom szempontjából, szinte természetesnek látszik az, hogy olyanokban, akik a gazdasági szervezetben dolgoznak, folyton-folyvást ilyen kétségek keletkeznek: Vajon mi lesz akkor, ha a diktatúra megbukik? Vajon mi lesz akkor, ha egy új demokratikus vagy mondjuk szociáldemokrata kormány jön? Mi lesz akkor a termelés eszközeivel, a termelés lehetőségeivel?

Egészen természetes, hogy a hatalom ilyen állása mellett ez be-

következik. Természetesen a kettő egymásnak nem fokozata, hanem a kettő egymással kölcsönhatásban áll, a kettő egymást kiegészíti. A mi gazdasági intézkedéseink között elsősorban rámutatok a technikai és gazdasági koncentráció hiányosságaira, az üzemek gazdasági és technikai központosításának teljes hiányára, a kereskedelemmel szemben való állásfoglalásunkra, arra a körülményre, hogy egyik nap eltiltottuk a batyuzást, és másnap meghosszabbították titokban a batyuzás lehetőségét: mindezek arra a körülményre vezethetők vissza, hogy nem volt bizalom a diktatúrában, mert a diktatúra mögött nem állott szilárd hatalom, mert a diktatúra kezelése nem volt olyan, hogy az bizalmat gerjesztett volna a proletariátusban és félelmet a burzsoáziában. *(Úgy van!)*

Ezzel szemben felhozhatná valaki azt, hogy vajon helyes-e mindent egy kártyára feltenni, mint ahogy ezt hallottam már nem egyikétől az elvtársaknak.

Tisztelt elvtársak! Mindent egy kártyára feltenni: hazardírozás. Ellenben arra vagyok kíváncsi, hogy lehetsége-e a forradalomban — anélkül, hogy hamiskártyásoknak ne látszanánk a proletariátussal szemben, akik tartalékban tartanak valamely cinkelt kártyát a zsebükben — lehetséges-e másként a forradalmat végigvinni, mint mindent feltenni a forradalom kártyájára, mindent feltenni a proletariátus történelmi hivatásának kártyájára? *(Úgy van!)*

Visszafelé nem vezet út, csak akkor, ha visszafelé óvjuk a hidakat, azokat a hidakat, amelyek visszavezetnek a kapitalizmusba.

Rudas László: Ahhoz nem vezet út!

Kun Béla: Visszafelé vezet út, mert kapitalizmust én el tudok képzelni, és el tudom képzelni a kapitalizmusnak olyan korai kapitalizmushoz hasonló formáját, mint aminő 1848 előtt volt Magyarországon, olyan formát el tudok képzelni, egy legteljesebb gyarmati állapotot, válogatott kínjaival a fehérterrornak. Ezt az állapotot én el tudom képzelni, egy újabb barbárságot el tudok képzelni, amely következhet a proletárdiktatúra után. Ellenben itt a hatalom krízisére kell újból visszatérnem, és rá kell mutatnom arra, hogy az, hogy ilyen perspektívákat is kell mutogatni a munkásság előtt, az annak a következménye, hogy a hatalom nem szilárd, mert a hatalom kezelői között nincs meg az egyenes, őszinte, nyílt egység, az az egység, amelyre szükség van, az

az egység, amelyet feltétlenül érvényesítenünk kell mindenben. Csak így történhet meg az, hogy itt az ellenforradalom a pogromtól kezdve a szociáldemokráciáig minden jelzőt kihasznál éspedig büntetlenül használ ki, anélkül, hogy azok, akik erre illetékesek volnának, csak egyszer is megnyilatkoznának az ellenforradalommal szemben.

El kellett ezt mondanom, el kellett mondani azért, mert nagyon fontosnak tartom a proletárdiktatúra egysége szempontjából, a proletárdiktatúra hatalmának szilárdsága szempontjából, hogy ne hallgassam el ezt erről a helyről. Mármost az a kérdés ezeknek a félintézkedéseknek kapcsán, amelyekről az előbb beszéltem, amelyek folytán arra hivatkoznak, hogy ellenforradalmárokat termelünk, ha radikálisan és erélyesen hajtjuk végre azokat az intézkedéseket, amelyek a proletariátus érdekében valók, az a kérdés lehet-e ellenforradalmárokat termelni? Nem lehet és nem kell termelni. Ellenforradalmárok, mint a példa mutatta, akadnak. Ha voltak, akiket a keblünkön melengettünk, s ezek voltak a mi parancsnokaink, ezek voltak a különböző tisztviselők, a specialisták. Tessék megkérdezni azokat az illetékeseket, vajon azok, akiket a keblünkön melengettünk, nem az ellenforradalom kígyói-e? Vajon nem várják-e az alkalmat arra, hogy az ellenforradalomhoz csatlakozhassanak nyíltan? Ez nem ellenforradalom-tenyésztés tyúkszemrelépéssel, hanem ellenforradalmár-tenyésztés államköltségen. Én tisztában vagyok azzal, hogy az ellenforradalmárokra bizonyos ideig szükségünk van, s addig míg szükségünk van az ellenforradalom kígyóit esetleg tejjel is kell táplálnunk. Ellenben az, hogy hirdessük a proletariátusnak, hogy te tápláld tejjel az ellenforradalmárokat, hogy magadat egy hazug egyenlősági elmélet szolgálatába állítsd, ez feltétlenül a proletariátus osztályöntudatának, osztályharckészségének rovására megy. Ezt a példa gyönyörűen megmutatta. Amikor egyfelől hirdettük, hogy nem szabad ellenforradalmárokat termelni, másfelől őszintén el kell mondanunk, hogy nem szüntettük meg a privilégiumokat, nem szüntettük meg a kiváltságokat. A bürokrácia kiváltságai vidáman virulnak, sőt, ha nem is intézményesen, de a gyakorlatban még inkább kifejlődtek. Nem szüntettük meg a kiváltságokat abban a tekintetben sem, hogy a különböző, akár munkásintézményekben is, azok akik közelebb vannak a tűzhöz, jobban melegednek. Nem szüntettük meg pedig azért, mert egy hazug egyenlősági elméletet hirdettünk, mert

hazug ma még minden egyenlőségi elmélet, amikor — ismét hangsúlyozom — még vannak kizsákmányolók és vannak kizsákmányoltak. A kizsákmányolás nem szűnt meg, még ha a termelés eszközeit ki is vettük nagyrészben és egészében a kizsákmányoló kapitalisták kezéből, de megmaradt a zsebükben, megmaradt a ládafiókban, megmaradt befalazva az utalvány a munkanélküli jövedelemre és főleg megmaradt náluk a rutin, az a rutin, amelyet a műveltség, a kapitalista termelésben és a kapitalista organizációban való részvétel folytán szintén a proletariátus rovására szereztek.

Elvtársaim! A fiatal proletariátus, amelyiknek a keze még reszket, még bizonytalan, még ingadozó a szocializmus építése közben, mindenütt szembe találja magát a burzsoá rutinier-kal, azokkal, akik kevesebb pénz árán is, elvtársaim, talán a rutinjuk révén, a megélhetésnek több feltételéhez bírnak hozzájutni, mint az a proletár, aki ezzel a rutinnal, ezzel a hozzáértéssel, ravaszsággal, a kapitalista üzleti életben szerzett ezzel a ravaszsággal nem rendelkezik. Mindenütt, elvtársaim, ez a hiba; mindenütt, amerre járok, elvtársak, azt látom, hogy a proletariátusnak mindenfelé kellemetlensége azért van, mert nem állítottuk oda a proletariátust, ahova kellett volna állítani, mert a hazug egyenlőségi elméletek révén igazságtalan volt a proletáruralom magával a proletariátussal szemben.

Igazságtalan volt, habozó volt és ingadozó volt. Együtt ez a három körülmény alkotja a hatalmi krízisnek, a gazdasági krízisnek és az erkölcsi krízisnek végső alapját. Ingadozás, habozás és a proletariátusnak az őt megillető jogos előnyökben való nem részesítése, az osztályadag elmaradása, az osztályárpolitika körül való állandó ingadozás, szavak a cselekedetek helyett, elvtársaim, mind erre vezethetők vissza. Én elmondom itt őszintén magunkról azt, hogy sokszor magamnak is a lelkiismeretemet kellett megnyugtatnom azzal, hogy elmondtam az osztályadagot, elmondtam az osztályárpolitikát, elmondtam ennek helyességét és szükségességét, és keserűen néztük, hogy nem lehet megvalósítani éppen a hatalomnak ingadozó, a hatalomnak habozó volta miatt nem lehet úgy berendezkedni, hogy a proletariátus igazságosan jusson hozzá mindama előnyökhöz, amely előnyökhöz a diktatúra révén jutnia kell a kapitalista termelési és társadalmi renddel szemben.

Íme elvtársaim, nagyban és egészében ezek a krízisnek okai és megnyilvánulási formái. Már most mindenekelőtt be kell állítani ezt a helyzetet abba a nemzetközi miliőbe, amelyben élünk.

Igen tisztelt elvtársak! Az antant-imperializmus nem jön ellenünk a saját fegyvereinek erejével, ellenben jön velünk szemben az ígéretektől elkezdve az aranyokig, mindama eszközökkel, amelyek nagyon jók, nagyon alkalmasak arra, hogy még a proletariátus egyes részeiben is talajt adjanak az ingadozásnak, növeljék az ingadozást és habozást, nagyon alkalmasak arra elvtársaim, hogy a proletariátus osztályegységét megbontsák, nagyon alkalmasak arra, hogy a proletariátus előtt olyan délibábokat csillogtassanak, amely délibábok után esetleg egy más része éppen úgy halad és szalad, mint ahogy szaladt annak idején a munkaadó által a sztrájktörők számára tett ígéretek után.

Tisztelt elvtársak! Ennek az eredménye az, hogy az ellenforradalom egy igen kiváló jelszóhoz jutott. Egyrészről a nemzeti jelszó felhasználása, ami az én véleményem szerint nem veszedelmes, másrészről azonban bizonyos szocialista, szociáldemokrata jelszavak felhasználása az, ami alkalmas arra, hogy a hatalmi krízist még inkább fokozza, ami alkalmas arra, hogy itt a polgárháborút minél hamarabb felélessze.

Én nem nézem pesszimista szemmel ezt a dolgot. Én tudom azt tapasztalatból, hogy nagyon kicsi része a proletariátusnak az, amely ingadozik, nagyon kicsi része, a nagyobbik része passzív még ezekkel a jelszavakkal szemben is. A legkisebb az aktív része, vagyis a diktatúra aktív kezelői és aktív támogatói. Azok között ezt az ingadozást nem lehet észrevenni és nem is lehet előidézni. Nem lehet, mert hiszen egészen holtbizonyos, ma azt tisztán látja mindenki, minden értelmes proletár — aki egészen természetszerűleg marxista módon gondolkozik —, hogy itt nem lehet szó kormányforma változásról, itt csupán kizárólag államforma változásról lehet szó. *(Igaz! Úgy van!)* Kormányformánk nem változhatik meg a proletárdiktatúrában, mert ez másként az eddigi tapasztalatok szerint nem képzelhető el, mint a tanácsrendszer formájában. Minden egyéb változás elvtársaim, az államformának a változását jelentené, annak az állapotnak a változását, mely most van, s amelyben az állam elhalás felé megy, amelyben az állam a megszűnés felé halad, ettől visszafelé oda, amelyben

az állam újból életre kelne egy más osztály kezében, mint annak az osztálynak, a kapitalista osztálynak, fizikai és szellemi erőszakszervezete.

Minden jelszó, elvtársaim, a legdemokratikusabb jelszavak mögött sem rejlik egyéb, mint ez a legtisztább kapitalisztikus cél: a kapitalizmus visszaállítása. Olyan felfogásról hallottam, hogy esetleg lehetséges volna egy olyanfajta megegyezést találni, hogy megmaradnának a gyárak a munkások kezében, egyébként aztán visszaállna a régi állapot. Elvtársaim, biz ez a még Rathenauig, az imperialista gazdasági politikusokig sem elérni bíró álláspont, ez a naiv álláspont legjobb híd a fehérterrorhoz, mert ha tényleg ilyen emberek vennék kezükbe a hatalmat, akik a gazdasági tudománynak eddig a fokáig sem értek el, egészen bizonyos, hogy az ő kezükből a hatalom nem is juthatna más helyre, mint a régi uralkodó osztályok kezébe. Visszaadni elvtársaim minden egyebet, mint a gyárakat, megegyezni az antanttal, hogy a magántulajdont restituáljuk a gyárak kivételével, ez a kapitalizmusnak legteljesebb visszaállítását jelentené, jelentené azt is, hogy lehetetlen a gyárakat a munkások kezében megtartani, lehetetlen egy kispolgári szocializmust felépíteni a diktatúra romjain, az antantgyarmat formájában.

Az, amire leginkább szoktak hivatkozni, tisztelt elvtársaim, amivel az antanttal való megegyezés szükségességét szokták indokolni, ez a blokád kérdése. Mi lesz velünk, ha tovább tart a blokád? Rosszul fogunk élni, tisztelt elvtársaim, egészen bizonyos. Köszönöm rosszul. Ellenben felvetem a kérdést, mi lesz velünk, ha megszűnik az antant blokádja? Egészen kétségtelen dolog, tisztelt elvtársaim, hogy az antantnak módjában van azt a 30 000 rend ruhát és azt a 300 vagon zsírt még megadni, amit a különböző ellenforradalmi körökben rebesgetnek, ellenben az is egészen kétségtelen, hogy az elosztás kérdése a hatalmi szervezet kérdése, és a hatalmi szervezet pedig a burzsoázia kezében, kétségtelen dolog, hogy az antanttól nyert élelmezési és ruházkodási lehetőségek nem a proletariátus javára fordíttatnának. Egészen bizonyos elvtársaim ez, én nem hivatkozom Bécsnek példájára, csak azokkal szemben, akik állandóan jajgatják az antanttal való barátkozás szükségességét, akik azt hiszik, hogy az antant megmenthet, de nem a proletárdiktatúra menthet meg bennünket. Ki kell jelentenem,

hogy ezek egyenesen halálos ellenségei Magyarország proletariátusának, ugyanis azok nem akarnak egyebet, mint végromlásba taszítani ezt a proletariátust, nem akarnak egyebet, mint megfizettetni ezzel a proletariátussal a háborúnak minden költségét, és megfizettetni ezt a három hónapos proletárdiktatúrát a proletariátus kiirtásával. *(Úgy van! Úgy van!)* Mert arra nem kell az elvtársakat figyelmeztetnem, hogy az antant-imperializmus védelme alatt álló burzsoázia egészen holtbizonyos, hogy nem prédikálná a kíméletet a proletariátussal szemben. Őbenne több volna az öntudat és nem akarná a saját osztályos társainak osztályöntudatát humanitárius jelszavakkal elhomályosítani. Én ma is a diktatúra kezelésében Kunfi elvtársamra hivatkozom mindig, aki azt a nagyon szép mondatot mondotta el egy időben a Népoperában: Nem csinálunk egyebet a burzsoáziával, mint amit ő csinált velünk, mint amit ő csinált a proletariátussal. Mi elvtársak, nem hajszoljuk a burzsoáziát a vágóhídra, mi nem csukjuk be olyan mértékben a burzsoáziát olyan kis vétségekért és bűncselekményekért, mint amilyen mértékben a burzsoázia csukta be a sztrájkoló aratókat; mi a burzsoáziát a keblünkön melengetjük, éspedig a burzsoázia csőcselékét, canaille-jét, a kloakából kikerült részét a burzsoáziának, amely hozzánk tapadt, amelyik ezt az erkölcsi válságot idézte fel, és, elvtársaim, ezzel a burzsoáziával szemben kíméletesek vagyunk. Itt van, elvtársaim, a mi válságunknak a másik oka.

Tisztelt elvtársaim! Ez az erkölcsi fertő, amelyik talajt ad az antant-imperialisták minden olyan törekvésének, amely ezt a proletárdiktatúrát meg akarja buktatni. *(Úgy van! Úgy van!)* Ilyen erkölcsi miliőben egészen bizonyos, hogy könnyű munkája van az antantnak. Ezt az erkölcsi fertőt a diktatúra nyakába varrni, tisztelt elvtársaim, nem különb annak az ácsorgó asszonynak felfogásánál, aki azt hiszi, hogy az ácsorgás a diktatúra következménye.

Elvtársaim, egy felbomló társadalommal van dolgunk, s ami rothadt, az büdös. Ezt, a régi társadalom rothadt és fertős leheletét átküldi a kapitalizmus még ide, a proletárdiktatúrára is. Ahol nem tanítottak áldozatkészséget, ahol nem tanítottak altruizmust, ahol az altruizmus hazugság volt, ahol a szolidaritás is hazug volt, onnét nem lehet olyan erkölcsöket hozni, amelyik az összesség érdekében való lemondást, az összesség érdekében való áldozatkészséget vallja magáénak.

Tisztelt elvtársak! Az erkölcsi krízissel mi nem könnyen fogunk végezni, az erkölcsi krízis még fog húzódni egy darabig, de csak úgy vethetjük végét ennek az erkölcsi krízisnek, ha nem habozunk, nem ingadozunk, hanem szilárdan állunk a diktatúra álláspontján, mert tisztelt elvtársak, ez az erkölcsi fertő is — másodlagosan ugyan, mert elsősorban a kapitalizmus következménye —, de másodsorban szintén annak a rendszernek a következménye, amelyik állapotainkat megmérgezte, annak az ingadozásnak, annak a habozásnak.

Ki tudom mutatni, elvtársak, nagyon röviden, hogy mind az a sok visszaélés a diktatúra eszközeivel, mind az a sok csalás, rablás, visszaélés a proletariátus rovására, ami itt ebben az országban történik, az annak a következménye, hogy nincs szilárd hatalom. Szilárd hatalom nincs elvtársak, mert nagyon sokan — őszintén megmondom, elvtársaim, akármi is lesz — a vezetők közül is úgy rendezkednek be, hogy itt ez a diktatúra átmenet, csakhogy nem a szocializmushoz való átmenet, hanem visszamenet a kapitalizmushoz. Ilyen körülmények között elvtársaim, végezni azokkal, akik benne vannak ebben a rettentő bűzös erkölcsi fertőben, igazán nehezen lehet. Ilyen körülmények közt ezek állandóan támaszra találnak annál is inkább, mert ezt az erkölcsi fertőt, még egyszer hangsúlyozom, a burzsoázia támogatja, ezt az erkölcsi fertőt a burzsoázia táplálja folytonosan, az a burzsoázia, amellyel szemben a kíméletet hirdettük és az a burzsoázia, amelyik várja-lesi az alkalmat, hogy az ellenforradalomban a nyakunkat kicsavarja. Most, ezek a tapasztalatok, elvtársaim, megmutatták nekünk, hogy igazunk volt. Megmutatta nekünk, hogy igazunk van. Igazunk volt nekünk, akik azt mondottuk, hogy el kell pusztítani őket, mert különben ők pusztítanak el bennünket. *(Úgy van! Úgy van!)* El kell pusztítani az ellenforradalom minden legcsekélyebb megnyilvánulását is a legerőteljesebb kezekkel, kíméletlenül, akárkiről is legyen szó, akkor is, ha vele meglevő intézményeket dezorganizálunk, akkor is el kell pusztítanunk az ellenforradalmat, különben az ellenforradalom fog bennünket elpusztítani. *(Úgy van!)* Elpusztítanak bennünket, elvtársaim, a saját hibáink folytán, és ez volna ebben az esetben a legtragikusabb, mert az antantnak egy támadása, amely belülről jönne, amely a Tanácsköztársaságból párizsi kommünt csinálna, egy ilyen támadás, ha elpusztítaná a Tanácsköztársaságot — amelyet mégegyszer hang-

súlyozom, én kizártnak tartok —, még azt sem eredményezné, hogy a nemzetközi forradalom a magyar proletariátus vére által erőt nyerne. Sőt, belepusztulnánk a saját ingadozásunkba, a saját habozásunkba, a saját erkölcsi fertőnkbe, a saját tehetetlenségünkbe. És ez, elvtársak, nem használ a nemzetközi forradalomnak. Ez mindenképpen csak azt eredményezné, hogy a burzsoázia elpusztítaná a proletariátust, és legfeljebb azok, akik olyan nagyon simogatták a burzsoáziát találnának talán kíméletre. Én azonban még ezt sem hiszem. *(Úgy van! Úgy van!)*

Tisztelt elvtársak! Hogy mik volnának a teendők a kül- és belpolitika szempontjából, ez volna még itt a kérdés. Rövidre kívánom fogni az előadásomat. Én a gazdasági részről keveset beszélek — ez nem az én feladatom, ez túlesik az én referátumom körén —, viszont azonban a belpolitika annyira összefügg a gazdasági kérdésekkel és a gazdasági kérdések annyira összefüggenek a belpolitikai kérdésekkel, hogy lehetetlen röviden ezt nem érintenem.

Gazdasági bajaink egyik fő oka — mint jeleztem — szintén a hatalmi konstrukciók hiányosságában gyökeredzik. Nincsen karhatalmunk *(Úgy van! Úgy van!)*, nem tudjuk végrehajtani a rendelkezéseinket. Maholnap ott tartunk, ahol a Károlyi-kormány tartott, a demokratikus Károlyi-kormány, amelynek nem volt tekintélye, nem volt fegyveres ereje. Nincs karhatalmunk és a Kormányzótanácsnak jelenlegi törekvése éppen az, hogy megteremtse a karhatalmat, a megbízható karhatalmat, amelyre támaszkodva úgy a gazdasági, mint a politikai rendelkezéseinket keresztül lehet vinni mindenkivel szemben Budapesten is és vidéken is. Ez az egyik.

A másik pedig, ami szintén igen fontos volna: a munkástanácsok újjászervezése *(Igaz! Úgy van!)* Budapesten és vidéken. Úgy vant mondanak az elvtársak. Én még tudnék egypár úgy vanra felelni azoknak, akik itt most úgyvanoznak. Mert eszembe jut, mert látok itt olyanokat úgyvanozni, akik amikor kértük őket, könyörögtünk nekik, hogy jöjjenek dolgozni a Tanácsköztársaság különböző intézményeibe, nem jöttek.

A munkástanácsok újjászervezése egész sereg új problémát vet fel. A mi munkástanács-rendszerünk szerencsétlensége a következő okokban gyökeredzik:

A munkástanácsok abban az időben, amely megelőzte a proletár-

forradalmat, nem voltak sem harci, sem hatalmi szervek. Hiszen tanúkra tudnék hivatkozni, egypár elvtársra, akikkel én annak idején tárgyaltam, hogy mennyire igyekeztünk ezt a harci, ezt a hatalmi szervezeti jelleget megadni nekik, úgy, hogy ezek fokozatosan kialakuljanak, mint a proletariátus dolgozó közigazgatási szervei. Akkor ugyan a gyárakra, a műhelyekre támaszkodott e szerv közvetlenül, de hatáskör nélkül. Jött a proletárforradalom, s mind szükségszerűen át kellett hogy térjünk a kerületi szervezetekre, a munkástanácsoknak a kerületeken alapuló organizációjára, anélkül, hogy azokon a fejlődési fokokon keresztülmentek volna a magyarországi munkástanács szervezetek, mint amelyeken keresztülment például az oroszországi. Eltávolodtak a munkástanácsok a gyártól, de nem lettek dolgozó testületekké. Így történt meg elvtársaim az, hogy ebben az országban nincs elég tekintélye a hatalomnak, sem a központi, sem a helyi szerveinek; nincs tekintélyük a tömegekkel szemben sem, nincs elég tekintélyük a proletariátus tömegorganizációjával szemben sem. Így történhetik meg az, hogy ebben az országban lehetséges olyan felfogás is, amely nem tud elképzelni egy osztálykormányzatot, egy osztályigazgatást, nem tud elképzelni mást, mint amit a parlamenti ideológia tanít: pártkormányzatot vagy pedig szakszervezeti igazgatást, vagy szakszervezeti kormányzatot. Az, hogy az osztály egészét magában foglaló harci és hatalmi szervezet, a munkástanács ilyen tekintély nélkül való Budapesten és vidéken, az visszavezethető arra is, hogy azok karhatalom felett nem rendelkeznek, de visszavezethető arra is, hogy nincsen elég gyökerük azokban a proletár tömegekben, amelyeknek érdekeit volnának hivatva képviselni.

Ez a másik aktuális kérdés országszerte, elvtársaim: a karhatalom megszervezése után megszervezni, újjászervezni a munkástanácsokat, és biztosítani eme munkástanácsok proletár jellegét. Ezzel kapcsolatos a mi egész közigazgatási szervezetünk kiépítése, amelynek munkálatai most folynak a Belügyi Népbiztosságban és haladnak előre. De bárminő szabályokat is alkotunk, tisztelt elvtársak, ha nem biztosítjuk a munkástanácsok proletár jellegét, ha kispolgári egzisztenciák kerülnek újból a vidéki városok munkástanácsaiba, ha ott nem lesz munkásigazgatás, mint ahogy Budapesten sincs munkásigazgatás, ha a direktóriumok fognak mindent csinálni és még inkább a kormányzótanácsi

biztosok, akkor egészen bizonyos, hogy a munkástanácsok tekintélye nem fog gyarapodni, nemcsak hogy nem fog gyarapodni, hanem úzussá válik továbbra is az az állapot, hogy magukból a munkástanácsokból kerülnek ki az ellenforradalmárok, különösen a vidéken, azokból, akik a burzsoáziával való érintkezés közben annyira korrumpálódnak, mert ez is egyik fajtája a korrupciónak, hogy a burzsoáziával való együttműködés nélkül az életet el sem tudják képzelni.

Gazdasági tekintetben én legfontosabbnak az élelmezés kérdésén kívül a gazdasági és technikai koncentráció kérdését tartom. Ez az, amit azért emelek ki, mert szintén hatalmi kérdés. Az élelmezési kérdés a karhatalom kapcsán ugyancsak hatalmi kérdés, de a gazdasági és technikai koncentráció szintén. Egész sereg üzem van, amely még mindig különáll, amelyikre nem volna szükség, részben gazdaságilag és részben technikailag különállanak. Hogy miért, ennek ugyancsak az a magyarázata, mint általában a habozó félszeg intézkedéseknek.

A tisztviselők egy része, s különösen a tisztviselők azok, akiknek a privilégiumaikat még mindig meghagytuk a munkásosztállyal szemben, ami miatt az egész munkásosztály háborog, azok a tisztviselők szeretnék fenntartani a visszajövő kapitalisták számára épségben és érintetlenül az üzemet. Ez az akadálya a technikai és gazdasági koncentrációnak. A gazdasági rendelet-alkotásunk tekintetében, véleményem szerint, az a másik feladat: megszüntetni mindenféle privilégiumot az üzemekben. Nem akarok itt, ismétlem, a tisztviselők ellen izgatni, sőt ellenkezőleg, azt tartom, hogy becsüljük meg őket. Ellenben akkor, amikor ők magukat szervezett munkásoknak tartják, akkor, amikor ők azt mondják, hogy idejönnek közénk, azok közé a munkások közé, akik mindenféle privilégiumokat le akarunk rombolni, akkor, elvtársaim, nem lehetséges tűrni azt, hogy az üzemekben továbbra is privilegizálva legyenek a tisztviselők a munkások kárára, továbbra is kivételes helyzetben legyenek, és ezáltal a munkásságban joggal kelthetik azt a hitet, hogy itten nem változott meg, hanem megmaradt a régi privilégiumos rendszer. Tanúságul hívom azokat az elvtársakat, akik meg szoktak fordulni a gyárakban, mit szólnak a munkások ahhoz, hogy a tisztviselők szabadságideje, munkaviszonyai, szociálpolitikai és bérviszonyai, mind külön vannak szabályozva. Ez mind oda tendál, hogy a munkás azt lássa, hogy ez a proletárdiktatúra nem

neki hozatott, hanem egy új bürokráciának, egy termelési és igazgatási bürokráciának hozott mindent. Ezen a legsürgősebben kell változtatni, és itt sem vagyok hajlandó helyt adni azoknak a felfogásoknak, hogy nem szabad ilyen intézkedésekkel ellenforradalmárokat nevelni. Mert nem ezzel neveljük a veszedelmes ellenforradalmárokat, nem a privilégium megszüntetésével, hanem azzal, ha nem szüntetjük meg a privilégiumokat, ha a munkásságot, magát a proletariátust, amelynek történelmi hivatása a forradalomcsinálás, kergetjük az ellenforradalmárok karjai közé.

Nagyjában és egészében véleményem szerint ezek a legaktuálisabb problémák, amelyekkel a legközelebbi időben a Kormányzótanácsnak és a Központi Intéző Bizottságnak foglalkoznia kell. Még egyszer hangsúlyozom, a korrupciót, a protekciót minden oldalon ki kell irtani. Ezt azért tartom szükségesnek még egyszer hangsúlyozni, mert a korrupcióirtás cégére alatt diktatúraellenes tendencia is rejlik a rosszhiszeműek részéről, a jóhiszeműek részéről nem. De nagyon sokan vannak, akik nem hajlandók sehol sem dolgozni, s akik csak kritizálnak, akiket nem lehet becsalni sem egy párt-, sem egy szakszervezeti, sem egy munkástanácsi intézménybe dolgozni, akik a korrupció elleni támadás cégére alatt diktatúraellenes aknamunkát folytatnak.

Ezek után ismételten azt a felfogást hangsúlyozom a Központi Intéző Bizottság előtt, hogy azt a valóságos állapotot, amely három irányban nyilvánult meg, mi egészen biztosan megússzuk, ha egyébért nem, tisztán csak azért, mert a kapitalizmus úgy tönkrement, hogy nem lehet helyreállítani még akkor sem, ha a munkásságnak minden munkajövedelmét feláldoznák a háborús költségek emelésére, ha mindenüket odaadnánk az antantnak, úgy amiként odaadták az osztrák szociáldemokraták, úgy amiként odaadja az osztrák szociálsoviniszta társaság, nem lehet visszatérés akkor sem, hogyha ezért a három hónapos diktatúráért az egész proletariátus vérét akarná feláldozni. De hogy ne magunkban omoljunk össze, ahhoz elvtársaim a hatalomnak a teljes megszilárdítására, mindenféle nyílt vagy burkolt ellenforradalmi törekvésnek csírájában való elfojtására, a burzsoáziának a megfélemlítés eszközével való fékentartására van szükség, olyan fékentartására, hogy moccanni se merjen, mert ha moccan, minden moccanásnak nyomán proletárvér fakad, proletárvér, amiért nem sír

az antant imperializmusa, de a burzsoázia véréért mindenre kapható a vele szolidáris antant-imperialisták tábora.

Ha[130], aki jó bel- és külpolitikát akar, az egyebet nem csinálhat, mint az erők szilárdságára, fegyveres hatalomra támaszkodik, a proletariátus fegyvereire, annak a tekintélyét megóvni, annak a tekintélyével a burzsoáziát — ismétlem — megfélemlítve fékentartani, és csak így lehetséges elvtársaim az, hogy a másik két krízises állapotból, a gazdasági és az erkölcsi krízis állapotából kijussunk.

Hogy ez így megtörténhessék, az, elvtársaim, nemcsak a Kormányzótanácson múlik, az nem lehet csupán a Kormányzótanács feladata, abban részt kell venniök a proletariátus tömegeinek is, és hogy a proletariátus tömegei részt vegyenek benne, ahhoz az kell, hogy a tömegekbe bevigyük a szilárdságot, tehát, hogy elsősorban mi magunk legyünk szilárdak, mert ha mi ingadozók vagyunk, akkor a tömegekbe szilárdságot bevinni semmi esetre sem tudhatunk. A habozás, az ingadozás, elvtársaim, ez az egyedüli veszedelmünk. A szilárdság, a kitartás, a nemzetközi proletárforradalomban, ez az, ami nekünk az életet, s a proletariátus forradalmának jövendőjét biztosítani fogja. *(Élénk éljenzés és taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. 3/a. A Szövetséges Központi Intéző Bizottság jegyzőkönyvei. 1919. július 15. 142—180. old.
MMTVD 6/B. köt. 453—462. old.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 292—298. old.

Zárszó

Én a zárszó jogán igen rövid beszédet fogok mondani. Rátérek elsősorban Weltner elvtárs felszólalására,[131] és a következőket mondom: az osztály-adag- és osztály-árpolitika kapcsán Weltner elvtárs azt mondotta, hogy ki akadályozza, erre én azt mondom, igenis akadályozták nagyon sokan, mert osztály-adag- és osztály-árpolitika alatt nagyon különböző dolgokat lehet érteni, és azalatt, hogy valamit okosan megcsináljunk, ezen a címen az egész osztályjellegét el lehet venni az osztály-adag- és osztály-árpolitikának. Ismételten hangsúlyozom

azt, hogy annak idején, amikor az osztály-adag- és osztály-árpolitikáról volt szó, a támadások abban az irányban voltak ez ellen, hogy nem lehet tisztviselőket, dolgozókat nem proletároknak tekinteni. Ámde én az osztály-adag- és osztály-árpolitika alatt azt értem, hogy azok, akik a proletárdiktatúrának egyedül komolyan támaszai, akik a munkásmozgalomban azelőtt is részt vettek — nem október és nem március óta támaszai a proletárforradalomnak —, igenis, különösen nehéz munkát végeznek. Ezek a proletárok, ismételten hangsúlyozom, egyedüli komoly támaszai a proletárdiktatúrának, ezek részesíttessenek az osztály-adag- és osztály-árpolitika előnyeiben, mert teljesen el lehet venni az osztály-adag- és osztály-árpolitika jellegét, mihelyt én az osztálypolitikát úgy értelmezem — mint ahogyan sokan értelmezik —, hogy én abban minden jelenleg dolgozót befogadok. Én ismerek bankigazgatókat, gyárigazgatókat, akik ma is dolgoznak, ellenben semmi esetre sem hívei, támogatói a proletárdiktatúrának. Várják — amiként Weltner elvtárs mondotta egy ízben —, hogy a fehér zsebkendőt kitűzhessék. Ezeket én nem kívánom az osztály-adag- és osztály-árpolitika előnyeiben részesíteni, mert ha ezek részesülnek ezekben az előnyökben, akkor a proletariátus nem látja, miből áll az ő saját előnyözött volta, illetve miből áll az, hogy ő vele igazságosan bánnak, ő neki adják elsősorban az élelmiszert, a ruhát azért, mert ő van rászorulva legjobban, mert addig, míg a burzsoáziának a régi készleteiből megvan minden, ma a proletariátus ott áll, hogy minden nélkül van, mert az öt éves háború alatt kifogyott mindenéből. Egészen holtbizonyos — nem akarok hízelegni a proletariátusnak, mint ahogyan sohasem szoktam hízelegni —, hogy a proletariátus sokszor azt gondolja a gyárakban, hogy öt esztendőnek minden bűnét és hibáját, amelyet vele szemben elkövettek, amit öt esztendő alatt szenvedett, most a proletárdiktatúra alatt lehet jóvátenni.

Nem, elvtársak, az a zsarolás, ami sok tekintetben történik a különböző gazdasági bizottságoknál, semmi esetre sem indokolt, mert hiszen a proletariátusnak el kell készülnie arra, hogy áldozatokat is kell hoznia jövendője érdekében. De hogy áldozatokat tudjon hozni, látnia kell, hogy miért hozza ezeket az áldozatokat, és látnia kell már most is azt, hogy igenis igazságos uralmat teremtünk, igazságosat, amelyben mindent csak az kap, akinek elsősorban szüksége van reá, és aki első-

sorban veszi ki részét a munkából. *(Helyeslés.)* Ez az, ami az osztályadagra és az osztály-árpolitikára vonatkozik.

A másik, Hajdu elvtárs felszólalása, [132] amellyel részletesen akarok foglalkozni. Ő azt a szemrehányást teszi, hogy nem volt külpolitikai információ. Erre vonatkozólag ismételten hangsúlyoznom kell, tisztelt elvtársak, hogy ami külpolitikánkat illeti, annak leglényegesebb pontja, sarka: a nemzetközi forradalom. Hogy a nemzetközi forradalom hogyan áll, azt máı elmondottam, ezt azonban Hajdu elvtárs elolvashatja a „Vörös Ujság"-ból és a „Népszavá"-ból is, mert mi mindent, de mindent, ami a forradalomra vonatkozik, közlünk, éppen úgy, mint ahogy jóformán minden közérdekű diplomáciai aktánkat is közöljük, és ha ma elküldünk egy jegyzéket, holnap már közzé is tesszük azt. A mi külpolitikánk tehát nem diplomatáskodásból, nem titkos diplomáciából áll, a mi külpolitikánk, amely az osztályharc külpolitikája, a nemzetközi forradalommal való szolidaritásból, a nemzetközi forradalom támogatásából áll, és harcból a nemzetközi imperializmus ellen.

Hogy a nemzetközi forradalom ügye hogyan áll, azt, elvtársaim, mindenki tudhatja, s olyan apró információkat, hogy ma tárgyaltak nem tudom, kivel — holnap pedig tárgyalok ezzel és ezzel, azt hiszem, nem is kíván az Intéző Bizottság. *(Igaz! Úgy van!)* Ellenben azt el kell mondanom, hogy a mi külpolitikánk sikere ma is abban áll, amiben állott azelőtt, hogy tudniillik — amint éppen a mai osztrák lapok is rámutatnak — a mi harcunk az antanttal, az antant-imperializmussal szemben mind eredményesebbé és eredményesebbé válik. Akármiként is akarja az ellenforradalom azt, hogy az antant velünk ne tárgyaljon, mégis kénytelen az antant velünk, a Magyarországi Tanácsköztársasággal tárgyalni. Kénytelen, elvtársaim. És Clemenceau legutóbbi sürgönyéből[133] is kilátszik, hogy a magyar kérdést a Magyarországi Tanácsköztársaság, a magyarországi bolsevizmus kérdését ők nem tudják úgy elintézni, mint ahogy az első percben hitték. Nem tudják, elvtársaim, mert katonailag nem intézték még eddig el — és katonailag nem fogják ezentúl sem elintézni —, agyonhallgatással pedig szintén nem tudják elintézni, mert a Magyarországi Tanácsköztársaság ma hatalmi tényező az egész nemzetközi politikában. *(Igaz! Úgy van!)* Hatalmi tényező, olyan, amilyen Magyaroszág azelőtt sohasem volt.

(Igaz! Úgy van!) A burzsoá Magyarországnak sem tekintélye, sem hatalma nem volt, sem a Károlyi-kormány alatt, sem azelőtt, ellenben a Magyarországi Tanácsköztársaság ma hatalom, és éppen ez a legutóbbi sürgöny is azt bizonyítja, hogy az antant már nem utasítja el a limine, ab ovo a velünk való tárgyalást, hanem Clemenceau kénytelen kijelenteni, hogy csak azért nem tárgyal velünk, mert nem tartjuk be a fegyverszüneti szerződést. Clemenceau-nak tehát nincs bátorsága és nincs lehetősége sem arra, hogy a saját proletariátusával szemben ki merje azt mondani, hogy a Magyarországi Tanácsköztársaság kormányával pedig egyáltalában nem állok szóba.

Azokkal a rémhírekkel, azokkal az álhírekkel szemben, amelyeket itt a burzsoázia terjeszt, azokkal szemben a legcsattanósabb cáfolat éppen Clemenceau-nak ez a sürgönye, amely azt mondja, hogy nem lehet a limine[134] elutasítani a tárgyalást a Magyarországi Tanácsköztársasággal.

Még egyet röviden a felszólalásokra vonatkozólag. Itt a legtöbb felszólalásból kicsengett az, hogy ezeket mellőzik, azokat mellőzik, nincs, aki munkára hívja az embereket. Tisztelt elvtársak, én azt hiszem, feljogosítottnak érezhetem magam a Kormányzótanács nevében felhívni itt minden elvtársat: jöjjön dolgozni. Jöjjön dolgozni, elvtársak! Én nem mondom, hogy ne kritizáljon, igenis kritizáljon igen élesen, igen határozottan, de jöjjön is velünk dolgozni. Az, aki a korrupció ellen küzd, az nem küzdhet csak a szó fegyverével, a korrupció ellen oda kell állni velünk együtt, hogy megfojthassuk a korrupciót. Azok, akik azt mondják, hogy nem megyek oda a népbiztossághoz, hogy felajánljam szolgálataimat, azok a kötelességérzetnek nagyon alacsony fokán állanak. *(Igaz! Úgy van!)* Mert nem kell várni, amíg hívják az embereket. Mindenki maga tudja, aki tényleg tud dolgozni, hogy mennyit tud dolgozni, az menjen el, és ajánlja fel a szolgálatait, mert éppen a szerencsétlen pártviszonyaink hozzák magukkal, hogy nem tudjuk nyilvántartani azokat az elvtársainkat, akik munkaképesek. És Molnár elvtársnak[135] csak azt mondom, hogy jól emlékszem arra, hogy mikor a burzsoázia volt kormányon, akkor egyesek sorra jártak főispánságokért, és sorra ajánlták fel politikai szolgálataikat.

Molnár Miklós: Én nem!

Kun Béla: Nem mondom, hogy ön, de sokan mások. Akkor nem

volt szégyen felajánlani szolgálataikat, ma azonban mikor itt ülnek különböző népbiztosságoknál elvtársak, akiket szilvafa korukból ismerünk, akkor szégyen felajánlani szolgálataikat. Ez a negatív kritika, amely csak abban nyilvánul meg, hogy beszélünk, ahelyett, hogy odamennénk és a dolgozási lehetőséget ki is erőszakolnánk magunknak. Ez a kritikai álláspont előttem nem tiszteletre méltó. Az a kritikai álláspont, amely odamegy és segíteni akar a dolgok elintézésében, az előttem tiszteletre méltó. *(Helyeslés.)*

És végül még egyszer rá akarok térni ugyanennek a korrupciónak kérdésére, amelyet nagyon sarkalatos kérdésnek tekintek. Azt hiszem, hogy a mai nap folyamán ide konkrét indítvány is fog kerülni a bizottságok megalakítása kapcsán, a korrupció, az erkölcsi fertő leküzdése céljából. Én csak attól óvom az elvtársakat, hogy itt a korrupció kérdésével kapcsolatosan olyan színezetet adjanak ennek a rengeteg fertőnek, amely körülveszi a proletárdiktatúrát, mint hogyha ez következménye volna a proletárdiktatúrának, vagy annak szükségszerű velejárója volna. A kapitalizmus rendszerének gyalázatosságát, amely ellen évtizedekig küzdöttünk, ma tudjuk meglátni a maga valóságában. Ma tudjuk értékelni azt, hogy milyen aljas, gyalázatos, lehetetlen volt a kapitalizmus rendszere a munkásosztály szempontjából, de a termelés szempontjából is, ma, mikor módunkban van felülről nézni a kapitalizmust, amikor módunkban van belelátni a rendszerébe. Ugyanígy vagyunk a korrupcióval is. Én meg vagyok győződve, hogy a burzsoáziának a korrupciója nem volt kisebb, mint a mi korrupciónk. *(Igaz! Úgy van!)* Semmivel sem volt kisebb, sőt, azt mondhatnám, hogy nagyobb volt. De nem láttunk bele, és ami fő, ügyesebb tolvajok voltak. *(Derültség.)* Mi még a tolvajlásban is kevésbé gyakorlottak vagyunk *(Derültség.)*, és ez a szerencsénk, mert rájövünk, hogy kik azok, és akkor kirúgjuk sorainkból. *(Helyeslés.)* Így van ez, elvtársaim, csak azt nem akarom...

Garbai Sándor, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke: Sietni kell, mert belegyakorolják magukat.

Kun Béla népbiztos: Sietni kell, elvtársaim, és ezt itt ajánlom én Garbai elvtársnak, mint a Kormányzótanács elnökének figyelmébe, hogy a legerélyesebben, a leghatározottabban minden intézménybe nézzen ott bele.

Garbai Sándor, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke: Ne is keresztezze ezután az utamat.

Kun Béla népbiztos: Én nem is szoktam keresztezni, mert én mindenkor csak a segítségére siettem Garbai elvtársnak, mint ahogy eddig is mindenkor noszogattam, hogy tegye meg, most is azt mondom Garbai elvtársnak, akinek nincs tárcája, aki elnöke annak a Kormányzótanácsnak, aki viseli az erkölcsi felelősséget azért, akárhogy is, akármit is csinálunk, Garbai elvtárs csinálja meg, álljon az élére és álljon az élére Weltner elvtárssal egyetemben *(Úgy van!)*, és azokkal az elvtársakkal egyetemben, akik nincsenek elfoglalva másképpen. A „Népszava" mellett ezt lehet csinálni. Ide jöjjenek segíteni a takarító munkában. Ha azután ebben akárki is akadályozza, én meg vagyok nyugodva afelől, hogy a Központi Intéző Bizottságnak minden egyes tagja odaáll, és azokat, akik akadályozzák, el fogja söpörni az útból. *(Úgy van!)*

Kérem még egyszer: a hatalom kérdése, a szilárd hatalom, a hatalomnak ingadozás és habozás nélkül való kezelése, a burzsoázia megfélemlítése és elnyomása, a munkakényszer keresztülvitele nem papíron, hanem a valóságban: ezek, véleményem szerint, a legközelebbi feladatok. *(Lelkes taps.)*

Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f. 3/a. A Szövetséges Központi Intéző Bizottság jegyzőkönyvei. 1919. július 15. 291—301. old.
MMTVD 6/B. köt. 465—467. old.

VÁLASZJEGYZÉK A CSEH MINISZTERELNÖK JEGYZÉKÉRE

Tusar miniszterelnök, Prága

Válaszolva július hó 26-án hozzám intézett táviratára,[136] értesítem a következőkről: A Magyarországi Szocialista Tanácsköztársaság kormánya mélyen sajnálja, hogy magyar repülők július hó 24-én bombát ejtettek Csap városra, amely a fegyverszünet megkötése óta a Csehszlovák Köztársaság területén fekszik, annak az államnak a területén, amellyel a fegyverszünet megkötése óta véleményünk szerint békés és barátságos viszonyban élünk.

A repülők mentségére szolgáljon, hogy a velünk barátságos viszonyban levő állam területének ezt a részét a román csapatok ellenünk felvonulási területnek használták fel. A táviratban foglalt mindhárom pontra vonatkozóan igenlő feleletet adok. Precíz formában kijelentem Önnek:

1. hogy a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság távol tartja magát minden ellenséges ténykedéstől a Csehszlovák Köztársaság ellen, beleértve abba a békekonferencia által a Csehszlovák Köztársaságnak odaítélt kelet-magyarországi rutén területeket.

2. Ama területeken, amelyeket a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének csapatai a Csehszlovák Köztársaság hadserege által ellenünk intézett offenzíva folytán keletkezett hadműveletek folyamán elfoglaltak, jóváteszünk minden pusztítást, amely nem a szokásos következménye maguknak a harci ténykedéseknek.

3. A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság nem folytat és nem is támogat semmiféle politikai propagandát a Csehszlovák Köztársaság polgárai között.

Kérjük, hogy mind e kérdések rendezése céljából a Šrobár miniszterrel megkezdett tárgyalások újra felvétessenek.

Most azonban, tisztelt elvtárs, a szocialista szól Önhöz, a szocialistához. Minekutána kijelentjük abbeli készségünket, hogy táviratá-

ban foglalt mindhárom kívánságának eleget teszünk, engedje meg, hogy mint a proletariátus képviselője kijelentsem Önnek a következőt:

Kívánságainak szíves örömest teszünk eleget, hogy bemutassuk az egész világ proletariátusának újból békekészségünket, bebizonyítsuk, hogy a burzsoázia rágalmazó hadjárata, melyet velünk szemben indított, aljas és gyalázatos aknamunka. Újból be akarjuk bizonyítani, az egész világ minden dolgozói előtt, hogy a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság rákényszerült saját létérdekében, a párizsi békekonferencia által kiszabott határainak védelme érdekében arra, hogy Vörös Hadseregének csapatait fegyverbe szólítsa, ellentámadásba küldje.

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság nem szól bele egyik állam belügyeibe sem, s bár szolidáris valamennyi ország elnyomottjaival, és éppen mert szolidáris minden ország proletárjával, mégsem akar senkit sem mesterséges eszközökkel arra kényszeríteni, hogy felszabadítsa önmagát a kapitalizmus alól, csupán arra törekszik, hogy ne kelljen újból a kizsákmányolásnak alávetnie saját dolgozóit. Nem áll tőlünk mi sem távolabb, mint az a törekvés, hogy valamely nemzetet nemzeti szabadságától megfosszunk, vagy gátat vessünk annak, hogy tulajdonságait szabadon fejleszthesse ki az egyetemes emberiség érdekében. Már ez garanciája annak, hogy mi a Csehszlovák Köztársasággal szemben semmiféle ellenséges szándékot nem táplálunk, de ha önnek más garancia is kell, kérdezze meg miniszter-társát, dr. Šrobár Lőrincet, kérdezze meg Hlinka András rózsahegyi plébánost, akikkel együtt ültünk a magyar osztályállam börtönében, vajon lehetséges-e, hogy én egy olyan állam kormányában helyet foglaljak, amelytől még csak távol is megállhat a nemzeti elnyomás szándéka.

Amikor mindezekről Önt ünnepélyesen biztosítom, engedje meg, tisztelt elvtárs, hogy arra kérjem Önt, hogy azokat az elvtársainkat, azokat a proletárokat, akiket a cseh-szlovák csapatok visszavonulásuk közben a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság területéről elhurcoltak, részesítsék emberséges bánásmódban.

Kérjük Önt arra, hogy ezeket a proletárokat kezelje a szocialista szolidaritásával, és bocsássa őket minél hamarább szabadon, hogy itt

a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság területén kivehessék részüket a szocializmus alkotó munkájából.

Végül ismételten kérem Önt, tisztelt elvtársam, ugyanakkor, amidőn én gondoskodtam arról, hogy hadseregünk óvakodjék minden olyan cselekménytől, amely még csak látszatát is kelthetné annak, hogy a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság a fegyverszüneti szerződést nem tartaná tiszteletben, Ön is gondoskodjék arról, hogy a Csehszlovák Köztársaság csapatai a semleges zónának a mi határainkon innen eső részére ne lépjenek át, azon a területen ne rekviráljanak és ne fosztogassanak.

Megfelelően annak az intézkedésnek, hogy a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, nem folytat semminemű propagandát a Csehszlovák Köztársaság területén, arra kérjük Önt, gondoskodjék arról, hogy a Csehszlovák Köztársaság területén fegyveres fehér-ellenforradalom ellenünk ne szerveztessék.

Ezek után maradtam hivatalos és elvtársi tisztelettel

Budapest, 1919. július 27.

Kun Béla

Vörös Ujság, 1919. július 29. Tusar cseh miniszterelnök és Kun Béla elvtárs jegyzékváltása.
MMTVD 6/B. köt. 540—541. old.

FELHÍVÁS A VILÁG PROLETÁRJAIHOZ VÁLASZUL A TANÁCSKORMÁNY TÁVOZÁSÁT KÖVETELŐ ANTANTNYILATKOZATRA

Az antant azon kijelentésére, hogy velünk nem tárgyal,[197] a tanácskormány a következő felhívást intézte valamennyi ország proletárjaihoz:

Valamennyi ország proletárjaihoz!

Az antanthatalmak burzsoá kormányai a fegyverek és a kiéheztetés erejével akarják reánk kényszeríteni újból a kapitalizmusnak lerázott igáját. A fegyverek, a blokád és a rágalom ereje eddigelé megtört fiatal proletárállamunk ellenállásán és áldozatkészségén, amely erő és áldozatkészség nemcsak a magyarországi dolgozók, de az egész világ proletariátusának fölszabadulását szolgálja. A vér és a rágalom özönébe akarnak bennünket fojtani, mert puszta létünk is veszedelem az ő számukra, akik a zsákmányon osztozkodva elvesztették immár józan ítélőképességüknek utolsó foszlányait is.

Összefognak azzal a kapitalista országgal, amellyel szemben háborút viseltek a proletárok véres nyomorúsága árán, hogy visszaállítva a burzsoázia hatalmát, behajthassák rabló háborújuk költségeit a teljesen lerongyolódott országon. A blokád gyűrűjén keresztül, amellyel körülfogták a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaságot, mindenfelől becsempészik a burzsoázia ellenforradalmát szító eszközöket, hogy úrrá tegyék proletárállamunk helyén a fehérterrort, az öt éves háború után tovább folytathassák a proletárgyilkolást. Fegyvert, pénzt és rágalmakat csempésznek át határainkon, hogy megingathassák a kiéheztetni szándékolt proletárság bizalmát önmagában, hitét a történelmi hivatásában, hogy önnönmagának júdásává tegyék a fölszabadult munkásosztályt. Arra hivatkoznak, hogy nem tárgyalhatnak a Tanács-Magyarországgal, mert a proletárállam hatalma nem a népakaraton nyugszik. Azok mondják ezt, akiknek megbízatását nyolctíz év előtt választott burzsoá parlamentek adták, akik a népakarat ellenére háborút indítottak és folytattak esztendőkön keresztül, akik

szövetségesükké tettek egzotikus országokból való bandafőnököket, és leigázva tartanak gyarmatokat. Ellenségnek tekintenek bennünket, és barátságos hatalomnak tartják Romániát, Szerbiát, elismerik Csehországot, Lengyelországot, amely országoknak nem volt választott képviseletük, és amely államoknak „népakaratát" a királyok és a burzsoá osztály korlátlan akarata, diktatúrája fejezi ki.

Terrorról beszélnek azok, akik fegyverek erejével űzték a reájuk kényszerített háborúba a népek millióit, fegyverrel fojtják el a munkásság jobblétéért folytatott harcát, és vérbe fojtják minden hangosabb akaratnyilvánítását. Rémuralomról beszélnek, a finnországi fehérterror támogatói, a lengyel pogromok protektorai, akik a német imperialisták módjára rabszolgakereskedést űznek a hadifoglyokkal. A terrort vetik szemünkre, miközben gyermekeinket ki akarják pusztítani a blokád fojtogató karja által.

A magasabb kultúra nevében balkánhordákat uszítanak reánk, a militarizmus és a háborús uszítás képviselőit igyekeznek talpraállítani országunk megszállott vidékein, ahol úrrá tették már a fehérterrort a munkásmozgalom minden megnyilvánulásával szemben.

Csupán Budapesten 500 000 dolgozó szavazott le az első munkástanácsi választásokon ebben az alig egymillió lakosú városban, de ez, természetesen, nem a népakarat megnyilvánulása előttük, akik előtt a népakarat a burzsoá osztály akarata csupán. Nekik a blokád a népakarat, amely arra jó, hogy bennünket kiéheztetve, lábraállítsa kapitalistáinkat, visszaadja nekik a földet, a bányát, a gyárat, és gyarmattá tegye az országot, és gyarmati rabszolgákká a dolgozókat.

Minden rágalommal szembeszögezzük a hamisítatlan tényeket. Fölszólítunk benneteket, valamennyi ország dolgozói, valamennyi proletárszervezet az egész világon, küldjétek el követeiteket, hogy általuk szemléljétek a kapitalizmust romboló és a szocializmust építő munkánkat, hogy lássátok: nem az élősdi tőkéseknek a termelési folyamatból való kiküszöbölése, hanem az imperialisták blokádja az csupán, amely a szocialista termelést organizáló munkánkat akasztja. Küldjétek el képviselőiteket, hogy lássátok emberséges kormányaitok blokádjának hatását, és vigyétek el hírét a burzsoá államokba, mit eredményezett Európa második proletárállamában az imperialisták „népakarata". Jöjjetek tanulni a proletariátus erényeiből, amelyekre büszkék vagyunk,

hibáiból, amelyek szükségszerűek, tanulni, hogy értékesíthessétek az erényeket és a hibákat egyaránt. Jöjjetek, hogy megerősödhessetek fölszabadításra törekvő akarástokban, hogy meggyőződhessetek, vajon a burzsoá vagy a proletárdiktatúra nyugszik-e a népnek az akaratán.

Kun Béla
külügyi népbiztos

Népszava, 1919. július 30. *Kun Béla:* Az antant nyilatkozata a blokádról. Fölhívás a világ proletárjaihoz!
MMTVD 6/B. köt. 538—539. old.

ZÁSZLÓAVATÁS A 31. EZREDNÉL

Lélekemelő ünnepség keretében adta át Kun Béla elvtárs a 31. vörös gyalogezrednek a Budapesti Forradalmi Munkás- és Katonatanács által ajándékozott vörös lobogót. Az ezred, amely Arad, Csongrád, Csanád, Békés és Bihar vármegyék proletárjaiból áll, a kassai harcokban mint a hatodik délvidéki vörös hadosztály egyik legjobb ezrede páratlan hősiességgel harcolt.

Ez a zászló, ez a vörös zászló — mondotta Kun elvtárs — mutatja az utat arrafelé, ahonnan valók vagytok, ahonnan származtok. Lesznek, akik fehér vagy nemzetiszínű lobogó alatt szövetkeznek a francia és román elnyomókkal és az egész világ aljas elnyomóival, hogy visszavegyék a paraszttól a földet, a munkástól a gyárat, a bányásztól a bányát, és hogy visszaállítsák a kizsákmányolók elnyomó uralmát. Tudom, hogy a fegyver akkor sem fog remegni kezetekben, ha ezek ellen mentek. Ez nem testvérharc, ez az igazi, legszigorúbb osztályharc, hol a kizsákmányolt harcol a kizsákmányoló ellen. Ennek a jelképe ez a vörös lobogó, a nemzetközi világforradalom vörös lobogója.

Egész Európa munkássága megmozdult, hogy együttérzésének kifejezést adva, tiltakozzon az antant rabló, imperialista politikája ellen.

Ez a nemzetközi forradalom, mely segít nekünk a szent munkában, ugyanilyen vörös lobogó alatt megy előre: egyek vagyunk. Nem a gazdagoknak csináljuk a háborút, hanem testvéreinkért, magunk felszabadításáért megyünk becsületes harcba egyszínű vörös zászló alatt. Ez a forradalom, mely felszabadítja a világ összes proletárjait, s mely elvezet mindaddig, míg a haza szocialista haza lesz. Nem vagyunk egyedül, velünk van az egész nemzetközi proletariátus.

Átadom nektek e lobogót, szerezzetek annyi becsületet a felszabadító harcban, mint eddig szereztetek ezredeteknek. Éljen a Magyar Tanácsköztársaság!

Vörös Ujság, 1919. július 30. Zászlóavatás a 31. ezrednél.
Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról. 299. old.

FELHÍVÁS A VILÁG NÉPEIHEZ

1919. július 31

A Magyar Távirati Iroda jelenti: Kun Béla külügyi népbiztos a világ népeihez a következő fölhívást intézte:

Mindenkinek!

Az antant imperialistái, hogy a Tanács-Magyarország ellen fönntartott blokádot, gyermekek, aggok és nők kiéheztetését saját népeik előtt igazolhassák, azt állítják, hogy mi a fegyverszüneti föltételeket nem tartottuk volna meg. A velünk kötött megállapodások megsértéséért kellett volna bennünket a blokáddal büntetni!

Megállapíthatjuk, hogy ezek a vádak nem felelnek meg a tényeknek. Ismételten felszólítottuk az antantot, hol és mikor vétettünk a fegyverszüneti szerződés ellen. Kérdéseinket válasz nélkül hagyták.

Kijelentjük, hogy nem mi voltunk azok, hanem éppen az antant volt az, aki a fegyverszüneti föltételeket mindig lábbal tiporta. November 13-án az a megegyezés létesült, hogy a románokkal szemben a demarkációs vonal a Maros lesz. A románok ennek ellenére a Tiszáig terjedő területet megszállották. A fegyverszüneti feltételek egy árva szóval sem emlékeznek meg a Dunáról és az Ipolyról mint demarkációs vonalakról, és a csehek mégis ezeket a vonalakat tartják megszállva. A fegyverszüneti megállapodások határozottan kijelentik, hogy a megszállott területek közigazgatása a mi kezünkben marad, a közigazgatást ennek ellenére mindenhol erőszakosan elragadták tőlünk. És végül, bizonyára még mindenki emlékezhetik arra, hogy éppen a fegyverszüneti feltételeknek Vix ezredes által való megsértése volt a közvetlen megindítója azoknak az eseményeknek, amelyeknek következménye a Tanácsköztársaság fölállítása volt.

A régi kormányhoz semmi közünk. De azokat a megállapodásokat, amelyeket az antanttal létesítettünk, mi mindenkor lelkiismeretesen tiszteletben tartottuk. Mindent gondosan kerültünk, amit a fegyverszüneti feltételek megsértése gyanánt lehetett volna magyarázni. Hiá-

ba! Körülzártak bennünket a blokáddal, az éhség korbácsával akartak a porba kényszeríteni. És most, amikor az antantnak ezt a gyilkos eljárását indokolni kellene, azt a hihetetlen ürügyet rángatja elő, hogy mi sértettük meg a fegyverszüneti föltételeket. És jogot adnak neki arra, hogy ártatlan gyermekek ezreit, gyönge asszonyok ezreit és törékeny aggok ezreit az éhhalálra ítéljen.

A fegyverszüneti feltételek állítólagos megsértésének az antant eljárásához valóságban semmi köze. Az antant a magyar proletariátust akarja büntetni, mert merészkedett kizsákmányolói bilincseit lerázni, mert nem akarja eltűrni, hogy a nemesek és kapitalisták, akik a mostani háborús nyomorúságba taszították, visszatérjenek, és rabszolgaságon alapuló uralmukat újra fölélesszék. Az a kifogás, hogy mi a fegyverszüneti feltételeket nem tartottuk be, csak puszta ürügy arra, hogy ifjú proletárállamunkat megdönthessék.

Az antant kénytelen saját népességének hangulatával számolni, és ezért nem kísérelhette meg, hogy bennünket fegyveres hatalommal győzzön le, a kényelmesebb fegyverhez nyúl tehát, az éhség által akar bennünket arra kényszeríteni, hogy magunkat kényre-kegyre megadjuk a kizsákmányolóknak, akik bosszúszomjasan lesik a megtorlásra az alkalmat. A valótlanságnak kell szerepelnie azért, hogy saját népességük ne lázadjon föl az ellen, annak a valótlanságnak, hogy mi a fegyverszüneti feltételeket megsértettük.

Mi kitartunk forradalmi harcunkban és nem vagyunk hajlandók hitvány lencséért a kizsákmányolás alól való fölszabadításunkat elcserélni. És meg vagyunk győződve hogy az antanthatalmak nem érik el céljukat!

Az antantországok munkásai az utóbbi napokban ismételten bebizonyították, hogy keresztüllátnak kizsákmányolóik hazugságszövedékén. Biztosak vagyunk abban, hogy a munkásságnak meglesz az ereje is arra, hogy az ellenünk elrendelt éhségblokádnak végét szakítsa.

Kun Béla
külügyi népbiztos

Népszava, 1919. augusztus 1. Mindenkinek!
MMTVD 6/B. köt. 553. old.

Előszó

[1] *Lenin* Művei. 29. köt. Szikra 1953. 156. old.
[2] *Lenin* Magyarországról. Kossuth Könyvkiadó 1965. 73. old.
[3] Lásd a 2. kötetben 331. old.
[4] Lásd a 2. kötetben 194. old.
[5] Lásd a 2. kötetben 188. old.
[6] *P. Togliatti:* A Kommunista Internacionálé történetének néhány kérdése. Párttörténeti Közlemények, 1960 február—május. 172. old.
[7] Lásd a 2. kötetben 368—369. old.
[8] Lásd a 2. kötetben 426. old.

1913 október—1919 március

[1] Utalás arra, hogy a „Népszava" a híreket változtatás nélkül átveszi a kőnyomatosokból. A kőnyomatos, litográfiai úton sokszorosított jelentés a nap eseményeiről a hírlapok számára.

Preusz Mór hozzászólását lásd Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1913. október 19., 20. és 21. napján Budapesten megtartott XX. pártgyűlésének jegyzőkönyve. Népszava 1913. 146—149. old.

[2] A Szociáldemokrata Párt 1911 tavaszától együttműködött a Justh-párttal, amely állást foglalt az általános, titkos választójog mellett. Az 1912. május 23-i tömegmegmozdulás után a Justh-párt részt vett a parlamenti ellenzék közös választójogi javaslatának kidolgozásában, amely mellőzi az általános, titkos választójog elvét. Az ellenzéki blokk (Justh-párt, Kossuth-párt és a kisebb ellenzéki csoportok tartoztak ide) mérsékelt választójogi javaslatát a Szociáldemokrata Párt is elfogadta minimális követelésként.

A pártvezetőségnek ezt a politikai irányvonalát és az együttműködésben követett taktikáját bírálták a kongresszusokon, eredménytelensége, az ellenzék megbízhatatlan magatartása és a szövetségnek a szocialista öntudatra gyakorolt káros hatása miatt. Garami Ernő a Szociáldemokrata Párt XX. kongresszusán a politikai helyzetről mondott előadói beszédében megvédte és eredményesnek ítélte a pártvezetőség taktikáját. (A beszédet lásd Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1913. október 19., 20. és 21. napján Budapesten megtartott XX. pártgyűlésének jegyzőkönyve. 182—191. old.)

[3] Utalás Weltner Jakab hozzászólására. (Ugyanott, 195—198. old.) 1913 nyarán a pártvezetőség a parlamenti ellenzékkel együttműködve részt vett több kormányellenes politikai tüntetés megrendezésében.

[4] Itt az Alkotmánypártról van szó, amely Andrássy Gyula gróf vezetésével alakult meg 1905-ben. A párt 1910-ben feloszlott, 1913-ban, mint a Függetlenségi Párttól politikailag jobbra álló ellenzéki párt alakult újjá.

[5] 1912. május 23., a „vérvörös csütörtök". Lásd a 2. számú jegyzetet és bővebben *Erényi Tibor* „A vérvörös csütörtök 1912. május 23." című művét. Szikra 1952. 95. old.

[6] Utalás Kunfi Zsigmondnak a „Szocializmus" 1912—1913. 12. számában megjelent „Pártgyűlés előtt" című cikkére.

[7] A rendőrségi évkönyv a következőképpen idézi Kun Béla szavait: „Most azonban Garami elvtárs nem mondotta el, hogy az egyesült ellenzéken múlott, hogy kevés a siker, mert nagyon sokszor az ellenzék gyáva, lankadó magatartása miatt kellett a küzdelemben a hangunkat mérsékelni, s az ő gyávaságuk, megbízhatatlanságuk tette a mi küzdelmünket eredménytelenné s sikerünket kétségessé." (A magyarországi szocialisztikus munkásmozgalmak az 1913. évben. Radó 1914. 325. old.)

[8] A képviselőház 1913. március 4-én kezdte tárgyalni és 7-én fogadta el a kormány választójogi javaslatát, amely a választói jogosultságot műveltségi és vagyoni cenzushoz kötötte. A parlamenti ellenzéki blokk tiltakozásul kivonult az ülésteremből. Ezután a Szociáldemokrata Párt elhalasztotta a már hónapok óta szervezett általános sztrájkot, hivatkozva arra, hogy parlamenti harc nélkül az utca küzdelme eredménytelen maradna.

[9] A rendőrségi évkönyv szerint Kun felszólalásának befejező mondata: „Kétségtelenül ajánlanék más taktikát, ha tudnék jobbat, addig csak azt mondom, hogy nem vagyok megelégedve a határozati javaslatnak sem a hangjával, sem pedig a tartalmával." (A magyarországi szocialisztikus munkásmozgalmak az 1913. évben. 325. old.)

[10] Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt.

[11] Az 1904—1905-ös orosz—japán háborúról van szó, amely a cári Oroszország vereségével ért véget.

[12] A II. Internacionálé 1904-es amszterdami kongresszusáról van szó.

[13] Engels: Az orosz cárizmus külpolitikája. Lásd *Marx és Engels* Válogatott tanulmányok. II. köt. Budapest 1947. Szocialista könyvbarátok kiadása. 280. old.

[14] A tényeket és a körülményeket hiányosan ismerve, Kun Béla több szempontból tévedett az oroszországi februári forradalom egyes kérdéseinek megítélésében. Túlértékelte a munkásosztály befolyását a létrejött hatalomban, annak politikájában, így a béke kérdésében.

[15] Marx: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. Lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. Kossuth Könyvkiadó 1962. 108. old.

[16] Ez a cikk — amelyet németül juttattak el a szerkesztőséghez, s amelyet *V.* elvtárs fordított le — egy kiemelkedő magyar szocialista tollából származik, aki hadifogolyként tartózkodik Tomszkban. (Eredeti jegyzet.)

[17] Kun Béla valószínűleg a megművelt földterületnek az 1000 holdon felüli birtokokra eső részarányára utal, mely megközelíti az általa nyilván emlékezetből idézett adatot.

[18] *1 gyeszjatyina* = 1,0925 hektár = 1,89 kataszteri hold.

[19] Kun Béla az adatokat valószínűleg emlékezetből idézte. A Magyar Statisztika Évkönyv 1907-es adatai szerint:

A magyar állam lakosainak száma	20 674 735 fő
1907-ben kivándorolt összesen	192 982
ebből őstermelő	26 397
mezőgazdasági cseléd, napszámos	86 165
természetes szaporodás 1907-ben	222 253 fő.

(Magyar Statisztikai Évkönyv. XV. 1907. Athenaeum 1909.)

[20] Az 1909. II. törvénycikk a kivándorlásról. (Lásd Magyar Törvénytár 1909. évi törvénycikkek. Franklin 1910. 4—28. old.)

[21] Ezt a cikket németből fordították. Egy kiemelkedő magyar szociáldemokrata teoretikus és szervező tollából került ki, aki a mi rideg vidékünkre vetődött, mint hadifogoly. (Eredeti jegyzet.)

[22] Marx „Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája" című művében a XVIII. század klasszikus polgári forradalmait állítja szembe a XIX. század forradalmaival, amelyekben — az előbbiekkel ellentétben — nagymértékben megnőtt a proletariátus szerepe, részvétele. Feltehetően ilyen értelemben írja Kun Béla, hogy a „XIX. században burzsoá forradalom nem lehetséges", de ez a megfo-

galmazás Marxnál nem található. (*Marx—Engels* Művei. 8. köt. 101—182. old.)

[23] A petrográdi szovjet 1917. március 14-i a „Világ népeihez" szóló kiáltványáról van szó, amelyben „igazságos, demokratikus, annexiók és hadisarc nélküli béke" megkötésére hívott fel, de nem leplezte le a háború hódító jellegét, és megpróbálta igazolni az ideiglenes kormány háborús politikáját.

[24] Az 1917. november 8-án a szovjetek II. összoroszországi kongresszusán elfogadott béke-dekrétumra utal.

[25] A Németországi Független Szociáldemokrata Párt 1917 áprilisában alakult. A Németországi Szociáldemokrata Párt centrista szárnyán kívül — szervezeti autonómiáját fenntartva —, csatlakozott a párthoz a Spartakus Szövetség is.

[26] Az 1917 augusztusi németországi flottalázadásokra utal. A hadihajókon kirobbant matrózlázadásokat leverték, vezetőiket kivégezték.

[27] Adolf Hoffmannról van szó (1858—1930), aki 1917 és 1920 között a Németországi Független Szociáldemokrata Párt Központi Bizottságának volt tagja.

[28] 1918. január 13-án, a Szociáldemokrata Párt által szervezett népgyűléseken baloldali szocialista csoportok határozati javaslatot terjesztettek elő munkástanácsok létrehozására. A munkástanácsok követelése már az 1917. november 25-i iparcsarnoki nagygyűlésen is elhangzott. A munkástömegek megszavazták a határozatot, ezt azonban az MSZDP vezetősége nem hajtotta végre. Mégis, Budapesten és vidéken a januári sztrájkok során a munkások több helyen munkástanácsot alakítottak, de ezek csak rövid ideig működtek.

[29] *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. Kossuth Könyvkiadó 1963. 494. old.

[30] Az 1918. január 13-i népgyűléseken elfogadott határozatról van szó. Lásd a 28. számú jegyzetet.

[31] Az orosz októberi szocialista forradalommal és a várható magyar proletárforradalommal kapcsolatban akkoriban a szociális forradalom kifejezést használták szocialista forradalom helyett.

[32] Vázsonyi a törvénytervezetet 1917. december 21-én terjesztette elő. A tervezetet nem fogadták el. (Képviselőházi Napló. XXXVIII. köt. Athenaeum 1918. 109—110. old.)

[33] Breszt — Breszt-Litovszk belorussziai város. Itt folytak a béketárgyalások Szovjet-Oroszország és Ukrajna, valamint Németország és szövetségesei között.

A fiatal, még meg nem erősödött Szovjetköztársaság elfogadta a rákényszerített rablóbékét, amelyet 1918. március 3-án írtak alá. A császári Németország 1918 novemberében bekövetkezett bukása után a breszti békeszerződést a szovjet kormány érvénytelenítette.

[34] *Novaja Zsizny* — mensevik irányítás alatt álló napilap, az úgynevezett „internacionalista" csoport lapja. 1917 áprilistól 1918 júliusig jelent meg.

[35] *Eduard Bernstein:* Népek sorsa. Világ, 1918. január 9.

[36] *De te fabula narratur* — Rólad szól a mese. — *Marx:* A tőke. I. köt. Kossuth Könyvkiadó 1961. 12. old.

[37] A forrásmegjelölés valószínűleg korabeli német nyelvű kiadásra utal, minthogy tudomásunk szerint Kun Béla abban az időben ahhoz jutott hozzá a tomszki egyetem könyvtárából. Az idézet eredeti szövege a következőképpen hangzik: „Perszeusznak azért volt szüksége ködsipkára, hogy szörnyeket üldözzön. Mi a ködsipkát mélyen a szemünkre és fülünkre húzzuk, hogy a szörnyek létét letagadhassuk." *(Marx:* A tőke. I. köt. 13. old.)

[38] Az eredetiben így.

[39] A helyes gondolkodás tudománya. (Eredeti jegyzet.)

[40] *Marx:* A polgárháború Franciaországban. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. 494. old.

[41] Portugáliában 1917—1918-ban háborúellenes lázadások, tüntetések, tömegsztrájkok zajlottak le.

[42] Az 1910 októberében lezajlott polgári forradalomra utal, melynek eredményeképpen Portugália köztársaság lett.

[43] *Edmondo Peluso:* Die bürgerliche Republik und die sozialistische Partei in Portugal. Die Neue Zeit, 1911. július 28. II. köt. 581—585. old.

[44] 1917. augusztus 12-én kezdődött Moszkvában az úgynevezett állami tanácskozás, amelyet a vagyonos rétegek képviselőiből hívtak össze az ellenforradalmi erők — Kornyilov vezette — katonai diktatúrájának leplezett előkészítése céljából.

[45] Célzás arra, hogy a moszkvai állami tanácskozáson is főleg a földbirtokosok, a burzsoázia, a tábornoki és tisztikar, valamint a kozákság képviselői vettek részt.

[46] *Edmondo Peluso:* Die politische Lage in Portugal. Die Neue Zeit, 1913. július 25. II. köt. 610—612. old.

[47] Portugália a háború kitörésekor semlegességi nyilatkozatot tett, az antantállamok mégis tengeri bázisként használták kikötőit. 1916-ban belépett a háborúba az antant oldalán.

[48] Kun Béla az olasz munkások háborúellenes fellépéseire utal, amelyeknek legkiemelkedőbb eseménye az 1917 augusztusában Torinóban lezajlott sztrájk és az öt napig tartó háborúellenes utcai és barikádharc volt. Ebben a harcban 500 munkás elesett és több mint 2000 megsebesült.

[49] *Karl Kautsky:* Die soziale Revolution. Berlin 1907. Buchhandlung Vorwärts. 63. old.

[50] A szocialistaellenes kivételes törvényt 1878-ban vezették be, melynek alapján betiltották a Szociáldemokrata Párt valamennyi szervezetét, a munkás-tömegszervezeteket, a munkássajtót. A munkástömegek nyomására 1890-ben hatályon kívül helyezték.

[51] Kun Béla itt értelemszerűen és nem szó szerint idéz Marx művéből. (Az idevágó részt lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. 107. old.)

[52] Ça ira... (Menni fog...) A nagy francia forradalom egyik dala. Szövegét Ladré írta, zenéjét Bécourt szerezte. Kun Béla itt a dalt összecseréli a „Carmagnole"-lal és hozzákapcsol egy francia közmondást („Majd elválik").

[53] A breszt-litovszki béketárgyalások elhúzódása s a német hadvezetőség agresszív fellépése felháborította a békét akaró tömegeket. 1918. január 14-én a Bécs környéki gyárak munkásai sztrájkba léptek a szovjet békedelegáció támogatására. A sztrájk kiterjedt az egész monarchia területére, s magával ragadta a német munkásokat is. Berlinben 1918. január 28-án bontakozott ki a politikai tömegsztrájk, melynek követelései közé tartozott a munkástanácsok megalakítása.

[54] Kun Béla itt nem szó szerint idézi Engelst. (Lásd Engels: Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx—Engels* Művei. 20. köt. Budapest 1963. 279—280. old.)

[55] Marx: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. Lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. 108. old.

[56] Marx: A polgárháború Franciaországban. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. 518. old.

[57] Ugyanott, 518—519. old.

[58] Engels: Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx—Engels* Művei. 20. köt. 289. old.

[59] *Marx:* A tőke. I. köt. 383. old.

[60] Marx: A polgárháború Franciaországban. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. 519. old.

[61] „Egészségügyi vesztegzárnak" nevezték azt az intézkedést, mely szerint a Szovjet-Oroszországból visszatérő hadifoglyokat meghatározott ideig zárt táborokban tartották, hogy a forradalmi eszmékkel „fertőzötteket" kiválaszthassák közülük. Az egyénileg hazatérő hadifoglyokat pedig nem engedték át a demarkációs vonalon.

[62] *Vorwärts* — a Németországi Szociáldemokrata Párt központi napilapja. 1884-ben „Berliner Volksblatt" néven indult, a kivételes törvény megszűnése után, 1890. október 1-től 1933-ig „Vorwärts" néven jelent meg.

[63] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Előszó az 1882-es orosz kiadáshoz. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. Budapest 1959. 565. old.

[64] Marx: A filozófia nyomorúsága. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 59—174. old.; Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd ugyanott, 437—470. old.

[65] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 462. old.

[66] Ugyanott, 451. old.

[67] *Marx—Engels* Művei. 7. köt. Budapest 1962. 35. old.

[68] Kun Béla itt értelemszerűen idéz Marx „Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája" című művéből. Lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. 131. old.

[69] Ugyanott, 131—132. old. *(Shopkeeperek* — szatócsok.)

[70] Németország 1918 februárjában különbékét kötött az ukrán központi radával. Az ukrán rada kiszolgáltatta a központi hatalmaknak az ukrán gabonát, szenet és más nyersanyagokat, s megengedte, hogy a német és az osztrák—magyar hadsereg katonái Ukrajnában tartózkodjanak. Így kívánta uralmát fenntartani az ukrán munkásokkal és parasztokkal szemben, akik a szovjetek ha-

talmát támogatták. 1918. április 29-én a radát német katonai erők megdöntötték, és a monarchista Szkoropadszkij tábornokot nevezték ki kormányzónak, Ukrajna hetmanjának. A megszálló németek egész Ukrajna területén tábori hadbíráskodást vezettek be.

[71] 1918 januárjában Finnországban proletárforradalom bontakozott ki, de 1918. május 12-én a burzsoázia a német büntetőhadtest segítségével e forradalmat leverte.

[72] *Condottiere* — zsoldosvezér, pénzért mindenre kapható.

[73] Utalás a központi rada megdöntésének körülményeire.

[74] A Balkán-háború után Albánia önálló lett. Első királya Wilhelm Wied német herceg volt.

[75] Lásd a 61. számú jegyzetet.

[76] Az 1918. április 30-ra kitűzött Reichsrat ülésének elnapolása elleni tiltakozásról van szó.

[77] Karl Stürgkh, osztrák miniszterelnököt 1916. október 21-én Friedrich Adler, az Osztrák Szociáldemokrata Párt titkára agyonlőtte, tiltakozásul az uralkodó körök háborús politikája ellen.

[78] Utalás arra, hogy a kormány az erőszak (1918 februárjában a vasutasok politikai tevékenységének tilalma) és engedmények (1918 áprilisában fizetésemelésre ígéret) politikájának kombinálásával igyekezett leszerelni a vasutasok forradalmi mozgalmát.

[79] Az 1918 májusában Spaaban lezajlott értekezletről és az ott kötött egyezményről van szó. Az egyezmény Németország és Ausztria—Magyarország között jött létre. (Bővebben lásd *Zsigmond László:* Az Osztrák—Magyar Monarchia széttörése. Századok, 1959. 1. sz.)

[80] Az Osztrák—Magyar Monarchia és Németország között 1879. október 7-én létrejött szövetség.

[81] 1918 nyarán Ukrajnában a németek semmiféle terroreszköztől vissza nem riadva tudtak csak bizonyos fokig érvényt szerezni a titkos szerződéseknek, amely Ukrajna kirablását biztosította számukra. (Lásd erről a 68. számú jegyzetet.)

[82] *Spartakusok (spartakisták)* — a Spartacus Szövetség tagjai. A szövetséget 1916. január 1-én német baloldali szociáldemokraták alakították, Karl Lieb-

knecht, Rosa Luxemburg, Clara Zetkin, Franz Mehring vezetésével. A spartakisták 1918 decemberében megalakították a Németországi Kommunista Pártot.

[83] Az Oroszországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspárt VII. kongresszusán (1918 március) Lenin javaslatára a párt nevét „Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt"-ra változtatták.

[84] Utalás a breszt-litovszki békekötésre.

[85] Rosa Luxemburgot és Karl Liebknechtet az 1919 januári munkásfelkelés vérbefojtása után, 1919. január 15-én ellenforradalmár tisztek Berlinben meggyilkolták.

[86] A berni nemzetközi szociáldemokrata kongresszus (1919. február 3—10.) egyik fő kérdése a bolsevizmus elleni harc volt. Határozatot hoztak, amely szerint a II. Internacionálé elítél mindenfajta diktatúrát, így a proletárdiktatúrát is.

[87] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 470. old.

[88] Tudniillik a parlamenti burzsoá ellenzék.

[89] Utalás a II. Internacionálé kongresszusaira, különösen a stuttgarti és a bázeli kongresszusra.

[90] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 457. old.

[91] Engels: Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx—Engels* Művei. 20. köt. 279. old.

[92] Az idézett rész Lenintől származik. A tévedést az okozhatta, hogy Lenin itt Engelsnek az állammal kapcsolatos megállapításait magyarázza. (Lenin: Állam és Forradalom. Lásd *Lenin* Művei. 25. köt. Szikra 1952. 415. old.)

[93] A zárójelbe tett rész a harmadik magyarországi kiadásból való. Az első kiadásból hiányzik.

[94] Helyesen: Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság. (Rosszijszkaja Szovjetszkaja Fegyeratyivnaja Szocialisztyicseszkaja Reszpublika.)

[95] Marx: A polgárháború Franciaországban. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. 517. old.

[96] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 457. old.

[97] Marx: A gothai program kritikája. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. II. köt. Kossuth Könyvkiadó 1963. 7—27. old.; *Engels:* Vorwort zur Broschüre „Internationales aus dem »Volksstaat« (1871—75)". Lásd *Marx—Engels* Werke. Band 22. Dietz Verlag, 1963. Berlin 417—418. old.

[98] *Marx:* A tőke. I. köt. 706. old.

[99] Ugyanott, 705. old.

[100] Prohászka az OMGE (Országos Magyar Gazdasági Egyesület) 1916. április 13-i közgyűlésén indítványozta, hogy a harctérről visszatérő földműves-katonákat megváltás ellenében földhöz juttassák.

[101] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 449. old.

[102] Az első világháború idején, mintegy 300 000 cseh és szlovák katona adta meg magát az orosz hadseregnek. Az antant és a Cseh Nemzeti Tanács szervezésében az orosz hadsereg keretén belül csehszlovák hadtest alakult, melynek létszáma 1918 nyarán több mint 60 000 fő volt. Az októberi forradalom győzelme után a szovjet kormány megengedte a hadtestnek, hogy Vlagyivosztokon keresztül elhagyja Oroszországot, az antant azonban az ellenforradalom egyik rohamcsapatává igyekezett szervezni a Penza vidékén összevont hadtestet. Már 1918 április elején kidolgozták az ellenforradalmi támadás tervét. A szovjetellenes összeesküvésben tevékenyen részt vettek a csehszlovák burzsoá nacionalisták, Masaryk és Beneš is, valamint az illegális fehérgárdista, ellenforradalmi szervezetek. A lázadás 1918. május 25-én tört ki. (Bővebben lásd A polgárháború a Szovjetunióban 1918—1922. Kossuth Könyvkiadó 1964.)

[103] A Párizsban levő Cseh Nemzeti Tanács 1916-tól szervezte a csehszlovák hadsereget, ennek keretében jött létre Oroszországban a csehszlovák hadtest is. (Lásd a 102. számú jegyzetet.)

[104] 1918-ban Csehországban és Szlovákiában polgári demokratikus forradalom bontakozott ki, mely végül is az önálló Csehszlovákia megalakulásához vezetett. A burzsoá politikusok minden erővel harcoltak azellen, hogy a munkások vezető szerepe érvényesüljön a forradalomban, s a szociáldemokrata jobboldali vezetők kezükre játszottak ebben.

[105] Lásd a 22. számú jegyzetet.

[106] Utalás a Szociáldemokrata Párt jobboldali tagjainak törekvésére, mely arra irányult, hogy a párt a Cseh Nemzeti Szocialista Párttal egyesüljön.

[107] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 453. old.

[108] Károlyi 1918. május 15-én interpellált a parlamentben az 1918. május 12-én Ausztria—Magyarország és Németország között megkötött szerződés ügyében. (Lásd a 79. számú jegyzetet.)

[109] Németország 1918-ban, mint Lenin írta, az államkapitalizmus legkonkrétabb példája. Németországra jellemző volt a junker-burzsoá imperializmusnak alárendelt nagytőke.

[110] Lenin szociálpatriótáknak (vagy szociálsovinisztáknak) nevezte az első világháború idején azokat a szociáldemokratákat, akik a burzsoá nacionalizmus álláspontjára helyezkedtek.

[111] 1918. április 16-án Czernin külügyminiszter utóda Burián István lett.

[112] A Holland—Skandináv Bizottság a II. Internacionálé stockholmi konferenciájának szervezésére jött létre — tulajdonképpen az európai semleges országok szocialista pártjainak jobboldali vezetőiből. Lenin az OSZD(b)MP összoroszországi konferenciáján élesen bírálta és úgy jellemezte az előkészítő bizottságot, valamint a tervezett konferenciát, mint „a szocialista kongresszussal űzött komédiát...", „amelyek a diplomatáknak a néptömegek háta mögött folytatott alkudozását takargatják". A Holland—Skandináv Bizottság az eredménytelen stockholmi kísérlet után egy ideig még folytatta tevékenységét egy új „szocialista" konferencia összehívására, majd 1918 június elején feloszlott.

[113] Kun Béla arra utal, hogy 1918-ban a jobboldali szocialista pártvezérek újból kongresszus szervezésén dolgoztak. A kongresszus össze is ült 1919. február 3-án Bernben.

[114] Az Angol Munkáspárt évi kongresszusán (1918. január 26—27.) vettek részt. Feltehetően akkor tárgyaltak.

[115] Émile Vandervelde belga szociáldemokrata 1916—1918-ig belügyminiszter, Karl Hjalmar Branting svéd jobboldali szocialista politikus 1917—1918-ban pénzügyminiszter és Albert Thomas francia jobboldali szocialista 1916—1917-ben hadiipari miniszter volt.

[116] Az antantországok szocialistái 1918. február 20—23-i, harmadik értekezletükön felhívással fordultak a központi hatalmak szocialistáihoz közös kongresszus

összehívásának előkészítésére. E felhívással kapcsolatban 1918. június 18-ra a Nemzetközi Szocialista Iroda elnöke, Troelstra értekezletre hívta össze a központi hatalmak szocialista pártjainak vezetőit. Magyarországot Buchinger Manó és Weltner Jakab képviselte.

[117] 1918. június 20-án a katonai parancsnok a MÁV Gépgyár udvarán tiltakozó munkásokra lövetett. A sortűznek négy halálos áldozata volt és többen megsebesültek. Tiltakozásul a munkásság általános sztrájkba lépett, amely átterjedt a vidékre is. A januári általános politikai tömegsztrájk mellett, 1918 őszéig ez volt a legnagyobb forradalmi megmozdulás. A munkások követelték a békét és a kormány lemondását. A sztrájk a statáriális rendszabályok, a tömeges letartóztatások és katonai behívások ellenére nyolc napig, egyes helyeken még tovább tartott.

[118] A pécsi katonai lázadás 1918. május 20-án zajlott le. A felkelésben kezdeményező szerepük volt az orosz hadifogságból hazatért katonáknak. A lázadás leverését kegyetlen megtorlás követte. Pécsett ebben az időben nem a 48-as, hanem a 6. császári és királyi gyalogezred, illetőleg ennek pótzászlóalja tartózkodott. (Bővebben lásd A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai [a továbbiakban: MMTVD] 5. köt. Szikra 1956. 202—205. old.)

[119] 1918 januárjában a második Wekerle-kormányban Tóth János lett a belügyminiszter.

[120] Lásd a 79. számú jegyzetet.

[121] Marx: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. Lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. 105. old.

[122] Engels: Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx—Engels* Művei. 20. köt. 279. old.

[123] A pontos elnevezés: Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására. A Plehanov-féle csoport neve volt a Munka Felszabadítása csoport.

[124] Az eszerekről van szó, akik magukat szociálforradalmároknak nevezték. — Valószínűleg nyomdahiba vagy helytelen fordítás.

[125] 1917. július 3-tól 5-ig Petrográdban a munkások és katonák nagyarányú háborúellenes tüntetése zajlott le „Minden hatalmat a szovjeteknek!" jelszóval. A bolsevikok nem tartották időszerűnek a fegyveres felkelést, de a tömegek élére álltak, hogy biztosítsák a tüntetés békés jellegét. Az ideiglenes kormány

csapatai azonban tüzet nyitottak a tüntetőkre, és a békésnek indult tüntetést vérbe fojtották.

[126] Lenin: A kapitalizmus fejlődése Oroszországban. Lásd *Lenin* Összes művei. 3. köt. Kossuth Könyvkiadó 1964. 1—567. old.; A szociáldemokrácia agrárprogramja az 1905—1907-es első orosz forradalomban. Lásd *Lenin* Művei. 13. köt. Szikra 1954. 219—445. old.; Materializmus és empiriokriticizmus. (Kritikai jegyzetek egy reakciós filozófiáról.) Lásd *Lenin* Összes művei. 18. köt. Kossuth Könyvkiadó 1964. 7—339. old.; Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Lásd *Lenin* Művei. 22. köt. Szikra 1951. 191—316. old.; Újabb adatok a mezőgazdasági kapitalizmus fejlődéstörvényeiről. Lásd ugyanott, 1—99. old.; Állam és forradalom. Lásd *Lenin* Művei. 25. köt. Szikra 1952. 409—528. old.

[127] Lenin: Oroszország politikai pártjai és a proletariátus feladatai. Lásd *Lenin* Művei. 24. köt. Szikra 1952. 79—94. old.; A proletariátus feladatai forradalmunkban. Lásd ugyanott, 39—77. old.; Levelek a taktikáról. Lásd ugyanott, 24—38. old.

[128] Lásd a 117. számú jegyzetet.

[129] A szakszervezetek taglétszáma: 1913. december 31-én 107 486
1914. június 30-án 96 290
1914. december 31-én 51 510
1917. december 31-én 215 222
(Szakszervezeti Értesítő, 1918 május. Tagforgalom. Megjelent: MMTVD. 5. köt. 53—54. old.)

[130] Szterényi József báró 1918. január 25-től 1918. október 23-ig volt kereskedelemügyi miniszter a Wekerle-kormányban.

[131] Lásd a 118. számú jegyzetet.

[132] Feltehetően a tatabányai munkások 1918. június 12—24. közötti sztrájkjára utal.

[133] A munkások követeléseiről lásd a „Népszava" 1918. június 21-i számát.

[134] Az 1918-as júniusi sztrájk idején a munkások részéről nem került sor fegyveres akciókra. A cikk állítása valószínűleg téves információn alapszik.

[135] Utalás Trepov tevékenységére, aki Moszkva legfőbb rendőrparancsnoka volt 1896-tól 1905-ig, majd diktátori teljhatalommal mint Pétervár főkormányzója az első orosz forradalom leverését irányította.

[136] Kun Bélának nem lehettek pontos értesülései az eseményekről. Magyarországon a tömegek forradalmi hangulata miatt a katonai hatóságok sem mertek ilyen nagyarányú kivégzést végrehajtani. Lásd még a 118. számú jegyzetet.

[137] Rimaszombaton május 12-én a 80. gyalogezred egyik százada fellázadt. A lázadást leverték, s részvevőit rögtönítélő bíróság elé állították. (Bővebben lásd MMTVD 5. köt. 198—200. és 205. old.)

[138] Az 1917. június 27-i tüntetésről van szó, amikor is a tömegek Munkapárt-ellenes jelszavakkal és a választójog követelésének jelszavával tüntettek.

[139] 1918. január 18-án általános politikai tömegsztrájk bontakozott ki az annexió és hadisarc nélküli békéért, az orosz forradalom mellett. A szociáldemokrata pártvezetőség a kormány ígéreteivel megelégedve felszólította a munkásokat a sztrájk befejezésére.

[140] Lásd a 117. számú jegyzetet.

[141] Cseh nyelvű ellenforradalmi lapot a szovjethatalom ellen fellázadt csehszlovák hadtest adott ki.

[142] A cikk Kun Béla aláírása nélkül jelent meg.

[143] Wilson, az Egyesült Államok elnöke 1918. január 8-án fejtette ki 14 pontból álló békeprogramját. Ebben javaslatot tett a békeszerződések megkötésére, a területi kérdések rendezésére, a hajózás és kereskedelem szabadságának megvalósítására és a Népszövetség megalakítására. A wilsoni program az annexió és hadisarc nélküli béke bolsevik követelésének ellensúlyozását célozta, és többé-kevésbé álcázott formában az antant hódító törekvéseit fejezte ki.

[144] Lásd a 100. számú jegyzetet.

[145] Kun Béla e cikkben a Szociáldemokrata Párt 1918. október 8-i kiáltványát bírálta, melynek tízpontos programja megjelent a Népszava 1918. október 8-i számában „Magyarország népéhez!" címen. (Lásd MMTVD 5. köt. 244—246. old.)

[146] Lenin: Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat? Lásd *Lenin* Művei. 26. köt. Szikra 1952. 114. old.

[147] Az 1918. október 13-i rendkívüli pártkongresszus kimondja, hogy az 1918. február 10-i rendkívüli pártgyűlés határozata, amely szerint a párt felbont minden szervezeti kapcsolatot a Szociáldemokrata Párt és más pártok között „nem lehet akadálya annak, hogy ha a rendkívüli körülmények szükségessé

teszik, a Szociáldemokrata Párt és a párt akcióprogramját elfogadó pártok között ne jöhessen létre körülhatárolt időre és megszabott célra szolgáló együttműködés, amennyiben ennek szükségességét a pártvezetőség és a pártválasztmány együttesen megállapították". (MMTVD 5. köt. 252. old.)

[148] Lásd a 139. számú jegyzetet.

[149] 1917 májusában tárgyalt József főherceg Károlyi Mihállyal, hogy vállaljon miniszterséget a megalakítandó kormányban. Károlyi visszautasította.

[150] A Károlyi-párt, a Szociáldemokrata Párt és a Radikális Párt vezetőiből alakult koalíciós kormányról van szó.

[151] Az 1918. október 18-i képviselőházi ülésen nyújtotta be Károlyi Mihály a független, önálló Magyarország megteremtéséről szóló törvényjavaslatot, majd október 22-én beszédében közölte a Függetlenségi Párt követeléseit. (Lásd Képviselőházi Napló. XLI. köt. Athenaeum 1918. 327—328. old. és 358—362. old.)

[152] Lásd a 145. számú jegyzetet.

[153] Lásd a 147. számú jegyzetet.

[154] Lenin az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918. április 29-i ülésén elmondott beszédében használja a „Miljukovtól Martovig" kifejezést, a burzsoáziának és a burzsoázia oldalára állt kispolgári pártoknak (mensevikeknek, jobboldali eszereknek) a bolsevik párt elleni egységfrontjára. Lenin: Előadói beszéd a szovjethatalom soronlevő feladatairól. (Lásd *Lenin* Művei. 27. köt. Szikra 1952. 277—303. old.)

[155] Október végén Andrássy Gyula a monarchia külügyminisztere lett. A Nemzeti Tanács még a polgári demokratikus forradalom győzelme előtt tárgyalt Andrássyval, hogy a megalakítandó magyar kormányban vállalja el a külügyminiszteri tárcát, de Andrássy erre nem volt hajlandó.

[156] 1918. november 24-én megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja. A KMP megalapításában részt vettek az oroszországi magyar kommunista szervezet hazatért tagjai, a Szociáldemokrata Párt baloldali ellenzéke s a forradalmi szocialisták. A Központi Bizottság elnökévé Kun Bélát választották.

[157] Oroszországban 1917 júliusában az ellenforradalom kerekedett felül, a bolsevikok átmenetileg vereséget szenvedtek. Erre a lehetőségre utal Kun Béla.

[158] A szociáldemokrata munkástömegek jelentékeny része ebben az időben már a KMP politikájával értett egyet, de hosszú évek küzdelmei a Szociáldemokrata

Párthoz fűzte, és attól tartott, hogy az MSZDP-ből való kilépéssel megbontja a munkásmozgalom egységét. Ebben szerepet játszott az is, hogy az MSZDP jobboldali vezetősége a kommunistákat „testvérharc szításával" vádolta.

159 1919 január elejére a Károlyi-kormány helyzete válságosra fordult. Az osztályellentétek éleződése és a kormányválság növelte a Szociáldemokrata Párton belüli ellentéteket is. Január 7-én a pártválasztmány, január 8-án pedig a Budapesti Munkástanács vitatta meg a tennivalókat. A többség tiszta szociáldemokrata kormányt akart, a kisebbség véleménye pedig a kormányból való kilépés volt, hogy ezáltal az SZDP elhárítsa magáról a felelősséget a kormány politikájáért. Hosszas vita után, a jobboldal nyomására a Munkástanács elhatározta, hogy az MSZDP bennmarad a kormányban, de a meglevő kereskedelmi és népjóléti tárcák mellett a hadügyi és a belügyi tárcákra is igényt tartanak. Az új koalíciós kormány, Berinkey Dénes vezetésével 1919. január 18-án alakult meg. A Szociáldemokrata Párt megkapta a követelt négy tárcát, de a belügyminiszteri helyett a közoktatásit.

160 *Vörös Ujság* — a KMP központi lapja, első száma 1918. december 7-én jelent meg.

161 Friedrich Adlerről van szó.

162 *Vörös Katona* — a KMP katonaújságja, első száma 1919. január 29-én jelent meg.

163 Nagyezsda Kosztantyinovna Krupszkaja — Lenin felesége. Maria Iljicsna Uljanova — Lenin húga.

164 Bogár Ignác, az MSZDP tagja a nyomdászszakszervezet egyik vezetője több alkalommal tárgyalt Kun Bélával a proletariátus erőinek egyesítéséről. Kun Béla a börtönben a Kommunista Párt többi lefogott vezetőjével vitatta meg az egyesülés feltételeit, és a közölt levélben ismertette azokat Bogár Ignáccal.

165 Népszava, 1919. március 9. Tetem néző.

166 Eisenachiak és lassalleánusok — két német munkásszervezet tagjai a XIX. század hatvanas éveiben és a hetvenes évek elején. Az eisenachiak — Marx és Engels eszmei befolyása alatt álltak. W. Liebknechttel és A. Bebellel az élükön az 1869. évi eisenachi kongresszuson megalakították a Németországi Szociáldemokrata Munkáspártot.

A lassalleánusok — Ferdinand Lassalle hívei és követői, a Lassalle által 1863-ban alapított Általános Német Munkásegylet tagjai. A lassalleánusok azt tartották, hogy a kapitalizmus a monarchikus porosz állam által támogatott munkásegyesületek segítségével békésen átalakulhat szocializmussá, s a mun-

kásosztály forradalmi harca helyett az általános választójogért folytatott harcot és a békés parlamenti tevékenységet hirdették. A két munkáspárt 1875-ben a gothai kongresszuson egyesült. Az így létrejött Németországi Szocialista Munkáspártban a lassalleánusok az opportunista szárnyat képviselték.

[167] *Marx—Engels:* Válogatott művek. II. köt. 8. old.

[168] *Eklektikusok* — különféle eszmei irányzatok, elméletek elvtelen, mechanikus egyesítői.

[169] Lásd a 25. számú jegyzetet.

[170] 1911—1912-ben Olaszország gyarmatszerző, rablóháborút viselt Törökország ellen, elhódította tőle Tripoliszt és Cirenaicát. A Szocialista Párt jobbszárnya ezt nyíltan helyeselte. Válaszképpen az 1912-es XIII. kongresszuson a párt forradalmi többsége megszavazta a szélsőjobboldaliak kizárását.

[171] A Károlyi-kormány 1919 februárjában törvényt hozott a földreform megvalósítására. Eszerint megváltással felosztásra került volna a nagybirtok 500 holdon felüli része. A törvény a nagybirtokosok heves ellenállásába ütközött, a paraszt ságot pedig nem elégítette ki.

[172] A Szociáldemokrata Pártnak és a szakszervezeti vezetőségnek az volt az álláspontja, hogy az elavult és a háború következtében tönkrement üzemeket nem szabad szocializálni, hanem meg kell várni, amíg a tőkések rendbehozzák azokat. Ezzel tulajdonképpen bizonytalan időre elodázták a szocializálás megérett rendszabályát.

[173] Az 1919 februári berni nemzetközi szociáldemokrata kongresszusról van szó.

1919. március 21—1919. augusztus 1.

[1] A Kommunista Internacionálé első alapító kongresszusa 1919. március 2—4-ig ülésezett Moszkvában.

[2] Lásd ebben a kötetben 190—198. old.

[3] Lásd az első rész 143. számú jegyzetét.

[4] A „baloldali ellenforradalom" kifejezést a szociáldemokrata pártvezetőség a kommunistákkal szemben használta, akik — mint mondták — balról fenyegetik a forradalom (a polgári demokratikus forradalom) vívmányait.

[5] Az üdvözlő távirat szövege a következő volt: „Nagy-Berlin Munkás- és Katonatanácsainak teljes ülése üdvözli a magyar proletariátus győzelmét és a Magyarországi Tanácsköztársaság megalakítását. A teljes ülés a magyar proletariátus heroikus harcában a nemzetközi proletariátus küzdelmének egy részét látja a kapitalizmus és a világreakció ellen, és megígéri, hogy a magyar proletariátust küzdelmében erejéhez képest támogatja, és nem nyugszik addig, míg a szocializmus az egész világon nem győzedelmeskedett." (Berlin, március 26.) (Népszava, 1919. március 27. Berlin Munkástanácsa támogatja a magyar proletárságot.)

[6] 1919. március 27.

[7] *Nyikolaj Buharin:* A kommunisták (bolsevikiek) programja. Budapest 1918. A KMP kiadása.

[8] A II. Internacionálé berni konferenciája határozatot hozott, hogy a szovjet-oroszországi viszonyok tanulmányozására bizottságot küld ki. Buchinger is tagja volt a bizottságnak. Elutazásukra azonban nem került sor.

[9] Az eredetiben így. — Feltehetően a „Pravda" azért nem közölte a levél egy részét, mert aznapi száma hozta a „Mindenkihez!" című felhívást, amely lényegében azonos tartalmú a kihagyott résszel.

[10] Engels: Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx—Engels* Művei. 20. köt. 279. old.

[11] Karl Liebknecht 1914-ben, az első világháború kitörésekor a parlamentben a hadihitelek megszavazása ellen lépett fel. Lenin erről így írt „A proletariátus feladatai forradalmunkban" című brosúrában: „Karl Liebknecht felszólította Németország munkásait és katonáit, hogy fordítsák a fegyvert saját kormányuk ellen. Karl Liebknecht ezt nyíltan, a parlament (a Reichstag) szószékéről tette..."(Lásd *Lenin* Művei. 24. köt. 63. old.)

[12] Az április 2-i sajtó közölte Rajna-vidék és Vesztfália 195 bányavállalata Essenben összegyűlt képviselőinek üdvözletét. A távirat többek között a következőket tartalmazza: ők is arra törekednek, hogy minden erőszak ellenére együtt küzdjenek „vállvetve a magyar és orosz testvérekkel" — remélve —, „hogy az összes többi országok elnyomott proletárjai is össze fogják zúzni járma ikat. Éljen a győztes magyar és orosz proletariátus! Éljen a világforradalom!" (Népszava, 1919. április 2. Az esseni forradalmi bányamunkásság üdvözlia Magyar Tanácsköztársaságot.)

[13] Marx: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. Lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. 108. old.

[14] 1919. április 3-án a katonák felvonultak a várba, a Hadügyi Népbiztosság elé, és követelték Pogány József lemondását. Vágó Béla és Szamuely Tibor beszédet intézett a tüntetőkhöz, s közölte velük, hogy a Kormányzótanács előző napi ülése már döntött, és új hadügyi népbiztosokat nevezett ki. Fegyelemre és munkára intették a tüntetőket, mert a proletárdiktatúra csak úgy erősíthető meg. (Vörös Ujság, 1919. április 4. Pogány hadügyi népbiztos lemondott. A budapesti katonák és munkások tüntető felvonulása.)

[15] Április 7-én Münchenben a független szocialisták és a szociáldemokraták alakítottak kormányt. Kikiáltották a tanácsköztársaságot, de a hatalom birtokosa nem a proletariátus lett. A tanácsköztársaságot valójában április 13-án kiáltották ki. Az április 7-i un. „általánacsköztársaság" elnökének és külügyi népbiztosának táviratára válaszolt Kun Béla, aki ekkor még a tényleges helyzetet nem ismerte.

[16] A Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács tagjai közül 80 tagú Intéző Bizottságot választottak ezen az ülésen.

[17] Az üdvözlések után Weltner, mint az ülés elnöke felolvasta a német frakció levelét, „amelyben tiltakoznak a nemzetiségi elvnek a választásoknál történt súlyos megsértése ellen, s követelik, hogy ne csak német elvtársak választassanak a katona- és munkástanácsba, hanem más nemzetiségűek is". Weltner kijelentette, hogy „a választásokon most már változtatni nem lehet, s ha talán nem is lett minden érdek kellő módon figyelembe véve, bizonyos, hogy a választás kifejezésre juttatta a munkások többségének akaratát".

[18] A gothai program — amely alapján a két német munkásszervezet 1875. májusában Németországi Szocialista Munkáspárttá egyesült — tartalmazza a következő megállapítást: „A munka felszabadítása a munkásosztály műve kell hogy legyen, amellyel szemben valamennyi többi osztály *csak egyetlen reakciós tömeg*." Marx bírálja eme tételt. (Marx: A gothai program kritikája. *Marx—Engels:* Válogatott művek. II. köt. 16. old.)

[19] 1906. február 19-én, amikor a parlament elnöke megtagadta a parlamentet feloszlató királyi határozat felolvasását, Fabritius Győző honvédezredes egy honvédcsapat kíséretében vonult a parlamentbe, felolvasta a királyi határozatot, és szétkergette a parlamentet. (Népszava, 1906. február 20. A képviselőházat feloszlatták.)

[20] A tanács ülését a katonai helyzet megvitatására hívták össze. Először Kunfi Zsigmond tartott előadást a kül- és belpolitikai helyzetről, majd Kun Béla mondta el beszédét. Több felszólalás után a tanács egyhangúlag a következő határozatot hozta: „A Budapesti Forradalmi Munkástanács 1919. évi április 19-én megtartott gyűlésén elhatározza, hogy úgy a Kormányzótanács és a Mun-

kástanács fele, mint az összmunkásság fele kimegy a frontra. A határozat végrehajtásával a Kormányzótanács bízatik meg."

[21] Smuts tábornok, az antant megbízásából, 1919. április 4-én új demarkációs vonal és semleges övezet létesítését javasolta a Tiszántúlon. A tanácskormány ezt elutasította és indítványozta, hogy Ausztria, Csehország, Jugoszlávia, Románia és a Magyar Tanácsköztársaság képviselői üljenek össze az új politikai határok kijelölésére.

[22] Az intervenció 1919. április 16-án indult meg.

[23] Marx: A gothai program kritikája. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott Művek. II. köt. 7. old.

[24] Kun Béla a Bogár Ignáchoz küldött levélre utal. (Lásd ebben a kötetben 190—198. old.)

[25] *Vix* francia alezredes 1919. március 20-án az antant nevében jegyzéket nyújtott át a magyar kormánynak. A jegyzékben az antanthatalmak bejelentették, hogy csapataik megszállják a Tiszántúl nagy részét.

[26] A „baloldali kommunisták", Buharin és csoportja, szembehelyezkedve Leninnel és a Központi Bizottság többségével, a breszt-litovszki béke megkötése ellen szavaztak. Kun Béla önkritikával ír erről, mert a breszti béke kérdésében a tárgyalások idején nem értett egyet Leninnel.

[27] Lenin: A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin* Művei. 28. köt. Szikra 1952. 96—105. old.

[28] Turkesztáni Központi Végrehajtó Bizottság.

[29] Az eredetiben így.

[30] A felhívás Lenin által kiegészített szövegét röplapokon terjesztették a polgárháború frontjain a magyar internacionalisták között. Ilyen röplapot őriznek Moszkvában a Forradalmi Múzeum magyar iratanyagában.

[31] Szépséges Franciaország. Lásd *Maxim Gorkij:* Békéért és demokráciáért. Szikra 1953. 36. old.

[32] 1919. április 16-án, a királyi román csapatok keleti fronton megindított támadásának időpontjában a Vörös Hadsereg még szervezés alatt állt. A front vonalán jelentős létszámú olyan egység volt elhelyezve, amelyeket még a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt szerveztek. Ezek a csapatok a támadás hatására

demoralizálódtak és szétestek. Az úgynevezett székely hadosztály ellenforradalmár tisztjei megállapodást kötöttek az ellenséggel, melynek alapján letették a fegyvert, és megnyitották a frontot.

[33] 1919. április 30-án Kun Béla a Forradalmi Kormányzótanács nevében a következő békeajánlattal fordult Wilsonhoz, az Egyesült Államok elnökéhez: „Elnök Úr, a mai napon a következő jegyzéket küldöttük a csehszlovák, a jugoszláv és a román kormánynak: Elnök úr! A magyar forradalmi tanácskormány nevében tisztelettel kijelentem, hogy fenntartás nélkül elismerjük az Önök által bejelentett területi-nemzeti igényeket. Önök ezeket az igényeket azzal indokolták, hogy véget akartak vetni a magyar uralkodó osztályok által az Önök honfitársaira gyakorolt évezredes leigázásnak. Önök azt hitték, hogy ezzel a lakosság e rétegeinek érdekében és akarata szerint cselekszenek. Az előző kormány nem fogadta el javaslataikat, és ragaszkodott az úgynevezett történelmi joghoz, amely a további elnyomás jogát a korábbi elnyomásból származtatta. Mi kormányra lépésünk első napjától kezdve, szakítottunk ezzel az elvvel. Ismételten ünnepélyesen kijelentettük, hogy nem állunk a területi integritás elve alapján, és most közvetlenül is az Önök tudomására hozzuk, hogy fenntartás nélkül elismerjük az Önök összes területi-nemzeti követeléseit. Ezzel szemben követeljük az ellenségeskedések azonnali beszüntetését, a belső ügyeinkbe való be nem avatkozást, a szabad tranzitóforgalmat, olyan gazdasági szerződések megkötését, amelyek mindkét fél gazdasági érdekeinek megfelelnek, az Önök területén maradó nemzeti kisebbségek védelmét. Ezzel Önök elérték mindazt, amire törekedtek. Nincs szükség arra, hogy egyetlen csepp vért is ontsanak, egyetlen katonájuk életét feláldozzák, hogy a békés vidékeket a háború fúriájával sújtsák azért, hogy nemzeti törekvéseiket megvalósíthassák azok az osztályok, amelyek honfitársaikat nemzeti és kulturális téren elnyomták, s egyúttal népünk dolgozó tömegeinek is elnyomói voltak. Abban a pillanatban, amikor mi honfitársainknak megadtuk a nemzeti felszabadulás jogát, önmagunkat is felszabadítottuk ezen osztályok uralma alól. Mi felszabadítottuk önmagunkat, és nem akarunk többé visszatérni ezen elnyomók igájába. Belső intézményeinket saját ügyünknek tekintjük, s ezért hiszünk abban, hogyha Önök komolyan veszik az eddigi ígéreteket, akkor ez órától fogva visszaállíthatjuk egymás között a békés állapotokat. Válaszukat várom. Midőn mindezt közöljük Önökkel, szeretnénk rámutatni arra, hogy e pillanattól fogva semmiféle nemzeti érdek nem igazolja a jelenlegi háborús állapot fenntartását, mostantól kezdve semmi kétség sem lehet az iránt, hogy a háború folytatása a nevezett kormányok részéről az általuk hirdetett nemzeti érdekeket a legdurvábban megsérti. Ha a háborút mégis tovább folytatják, az csak idegen érdekekért, a külföldi imperializmus érdekeiért, mindenekelőtt a magyar uralkodó osztályok érdekeiért történhet.

A Forradalmi Kormányzótanács nevében
Kun
külügyi népbiztos

A távirat fotokópiája. — PI Archívum. IML 138/8. 28—30. old. (németül).

A fenti német nyelvű békeajánlat szövege abban a táviratban maradt fenn, amelyet Kun Béla küldött Böhm Vilmoshoz Szolnokra. A távirat befejező részében közölte Böhmmel, hogy a békeajánlatot a következő helyekre küldte: Masaryknak Prágába; a „Právo Lidu" szerkesztőségének Prágába; a csehszlovák munkáspártoknak Prágába; a Román Nemzeti Tanácsnak Nagyszebenbe, a román kormánynak Bukarestbe; a jugoszláv kormánynak Belgrádba és a világ minden munkáspártjának.

A békeajánlat szövegét pontatlan fordításban és rövidítve a Bukarestben megjelenő „Socialismul" című lap és a „Kolozsvári Hírlap" 1919. május 6-i száma közölte a következő megjegyzéssel: „A magyar kormány békekérésére a román kormány nem fog semmi választ adni, mert úgy véli, hogy a budapesti bolsevikiekkel nem lehet szóbaállni." (A magyar kormány békeajánlata Romániához és a cseh-szlovák államhoz. Lásd MMTVD 6/A. köt. 355—356. old.)

[34] Kun Béla Böhm hadsereg-főparancsnokkal, Landler Jenő és Pogány József kíséretében megszemlélte a front mögött tartalékban levő munkásezredeket. Böhm a szemle végeztével beszédet mondott, és megdicsérte a csapatok fegyelmezettségét.

[35] A Forradalmi Kormányzótanács mozgósítási parancsát Csicserin, Szovjet-Oroszország külügyi népbiztosa 1919. május 12-én táviratilag küldte meg az Ukrán Szovjetköztársaság Népbiztosainak Tanácsához. A távirat idézőjelben közölt szövegrésze magyar, a többi orosz nyelvű. A magyar nyelvű rész jelentéktelen változtatással a Kijevben kiadott „Vörös Ujság" 1919. május 23-i számában is megjelent „Mozgósítási parancs" címmel.

[36] Az előadássorozat célja az volt, hogy a pártprogram módosítását a pártkongresszusra vita alapján előkészítse.

[37] *Mitläuferek* — útitársak, a párthoz csatlakozott polgári és politikailag indifferens elemek.

[38] A Kommunista Internacionálé irányelvei. Lásd MMTVD 5. köt. 624. old.

[39] Az eredetiben így.

[40] A manchesterizmus angol közgazdasági iskola, amely nevét az angliai Manchester városáról kapta. Tanításának lényege: a kapitalista fejlődés, a tőkés termelés legteljesebb szabadsága; tiltakozás mindenfajta állami beavatkozás ellen. A manchesterizmus a szabad versenyen alapuló kapitalizmus tudományos szentesítése, a polgári liberalizmus gazdasági alapja volt.

[41] A megállapítás pontatlan. Az anarchia az üzemekben, a tőkeegyesüléseken belül szűnt meg.

[42] Feltehetően az utalás arra vonatkozik, hogy a szervezett munkásság követeléseivel, sztrájkjaival tudott hatást gyakorolni a termékek elosztására, a termelésre.

[43] A Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai. I. rész. Szikra 1954. 491. old.

[44] Lásd Marx: Bér, ár és profit. Lásd *Marx—Engels* Művei. 16. köt. Budapest 1964. 138. old.

[45] Fáklya, 1919. május 13.

[46] Tartalmilag egyezik a „Fáklyá"-ban közöltekkel.

[47] A jelentés szerint 1917. december 31-én a szakszervezeti taglétszám 215 222; 1918. december 31-én 721 437, és jelenleg Magyarországon a munkásság 90 százaléka szervezett, a földmunkások közül pedig körülbelül 400 000.(Szakszervezeti Értesítő, 1919. május 5. A magyarországi szakszervezetek.) A „Népszava" május 24-i, „Egymillió szervezett munkás" c. cikkében írja, hogy a szervezett munkások száma már meghaladta az egymilliót.

[48] Lásd ebben a kötetben 190—198. old.

[49] Az Osztrák Szociáldemokrata Párt alakuló kongresszusán (Hainfeld, 1888. december 30., 31—1889. január 1.) elfogadott program, amely a tudományos szocializmus talaján állt, az akkori idők legjobb szociáldemokrata programja volt. Kidolgozásában Victor Adlernek, a program előkészítőjének Karl Kautsky nyújtott segítséget. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1890 decemberi kongresszusa jelentéktelen módosítással a hainfeldi programot fogadta el.

[50] Az erfurti programot 1891-ben fogadta el a Németországi Szociáldemokrata Párt kongresszusa.

[51] Az eredetiben így. A gyorsírói feljegyzést a „Vörös Ujság" május 17-i számában a következőképpen helyesbítette: „... hogy az előbbi egységes szervezet, amely nemcsak elvi és elméleti alapon nyugszik, hanem ..."

[52] Lásd e rész 50. számú jegyzetét.

[53] Lásd *Lenin* 25. köt. 409—528. old.

[54] Valószínűleg elírás a gyorsírói jegyzetben. Helyesen: sem a maximális, sem a minimális program...

[55] A magyar kommunisták elvi állásfoglalása a nemzeti kérdésben Buharin nézeteinek hatását tükrözi, de tetteikben a helyes marxista utat követték. Bizonyítja ezt a felszabadított szlovák területen kikiáltott Szlovák Tanácsköztársaság is. (Lásd MMTVD 6/B. köt. Kossuth Könyvkiadó 1960. 268—269. old.)

[56] Az eredetiben így. A „Népszava" a gyorsírói feljegyzés e részét helyesbítés nélkül közölte, a „Vörös Ujság" pedig kihagyta.

[57] 1919. május 19.

[58] Feltehetően Engels következő soraira utal: „Nem a természeti törvényektől való álmodott függetlenségben rejlik a szabadság, hanem a törvények megismerésében és az ezzel adott lehetőségben, hogy tervszerűen, meghatározott célokra hatni engedjük őket." Engels: Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása. Lásd *Marx—Engels* Művei. 20. köt. 112. old.)

[59] Itt a szocializmust a kommunizmussal azonosítja az előadó.

[60] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 459. old.

[61] Utalás a szociáldemokrata vezetők március 21. előtti kijelentéseire: csak a kapitalista ipar fejlettebb fokán veheti át a proletariátus a hatalmat, és a háború alatt tönkrement ipar alkalmatlan a szocializálásra, mert ócskavasat nem lehet szocializálni.

[62] Kun Béla itt a kommunizmusra utal, amikor már a munkásellenőrzést teljes egészében a munkásigazgatás váltja fel.

[63] Az eredetiben így.

[64] 1899-ben és 1907-ben Szterényi József javaslatai alapján alkották meg az iparfejlesztési törvényeket. Az állami ipartámogatás lényege az volt, hogy az addiginál magasabb állami szubvenciók nyújtásával fejlesszék a hazai ipart, a meglevő gyárak mellett újakat hozzanak létre. A Szterényi tervezeteit megelőző ipartámogató törvények és az 1899-es, valamint az 1907-es törvények között az volt az alapvető különbség, hogy amíg a korábbiak megelégedtek a mezőgazdasági iparágak fejlesztésével, addig az új törvények arra törekedtek, hogy főképpen olyan iparágak kapjanak állami szubvenciót, amelyek eddig nem fejlődtek kielégítően Magyarországon. Így elsősorban a textilipar, a vegyipar, vas- és gépipar. A századfordulótól kezdve az állami ipartámogatás irányának

megváltozása mellett az állami szubvenció összege is jelentősen emelkedett. (Lásd *Berend Iván—Ránki György:* Magyarország gyáripara az imperializmus első világháború előtti időszakában. 1900—1914. Szikra 1955. 46—47. old.)

[65] Lásd ebben a kötetben a 266—275. old.

[66] Ugyanott.

[67] Lásd Lenin: Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt VIII. kongresszusa. 1919. március 18—23. Lásd *Lenin* Művei 29. köt. Szikra 1953. 173. old.

[68] Eduard David agrárpolitikai nézeteit „Sozialismus und Landwirtschaft" (1903) című híres könyvében fejtette ki. Szerinte a marxi üzemkoncentráció elve a mezőgazdaságban nem érvényesül. Tagadta a mezőgazdasági nagyüzem fölényét a kisüzemmel szemben, és azt állította, hogy a a mezőgazdaságban a nagyüzem a kisüzemmel szemben nem versenyképes. Politikai síkon azt követelte, hogy a Szociáldemokrata Párt támogassa a kisbirtokosokat és az önálló paraszti birtokok szaporítására irányuló agrármozgalmakat. Vele szemben Karl Kautsky „Die Agrarfrage" című munkájában megvédte a marxi tanításokat, és bizonyította, hogy a nagyüzemi fejlődés nemcsak az iparban, hanem a mezőgazdaságban is érvényesülő tendencia.

[69] Lásd Marx: A polgárháború Franciaországban. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. 514. old.

[70] Az eredetiben így. A „Vörös Ujság"-ban (1919. május 24. A pártprogram módosítása.) és a „Népszavá"-ban (1919. május 23. A pártprogram módosítása.) a gyorsírói feljegyzés rossz szórendje a következőképpen javítva: „...hogy ki akarja küszöbölni magából azokat az elemeket..."

[71] 1919-ben Ukrajnában az OK(b)P mellett mint önálló „Ukrán Kommunista Párt" működtek az úgynevezett borótbisták is („Borótyba" című lapjuk után hívták így őket). A borótbisták harcoltak az ellenforradalom ellen, de több kérdésben helytelen, nacionalista, autonomista stb. nézeteket vallottak. 1920 márciusában ez a párt beolvadt az OK(b)P-ba. Nyugat-Ukrajnában a különböző kommunista csoportok egyesítése 1919 májusban még nem fejeződött be.

[72] Az eredetiben így. A „Vörös Ujság" és a „Népszava" ezt a mondatot nem közölte.

[73] Crystal Eastman felszólalására utal. Eastman röviden ismertette a munkásmozgalom helyzetét az Egyesült Államokban. Többek között elmondotta, hogy „több ezerre megy azoknak a szocialista vezéreknek a száma, akiket az amerikai kapitalisták bebörtönöztek". (Lásd Gyorsírói feljegyzés. — PI Archívum. 600. f.

A Budapesti Munkástanács üléseinek jegyzőkönyvei. 1919. május 24. 155—157. old.)

[74] Itt az egyes népbiztosságok által kiküldött politikai megbízottakról, nem pedig a Vörös Hadsereg politikai biztosairól van szó.

[75] A nyolcvanas intéző bizottság 1919. május 29-i ülésén elfogadott határozatról van szó. A határozat lényege a következő: az élelmezési létszám csökkentése céljából Budapest tehermentesítése a nem dolgozóktól; a fogyasztók rayonírozása; a fővárosi munkástanács részére az élelmezés elosztása kérdésében intézkedési és ellenőrzési jog; az egész ellátási szervezet sürgős centralizálása, közös étkezők felállítása, az élelmezési rendszabályokhoz való legszigorúbb ragaszkodás a Vörös Őrség részéről is; s a Budapest környéki munkásság ellátásának biztosítására Budapest és környékének közigazgatási egyesítése. (A határozatot lásd Népszava, 1919. május 30. A közélelmezés ügye a Munkástanács Intéző Bizottságában.)

[76] A rayonírozás, a lakosság lakóhely szerinti beosztása azt célozta, hogy mindenki mindig ugyanazon a helyen, a lakásához közelfekvő élelmiszerüzletekben vásároljon, illetve váltsa be élelmiszerjegyét, mert így az ellenőrzés (senki se vásároljon többet az őt megillető mennyiségnél) jobban megszervezhető.

[77] *Actoratus* — jog, perlési jog. Valószínűleg elírás a gyorsírói jegyzetben. A „Népszava" a beszédet rövidítve közölte, a mondat ott a következőképpen hangzik: „Kétségtelen azonban, hogy nem volna helyes egy tisztán bürokratikus apparátusra rábízni az egész elosztást; bele kell vonni ebbe a munkások önkormányzatát is." (Népszava, 1919. június 1. A közélelmezés kérdése a munkástanácsban.)

[78] A tanácsok kongresszusára utal, amelyet június 14-re hívtak össze.

[79] Így van a gyorsírói feljegyzésben.

[80] 1919 május végén a Dunántúlon ellenforradalmi lázadásokra került sor. Így Muraszombaton, Tolnatamásiban, Kőszegen stb. Június 1-én kitört a vasutasztrájk, amely lényegében az egész Dunántúlt érintette. A tanácskormánynak néhány nap alatt sikerült a rendet helyreállítania. (Bővebben lásd *L. Nagy Zsuzsa:* Forradalom és ellenforradalom a Dunántúlon 1919. Kossuth Könyvkiadó 1961.)

[81] *Autochton* — bennszülött, ősi, törzsökös. Valószínűleg a gyorsíró elírása autarchikus helyett, ami önellátót jelent.

[82] Így van a gyorsírói feljegyzésben.

[83] Az eredetiben így. A „Népszava" a következőképpen közli: „Franciaország, amely eddig tőkekivitelből élő imperialista állam volt, ezentúl parazita állama lesz Angliának és Amerikának." (Népszava, 1919. június 8. Ünneplő nagygyűlés a Városi Színházban.)

[84] *Panácea* — mindenható csodaszer.

[85] A proletárhatalom március 21-én 1 milliárd 130 millió korona értékű 200 koronás és 80 milliő korona értékű 25 koronás úgynevezett fehérpénzt örökölt a polgári demokratikus kormányzattól, amelyet Szende Pál pénzügyminisztersége alatt bocsátottak ki. A Tanácsköztársaságnak csak kis mennyiségű képpénz (az Osztrák—Magyar Monarchia által Bécsben kibocsátott pénznem) állt rendelkezésére az Osztrák—Magyar Bankban, és az is főleg nagy (10 000 koronás) címletekben. A fehérpénzt már március 21 előtt is bizalmatlanul fogadták, ezért a képpénzt (főként a parasztok) elrejtették. Március 21 után a képpénz rejtegetése tovább folyt, így a tanácskormánynak alig volt képpénzkészlete, ami nagy nehézséget okozott a gazdasági életben. A nehézséget fokozta, hogy a volt Osztrák—Magyar Monarchia területén 1919-ben is elfogadták a képpénzt és azt a határmenti lakosság csempészáruk beszerzésére fordította, és ezzel is kivonta az ország forgalmából.

[86] A Kormányzótanács a városi proletariátus ellátásának biztosítására próbálkozott az államilag ellenőrzött árucserével. A parasztok a hivatalos áron beszolgáltatott élelmiszerért vásárlási utalványt kaptak iparcikkekre, megfelelő aránykulcs szerint. 1919. június 11-én indították el Budapestről az első iparcikkeket szállító cserevonatot. Először öt megyét vontak be ebbe az akcióba (Zala, Tolna, Fejér, Vas, Veszprém), de ki akarták terjeszteni a többi megyére is. (Lásd MMTVD 6/B. köt. 350., 393—395. old.)

[87] Marx. A gothai program kritikája. Marx—W. Brackéhoz. Lásd *Marx—Engels* Válogatott művek. II. köt. 7. old.

[88] Nemzetközi Munkásszövetség, az I. Internacionálé neve.

[89] Loriot-féle irányzatnak a Francia Szocialista Párt balszárnyát nevezi Kun Béla, mely 1920-ban megalakította a Kommunista Pártot.

[90] A Francia Szocialista Párt P. Renaudel és J. Longuet által vezetett jobbszárnyának tagjai.

[91] Marx: A gothai program kritikája. Lásd *Marx—Engels* Válogatott művek. II. köt. 9—27. old.

[92] Lásd Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 457—458. old.

[93] A Tanácsok Országos Gyűlése 1919. június 23-án elfogadta és törvénybe iktatta a Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmányát.

[94] James Monroe, az Egyesült Államok elnöke az európai hatalmak gyarmatosító tevékenysége ellen 1823-as elnöki üzenetében meghirdette az „Amerika az amerikaiaké" elvet. A Monroe-elv általánosabb értelemben: elzárkózási, elszigetelődési törekvés.

[95] A nevek hatékony tényezők.

[96] A centrista Kunfi Zsigmond a Tanácsköztársaság nehézségeinek hatása alatt elvbarátaival együtt csatlakozott a jobboldali szociáldemokratákhoz. A két csoport, miután az alapvető kérdésekben közös nevezőre jutott, támadást indított a proletárdiktatúra hívei ellen. Kunfinak ez a beszéde volt az egyesült jobboldal zászlóbontása. Szimbolikus jelentősége volt annak, hogy a két munkáspárt egyesülésekor tett ígéretüket megszegve, nem fogadták el a III. Internacionálé határozatát a párt nevéről. Kunfi és társai a pártkongresszuson tulajdonképpen felmondták az egyesülés alapjául szolgáló megállapodást, mely szerint a két párt a proletárdiktatúra, az orosz példa elvi alapján egyesül. Kunfi burkolt formában, de a párt mindkét szárnya számára nagyon is érthetően a következetes proletárdiktatúra, a burzsoázia elnyomása, a harcos internacionalizmus elleni harcot hirdette meg. (Kunfi felszólalását lásd MMTVD 6/B. köt. 22—27. old.)

[97] *Ma* — irodalmi és képzőművészeti folyóirat. Szerkesztette Kassák Lajos.

[98] Lásd Marx: Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája. Lásd *Marx—Engels* Művei. 8. köt. 108. old.

[99] Az eredetiben is csak az 1. pont van jelölve.

[100] Feltehetően sajtóhiba. Helyesen: hogy.

[101] A Versailles-ban ülésező békekonferenciáról van szó.

[102] Lásd az első rész 33. számú jegyzetét.

[103] 1918. május 7-én Németország és szövetségesei kötöttek itt békét Romániával.

[104] Valószínűleg megalázó.

[105] *Pufferállamok* — ütközőállamok.

[106] Feltehetően Pressemane francia jobboldali szocialistáról van szó.

[107] Lásd e rész 25. számú jegyzetét.

[108] 1919 június első felében Clemenceau francia miniszterelnök a párizsi békekonferencia nevében jegyzéket intézett a tanácskormányhoz. Követelte a Vörös Hadsereg csapatainak visszavonását az északi hadjáratban felszabadított területekről. Ennek fejében ígéretet tett, hogy a román csapatok kiürítik a Tiszántúlt, és a Tanácsköztársaság képviselőit meghívják a békekonferenciára.

[109] Így van a gyorsírói jegyzetben.

[110] Lásd e rész 21. számú jegyzetét.

[111] Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels* Művei. 4. köt. 457—458. old.

[112] Olyan kormányok, amelyeknek nincs tényleges hatalmuk. A kifejezés szó szerinti jelentése: „a hitetlenek tartományaiban". A katolikus egyházjogban olyan püspökök megjelölésére használták, akiknek nem volt egyházmegyéjük, hanem olyan tartományról nyerték címüket, amely a hitetlenek (nem katolikusok) kezére került.

[113] A Forradalmi Kormányzótanács 1919. április 12-i ülésén határozta el politikai bizottság alakítását. A bizottság tagjai: Kun Béla, Landler Jenő, Fiedler Rezső, Böhm Vilmos és Garbai Sándor, mint a tanácskormány elnöke.

[114] Az üzenetet Kun Béla Lenin alábbi táviratára küldte válaszul:
„Rejtjelesen
Csicserin elvtárs! Kérem lefordítani és elküldeni Kun Bélának. VI. 18. Lenin
Kun Béla, Budapest

Mi a párt Központi Bizottságában külön napirendi pontként külön megvitattuk az Ön által megnevezett elvtárs elküldésének kérdését, amelyet Ön felvetett. Megállapítottuk, hogy az illető elvtársat lehetetlen elküldenünk, és egy másikat küldtünk, aki már el is indult, csak technikai okokból késik; hamarosan meg kell érkeznie.

Egyébként még megjegyzem, hogy Önnek persze igaza van, hogy tárgyalásokat kezd az antanttal. Tárgyalásokat kell kezdeni és folytatni, minden lehetőséget feltétlenül ki kell használni legalább ideiglenes fegyverszünet vagy a béke megkötésére, hogy a nép lélegzetvételnyi szünethez jusson. De egy pillanatig se bízzanak az antantban, becsapja Önöket, és csak időt akar nyerni, hogy aztán megfojthassa Önöket is, bennünket is.

Igyekezzen repülőgépek útján velünk postai összeköttetést szervezni. Szíves üdvözlettel. Lenin" *(Lenin* Művei. 36. köt. Budapest 1958. 525. old.; MMTVD 6/B. köt. 274. old.) — A távirat bevezető része válasz Kun Béla táviratára, amelyben kérte, hogy Buharin vegyen részt a párt- és tanácskongresszuson. (u. o.)

[115] *Mala fides* — rosszhiszeműség, bizalmatlanság.

[116] A Tanácsok Országos Gyűlése 1919. június 22-i ülésén megválasztott 150 tagú Szövetséges Központi Intéző Bizottság a Tanácsköztársaság alkotmánya értelmében a Szövetséges Tanácsok Országos Gyűlése hatáskörét gyakorolta, amikor az nem ülésezett.

[117] 1919. június 24-én Budapesten ellenforradalmi lázadás tört ki, melynek fő katonai erejét a Ludovika Akadémia tisztjei és növendékei, valamint a dunai flottilla három monitorja alkotta. Az ellenforradalmi puccskísérletet leverték.

[118] A határozati javaslat első szavai nem olvashatók tisztán a jegyzőkönyvben, ezért a „Népszavá"-ban és a „Vörös Ujság"-ban megjelentek alapján egészítettük ki. (Lásd Népszava, 1918. június 26. A legkönyörtelenebb eszközökkel alkalmazzuk a proletárdiktatúrát; Vörös Ujság, 1919. június 27. A kormány könyörtelenül kiirtja az ellenforradalmat.)

[119] A budapesti olasz katonai misszió vezetője, Romanelli alezredes jegyzéket küldött Kun Bélához, amelyben a genfi egyezményre hivatkozva tiltakozik az ellenforradalmárok elítélése ellen, s követeli, hogy „az utóbbi események folytán kezeik közé esett túszok és politikai foglyok élete kivétel nélkül tiszteletben tartassék, még azoké is, kik fegyverrel kezükben estek kezeik közé. Oly emberek ezek, akik oly eszmékért harcoltak, melyek különböznek azon eszméktől, melyek az Ön kormányát vezérlik", és megfenyegeti a tanácskormányt, hogy „minden esetleges erőszakoskodásért egyenként és egyetemlegesen felelősségre vonatnak". (A levél szövegét lásd MMTVD 6/B. köt. 353. old.)

[120] Lásd e kötet 371—388. old.

[121] Lásd e rész 11. és az első rész 77. számú jegyzetét.

[122] A Szövetséges Központi Intéző Bizottság a javaslatot egyhangúlag elfogadta.

[123] *Maul halten und weiter dienen* — hallgatni és továbbszolgálni.

[124] Az 1919. június 24-i budapesti ellenforradalmi lázadás jelszava a „nemzeti szociáldemokrata" kormány megteremtése volt. Az ellenforradalmárok kilátásba helyeztek egy nagyszabású pogromot is.

[125] A plurális választójog azt jelenti, hogy egyeseknek két vagy több szavazatuk van a választásokon. Magyarországon 1907-ben Wekerle Sándor koalíciós kormánya készített olyan törvényjavaslatot amely vagyoni helyzet és iskolai végzettség szerint egyeseknek több szavazatot biztosított. A plurális választójog bevezetését a dolgozó tömegek tiltakozó mozgalma megakadályozta.

[126] Az eredetiben át van húzva a következő mondat: „10—12 nap alatt újra olyan helyzetben leszünk, hogy döntő támadásba lendüljünk".

[127] A Kommunista Internacionálé felhívta a világ munkásait, hogy július 21-én „az imperialista hatalmak oroszországi és magyarországi hadjáratai elleni nemzetközi tüntetés szervezésével fejezzék ki szolidaritásukat a szovjetköztársaságok népeivel".

[128] Engels: A tekintélyről. Lásd *Marx—Engels:* Válogatott művek. I. köt. 627. old.

[129] Az eredetiben így.

[130] Az eredetiben így.

[131] Weltner Jakab védelmébe vette a „régi elvtársakat" és tiltakozott azellen, hogy a szociáldemokraták kommunisták nélküli kormány alakítására készülnének. Szerinte nem akasztófával kell az ellenforradalom ellen küzdeni, hanem a korrupció megszüntetésével. A munkásokból új burzsoázia alakult ki, rengeteg a pénzük, s a régi burzsoákkal együtt „a proletárok ezreit kergetik, kínozzák, uralkodnak rajtuk". Amellett a munkások nem dolgoznak, ez a bajok másik fő forrása. „Egyszóval lehetetlen állapotok a termelésben, lehetetlen állapotok a hivatalban, és lehetetlen állapotok a proletárerkölcsökben." Tiltakozik azellen, hogy „22—23 éves fiatalemberek a saját tetszésük szerint intézkedjenek egész községekkel, hogy a saját tetszésük szerint akasztassanak és felköttessenek bárkit, akár bűnös, akár nem". Ezért az Intéző Bizottságnak megfelelő ellenőrzést kell gyakorolnia a bíráskodás felett is.

[132] Hajdu Gyula a proletárdiktatúra gyengüléséről beszélt és erélyes tisztogatást követelt. Kérdést intézett Kun Bélához: mi lesz a kormány válasza a párizsi békekonferencia ígéreteinek megszegésére? Kifogásolta, hogy a Kormányzótanács nem hajtja végre az Intéző Bizottság határozatát az ellenforradalom elleni harcról. Ekkor a következő párbeszéd hangzott el:

„*Hajdu Gyula:* Nem tudom megérteni, miért ismételjük olyan unos-untalan ezt a határozatot — de nem csináljuk? A Forradalmi Kormányzótanács nem követi az Intéző Bizottság szellemét?

Kun Béla: Nem.

Hajdu Gyula: Ha nem, akkor jöjjünk ezzel tisztába. *(Élénk taps. Felkiáltások: Éljen Kun Béla!)* Jöjjünk ezzel tisztába, és akkor, és akkor ne csúfoljuk ezt a kormányt Kun Béla kormányának."

[133] Július 11-én Kun Béla táviratot intézett Clemenceau-hoz, amelyben felkérte: szerezzen érvényt akaratának a román királyi csapatokkal szemben, és kényszerítse, hogy visszavonuljanak a békekonferencia június 13-i táviratában ígért vonalra, annak fejében, hogy a Tanácsköztársaság is kivonta csapatait az északi hadjárat során elfoglalt területekről. Kun Béla itt az erre érkezett július 15-i válaszra utal, ami így szólt:

„Válaszul a rádiótelegramra, amelyet július 11-i keltezéssel Önök az elnökhöz intéztek, a békekonferencia kijelenti, hogy nem tárgyalhat Önökkel, amíg be nem tartják a fegyverszüneti szerződést." (Lásd MMTVD 6/B. köt. 444. old.) Clemenceau ez alatt azt értette, hogy az intervenciótól fenyegetett Tanácsköztársaság csökkentse a Vörös Hadsereg létszámát a fegyverszüneti szerződésben előírtakra.

[134] *A limine* — már eleve, kezdettől fogva.

[135] Molnár Miklós felszólalásában arról beszélt, hogy véleménye szerint a parasztság azért nem ad élelmiszert a városnak, mert jogbizonytalanságot érez. Mint régi szociáldemokrata mellőzöttnek érzi magát, nem adnak neki megfelelő munkát. A terrornak ő sem híve, inkább a korrupció felszámolásával lehet megszilárdítani a proletárdiktatúrát.

[136] Tusar cseh miniszterelnök július 26-án jegyzéket küldött Kun Bélához, melyben tiltakozik azellen, hogy Csapot bombázták, és bolsevik propagandát űznek csehszlovák területen, és egyben bejelentette: fenntartja a csehszlovák kormány jogát jóvátétel kérésére. (A jegyzék szövegét lásd MMTVD 6/B. köt. 539. old.)

[137] Lásd e rész 133. számú jegyzetét.

Adler, Friedrich 89, 188, 409
Ady Endre 7
Alpári Gyula 13, 18, 210
Andrássy Gyula gr. 37, 177, 181, 185, 186, 403, 404, 405, 409, 417
Apponyi Albert gr. 38, 177, 181
Axel dán herceg 84, 85

Barbusse, Henri 22
Bauer, Otto 130, 279
Bernát István 277
Bernstein, Eduard 54, 146
Bethlen István gr. 417
Biermann István 328
Bíró Lajos 270, 271
Bogár Ignác 28, 190, 202
Bokányi Dezső 14
Böhm Vilmos 18, 19, 260, 331
Bracke, Wilhelm 190
Branting, Karl Hjalmar 137
Buchinger Manó 35, 37, 209
Buharin, Nyikolaj Ivanovics 96, 209
Burián István br. 73, 136, 182

Castrén, Kaarlo 83
Cereteli, Iraklij Georgijevics 48
Chlepkó Ede 13, 23
Chorin Ferenc 409
Clemenceau, Georges 18, 29, 375, 380, 386, 387, 390, 401, 408, 410, 438, 439
Czernin, Ottokar 61, 72, 89, 136, 140

Csernisevszkij, Nyikolaj Gavrilovics 42
Csernoch János 177
Csheidze, Nyikolaj Szemjonovics 48
Csicserin, Georgij Vasziljevics 262

David, Eduard 49, 300
Dimitrov, Georgi 22
Dózsa György 124

Engels, Friedrich 30, 31, 41, 64, 68, 75, 96, 100, 104, 108, 119, 120, 143, 147, 211, 278, 293, 314, 346, 423
Erdélyi Mór 327, 330
Esterházy Móric gr. 170, 171
Esterházy hg. 124

Fiedler Rezső 13
France, Anatole 271, 374, 375

Garami Ernő 12, 37, 38, 185, 186, 209
Garbai Sándor 440, 441
Gábor Károly 382
Gorkij, Maxim 253, 254
Gömbös Gyula 23

Habsburg-dinasztia 10, 14, 176, 386, 409
Hajdu Gyula 438
Hamburger Jenő 14
Henderson, Arthur 137
Heródes 99
Herzen, Alekszandr Ivanovics 7
Hilferding, Rudolf 348, 361
Hirossik János 13
Hitler, Adolf 22
Hlinka András 443
Hoffmann, Adolf (Hoffer) 50

Hoffman, Max 228, 403
Horthy Miklós 21
Huysmans, Camille 137

Illés Béla 30

Jancsik Ferenc 13, 18, 23
Jankovics Lajos 23
Jaross Béla 8
Jaurès, Jean 374
Jászi Oszkár 177, 185
Justh Gyula 37

Kahána Mózes 30
Karikás Frigyes 30
IV. Károly 73, 89, 135
Károlyi Gyula gr. 403, 404
Károlyi Mihály gr. 134, 177, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 195, 409, 432, 438
Katajama, Szen 39
Kautsky, Karl 8, 48, 61, 146, 247, 279, 300, 347
Kellner Sándor 13
Kerenszkij, Alekszandr Fjodorovics 130, 137, 142, 145, 180, 181, 184, 186
Kolcsak, Alekszandr Vasziljevics 250, 251, 252
Kornyilov, Lavr Georgijevics 58, 145
Korvin Ottó 13, 18
Kossuth Lajos 24
Krilenko, Nyikolaj Vasziljevics 50
Krupszkaja, Nagyezsda Konsztantyinovna 189
Kunfi Zsigmond 12, 38, 185, 209, 361, 362, 430

Landler Jenő 14, 209
Latinka Sándor 14
Lánczy Leó 409
László Jenő 13
Ledebour, Georg 49, 50
Lengyel Gyula 14
Lengyel József 30
Lenin, Vlagyimir Iljics (Tulin, Iljin, Frey) 8, 9, 11, 15, 20, 25, 29, 30, 31, 50, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 178, 185, 188, 191, 197, 201, 204, 209, 210, 212, 246, 250, 252, 257, 282, 290, 299, 365, 394, 418
Liebknecht, Karl 48, 50, 97, 191, 212, 392, 410
Liebknecht, Wilhelm 204, 385
Lloyd, George David 375
Loria, Achille 274
Loriot, Fernand 347
Ludendorff, Erich 61
Lunacsarszkij, Anatolij Vasziljevics 209
Luxemburg, Rosa 97, 191

Manuilszkij, Dmitrij Zaharovics 21
Martov, L. Julij Oszipovics Cederbaum 143, 185
Marx, Karl 30, 31, 42, 47, 48, 49, 51, 54, 56, 57, 60, 62, 63, 67, 68, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 96, 100, 104, 108, 112, 118, 119, 120, 130, 132, 142, 143, 144, 147, 190, 191, 225, 226, 237, 238, 240, 246, 258, 268, 278, 293, 303, 314, 346, 352, 367, 378
Masaryk, Thomas Garrigue 129, 130, 132
Mehring, Franz 191
Mikulik József 13
Miljukov, Pavel Nyikolajevics 185
Molnár Miklós 439
Münnich Ferenc 8, 13

Němec, Antonin 129, 130, 407
Noske, Gustav 130, 320

Nyisztor György 14

Oszkár porosz herceg 84, 85

Peidl Gyula 209
Peluso, Edmond 58
Perszeusz 56
Plehanov, Georgij Valentyinovics 39
Pogány József 14, 209
Pór Ernő 13, 15, 28
Potreszov, Alekszandr Nyikolajevics 143
Pressemane, Adrien (Presanceau) 374
Preusz Mór 36
Prohászka Ottokár 123, 124, 176, 177

Rabinovics József 13
Radek, Karl 197
Rašin, Alois 402, 407
II. Rákóczi Ferenc 24
Rákosi Mátyás 13, 18
Reiner Károly 8
Renner, Karl 94, 130, 387
Révész Mihály 36
Rjazanov, D. B. 50
Romanelli, Guido 399
Rónai Zoltán 364
Rudas László 13, 18, 425
Rudnyánszky Endre 210

III. Sándor 143
Scheidemann, Philipp 48, 49, 50, 130, 178, 278, 279, 320
Seidler Ernő 8, 13, 94, 254
Smuts, Jan Christian 29, 242, 385, 387
Somló Dezső 13
Sonnino, Sidney br. 375
Soukup, František 129, 130
Srobár Lőrinc 442, 443
Strasser, J. 188
Stürgkh, Karl 89
Szamuely Tibor 10, 13, 18, 30
Szántó Béla 13, 18
Szilágyi Imre 8
Szkobelev, Matvej Ivanovics 48, 50
Szterényi József 295

Thomas, Albert 137
Tisza István gr. 38, 61, 62, 72, 73, 74, 94, 136, 139, 140, 157, 158, 170, 171, 176, 177, 182, 183, 404, 414
Togliatti, Palmiro 22
Trockij, Lev Davidovics 50
Trepov, Dmitrij Fjodorovics 157
Tusar, Vlastimil 442

Uljanova Maria Iljicsna 189
Uljanov, Alekszandr Iljics 143

Vandervelde, Emile 137
Varga Jenő 14
Vágó Béla 13, 209, 412
Vántus Károly 13
Vázsonyi Vilmos 52, 177
II. Vilmos 48, 73
Vitéz Sándor 23
Vix (Vyx) 15, 246, 377, 449
Vrangel, Pjotr Nyikolajevics 20

Weigel 210
Wekerle Sándor 73, 135, 136, 139, 140, 157, 171, 172, 182, 183
Weltner Jakab 37, 235, 361, 436, 437, 441
Wilson, Thomas Woodrow 176, 178, 183, 195, 202, 212, 321, 374, 376

Zola, Emile 271

TARTALOM

Előszó 5
Szerkesztői megjegyzések 27

1913 október—1919 március

A szociáldemokrata pártpolitika kérdéseiről. Két felszólalás az MSZDP XX. pártgyűlésén 35
Egy magyar szociáldemokrata hadifogoly katonatiszt levele 39
Egy magyar szociáldemokrata az orosz forradalomról 41
A parasztság helyzete Magyarországon 43
Lehetséges-e a forradalom Németországban 47
Munkástanácsok Magyarországon 51
Bernstein a bolsevikokról 54
A forradalmi Internacionáléról 56
Keletről nyugatra 64
A munkásosztály és a kommunizmus 67
Új fertőző góc 72
A penzai emlékmű 75
Marx és a kispolgárság 77
A német imperializmus királyi trónokat emel 83
A fejek deszocializációja 86
A forradalmi erők fejlődése Ausztriában 89
Az imperializmus mintaszerű alkotása 93
Mit akarnak a kommunisták? 96
Előszó 96
I. A munkásság válaszúton 100
II. Erőszakra erőszak 107
III. Út a szocializmushoz 111
IV. Kik tehát a kommunisták? 118

Kié a föld? 122
A cseh ellenforradalmi légió 129
Forradalmi hullám Ausztriában 134
„Szociálárulók, egyesüljetek!" 137
A forradalom szülési fájdalmai 139
Előszó Lenin „A harc útja" című könyvéhez 142
Lenin élete 143
Lenin és a bolsevizmus 145
Ki fizet a háborúért 149
Forradalom Magyarországon 155
Mi a tanácsköztársaság? 159
A munkástanács — a felszabadító 160
Kinek van joga a tanácsköztársaságban? 162
A tanácsköztársaság szervezete 163
Jó volna, ugye? 166
A hatalomnak harc az ára 167
Az osztrák—magyar militarizmus bestialitása a hazatért forradalmár hadifoglyokkal 168
A magyar forradalom születésének történetéből 170
Mégis harcolni fogunk! 174
Elvégeztetett! 176
A magyar októberi forradalomról 180
Levél V. I. Leninhez 188
Levél Bogár Ignáchoz 190

1919. március 21—1919. augusztus 1

Üdvözlet az orosz szovjetkormánynak 201
Magyarország a második szovjetköztársaság. Beszéd a Kommunista Párt bizalmi férfiainak értekezletén. 1919. március 22 202
A pártegység. Levél az elvtársakhoz 204
Válasz a berlini munkás- és katonatanácsnak 207
Rádióüzenet Leninhez 209
A proletariátus egységéről. 1919. március 29 211
Nyilatkozat a „Neue Freie Presse" munkatársának 214

A kommunizmus győzelme nem áll meg Magyarország határainál. A „Vaterland" tudósítójának adott interjú 216
A munkásoknak már van hazájuk. Egy amerikai újságírónak adott interjú 218
A magyar tanácskormány megóvja a békét szomszédaival. Beszélgetés a „Neues Wiener Journal" budapesti munkatársával .. 219
Szakítani! 220
Távirat az esseni bányászokhoz 221
Távirat a „Kommunist" (Bréma) című laphoz. 1919. április 4 .. 224
A diktatúra hatalma a proletárosztályé 225
A Tanácsköztársaság külpolitikájáról. Nyilatkozat a „Hamburger Fremdenblatt" budapesti tudósítójának 228
Üdvözlet a Bajor Tanácsköztársasághoz 231
A proletár testvériségért! Beszéd a tatabányai bányászok nagygyűlésén. 1919. április 13 233
Előadás a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. április 15 235
Beszéd a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. április 19 242
Levél Leninhez 246
Beszéd a gyári munkászászlóaljak szemléjén. 1919. április 23 ... 249
A taskenti „Világszabadság" különkiadásban, Lenin zárószavaival közli a Magyar Tanácsköztársaság felhívását az orosz vörös hadseregben harcoló magyar vöröskatonákhoz 250
Beszéd a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. május 2 253
A munkásezredekről. Nyilatkozat a „Vörös Ujság"-nak. 1919. május 10 260
A Forradalmi Kormányzótanács mozgósítási parancsa az Oroszországban és Ukrajnában élő magyarokhoz 262
A pártprogram módosítása 263
Első előadás. 1919. május 11 263
Második előadás. 1919. május 13 265
Harmadik előadás. 1919. május 15 275
Negyedik előadás. 1919. május 19 292
Ötödik előadás. 1919. május 22 305

Az ellenforradalmi kormányokról. Nyilatkozat az „Abend"-nek 312
Beszéd Sopronban a Nyugat-magyarországi Német Tanács ülésén. 1919. május 20 314
Erőt és egységet! 317
Beszéd a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. május 24 319
Beszéd a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. május 31 326
Felszólalás az országos földműveskongresszuson. 1919. június 1 331
Beszéd a budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács Városi Színházban tartott ünnepi ülésén. 1919. június 7 .. 333
Beszéd Kassa felszabadulási ünnepségén. 1919. június 10 344
A pártprogram vitája az országos pártgyűlésen. 1919. június 12—13 346
Előadói beszéd 346
Válasz a pártprogramra vonatkozó felszólalásokra 362
Nyilatkozat a „Daily News"-nak 365
A tanácsok országos gyűlése. 1919. június 14—23 367
A tanácskongresszus üdvözlése. 1919. június 14 367
Előadói beszéd a Tanácsköztársaság külpolitikájáról. 1919. június 19 371
Beszéd az ifjúmunkások kongresszusán. 1919. június 21 392
Választávirat Leninnek az antantjegyzék elfogadásáról. 1919. június 18 394
Beszéd a Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülésén. 1919. június 25 395
Válaszjegyzék Romanelli alezredesnek, az olasz katonai misszió vezetőjének 399
Beszéd és zárszó a Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülésén a kül- és belpolitikai helyzetről. 1919. június 30 401
Forradalom és ellenforradalom. Beszéd az Engels-laktanyában. 1919. július 6 413
A diktatúra a proletárság demokráciáját jelenti. Beszéd a miskolci munkások gyűlésén 416
Távirat Leninhez 418

A Szövetséges Központi Intéző Bizottság ülése. 1919. július 15 419
Előadói beszéd 419
Zárszó 436
Válaszjegyzék a cseh miniszterelnök jegyzékére 442
Felhívás a világ proletárjaihoz válaszul a tanácskormány távozását követelő antant-nyilatkozatra 445
Zászlóavatás a 31. ezrednél 448
Felhívás a világ népeihez. 1919. július 31 449
Jegyzetek 451
Névmutató 483

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szerkesztette: R. Török Piroska
A kötésterv és a tipográfia Lengyel Lajos munkája
Műszaki vezető: Szécsi Andor
Képszerkesztő: Fábri Magda
Műszaki szerkesztő: Vértes Jenő
A szedést 1965. XI. 30-án kezdték meg. Megjelent 1966. V. 10-én, 4000 példányban.
Terjedelme 30,75+1 képmelléklet (A/5) ív
PL—24—K—6670
65 7398 — Kossuth Nyomda Budapest, V., Alkotmány u. 3.